

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE

BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

"CAROL I"

SERIE
NOUĂ

2

aprilie
iunie

ANUL
XX

2010

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ DE IMPORTANȚĂ NAȚIONALĂ DE CATEGORIA "B"
RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR (CNCSIS)

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

*Responsabilitatea privind conținutul articolelor
revine în totalitate autorilor.*

BULETINUL UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE "CAROL I"

C U P R I N S

Acțiunea disciplinară în cazul încălcării normelor de drept internațional umanitar (DIU).....	9
<i>Prof.dr. ION DRAGOMAN</i> <i>Lt.col.drd. AUREL DAMȘA</i>	
Victorii obținute prin acțiuni militare nonviolente de-a lungul istoriei	21
<i>Gl.bg. (r) prof.univ.dr. VIOREL BUȚA</i>	
The introduction of the capability based planning process	28
<i>Col.eng. LASZLO STICZ</i>	
Resource scarcity as the key factor of long-term environment and risk analysis	35
<i>Col. JOZSEF PAOR</i>	
The importance of monitoring, evaluating and reporting and their corrective function	40
<i>Lt.col. SASA RADUSKI</i>	
The Advanced Command and Staff Course (ACSC) – The First Ten Years.....	45
<i>Dr. TAMIR LIBEL</i>	

The role of CIMIC in NATO operations.....	57
<i>Cpt. NICHOLOS JACHVADZE</i>	
NATO transformation and asymmetric threats.....	67
<i>Cpt. NATO JIADZE</i>	
Etica folosirii forței	77
<i>Lt.col.lect.univ.dr. ALIN BODESCU</i>	
Învățămintele rezultate din utilizarea sistemelor C4ISR tactice în conflictele militare moderne	91
<i>Col.drd. ADRIAN MÎNDROIU</i>	
Sistemele de sisteme în războiul bazat pe rețea.....	102
<i>Col.drd. AUREL BUCUR</i>	
Managementul rețelelor de comunicații de date în forțele armate ale României	115
<i>Col.(r) prof.univ.cons.dr. GRUIA TIMOFTE</i>	
<i>Col.drd. AUREL BUCUR</i>	
Comanda și controlul operațiilor conduse de Uniunea Europeană în cadrul politicii de securitate și apărare comună	122
<i>Lt.col.drd. DĂNUȚ ȚIGĂNUȘ</i>	
Diseminarea produselor PSYOPS cu ajutorul mijloacelor forțelor aeriene	132
<i>Prof.univ.dr. GHEORGHE BOARU</i>	
<i>Cdor. NICUȘOR OPREA</i>	
Managementul riscului operațional	139
<i>Cdor. NICUȘOR OPREA</i>	
<i>Col.(r) prof.univ.dr. GHEORGHE BOARU</i>	
Spațiul cibernetic și securitatea informațională.....	148
<i>Col.ing.drd. OVIDIU-IONEL TÂRPESCU</i>	
Tehnologia informațională în acțiunile militare moderne	157
<i>Lt.col.drd. CORNELIU PREJA</i>	
Identificarea și analiza resurselor pentru apărare	163
<i>Col. MIRCEA ANICESCU</i>	

Forme, metode, procedee și mijloace folosite în comiterea acțiunilor teroriste	169
<i>Col.drd. CRISTIAN GEORGESCU</i>	
Tendințe ale managementului logistic în economia globală	175
<i>Col.prof.univ.dr. GHEORGHE MINCULETE</i>	
Implicațiile și necesitatea menținerii echilibrului de putere în relația NATO - Rusia.....	186
<i>Col.drd. DUMITRU PANĂ</i>	
Participarea sistemului artileriei terestre la realizarea protecției forțelor în teatrele de operații (TOs).....	193
<i>Gl.bg.dr. FLORINEL DAMIAN</i>	
<i>Col.drd. DUMITRU PANĂ</i>	
Aspecte privind desfășurarea conflictelor militare în spațiul de luptă modern.....	202
<i>Lt.col.drd. LIVIU VASILE STAN</i>	
Provocări, pericole și amenințări (PPA) cu implicații în dinamica fenomenului militar contemporan. Riscuri militare (implicite, asociate, impuse aleatoare).....	210
<i>Col. CEZAR COBUZ</i>	
Decizia militară în actul conducerii.....	220
<i>Lt.col. NICOLAE HANEȘ</i>	
Pedagogia experimentală în România	228
<i>Lect.univ.drd. SORINA-MIHAELA MARDAR</i>	
Reacții la pedagogia experimentală.....	235
<i>Lect.univ.drd. SORINA-MIHAELA MARDAR</i>	
Specificul școlii ca organizație birocratică. Implicații asupra procesului schimbării	241
<i>Lect.univ.drd. ADRIANA RÎȘNOVEANU</i>	
Perfecționarea managementului resurselor umane din perspectiva cerințelor ergonomiei	248
<i>Cpt.drd. ADRIAN ANTIP</i>	
<i>Prof.univ.dr. AUREL MANOLESCU</i>	

Proiectarea ergonomică a posturilor	256
<i>Prof.univ.dr. AUREL MANOLESCU</i>	
<i>Cpt.drd. ADRIAN ANTIP</i>	
Particularități privind dislocarea detașamentului de transport în operații de stabilitate	263
<i>Cdor.drd. SORIN-DOREL KISS</i>	
Operații militare specifice noului context de securitate	272
<i>Cdor.drd. SORIN-DOREL KISS</i>	
Acțiunile structurilor militare pentru desfășurarea acțiunilor de combatere a manifestărilor violente ce pot pune în pericol ordinea constituțională pe teritoriul național	282
<i>Lt.col.drd. MIRCEA FECHETE</i>	
Noi abordări privind optimizarea managementului informației în situații de urgență	292
<i>Col.(r) prof.univ.cons.dr. GRUIA TIMOFTE</i>	
<i>Lt.col.ing. VIRGIL TOMA</i>	
Elaborarea și aplicarea planurilor de răspuns la urgență în caz de dezastre	301
<i>Lt.col.ing. VIRGIL TOMA</i>	
Regiunea extinsă a Mării Negre, axă emergentă a politicii europene de securitate	311
<i>Lt.col.lect.univ.drd. FLORIAN CÎRCIUMARU</i>	
Influența directivei tactice a Forței Internaționale de Asistență și Securitate asupra trupelor românești dislocate în Afganistan	317
<i>Cpt. TITEL IOVA</i>	
Dimensiunea informațională a spațiului de luptă modern	324
<i>Mr.drd. GHEORGHE STOIU</i>	
Rolul forțelor armate în ecuațiile de securitate din Orientul Mijlociu extins	332
<i>Drd. CRISTIAN TUDOR</i>	

Sistemul de codificare NATO – element de comunicare	346
<i>Col. VERONEL VAVURĂ</i> <i>Lt.col. FILOFTEIA REPEZ</i>	
Câteva considerații referitoare la predarea limbilor străine prin metode interactive	354
<i>Asist.univ. DANIELA TRUȚIA</i>	
Utilizarea conceptului integrat-flexibil pentru generarea structurilor de tip CJ2 (similare) în armata României	360
<i>Cpt.cdor.drd. VICTOR BOBOC</i>	
Proiectarea fizionomiei structurilor de tip CJ2 integrat-flexibile în funcție de cerințele de informare specifice unei misiuni	373
<i>Cpt.cdor.drd. VICTOR BOBOC</i>	
Aspecte privind evoluția și stadiul actual al podurilor plutitoare	384
<i>Col.prof.univ.dr.ing. GHEORGHE OLARU</i> <i>Lt.col.conf.univ.dr. DUMITRU RADU</i>	
Considerații privind misiunile sprijinului genistic la nivelul forțelor terestre	397
<i>Lt.col.conf.univ.dr. DUMITRU RADU</i> <i>Col.prof.univ.dr.ing. GHEORGHE OLARU</i>	
Elemente de educație interculturală – „Limbajul” timpului	405
<i>Lect.univ.dr. DIANA ȚUȚUIANU</i>	
Elemente ale managementului logisticii echipamentelor militare în condițiile noului mediu de securitate	413
<i>Lt.col.drd. ATENA VIȚĂLUȘ</i>	
Influențele factorilor de risc internaționali asupra securității naționale și implicațiile acestora asupra organizării sistemului militar	421
<i>Lt.col.ing.drd. MIHAIL NICULA</i>	
The economic framework of the capabilities based planning	429
<i>Lect.univ.dr. MARIA CONSTANTINESCU</i>	
Considerations regarding the capabilities based planning	435
<i>MARIA BRÎNDUȘA POPA</i>	

The Process of Experiential Learning: Implications for „Dark Tourism”	440
<i>Ph.D. JOSEPH LEMA</i> <i>Ph.D. JEROME AGRUSA</i> <i>Ph.D. DORINA MARIA BUDA</i>	
Diplomația militară – factor de consolidare a potențialului militar, a securității și apărării naționale ale României	448
<i>Col.drd. CRISTIAN CIȘMIGIU</i>	
Carta ONU și instrumentele juridice de soluționare a diferendelor internaționale	459
<i>Asist.univ.drd. MARIAN BRABOVEANU</i>	
Repere generale privind reconfigurarea rolului forțelor armate în prevenirea și combaterea terorismului la nivel comunitar și național	466
<i>Drd. LAURA-LOREDANA CHELMUȘ</i>	
Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului – coordonator unitar în domeniu	471
<i>Drd. LAURA-LOREDANA CHELMUȘ</i>	
Considerații generale privind ordinea publică	476
<i>Lt. CONSTANTIN PĂUN</i>	
Operațiile militare ale Uniunii Europene	484
<i>Drd. MIHAELA BUȘE</i>	
Instituții și organizații naționale și internaționale implicate în monitorizarea securității alimentare	492
<i>Drd. RADU ANDREI DRUICĂ</i>	
Militant Women after the Revolution of 1848	507
<i>Ph.D. RAMONA MIHĂILĂ</i>	

ACȚIUNEA DISCIPLINARĂ ÎN CAZUL ÎNCĂLCĂRII NORMELOR DE DREPT INTERNAȚIONAL UMANITAR (DIU)

THE IMPACT OF MILITARY DISCIPLINARY LAW IN COMPLIANCE WITH INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW (IHL)

Prof.dr. Ion DRAGOMAN*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Lt.col.drd. Aurel DAMȘA**

Consilier juridic

Acțiunea disciplinară a comandanților este esențială în urmărirea încălcărilor grave ale dreptului internațional umanitar comise pe timpul ostilităților militare; cum magistrații pot fi rareori la fața locului, sancțiunile disciplinare joacă un rol important în conștientizarea realității că s-a comis o violare a dreptului internațional al conflictelor armate. Astfel de violări n-ar ajunge niciodată în fața instanțelor judiciare și n-ar fi condamnate ca atare. Iată de ce, comandanții trebuie să-și exercite autoritatea disciplinară pentru a menține disciplina și a favoriza urmărirea penală a crimelor de război săvârșite pe teatrul de operații.

Commanders' disciplinary actions are crucial to the prosecution of grave breaches of international humanitarian law committed during hostilities: as the judge is rarely at the scene of hostilities, disciplinary sanctions play an important role in bringing to light the fact that a violation of international armed conflict law has taken place. Such violations might never come to the judge's attention had they not been condemned as violations. Therefore, commanders must exercise disciplinary authority in order to maintain discipline and to enable the prosecution of serious breaches of war laws committed in the operation theatre.

Cuvinte cheie: disciplină militară, drept disciplinar, sancțiuni disciplinare, încălcări grave și alte încălcări ale DIU, obligațiile comandanților, responsabilitatea penală și disciplinară.

Keywords: *military discipline, disciplinary law, disciplinary sanctions, grave breaches and other breaches of IHL, duties of commanders, penal or disciplinary responsibility.*

* e.mail: iondragoman@yahoo.com

** e.mail: damșaaurel@yahoo.co.UK

Definind dreptul disciplinar ca acea parte a dreptului prin care se aplică sancțiuni membrilor unui corp profesional public sau privat al societății organizate, care au acționat într-o manieră contrară intereselor colective ale corpului respectiv, înțelegem apartenența acestuia la dreptul administrativ¹, diferit ca natură juridică a sancțiunilor de drept penal care pedepsește orice individ care comite fapte ilicite ce afectează societatea în general și nu o parte profesională a acesteia. La fel ca medicii ori magistrații, a căror activitate profesională are consecințe importante pentru societatea în ansamblu, personalul militar poate deveni subiect atât al dreptului penal, cât și al celui disciplinar, ceea ce se reflectă și în cazul încălcării legilor și obiceiurilor războiului. Particularitățile acțiunii disciplinare impuse de violarea dreptului internațional umanitar pot fi înțelese prin explicarea științifică a următoarelor aspecte: diferențele dintre crimele de război și abaterile disciplinare specifice operațiilor militare, obligațiile comandanților privind aplicarea procedurilor disciplinare pe teatrul de război și codificările disciplinare de drept al conflictelor armate (DIU, cunoscut și sub denumirea de drept al conflictelor armate – DCA).

Diferențele dintre crimele de război și abaterile disciplinare

Având în vedere rolul militarilor de a pune în aplicare forța armată decisă de autoritățile legitime ale statului, responsabilitatea deontologică, disciplinară și penală a acestora este deosebit de importantă datorită efectelor distructive ale operațiilor militare chiar dacă utilizarea violenței militare ori numai amenințarea cu aceasta se face pentru a proteja interesele publice ale întregii societăți. Opinia dominantă în acest domeniu este că monitorizarea riguroasă a forțelor armate și stricta lor disciplină internă sunt justificate pentru ca guvernarea să se asigure că personalul militar se va supune ordinelor legitime și legale, chiar și atunci când se află în fața pericolelor generate de război, și nu vor abuza niciodată de puterile ce le-au fost conferite ca gestionari ai monopolului statal al violenței în relațiile internaționale sau în celelalte misiuni pe care le primesc².

Încă în primele forme de organizare administrativă s-a considerat că obiectul primordial al dreptului disciplinar este de a asigura eficacitatea principiului supunerii ierarhice, prin posibilitatea sancționării comportamentului care împiedică funcționarea normală a serviciului public, disciplina și regulile sale fiind prin esența lor o modalitate de a determina obediența față de superiori și executarea sarcinilor date de autoritățile politice. Îndeplinind marele și importantul serviciu public al apărării naționale, armata

¹ A. Iorgovan, *Tratat de drept administrativ*, vol. II, Editura AleBeck, București, 2002, p. 362.

² Ca și dreptul penal militar, procedura penală militară ori dreptul administrativ militar, dreptul disciplinar militar a făcut obiectul studiilor unor ofițeri de justiție în perioada antebelică, vezi V. Chiru, *Drept disciplinar militar elementar*, 1935.

se încadrează perfect în principiile și normele de organizare și funcționare a dreptului administrativ militar³. Analiza acțiunii disciplinare a comandanților în cazul încălcărilor dreptului internațional umanitar presupune examinarea succintă a conținutului dreptului disciplinar militar, în care vom include nu numai ansamblul legislației naționale a apărării naționale, ci și legislația internațională a războiului. Analistii comportamentului militar sunt în acord deplin în aprecierea realității conform căreia cu cât principiile dreptului conflictelor armate sunt mai bine încorporate în regulile disciplinare ale forțelor armate, cu atât armata respectivă poate fi caracterizată ca activând disciplinat și eficace.

Impactul disciplinei militare asupra respectării cu strictețe a convențiilor de drept al războiului poate și trebuie să fie măsurat și din perspectiva responsabilității unui comandant direct care dă un ordin contrar legilor și a obiceiurilor războiului sau care nu are în vedere concordanța dintre aceste și dispozițiile pe care le dă subordonaților, ceea ce ar produce consecințe de o gravitate deosebită dacă avem în vedere că forțele armate sunt organizate din rațiuni de eficacitate pe principiul ascultării stricte a superiorilor imediați. Dar tocmai acest principiu ne arată că, spre deosebire de combatanții obișnuiți, comandanții au o responsabilitate esențială în conformarea disciplinată cu dreptul internațional umanitar și evitarea încălcării convențiilor internaționale care, ratificate fiind de statul beligerant, înseamnă și încălcarea propriei legislații naționale⁴. Mai trebuie precizat că delimitarea între acțiunea penală împotriva crimelor de război și cea disciplinară împotriva abaterilor de la regulile războiului nu înseamnă și incompatibilitatea dintre acesta, în unele situații luându-se întâi măsuri disciplinare pentru a se constata ulterior că sunt necesare și pedepse penale.

Diferențele dintre crimele de război și abaterile disciplinare rezultă atât din specificul dreptului penal față de cel disciplinar, cât și din textele instrumentelor internaționale referitoare la violarea legilor războiului. Din primul punct de vedere trebuie precizat că în dreptul penal sunt definite, judecate și pedepsite de către autoritățile judiciare infracțiunile, ca fapte de pericol social prevăzute de legea penală, în timp ce în dreptul disciplinar sunt definite și sancționate de către comandanți abaterile de la disciplina militară ca fapte în legătură cu atribuțiile de serviciu și care constau într-o acțiune sau inacțiune săvârșită cu vinovăție de către militari, prin care aceștia au încălcat normele legale, regulamentele militare, ordinele și dispozițiile legale ale șefilor ierarhici⁵. Din cel de-al doilea punct de vedere, instrumentele juridice de drept internațional umanitari precizează în textele lor că violarea legilor

³ C. Degeratu, C. Zamfir, F. Șerban, A. Șușu, *Executarea ordinului militar*, Editura Militară, București, 1999, p. 9.

⁴ I. Dragoman, *Actele autorităților militare*, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 102.

⁵ Definiție cuprinsă în Anexa 1, Glosar la Regulamentul disciplinei militare, publicat în Monitorul Oficial nr. 187/2009.

războiului se clasifică în „încălări grave” și „alte încălări” ale convențiilor umanitare. „Încălările grave” ale dreptului internațional umanitar sunt enumerate expres în art. 50/51/130/147 din cele patru convenții de la Geneva din 1949, în art. 85 din Protocolul adițional I din 1977 și în alte instrumente juridice din acest domeniu, care le consideră ca fiind crime de război, pasibile de sancțiuni penale (Ax. 1). Lista completă a crimelor de război o putem regăsi în art. 8 din Statutul Curții Penale Internaționale de la Roma, din 1998 (Ax. 2), la care putem adăuga și actele legate de război cuprinse în art. 6 – crima de genocid – și în art. 7 – crimele contra umanității.

Convențiile de la Geneva, din 1949, reglementează în art. 49/50/129/147 și „alte încălări” care sunt acte contrare instrumentelor respective, care, neprezentând gravitatea unor crime, rămân în sfera abaterilor disciplinare (delictelor⁶) pasibile de sancțiuni disciplinare prin autoritatea comandanților militari. Instrumentele juridice de drept umanitar nu precizează concret faptele care constituie „alte încălări”, ci le definesc generic ca fiind toate celelalte încălări ale dispozițiilor lor care nu sunt considerate expres ca infracțiuni grave și evidențiate exact ca atare. Anumite manuale militare naționale asupra legilor și obiceiurilor războiului din țări precum Marea Britanie, SUA, Elveția, Germania, Franța, consideră ca „alte încălări” următoarele acte: mutilarea de cadavre, abuzul de drapel parlamentar, folosirea inadecvată a unor arme și metode de război prohibite, violarea unui acord de armistițiu, jaful, distrugerea nejustificată de bunuri culturale, utilizarea semnelor de naționalitate ale neutrilor, maltratarea adversarului care se predă ș.a. Ceea ce este esențial în diferențierea crimelor de război de abaterile disciplinare de drept internațional umanitar nu este numai calificarea ca atare a acestora de către legislația internațională și națională, ci și procedurile specifice care trebuie urmate de către comandanți în cercetarea și urmărirea penală ori disciplinară a subordonaților.

Obligațiile comandanților privind aplicarea procedurilor disciplinare în teatrul de război

Comandanții trebuie să-și exercite autoritatea disciplinară în orice condiții pentru a menține disciplina trupelor în special prin observarea, cercetarea și urmărirea încălărilor grave ale DIU, instanțele penale internaționale considerând că ei au o îndatorire expresă de a-și exercita această autoritate, în caz contrar fiind responsabili pentru orice fapte ilegale ale subordonaților⁷. Adevărul este că sancțiunile disciplinare își pierd

⁶ Divizarea infracțiunilor în crime și delictse se fundamentează pe pericolul social diferit și are consecința unor pedepse mai mici pentru delictse.

⁷ Céline Renaut, *The impact of military disciplinary sanctions on compliance with international humanitarian law*, în *International Review of the Red Cross*, vol. 90, No. 870, june 2008, p. 319.

caracterul educațional și preventiv, dacă autoritatea obligată să le aplice nu acționează atunci când regulile stabilite sunt încălcate; ele sunt astfel necesare pentru menținerea disciplinei militare, dar și a autorității de comandă, fapt pentru care majoritatea sistemelor disciplinare naționale prevăd că un comandant are nu numai dreptul, ci și datoria de a aplica sancțiuni pentru abaterile comise de subordonați, așa cum este cazul art. 2 din Decretul francez nr. 2005-794 din 15 iulie 2005 referitor la sancțiunile disciplinare aplicate personalului militar. De altfel, legătura dintre organizarea ierarhică disciplinată a forțelor armate și necesitatea respectării convențiilor de DCA este accentuată atât în instrumentele juridice internaționale (art. 1 din Protocolul II din 1977), cât și în regulamentele disciplinare naționale (spre exemplu, art. 10 și 11 din Legea germană privind statutul juridic al personalului militar). În aceste condiții, sancțiunile disciplinare reprezintă un factor de influențare semnificativ pentru respectarea DIU de către forțele armate.

Pe de altă parte, acțiunea disciplinară a comandanților în acest domeniu este importantă și pentru urmărirea penală a crimelor de război comise pe timpul ostilităților militare, mai ales că magistrații sunt adesea în afara teatrului de operații, iar sancțiunile disciplinare pot evidenția realitatea comiterii unei violări grave a DCA și, în consecință, intervenția procurorului militar, astfel încât sancțiunile disciplinare pot deveni o primă etapă în acțiunea penală îndreptată contra „încălcărilor grave” ale DIU. Acesta este motivul pentru care instanțele penale internaționale consideră că acțiunea disciplinară reprezintă o minimă obligație a unui comandant direct care se confruntă cu o violare a legilor războiului, așa cum a fost cazul Tribunalului Penal Internațional pentru Ruanda care a statuat că „în cazul absenței sancțiunii, responsabilitatea superiorilor se naște tocmai din inacțiunea acestora de a crea ori susține pentru persoanele aflate sub controlul lor un climat de disciplină și respect față de lege”⁸. Este, deci, logic ca un comandant să fie considerat responsabil dacă n-a sancționat încălcările DIU comise de subordonații săi, art. 87 din Protocolul I din 1977 precizând în acest sens că statele „trebuie să ceară oricărui comandant, care a aflat că subordonații săi ori alte persoane aflate sub autoritatea sa au comis sau vor comite o infracțiune (de DIU), să ia măsurile necesare pentru a împiedica astfel de violări, iar atunci când va fi cazul să ia inițiativa aplicării unor sancțiuni disciplinare sau penale împotriva autorilor violărilor”; această obligație convențională a fost confirmată de mai multe sentințe ale Tribunalului Penal Internațional pentru fosta Iugoslave⁹ și are drept consecință tragerea la răspundere a celor care n-au inițiat măsurile disciplinare impuse, în baza art. 86 din același Protocol adițional I care prevede explicit că încălcările DIU

⁸ Procurorul c. Bagilishema, ICTR-95-1A-T, *Judecata*, 7 iunie 2001, par. 50.

⁹ Procurorul c. Hadzihasanovic, IT-01-47-T, *Judecata*, 15 martie 2004, par. 176.

comise de către un subordonat „nu îi exonerează pe superiorii săi de responsabilitatea lor penală sau disciplină, după caz, dacă aceștia știau sau aveau informații care le permiteau să cunoască, în împrejurările respective, că acest subordonat comitea sau urma să comită o astfel de încălcare, și dacă nu a luat toate măsurile practic posibile pentru a împiedica sau pedepsi această încălcare”.

Această omisiune de a iniția acțiunea disciplinară (ori penală) există și în dreptul intern al statelor, codificările naționale obligând superiorii ierarhici să denunțe infracțiunile comise de subordonați autorităților competente să le sancționeze, iar sancțiunea inacțiunii respective nu reprezintă o responsabilitate pentru fapta altuia (a subordonatului), ci pentru propria încălcare a îndatoririlor de serviciu, care obligă la măsuri de respectare a disciplinei în serviciul public respectiv. Pe această bază a prevederilor art. 86 din Protocolul I din 1977 s-a ajuns la sentințe ale instanțelor penale internaționale care au urmărit, judecat și condamnat faptele superiorilor ierarhici care nu și-au îndeplinit responsabilitățile disciplinare¹⁰. Toate aceste cazuri au format o jurisprudență care are ca punct de plecare cazul Hadzihasanovici, în care Tribunalul pentru fosta Iugoslavie a cercetat un comandant militar care a aplicat doar sancțiuni disciplinare într-o situație pe care instanța a apreciat-o ca fiind o „încălcare gravă” a DIU, ceea ce ar fi justificat sesizarea autorităților competente să decidă pedepse penale; era vorba de rele tratamente contra persoanelor protejate de convențiile de la Geneva, pentru care comandantul direct al făptașilor avea și responsabilitatea de a încuraja respectarea aplicării DIU și nu numai pe aceea de a impune sancțiuni disciplinare ca persoană autorizată în acest sens. Partea sentinței referitoare la rele tratamente nici n-a fost contestată de către inculpat, deși Camera de Apel a respins argumentul procurorului că prima instanță a aplicat greșit legea concluzionând că recurgerea la sancțiuni disciplinare este suficientă pentru a-l descărca pe superior de obligația sa de a pedepsi crimele de jaf comise de subordonații săi; dimpotrivă, a considerat Camera de Apel, responsabilitatea comandanților direcți trebuie analizată în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, fără a-i disculpa dacă au aplicat numai sancțiuni disciplinare atunci când ar fi trebuit să inițieze și acțiunea penală, așa cum a fost și cazul comandantului Corpului 3 de armată al Bosniei-Herțegovina, găsit vinovat pentru că în calitate sa de comandant a omis să ia măsurile necesare și rezonabile pentru a preveni omorul, a pedepsi alte ucideri și a preveni și/sau pedepsi relele tratamente.

¹⁰ Procurorul c. Kordic și Cerkez, IT-95-14/2 T, *Judecata*, 26 februarie 2001, par.441; Procurorul c. Strugar, IT-01-42-T, *Judecata*, 31 ianuarie 2005, par. 374; Procurorul c. Blaskic, IT-95-14-T, *Judecata*, 3 martie 2000, par. 734.

Concluzia este că atunci când subordonații săi comit violări ale DIU de o anumită gravitate, ca în cazul menționat anterior, comandantul nu se poate rezuma doar la aplicarea de sancțiuni disciplinare, ci trebuie să sesizeze instanța competentă din dreptul național pentru a se începe și acțiunea penală. Jurisprudența internațională a întărit considerabil legătura dintre acțiunea penală și cea disciplinară, ceea ce obligă statele să extindă obligațiile și responsabilitatea pe care sistemele lor juridice le prevăd pentru cei dotați legal cu autoritate disciplinară. Dacă magistrații pot fi departe de teatrul de operații, comandanții militari sunt mereu prezenți acolo unde se desfășoară acțiunile și instruirea lor în domeniul aplicării DIU poate fi esențială în respectarea de către subordonați a legilor și obiceiurilor războiului. Oricum, atât practica militară, cât și cea judiciară confirmă în totalitate ideea că sancțiunile disciplinare au un impact deosebit asupra evitării crimelor de război, motiv pentru care tot mai multe state au realizat coduri disciplinare de drept al conflictelor armate.

Codificări disciplinare de drept al conflictelor armate

Analizele comparative ale sistemelor disciplinare și dreptului penal militar al statelor¹¹ descoperă fără dificultăți majore regulile comune ale acestora cu dreptul internațional umanitar al conflictelor armate, ceea ce estompează deosebirile dintre dreptul intern și cel internațional, în sensul descoperit de Hans Kelsen, pentru care dreptul internațional, considerat componentă a unei ordini de drept statale, este, din punctul de vedere al conținutului, același ca și dreptul internațional considerat ordine de drept supraordonată ordinilor de drept statale¹². Această realitate apare ca perfect obiectivă din moment ce statele suverane au o libertate relativă cu privire la reglementarea faptelor internaționale ce interesează întreaga societate internațională, motiv pentru care atât statutul juridic al forțelor armate, cât și regimul legal al metodelor și mijloacelor de război trebuie să se conformeze principiilor și normelor agreeate în comun de toate statele prin intermediul convențiilor de DIU. Acesta este și motivul pentru care în definiția dată de art. 43 al Protocolului adițional I, din 1977, forțelor armate se vorbește despre necesitatea ca armatele „să fie supuse unui regim de disciplină internă care să asigure, în special, respectarea regulilor de drept internațional aplicabile în conflictele armate”. Concluzia care se impune de la sine este că disciplina militară și sancțiunile disciplinare și penale reprezintă fundamentul comun

¹¹ Analiza realizată de Celine Renaut, anterior citată, a avut în vedere sistemele penale și disciplinare din 18 state, între care Argentina, Bosnia și Herțegovina, Canada, Franța, Germania, Kenya, Elveția, Ucraina, SUA și Zambia.

¹² Hans Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Humanitas, București, 2000, p. 399.

atât al dreptului internațional, cât și al dreptului național al statelor referitor la forțele armate, de unde și asemănările evidente între diferitele sisteme disciplinare, din moment ce, pentru toate, sancțiunile disciplinare asigură conformitatea cu DIU a operațiilor militare.

Într-adevăr, studierea diferitelor codificări disciplinare militare, ca și a sistematizării regulilor de DCA făcute de diverși autori ca responsabilități ale diverselor trepte ierarhice, ne permite să identificăm nu numai o filozofie comună a ambelor sisteme, dar și categoriile de sancțiuni care le sunt identice, rezultat al difuzării universale a legilor și obiceiurilor războiului ca modalitate de menținere a disciplinei militare. Este mai mult decât evident că nu întotdeauna statele au avut această atitudine față de relația dintre disciplină și dreptul războiului; spre exemplu, ca și în alte state, în România, regulamentele disciplinei militare se focalizau în special pe îndeplinirea misiunilor, fără referiri directe și ample la regulile de comportament umanitar, care ar fi putut influența voința de a lupta și, de aceea, erau lăsate în seama lucrărilor de educație ostășească, astfel încât codificările penale și disciplinare evitau să se pronunțe asupra încălcării convențiilor de drept al războiului¹³. Treptat, după adoptarea reglementărilor umanitare, din 1949 și, în special, în ultimele decenii, statele și-au armonizat legislația militară disciplinară cu dreptul conflictelor armate, astfel încât codificările disciplinare și penale mai recente au putut constata impactul pe care sancțiunile disciplinare și penale le au pentru conformarea militarilor cu regulile DIU.

O primă categorie de reglementări comune tuturor statelor care au proclamat domnia legii ca principiu de funcționare al sistemului lor de organizare militară se referă la abandonarea „iresponsabilității” militarilor pentru faptele de război și includerea în „datoria ostășească” nu numai a obligației de a lupta pentru îndeplinirea misiunilor de apărare națională ori colectivă, ci și a îndatoririi de a se conforma regulilor umanitare de comportament; această schimbare a responsabilității profesionale a personalului militar întărește, de fapt, principala obligație a soldaților de orice grad, aceea de supunere față de ordinele superiorilor și față de lege, legând-o însă de DIU la modul general prin îndatorirea specifică de conformare a comportamentului în luptă cu regulile umanitare ale convențiilor internaționale. Prevederi precum art. 8 din Legea statutului cadrelor militare din România, art. 11 din Legea statutului militarilor din Germania, art. 15 și 27 din Legea australiană din 1982 a disciplinei forțelor de apărare, art. 7 din Regulile disciplinei militare adoptate, în 1992, de Bosnia-Herțegovina și

¹³ Codurile penale militare antebelice nu conțineau infracțiunile prevăzute de convențiile în vigoare de drept al războiului dar, în schimb, operele doctrinare și manualele militare ostășești făceau referiri pertinente la acestea.

acestea sunt doar câteva exemple, se referă expres la interzicerea executării actelor contrare legilor, obiceiurilor războiului și convențiilor internaționale, ceea ce implică cu necesitate cunoașterea acestora prin instruire.

Altă categorie de reglementări comune sistemelor naționale actuale din domeniul disciplinei militare se referă la introducerea în codificările militare a sancționării superiorilor care ordonă îndeplinirea de către subordonați a unor acte manifest ilegale, ceea ce înseamnă că astăzi nu se mai tolerează comportamentul contrar DIU al oricăror comandanți, chiar dacă ar fi „justificat” de necesitatea militară de a obține victoria în luptă, deoarece art. 1 comun al Convențiilor de la Geneva obligă statele „să respecte și să facă să fie respectate” toate regulile înscrise în aceste instrumente „în toate împrejurările”. Așa se face că același art. 8 din Legea română a statutului cadrelor militare din 1995, la fel ca art. 41 din Decretul lege din 1982 asupra Serviciului în armata Bosniei Herțegovinei ori Directiva franceză nr. 90/2006 precizează că personalului militar nu i se pot da ordine contrare legilor, obiceiurilor războiului și convențiilor internaționale. Mai mult decât atât, în codificările disciplinare militare ale unor state se menționează expres pe lângă îndatorirea de supunere față de superiori și aceea de neexecutare a ordinelor manifest ilegale, cum ar fi art. 11 din Legea germană a statutului militarilor ori art. 8 și 122 din Instrucțiunile franceze de aplicare a Decretului din 2005 asupra disciplinei generale militare; această obligație de neexecutare a ordinelor ilegale este doar implicită acolo unde dreptul disciplinar conține măsuri sancționatorii pentru insubordonare ori refuzul de supunere față de ordinele legale, așa cum este cazul art. 27 din Legea australiană din 1982 privind disciplina forțelor de apărare, art. 28 din Regulamentul kenian asupra forțelor armate ori art. 17 din Legea Forțelor armate din Singapore. Deși este dificil de implementat¹⁴, această regulă disciplinară se generalizează treptat în codificările militare ale tot mai multor state și se armonizează tot mai mult cu DIU, deoarece statele actuale înțeleg să rezolve pe această cale contradicția ce exista altă dată între militarul care dădea ordin și cel care îl executa, ambii având responsabilități de aplicare a legilor și obiceiurilor războiului.

Cea de-a treia categorie de reglementări comune codificărilor disciplinare naționale născute din implementarea DIU privește sancționarea relor tratamente aplicate persoanelor protejate sau ultrajul demnității acestora, cum se realizează, de pildă, prin art. 7 din Regulile disciplinei militare din 1992, din Bosnia-Herțegovina, art. 126 din Legea din 1956 a

¹⁴ Mai multe amănunte în I. Dragoman, C. Militaru, *7 studii de drept internațional umanitar*, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 203 și Jacques Verhaegen, *Refusal to obey orders of an obviously criminal nature: providing for a procedure available to subordinates*, *International, Review of the Red Cross*, No. 845, may 2002, p. 35.

armatei din Ceylon ori art. 28 din Legea Forțelor armate din Singapore. Această specie de sancțiuni întărește regulile de DIU care interzic tortura, tratamentele degradante, crude și inumane sau violența sexuală atât în conflictele armate internaționale, cât și în cele fără caracter internațional, inclusiv prin activitatea instanțelor penale internaționale, oferind protecție tuturor acelor care nu participă sau nu mai iau parte la ostilități. În sfârșit, ultima categorie de reglementări comune sistemelor disciplinare statale are ca obiect prejudicierea prestigiului armatei prin săvârșirea de încălcări ale DIU, după cum rezultă din art. 8 al Regulilor disciplinei militare din Bosnia-Herțegovina și art. 107 al Legii armatei din Ceylon; într-adevăr, se consideră în mod legitim că militarul care violează regulile fundamentale de DIU își discreditează și întreaga armată căreia îi aparține, astfel încât, spre deosebire de trecutul nu prea îndepărtat, devine clar că îndeplinirea misiunilor militare nu mai poate fi o justificare pentru încălcarea dreptului războiului, restabilindu-se echilibrul dintre necesitatea militară și principiile umanitare consacrate prin convențiile juridice internaționale.

Ceea ce ne interesează, în special, în acest studiu este să știm dacă dreptul disciplinar militar are un rol mai special în asigurarea respectării DIU, dincolo de aspectele generale avute în vedere în legătură cu „încălcările grave”, care sunt crime de război și antrenează dreptul penal militar. Potrivit art. 86 din Protocolul I statele se angajează să ia măsuri în situațiile de „încălcări grave” dar, în plus, trebuie să facă să înceteze toate „celelalte încălcări” ale instrumentelor juridice de DIU, care ar rezulta dintr-o misiune ce contravine unei obligații asumate prin aceste instrumente; această ultimă parte a angajamentului statal ne arată că sancțiunile disciplinare pot fi utilizate cu succes de către comandanți pentru a opri, a limita și chiar a reprimă violările care nu constituie crime de război, comentariile specializate la art. 86 precizând că, pe lângă măsurile disciplinare, putându-se iniția și o acțiune de urmărire penală în dreptul intern a acestor „alte încălcări”. Iată de ce, în opinia noastră, dreptul disciplinar poate acoperi toate obligațiile asumate de state prin ratificarea instrumentelor de DIU, totul depinzând de voința acestor state și de cultura disciplinară umanitară promovată de comunitatea internațională, astfel încât între DIU și dreptul disciplinar să nu existe opoziție, ci complementaritate.

Se știe că sancțiunile au în general atât un rol educativ, cât și unul constrângător. Rolul educativ al sancțiunilor disciplinare constă în încurajarea tuturor militarilor de a-și asuma responsabilitatea de a respecta regulile juridice impuse de societate membrilor forțelor armate și trebuie să se limiteze la ceea ce e necesar ca personalul să înțeleagă că a greșit și că e nevoie să-și schimbe comportamentul; din această cauză, procedurile de

acțiune disciplinară insistă pe circumstanțierea proporțională a sancțiunilor, plecându-se de la ideea că uneori, pentru abateri de mai mică gravitate, cauzate de neglijență și nu de intenție, este suficient să se dea un avertisment, mustrare sau o sancțiune cu suspendarea executării¹⁵. Pe de altă parte, rolul constrângător al sancțiunii este de a-l determina pe militar să suporte consecințele faptelor sale, ca o avertizare pentru întregul personal aflat sub autoritatea disciplinară a comandanților că respectarea disciplinei este obligatorie și nu facultativă, scop în care sancționarea trebuie să fie justă, dar suficient de severă, până la consemnare ori arest, iar procedura trebuie să fie implementată cu celeritate.

Sancțiunile disciplinare militare au și ele roluri educative și constrângătoare în asigurarea respectării DIU, probabil cu un impact mai mare dacă drepturile celui sancționat sunt respectate cu ocazia acțiunii disciplinare; ceea ce înseamnă că trebuie părăsită rigiditatea formală tradițională a procedurilor militare și aplicarea prin analogie a drepturilor procesuale acordate de instanțele judiciare, cum ar fi dreptul acuzatului la accesul la propriul dosar disciplinar, dreptul de a se apăra dând explicații privind faptele ce-i sunt reproșate, dreptul de a apela la superiorii ierarhici comandantului care-i anchetează¹⁶. Organizarea legitimă a unei proceduri disciplinare care să se apropie de standardele unui proces just este cu atât mai necesară în cazul operațiilor militare internaționale de menținere a păcii și securității regionale și globale, caz în care drepturile disciplinare nu se transferă comandamentelor multinaționale, ci rămân tot în sarcina statelor care au furnizat contingentele naționale pentru forța respectivă, deși comandanții de forțe multinaționale pot iniția orice investigație disciplinară¹⁷.

Concluzia pe care o putem desprinde din studierea acțiunii disciplinare în cazul încălcării normelor de DIU este că la momentul actual scopul dreptului disciplinar militar al statelor este compatibil cu asigurarea respectării legilor și obiectivelor războiului, eficacitatea acestei relații depinzând în primul rând și în cea mai mare măsură de comandanții direcți

¹⁵ Reglementări de acest gen se găsesc și în dreptul disciplinar român, dar și al altor state, cum ar fi, de exemplu, *Ghidul francez pentru uzul autorităților investite cu putere disciplinară*, anexă la Directiva nr. 90/2006 deja citată anterior. Și în România ar fi utilă redactarea unui Manual de cercetare disciplinară și penală a militarilor care încalcă regulile juridice naționale și internaționale.

¹⁶ Cerința unei acțiuni disciplinare corecte rezultă și din Recomandările Subcomisiei ONU pentru promovarea și protecția drepturilor omului, UN Doc.E/CN.4/2006/58 din 13 ianuarie 2006. Vezi și E. Lambert Abdelgawad (ed), *Jurisdictions militaires et tribunaux militaires d'exception en mutation: perspectives comparées et internationales*, Editions des archives contemporaines, Paris, 2008.

¹⁷ UN Departament of Peace Keeping Operations, *Directives for Disciplinary Matters Involving Military Members of National Contingents*, DPKO/MD/03/00993.

care sunt responsabili nu numai de implementarea disciplinei militare stricte, necesară îndeplinirii sarcinilor primite de structurile militare, dar și de conformarea cu limitările și restricțiile juridice ale operațiilor militare stabilite prin instrumentele de DIU. Acest deziderat este posibil în România nu numai prin declararea constituțională a principiului statului de drept, ci și prin modificarea substanțială a procedurilor disciplinare în ultimii ani. De altfel, doctrina românească de drept administrativ respingea, încă din 1942, cu argumente solide, atât concepția civilistă a răspunderii, cât și teoria echității ori a riscului serviciului, adoptând, după o analiză atentă și judicioasă a fenomenului administrativ, în care serviciile publice organizate au de îndeplinit fiecare cu scop bine determinat, teoria relei funcționări a serviciului public ca fundament al răspunderii administrației pentru daune,¹⁸ ca și azi, în documentele UE referitoare la dreptul cetățenilor la o bună administrare, parte componentă a bunei guvernări, era și atunci vorba de o rea funcționare a serviciului public ori de câte ori acesta comite acte ilegale, lucrează cu incompetență sau cu deturnare de putere, ori, în sfârșit, acționează cu neglijență, cu neprevădere, din eroare, cu omisiune, comite o culpă astfel încât pricinuieste daune care n-ar fi fost produse dacă funcționarea serviciului ar fi fost normală și legală. Ceea ce este valabil și pentru marele serviciu public al apărării naționale executat de către forțele armate, care au obligația să funcționeze nu numai pe baza dreptului național, ci și a celui internațional. Și în DIU s-a depășit azi etapa în care răspunderea pentru încălcarea normelor sale putea fi justificată de rațiuni de stat ori de necesitatea militară, înlocuite cu principiul răspunderii individuale a comandanților și subordonaților lor pentru toate faptele comise, astfel încât acțiunea disciplinară își aduce o contribuție deosebită la respectarea legilor și obiceiurilor războiului.

BIBLIOGRAFIE

- A. Iorgovan, *Tratat de drept administrativ*, vol. II, Editura AleBeck, București, 2002.
- C. Degeratu, C. Zamfir, F. Șerban, A. Șușu, *Executarea ordinului militar*, Editura Militară, București, 1999.
- I. Dragoman, *Actele autorităților militare*, Editura Lumina Lex, București, 2003.
- Hans Kelsen, *Doctrina pură a dreptului*, Humanitas, București, 2000.

¹⁸ Anibal Teodorescu, *Teoria răspunderii administrației pentru daune*, Institutul de Arte Grafice „Marvan”, SAR, București, 1942.

VICTORII OBȚINUTE PRIN ACȚIUNI MILITARE NONVIOLENTE DE-A LUNGUL ISTORIEI

VICTORIES THROUGHOUT HISTORY ACHIEVED THROUGH NONVIOLENT MILITARY ACTIONS

Gl.bg. (r) prof.univ.dr. Viorel BUȚA*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

În ciuda tendinței războinice a individului uman, nu întotdeauna situațiile conflictuale au fost rezolvate exclusiv prin lupte armate sângeroase.

Articolul abordează teorii în ceea ce privește victoria ca obiectiv principal al ducerii războiului, dar mai ales victoria obținută prin acțiuni militare nonviolente, care ar putea fi considerate excepții, dar au fost semnificative pentru viitoarele transformări ale războiului de-a lungul mileniilor.

Despite the warlike trends of the human individual, conflictual situations were not always resolved through bloody armed struggles.

The article presents theories regarding victories through nonviolent military actions, which could be considered exceptions, but still were significant for the war changes over the millennia.

Cuvinte cheie: conflicte non-militare, lupte armate sângeroase, atacator, strategie militară.

Keywords: *non-military conflicts, bloody armed struggles, attacker, military strategy.*

Întreaga istorie a omenirii a scos la iveală tendința indivizilor pentru conflict, exemplele fiind numeroase, începând de la legenda biblică a lui Cain și Abel până la actualele conflicte militare din Afganistan și Irak.

În ciuda acestei caracteristici războinice a individului uman, nu întotdeauna situațiile conflictuale au fost rezolvate exclusiv prin lupte armate sângeroase. Deși ar putea fi considerate excepții, victoriile obținute fără acțiuni militare directe au fost semnificative pentru viitoarele desfășurări ale războiului, acesta transformându-se de-a lungul mileniilor. În ciuda acestui rol în evoluția confruntărilor militare, aspectul victoriilor obținute fără acțiuni

* e-mail: vbuta49@yahoo.com

militare directe nu a fost abordat de un segment foarte larg al literaturii de specialitate, accentul fiind mai degrabă pus pe aspecte relaționate acțiunilor militare directe care au ca rezultat bătălii sângeroase urmate de distrugerii de vieți omenești și materiale care pot fi surmontate după încheierea conflictului numai prin eforturi umane și materiale susținute.

Tendința către desfășurarea acțiunilor directe a fost explicată simplificat de Carl von Clausewitz, a cărui opinie era că „nu numai noțiunea de război, ci și experiența ne fac să căutăm un mare deznodământ numai într-o mare bătălie (...) întotdeauna numai mari victorii au dus la mari rezultate, la atacator neapărat și, mai mult sau mai puțin la apărător”¹ – afirmație hazardată ce pare a neglija adevărul istoric, pentru că de-a lungul timpului au fost obținute rezultate semnificative prin evitarea unor mari bătălii.

De asemenea, Clausewitz pare a nu agreea ideea că „ar merita lauri numai comandanții care s-ar pricepe să ducă războiul fără vărsare de sânge” considerând că, în acest caz teoria războiului (...) ar fi destinată anume să propovăduiască această învățătură”.²

În ciuda preferinței exprimate pentru bătălia directă, pe care o consideră și cea mai sângeroasă³, Clausewitz amintește victoria lui Napoleon Bonaparte de la Ulm, considerând însă că aceasta nu ar fi fost posibilă fără precedentele victorii sângeroase. Deși ne creează impresia că pare a respinge ideea victoriilor obținute fără vărsare de sânge, justificându-și opțiunea prin faptul că „spectacolul cumplit” al unui măcel sângeros trebuie să constituie un motiv pentru a trata războiul cu mai multă seriozitate, prin menținerea și perfecționarea mijloacelor de luptă, pentru a preîntâmpina o înzestrare mai bună a adversarului, și nu doar din motive umanitare.⁴

Aceste opinii exprimate fără echivoc de către Clausewitz contrastează puternic cu principiile afirmate de alte două personalități militare, Sun Tzu, care îl precede pe ofițerul prusac și Thomas Eduard Lawrence, ofițerul britanic recunoscut pentru rolul jucat în desfășurarea Revoltei Arabe împotriva stăpânirii otomane din perioada 1916-1918.

Deși în ceea ce privește studiarea temeinică a războiului – considerat drept „calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire”⁵ – opiniile lui Sun Tzu și Clausewitz coincid – la fel ca în cazul afirmării victoriei ca obiectiv principal al războiului⁶ –, în ceea ce privește ducerea acestuia teoriile celor doi prezintă diferențe majore.

¹ Carl von Clausewitz, *Despre Război*, Editura Antet, București, 2000, p. 119.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura Antet, București, 1993, p. 7.

⁶ *Ibidem*, pp. 17, 21.

Astfel, Sun Tzu recomandă evitarea distrugerilor atât în ceea ce privește viețile omenești⁷ cât și cele materiale⁸. Pentru a acționa în direcția acestor recomandări este, însă, nevoie de mai mult decât a ști cum să câștigi bătălii. Astfel perspectiva sa strategică depășește limitele strategiei militare. Caracteristică gândirii strategice răsăritene, această perspectivă integratoare contrastează cu cea apuseană, reprezentată cel mai bine de Clausewitz, care abordează numai aspectele strategiei militare, scopul fiind obținerea victoriei prin utilizarea forței. Deși este posibil ca susținătorii acestuia să nu fie de acord cu afirmația noastră, aducând ca argument, în acest sens, faimoasa definiție clausewitziană a războiului, conform căreia acesta nu este decât o „continuare a politicii cu alte mijloace”⁹, credem că teoreticianul austriac doar menționează acest fapt, fără a dezvolta în direcția – necesară din punctul nostru de vedere – detalierii obiectivelor ce ar trebui realizate de stat prin ducerea războiului, sau, și mai semnificativ, cum își poate realiza obiectivele fără a apela la război.¹⁰

Așa cum notam anterior, perspectiva lui Sun Tzu e caracterizată de o abordare cuprinzătoare, integratoare a strategiei, politicii și strategiei militare, teoria sa dezvoltând, prin comparație cu cea a lui Clausewitz, modul cum fiecare dintre cele trei (strategie, politică și strategie militară) poate afecta pe celelalte două, subliniind interrelaționarea reciprocă a acestora. Astfel, perspectiva strategică a lui Sun Tzu este extinsă asupra conceptului de stabilitate care atrage după sine urmărirea realizării obiectivelor atât pe timp de pace, cât și pe timp de război prin intermediul mijloacelor politice, economice, psihologice, morale și militare.

În opinia noastră, perspectiva lui Sun-Tzu se poate dovedi folositoare atât unei conduceri civile a unui stat, cât și conducerii militare, datorită afirmării faptului că scopul aplicării strategiei este de a „cucerii intact” „tot ceea ce este sub cer”, pentru că astfel „trupele vor rămâne neatinse și victoria va fi fatală”¹¹. Pentru a-și îndeplini obiectivele propuse, prin asigurarea unei „cuceriri intacte”, Sun Tzu, spre diferență de Clausewitz, nu consideră atacul în forță drept un mijloc potrivit, ci avansează ideea cuceririi fără luptă.¹²

⁷ *Ibidem*, p. 22.

⁸ *Ibidem*, p. 25.

⁹ Carl von Clausewitz, *op.cit.*, pp. 9 -13.

¹⁰ În contrast cu teoria Clausewitziană poate fi situată perspectiva lui Niccolo Machiavelli, expusă în lucrarea *Prințul*, care abordează, în principal, subiectul conducerii politice interne a unui stat în scopul păstrării puterii intime și al gestionării relațiilor dintre state, dar nu atinge domeniul strategiei militare.

¹¹ Sun Tzu, *op.cit.*, 1993, p. 25.

¹² *Ibidem*, p. 214.

O astfel de victorie poate fi asigurată fără luptă în două moduri: prin intermediul mijloacelor politice, economice, psihologice și morale anterior intervenției militare, iar în cazul intervenției militare să fie aplicată o strategie înțeleptă fundamentată, care să nu fie centrată pe ducerea de bătălii sângeroase, ci pe utilizarea informațiilor despre inamic, pe acțiuni de înșelare a inamicului, de surprindere a acestuia prin acțiuni purtate în viteză. Astfel, înțelegem că, din perspectiva artei războiului propuse de Sun Tzu, obiectivul strategic nu este constituit numai de atingerea obiectivelor de către un stat exclusiv prin controlul și influența exercitate în sfera sa de interes prin orice mijloace, ci specific, fără apel la lupte violente.

Din punct de vedere istoric, victoriile obținute fără luptă pot fi regăsite cu până la 700 de ani înainte de perioada în care istoricii presupun că ar fi trăit Sun Tzu (122-481). Este vorba de exemplele oferite de Vechiul Testament în cartea Judecători, capitolele 6-8 unde putem identifica modul în care poporul lui Israel, sub conducerea lui Gideon reușesc să îndepărteze stăpânirea medianiților.

Lecturarea atentă a textului ne indică faptul că acțiunile împotriva medianiților au debutat cu distrugerea altarului¹³ închinat zeului Baal – simbol spiritual, religios și cultural al medianiților, conducerea monarhică a acestora sprijinindu-se pe o puternică dimensiune religioasă fundamentată pe cultul acestui zeu – și înlocuirea acestuia cu un altar dedicat jertfelor rituale ale poporului lui Israel. Dispariția unui element semnificativ specific matricei culturale a societății medianiților și înlocuirea acestuia cu unul al poporului lui Israel, poate fi considerată în opinia noastră drept o acțiune al cărei scop a fost afectarea moralului medianiților. Această acțiune a fost urmată, în urma sfatului divin, de o selecție severă a acelor dintre israelieni care ar fi putut lupta împotriva medianiților, ceea ce înseamnă o preocupare pentru resursele în care s-ar putea aborda o eventuală confruntare violentă¹⁴.

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor subliniază disproporționalitatea forțelor, cu un avantaj clar în favoarea medianiților. Ghideon surmontează însă această diferență printr-o eficientă organizare a celor 300 de oameni selectați pentru luptă și, prin ceea ce Sun Tzu va numi câteva secole mai târziu surprinderea inamicului, înșelarea acestuia, va reuși să dezorganizeze tabăra medianiților care, în haosul creat, au luptat între ei¹⁵, supraviețuitorii retrăgându-se dincolo de Iordan. Iată cum, fără a-și angaja forțele într-o luptă armată directă, Ghideon reușește să-și surprindă adversarul, dezorientându-l pe fondul unui nivel scăzut al moralului. Astfel, dezorganizându-și adversarul, Ghideon îl face pe acesta să se retragă. Retragerea medianților i-a

¹³ *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Societatea Biblică, București, 1992, p. 270.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 271-272.

¹⁵ *Ibidem*, p. 272.

permis lui Ghideon să își găsească aliați care să zădărnicească planurile de retragere ale medianiților. Astfel de victorii sunt atribuite, de obicei, în Vechiul Testament, sprijinului și inspirației divine, pe care Sun Tzu câteva sute de ani le-ar fi numit strategie bine fundamentată”.

Istoria obținerii unor victorii fără vărsare de sânge poate continua, astfel că înainte de încheierea unei ere, războiul civil din anii 50-45 î.d.C. scoate în evidență figura unui alt strateg mărit, Iulius Caesar.

Războiul roman intern a opus trupelor lui Pompeius, care deținea controlul teritoriilor romane din actuala Italie și celelalte provincii romane, o oaste puțin numeroasă și divizată, din moment ce din cele nouă legiuni comandate numai una se afla sub imediata sa comandă, la Ravenna, restul de opt fiind în Galia. Alegând drumul cel mai lung dintre Ravenna și Roma, Caesar se deplasează de-a lungul malului Mării Adriatice cu densitate mare de populație, ceea ce i-a permis să își mărească numărul trupelor, mulți dintre cei ce s-au alăturat legiunii lui Caesar fiind recruți selectați pentru armata lui Pompei. Pierderea unui număr însemnat de potențială forță de luptă, coroborată cu faima experienței acumulate de trupele lui Caesar în Galia, au condus la scăderea moralului trupelor lui Pompei care s-a văzut forțat să se retragă în Grecia, prin Marea Adriatică.

Această primă campanie a înfruntării dintre Caesar și Pompei poate fi considerată drept o victorie fără luptă, în care geniului strategic al liderului i s-a adăugat carisma acestuia, precum și faima de luptători încercați a soldaților legiunii disponibile. În opinia noastră, victoria strategică obținută în această primă campanie a fost bazată pe factorul psihologic și pe cel moral.

Aproximativ 500 de ani mai târziu, în Imperiul Bizantin al împăratului Iustinian, se afla generalul Belizarie, care susținea că „cel mai bun general este în stare să termine războiul prin pace”¹⁶. Fidel ideii sale, la invadarea Palestinei de către perși, dispunând de o armată de „zece sau chiar de douăzeci de ori mai puțin numeroasă”, Belizarie reușește să-și inducă adversarul în eroare, creându-i senzația că dispune de o armată mult mai numeroasă decât era în realitate. Dezorientarea adversarului a fost însoțită de „manevre false executate cu cavaleria de-a lungul Eufratului”¹⁷, astfel că perșii s-au retras, Belizarie obținând o victorie strategică prin executarea de acțiuni cu efect psihologic care au avut menirea de a dezorienta adversarul.

Continuând seria comandanților-strategi, Napoleon reușește o victorie similară în anul 1805, la Ulm¹⁸, în Austria. Concentrată la Boulogne, armata franceză, despre care se credea că va debarca în Anglia, a fost surprinzător

¹⁶ B.H. Liddel-Hart, *Strategia: Acțiunile indirecte*, Editura Militară, București, 1973, p. 44.

¹⁷ *Ibidem*, p. 51.

¹⁸ Carl von Clausewitz, *op. cit.* p. 119.

direcționată către Rin și înaintând spre est, trece Dunărea și înaintează către cursul râului Lech, cu intenția de a crea un baraj strategic în spatele adversarului¹⁹. Deținând superioritate de forțe, Napoleon transformă acest baraj într-unul mobil, apropierea acestuia de spatele armatei austriece rezultând în „capitularea aproape fără vărsări de sânge” a acesteia din urmă.

Nu vom încheia prezentarea seriei istorice de *victorii fără luptă* fără a menționa aspecte specifice ale războaielor arabe împotriva conducerii otomane, în care, așa cum deja am notat, un rol important a fost atribuit locotenent-colonelului T.H. Lawrence, ofițer al armatei britanice.

Plecând de la realizarea obiectivelor prin evitarea pierderilor de vieți omenești și dispunând de o forță armată cu mobilitate ridicată și mult mai bine echipată²⁰ decât forțele turce, ofițerul englez încearcă să izoleze trupele turce la Medina. Trupele izolate în acea zonă nu reprezentau un pericol pentru forțele arabe, o eventuală cucerire a orașului de către acestea din urmă însemnând risipirea de resurse materiale cu hrana prizonierilor care ar fi fost capturați, și resurse umane prin gărzile necesare pazei acestor prizonieri²¹. În cazul în care trupele turce ar fi încercat să evacueze trupele arabe și-ar fi redus efectivele și acțiunile întreprinse pentru a crea superioritatea trupelor turce. Această manevră a condus nu numai la scoaterea efectivă a trupelor turce din Medina din desfășurarea generală a războiului, dar și la provocarea unei risipiri importante de resurse materiale și umane ca urmare a nevoii de aprovizionare a acestor trupe. În același timp, trupele de cavalerie arabe ale ofițerului britanic s-au orientat către nord distrugând liniile de comunicații²² ale otomanilor și hărțuindu-le forțele care, în timp, au cedat, astfel, în fața trupelor britanice din Palestina.

Exemplele de victorii obținute prin intermediul acțiunilor militare nonviolente pot continua, fiind prezente la toate cele trei niveluri: tactic, operativ și strategic. La acest ultim nivel poate fi plasată reușita britanică de a obține imensa forță maritimă din perioada Imperiului Britanic. Prin menținerea Europei continentale divizată și într-o cvasipermanentă stare de război, prin acțiuni de convingere, cu aur, dar și prin intervenții expediționare, ce-i drept, rare, pentru a sprijini partea mai slabă, Imperiul Britanic a reușit să forțeze puterile continentale pentru a-și direcționa resursele în special pentru menținerea armatelor terestre, neglijând componenta navală, pe care marina Britanică ar fi putut-o zdrobi mai târziu. Astfel marina Britanică reușește să-și întrecă competitorii: imperiul portughez, spaniol, olandez și francez fără un

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ T.E. Lawrence, *Seven Pillars of Wisdom*, Project Gutenberg of Australia, 2004, p. 144.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

efort maritim semnificativ. Prin urmare, puterea maritimă navală a Imperiului Britanic a fost asigurată terestru, prin politica echilibrului de putere.

Similar, URSS a acumulat putere în exces prin capacitatea sa economică împluternicită de propaganda ideologică prin angajarea susținătorilor acesteia din întreaga lume, susținând regimurile clientelare, înșelând pentru a-și camufla slăbiciunile, acționând subversiv pentru a-și demanevra oponenta și folosind spionajul pentru a-și depăși limitele tehnologice.

În încheiere ne exprimăm opinia că exemplele istoriei constituie repere de care ar trebui să ținem seama într-o măsură mai mare, în condițiile în care teatrele de operații din Irak și Afganistan pot fi caracterizate drept medii complexe de manifestare al unor forțe insurgente, care în mod frecvent execută acțiuni indirecte pentru a ataca forțele aliate.

BIBLIOGRAFIE

- Clausewitz Carl von, *Despre Război*, Editura Antet, București, 2000.
 Lawrence T.E., *Seven Pillars of Wisdom*, Project Gutenberg of Australia, 2004.
 Liddel-Hart B.H., *Strategia: Acțiunile indirecte*, Editura Militară, București, 1973.
 Sun Tzu, *Arta războiului*, Editura Antet, București, 1993.

THE INTRODUCTION OF THE CAPABILITY BASED PLANNING PROCESS

INTRODUCEREA CONCEPTULUI DE PLANIFICARE BAZATĂ PE CAPABILITĂȚI

Col.eng. Laszlo STICZ*

Ministry of Defense, Hungary

There are no agreed definitions in NATO for „capability” and „military capability” although there is broad understanding amongst the Nations about capability being delivered through a number of components or „Lines of Development”. Since there is limited commonality in terms of concepts and approach to a capability based culture in the Alliance and there is considerable variation in how capability thinking is reflected in national structures and the defense planning, the aim of this paper is to systematize this phenomenon.

Deși nu există în NATO definiții acceptate pentru noțiunile de „capabilitate” și „capabilitate militară”, printre Națiuni există o înțelegere amplă a capabilității, printr-o serie de componente sau „linii de dezvoltare”. Scopul acestui articol este de a sistematiza acest fenomen, întrucât există o similitudine limitată în termeni de concepte și de abordare a unei culturi bazate pe capabilități în cadrul Alianței și există o variație considerabilă în modul cum acest mod de gândire este reflectat în structurile naționale și în planificarea apărării.

Cuvinte cheie: capability, planning, implementation, barriers, outcomes.

Keywords: capabilitate, planificare, implementare, bariere, rezultate.

Since there is limited commonality in terms of concepts and approach to a capability based culture in the Alliance and there is considerable variation in how capability thinking is reflected in national structures and the defense planning, I would like to systematize this phenomenon. There are no agreed definitions in NATO for „capability” and „military capability” although there is broad understanding amongst the Nations about capability being delivered through a number of components or ‘Lines of Development’. Many similar models of Lines of Development exist, but the DOTMLPFI (Doctrine, Organizations, Training, Materials, Leadership, Personnel, Facilities, Interoperability) framework is recommended for adoption.

* e-mail: laslosticz@hotmail.com

Background

Following the publication of a new Strategic Concept, NATO launched the Defense Capabilities Initiative (DCI) in 1999 with the objective of improving defense capabilities to ensure the effectiveness of future multinational operations across the full spectrum of Alliance missions. The DCI was succeeded by the Prague Capabilities Commitment (PCC) in 2002, which incorporated defense against terrorism following the terrorist attacks in USA on 11 September 2001 and reorganized the command structure to form the Allied Command Operations (ACO/SHAPE) and Allied Command Transformation (ACT). From that time, ACO conducts analysis at the strategic level to identify capability shortfalls and assigns priorities to them, whilst ACT (in cooperation with ACO) identifies and prioritizes the type and scale of future capability and interoperability requirements and channels the results into NATO's overall defense planning process¹.

The PCC was coordinated with the European Union's efforts to improve its capabilities. A NATO-EU Capability Group was set up for this purpose under the so-called "Berlin Plus" arrangements and simple methods of ensuring that the two processes complemented each other were used; for instance, by having the same countries take the lead on the same capabilities in both organizations. Further NATO work, most notably in Istanbul in 2004, eventually led to the development of the Comprehensive Political Guidance (CPG) in 2006, which was adopted in Riga in November of that year.

The CPG provides a fundamental vision for NATO's ongoing transformation. It sets out the kinds of operations the Alliance must be able to perform in the future and the kinds of capabilities the Alliance will need. How specifically the capabilities will be filled is left open, since that is for member countries to determine both individually and collectively through NATO's defense planning processes. The CPG also defines NATO's top priorities among these requirements, starting with joint expeditionary forces and the capability to deploy and sustain them.

Implementation of the CPG, both within the Alliance and by the Allies themselves, should lead to the development of more usable capabilities for future operations and missions, thereby ensuring that the Alliance remains effective, credible and relevant in the 21st century.

Introduction to Capability-Based Planning

The idea of capability is, then, embedded in NATO policy and strategy, and several Nations have adopted a Capability Based Planning (CBP) approach to defense acquisition, based broadly on The Technical

¹ *NATO Handbook*, 2006.

Cooperation Program (TTCP – between USA, GBR, AUS, CAN, NZ) construct, with varying degrees of joint planning.

Many Nations, however, retain an ‘equipment-focused’ approach with defense planning structures aligned to the single services.

Analyzing the information have been gathered during several NATO meetings, I should say, that there is limited commonality in terms of concepts and approach to a capability based culture in the Alliance and that there is considerable variation in how capability thinking is reflected in national structures and processes for defense planning.

According to AAP-6, NATO itself has no agreed definition of capability, although variants appear in a number of documents. For example:

- The ability to produce an effect that the users of assets or services need to achieve².
- The ability and capacity to perform a set of tasks designed to produce an effect³.

Nations that use CBP have a similar diversity of definitions. For example:

- The ability to achieve a desired effect under specified standards and conditions through a combination of means and ways to perform a set of tasks⁴.

Finally, NATO has no agreed definition, although the Military Committee developed a working definition in 2006:

- A military capability is the entirety of a system that delivers an output or effect. It will most likely be a complex combination of Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership Development, Personnel, Facilities and Interoperability to deliver the required output⁵.

The implications

Capability-Based Planning was developed as an alternative to threat-based planning. It represents an attempt to break down traditional stovepipes and provide for transparency and coherence. CBP provides a more rational basis for making decisions on future acquisitions, and makes planning more responsive to uncertainty, economic constraints and risk. CBP provides a framework to support analysis and facilitate risk management. It focuses on goals and end-states and encourages innovation. It starts by asking questions regarding *what do we need to do* rather than *what equipment are we replacing*.

² ACT Directive 80-7 *Managing Transformation*

³ ACT's 2007 study *The Characteristics of Expeditionary Forces*

⁴ US CJCSI 3170.01E

⁵ Military Committee 0550 dated 11 Sep 06

CBP is a systematic approach to force development that aims to advice on the most appropriate force options to meet government priorities. The force options developed should meet strategic objectives, minimize cost and risk and comply with other constraints.

CBP has several major building blocks. First, as CBP is output oriented, it must have high-level capability objectives derived from government guidance. Second, CBP needs to consider the way in which the force will fight. This generally takes the form of top-level doctrine or some overarching operational concept. Third, CBP uses standard groupings - capability clusters or capability partitions to make the process more manageable. Fourth, the resulting capabilities are realized within available resources.

Capability-Based Planning provides a method for identifying the levels of capability needed to achieve the strategy, a problem common across many defence forces. With the assistance of scenarios, CBP explicitly connects capability goals to strategic requirements. These goals in turn allow for a holistic assessment of defence capability and hence the development of robust force options within the available budget to meet the range of contingencies expected by government.

Desired Outcomes

The outcome of CBP should be an effective investment strategy that develops and sustains the capability priorities identified through the planning exercise. These capability development directions can then be used to prepare an integrated Capability Development Plan. A systemic approach will ensure both an audit trail and suggest a performance management framework.

Implementation

The first step in implementing CBP is to establish an appropriate management structure and division of responsibility. Achieving this requires commitment at senior levels and without it the benefits of CBP will be limited. This is sometimes referred to as “institutionalizing” CBP.

The goals of designing the CBP process should include the following:

- Determine who will do what work (effectiveness analysis, cost-benefit analysis, and trade off studies within and among capabilities);
- Determine who has responsibility for the outcomes (approval and coordination);
- Determine the resources required (for analysis, as well as R&D);
- Determine how long a planning cycle will take;
- Determine what the outcome or outcomes of the process will be;
- Determine the products to be produced; and
- Ensure the process meets constraints such as timeliness.

There are many inherent challenges involved in implementing a CBP process. These include:

- Pluralism among defence interests and the number of stakeholders;
- The need for cost estimates on a consistent basis, including costs for force elements that may not yet exist;
- Resource provision for both the development and execution of the CBP process. CBP may require the development of new tools such as force structure analysis tools and costing models, if not already in the national inventory.
- It can be difficult to work at the high level of abstraction required by CBP;
- Program alignment is problematic given differing timescales for generation of Capability components, e.g. people and equipment;
- Options and processes are constrained by government and public service requirements;
- Setting capability goals and assessing against them is difficult;

Customers of Capability-Based Planning

There are two main groups of customers to be considered when developing the products and processes of CBP: *decision-makers* and *capability developers*. These two groups of customers generally need different products owing to their differing requirements.

Decision-makers are typically senior defence leadership and government officials. This is the group responsible for making decisions about trade-offs in defence capability development. Decision-makers will generally be interested in information such as how they can achieve their strategic objectives, what risk is there for defence due to various decisions or constraints and the impact of choosing a portfolio of options on capability.

Capability developers include the groups of planners who are required to implement the chosen initiatives and projects. Capability developers want to provide the best options to achieve capability goals and need to understand the synergies between their options and the rest of defence capability. Identifying these synergies is a complex and subjective task, but it will make success in CBP more likely.

Barriers to implementation inside (or outside as well) NATO

There is also a perception that there is no clear roadmap for the development of a capability culture and that there is a lack of co-ordination. There is therefore a need to have an education and training programme, which seeks to address these and other perceived barriers to the implementation of a capability culture, including:

- Resistance to change;
- Differences between national approaches, with many still very single service oriented and some with only niche capabilities;
- Classification and participation of PfP/Med Dialogue nations preventing open discussion;
- Insufficient funding to develop and maintain training courses and for national attendance on residential training courses;
- Protectionism.

Summary

CBP has a number of strengths:

- CBP caters to a more diffuse and dynamic strategic environment;
- CBP links procurement decisions to strategic goals and provides an audit trail;
- CBP encourages innovation through moving away from determining equipment solutions prematurely; and
- CBP enhances the quality of information available to defence decision-makers and defence capability developers.

However, the process requires senior management commitment and the creation of an appropriate organizational context and the allocation of appropriate resources!

Resistance to change is likely to continue until there is high-level support for a capability culture. Many experts believe that a capability culture would only work if adopted throughout the NATO structure; implementation by only a part of the organization would be pointless.

The introduction of the new Defence Planning Process may offer an opportunity to link any associated structural changes to the implementation of a capability culture, although the timescale to achieve this may appear to be too slow for some of the more progressive nations.

REFERENCES

NATO Handbook, 2006.

ACT Directive 80-7 Managing Transformation

ACT's 2007 study *The Characteristics of Expeditionary Forces*

Clive Murgatroyd MBE, *NAAG Capability Culture education and training programme scoping study-Final report*.
20. November 2009.

Davis P.K., *Analytic Architecture for Capabilities-Based Planning, Mission-System Analysis, and Transformation*,
RAND MR-1513-OSD, 2002.

- NATO, *The Use Of Scenarios In Long Term Defense Planning*
<http://www.plausiblefutures.com/55074>, 17.03.2010.
- NATO Research and Technology Board: Panel On Studies, *Analysis and Simulation (SAS)*, Handbook in Long Term Defense Planning, 2001.
- The Technical Cooperation Program, Joint Systems and Analysis Group, *Technical Panel 3: Guide to Capability-Based Planning*.
- Vencel L., Cook S. & Matthews D., *A Systems Analysis of the DCPG Capability Domain Architecture - Part One: Characteristics of an Idealized Domain and Domain Set*. DSTO Technical Report, Edinburgh, Australia, 2002.
- Walker RS, *Towards Defence Capability Management: A Discussion Paper*, 2002.
<http://www.dtic.mil/ttcp/> 19.11.2009; 19.30

RESOURCE SCARCITY AS THE KEY FACTOR OF LONG –TERM ENVIRONMENT AND RISK ANALYSIS

DEFICITUL DE RESURSE CA FACTOR CHEIE AL ANALIZEI PE TERMEN LUNG A MEDIULUI ȘI RISCULUI

Col. Jozsef PAOR*
Ministry of Defense, Hungary

The aim of this paper is to clarify the importance of long-term environmental (Strategic Environmental), cost-benefit and risk analysis, then give some pieces of information about key factors of this analysis process, and analyze some concepts and elements of resource scarcity.

Scopul acestui articol este acela de a clarifica importanța analizei pe termen lung a mediului, a costului – beneficiului și a riscului, apoi a oferi câteva informații despre factorii cheie ai acestui proces de analiză, și de a analiza unele concepte și elemente ale deficitului de resurse.

Keywords: resource, scarcity, challenges, security, energy.
Cuvinte cheie: resurse, deficit, provocări, securitate, energie.

As we know any planning process starts with some kind of environment analysis process. Here are a few examples:

- In the NSS have to define the national security interests and objectives; then need to analyze the international security environment and the internal and international risks and threats;
- In the PPBES phases they need to study NSS, NMS, WP, DPG etc., then, based on these documents they have to analyze the required aims and missions of Armed Forces, after that changing of GDP and amount of Military Budget, inflation and required changing rates, how big the reserve or „frozen” parts of annual and short-term budgets and so on;

* e-mail: jozsefpaor@yahoo.com

- In the NATO DPS has to analyze the Force Goals which were accepted by NATO countries and financial contributions of Alliances etc.

After 11th of September and during the World Economic Crisis, the Governments of Countries, the Alliances within NATO and different kinds of International Economical Organization have understood that it is not sufficient to elaborate plans on short- or medium-term. Therefore they have increased the demand for long-term planning to 15 and in the NATO to 20 years.

But it is evident that even if governments or other international organizations prefer longer time periods, it is not enough to analyze inflation, increasing GDP and unemployment or currency changing rates, because it is not possible to make correct estimates of data over a long period of time.

In my opinion, if we would like to make a more correct estimate for the long-term analyses need to understand and analyze the Global Security Challenges.

Here are some very important phenomena:

- National Identity and Pluralism (pluralistic societies, rise of radicalism, ethnic nationalism, religious fundamentalism at cetera);
- Major challenges to the World Environment (growing of world population, increasing consumption of natural resources and emission of carbon-dioxide, water and air pollution, soil loss, global warming and so on);
- Resource Scarcity (vital limited resources, possible strategies to resolve problems of deriving of resource scarcity, impact of that to the global security);
- Globalization and World Economic Crisis (changing of global GDP sharing, risk, challenges and benefits of globalization, collapsing same part of Commercial Bank Sector and decreasing of investment to the production sectors, growing unemployment rate, significant reduction of income in the societies within one government or parliament cycle);
- Demography and Migration;
- Organized Crime and Migration;
- WMD Proliferation, Arms Control.

Now, I would like to emphasize only some aspects of Resource Scarcity, since – in my opinion – this is the key element to the long-term economic and risk analysis, including the risk management.

Scarcity „is the fundamental economic problem of having seemingly unlimited human needs and wants, in a world of limited resources. It states that society has insufficient productive resources to fulfill all human wants and needs. Alternatively, scarcity implies that not all of society's goals can be pursued at the same time; trade-offs are made of one good against others”¹.

¹ www.wikipedia.org

Resources comprise everything that the earth and cosmos provides to mankind in order to exist, survive and develop further. Amongst others, this includes water, food and energy.

71 % of the planet is *water* but only less than 3% of it is fresh. Most of that is either in the form of ice and snow in Greenland and Antarctica or in deep ground water aquifers. And less than 1% of that water – *0,1% of all the earth's water* – is considered available for human needs, with much of it remote.

Global water consumption is rising quickly, and water availability is likely to become one of the most pressing and contentious resource issues of the 21st Century.

The scarcity and uneven distribution of water makes masses of people move on as environmental refugees. In many Sub-Saharan countries, the average per capita water-use rates 10-20 liters a day.

At the dawn of the 21st century, 1.3 billion people do not have access to safe drinking water. Some 2.4 billion – 40% of the world's population – lack adequate sanitation, and 5 million die each year from water-related diseases.

One third of the world's population lives in countries already experiencing moderate to high water stress, and that number could rise to two thirds in the next 30 years without serious water conservation measures and coordinated watershed planning among water users. Experts claim that we have to focus on new methods of using existing water.

If unsettled, disputes over water may ultimately escalate into international conflict. There is an obvious risk for water disputes to become more common in the future, as the pressure on limited fresh water resources grows.

Global *food* production is generally adequate to meet human nutritional needs, but problems with distribution mean that more than 800 million people remain undernourished. World food production is still rising, but several trends will make it more challenging to feed an additional 3 billion people over the next 30 years.

Soil degradation from erosion and poor irrigation practices continues to harm agricultural lands, jeopardizing production in some regions. In general, without a transition to more resource-efficient and less toxic farming methods, it will be difficult to meet world food needs in the future without increasing agriculture's environmental burden. Genetic farming is an innovation that might contribute to agricultural productivity, though some experts are sceptical about the environmental and health-effects of genetic engineering of food.

Consumption of *natural resources overall* by modern industrial economies remains very high – in the range of 45 to 85 metric tons per person annually when all materials (including soil erosion, mining wastes, and other

ancillary materials) are counted. It currently requires about 300 kilograms of natural resources to generate US \$100 of income in the world's most advanced economies. Given the size of these economies, this volume of materials represents truly massive scale of environmental alteration.

Global *energy* use, which has increased nearly 70 percent since 1971, is projected to increase at more than 2 percent annually for the next 15 years while competition for access to large energy reserves will only grow more intense in the years to come. The strategic importance of vital resources, especially oil and natural gas is growing and shifts the focus of the main players of world policy to the areas where these resources can be found.

The increased competition over access to major sources of oil and gas, shared water supplies and other valuable commodities have produced a new geography of conflict, a reconfigured cartography in which resource flows rather than political and ideological divisions constitute the major fault lines. The dependence on the use of hydrocarbons increases the vulnerability of developed countries and adds to the probability of conflicts arising from intensified competition over access to critical materials.

Yet, OPEC forecasts on oil and gas availability indicate that for the mid term, oil and gas production will continue to grow and keep pace with growing demand, while maintaining enough reserves for several decades to come.

„Energy systems are vital to the functioning of modern society. Energy security is not simply a function of energy supply but depends on elaborate systems of interconnected networks that are often transnational, making this a global security issue. How to address the multiple challenges posed by the evolving security environment to critical energy systems infrastructure is a key question facing national governments, regional authorities as well as intergovernmental and international organizations, including the Alliance.

During NATO's Riga Summit, support was expressed for a coordinated international effort to assess risks to energy infrastructures and to promote energy infrastructures security. NATO Heads of State Government directed the Council in Permanent session to consult on the most immediate risks in the field of energy security, in order to define areas where NATO may add value to safeguard the security interests of the Allies and upon request, assist national and international efforts.”²

There are a few interesting opinions managers and leaders should start worrying about:³

Although businesses are grappling with the risks posed to their immediate existence by the economic recession they cannot afford to ignore those that are looming on the horizon, particularly those created by climate change.

² *FA/CM Guide NDC*, Rome

³ www.lloyds.com/News_Centre

„Businesses that focus solely on the economic climate rather than the global climate in which we all live and work are in for a big shock,” says Julia Graham, chair of the UK risk management association AIRMIC.

„Businesses should be planning for the future and what’s really worrying me is that people are so preoccupied by the current economic environment that many of these other longer term risks are being overlooked,” adds Graham.

A world in ecological debt: In its Living Planet Report 2008, the World Wildlife Fund (WWF) said: „The possibility of financial recession pales in comparison to the looming ecological credit crunch.”

The global population’s demand for natural resources exceeds by 30% the planet’s capacity to regenerate those resources, the WWF said. Furthermore, this „global overshoot” is growing.

On the one hand, if we would like to elaborate more precise estimate figures for the long-term analysis and planning procedure we have to understand that the demand and sharing for the vital natural resources will determine costs and possibilities of manpower, operation and maintenance, as a consequence of, possibilities of development and investment.

On the other hand, if the developed countries do not reduce their demand for natural resources – especially demand for fresh, drinkable water – and the key international organizations (UN, NATO, G8 and so on) do not reach consensus, this may have incalculable consequences, for example the next World War.

REFERENCES

FA/CM Guide NDC, Rome.
www.lloyds.com/News_Centre
www.wikipedia.org

THE IMPORTANCE OF MONITORING, EVALUATING AND REPORTING AND THEIR CORRECTIVE FUNCTION

IMPORTANȚA MONITORIZĂRII, EVALUĂRII ȘI A RAPORTĂRII ȘI FUNCȚIA LOR CORECTOARE

Lt. col. Sasa RADUSKI*

Ministry of Defense, Accounting Center
Republic of Serbia

Organizational units of business companies or budget users generate standardized periodical reports across all processes: daily, weekly, quarterly, monthly or annually for users throughout the business system. The system of monitoring evaluation and reports has to be imposed in a best possible way to avoid errors within the management system.

Unitățile organizaționale ale companiilor de afaceri sau utilizatorii bugetari generează rapoarte standardizate de-a lungul tuturor proceselor: zilnic, săptămânal, trimestrial, lunar sau anual pentru utilizatorii din sistemul de afaceri. Sistemul de monitorizare a evaluărilor și rapoartelor trebuie impus într-un mod cât mai potrivit, pentru a evita erorile din sistemul de management.

Keywords: monitoring, evaluation, reporting, system, methods, indicators.

Cuvinte cheie: monitorizare, evaluare, raportare, sistem, metode, indicatori.

Organizational units of business companies or budget users generate standardized reports across all processes on a regular basis: daily, weekly, quarterly, monthly or annually for users throughout the business system. As the necessity for information increases, processes efforts should be followed as required to make use of that information.

Outputs provided by reports should be used in order to improve correction possibilities in time. Reports should provide the management of organizations with required validating data, in order to increase their options for corrective actions.

* e-mail: raduskis@gmail.com

Therefore, the system of monitoring evaluation and reports has to be imposed in a best possible way to avoid errors within the management system. Further we will state few basic things about that processes and their importance.

Monitoring

Monitoring is the process of observing the performances of the Function Implementation Plan, in order to achieve the goals in accordance with the expected results, and to achieve common objective of a specific program – project. It is the continuous process of collecting and analyzing data on which we can make conclusions that the project is implemented in relation to the expected results. Monitoring quickly identifies and recognizes the good and bad sides of the implementation.

As a process, it allows:

- quick identification of the problem and finding the best solution;
- regular access to the course of realization of program, project or activity;
- taking appropriate corrective measures;
- timely review of indicators and short-term goals;
- decision making;

As a method of checking of the implementation of the plan, it gives the answer to the questions:

- who checks the process (body or individual),
- when it does (check the time limits),
- how (methods of testing and monitoring);
- what is feedback information;
- what are corrective future procedures;
- the way of using the data.

It is also a way to get feedback from the institution (of all sectors and units) and the interested parties (information flow). The manner in which they obtained information is used and who is responsible for their collection and processing. The success of the process of monitoring and evaluation of programs, projects and activities, depends on the process of data collection and data analysis. Techniques for collecting data are defined together with indicators in order to ensure that indicators are able to define types of techniques for collecting data (quantitative and qualitative, descriptive, participatory and traditional).

Evaluation

Evaluation of the implementation plan serves to achieve the objectives in relation to the expected results. It is systematic and objective assessment of the implementation of the program, project or activity in progress or completed one.

The aim of evaluation is to determine:

- whether the strategy, program or project was carried out efficiently and effectively (speaking to the established indicators);
- whether the goals were relevant (important);
- whether the expected impact (the expected results) was achieved.

The evaluation should provide useful and credible information that will allow you to integrate lessons learned into the decision making of all partners. In the process of evaluation we usually use data which are available for feedback – indicators.

- Input indicators - allow us to look at the resources: inputs (material, financial, human) have been made to achieve certain results.
- Output indicators - allow us to assess the results achieved in relation to what is invested.
- Process indicators - allow us to analyze which measures and actions are taken in order to make corrective action.
- Target indicators (target indicators) - allow us to define and analyze the expected results.
- Defined time interval (we answer the question of when)

Types of evaluations

According to the criterion of binding we have:

- Mandatory evaluations (eg, contractual obligations, independent consultants).
- Evaluation as an instrument of good management (internal and periodic self-assessment).

According to the stage in the cycle of project management:

- Prior to the start (ex ante).
- In progress - for the long projects, usually in the middle of the cycle (interim, mid term).
- Upon completion (ex post, final).

According to branch:

- Thematic
- Program,
- Sector etc.

Evaluation determines the relevance of the set goals, evaluates the effectiveness and sustainability of the programs, projects or activities, verifies their effectiveness, and finally determines the value of the programs projects or activities.

Reporting

The tool of modern management system is used for monitoring the implementation, making decisions, information. It provides credit holders and beneficiaries with necessary information for the proper engagement of resources into the business processes.

The report has to consist in: short-synthesis of monitoring results, estimation of the progress of the implementation plan in relation to the defined indicators, identified problems and proposed corrective measures, a brief description of the priorities and plans for the future.

Reports have to be: regular, authentic, relevant, clear, summarized and standardized.

Regular reports give the opportunity to review the course of the project, agreement on the contents of the report on the progress and action taken.

Implementation of the plan has analytical and critical degree within the phase of reporting. It's impossible to imagine correct feedback with irregular report and it has to be based on regular proper documents (invoices, warrants etc.).

Conclusion

Without monitoring, evaluation and reporting, it would be impossible to evaluate and monitor implementation of any of the projects. Based on that processes we are getting closer to the answer of the question: if the activities implemented in the projects are on the right direction, so that future efforts and investments provide maximum results and expectations, how to properly evaluate progress and success of the project. Monitoring, Evaluation and Reporting are processes without which budget users gather valid information for further business operations.

Their corrective function is important for policy making. They are a tool for managers and decision makers to improve their own capabilities in the best possible way.

Previously said facts are only the basic ones. There is no doubt that these processes deserve more attention and wider expertise.

REFERENCES

http://195.66.163.162/download/mb_pojam_mie.pdf

Concept of monitoring and evaluation, 27.03.2010; 10,00h

<http://www.skgo.org/code/navigate.php?Id=11620>

Monitoring and evaluation of Municipal administration, 27.03.2010; 11,30h

http://archive.rec.org/REC/Programs/NGO_support/PDF/Bosnian/EvaluationMonitoringBo.pdf

Monitoring and Evaluation Development, 27.03.2010; 18,00 h

THE ADVANCED COMMAND AND STAFF COURSE (ACSC) – THE FIRST TEN YEARS

CURSUL AVANSAT DE COMANDĂ ȘI STAT MAJOR (CACSM) – PRIMII ZECE ANI

Dr. Tamir LIBEL*

Bar-Ilan University, Israel

Over the past decade and a half, the UK military has initiated a series of reforms in its professional military education system in reaction to social, operational and technological changes. The current article focuses on the first major reform – the consolidation of the separate Services' Command and Staff Colleges and the establishment of a unified Joint Command and Staff College. The article is divided into three parts: the first, discusses the background for the reform; the second analyzes the reform from the perspective of curriculum, faculty and student body; the third offers observations regarding the results and significance of this reform.

În ultimii 10 ani, armata Regatului Unit a inițiat o serie de reforme în cadrul sistemului militar de învățământ, ca reacție la schimbările sociale, operaționale și tehnologice. Articolul de față se concentrează pe prima reformă importantă referitoare la consolidarea poziției Colegiilor de Comandă și Stat Major pentru fiecare categorie de forțe. Articolul cuprinde trei părți: prima discută bazele acestei reforme, a doua analizează reforma din perspectiva curriculei, a facultății și a studenților, iar cea de-a treia furnizează informații referitoare la rezultate și importanța acestora.

Keywords: military education, joint force, reform.

Cuvinte cheie: educație militară, forță întrunită, reformă.

Over the past decade and a half, the UK military has initiated a series of reforms in its professional military education system in reaction to social, operational and technological changes. The current article focuses on the first major reform – the consolidation of the separate Services' Command and Staff Colleges and the establishment of a unified Joint Command and Staff College. The decision to focus on this institution stems from its significance:

* e-mail: tamirlibel@yahoo.com

it provides the fundamental inter-service professional education for most mid-level career officers, some of whom will eventually reach senior leadership positions. The article is divided into three parts: the first, discusses the background for the reform; the second analyzes the reform from the perspective of curriculum, faculty and student body; the third offers observations regarding the results and significance of this reform.

Toward a Joint College

Until the early 1990s, the Royal Navy, Royal Air force and the British Army maintained separate Command and Staff Colleges:

1. The Royal Naval Staff College (RNSC) at Greenwich conducted an annual ten-month Royal Naval Staff Course. Of the 72 participants, 25 percent were foreign officers, Army and Royal Air Force officers and Civil Service officials. The course provided training and education to select mid-level officers in line for positions in the Department of Defense, Admiralty staffs and operational commands.

2. The Army Command and Staff College at Camberley held the annual ten-month Advanced Command and Staff Course (ACSC). Its 180 students included 48 foreign officers, Royal Air Force, Navy and Marine officers as well as Civil Service officials. The objective was to develop the professional knowledge and skills of select officers in line for command and staff positions at the ranks of major and lieutenant colonel.¹ Through the efforts of Sir Nigel Bagnall, the course underwent significant reforms beginning in the 1980s. As commander-in-chief of BAOR (British Army of the Rhine) and NORTHAG (NATO'S Northern Army Group) (1983-1985) and Chief of the General Staff (1985-1988), Bagnall sought to improve Britain's conventional capabilities and her ability to contribute to NATO's *Forward Defence* doctrine. Until that time, British war plans were based on the *General Defence* Plan for NATO's Central Region which anticipated independent and fixed defence divisional operations. To better defend against the Soviet *Deep Battle* Bagnall proposed flexible and synchronized corps-level operations which increased operational-level maneuverability and the possibility of exploiting fleeting tactical opportunities.

To facilitate the development and implementation of these ideas, Bagnall established a ginger group to which he invited like-minded officers committed to reforming the British Army.² Formed during Bagnall's tenure at

¹ Great Britain Ministry of Defence Report, *Joint Service Command and Staff College-Consultation Document*, 1994, p. A1.

² Markus Mader, *In Pursuit of Conceptual Excellence: the Evolution of British Military- Strategic Doctrine in the Post- Cold War Era*, 1989- 2002, (Bern :Peter Lang:, 2004), pp. 86-87.

BAOR, the group was eventually responsible for reforms far beyond the Central Region.³ One of the main reforms introduced under Bagnall's tutelage as Chief of the General Staff pertained to the curriculum taught at Camberley. Specifically, the college added the Operational Level of War, Operational Art and Mission Command to its curriculum. Later, the College also changed its pedagogic interests and methods.

The changing mission of the British army in the aftermath of the Cold War necessitated further changes to the curriculum. With the assistance of Army Director General of Land Warfare (DGLW) responsible for doctrinal development, the college began to evaluate post-Cold War challenges and their implications for the course curriculum. It also conducted research and doctrinal development projects for the DGLW. Consequently, several themes were introduced including Operations other than War, and particularly participation in UN peacekeeping missions as well as Ethics and International Law. Another major change was instituted in 1993 when the percentage of traditional frontal lectures was decreased in favour of student and faculty individual study and research. Also, an additional theme was added to the curriculum - Information Technology (IT) and its effects on command and control.⁴

3. Royal Air Force Staff College at Bracknell taught an annual ten-month Advanced Staff Course. One third of its 91 participants were foreign officers, Army, Royal Navy and Royal Marine officers as well as Civil Service officials. Its objective was to prepare students for senior staff and command positions.⁵

The unification of these colleges was first proposed as a financial rationalization measure by the Ministry of Defence's (MOD) Front-Line First study. Consequently, a team was detailed to study the issue, possible alternatives, the cost of the proposed unification and expected economic benefits. The team concluded that while unification would incur only marginal economic benefits, it would provide operational advantages. The team reasoned that the movement toward joint operations, often as part of a coalition or an alliance, required the development of corresponding body of knowledge and skills. In order to maintain the unique culture and ethos of the different services, the team recommended the establishment of a Joint Services Command and Staff College (JSCSC) with a collegiate ethos.⁶ The team examined various locations on which to build the proposed college, and even considered spreading it over multiple campuses, but finally settled on Camberley.⁷

³ *Ibid*, pp. 87-88.

⁴ H. M. Rose, *New Horizons at the Staff College Camberley*, The RUSI Journal, (Vol. 138, No. 6, 1993), pp. 77-78.

⁵ Ministry of Defence. Joint Service, p. A1.

⁶ *Ibid*, pp. A1-A5.

⁷ *Great Britain*, National Audit Office. Ministry of Defence The Joint Services Command and Staff College, (London: The Stationery Office, 2002), pp. 4-9.

After considering several financing alternatives, MOD elected the Private Finance Initiative (PFI) option, wherein a private contractor develops and maintains a project for an annual fee for a set number of years. At the termination of the contract, ownership of the project reverts to the government. This choice reflected Her Majesty's Government's growing preference for PFI solutions for new large-scale projects. Following sixteen months of negotiations, a 30-year contract was signed in June of 1998 between MOD and Defence Management Limited (Watchfield), a joint venture between Laing Investments and Serco Investments, a company formed expressly for the establishment of the new college at Shrivenham.⁸ Also, as a result of these negotiations the Treasury issued new guidelines reducing the length of future negotiations.

During the negotiations Defence Management's bid rose by four percent and changes were made to the proposed risk allocation. Nevertheless, MOD confirmed that the PFI bid was over ten percent cheaper than the £200-million private sector funding alternative. In addition it offered non-monetary benefits such as establishing the college in one rather than several buildings. Due to the length of the negotiations, the opening of the new campus was postponed from September 1997 to September 1999, and then to September 2000. The course however began on schedule in 1998. As an interim solution, it was transferred to the Royal Air force's Bracknell staff college at the cost of £10 million.⁹

The contract afforded MOD a measure of flexibility. For example, Defence Management agreed to share the risk concerning the number of students during future academic years. Also, at the termination of the contract MOD could decide whether the facilities would remain under Defence Management control or transferred to the department, for no additional cost. Finally, the contract motivated the Defence Management to uphold specific and agreed upon standards and control mechanism.¹⁰

The college enjoys a substantial annual operating budget. For example, its 2002 operating budget at the permanent Shrivenheim campus, was £35 million. The 100 acre campus includes 45,000 square meters of college facilities, seven lecture halls (seating 70 to 450) and 67 seminar rooms. Support facilities include 170 offices, two conference rooms, a 600-car parking lot, mess halls and two pubs, dormitories (483 single residential accommodations and 290 married quarters), and sports facilities.¹¹ The JSCSC

⁸ *Ibid*, p. 7.

⁹ *Ibid*, pp. 3-4.

¹⁰ *Ibid*, p. 4.

¹¹ *Ibid*, *ibid*.

library is one of the largest of its kind in the world. Open 24 hours a day,¹² it boasts extensive journal and book collections. Students are issued laptop computers on arrival, and the college sports many wireless 'hot spots' allowing accessibility to electronic resources.¹³

The Joint College

The Curriculum: The objective of the Advanced Command and Staff Course (ACSC) was defined in 1998 as:

To prepare selected officers for high-grade appointments by developing their command, analytical and communication skills, and by providing a broad understanding and knowledge of joint, single-Service and combined operations, and of defence as a whole.¹⁴

The course was designed to: 1. Combine military and civilian faculty members; 2. Offer a comprehensive approach to joint, multinational and interagency issues; 3. Maximize formal and informal interaction between faculty and students for mutual learning; 4. Develop students' critical faculties.¹⁵ Students were evaluated with regard to the following formal learning aims:

1. Problem solving: analysis and evaluation capabilities supporting sound decisions;
2. Decision making: application of knowledge, experience, intuition and judgment in the decision making process;
3. Innovativeness, independence and originality: evaluation of students on creativity, originality and thought independence.¹⁶

Until 2006, the course was divided into three terms. Themes taught in the Foundation Term included: conflict and the international arena; UK social, political and economic issues; combat power; decision making and military planning; ethical aspects of war; command and leadership; and military-media relations. In the second term the student body was divided according to service, each attending classes on the doctrine and capabilities of their particular service. These were taught by same-service members of the faculty and Defence Studies department.¹⁷ The third and final term focused on

¹² The author experienced this first hand when during a June 2008 conference he was able to enter the library during off hours using an electronic card and peruse its holding. One cannot however loan books at that time.

¹³ PowerPoint presentation: Commodore Nick Roberts, "The Post- DTR ACSC" (In author collection).

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ PowerPoint presentation: Ms. Victoria Syme- Taylor, "Professional Military Education" (In author's collection).

¹⁶ Nick Roberts, *op.cit.*

¹⁷ The Defence Studies Department will be discussed separately.

joint and multinational operations. It included: global and regional studies, tours in foreign countries, senior management in the security sector and campaigning.¹⁸

Several changes were introduced in 2007, as the faculty and supervising commands recognized the need to adapt to further operational changes. For instance, it was decided to add a separate chapter on interagency operations. Course development was accelerated following the publication of the Defence Training Review (DTR) report. Established in 1999 by Minister of State for Defence Lord Robertson, the DTR examines all individual training and education for military and civilian personnel in MOD and the armed forces. The Review team consulted with academic institutions, industry firms and organizations, professional associations, commercial and workers unions, foreign governmental agencies and NATO. The work was carried out under the direction of a committee chaired by Minister of State for the Armed Forces John Speller and included representatives of MOD, the armed forces and advisors from industry and academia.¹⁹

The DTR recommended a number of changes to individual training and education activities. First, it advocated increased training in the realms of joint, multinational and interagency operations as well as leadership and management skills. Second, it called for improvement of training and education offered to MOD and armed forces civilian employees. Third, it supported further adoption of information and communications technologies along with appropriate training for MOD personnel. One of the primary recommendations was the establishment of a Defence Academy which would incorporate, among others, the Joint Services Command and Staff College, the Royal College of Defence Studies, and the Royal Military College of Science.²⁰ The DTR listed four factors necessitating a revision of UK military education and training systems:

1. The 1998 Strategic Defence Review (SDR) supporting the increasing shift of UK armed forces toward joint, multinational and interagency operations.²¹
2. The increased socio-economic, ethnic and gender diversity in the workforce which has altered lifestyle and career expectations of potential recruits. For example, both officers and enlisted men are better educated ever than before.²²

¹⁸ PowerPoint presentation: Ms. Victoria Syme-Taylor, Defence Studies Department and Joint Services Command and Staff College, *College Presentation* (In author's collection).

¹⁹ Great Britain. Ministry of Defence. *Modernizing Defence Training: Report of the Defence Training Review*, (London: Ministry of Defence, 2001), Volume 1, Main Report, p. 5.

²⁰ *Ibid*, p. 4.

²¹ For a comprehensive discussion of the background essence and ramifications of the Review, see: Madder, *op.cit*, pp. 190-210.

²² Ministry of Defence, *Modernizing Defence Training*, pp. 6-7.

3. The paramount impact of technological advances on military activity, specifically that of information and communications technologies. The authors adopted SDR's estimate that by 2015, naval, aerial and ground forces will be operating in a single combat environment. They will deploy a new generation of platforms, weapons and systems integrating information and communications technologies representing a dramatic transformation of military capabilities.
4. As most employees have several careers, Prime Minister Blair's Modernizing Government agenda stipulated that work places must support personal development in such areas as leadership and management skills.²³ The DTR recommended that civilian MOD employees be encouraged to utilize training and education opportunities and improve their personal effectiveness.²⁴

While recognizing the continued relevance of high intensity warfare skills for deterrence and actual combat, the DTR stated that the armed forces must be prepared for the full spectrum of operations including coalition based humanitarian and peace-supporting operations. As the limited training-time must prepare soldiers for both combat and non-combat operations, it recommended maximization of individual training. In addition, it called for an integrated approach to crisis management, supported by joint exercises in MOD and other governmental agencies and nongovernmental organizations.²⁵ The DTR recommended the following changes to individual and education systems:

1. Integration of training and education programmes to prevent redundancy and facilitate the adoption of best available civilian and military knowledge and solutions.

2. Alignment of training to MOD's operational and business needs, as well as its personnel management strategies.²⁶

3. Responsiveness: design of flexible and dynamic training and education programmes responsive to changing requirements and opportunities. These should include modular training courses and the ability to rapidly implement lessons learned and civilian knowledge and solutions.

4. Cost-effectiveness: training should be cost-effective while strengthening operational capabilities. Also, MOD educational and training systems should be rationalized.²⁷ The DTR credited MOD with instituting several imaginative changes such as the establishment of JSCSC.²⁸

²³ The purpose of the agenda was to improve the organizational and financial functions of the government by increasing the professional skills of governmental employees through learning programs and professional development. To a great extent, these programs relied on increased use of information technologies.

²⁴ Ministry of Defence, *Joint Service*, p. 7.

²⁵ *Ibid*, p. 9.

²⁶ National Audit Office (NAO), *The Joint Services Command and Staff College*, p. 11.

²⁷ *Ibid, ibid*.

²⁸ *Ibid, ibid*.

The new ACSC largely incorporated the DTR recommendations. In addition, it significantly expanded the examination of the ethical aspects of war primarily through discussions of international law, war crimes and military ethics. In addition, international law was integrated into war games and situation estimate simulations in order to demonstrate its ramifications. Though extensive, the discussion of the ethics of war was limited to Western ethical thought. Therefore, students were not exposed to the value systems and ethical considerations of potential foes and friends.²⁹

An additional change introduced in the new course was the discontinuation of the service studies term. Instead, beginning with 2007 prospective UK officers have received one month of instruction, prior to the foundation term, in the doctrine and capabilities of their respective services. This period will eventually be abolished when the graduates of the JSCSC Intermediate Command and Staff Courses (ICSC) conducted by each service begin attending the ASCS. These steps were intended to facilitate a focus on the operational level of war and promote inter-service cooperation without encroaching on the tactically oriented ethos of individual services.

The Faculty: The ACSC is conducted by a combined team of civilian and military faculty. The latter are referred to as Directing staff (DS). They are assigned to this position by their service rather than chosen by the ACSC. Consequently, they can only be rejected on the grounds of incompetence as instructors. The services also determined the length of the assignment, which led to high turnover rates among the military instructors. For instance, by June 2001 65% of the instructors had served less than fifteen months, which the ASCSC considered to be the minimal period necessarily for the development of instructors.³⁰ Some of the instructors are foreign officers detailed to these positions through bilateral instructional agreements between the UK and their respective countries.³¹

The civilian members of the faculty are part of the Defence Studies Department which is part of King's College's War Studies Group (WSG), along with the War Studies department and the International Policy Institute. The WSG's purpose is to coordinate academic teaching and research as well as to facilitate academic accreditation processes of professional military education in the fields of defense, war and international relations in the military colleges. The WSG considered these objectives necessary for the academic enrichment of military education. It was involved in the

²⁹ Interview with a Defence Studies Department lecturer conducted under a request of anonymity.

³⁰ National Audit Office (NAO), *The Joint Services Command and Staff College*, p. 3.

³¹ *Ibid*, p. 10.

development of the JSCSC's academic curriculum and was solely responsible for the development of its elective courses. The curriculum was designed with sufficient flexibility so as to allow for any changes required by the armed forces.³² It was based on the Active Learning approach in order to construct knowledge through individual and mutual learning.³³

The establishment of the Defence Studies department was a watershed in British military education, marking the maturation of the academization of UK military education. Prior to its establishment there was little academic involvement in the military education offered by the separate services. Indeed, before King's College's Dr. Brian Holden-Reid was appointed Army Command and Staff College's resident historian in 1987, the position had last been held by Col. Anderson in 1905.³⁴ In contrast, the Royal Navy's Staff College has been employing civilians as instructors in field of international relations since the 1920s. These instructors were integrated into the Defence Studies department where they were able to contribute their own experience in regard to civilian/military faculty cooperation.

The Defence Studies Department sought to provide a:

World-class professional military education to the UK Armed Services at the Joint Services Command and Staff College (JSCSC), Shrivenham. In a 21st century world characterised by complex uncertainty, the Armed Services recognise the imperative for their officers to understand military history as well as issues of contemporary and future defence and international security at the postgraduate level. DSD meets this remit by providing research-led teaching and postgraduate accreditation in a unique partnership at the JSCSC.³⁵

This formal statement reflected the department's core activities. First, it provided academic instruction in the various courses at the JSCSC. Second, faculty members conducted research, enriching debate in Defence Studies.³⁶ Third, it contributed to the development of both service and Joint doctrine.

³² Quality Assurance Agency for Higher Education Report (Q437/2001), *Subject Review Report*, King's College London, Politics, October 2001.

³³ King's College London, University of London, *MA Defence Studies Student Handbook 2007- 2008*, Defence Studies Department, p. 5.

³⁴ Personal Interview with (Ret.) John Kisely, Lieutenant General, at that time Director of the Defence Academy of the United Kingdom, Shrivenham UK, April 2008.

³⁵ PowerPoint presentation: Ms. Victoria Syme-Taylor, *An Introduction to the Defence Studies Department*. (In author's collection).

³⁶ The research output of the department faculty broadened knowledge of history, doctrine and social-military relations in the UK. However, in terms of publications, most faculty members lag behind their colleagues in King's College's War Studies Department. For a list of publications see: 'Defence Studies Department: Academic Staff' <<http://www.kcl.ac.uk/schools/sspp/defence/staff/acad>>, accessed 12.4.2009.

Fourth, as part of the WSG, the department assisted in the development of the Best Practice in research and in instruction. Fifth, as part of MOD's defence diplomacy, it helped export the Best Practice in professional military education to foreign Command and Staff colleges. Sixth, the department aided the development of the Defence Academy. Seventh, it supported the professional development of its own faculty.³⁷ The department sought to expand its role in the field of military education in several ways. Chief among these were its decision to pursue national and international cooperation for the advancement of military education and its investment in the development and implementation of new teaching methods.³⁸

The contract between the Defence Academy and King's College resulted in the opening of the JSCSC's MA/ DgDip in Defence Studies. Its stated objective was defined as:

1. To acquaint students with a broad variety of defence and security issues, and encourage them to conduct critical research of certain key aspects.
2. Develop their ability to individually define and conduct research (including field work in foreign countries), and to present their findings in writing.³⁹

The Defense Studies programme was developed by the Defense Studies department in cooperation with military education experts.⁴⁰ The degree was recognized by the University of London as a post-graduate degree. The programme was open to foreign and British ASCSC students,⁴¹ as well as to the faculty's directing staff. However, while students were allowed to complete the programme in one year, faculty members were only allowed to attend as part-time students and therefore required two years to complete the programme. This Master's programme included four mandatory modules: strategic studies, operational and security studies, an elective course and a thesis termed a Defence Research Paper. During and following the course, the college used formal and informal mechanisms to monitor student opinions regarding the quality of instruction it offered. In certain cases this led to changes in the curriculum. Also, one year after graduation, students were asked to answer a survey.⁴² Academic support was made available through

³⁷ Syme Taylor, *An Introduction to the Defence Studies Department*.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Quality Assurance Agency for Higher Education Report (Q437/2001), *Subject Review Report*.

⁴⁰ King's College London, University of London, *MA Defence Studies*, p. 2.

⁴¹ *Ibid.*, p.3.

⁴² Quality Assurance Agency for Higher Education Report (Q437/2001), *Subject Review Report*.

structured and periodic meetings with civilian and military faculty, who monitored each student's progress rigorously.

Student Body: The ASCSC is intended for majors and lieutenant colonels from the tri-services. As each service is allocated places in the course corollary to its respective size, the majority of the students are Army officers.⁴³ The division of the student body in the course into groups is planned so as to ensure equal gender and service representation in all syndicates. The course has also been attended by many foreign officers; in fact, more foreign students have attended that ASCS than any other course in the UK. English language proficiency and the fact that some attendees hail from warring countries, special care was given to their placement in syndicate groups as well.

As a result of British participation in military operations in Afghanistan (from 2002) and Iraq (from 2003), prospective students now arrive with substantial operational experience. According to one Defence Studies department instructor, that makes a huge difference in teaching experience as an academic you have to be constantly aware of the change and the nature of what is happening and how it effects operations, you need to be aware of that and draw on that and certainly at the early stages it give students the sense what they have to say is of use and can be related to and that is terribly important.⁴⁴

Conclusions: The JSCSC first decade

Cooperation between the Ministry of Defence and King's College led to the establishment of the JSCSC and its crown jewel, the ACSC. It demonstrated the potential benefits of military-industrial cooperation in combating 21st century challenges. In the case of the JSCSC, strategic cooperation has academized UK professional military education institutions while maintaining their military identity and their focus on preparing officers for command and staff positions. Its success is testament to the cultural change British armed forces have undergone in relation to academic education and intellectual skills. From the perspective of King's College, the contract ensures that the Defence Studies continues to maintain its academic standards and freedom.

However, success gave rise to several challenges which may hinder future cooperation. First, the process of accreditation required the institution to apply strict regulations restricting the freedom of the college's military leadership. For instance, the Commandant can no longer independently order

⁴³ National Audit Office (NAO), *The Joint Services Command and Staff College*, p. 3.

⁴⁴ *Ibid, ibid.*

changes to the curriculum; rather, these must be approved by King's College and faculty. Second, accreditation exposed the college to external criticism, thereby injuring the professional autonomy of the armed forces. From an academic perspective, such critical evaluations as the Quality Assurance Agency for Higher Education are necessary in order to qualify for continued financing due to reforms in UK academic education. However, this form of civilian regulation is considered intrusive and unwelcome by the military, something MOD may not have anticipated as academic governance fell outside its traditional purview. Third, the outsourcing of the college's administrative and educational activities dictates that at the termination of the contract MOD will have to decide whether to accept responsibility for the college or take out a new contract. Either option may require significant change. In order to successfully cross that particular bridge, MOD will be required to considerable forethought.

Despite these future concerns, the JSCSC and ACSC deserve to be seen as a success story. Foreign armed forces and the academic community may find in them valuable lessons in areas such as cooperation between military and academic institutions, curriculum changes and pedagogic innovations.

This essay is based upon a doctoral dissertation which was written under the supervision of prof. Stuart A. Cohen at the Department of Political Studies in Bar-Ilan University, Israel. The author thanks mr. Dov Glazer of the Department of General History in Bar-Ilan on his insightful comments on earlier drafts.

REFERENCES

- Mader Markus, *In Pursuit of Conceptual Excellence: the Evolution of British Military- Strategic Doctrine in the Post- Cold War Era*, 1989- 2002, Bern :Peter Lang:, 2004.
- Rose H. M., *New Horizons at the Staff College Camberley*, The RUSI Journal, Vol. 138, No. 6, 1993.
- Taylor Syme, *An Introduction to the Defence Studies Department*. Great Britain Ministry of Defence Report, *Joint Service Command and Staff College- Consultation Document*, 1994.
- King's College London, University of London, *MA Defence Studies Student Handbook 2007-2008*, Defence Studies Department.

THE ROLE OF CIMIC IN NATO OPERATIONS

ROLUL CIMIC ÎN OPERAȚIILE NATO

Cpt. Nicholas JACHVADZE*
Georgian Army

Civil-military co-operation (CIMIC) is not a new phenomenon within Armed Forces and the following statement is one of the best examples. As commander of all Allied troops across Europe in 1944, General D.D. Eisenhower said: „The sooner I can get rid of the questions that are outside the military in scope, the happier I will be! Sometimes I think I live 10 years each week, of which at least 9 are absorbed in political and economic matters... and what a lot of headaches I found. Water supply shortage, no power, no food, no fuel, and corpses all over town...” But, during the Cold War, this was seen as presenting little more than a logistic or a public information challenge.

However, the last NATO operations beyond its domestic borders presented different and more complex challenges.

Cooperarea civili-militari (CIMIC) nu este un fenomen nou în cadrul Forțelor Armate, unul dintre cele mai bune exemple fiind declarația ce urmează. Generalul D.D. Eisenhower, comandantul tuturor trupelor aliate din Europa în 1944, declara: „Cu cât voi scăpa mai repede de problemele care depășesc sfera militară, cu atât voi fi mai fericit! Uneori am impresia că trăiesc 10 ani în fiecare săptămână, dintre care cel puțin 9 sunt absorbiți în probleme politice și economice... și câtă durere de cap îmi dau. Lipsa rezervei de apă, a curentului electric, a hranei, a combustibilului, și cadavre peste tot în oraș...” În timpul Războiului Rece, însă, acest lucru era văzut ca o provocare a logisticii sau a informațiilor publice.

Totuși, ultimele operații NATO, în afara granițelor interne, au prezentat provocări diferite și complexe.

Keywords: cooperation, transformation, strategic commanders, organizations, agencies, operational environment, refugees.

Cuvinte cheie: cooperare, transformare, comandanți strategici, organizații, agenții, mediu operațional, refugiați.

* e-mail: njachvadze@mod.gov.ge

The approach to civil-military cooperation

Why do we need civil-military cooperation?

In the 1990s, UN Secretary-General Boutros Boutros-Ghali, in his „An Agenda for Peace,” implied that modern peacekeeping followed a sequence of conflict prevention, peacemaking, and peacekeeping and peace-building.

The complexity of the interdependence between civilian and military organizations makes coordination and cooperation a sine qua non of peace operations. For example, even a refugee-return issue can involve up to twelve different organizations and agencies. This is only one of the many complex issues that needed to be coordinated. Particularly the Bosnia-Herzegovina and Kosovo crises have clearly shown that the success of many peacekeeping operations is widely dependent on CIMIC activities. Civil-military cooperation provides a bridging mechanism between the intervention force on the one side and the relief organizations and civil institutions on the other. CIMIC operates as a force multiplier, making it possible for a significantly smaller deployment to have the same or greater effect than a larger one. It is certain that CIMIC can be a very effective force multiplier. However, the coordination between civilian institutions, especially NGOs, can result in a bad situation. NGOs do not want to be seen as an asset of the military because that affects their impartiality and neutrality towards the civilian population.

The definition of civil-military cooperation

According to its military policy on civil-military cooperation, NATO defines CIMIC as „The co-ordination and co-operation, in support of the mission, between the NATO commander and civil actors, including national populations and local authorities, as well as international, national, and non-governmental organizations and agencies.” From NATO’s perspective, there is an emphasis on the importance of the military mission.

Some other NATO nations define CIMIC as follows:

The British doctrine - According to the UK Joint Warfare Publication 3-90, CIMIC is „the process whereby the relationship between the military and the civilian sectors is addressed with the aim of enabling a more coherent military contribution to the achievement of UK and/or international objectives.”

The European Union’s definition of civil-military cooperation in EU-led crisis management operations is similar to NATO’s: „the coordination and cooperation, in support of the mission, between military components and civil actors which are external to the EU, including national populations and local authorities, as well as international, national, and non-governmental organizations and agencies.”

The United Nations does not use the terms Civil Affairs (CA) or CIMIC. The term used is Civil-Military Co-ordination (CMCoord) and it is defined as „the essential dialogue and interaction between civilian and military actors....to protect and promote humanitarian principles, avoid competition, minimize conflict, and when appropriate pursue common goals.”

U.S. doctrine does not use the terms CIMIC or CMCoord. U.S. doctrine employs the term CA and defines it as „those that enhance the relationship between military forces and civil authorities in areas where military forces are present, to enhance the conduct of civil military operations. Civil-Military Operations (CMO) are those activities that establish, maintain, influence or exploit relations between military forces and civilian agencies in order to facilitate military operations to consolidate and achieve operational U.S. objectives. CMO may include performance by military forces of activities and functions normally the responsibility of local, regional or national government, and may occur in the absence of other military operations.” In keeping with standing precepts for conducting operations (U.S. Commanders will lead U.S. Forces) the United States will deploy a separate CA command that retains its own structure, and command and control across the force. This functional capability will reside at the staff level of the headquarters in the J-9, G-9, or S-9 depending on the size and composition of the force.

Canada, unlike NATO, the UN, the EU, UK, and the U.S., has two definitions, one for the domestic environment, and the other for international environments.

CIMIC in the Domestic Environment: „In peace, emergencies, or crisis, the resources and arrangements which support the relationship between CF commanders and Canadian federal, provincial, and municipal levels of government, and civil populations in an area where CF elements are stationed, or deployed, employed and supported. Such measures could include cooperation and coordination of activities between CF commanders and nongovernmental, national, and international agencies, organizations, and civil authorities.”

CIMIC in an International Environment „In peace, emergencies, crisis or war the resources and arrangements which support the relationship between Task Force Commanders (TFCs) and foreign national authorities, military, paramilitary, as well as civil populations and foreign national governments in an area where TF elements are or plan to be deployed, employed and supported. Such measures would also include cooperation and coordination of activities and operations between TFCs and non-governmental and international agencies, organizations, and civil authorities.”

As can be understood from the different definitions, CIMIC is simply the coordination and cooperation between civilians and the military. However, CIMIC is not only military assistance to civil authorities. That takes place only when military forces are called upon by a civil authority to conduct a particular mission because they don't have the necessary means, but the military do. The tasks can range from filling sandbags to preventing flooding to earthquake relief. In carrying out such missions the military has a finite mission for a finite time and operates under civil direction throughout. Although, overall, CIMIC planning includes civil emergency planning (CEP), which concerns the protection of the local civilian population, CIMIC is not merely CEP. Nor is it civil affairs, nation building, or, by itself, a civil-military operation (CMO), although it may be a part of a CMO. Given the various national and organizational definitions of a central CIMIC concept cited above, for how long, we might ask, have countries been guided by a CIMIC concept? The simplest answer is, undoubtedly, that civil-military cooperation has existed as long as there has been war. In earlier times, however, commanders thought less about civil-military cooperation and more about sheer war. As a result, CIMIC was seen as little more than a logistic challenge. Before the collapse of the bi-polar world order, belligerents were dependent on the two nuclear powers and conflicts were mainly interstate conflicts. Since the end of the Cold War, not only has the number of conflicts increased, but the nature of conflicts has also changed from interstate to intrastate.

The purpose of CIMIC

CIMIC is applicable to both Article 5 Collective Defence and Non-Article 5 Crisis Response Operations (CROs). In both scenarios commanders are increasingly required to take into account of social, political, cultural, religious, economic, environmental and humanitarian factors when planning and conducting military operations. Furthermore, commanders must take into account the presence of large numbers of IOs and NGOs with their own aims, methods and perspectives, all of which may have to be reconciled with those of NATO. The context and profile of CIMIC will alter according to the nature of the crisis or operation. In combat operations, the focus of CIMIC is likely to be narrower than in other operations. In a CRO, the focus of CIMIC will be broader and more complex; enabling a commander to play his part in what is likely to be a composite, multi-functional approach to a complex political emergency.

The immediate purpose of CIMIC is to establish and maintain the full co-operation of the NATO commander and the civilian authorities, organizations, agencies and population within a commander's area of

operations in order to allow him to fulfill his mission. This may include direct support to the implementation of a civil plan. The long-term purpose of CIMIC is to help create and sustain conditions that will support the achievement of Alliance objectives in operations. In meeting this purpose CIMIC staff will:

- a. Liaise with civil actors at the appropriate level.
- b. Engage in joint planning, at the strategic as well as the operational level, with appropriate civilian bodies before and during an operation.
- c. Carry out continuous assessments of the local civil environment, including local needs in order to identify the extent of any vacuum and how that vacuum might be filled.
- d. Oversee the conduct of civil-related activities by military forces, including the provision of requisite functional specialists.
- e. Work towards a timely and smooth transition of civil responsibilities to the proper authorities.
- f. Work with other staff branches on all aspects of operations.
- g. Advise the Commander on all of the above.

As noted in the Canadian CIMIC definition, its purpose is two-fold. The short-term purpose of CIMIC is to establish and maintain the full cooperation of both the commander in chief of the operation and the civilian authorities, organizations, and population within the area of responsibility to help him to fulfill his mission. The long-term purpose of CIMIC is to create and sustain conditions that will support the achievement of operational objectives.

CIMIC core functions

According to the AJP-9 NATO CIVIL-MILITARY CO-OPERATION (CIMIC) DOCTRINE, the above activities will contribute towards the following core functions:

a. Civil-Military Liaison. The aim of Civil-Military Liaison is to provide the co-ordination necessary to facilitate and support the planning and conduct of operations. Such liaison early in the planning process and immediately following the deployment of forces provides the basis from which the other CIMIC functions develop. It will be a fundamental part of the planning and development process of both the other core CIMIC functions. Establishment of liaison at the political level by NATO is a pre-condition of success.

b. Support to the Civil Environment. Support to the civil environment covers a wide spectrum of CIMIC activities. This is support provided to the civil environment in concordance with a NATO military mission. Normally it

is not support under the direction of civil authorities. It can involve a wide range of military resources: information, personnel, materiel, equipment, communications facilities, specialist expertise or training. It will generally only take place where and when it is required to create conditions necessary for the fulfillment of the military mission and/or because the appropriate civil authorities and agencies are unable to carry out the task.

c. Support to the Force. NATO commanders, depending on the circumstances, will require significant civilian support from within their theatre of operations. As well as co-ordination of efforts to minimize disruption to military operations, such as population and resources control, the force may be partially dependent on civilian resources and information from civilian sources. The shaping of civil-military relations (*civil-military liaison*) essentially encompasses the establishment and coordination of civil-military relations, the regular exchange of information about the mutual effects of military and civil action as well as the announcement and harmonization of mission and operational planning. In this way, the prerequisites are to be created for civil actors, on the one hand, to develop an understanding for the conditions, possibilities and limitations of military action, and on the other hand to consider military concerns when planning and executing their measures. In an ideal case, this should create a synergetic co-existence.

In general, the military does not seek to control the civilian organizations. In the interest of establishing effective relations, the CIMIC staff should rather have a comprehensive understanding of the mandate, role, structure, methods and principles of civilian organizations. The concept particularly stresses the humanitarian principles of humanity, impartiality, neutrality and independence that should not be compromised. Emphasis is also placed on the fact that liaison efforts are to be initiated at the earliest possible stage. This is to be done, among other things, on the basis of - usually publicly available - information on the country of development (on its geography, climate, society, culture, economy etc.) which is collected prior to deployment and then updated in theatre. The CIMIC forces are thus accorded critical importance in the early planning stage and during force employment.

It is therefore the central task of CIMIC personnel to enable the commander to cooperate with the civil actors in his mission area by providing a civilian situation picture and to maintain the relevant contacts. This task includes a) the establishment and maintenance of contacts; b) the integration of important civil actors into strategic and operational planning; c) a continuous assessment of the civil environment including the identification of local needs (such as drinking water supply, infrastructure, medical care) and the evaluation whether and to what extent they can be met; d) the supervision

of appropriate activities, if necessary by calling in experts; e) the objective of a timely and smooth transfer of responsibility to the respective authorities; f) the cooperation with other staff elements; and g) advising the commander accordingly. Current information on the civilian situation as well as the information exchange with relevant civilian agencies and actors at all levels are regarded as the basic prerequisites for the above tasks. In concrete terms, this means an extensive reporting system ranging from reports on communications via security to road networks and containing various assessments and project updates.

CIMIC in Bosnia-Herzegovina

This chapter addresses some of the most critical observations of IFOR Civil Military Cooperation (CIMIC) operations. While most observations were interrelated and crossed organizational lines, four main functional areas can be identified: Multiple CIMIC Doctrines; Deployment and Reserve Support; CIMIC Command Structure and Organization; and Civil Coordination. The General Framework Agreement for Peace (GFAP) in Bosnia and Herzegovina authorized the establishment of IFOR to ensure compliance with the provisions of the GFAP. The military aspects of the GFAP had the principal assigned tasks of:

- The establishment of a durable cessation of hostilities;
- The establishment of legal authorization for IFOR to take required actions to ensure compliance with the agreement and the force's own protection;
- The establishment of lasting security and arms control measures which aimed to promote a permanent reconciliation and to facilitate the achievement of all political arrangements agreed to in the GFAP.

While all provisions were broad in nature, the third provision-the promotion of a permanent reconciliation and the facilitation of political arrangements presented the greatest amount of ambiguity. Given the inherently political and civil nature of the dispute, IFOR maintained a pivotal interest in the implementation of civil and political aspects of the GFAP. Successful accomplishment of IFOR military responsibilities would constitute only one leg of a three-legged stool which included political and civil responsibilities-all of which were required to create a stable, solid structure. Recognizing this fact, the GFAP provided for supporting tasks that IFOR could undertake within the limits of the above identified principal tasks and available resources. These supporting tasks included:

- To help create secure conditions for the conduct by others of other tasks associated with the peace settlement;

- To assist the movement of organizations in the accomplishment of humanitarian missions;
- To assist the UN agencies and other international organizations in their humanitarian missions.

The primary and supporting military objectives outlined in the GFAP that had civil or political implications were translated into a comprehensive CIMIC Campaign Plan, which was to guide civil-military activities during the IFOR deployment. This CIMIC Campaign Plan envisioned:

- Conducting civil military operations in support of the military implementation of the GFAP;
- Promoting cooperation with the civilian populace, various agencies, and national governments;
- Leveraging capabilities of NGOs, IOs, and national governments;
- Creating a parallel, unified civilian effort in support of the GFAP implementation;
- Being prepared to assist governmental, international, and non-governmental humanitarian, public safety, and health contingencies.

The wide range of specific CIMIC support to the coordination and implementation of civilian tasks demonstrates the pervasive nature of CIMIC operations. This support included:

- *Electrical Power & Coal:* CIMIC personnel worked on a daily basis to facilitate cooperation between IFOR and the Elektroprivreda. CIMIC personnel coordinated with IFOR for increased security presence when cargo of a strategic nature such as electrical transformers and hydroelectric turbines and turbine shafts were being transported through contested territory.

- *Natural Gas:* CIMIC facilitated installation of a temporary power line and a pre-heating boiler allowing for the restoration of safer distribution pressure and gas odorization to over 50 percent of Sarajevo.

- *Roads and Bridges:* CIMIC personnel facilitated the repair or reconstruction of roads and bridges by coordinating between World Bank, IMG, IFOR/ARRC engineers, and local agencies. CIMIC personnel also performed numerous bridge, overpass, and road surveys.

- *Telecommunications:* In collaboration with the staff of IFOR CJ6 AFSOUTH, CIMIC personnel proposed an alternative short-term Global System Mobile (GSM) solution that could have provided limited cellular telephone communications for the period before and during the elections.

- *Water:* CIMIC performed periodic joint environmental inspections of the recharge aquifer at the Bacevo well field outside Sarajevo. This source provided 80 percent of the potable water for the Sarajevo area.

- *International Police Task Force (IPTF)*: With the organization's strength just over 1,600 personnel, IPTF has been able to make major developmental strides.

- *Legal/Property Rights*: CIMIC personnel worked closely with the Commission on Human Rights and the Commission for Real Property Claims of Displaced Persons and Refugees, as well as the Human Rights Task Force Property Subcommittee, which operated as a watch-dog committee for the Dayton commission.

- *Refugees and Displaced Persons*: CJCIMIC (Combined Joint Civil Military Cooperation) provided a liaison officer to the OHR and the UNHCR to work on issues dealing with refugees and displaced persons. The staff also worked closely on freedom of movement and repatriation issues.

Non-governmental Organization Liaisons: CIMIC NGO Liaisons coordinated transportation requests to move hundreds of tons of food and other goods throughout BH and the Federation to aid in feeding the civilian population. CIMIC personnel shared information of interest with the NGOs and provided them with an opportunity to obtain clarification of their questions from IFOR's perspective.

Office of the High Representative: A CIMIC officer filled a critical role at OHR as the Special Assistant to the Chief of Staff. This position required liaison with senior officials from all international organizations. CIMIC personnel also augmented OHR staff located at the Regional Joint Civilian Commissions in Banja Luka and Tuzla. CIMIC teams provided administrative and logistic support to include performing infrastructure assessments and compiling information as part of a countrywide database. In addition, CIMIC personnel worked with local authorities to facilitate and coordinate civil-military and civil agency assistance.

World Bank: CIMIC financial functional specialists provided valuable assistance to the World-Bank sponsored Emergency Recovery Program. This program funded working capital and capital improvement loans up to DM 300,000 to war-impacted businesses. The IFOR team analyzed and recommended for approval in excess of 20 loans worth DM 4,000,000 and trained local nationals to perpetuate the program. They also used experience gained in this involvement to provide direction to USAID (U.S. Agency for International Development) as they began a working capital program that complements the World Bank's program for lending to Federation enterprises.

The above activities demonstrate that IFOR CIMIC operations played a critical role in the success of the IFOR deployment by using a flexible campaign plan, an adaptable force employed both tactically and operationally, and coordination efforts with civilian NGOs and IOs.

Conclusion

In summary, CIMIC could be defined by the following three core functions: CIMIC has to provide the civil-military liaison, in order to support the force, but also the civilian environment. The long term purpose of CIMIC is to help create and sustain conditions that will support the achievement of a lasting solution to the crisis.

The most recent NATO operations have shown that relationships between the military and civilian forces exist at all levels and in many different contexts; therefore, NATO must be able to work in cooperation with governmental, international and non-governmental, organizations. CIMIC provides an essential link between military forces and civil environment.

REFERENCES

- Allied Joint Publication-9, *NATO Civil-Military Co-Operation (CIMIC) Doctrine*, June 2003.
- An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-Keeping*, Boutros.
- Boutros Ghali, <http://www.un.org/Docs/SG/agpeace.html>, (accessed May 12, 2005).
- Challenges of Peace Operations: Into the 21st Century* - Concluding Report 1997-2002.
- <http://www.peacechallenges.net/pdf/Concluding1.pdf>, (accessed January 2005).
- UK Interim Joint Publication 3-90, *Civil Military Cooperation (CIMIC)*, November 2003.
- CIMIC: Concepts, Definitions and Practice*, Peter Rehse, Hamburg, June 2004.
- James J. Landon, *Civil Military Cooperation*.
- <http://www.nato.int>

NATO TRANSFORMATION AND ASYMMETRIC THREATS

TRANSFORMAREA NATO ȘI AMENINȚĂRILE ASIMETRICE

Cpt. Nato JIADZE*
Georgian Army

„We need to reform the three fundamental elements of our *modus operandi*: the way we do our traditional business, the way we address new threats and last but definitely not least, our structure and organization”, declared in his opening remarks, Secretary General Rasmussen; also the transformation is about improving NATO’s working methods and preparing for the future. „We must face new challenges. Terrorism proliferation, cyber security or even climate change will oblige us to seek new ways of operating. And in a time of financial and budget constraints, we need to maximize our efficiency within limited resources”, thus, the aim of transformation is aimed at enhancing the interoperability and deployment capacities of NATO’s military forces through the incorporation of new doctrinal and technological developments.

„Trebuie să realizăm o reformă la nivelul celor trei elemente fundamentale ale modului nostru de operare: modul în care conducem afacerile tradiționale, modul în care abordăm noile amenințări și nu în ultimul rând, structura și organizarea noastră”, a declarat în cuvântul de deschidere Secretarul General Rasmussen; transformarea înseamnă, se referă și la optimizarea metodelor de lucru ale NATO și pregătirea pentru viitor. „Trebuie să facem față noilor provocări. Proliferarea terorismului, cybersecuritatea, sau chiar și schimbarea climei, ne vor obliga să căutăm noi metode de operare. Și în aceste vremuri de constrângeri financiare și bugetare, va trebui să obținem eficiența maximă din resursele limitate”, astfel scopul transformării este acela de a mări interoperabilitatea și capacitatea de dislocare a forțelor armate ale NATO, prin introducerea unor noi abordări doctrinare și tehnologice.

Keywords: transformation, asymmetric, strategic, doctrine, operational capabilities, leadership, development, terrorism.

Cuvinte cheie: transformare, asimetric, strategic, doctrină, capacități operaționale, conducere, dezvoltare, terrorism.

* e-mail: njiadze@yahoo.com

Defining transformation

Since September 11th transformation has been the centre of attention of the United States Department of Defence and the North Atlantic Treaty Organization (NATO). The Global War on Terrorism has brought to light a new asymmetrical threat that required transforming the new way of thinking, planing, and fighting this new global threat. This threat does not recognize boundaries and is set against destroying the fabric of democratic freedom throughout the world. In order to defeat this threat it will be critical for all free and democratic nations to ally themselves with others that respect and promote the principles of freedom and democracy.

According to the key documents of the alliance, transformation is defined as „a process that shapes the changing nature of military competition and cooperation through new combinations of concepts, capabilities, people and organizations that exploit our nations advantages and protect against asymmetric vulnerabilities to sustain strategic position which helps underpin peace and stability in the world. Transformation is defined as bringing changes to doctrine, organization, capabilities, training, education and logistics. „It is not just about new weapon systems and improving capabilities. It is understood that Transformation is a process and a mind-set. An iterative, ongoing process seeks to adapt and master unexpected challenges in a very dynamic environment. It is about managing the future in a joint and combined way.” Transformation is a process that is all about changing combat by adapting new technologies, developing advanced war fighting concepts.

This definition of transformation reinforces the centrality of capability development and enhancement of military transformation and highlights the proactive nature of the transformation process. In a defence context, the four principal components of capability – people, process, organisation and technology – can be expanded to include additional capability building blocks. In the US Department of Defence, this corresponds to shaping of Doctrine, Organisation, Training, Material, Leadership and Education, Personnel, and Facilities. The corresponding relationships between the four principal elements and the expanded US elements are as follows:

- People – Personnel, Leadership and Education, and Training
- Process – Doctrine
- Organisation – Organisation
- Technology – Material and Facilities

This simple framework highlights the principal dimensions of change for military forces and provides a mechanism to communicate clearly and succinctly the changes that can be pursued in „transforming” military forces. It also provides a useful perspective from which to re-examine the past and develop strategies to meet the challenges of implementing military transformation.

Defining transformation for NATO

NATO, an alliance has quickly come to realize that it must transform in order to maintain relevance. NATO's relevance has been challenged numerous times since the end of the Cold War, altering NATO's primary task to adapt its political and military structure to new threats while continuing to deal with the changing landscape of the former Warsaw Pact. This changing landscape includes the demand of peacekeeping in the Balkans and works towards inclusion of new states into the alliance. NATO's transformation is inextricably linked to that of the U.S. and to maintaining security within the European Theatre. The emergence of new challenges, in peace keeping, peace making, stability and combat operations, has driven the need for NATO's transformation. To meet these challenges NATO has embarked on efforts to reduce force structure and increase its flexibility and mobility. This new direction for NATO is shaping the definition of transformation of the alliance. This transformation includes a shift from a realist military based alliance designed to defeat a single threat to one designed to provide security and manage instability against new asymmetric threats, both within and outside the European confines of the alliance.

In 1991, NATO jettisoned its Cold War strategy and began to open up to the former Warsaw Pact nations with the creation of the North Atlantic Cooperation Council. From 1993 to 1994 NATO saw a need to speed up reform and established the Partnership for Peace (PFP) to further integrate Central and Eastern European Nations. PFP also paved the way for revolutionizing the concept of the Combined Joint Task Force (CJTF). In 1996, the deployment to Bosnia tested Europe and NATO's resolve and led the way to further improvements of the CJTF concept, to include the creation of another program of integration and cooperation and then integrating the two in a decisive manner. In 1996, the deployment to Bosnia tested Europe and NATO resolve and led the way to further improvements of the European Security and Defence Initiative (ESDI).

Furthermore, continued operations in the Balkans and Afghanistan have accelerated the concept that NATO's military relevancy lies, not in the ability to provide heavy land forces or tactical fighter planes in defence of NATO territory, but rather in the ability to act quickly to stabilize distant situations which, left untended, could expand out into a larger conflict. Political, social and economic chaos is the new perceived enemy of the West. This changed environment requires new tools: better intelligence, quicker force generation, greater power projection, and more precise weaponry.

These historic initiatives have framed the transformation process for NATO and led to further transformational initiatives established during the

Prague Summit of 2002. The nineteenth article of the Prague Summit declaration established the new framework for transformation framed by three key principles:

- The streamlining of the NATO command structure
- Establishment of the Allied Command for Transformation, formerly Strategic Allied Command Atlantic (SACLANT);
- The creation of the NATO Response Force (NRF);
- The improvement and development of military capabilities.

Upon decision by the North Atlantic Council, NATO must be able to field forces that can move quickly to wherever they are needed, to sustain operations over distance and time, including in an environment where they might face nuclear, biological and chemical threats, and to achieve their objectives NATO decided:

- to create NATO Response Force with Initial Operational Capability by October 2004 and Full Capability by October 2006.
- streamline NATO's military command structure - two strategic commands. One focused on operations (Allied Command for Operations (ACO)) and a functional command focused on transformation, (Allied Command for Transformation (ACT)).
- each member nation has agreed to improve and develop new military capabilities for modern warfare in a high threat environment. Primary focus is on NBC defence, C4ISR, strategic lift, air to air refuelling, deployable CS and CSS.
- to endorse the agreed military concept for defence against terrorism.
- to upgrade cooperation with the European Union through the Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC) and the Partnership for Peace (PFP).
- to continue commitment to the International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan.

Whether out of self-preservation or of true need for reform, NATO has steadily implemented each of the articles from the Prague Summit over the past 15 months. The fulfilment of these changes will maintain NATO's relevancy and allow the alliance to face the asymmetric threat of terrorism and defeat it, much like it did in facing the Soviet threat during the Cold War.

One of the most important developments within NATO after the Cold War was the establishment of the North Atlantic Co-Operation Council (NACC). The NACC was designed to allow all European nations, to include non-NATO members, a forum to discuss European issues that may require a NATO response. As the NACC achieved success in promoting dialogue the United States saw a further need to expand NATO's influence and laid the groundwork for establishment of the Partnership for Peace (PFP).

NATO Response Force (NRF)

At the 2002 Prague Summit, Allies agreed that NATO forces needed to be more agile, deployable and sustainable. The degree of change required to create a force with an integrated set of appropriate capabilities clearly meets the criterion of transformation – the NATO Response Force (NRF). There is broad consensus that NATO's current „competitive environment” has changed. The comparatively static competitive environment of the Cold War has been replaced by an extremely fluid and complex security landscape.

NRF is designed to respond rapidly to emerging crises across the full spectrum of alliance missions, ranging from disaster relief or peacekeeping to high-intensity war-fighting.

The NRF is envisioned as a 20,000-strong rapid-reaction force, prepared for combat, able to deploy in between 5 and 30 days and sustainable for 30 days. Each NRF is intended to be a combined arms team with assets that include a brigade-sized ground force, air assets and command and control capabilities to support up to 200 sorties per day, as well as maritime forces.

New NATO command structure

Allied leaders in Prague endorsed the outline of a leaner, more efficient, effective and deployable military command structure under two strategic commands, one operational and the other functional. The details of the new command structure were finalised in June 2003. It reflects the need for smaller, more flexible and rapidly deployable forces, better suited to NATO's new missions. The number of commands has been reduced from 20 to 11 and their responsibilities have been redefined. All operational headquarters now come under the Allied Command Operations at Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE), based in Belgium.

A new Allied Command Transformation (ACT) oversees the continuing transformation of NATO's capabilities and promotes the interoperability of its forces. Replacing the previous Atlantic Command, it is based in Norfolk, Virginia, United States, but also has a presence in Europe.

The Combined Joint Task Force (CJTF) Concept

In January 1994, NATO leaders approved the initiative to establish a new command and control structure called the Combined Joint Task Force (CJTF). Although the concept of a CJTF was not new it was NATO's first real attempt to transform the old Cold War Alliance headquarters to something that would provide strikingly different capabilities for the future. The concept was designed to provide NATO with a flexible means to respond to new security challenges, to include operations involving partners outside of the alliance. The U.S. provided the catalyst for developing the CJTF concept in NATO. The aims were: to adapt NATO's force structure for new missions; to project security and stability.

Global threats

Today's global security threats have two qualities that make efficient application of pre-designed tools difficult.

Firstly, non-traditional threats stem from societal developments rather than from governmental decisions, thereby forcing strategists to reconsider traditional instruments such as military intervention and deterrence. Secondly, uncertainty is a defining feature of security policy today, since the motivation, intentions and capabilities of non-state adversaries are often unknown. Moreover, calculating the impact of events and actions on one side of the world on the security of the other is extremely difficult, making exaggeration of the threat at least as likely as complacency about it.

Five initiatives were launched to strengthen Alliance capabilities against nuclear, biological and chemical weapons: a prototype deployable analytical laboratory; an event response team; a virtual centre for excellence on defence against such weapons; a NATO stockpile of agents for biological and chemical defence; and a disease surveillance system. Moreover, a NATO Missile Defence feasibility study is examining options for protecting Alliance territory, forces and populations against the full range of missile threats. Capabilities to defend against cyber attack are also being strengthened.

NATO fight against terrorism- Military concept

Terrorism knows no borders and only a broad international coalition can address the challenge of terrorism in all its multiple facets: political, military, economic, legal and financial. NATO works with a range of international organizations as well as with countries that share the Allies' determination to address the threat of terrorism. Combating terrorism is a key area of cooperation under the Euro-Atlantic Partnership Council, the NATO-Russia Council and the NATO-Ukraine Commission. It is also an important element in NATO's Mediterranean Dialogue and the Istanbul Cooperation Initiative.

Since 9/11, the fight against terrorism has become a core element in almost every aspect of NATO's work. Every day the Alliance addresses the challenge of terrorism. Allied soldiers are helping the Afghan government to ensure that their country never again becomes a training ground for terrorists. Allied ships patrol the Mediterranean. The Allied intelligence community is sharing vital information.

All NATO activities in the fight against terrorism, including its operations, are fully in line with international law, including human rights standards and humanitarian requirements.

NATO's approach to the fighting terrorism acknowledges that the primary responsibility rests with member nations. The alliance's goals are to

help states deter, defend, disrupt and protect against terrorist threats from abroad, „as and where needed”

The basic approach, outlined in NATO's military concept and approved in November 2002, includes four components:

- Anti-terrorism;
- consequence management;
- Counter terrorism;
- Military cooperation.

Anti-terrorism means defensive measures to reduce vulnerability, including limited response and containment actions by military forces and such activities as assuring threat warnings, maintaining the effectiveness of the integrated air defence system and providing missile defence.

Consequence management means post-attack recuperation and involves such elements as contributing planning and force generation, providing capabilities for immediate assistance, providing coordination centres, and establishing training capabilities.

Counter-terrorism means the use of offensive measures, including counter-force activities, both with NATO in the lead and with NATO in support of other organisations or coalitions involving Allies.

Military cooperation covers among other things cooperation with Russia, Ukraine, Partners, Mediterranean Dialogue countries and other countries, as well as with other organisations, including the European Union, the Organization for Security and Cooperation in Europe and United Nations.

Responding the new security threats

Although the events of 11 September 2001 were a great shock to the Alliance, NATO had begun adapting its working culture to address the changing security environment several years earlier. In 1999, the Allies agreed on a new Strategic Concept. This document, which sets out the security threats faced by the Alliance and the way in which it seeks to address them, described the security risks as “multidirectional and often difficult to predict” and devoted special attention to the threat posed by the proliferation of weapons of mass destruction and the means of their delivery. It also made clear that Alliance security interests could be affected by other risks of a wider nature, such as acts of terrorism, sabotage and organised crime, as well as the disruption of the flow of vital resources.

To address such threats, the Alliance took a series of initiatives aimed at improving its military capabilities and enhancing cooperation both among members and with Partner countries and other international organisations. These included a Defence Capabilities Initiative, a high-level programme introduced in 1999 to update military capabilities in response to the new

security environment; the establishment in 2000 of a Weapons of Mass Destruction Centre, in which Allies share information about the threat of weapons of mass destruction and seek to coordinate the most appropriate responses; and the development of a European Security and Defence Identity within the Alliance to enable NATO's European members to take on greater responsibilities in the security and defence field. The terrorist attacks of 11 September 2001 added new urgency to these efforts. In their wake, NATO embarked on a comprehensive review of its activities and working procedures. This culminated in a package of reforms, initiatives and programmes endorsed by Alliance leaders at the Prague Summit in November 2002. At the same time, 14 Allies deployed forces in Afghanistan in support of the US-led operation against *Al Qaida*, the terrorist group responsible for the attacks, and the Taliban, the regime harbouring it, as well as in the follow-on peacekeeping mission, the International Security Assistance Force (ISAF), in Kabul. Moreover, at the request of member countries playing an active part in this mission and to provide continuity, NATO has assumed responsibility for leading ISAF and is examining the possibilities of other similar operations beyond the Euro-Atlantic area.

The way ahead: Why does NATO need a new Strategic Concept?

Sound transatlantic consensus on NATO's roles and missions and on its strategy to deal with security challenges is essential if NATO is to function optimally. The Strategic Concept is the core NATO document that establishes and reflects this transatlantic consensus. Clearly, as the security environment that NATO has to deal with changes, so the Alliance's Strategic Concept has to be periodically updated. The current Concept dates from 1999, a time when NATO had 19 members compared to the 28 it has today and when NATO's focus was very much on challenges within Europe or on Europe's periphery.

Clearly the new Strategic Concept, which must be elaborated and approved by all 28 current Allies, has to take account not only of the way in which security challenges have evolved, such as the new emphasis on proliferation, failed states, piracy, energy supplies, terrorism and climate change, but also of how NATO has adapted and transformed in the last decade to be able to better tackle these challenges. The new Strategic Concept will therefore not be only an analytical document. It will need also to give specific guidance to NATO governments on how they need to further transform the Alliance and their own national defense structures and capabilities to be successful in meeting NATO's core tasks in the 21st century. The Strategic Concept must also give public opinion in the Alliance countries and beyond a clear sense of why NATO still matters and how in many ways it is helping to make them more secure.

The approach to security in the 21st century

NATO's approach, as described in the 1999 strategy, was (and remains) based on a broad definition of security which recognizes the importance of political, economic, social and environmental factors in addition to the defense dimension. It included:

- The preservation of the transatlantic link;
- The maintenance of effective military capabilities for the full range of Alliance missions;
- The development of European capabilities within the Alliance;
- The continued commitment to conflict prevention and crisis management;
- The pursuit of partnership, cooperation and dialogue;
- Enlargement and NATO's continued openness to new members; Support for arms control, disarmament and non-proliferation.

In November 2006, NATO leaders endorsed the „Comprehensive Political Guidance”. This is a major policy document that sets out the framework and priorities for all Alliance capability issues, planning disciplines and intelligence for the next 10 to 15 years. It analyses the probable future security environment and acknowledges the possibility of unpredictable events. Against that analysis, it sets out the kinds of operations the Alliance must be able to perform in light of the Alliance's Strategic Concept and the kinds of capabilities the Alliance will need.

Later, at the Strasbourg-Kehl Summit in April 2009, NATO leaders endorsed the „Declaration on Alliance Security” which, inter alia, called for a new Strategic Concept. It will be issued at the next Summit meeting end 2010 and will also be accompanied by a strategic guidance document, possibly MC 400/3.

Conclusion

The 9/11 terrorist attacks against the United States brought the threat of terrorism and weapons of mass destruction to the fore. NATO needed to protect its populations both at home and abroad. It therefore underwent major internal reforms to adapt military structures and capabilities to equip members for new tasks, such as leading the UN-mandated International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan. NATO also proceeded to deepen and extend its partnerships and, essentially, accelerate its transformation to develop new political relationships and stronger operational capabilities to respond to an increasingly global and more challenging world.

According to NATO Secretary General, Anders Fogh Rasmussen, the area of transformation is of extreme significance to the workings and

effectiveness of the Alliance. Highlighting the importance of improving the handling of resources and focusing on operational needs, Rasmussen stressed the need for the Alliance to work together to achieve common goals.

„In no other area of NATO is the need for creative thinking more urgent than in the area of transformation and capabilities”, Rasmussen said. „Getting this right will be absolutely crucial to any NATO Strategic Concept and by extension to the relevance of the Alliance”.

REFERENCES

Comprehensive Ministerial Guidance, 2006.

Hamilton S. Daniel, *What is Transformation and What Does It Mean for NATO?*

NATO Review: NATO in the 21st century.

Improving capabilities to meet new threats.

Response to terrorism.

The Prague summit and NATO's transformation.

www.nato.int

ETICA FOLOSIRII FORȚEI

ETHICS OF THE USE OF FORCE

Lt.col.lect.univ.dr. Alin BODESCU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Schimbarea de atitudine reclamată de modul neconvențional de ducere a acțiunilor de luptă, aflate în continuă schimbare, solicită lideri de caracter, competenți, capabili să-și adapteze acțiunile și să-și controleze reacțiile. Rolul eticii profesionale militare și al eticii folosirii forței în particular este cu atât mai important cu cât această disciplină se adresează intersecției dintre competențele tehnice ale luptătorului, profilul moral-etic și calitatea de cetățean al militarului. Dacă se admite utilitatea unei etici profesionale militare, ne întrebăm cum trebuie educați ofițerii pentru a gestiona folosirea forței în spiritul acestei etici? Cum se integrează această componentă a pregătirii și educației în continuumul educației profesionale militare în armata României? Sunt întrebări la care încercăm să oferim posibile răspunsuri și care pot lansa o temă de meditație.

The change in attitude as a result of the irregular way of waging war requires leaders of character and competent soldiers, able to adapt their actions and self control to their reactions. The role of professional military ethics and, more specifically, that of the use of force ethics, are important as these disciplines address the intersection among the warrior's technical competencies, the moral-ethic profile and the quality of citizen-soldier. If we admit the utility of such professional military ethics, the question is how we should educate our officers to manage the violent application of force in the spirit of that ethics. How does the ethics integrate itself into the professional military education continuum within the Romanian armed forces? There are just a few questions whose answers may trigger a debate on this topic.

Cuvinte cheie: profesia militară; etica profesiei militare; folosirea forței; etica folosirii forței.

Keywords: military profession; professional military ethics; use of force; the ethics of the use of force.

Ideea articolului de față a fost sugerată de lectura unor studii recente publicate sub egida Institutului de Studii Strategice și Centrului de Excelență al Forțelor Terestre pentru Etica Profesională Militară din SUA¹. Seria

* e-mail: abodescu@unap.ro

¹ *Professional Military Ethics Monograph Series: Volume 1*, Don M. Snider, Paul Oh, Kevin Toner, *The Army's Professional Military Ethic in an Era of Persistent Conflict*, October

articolelor în cauză a fost lansată la inițiativa Șefului de Stat Major al Forțelor Terestre ale SUA, General George W. Casey, Jr., fost comandant al forțelor americane din Afganistan, în ideea lansării unei discuții la scara forțelor terestre pentru definirea *eticii profesionale militare* și conștientizarea militarilor din această categorie de forțe armate asupra importanței eticii ca pilon al dezvoltării profesionale militare.

Este evident că discuția se poate purta și la nivelul armatei române, încă în căutarea unei definiții a eticii profesionale militare. Nu literatura sau prevederile doctrine pe această temă lipsesc, ci implementarea, materializarea unor principii în comportamentul militarilor. Din păcate, în înțelegerea multora dintre noi, etica încă are conotații ideologice, fiind asociată cu etica socialistă, poate de aici și o repulsie în a-i mai învăța principiile. A afla cât de necesară este educarea folosirii forței ca atribuție exclusivă a militarilor, ca obligație integrată eticii profesionale militare, în contextul persistenței stării conflictuale pe glob și a lărgirii sferei de manifestare a conflictului, este principala preocupare a articolului de față.

Înainte de a intra în esența discuției, se cuvine a acorda o minimă atenție cadrului teoretic general al eticii. Aristotel, în a sa *Etica Nicomahică*, surprinde originea și obiectul eticii². Etimologic, etica vine de la *Ethos*, care în greacă înseamnă *morav*, *obicei*, *caracter*. Etos-ul poate fi definit prin ansamblu de trăsături specifice omului, unui grup sau unei epoci.³ Caracterul, însușirea individuală esențială pentru discuția noastră, este manifestarea unui comportament conform normelor morale pe care societatea le acceptă la un moment dat, fiind cheia asigurării obiectivelor eticii. Caracterul, ca virtute omenească, se formează și se modelează pe parcursul vieții și își pune amprenta asupra acțiunilor noastre. Caracterul militarului este cu atât mai dificil de format cu cât acesta implică conștientizarea posibilității și necesității sacrificiului suprem. Acceptarea posibilității pierderii propriei vieții în caz de nevoie, dar și anticiparea posibilității sacrificării vieții subordonaților sunt pietrele de încercare în definirea caracterului militarului. Alături de alte tare de caracter precum ipocrizia, lașitatea sau egoismul, incompetența prezintă pentru organizația militară, poate, cel mai mare pericol, reprezentând o violare gravă a eticii profesionale militare, deoarece incompetența poate ucide nu doar pe incompetent, ci și pe oameni nevinovați, victime ale emiterii sau neemiterii unor ordine. De aceea, etica profesională militară – ca instituție a profesiei militare – se manifestă și se verifică la nivel individ prin caracterul acestuia.

2009; Volume 2, Matthew Moten, *The Army Officers' Professional Ethic – Past, Present, and the Future*, February 2010, Strategic Studies Institute, Army Center of Excellence for the Professional Military Ethic, StrategicStudiesInstitute.army.mil

² Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 32.

³ *Dicționar de filozofie*, Editura Politică, București, 1978.

Prin etică înțelegem, în sens larg, *morală*. În sensul restrâns, etica este o disciplină filozofică care studiază problemele practice și teoretice ale *moralei* și care, în timp, a dezvoltat o componentă *normativă*, urmărind elaborarea și fundamentarea teoretică a unui cod moral, sistem determinat de norme morale⁴. *Deontologia* este acea ramură a eticii care se ocupă cu studiul datoriei morale și care reprezintă un cod al moralei profesionale, al principiilor și normelor morale specifice pe care le implică exercitarea unei anumite profesii.⁵ Tema articolului nostru vizează tocmai această ramură a eticii, însă pe parcursul său vom folosi sintagmele „etica profesională militară” și „etica folosirii forței” pentru a păstra paralelismul cu termenii originali în limba engleză.⁶

Etica profesiei în general sau deontologia profesională urmărește asigurarea unui cod moral specific, unic, care să definească caracteristicile morale necesare profesionistului în îndeplinirea operei sau activității sale. În cadrul oricărei comunități, sarcina de apărare a ființei acelei comunități revine unei categorii profesionale aparte – militarii, cetățenii care îmbrățișează profesia armelor. În lucrarea sa *The soldier and the state. The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, operă considerată de referință pentru formarea ofițerilor americani, Samuel Huntington apreciază că funcția principală a acestei profesii o constituie „aplicarea ordonată a forței în scopul rezolvării problemelor politice și sociale”⁷. Aplicarea ordonată a forței implică o corelare strânsă între obiectivele politice legitime și regulile și principiile dreptului național și internațional, care stabilesc limitele aplicării forței, relație necesară asigurării legitimității și legalității acesteia. Fără a avea ca obiectiv clarificarea problemelor politice și sociale, care solicită folosirea forței, articolul de față își propune să analizeze contextul etico-profesional în cadrul căruia se manifestă expertiza principală a forțelor armate – folosirea forței.

Etica profesională militară

Ca orice profesie, profesia militară trebuie să-și definească și să declare cadrul etic necesar desfășurării activităților specifice și care să asigure un grad de acceptabilitate maxim din partea cetățenilor statului căruia militarii îi aparțin și de care sunt mandatați și pregătiți să lupte. Acest cadru poate fi definit ca *etica profesională militară*. Etica profesiei militare solicită membrilor acestei profesii înalte competențe tehnice, loialitate față de națiune,

⁴ *Ibidem*, p.246.

⁵ *Ibidem*, p.189.

⁶ *Professional Military Ethics, Use of Force Ethics*.

⁷ Samuel Huntington, *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, The Belknap Press of Harvard University Press, 1985, p. 65.

apărarea teritoriului național și ale valorilor democratice consfințite de Constituție, obediență față de autoritățile civile legitime – indiferent de culoarea politică ale acestora – și nu în ultimul rând respectarea unui set de norme morale care guvernează folosirea forței armate. Putem să descompunem etica profesiei militare în elemente distincte de etică care să statueze și să asigure motivația fiecărei componente. Astfel putem vorbi de o etică a pregătirii profesionale, o etică a loialității față de popor, o etică a îndeplinirii obligațiilor de apărare a teritoriului și democrației constituționale și de o etică a folosirii forței.

Îndeplinirea cu succes a obligațiilor profesionale militare nu presupune doar simpla acumulare a unor competențe tehnice sau îndeplinirea unor obiective specifice, ci și realizarea acestora cu respectarea anumitor norme legale și morale, larg recunoscute, cutumiar sau convențional. Dacă prima componentă a profesiei militare reclamă un bagaj de expertiză tehnico-militară, ale cărei finalități o reprezintă capacitatea de a conduce operații militare, condițiile de aplicare a acestor competențe reclamă o expertiză moral-etică care să asigure și să orienteze ducerea operațiilor militare în mod corect, conform cerințelor clientului – statul. Pentru a completa profilul profesional militar, Samuel Huntington adaugă celor două expertize menționate expertiza politico – culturală – care ajută la înțelegerea modului de acțiune în medii nemilitare, și domeniul dezvoltării umaniste – care asigură cadrul necesar profesioniștilor militari pentru aplicarea cunoștințelor și competențelor din cele trei domenii de expertiză.⁸

În sensul său cel mai elementar, rolul profesiei militare este acela de a contribui la ducerea războiului prin aplicarea violentă a forței armate, prin luptă. Puterea de luptă a unei armate, derivată din capacitatea unei națiuni de a duce un război, este definită prin trei componente: *componenta materială* (echipamentele de luptă, resursele fizice); *componenta conceptuală* (educația, doctrina, resursa cunoașterii în general) și *componenta morală* (resursa morală a armatei, capacitatea comandanților de însufleți trupa, credința în cauza dreaptă, morală și umană a luptei la care se va angaja). Se înțelege că toate cele trei componente sunt interdependente, se află la același nivel pe scara importanței și doar angajarea lor simultană poate crea condițiile necesare manifestării sinergiei. Etica folosirii forței face obiectul celei de-a treia componente, modalitatea în care forța este autorizată și apoi întrebuințată având efecte multiplicatoare care pot contribui la consolidarea moralului forțelor armate. Credința că forța este aplicată pentru o cauză justă, că este autorizată pentru a salva vieți omenești, chiar dacă pentru aceasta se vor pierde altele, poate avea efecte remarcabile pentru moral. Dar nu menținerea moralului

⁸ Samuel Huntington, *op.cit.*

trupelor este scopul aplicării forței între anumite limite etice (morale și legale), ci respectarea, promovarea și atingerea *binelui suprem* de care vorbește *Stagiritul*. Acest bine suprem nu poate fi atins, în cazul discuției noastre, cu desconsiderarea scopurilor fundamentale ale omenirii: pacea și ființa sa.

În analiza caracterului eticii profesionale militare se pune întrebarea dacă există o etică profesională militară universal valabilă, aculturală și atemporală? Când ne raportăm la alte culturi, ne întrebăm dacă ofițerul român se poate identifica în ofițerul american sau japonez din punct de vedere al comportamentului etic? Ce poate determina ca doi ofițeri, aparținând a două culturi diferite să împărtășească aceleași valori etice chiar dacă demonstrează comportamente diferite? În contextul relațiilor dintre civili și militari, Huntington consideră că etica profesiei de militar este universală, permanentă și concretă spre deosebire de etica profesiilor cu caracter pur civil, precum medicina sau avocatura, care pot avea caracteristici foarte diferite și pot lua forme diverse de la profesie la alta.⁹ Dacă există o asemenea etică universală, se impune a analiza ce trebuie să cunoască și cum trebuie să se comporte ofițerul român aflat într-o operație multinațională, precum cea din Afganistan, pentru a înțelege clar și fără echivoc spiritul unei directive sau al unui ordin de operații care fac trimitere la folosirea forței, comportamentul față de populația civilă și organizațiile neguvernamentale din teatru. Pentru a răspunde acestor întrebări trebuie observate cerințele actuale privind aplicarea violentă a forței armate.

Etica folosirii forței

Utilizăm sintagma *folosirea forței* cu două sensuri. Atunci când dorim să exprimăm recurgerea la folosirea forței de către o entitate (de exemplu, un stat sau o coaliție de state), pentru îndeplinirea unor scopuri politice, apelăm la sensul larg al expresiei, sensul restrâns exprimând recurgerea la mijloacele militare (arme, acțiuni cinetice) pentru aplicarea efectivă, fizică și violentă a forței. Fiecare sens al folosirii forței are propria sa etică, vorbind aici de etica organizației și de etica individului.

În sens larg, folosirea forței este o caracteristică constantă a epocii contemporane exprimată prin starea de conflict. Forma extremă a conflictului este o manifestare violentă, care implică folosirea forței de către două părți: una care inițiază conflictul și alta care răspunde în încercarea de a opri agresiunea. Ambele părți o fac pentru atingerea obiectivelor politice legitime sau mai puțin legitime, legale sau ilegale din perspectiva dreptului internațional. Deși folosirea forței poate fi o cale legitimă pentru continuarea

⁹ *Ibidem*, p. 89.

politicii, războiul nu mai este considerat un mijloc legal de corectare a eșecului politicii, în epoca Cartei ONU. Astfel că, niciodată partea care inițiază conflictul nu va avea acoperire morală și nici legală pentru a-și justifica acțiunea, violând flagrant etica folosirii forței și tradițiile războiului just. Pe cale de consecință, cealaltă parte este îndrituită să recurgă la forță pentru apărare și va rămâne în această înțelegere, a moralității și legalității, atâta timp cât nu depășește limitele proporționalității și necesității și nu își convertește acțiunile de autoapărare în unele care să depășească această justificare. Folosirea forței în acest context este singura cale de restabilire a stării de normalitate. Forța devine, astfel, un regulator de tensiune, folosirea etică a forței fiind determinată de nivelul de tensiune; cu cât tensiunea scade, cu atât etica solicită reținere și proporționalitate. Se poate concluziona că etica folosirii forței, în sens larg, derivă în primul rând din principiile universale ale umanismului și folosirii forței în legitimă apărare, ca o ultimă soluție, cu scopul de a salvagarda ființa unui stat, popor, comunități sau individ într-o manieră legitimă.

În ceea ce privește sensul restrâns al folosirii forței, particularitățile noului mediu operațional, în care tema de campanie predominantă o reprezintă contracararea insurgenței (Irak și Afganistan), au determinat o nuanțare a aplicării forței și accentuarea pe necesitatea aplicării diferențiate a acesteia, ceea ce în limbajul manualului american de contracarare a insurgenței FM 3-24 poate fi interpretat ca o dialectică a eticii de folosire a forței, exprimată prin următoarele două sintagme: maximum de forță permisă (*most force permissible*) și minimum de forță posibilă (*least force possible*)¹⁰. Această filozofie se regăsește în calculul făcut atunci când uciderea a cinci insurgenți era considerată contraproductivă dacă pagubele colaterale asociate acțiunii determinau recrutarea altor cincizeci. În acest context, se consideră că folosirea precisă și discriminată a forței contribuie decisiv la consolidarea obiectivului de instaurare a supremației legii în zona vizată de operația de contracarare a insurgenței.

Etica folosirii forței în operațiile de contracarare a insurgenței este foarte bine ilustrată de teza: „mai multă forță folosită înseamnă mai puțină eficacitate”. Corolarul acestui paradox este: „Cu cât succesul în contracararea insurgenței este mai evident, cu atât mai puțină forță trebuie aplicată și cu atât mai mult trebuie acceptate riscuri”. Aceasta presupune că pe măsură ce activitatea insurgenților se reduce, cerințele dreptului internațional umanitar și așteptările populației permit reducerea acțiunilor militare de contracarare a insurgenței. Regulile de angajare devin mai stricte, iar forțele armate trebuie să manifeste o mai mare reținere în recurgerea la forță, concomitent cu acceptarea unui risc suplimentar determinat de nevoia interacțiunii cu populația civilă.¹¹

¹⁰ FM 3-24. *Counterinsurgency Doctrine*.

¹¹ FM 3-24.

Comportamentul moderat, ca o precondiție a discriminării efectelor violenței, este de esența acestei etici a folosirii forței. Nu este nimic nou în aplicarea moderată a forței, acest deziderat fiind una dintre cerințele principiilor umanismului și proporționalității. Revenind la Clausewitz, atunci când tratează războiul absolut, abstract, pur teoretic, consideră absurdă ideea acțiunii moderate în război (acolo unde folosirea forței este de esența lucrurilor), deoarece războiul eliberează anumite energii și forțe care nu pot fi stăvilite și că forța extremă este ceea ce caracterizează războiul. Pe de altă parte, Clausewitz apreciază că, în realitate, există anumiți factori care previn escaladarea extremă a violenței, și că politica este cea care stabilește obiectivele și limitele războiului. Nimic mai adevărat atunci când analizăm schimbarea de atitudine din Afganistan din vara anului 2009, când comandantul Forței de securitate și asistență internațională (ISAF), generalul american Mc Crystal a emis o serie de directive prin care cerea imperativ eliminarea folosirii forței cu efecte nediscriminatorii sau excesive. Schimbarea de atitudine a fost determinată de revederea obiectivelor politice la nivelul SUA și al NATO cu privire la Afganistan. Perspectiva pierderii sprijinului popular pentru operația din Afganistan a determinat revederea strategiei, cu alte cuvinte, politica a determinat cursul acțiunii militare.

Dar moderația se poate exprima la diferite niveluri: național strategic, operativ, tactic și individual. Dacă la primele niveluri decizia politică sau cea militară pot imprima un anumit nivel de moderație, la nivel individual, moderația este aproape imposibil de controlat și poate căpăta accente dramatice. Moderație este ceea ce s-a cerut pușcașilor marini americani după evenimentele din Haditha, Irak, în 2004, când au fost uciși 15 civili într-o misiune de rutină. Atunci, pe fondul lipsei experienței pușcașilor marini în ducerea operațiilor de scotocire, aceștia nu au putut face diferența între insurgenți, ținte legitime și civilii inocenți care se aflau în casele scotocite. În realitate, așa cum o mare parte din militari au afirmat-o și cum o serie de rapoarte medicale au constatat-o¹² a face diferența între cele două categorii în condițiile create de misiune (incertitudine, haos, tipul de reguli de angajare, instruirea anterioară specifică) este, aproape, imposibilă. Diferența în astfel de situații poate fi făcută doar dacă militarul care a primit ordinul de a elimina o țintă legitimă sau se află în situația de a recurge la forță în legitimă apărare ar întârzia declanșarea trăgaciului cu o secundă, timp minim necesar (în teorie) aprecierii calității individului aflat în bătaia puștii. Astfel s-ar putea realiza moderația și atinge obiectivul eticii folosirii forței. Pe de altă parte, această

¹² Mental Health Advisory Team IV Information, *Operation IRAQI FREEDOM 05 07*, Final Report, 17 November 2006, US Army Medical Command, Appendix H (Focus Group & Interview Questions).

abordare pune în pericol viața militarului care riscă astfel să piardă oportunitatea eliminării adversarului, devenind el însuși victimă. Cerința de mai sus vine în contradicție cu o lege a firii: instinctul de conservare, care este mai puternic decât orice însușire conștientă și disciplinată a principiilor eticii folosirii forței. Rapoartele medicale citate, care au înregistrat și interpretat comportamentul militarilor în astfel de situații relevă faptul că majoritatea acestora nu-și poate filtra acțiunea prin prisma regulilor de angajare (ROE) sau a regulilor de folosire a forței, singurul lor gând fiind acela al eliminării rapide a țintei, îndeplinirea misiunii și întoarcerea la bază.

În aceste condiții, întrebarea legitimă încearcă să clarifice diferența dintre individul neantrenat – civilul din limbajul colocvial – și militarul instruit. Etica profesională militară consideră că militarul, prin natura profesiei sale, trebuie să fie pregătit să-și îndeplinească misiunea chiar cu prețul vieții. Misiunea și condițiile acesteia sunt stabilite de factorii politici care pot impune o anumită moderație în acțiune. Astfel că unul dintre efectele asumate, și oarecum anticipate, ale doctrinei Mullen¹³ și ale strategiei Mc Crystall în Afganistan, de restrângere a folosirii forței cu consecințe colaterale, este creșterea numărului de pierderi din rândurile forțelor NATO, care nu mai beneficiază de sprijin aerian sau de artilerie decât în condiții foarte stricte. Este și aceasta o formă a cerinței îndeplinirii misiunii chiar cu prețul vieții.

Etica folosirii forței are o dimensiune internă și una externă. Dimensiunea internă se referă la însușirea de către militari a normelor, pregătirea psihologică adecvată și dezvoltarea unui etos de luptător. Dimensiunea externă se exprimă în acțiune, situații care solicită aplicarea corectă a principiilor însușite. Poligonul dimensiunii externe este câmpul de luptă, strada pe care militarul patrulează, tribul căruia i se adresează sau pe care îl sprijină. Există o legătură intimă între cele două dimensiuni, deoarece modul de acțiune în spiritul acestei etici a folosirii forței este determinat, în mare măsură de calitatea însușirii teoriei. Din păcate, această însușire este necesară, dar nu și suficientă pentru definirea unui comportament etic.

Celebrul general britanic Sir John Winthrop Hackett, erou al celui de-al Doilea Război Mondial și, mai apoi, comandant al Grupului de armată Nord al NATO, considera că fundamentul vieții militare îl constituie *aplicarea disciplinată a forței* în condițiile unei răspunderi nelimitate.¹⁴ Sintagma ne

¹³ Pentru mai multe detalii privind noua orientare de întrebuintare a forței, cunoscută drept doctrina Mullen, după numele președintelui șefilor statelor majore întrunite, amiralul Michael G. Mullen, a se vedea și interviul luat acestuia de către colonel David H. Gurney, USMC (ret.) și dr. Jeffrey D. Smotherman și publicat în *Joint Force Quarterly*, issue 54, 3d quarter 200, ndupress.ndu.edu.

¹⁴ *Armed Forces Officer*, Department of Defense, 2006.

oferă posibilitatea de a evidenția obiectivul eticii care, în acest context, îl constituie *folosirea forței în mod disciplinat* ca o consecință a însușirii și a recunoașterii pe scară largă în cadrul profesiei militare a unor principii universal valabile, rezultate din practica acțiunilor militare, de drept internațional umanitar și al drepturilor omului. Astfel, în analiza caracterului bidimensional al eticii se poate observa legătura care există între disciplină și comportament etic. Putem aprecia că dimensiunea externă a eticii se realizează, în principal, prin asigurarea unui grad înalt de disciplină. Disciplina, în accepțiunea regulamentului disciplinei militare, RG 3/ 2000 „constă în respectarea de către militari a normelor de ordine și de comportare obligatorii, [...], se bazează pe acceptarea conștientă a normelor de comportare stabilite, cât și pe coerciția ce se aplică, conform prevederilor legale, în situația nerespectării acestora și impune subordonarea necondiționată în îndeplinirea întocmai a îndatoririlor și atribuțiilor funcționale, în respectarea normelor de ordine și comportare ostășească și civică, precum și asumarea răspunderii pentru faptele proprii.” Deși încorporează în definiție caracterul conștient al acceptării normelor de comportament stabilite, se poate constata în esența disciplinei o latură externă, predominanța caracterului de impunere (coerciția) a comportamentului dorit (nu de puține ori, în exersarea disciplinei, militarii primesc de la superiorii lor justificări de genul „pentru că așa trebuie...”).

Disciplina, așa cum este definită de regulament, se adresează unui nivel elementar de dezvoltare a identității individului. Robert Kegan, profesor la Universitatea Harvard, specializat în învățarea adultului și dezvoltarea profesională a propus un model de dezvoltare psihică a individului care consideră parcurgerea a șase etape: (1) etapa de încorporare; (2) etapa impulsivă; (3) etapa imperială; (4) etapa interpersonală; (5) etapa instituțională și (6) etapa interindivizi¹⁵. Astfel, conform acestei teorii, în *etapa imperială*, individul îndeplinește ordinele și respectă regulile având perspectiva obținerii unei recompense sau pentru evitarea pedepselor, nivelul de autoapreciere fiind configurat prin conformarea la reguli structurate și standarde impuse din exterior. La nivelul următor, în etapa *interpersonală*, individul își însușește sensul apartenenței la grup și capătă abilitatea de a declanșa respectul și admirația celorlalți, autoaprecierea reflectându-se în aprecierea celorlalți membri ai grupului. În etapa *instituțională* individul va evita încălcarea regulilor ca urmare a conștientizării faptului că acel comportament ar viola un standard personal, autoimpus de conduită. La acest nivel individul nu este influențat de presiunea exterioară, iar deciziile sunt luate ca urmare a unor convingeri interioare superioare.

¹⁵ Robert Kegan, *The Evolving Self*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1982.

În absența capacității de a judeca lucrurile din această ultimă perspectivă, disciplina exterioară poate fi un mijloc de asigurare a respectării standardelor și normelor morale. Un comportament etic înalt, conștientizat, autoindus, independent de stimuli externi se poate solicita de la indivizi aflați în etapa instituțională. Este interesat de știut faptul că, la West Point, evoluția cadetului de-a lungul celor trei etape ale dezvoltării individului din teoria lui Kegan este reflectată în programa de învățământ a celor patru ani de studiu și în atenția acordată de mentori viitorilor ofițeri, astfel ca în ultimul an cei mai mulți dintre aceștia să manifeste o conduită etică superioară.

Educația eticii folosirii forței

Unul dintre cei patru piloni ai educației militare îl constituie dezvoltarea liderilor de caracter. Cerințele managementului folosirii forței sau a violenței, în accepțiunea lui Huntington, atribut al liderului militar, solicită acestora demonstrarea unui caracter umanist, trăsătura dintre cele mai încercate în luptă – umanismul față de inamic, față de prizonier, față de populația civilă în nevoie, față de valorile umane fundamentale și chiar față de bunurile culturale care aparțin umanității. Unde și cum se educă această trăsătură de caracter? Cum contribuie aceasta la construirea unei etici profesionale transcendente individului? Cum se realizează educația eticii folosirii forței, cum se regăsește aceasta în instruirea generală a militarilor, dar mai ales în instruirea specifică a celor care în teatrele de operații sunt în situația potențială de a folosi forța letală în condiții de incertitudine, într-un mediu neregulat precum cel din Afganistan.

La o primă analiză se poate afirma că militarul român este bine educat și instruit profesional, iar morala creștină în spiritul căreia a fost crescut acasă îi asigură un comportament moral corespunzător față de semenul său de altă origine. Însă, aceasta este o ipoteză periculoasă, iar invocarea probelor care să demonstreze contrariul nu poate preveni sau justifica, *post factum*, materializarea unor scenarii nedorite. Situațiile de insubordonare sau de refuz a ieșirii în misiune în teatrele de operații, chiar dacă nu la scară largită, pot fi consecința unei instruiți deficitare, dar mai ales a unei educații generale care nu mai pune accent pe etica profesională fie pentru că această disciplină este încă asociată cu etica unui regim apus, fie pentru că disciplina conștientă a fost asociată cu o concepție a aceluiași regim trecut și valorile promovate de acesta.

Ce trebuie învățat, pe ce trebuie să accentuăm pentru a asigura militarului un comportament etic profesional corespunzător, mai ales atunci când acesta ține degetul pe trăgaciul armei? Am analizat cum apreciază această problemă autorii studiului pe tema *The Army' Professional Military Ethic in an Era of Persistent Conflict*¹⁶. Astfel, atunci când se referă la etica

¹⁶ Don M. Snider et all, *The Army' Professional Military Ethic in an Era of Persistent Conflict*, Volume 1, Strategic Studies Institute, October 2009, p. 11.

profesională militară, aceștia o definesc ca un „sistem de convingeri și norme, legale (codificate) și morale, care definesc angajamentul forțelor armate de a servi națiunea”. Sursele acestei etici sunt multiple, precum Constituția, dreptul internațional al drepturilor omului, dreptul internațional umanitar, tradițiile războiului just, ROE, jurământul militar, valorile forțelor armate sau crezul subofițerului. Cadrul eticii profesionale militare este determinat de natura normelor: juridice sau morale și de relevanța acestora la scara organizației și a individului (figura 1).

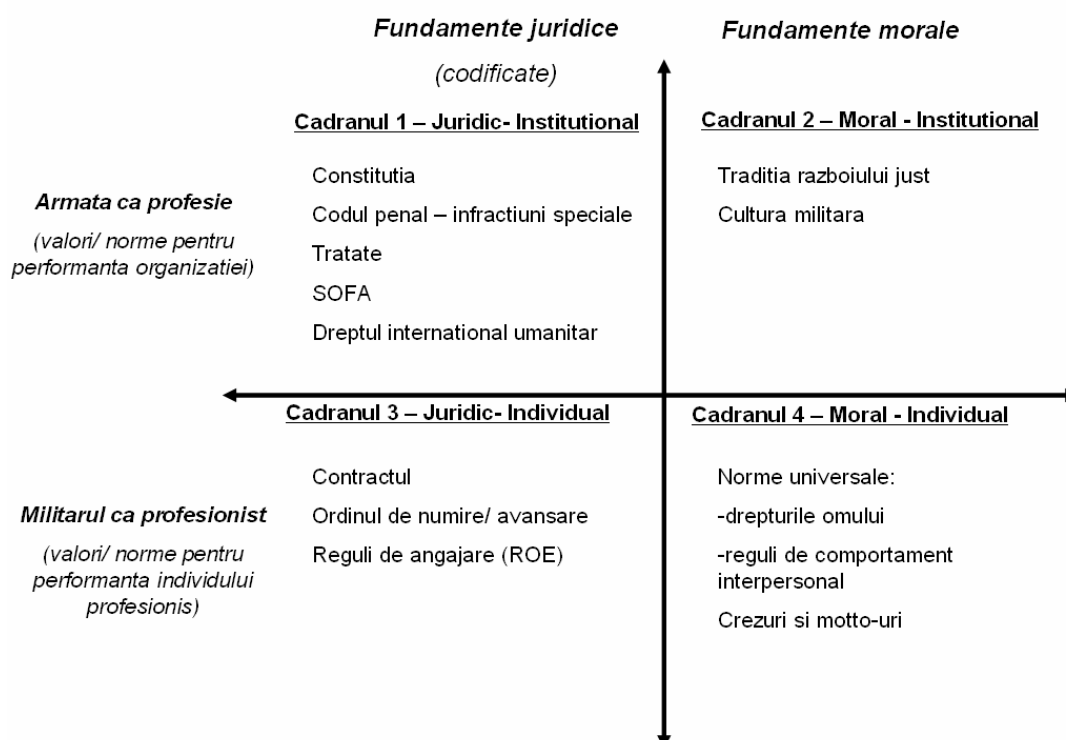

Fig. 1 Cadrul eticii profesionale militare

În ceea ce privește componenta etică a folosirii forței se poate observa din figura 1 că la baza acesteia se găsesc fundamente juridice precum: Codul penal, SOFA, dreptul internațional umanitar în categoria normelor referitoare la organizație sau ROE în categoria relevantă la nivel individual. Cu toate acestea, ca urmare a creșterii complexității mediului operațional, autorii studiului amintit consideră că se impune o analiză detaliată și revigorarea regulilor și normelor morale din cadranele 2 și 4, care reprezintă obiectul eticii profesionale asupra căruia forțele armate dețin un control însemnat. Reținerea manifestată de organizația militară în articularea precisă a normelor morale este pusă pe seama a trei motive. În primul rând se apreciază că o descriere și însușire detaliată a normelor morale ar putea determina, în

principal pentru ofițeri, un comportament minimalist care ar urmări mai degrabă „evitarea răului” decât „facerea de bine”. În al doilea rând se admite că aceste norme nu pot fi precis delimitate, iar efortul de a le clarifica ar putea degenera în formulări prea legaliste sau scolastice. Și cel din urmă motiv se referă la dezacordul constant în rândul publicului și al forțelor armate cu privire la folosirea și la utilitatea forței în mediul operațional contemporan.¹⁷ Am adăuga aici și reținerea specifică organismului militar românesc față de etică, datorată moștenirii comuniste, încă prezentă în viața noastră.

În armata României, referințe la normele eticii profesionale militare se găsesc în două categorii de documente, fie în coduri, fie în instrumente de drept sau asociate dreptului operațional, însă acestea sunt fie cvasi-necunoscute, fie cel puțin tratate cu o largă toleranță specific națională. Din categoria primelor putem aminti *Codul de conduită etică a militarului român* care, conform dispoziției prin care a fost emis, ar trebui să se găsească asupra fiecărui militar român.¹⁸ Măsura dispusă este pertinentă (așa cum militarii, pe timpul participării în operații, poartă în buzunar un cartonaș cu regulile de angajare) și, deși se înscrie în dimensiunea exterioară, impusă a eticii, poate asigura o bază pentru cunoașterea principiilor de conduită etică. Rămâne de văzut în ce măsură militarii noștri nu doar îl poartă asupra lor, ci îl și respectă. Din a doua categorie sunt cele care, deși nu sunt respinse a priori, sunt foarte puțin cunoscute sau înțelese: dreptul internațional umanitar, regulile de angajare sau regulile de comportament în luptă. De reținut faptul că cele mai multe reguli se referă la comportamentul în situații grele, limită: război, prizonierat, situații când caracterul omului este pus la grea încercare și când își dovedește întreaga măsură.

Apreciem că în armata României nu există o codificare consistentă a eticii profesionale militare și care să facă referiri precise la obligațiile militarilor, inclusiv la etica folosirii forței în timp de pace, criză și război, chiar dacă în *Codul de conduită etică a militarului român* sunt cuprinse principalele norme de comportament profesional, de caracter, morale și juridice considerate esențiale conduitei militarului român. Aspectul care ar trebui să ne atragă atenția este faptul că prevederile și normele acestor coduri nu se mai educă, conținutul lor se prezumă a fi cunoscut și astfel neglijat. Imprimarea unui cod etic al militarului pe o bucată de hârtie nu este dificil de realizat, deși la revista de front de luni ar fi interesant de văzut câți dintre noi îl purtăm în buzunar, fie și la cel de la spate (sic!). Cum reușim să implementăm acest cod, în conduita noastră, cum spiritul acestor reguli se transpun în comportamentul nostru constituie sarcina cea mai dificilă și mai greu de măsurat.

¹⁷ Don M. Snider et all, *op.cit.*, p. 15.

¹⁸ Dispoziție pentru aprobarea codului de conduită etică a militarului român, nr. SMG-46 din 07.08.2006.

În seria tentativelor de codificare a eticii profesionale militare se înscrie și propunerea de cod deontologic, foarte reușită de altfel, elaborată de Cornel Lazăr în lucrarea *Autoritate și deontologie*.¹⁹ Codul, care se adresează în principal ofițerului, principalul purtător de autoritate în domeniul militar, surprinde (1) relația ofițerului cu societatea civilă (purtător al însemnelor oficiale ale statului român; apărător al demnității și onoarei militare, prestigiului României și al cetățenilor săi; cetățean neangajat politic), (2) autoritatea ofițerului în armată (raporturile sale cu celelalte categorii de personal; datoria de a pregăti subordonații și ai conduce în luptă; obligația de aprecia și de a evalua corect subordonații; obligația de a promova libertatea de gândire și acțiune a subordonaților; răspunderea personală pentru faptele sale) și (3) particularitățile autorității ofițerului în timp de război (comportamentul în luptă; obligația de a proteja viața subordonaților; comportamentul față de populația civilă).

Concluzionând, putem afirma că schimbarea de atitudine reclamată de modul neconvențional de ducere a acțiunilor de luptă, aflate în continuă schimbare solicită lideri de caracter, militari competenți, capabili să-și adapteze acțiunile și să-și controleze reacțiile. Rolul eticii profesionale militare și al eticii folosirii forței în particular este cu atât mai important cu cât această disciplină tratează intersecția dintre competențele tehnice ale luptătorului, profilul moral-etic și calitatea de cetățean al militarului.

Propuneri

Tema eticii profesionale militare și a eticii folosirii forței necesită o abordare comprehensivă și interdisciplinară, aflată în sfera de interes a multor organizații și institute de cercetare. Consorțiul PfP al academiilor de apărare și institutelor de studii strategice urmărește, alături de alte inițiative, și promovarea principiilor și normelor universale de leadership și etică. Pe această temă, în seria de manifestări, deschisă la Sofia, în anul 2009, urmează un seminar programat pentru iarna acestui an la București. Seminarul poate reprezenta o ocazie potrivită inițierii în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” a unor discuții pe această temă, având ca obiect, analiza oportunității înființării unui curs/ discipline de învățământ distinctă pe tema *eticii profesionale militare și leadership*. Gruparea sub acoperirea unei discipline distincte a unor teme, până acum predate în contextul altor discipline, poate accentua importanța domeniului pentru viitorii comandanți și ofițerii de stat major absolvenți ai diverselor forme de pregătire din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

¹⁹Cornel Lazăr, *Autoritate și deontologie*, Editura Licorna, 1999, pp. 191-198.

Însușirea normelor și principiilor eticii folosirii forței se poate realiza prin alocarea unui număr corespunzător de ore temei „etica folosirii forței” în paralel cu integrarea acestor norme în cadrul disciplinelor relevante (artă militară, managementul crizelor, operații multinaționale etc.) atât în cazul prelegerilor, dar mai ales în cadrul seminarelor și exercițiilor. Pentru dezvoltarea unui curs de *etică profesională militară și leadership*, se pot utiliza două programe de învățământ (curriculum) de referință elaborate de grupul de lucru din cadrul Consorțiului PfP al academiilor de apărare și institutelor de studii strategice (*Defense Institution Building Reference Curriculum* și *Professional Military Education Reference Curriculum*) care conțin teme și obiective didactice relevante și pe care autorul acestui articol le poate pune la dispoziția celor interesați.

BIBLIOGRAFIE

- Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
- Dragoman Ion, Damșa Aurel, *Disciplina profesională în statute juridice și coduri deontologice*, manuscris.
- Huntington Samuel, *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, The Belknap Press of Harvard University Press, 1985.
- Lazăr Cornel, *Autoritate și deontologie*, Editura Licorna, 1999.
- Motten Matthew, *The Army’ Professional Military Ethic – Past Present, and Future*, Volume 2, Strategic Studies Institute, February 2010, <http://acpme.army.mil>
- Snider M., Don et al. *The Army’ Professional Military Ethic in an Era of Persistent Conflict*, Volume 1, Strategic Studies Institute, October 2009, <http://acpme.army.mil>.

ÎNVĂȚĂMINTE REZULTATE DIN UTILIZAREA SISTEMELOR C4ISR TACTICE ÎN CONFLICTELE MILITARE MODERNE

LESSON LEARNED FROM USING TACTICAL C4ISR SYSTEMS IN THE MILITARY MODERN CONFLICTS

Col.drd. Adrian MÎNDROIU*
Unitatea Militară 01656

Unitățile și marile unități tactice au comunicat informații la distanțe mult mai mari decât cerințele doctrinare, de pe loc și din mișcare, prin sistemele de comunicații din dotare și prin utilizarea unor proceduri, tehnici și tactici impuse de planificarea operațiilor și conflictelor moderne contemporane. În acest scop s-au utilizat toate categoriile de echipamente și servicii din cadrul sistemelor de comunicații și informatice.

Large tactical units and ordinary ones successfully communicated over non-doctrinal distances while on the move, not only through the systems and procedures that were in place, but also by fielding new equipment, integrating available communications technology, and developing tactics, techniques, and procedures to resolve issues that arose during planning modern operations and other contemporary conflicts. For this, they used all types of equipment and services from the communication and information systems.

Cuvinte cheie: sisteme de comandă, control, comunicații, calculatoare, cercetare, supraveghere și recunoaștere, sisteme de comunicații și informatice tactice, software și servicii de utilizator, interconectarea rețelelor de calculatoare.

Keywords: *C4ISR systems, tactical communication and information systems, communication and information technology, software and end user services, computer networks interconnection.*

De-a lungul ultimei decade, armata Statelor Unite s-a aflat în fruntea organismelor militare în procesul de transformare de la era industrială la era informațională militară. Această transformare este un proces continuu, care va mai dura destul de mult timp. Ultimele mari operații militare în care a fost și

* e-mail: adrianmandroiou@yahoo.com

este implicată armata americană, respectiv operațiunile din Irak și Afganistan, au dovedit potențialul și forța acestor transformări, mai ales în domeniul utilizării sistemelor de tip C4ISR (comandă, control, comunicații, calculatoare, informații, supraveghere și recunoaștere) în cadrul unei rețele militare. Prima utilizare pe scară largă a acestor concepte și tehnici a avut loc în cadrul operației Iraqi Freedom (OIF) (numită „Operația Telic” de Marea Britanie și „Operația Falconer” de Australia) a fost lansată de către coaliție care cuprindeau ca forțe principale forțe din SUA, Marea Britanie și Australia, dar și forțe ale unor alte țări. Sediul coaliției a fost stabilit în cadrul Comandamentului central (CENTCOM), în As Salihyah, Qatar, fiind un Punct de comandă de bază înaintat. Divizia 101 a Forțelor Aeriene, Divizia 1 Blindată, Divizia 3 Infanterie Mecanizată, Divizia 4 Infanterie Mecanizată, Forța 1 Expediționară a Infanteriei Marine, Forțele Speciale și celelalte categorii de forțe americane au constituit principalele forțe, pe lângă contingentele din alte țări. Forța multinațională a fost alcătuită din: Componenta de Operații Speciale; Componenta Maritimă a Coaliției; Componenta Aeriană a Coaliției; Componenta Forțelor Terestre a Coaliției. Comunicațiile strategice au fost furnizate de către arhitectura operațională de comunicații strategice. În cadrul articolului ne vom referi la forțele care au implementat schimbările doctrinare și tehnice în privința implementării sistemului C4ISR, respectiv Corpul V și Divizia 3 Infanterie Mecanizată.

Particularități în asigurarea comenzii și controlului

Corpul V și Divizia 3 Infanterie Mecanizată au forțat tiparele „Programului de instruire al conducerii luptei” inițiat de către Centrul Național de Instruire și Doctrină, în vigoare la acea dată, și au adus modificări de substanță procesului de planificare și desfășurare a operațiilor militare. Comandantul diviziei a fost implicat în conducerea acțiunilor de luptă a patru brigăzi răspândite pe un spațiu mai vast decât puteau prevedea normele tactice, fiecare brigadă ducând acțiuni de luptă împotriva unor inamici diferiți, în condiții particulare fiecărei zone de acțiune. Comanda s-a exercitat în condiții de mobilitate sporită, cu acțiuni în mișcare împinse către limita din față într-un ritm amețitor. Comandantul corpului era implicat în asigurarea acțiunilor de luptă curente, modelarea premiselor acțiunilor de luptă viitoare, a zonelor de spate și a liniilor de comunicații, cât și în planificarea integrării forțelor care soseau în teatru în cadrul acțiunilor de luptă.

D. 3 I. a putut să comunice informații la distanțe mai mari decât cele prevăzute în cerințele doctrinare, din mișcare, nu numai cu sistemele și procedurile utilizate până la începerea conflictului, respectiv sistemul de abonat mobil (MSE), dar și prin implementarea a noi echipamente, a

tehnologiei informației și comunicațiilor, de regulă prin folosirea de echipamente comerciale, precum și prin dezvoltarea tacticilor, tehnicilor și procedurilor aferente acestor echipamente.

Toată deplasarea din Kuweit, de la graniță până la Bagdad, poate fi considerată o operație din mișcare în contact nemijlocit cu inamicul. Informațiile achiziționate de senzorii aerieni și de cei terestri au crescut gradul de cunoaștere despre teren și situația generală, înainte de angajarea inamicului care trebuia să adopte procedee de luptă care să se situeze în afara doctrinelor clasice, pentru a putea avea șanse să reziste în fața avansului informațional dat de noile sisteme de senzori.

Doctrina clasică a armatei americane stabilește că diviziile utilizează 3 posturi de comandă:

- un punct de comandă tactic (PCT);
- un punct principal de comandă (PCP);
- un punct de comandă de spate (PCS).

Aceste puncte de comandă au facilități pentru controlul operațiilor. Punctul de comandă tactic la divizie, de obicei, se concentrează pe conducerea operațiilor curente ale diviziei și monitorizează operațiile din spate. Punctul de comandă tactic este relativ mobil și poate de obicei să se mute cu capacitățile sale organice foarte ușor.

Punctul principal de comandă al diviziei are o mai largă dezvoltare decât PCT și de obicei se concentrează pe sincronizarea sistemului de comandă al luptei, asigurând continuitate în operațiile diviziei, sincronizându-le în întregul spațiu de luptă, conducând operațiile în profunzime și planificând toate operațiile viitoare. PCP este relativ imobil și necesită un sprijin suplimentar de transport.

PCS de obicei se concentrează pe comanda și controlul siguranței operațiilor din adâncimea dispozitivului și care desfășoară activități de gestionare a spațiului diviziei din adâncimea apărării, susținând operațiile din spate, planificând și controlând mișcările administrative ale diviziei. Ca punct de comandă este, de asemenea, relativ imobil și necesită sprijin suplimentar de transport.

Ca punct de comandă temporar se poate crea un punct de comandă de asalt pentru a fi un element flexibil și rapid dislocabil, capabil să conducă operațiile pe unele direcții sau în unele zone. Poate fi dezvoltat temporar în timp ce PCT se află în curs de mutare.

Experiența ultimelor conflicte ne arată că un comandant nu mai poate fi legat de punctele de comandă clasice, în accepțiunea celui de-al Doilea Război Mondial. Când comandantul se găsește în spațiul de luptă, trebuie să aibă acces la informațiile de care are nevoie pentru exercitarea comenzii. Pe

timpul OIF, comandanții au avut posibilitatea ca prin noile sisteme de informații și sisteme de comunicații cu conectivitate extinsă să se elibereze de poziția staționară a punctului de comandă. Comandantul Corpului V și cel al D. 3 I. au beneficiat de sisteme de comandă și control dispuse pe platforma unui vehicul blindat tip M 4C2V care le-a permis să se deplaseze rapid în teren. Aceste vehicule au oferit protecție datorită blindajului și au fost dotate cu echipamente de comunicații și informatice care le-au permis comandanților să se deplaseze fără restricții în spațiul tactic, în punctele de unde puteau simți cel mai bine pulsul luptei, acestea fiind niște puncte de comandă mobile temporare. Fiecare vehicul a fost dotat cu un set de mijloace radio HF, VHF, UHF în gama 3 – 3.000 MHz, EPLRS (sistemul de raportare avansat al poziției), de satelit (INMARSAT, Iridium) și conexiuni de voce și date prin MSE, în staționare. Capabilitățile INMARSAT s-au implementat, în ultimă instanță, în ziua în care divizia a trecut granița cu Irakul și nu au fost funcționale complet până când nu s-a ajuns la atacarea pozițiilor de la nord de Najaf. Ca o primă limitare se poate considera necesitatea unei lărgime de bandă mai mare de 64 Kbps în INMARSAT pentru a conecta toate categoriile de sisteme C2. Canalele de satelit de 5 KHz au dovedit o calitate scăzută din cauza întârzierilor în acces și nivelului inacceptabil al erorilor. Accesul la satelit sub un unghi de 40° deasupra orizontului va asigura posibilitatea desfășurării operațiilor din mișcare cu echipamentele radio obișnuite. Sunt necesari mai mulți sateliți disponibili pentru zona de operații pentru a se asigura accesul la satelitul potrivit, la un unghi adecvat și cu posibilitatea folosirii benzii largi.

Comandanții de brigadă au fost, de asemenea, în mișcare; ei au avut la dispoziție punctele de comandă de brigadă pe vehicule blindate Bradley care le-au permis să mențină comanda efectivă și să acționeze liber fără să folosească puncte de comandă fixe.

O altă caracteristică interesantă a fost Punctul de Comandă Mobil Aerian. Cunoscut ca „Aeronava C2”, acesta a furnizat comunicații radio cu modulație de frecvență (FM), în frecvență foarte înaltă (UHF) și HF, și, de asemenea, linii de satelit pe un singur canal într-un mod asemănător celui pentru forțele terestre. Avionul C2 este, de fapt, un punct de comandă în zbor, care poate transporta pe comandantul diviziei cu câțiva ofițeri de stat major.

Capabilitatea de comandă și control din mișcare a fost esențială pentru operație. Comunicațiile și conectivitatea asigurate printr-un singur canal de bandă largă prin satelit, cunoașterea permanentă a situației și conectivitatea asigurată de către sistemul de comandă în luptă, până la eșalon brigadă (FBCB2) și mobilitatea asigurată de transportoarele mobile echipate ca puncte de comandă au permis comandanților să aibă o imagine de ansamblu a spațiului de luptă, să fie prezenți fizic acolo unde situația o impunea și să-și

mențină exercitarea actului de comandă oriunde, deci comandanții nu au avut limitări astfel că pe parcursul operației inițiale D 3I a avut mai multe, dacă nu chiar toate PC în mișcare simultan.

În general comandanții au arătat că ei iau cele mai bune decizii cu rapiditate datorită calității și exactității informațiilor care le sunt puse la dispoziție. Dar nu sistemele de informații iau decizii. Este încă destulă ceață și fricțiune în spațiul de luptă din cauza adversarului și a mediului înconjurător. O observație interesantă este aceea că în timp ce tehnologiile bazate pe rețea au dat posibilitatea informațiilor să circule (circulație limitată de conectivitatea rețelelor, de numărul și tipul sistemelor de informații), acest fenomen nu a condus și la o suprapunere a actului de comandă. Fiecare comandant și-a exercitat actul de comandă la nivelul său, încrederea în deciziile luate de subordonați fiind foarte importantă. Datorită ritmului înalt al operațiilor și multitudinii forțelor angajate, repartiția responsabilităților la nivel operativ și tactic a fost foarte importantă. Lupta apropiată și angajarea la nivel tactic au fost dirijate de brigadă ca și în trecut, în timp ce divizia pregătea planurile pentru următoarele acțiuni tactice pentru un interval de timp de 24 la 48 de ore. Corpul planifica activități pentru cel mult 94 de ore conducând operațiile în sprijinul viitoarelor bătălii și planificând unitățile care să intre în dispozitiv.

Aceste divizări ale responsabilităților au permis comandanților să-și mențină concentrarea asupra problemelor proprii și să transmită în mod clar intenția lor către comandanții subordonați.

Particularități în configurarea sistemului de comunicații și informatic

La nivel tactic a fost realizată o rețea cu două niveluri¹. Primul nivel s-a axat pe comunicații radio și pe comunicații prin sistemul tactic de sateliți (TACSAT), la acest nivel fiind conectate toate punctele de comandă de brigadă și batalion independente, acestea fiind conectate la rețele pe sistemul de canal radio unic. TACSAT a furnizat un canal de 25 KHz pentru rețeaua principală de comandă și unul de 5 KHz pentru sprijinul de foc. TACSAT a fost dublat de rețeaua radio de luptă (CNR) folosind atât banda de frecvență înaltă (HF), dar și benzi cu frecvență extrem de înaltă (EHF). Cel de-al doilea nivel a fost bazat pe o rețea mai robustă de date și voce ce a utilizat sistemul MSE la care au fost conectate divizia, brigada, batalioanele, precum și celelalte puncte de comandă. Rețeaua MSE a permis, de asemenea, activarea teleconferințelor video între comandanți. Programul „Complexul de instrumente de colaborare pentru apărare” (DCIS) le-a permis acestora să facă schimb de fișiere de date și să le modifice ca și cum aceștia erau participanți

¹ *Special issue on Operation Iraqi Freedom, SIGNAL, July 2003.*

la o prezentare PowerPoint în cadrul unei conferinței video. Alte elemente, cum ar fi artileria antiaeriană, logistica și informațiile militare și-au angajat rețelele lor specifice de date prin intermediul rețelei MSE. La nivelurile batalion-companie și companie-pluton s-au utilizat propriile rețele de comunicare interne, având facilitatea conectării la cel mai apropiat centru MSE, rețeaua fiind compusă din mai multe centre de comunicații. În centrul acestei rețele s-a găsit centrul principal de comutare, sistemele radio, cele de gestionare a rețelei, precum și cele de sprijin. Acest centru este responsabil pentru conectivitatea rețelei care constituie canalul principal de legătură, administrarea abonaților, administrarea securității rețelei, dar și linii radio care să facă legătura directă între centrele rețelei și alte unități. Centrele principale asigură canale cu capacitatea de 1.024 Kbps. Unitatea de comunicații din cadrul diviziei a avut, de asemenea, câteva centre principale și unele de extensie care au oferit conectivitate între liniile telefonice, accesul radio de la distanță, precum și interfețe cu CNR. Centrele de extensie redusă au oferit conectarea batalioanelor independente și altor unități aflate în sprijinul diviziei. Pentru traficul de informații la distanță, au fost utilizate terminale de sateliți cu multiple canale sau chiar echipamente de multiplexare (MUXSATs). Acestea au fost utile în special pentru furnizarea comunicațiilor dintre PC aflate în distanțe mari. MUXSATs au oferit canale cu capacitatea de 2.048 Kbps între PCP și PCS, iar între PC de la nivel divizie la nivel brigadă și corp au fost puse la dispoziție linii de 1.024 Kbps. Sistemul informatic de conducere a brigăzii și eşaloanelor inferioare brigăzii FBCB2 a fost prevăzut cu o interfață de conexiune prin sateliți și implementat până la nivelul comandanților de companie, aproape în cadrul fiecărei unități.

Elementul central a rețelei de comandă și control a SUA a fost constituit de cele două rețele folosind protocolul internet (IP) și anume NIPRNet (rețea de lucru cu IP nesecretizată) și SIPRNet (rețea de lucru cu IP secretizată), care oferă acces web la diferite tipuri de date. Cea de-a doua, fiind foarte sigură, este utilizată pentru ordinele de operații, analiza situației, rapoarte de informații și alte informații clasificate.

Pentru forțele coaliției, a fost pusă la dispoziție o rețea care a folosit un software care a replicat paginile web SIPRNet la un nivel de clasificare identic.

Particularități în utilizarea sistemelor ISR

Operațiile de informare au cuprins întregul spectru de misiuni bazate pe efecte, de la operații psihologice și de securitate a sistemului, până la culegerea de informații și infiltrarea în rețelele de comunicații ale inamicului. Cel mai mare număr de aeronave întrebuințate au avut ca sarcină activități de culegere de informații, supraveghere și recunoaștere (ISR), folosind peste 80

de platforme ISR în sprijinul acestor operații. Împreună, aceste aeronave, au finalizat peste 1.000 de misiuni ISR și, ca rezultat, au generat 42.000 de imagini din spațiul de luptă, 3.200 de ore de monitorizare video, 2.400 de ore de interceptare (SIGINT) și 1.700 de ore de imagistică radar înregistrate².

Avioanele fără pilot (UAV) au fost folosite pentru prima dată într-un număr foarte mare având un impact covârșitor ca mijloace de coordonare și recunoaștere și s-a constatat că au fost deosebit de eficace în localizarea obiectivelor. Aeronavele E-8 JSTARS au fost folosite pentru a oferi o supraveghere și o orientare dinamică a trupelor în condiții dificile. Disponibilitatea Sistemului de Distribuție a Informațiilor Tactice Comune (JTIDS) a jucat un rol semnificativ în direcționarea și redirectionarea mijloacelor de luptă aeropurtate.

Combinăția dintre schimburile dinamice de date și sistemele de ghidare de ultimă generație a muniției a permis ca o platformă să lovească în mod eficient, în același timp, mai multe obiective în cadrul aceleiași misiuni, iar mijloacele de recunoaștere prin sateliți, ca parte componentă a rețelei de senzori, au detectat numeroase ținte. Sistemele de comunicații prin satelit, GPS și sistemele laser de orientare au facilitat ca forțele speciale americane din teren să poată apela la sprijin aerian în timp real, la solicitare.

Unele noi cerințe rezultate

Desfășurarea operațiilor și analiza post misiune a oferit o serie de constatări și observații de nivel general asupra modului de planificare și utilizare a sistemului C4ISR, care pot fi grupate pe funcțiuni³, astfel:

În domeniul *comandă și control*:

- organizarea pe funcțiuni a punctelor de comandă reprezintă cheia pentru exploatarea informațiilor;
- stabilirea clară a responsabilității și autorității în luarea deciziilor în mediul tactic;
- perfecționarea canalelor de comunicații și suficiența informațiilor începând de la nivel brigadă asigură o neașteptată abilitate de exercitare a comenzii fără restricții privind locația fizică, aceasta fiind asigurată de multe ori din mișcare;
- creșterea cantității și calității informațiilor care conduc la o prezentare a situației mai bună permite un management pozitiv al spațiului de luptă;
- sistemele informatice și de informații nu sunt înlocuitorii liderilor; acestea sunt un sprijin pentru aceștia în luarea deciziile mai rapid, prin sporul de informații producând modificări și în procedurile de stat major și în funcționarea comandamentelor;

² *Airborne surveillance assets hit the spot in Iraq*, Jane's Intelligence Review, July 2003.

³ *Third Infantry Division (Mechanized) After Action Report Operation IRAQI FREEDOM*, Fort Hood, Texas, 2004.

- prezentarea generală a situației și cunoașterea acesteia de către toți participanții conduce la scăderea nivelului de risc asumat și la reducerea fratricidului;

- antrenamentele, exercițiile și repetițiile cu noile sisteme informaționale sunt vitale pentru comandanți, state majore, operatori și structuri operaționale.

În domeniul *ISR*:

- interacțiunea și corelațiile care se fac între sursele de informații duc la o mai bună înțelegere a situației denumită „vizualizarea spațiului de luptă”;

- cunoștințele, antrenamentele, experiența și vizualizarea modului de utilizare sunt elemente importante despre modul cum pot fi folosite informațiile;

- imaginea informativă a inamicului a fost mai slabă calitativ decât a fost previzionată;

- informațiile nu au ajuns până la cele mai mici niveluri din cauza unor lacune ale conectivității la nivele mai mici de nivel brigadă;

În domeniul sistemelor de *comunicații și informatice*⁴:

- sistemul MSE nu poate sprijini divizia cu capacităților necesare pe timpul deplasării fiind necesar să se primească mijloace de întărire de la C. 5 A.: 1 centru de comunicații de sprijin; 3 centre de comunicații de extensie; 2 terminale de satelit multicanal TSC-93 și 3 antene de satelit cu câștig mare;

- noile sisteme de senzori pentru informații, sisteme informatice și canalele de legătură aferente acestora au sporit capacitatea efectivă de luptă a Corpului V și a D. 3I. prin o mai mare precizie în executarea focului și a manevrelor întrunite;

- comunicațiile prin voce au rămas încă cele mai răspândite pe câmpul de luptă asigurând coerența eforturilor comandanților, de la toate eșaloanele, pentru înțelegerea situației;

- lățimea de bandă trebuie să fie privită ca o cerință majoră, devenind una dintre prioritățile tuturor comandanților;

- războiul bazat pe rețea nu va reduce sau înlocui nevoia de supraviețuire a sistemelor de luptă și a forțelor;

- rețeaua nu va înlocui necesitatea planificării, exercițiilor și repetițiilor;

- sistemele de informații și canalele de comunicații existente sporesc nevoia de surse de energie fiabile și de creștere a lărgimii de bandă;

- echipamentele radio de abonat mobil nu satisfac cerințele de comunicații pentru conducerea acțiunilor de luptă pe timpul deplasărilor pe

⁴ Gruia Timofte, *Concluzii și învățăminte privind comanda și controlul luptei din mișcare la eșaloanele tactice*, în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, nr. 2, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007.

distanțe mari a punctelor de comandă. De aceea, este necesar un nou sistem de comunicații capabil să asigure conexiuni de voce și date în întregul spațiu de luptă al diviziei, la distanțe mari și pe timpul deplasărilor;

- divizia are nevoie de mai multe mijloace radio monocanal prin satelit, chiar dacă lucrează numai în trei rețele (C2, operații și cercetare, sprijin de foc), în scopul de a asigura mijloacele radio pentru elemente sau cerințe neprevăzute și echipelor de luptă ale brigăzilor la distanțe foarte mari;

- unitățile de acces radio distanțe și unitățile care dispun de mijloace radioreleu pentru conectarea la centrele de acces necesită stații radio de abonat mobil și măsuri de protecție a acestor forțe și mijloace;

- compartimentul G6 va mai asigura conectarea telefoanelor și calculatoarelor prin fir la punctele de comandă ale diviziei numai dacă se mențin configurații de tipul centrului operațional tactic;

- unitățile trebuie să realizeze un calcul mai riguros al necesarului de frecvențe care să fie transmis compartimentului G6 pentru validare și rezolvare;

- divizia trebuie să aibă un acces facil la frecvențele pentru sistemul radio de abonat mobil care trebuie coordonate, analizate pentru a elimina conflictele și alocate de către un manager al frecvențelor de la eșalonul superior, dispus în apropierea dispozitivului diviziei;

- securitatea comunicațiilor și procedurile de operare standard trebuie revalidate, repetate și distribuite tuturor eșaloanelor pentru a se asigura că unitățile cunosc procedurile corecte pentru securitatea comunicațiilor și aplicarea coordonată a planurilor;

- transmiterea cheilor de criptare de grup prin rețeaua radio de abonat mobil reprezintă o măsură de rezervă față de transmiterea normală a acestora, mai ales atunci când există constrângeri generate de distanțele mari;

- telefoanele din sistemul de sateliți Iridium reprezintă un mijloc eficient în asigurarea comunicațiilor sigure prin sateliți de comunicații comerciali. Au fost sesizate unele dificultăți în utilizarea lor și fiabilitatea relativ scăzută a acestora;

- sistemul de comunicații prin satelit INMARSAT și-a demonstrat eficiența în asigurarea conectivității limitate în voce și date pentru vehiculele C2 pe timpul deplasării, dar terminalele din acest sistem au fost aduse prea târziu în cadrul diviziei;

- a existat o cerere mult mai mare pentru sateliți de televiziune decât s-a stimat inițial. Se urmărește posibilitatea asigurării cu receptoare TV de satelit până la nivelul centrelor de operații tactice din cadrul brigăzilor;

- divizia a dispus batalionul pentru centrul operațional tactic și centrul de control al sistemului împreună cu G6 la punctul de comandă principal al

diviziei pentru a forma un centru de securitate și operații al rețelei de comunicații a diviziei. Aceasta a eliminat eforturile redundante desfășurate în ambele structuri și a îmbunătățit fluxul informațional dintre comunitatea de transmisiuni și statul major al diviziei. O structură similară, dar mai redusă, a fost constituită și la punctul de comandă tactic, care a asigurat comanda și controlul elementelor de sprijin de transmisiuni ale brigăzilor și altor elemente înaintate ale diviziei;

- necesitatea elaborării unei scheme standard de instalare a centrelor de comunicații ale punctelor de comandă.

Concluzii

Războiul din Irak a reprezentat un fel de teren de încercare în direcția operațiilor bazate pe rețea, implicit a utilizării sistemelor C4ISR. Au fost reținute unele probleme tehnice de rezolvat în viitorul apropiat pentru vehiculele de comandament, respectiv micșorarea nivelului vibrațiilor mecanice ale display-urilor; optimizarea dispunerii mijloacelor tehnice; îmbunătățirea unității de control al mediului în sensul de a climatiza întregul vehicul nu numai unitatea IT; terminalele telefonice au fost înlocuite cu telefoane celulare în sistemul Iridium care ocupă spațiu mai mic; instalarea unui terminal de satelit INMARSAT care să asigure comunicații de voce și date cu agențiile guvernamentale și civile⁵.

De asemenea, se intenționează dotarea cu echipamente radio demontabile, LAN wireless (rețele locale de calculatoare interconectate prin radio) și vehicule aeriene fără pilot, realizarea antenelor multibandă pentru a reduce numărul de antene și a elimina interferențele, folosirea vehiculelor HMMWV.

Un sistem de management digital al câmpului de luptă asigură conectarea militarilor cu sistemele de senzori și platformele de armament, astfel încât toate informațiile să poată fi vehiculate rapid.

Dar este util acest sistem sau nu? Acest aspect se poate clarifica raportându-ne la nivelul luptătorului. Reușește acest sistem să ajute luptătorul să ia decizii corecte mai rapid și îi face viața mai ușoară prin micșorarea greutateii și cantității echipamentelor, muniției și hranei pe care trebuie să le transporte sau nu? Sistemul trebuie să soluționeze problemele existente la această dată și nu să cauzeze unele noi, mai dificil de rezolvat. Digitalizarea câmpului de luptă nu trebuie privită ca o soluție a rezolvării tuturor problemelor, ea reprezentând doar un set de instrumente, foarte puternice și eficiente, care pot fi folosite de comandanți și luptători. Digitalizarea

⁵ D. Mawby, I.M. Dougall, G. Boehmer, *A Network-Centric Operations Case Study*, US/UK Coalition Combat Operations During Operation Iraqi Freedom, Washington DC Evidence Based Research, Inc and PA Consulting, UK, 2005.

reprezintă folosirea calculatoarelor în cadrul unui sistem bazat pe rețelele de Internet și Intranet în scopul obținerii superiorității din punct de vedere militar, cheia fiind superioritatea informațională. Acest termen se traduce prin punerea comandantului în poziția de a avea o imagine mai clară despre tot ce se întâmplă pe câmpul de luptă, referitor la inamic și la trupele proprii și având posibilitatea de a lua rapid decizii care să fie transmise instantaneu atât către forțele luptătoare, cât și către sistemul logistic⁶.

O problemă poate apărea datorită necesității de asigurare a securității sistemului. Securitatea este esențială pentru buna funcționare a rețelei. Din necesitatea de a oferi o imagine comună pentru toți utilizatorii se naște dilema următoare: ce se întâmplă când un nod al rețelei este capturat de inamic? Este necesară asigurarea securității sistemului prin partajarea informațiilor astfel încât să poată fi obținută o limitare a datelor compromise prin pătrunderea neautorizată în sistem.

BIBLIOGRAFIE

- Mawby D., Dougall I.M, Boehmer G., *A Network-Centric Operations. Case Study. US/UK Coalition Combat Operations During Operation Iraqi Freedom*, Washington DC Evidence Based Research, Inc and PA Consulting, UK, 2005.
- Timofte Gruia, *Concluzii și învățăminte privind comanda și controlul luptei din mișcare la eșaloanele tactice*, în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, nr. 2, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007.
- Joint Lessons Learned, *Operation Iraqi Freedom Major Combat Operations*, DoD Joint Force Command, Norfolk, Virginia, 2004.

⁶ *Joint Lessons Learned: Operation Iraqi Freedom Major Combat Operations*, DoD Joint Force Command, Norfolk, Virginia, 2004.

SISTEMELE DE SISTEME ÎN RĂZBOIUL BAZAT PE REȚEA

SYSTEMS OF SYSTEMS IN NETWORK CENTRIC WARFARE

Col.drd. Aurel BUCUR*
Direcția Comunicații și Informatică

Sistemele militare de comunicații de nouă generație din armatele moderne trebuie să aibă capacitatea de a răspunde nevoilor tot mai crescute de conectivitate a trupelor. Acestea nu se pot dezvolta în mod independent, ci doar în permanentă conjuncție cu sistemele deja aflate în exploatare. Tendința contemporană este de a realiza un înalt grad de interconectare între sisteme diferite, în scopul optimizării investițiilor și multiplicării beneficiilor. Integrarea sistemelor fără fir asigură un înalt nivel de mobilitate forțelor de tip expediționar. Sistemele de sisteme reprezintă cele mai complexe arhitecturi de comunicații și informatice în războiul bazat pe rețea.

The latest generation of military communication systems of the modern armed forces must have the ability to solve their higher demands for connectivity. These systems are currently developed in close conjunction with the fielded systems. The current trend is to develop a high degree of connectivity between various systems for better use of financial resources and increased capabilities. The wireless systems integration ensures a higher level of mobility for the expeditionary forces. The systems of systems are the most complex communication architectures within the Network Centric Warfare.

Cuvinte cheie: sisteme de comunicații militare, conectivitate, capacități crescute, sisteme radio, rețele bazate pe protocolul internet, război bazat pe rețea.

Keywords: *military communication systems, connectivity, increased capabilities, wireless systems, IP networks, Network Centric Warfare.*

* e-mail: abucur@mapn.ro

Rețelele militare actuale de date de mare capacitate se bazează pe o infrastructură terestră de centre staționare dispuse în așa fel încât să asigure o cât mai bună acoperire a întregului teatru de operații, având însă capacități limitate pentru utilizatorii mobili. Asupra acestor limitări sunt îndreptate eforturile specialiștilor din majoritatea țărilor dezvoltate militar, care au programe în diferite faze de implementare, ce vizează rețelele mobile ad-hoc, în care capacitatea de transfer a informațiilor adresate luptătorului dotat cu PDA (dispozitiv digital portabil) sau alt mijloc computațional trebuie să ajungă la valori de ordinul a 10 Mbps, iar a platformelor vehiculare sau aeriene de până la câteva sute de Mbps¹.

Sistemele moderne C4ISR (comandă, control, comunicații, calculatoare, cercetare, supraveghere și recunoaștere) colectează o cantitate uriașă de informații în centrele de operații tactice prin intermediul rețelelor de mare viteză, unde acestea sunt procesate, interpretate, afișate pe hărțile de operații și incluse în rapoartele elaborate. O mare parte trebuie însă transmisă către structurile inferioare, fapt ce poate genera grave congestii în canalele radio utilizate la nivel tactic. Situația devine și mai dramatică atunci când comandantul de batalion părăsește centrul de comandă propriu și se află în imposibilitatea de a mai fi conectat la întregul flux informațional al acestuia. Similar, la nivelul brigăzii și al diviziei, unde se desfășoară simultan mai multe operații diferite, pe o arie deosebit de întinsă, pot apărea perturbări semnificative în asigurarea unui flux informațional eficace, care să asigure inclusiv mecanismele de stabilire a priorităților și de selectare a informației critice.

Trebuie menționat că în pofida avantajelor clare, generate de către utilizarea comunicațiilor radio de voce în gama VHF și UHF, sistemele actuale precum și cele viitoare, inclusiv sistemul radio tactic întrunit american (JTRS), prezintă serioase limitări în ceea ce privește influența terenului din teatrul de operații și distanțele la care se pot realiza comunicații sigure². Spre exemplu, aria de responsabilitate a unei divizii este mult mai largă decât posibilitățile de acoperire ale acestor mijloace, folosirea comunicațiilor prin satelit și a centrelor de retranslație de la sol sau aeropurtate devenind obligatorie pentru asigurarea acoperirii întregii zone de responsabilitate.

Sistemele radio actuale permit viteze de transfer a informației de până la 16 Mbps, dar atunci când sunt necesare transmițeri de imagini sau fluxuri video este obligatorie realizarea unor viteze superioare, care pot fi obținute prin rețelele digitale moderne de mare capacitate. Serviciile oferite de către sistemele comerciale derivate din rețelele fără fir de arie locală (WLAN), de rețelele celulare sau de comunicațiile de bandă largă prin satelit, bazate pe

¹ *NMA Strategic Priorities and Objectives for 2009-2013*, NATO HQ, Brussels, 2007.

² *Network Operations Strategic Vision*, Department of Defense, Washington, D.C., 2008.

tehnologia Internet Protocol, pot elimina limitările din rețelele radio tradiționale, dar nu pot încă realiza vitezele de până la 155 Mbps cu care sunt conectate centrele staționare de comunicații la rețelele terestre, prin intermediul fibrei optice³. Rețelele de date de mare viteză *wireless* (radio) trebuie să integreze comunicațiile dintre diferitele niveluri de comandă în jos, până la nivelul brigăzilor sau diviziilor⁴.

Rețeaua tactică informațională a luptătorului

Pentru a asigura conectivitatea fluxurilor bogate în imagini și video din războiul modern este necesar să se realizeze o semnificativă îmbunătățire a infrastructurii existente, ce va conduce la o rețea de bază de mare capacitate *wireless* (radio), care să acopere întregul teatru de operații și să permită inclusiv conectarea, într-o fază intermediară, la nivelul batalionului, deziderat pe care specialiștii militari americani îl urmăresc prin programul *Rețeaua tactică informațională a luptătorului* (WIN-T).

Rețeaua WIN-T este considerată a fi rețeaua de comunicații tactice a trupelor de uscat ale SUA pentru secolul XXI, care va asigura implementarea strategiei *LandWarNet* în perioada 2007 – 2025. Programul trebuie să asigure un cadru unic de integrare a *rețelei de rețele* a forțelor terestre, fiind constituită din infrastructura de comunicații și componentele de rețea de la nivelul batalionului și până la elementele de sprijin ale întregului teatru de operații. Rețeaua este destinată să ofere sprijinul C4ISR prin capacități robuste, caracterizate prin înalt grad de mobilitate și asigurarea securității, capabile să suporte sisteme informaționale multimedia tactice în spațiul de luptă, oferind luptătorilor posibilitatea de a planifica, pregăti și executa mai multe sarcini și misiuni simultane⁵.

Win-T va facilita asigurarea informației de înalt nivel calitativ pentru comandanții și statele majore de la toate eșaloanele din teatrul de operații, utilizând un sistem de management al diseminării și asigurării integrității datelor, în concordanță cu necesitățile utilizatorilor. Acest mediu va permite colaborarea comandanților de la toate eșaloanele cu statele majore virtuale și centrele analitice, situate atât în teatrul de operații, cât și în afara acestuia. Astfel, rețeaua va utiliza standarde și protocoale de acțiune la nivelul fiecărei componente, pentru a asigura cea mai eficientă și oportună vehiculare a informației. Se apreciază că facilitățile oferite de rețea vor conduce la

³ *TACOMS Post 2000*, Final Study Report, WP13202, Technology Independent Network Architecture, NC3A, The Hague, 2005.

⁴ *Network-Centric Warfare: Background and Oversight Issues for Congress*, Congressional Research Service, Washington, D.C., 2005.

⁵ www.globalsecurity.org/military/win-t

obținerea superiorității informaționale, prin producerea capacităților necesare de comunicații care sprijină elaborarea situației de avertizare, planificarea în colaborare, manevra dominantă și angajarea precisă.

Rețeaua informațională va asigura îndeplinirea celor mai presante cerințe cu care se confruntă comunicațiile la nivel tactic, cum sunt: utilizarea cu eficiență a spectrului de frecvențe la dispoziție, optimizarea traficului de date, schimbul de informații critice pentru utilizatorii aflați în mișcare și rapida modernizare a infrastructurii. Ea operează ca mijloc principal de definire a infosferei tactice și care scoate în evidență ariile de influență ale forțelor modulare. Sistemul JTRS, sistemele de luptă ale viitorului (FCS), terminalele de sateliți și toate sistemele C4ISR ale SUA se bazează pe capacitățile WIN-T pentru integrarea în cadrul rețelei informaționale globale (GIG).

Pentru a îndeplini acest deziderat, WIN-T va oferi un înalt nivel de interoperabilitate cu alte rețele, inclusiv cu cele aflate deja în exploatare, fie că sunt de tip întrunit, de coalitie sau chiar comerciale. Sistemul va cuprinde elemente standardizate, cum sunt rețelele *wireless* VoIP (voce peste protocol internet) utilizând IPv4 și IPv6, cu funcționalități de calitate a serviciilor, va asigura implementarea măsurilor de asigurare informațională și tehnologiilor de diseminare, integrând JTRS, echipamentele individuale de transmisiuni și comunicațiile sateliților de mici dimensiuni. El va include capabilitățile sistemului de comunicații tactice ale celor trei servicii (TRI-TAC) și ale sistemului utilizatorilor mobili (MSE), precum și funcționalitățile produse de centrele întrinite de rețea (JNN), elementele acestora din urmă, existente în funcțiune în 2007, fiind încorporate în programul WIN-T. Toate componentele sistemului sunt astfel concepute încât să se asigure transportul lor cu avioanele de tip C-130 și activarea rapidă, imediat după ajungerea în raionul planificat.

Programul WIN-T, evaluat la 10 miliarde de dolari, a fost aprobat în 2007 și va fi realizat în patru etape :

- *Etapa 1*, denumită *conectarea în rețea la oprire*, cuprinde elementele din sistemul existent JNN și se referă strict la conectarea la rețeaua staționară:
 - subetapa 1A cuprinde dotarea sistemului JNN cu capabilități de comunicații prin sateliți în banda Ka;
 - subetapa 1B cuprinde îmbunătățirea sistemului JNN cu noi capabilități generale și forme de undă.
- *Etapa a 2-a* va cuprinde implementarea unor capacități limitate din domeniile facilităților inițiale de conectare la rețea din mișcare, stațiilor radio de mare capacitate, centrelor de comunicații tactice, punctelor de prezență și altor elemente de configurare asociate.

- *Etapa a 3-a* va marca trecerea la implementarea capacităților ce vor asigura conectarea deplină la rețea din mișcare, inclusiv suportul pentru FCS.

- *Etapa a 4-a* va adăuga comunicațiile protejate prin satelit din mișcare și implementarea în sistemele de sateliți a capabilităților de comunicații de mare capacitate.

De o importanță deosebită în cadrul acestui program se bucură segmentul de transport terestru, destinat să asigure transferul celei mai mari părți a informațiilor necesare diviziilor, corpurilor de armată și la nivelul întregului teatru de operații. De aceea, acest segment va cuprinde comutatoare asincrone pentru rețeaua de bază, comutatoare de acces ISDN (în rețea digitală cu integrarea serviciilor) și stații radio de mare capacitate în raza vizibilității directe (HCLOS), precum și comunicații *wireless* folosite atât în rețelele locale, cât și în serviciile de comunicații individuale. Aceste capabilități vor fi realizate prin inserția de tehnologii și modernizarea sistemului MSE de la nivelul diviziilor și corpurilor de armată precum și a echipamentelor sistemului TRI-TAC de la nivelurile superioare corpului de armată.

Sistemul de management al acestui segment trebuie să asigure dinamismul rețelelor informaționale, în scopul realizării dominației informaționale, prin implementarea unor capacități de management al întregului spectru de comunicații al spațiului de luptă, asigurarea securității comunicațiilor, a ingineriei rețelei și managementul întregului sistem.

O componentă esențială a segmentului o constituie *cluster 1* al JTRS (stații radio mobile la sol), echipamentele de comunicații individuale și rețelele locale securizate *wireless*. Nivelul aeropurtat va fi constituit din capabilități ad-hoc, comerciale sau militare, obținute prin instalarea la bordul platformelor aeriene, inclusiv UAV-uri, a unor echipamente din Centrul de comunicații aeropurtat al WIN-T, în scopul realizării de comunicații în afara vizibilității directe. Nivelul spațial va include sateliți comerciali și militari care vor asigura conectarea la GIG.

Întreaga infrastructură a sistemului a fost proiectată pentru a oferi utilizatorilor abilitatea de a comunica prin voce, date și video simultan, la niveluri de securitate până la *Top Secret*.

a) *Etapa 1- Centrul întrunit de rețea (JNN).*

JNN este un element al Capabilității de transport a rețelei întrunite a forțelor terestre (JNTC), care reprezintă o federație de rețele ce facilitează transformarea unităților în niște forțe modulare și flexibile prin realizarea accesului nivelurilor de execuție la resursele de rețea. JNTC reprezintă un sistem de tranziție, care va evolua și va deveni până la urmă parte a WIN-T.

Pe timpul desfășurării operației Iraqi Freedom, forțele terestre americane utilizau la nivel tactic o arhitectură C4 de tip vechi, denumită

MSE. Această situație a reprezentat rezultatul desfășurării unor procese îndelungate de achiziții în anii '90, care erau în deplină discordanță cu revoluția din comunicații a perioadei respective. Principala limitare a acestui sistem s-a manifestat în domeniul acoperirii nevoilor de lărgime de bandă necesare utilizatorilor, deși studiile anterioare achiziției produsului arătau foarte clar că aceste cerințe, la nivelul anului 2002 nu vor mai putea fi satisfăcute de el.

JNN este realizat cu echipamente comerciale, în principal routere Cisco și comutatoare Promina, dispuse pe containere tactice, care pot fi conectate la module mobile de internet, putând fi utilizate atât la nivel tactic, cât și strategic. Avantajul principal al acestei abordări îl constituie realizarea cu simplitate a managementului de configurare și timpul relativ scurt de achiziție.

JNN mai cuprinde vehicule echipate cu mijloace de comunicații prin satelit și VoIP. Un echipament transportabil în banda Ku asigură comunicațiile cu eșaloanele superioare sau cu structuri strategice. În modul FDMA (acces multiplu prin divizarea frecvenței), JNN poate asigura comunicații prin satelit cu capacitatea până la 3 Mbps. Prin intermediul echipamentelor dispuse pe patru containere de tranzit sistemul asigură interfețele pentru interconectarea cu rețelele de date NIPRNET și SIPRNET, în rețelele de voce secretizate și nesecretizate, realizează managementul de rețea, cel al serviciilor și al telefoanelor pentru VoIP. Un container adițional conține sistemul de teleconferință video, ce utilizează standardele multimedia H.320 și H.323.

Terminalele JNN extind capacitățile de comunicații de voce, video și date în spațiul de luptă la viteze de transfer și distanțe pe care MSE nu le putea asigura. Sistemul reprezintă o capabilitate BLOS, prin includerea capacităților satelitare, ce realizează conectarea luptătorilor la internetul securizat (SIPR) și la cel nesecurizat (NIPR). Creșterea capabilităților este cel mai mult resimțită la nivelul batalionului, care primește astfel acces la comunicațiile satelitare, fapt ce facilitează un schimb de informații mult mai diversificat cu eșalonul brigadă, în special pe domeniul colectării și utilizării informațiilor despre inamic și teren, cu sporirea semnificativă a mobilității.

Centrul de acces conectează arhitecturile de satelit TDMA (acces multiplu prin divizarea timpului) și FDMA în banda Ku, asigurând intrarea în punctele standard tactice de acces, în locațiile Teleport, în rețelele DISN și DSN. Acest centru este constituit din trei tipuri de echipamente: containerul în banda de bază și două containere pentru capacitățile de satelit TDMA și FDMA. În anul 2007 au fost contractate un număr de 336 de centre, care au început să intre în dotarea forțelor terestre, la nivel divizie și mai jos, începând cu a doua jumătate a anului 2008.

b) *Etapa a 2-a.* Capabilitățile ce vor fi implementate în această etapă se referă la domeniile asigurării cadrului de colaborare, planificarea misiunilor și asigurarea comunicațiilor din mișcare. Va fi asigurată distribuția informațiilor prin voce, date și video în timp real între utilizatori, prin elemente de comunicații aflate la sol, precum și prin intermediul sateliților. Vor fi folosite cu precădere echipamentele comerciale și militare ale căror tehnologii au ajuns la maturitate, permițând un înalt grad de mobilitate echipelor de luptă de nivel brigadă, inclusiv batalioanelor și companiilor. Se vor implementa capabilități specifice care să faciliteze procesele de planificare, monitorizare, control și stabilire a priorităților la nivelul comandamentului diviziei și în rețelele de la nivelul brigăzilor.

Printre obiectivele de bază ale acestei etape se numără realizarea capacității de diseminare a informațiilor considerate critice în termen de maxim 5 secunde, iar a celor cu factor sensibil de timp în mai puțin de 8 secunde.

Comunicațiile mobile pentru anumiți utilizatori vor fi asigurate la capacități de 256 Kbps, la o viteză de deplasare a platformei de maximum 30 de km/oră, facilitând accesul utilizatorilor subrețelelor tactice, inclusiv de la nivelul companiei, la GIG. Rețeaua se va reconfigura automat, în funcție de starea centrelor și liniilor de comunicații, spectrul electromagnetic fiind folosit cu mare eficiență prin implementarea formei de undă pentru rețele de bandă înaltă și a formei de undă bazate pe rețea. Capabilitatea de calitate a serviciului implementată va permite realizarea priorităților în traficul de mesaje prin aplicarea unor niveluri de importanță pentru luptători. Comunicațiile prin satelit, realizate de către capacități militare sau comerciale, vor fi asigurate de la nivelul diviziei până la cel al companiei. Specific acestei etape este realizarea unei capabilități care să permită structurilor G6 de la nivelul diviziei sau a celor S6 de la brigadă sau echipa de luptă de nivel brigadă să aloce capacitatea de comunicații în strânsă consonanță cu prioritățile comandanților, să controleze, monitorizeze și să mențină în funcțiune rețeaua. Prin implementarea capabilităților prevăzute pentru această etapă, rețeaua va dobândi un înalt grad de independență, asigurat de eliminarea dependenței de centrele fixe de la sol, comandanților fiindu-le asigurat accesul continuu la informațiile necesare, indiferent de locul unde se află. Acest lucru se va realiza folosind vehiculele *centrelor tactice de comunicații (TCN)*, pe care sunt instalate stații radio de mare capacitate și terminale mobile pentru comunicații prin sateliți. Centrele sunt echipate cu un sistem inteligent de antene care permite un trafic de mare capacitate cu celelalte centre de la sol, din mișcare sau pe timpul staționării. Aceste antene pot să determine în mod automat vecinii din rețea și să se orienteze spre aceștia fiind controlate de un echipament LOS (cu vizibilitate directă)

specializat care asigură transmiterea, recepționarea și retranslația semnalelor radio. În compunerea TCN mai intră echipamentul BLOS de comunicație prin satelit, care însă nu asigură ratele de transfer obținute de către stațiile radio. Un procesor are capacitatea de a alege care tip de comunicație va fi folosită, în funcție de existența sau nu a vizibilității directe între corespondenți.

Principiul de funcționare reprezintă de fapt caracteristica esențială a rețelelor cu topologie distribuită, extinsă la nivel terestru de operații și în spațiu, accesul la informațiile din aceasta putându-se face din orice punct al ei.

Testele desfășurate, în anii 2008 și 2009, au inclus aproximativ 30 de centre și au relevat abilitatea sistemului de a vehicula informații între platforme aflate în mișcare, capacitățile de trafic realizate fiind de până la 30 Mbps⁶. În ceea ce privește noile tehnologii, din totalul de 15 teste executate, 14 au fost încheiate cu rezultatele scontate. Intrarea în dotarea unităților din trupele de uscat va începe în anul 2010, fiind planificate achiziții de aproximativ 7 miliarde de dolari până în 2015.

c) *Etapa a 3-a* va debuta în anul 2011 și va asigura finalizarea infrastructurii de comunicații pentru comanda și controlul din mișcare, concomitent cu introducerea în dotarea forțelor terestre a FCS. În această etapă vor fi abordate componentele cu impact critic asupra capacității și securității rețelei și problematica privind dimensiunile, greutatea, sistemele de alimentare cu energie și cele de răcire a echipamentelor de comunicații cu care vor fi echipate vehiculele din programul FCS. Totodată, vor fi adăugate capacitățile ce vor fi instalate la bordul UAV din noua generație, întărind considerabil segmentul terestru al rețelei. Se estimează atingerea unor capacități de trafic de până la 110 Mbps, necesare în primul rând mijloacelor care sunt destinate colectării și transmiterii informațiilor de la senzorii aerieni, aflați pe avioane cu și fără pilot. Pentru achiziția echipamentelor în această etapă, care vor începe să intre în serviciu în anul 2015, vor fi alocați aproximativ 1,5 miliarde de dolari.

d) *Etapa a 4-a* se referă la implementarea capacităților sistemului de sateliți transformaționali de comunicații (TSAT), a celui avansat de bandă largă (AWS/WGS) și a celui polar avansat (APS), ce vor produce o creștere semnificativă a rezistenței comunicațiilor la acțiunile de bruij ale inamicului și capacități de bandă de ordinul gigabiților pe secundă. Segmentul spațial va permite folosirea cuceririlor tehnologice, în special a tehnicii laserelor, pentru transformarea capacităților de satelit. Tehnologiile vor viza, fără însă a se limita la acestea, următoarele domenii: accesul multiplu în comunicațiile prin laser, criptarea și decriptarea de canale și de pachete, antenele pentru comunicațiile din mișcare, managementul benzii de frecvențe, tehnicile de alocare a resurselor, protecția eficientă a modulației de bandă. Acestea vor fi implementate gradual, pe măsură ce tehnologiile vor deveni mature.

⁶ www.army.mil/-news/2009/07/28/

Programul britanic Falcon

Acesta este dezvoltat de către forțele armate ale Marii Britanii și reprezintă elementul central privind dezvoltarea și implementarea capabilităților facilitate de rețea, oferind comunicațiile avansate cerute de acest concept. Infrastructura informațională a programului va asigura militarilor britanici o rețea de bază transportabilă care va conecta rețelele radio de nivel tactic cu comandamentele de nivel batalion și brigadă⁷. Sunt trei tipuri de centre instalate pe containere vehiculare, ele conținând echipamente specifice, astfel: de comutație și rutare în rețea, elementele de asigurarea a serviciilor de arie largă și sistemul de management.

Rețeaua are o topologie de tip distribuit, un înalt nivel de mobilitate și asigură comunicații de mare capacitate, fiind proiectată ca o arhitectură IP. Ea va înlocui sistemele ATM (cu mod de transmisie asincron) existente în dotare cu aplicații scalabile ce pot fi configurate cu mare rapiditate, în conformitate cu cerințele operațiilor de tip expediționar. Va fi interoperabilă cu celelalte sisteme digitale de comunicații ce vor intra în dotarea forțelor armate britanice (sistemul radio tactic *Bowman*, sistemul fix *Cormorant* și sistemul de sateliți strategici *Skynet 5*), precum și cu principalele sisteme similare dezvoltate de aliași în cadrul NATO.

Capacitatea de transfer a datelor în rețeaua Falcon este mult mai mare decât în rețeaua Ptarmigan, pe care este destinată să o înlocuiască, fapt ce facilitează interconectarea sistemelor radio mobile cu mijloacele fixe. Tehnologia utilizată este de tip IP pentru integralitatea elementelor, marcând începutul migrării tuturor sistemelor forțelor armate britanice spre această tehnologie.

Pentru că Falcon este destinat operațiilor de tip expediționar, toate elementele sale au fost astfel construite încât să fie transportabile în avionul de transport C-130. De asemenea, rețeaua poate fi instalată și pusă în funcțiune în scurt timp de la debarcarea din platformele de transport, configurarea ei efectuându-se în mare parte automatizat.

Modulul WASP este destinat pentru a asigura conectivitatea cu sistemele radio și cele *wireless*, conținând mai multe echipamente radio LOS și BLOS. Partea de la nivelul comandamentelor conține o rețea locală în cablu realizată pe *Ethernet*, funcționând pe principiul *plug-and-play* (abilitatea unui sistem de a configura automat componente sau dispozitive fizice pentru extinderea unor funcții sau servicii), utilizatorii fiind autorizați anterior pe baza unor proceduri operaționale. Mecanisme de securitate în rețea sunt de tipul multinivel, asigurând o protecție sporită fluxului informațional.

Cu toate că inițial programul a fost destinat numai forțelor terestre, începând cu anul 2002 au fost implementate progresiv capacitățile necesare

⁷ www.mod.uk/majorprograms/Falcon

pentru interconectarea cu celelalte sisteme. În anii 2005 – 2007 au fost implementate principalele capacități la nivelul forțelor aeriene, iar din 2006 a început implementarea și în cadrul forțelor navale, Falcon devenind o capabilitate de comunicații de tip întrunit. La sfârșitul anului 2009 era planificată atingerea capabilității operaționale inițiale.

Matricea de operare comună a sistemelor informaționale *Terre* (Franța)

Trupele de uscat franceze dezvoltă o arhitectură operațională comună care va permite ca toate sistemele de comandă și control să interopereze la un nivel fără precedent, realizând integrarea echipamentelor din generația veche și noile aplicații într-un cadru bazat pe IP, fără să necesite înlocuirea sau redefinirea semnificativă a programele aflate în derulare. Scopul final este de a obține o infrastructură de tip global a rețelei, care să utilizeze un set comun de aplicații software ce sunt dezvoltate în strictă conformitate cu standardele de interoperabilitate ale NATO, în vederea unificării sistemelor C4ISR dezvoltate anterior și care aveau funcționalități limitate la domeniul pentru care au fost proiectate (apărare aeriană, artilerie etc.).

Un alt obiectiv al programului MOE SIC Terre îl constituie lansarea unei noi generații de sisteme bazate pe conceptul de infrastructură comună, care să faciliteze transferul informațional la toate eșaloanele, realizând integrarea componentelor software și aplicațiilor în întregul lanț de comandă și control. Toate aceste sisteme ale viitorului vor opera în acest mediu comun, care va asigura un management eficient al internetului tactic, astfel încât utilizatorii vor putea insera aplicații de comunicații fără a modifica în esența lor sistemele existente⁸.

Infrastructura comună permite dezvoltarea aplicațiilor care sunt, în mod special, focalizate pe misiunile primare, iar interoperabilitatea programelor, protocoalelor și a procedurilor de operare va conduce la eliminarea activităților de durată, limitarea costurilor privind regândirea și dezvoltarea ulterioară a sistemelor. Spre exemplu, în cazul în care se implementează un sistem din domeniul informațiilor militare, se poate realiza doar partea de aplicații specifice în cadrul programului, toate aspectele standard privind comunicațiile fiind asigurate de infrastructura comună.

Constând în câteva niveluri, infrastructura comună are la nivelul inferior intranetul tactic. Acest nivel se află între comunicațiile radio tactice, rețelele de comunicații tactice și aplicațiile specifice care produc continuitatea serviciilor în spațiul de luptă și include conectivitatea, mesageria precum și funcțiile directoare specifice proiectate pentru sistemele tactice. Adresarea la nivelul rețelelor radio tactice este rezolvată la acest nivel, nefiind necesară

⁸ www.defense.gouv.fr/sites/defense/english_contents

localizarea anterioară a unei unități, sistemul preluând automat sarcina de localizare și ulterior de transmitere a informațiilor. Tot la acest nivel se realizează și se gestionează calitatea serviciilor, care este atât de necesară în cazul rețelelor radio cu capacități limitate de bandă. Pe lângă acest lucru, se mai realizează managementul de rețea și se asigură menținerea conexiunilor cu elementele care alimentează cu date aplicațiile.

Al doilea nivel constă dintr-un set de servicii și aplicații cum sunt hărțile digitale, sistemele de interoperabilitate a datelor, managementul bazelor de date generale și seturilor comune de produse software care interacționează cu sistemele forțelor terestre. La acest nivel există mecanismele și aplicațiile care facilitează integrarea sistemelor noi, pe principiul *plug-and-play*. Cum standardizarea este la baza realizării acestui nivel deosebit de interoperabilitate, întregul program se desfășoară în strânsă conformitate cu protocoalele de date NATO, un exemplu în acest sens constituindu-l Programul Multilateral de Interoperabilitate (MIP), ce stabilește standardele pentru sistemele de comandă și control la nivelul forțelor terestre precum și la nivel întrunit.

Programul MOE SIC Terre a fost lansat în anul 2004, cu un buget inițial de peste 200 de milioane de euro. Execuția sa, planificată pe trei faze, cuprindea ca prim obiectiv integrarea unei brigăzi complet digitalizate (2007) și crearea mecanismelor pentru integrarea sistemelor vechi. Concomitent se va realiza și infrastructura comună, care a fost planificată să devină operațională la sfârșitul anului 2009. A doua fază include realizarea și implementarea software-ului care va asigura suportul de sistem pentru întregul lanț de comandă și control, prin integrarea mediului comun cu diferitele sisteme de comandă existente. Atingerea capabilității complete pentru această fază este prevăzută la sfârșitul anului 2011, când se va realiza un lanț complet pentru nivelul brigadă și vor fi integrate toate sistemele, de la platforme individuale până la comandamentul brigăzii, plus toate sistemele specializate (artilerie, apărare antiaeriană etc.).

MOE SIC Terre interacționează cu alte programe de tip *net-centric* (bazate pe rețea), cum este Spațiul operațional aero-terestru (BOA), care reprezintă o tehnologie avansată ce are ca scop să integreze toate elementele hardware și componentele software într-o rețea ce va scurta semnificativ lanțul senzor-trăgător⁹. BOA va avea un puternic impact nu numai asupra sistemelor C4I, ci și asupra dezvoltării noilor generații de vehicule, sisteme de armament și senzori din armata franceză. Programul va produce facilitățile necesare pentru comunicațiile în timp aproape real și va utiliza mediul comun realizat de către MOE SIC Terre.

⁹ www.thalesgroup.com

O atenție deosebită este acordată de către specialiștii militari francezi realizării de componente de comunicații și software de aplicații aferente ce pot fi utilizate de către toate cele trei categorii de forțe, în scopul facilitării acțiunilor comune la nivel întrunit.

Programul Sinergia la contact întărită prin polivalență și valorificare informațională (SCORPION)

Trupele de uscat franceze se găsesc la începuturile unui program pe termen lung privind transformarea, în vederea digitalizării tuturor componentelor sale. Obiectivul acestui efort este de a conecta toate eşaloanele categoriei de forțe într-o singură rețea, cu accent deosebit pe nivelul de la batalion inclusiv, în jos. În plus, se vizează dezvoltarea unui sistem de achiziții și logistic eficient, a unor noi familii de vehicule de luptă și a unor sisteme robotizate de recunoaștere și supraveghere.

Programul SCORPION va asigura echiparea celor 8 brigăzi combinate ale forțelor terestre până în anul 2025, marile unități fiind constituite din regimente de infanterie, artilerie, tancuri și geniu, având o încadrare de 5000-6000 de militari. Prin implementarea programului se urmărește integrarea capabilităților specifice ale regimentelor pentru formarea unor grupuri de luptă combinate, special constituite pe specificul fiecărei misiuni în parte, care, conform viziunii armatei franceze¹⁰, pot fi din următoarele trei categorii de operații: război convențional de scurtă durată, operații de menținere a păcii și anti-insurgență sau de ajutor umanitar.

În toate aceste trei tipuri de operații, analiștii militari francezi consideră că elementul esențial pentru atingerea succesului îl constituie obținerea superiorității informaționale, cu accent deosebit pe digitalizarea forțelor și mijloacelor aflate la contact și integrarea lor într-o arhitectură de rețea de tip global. O atenție deosebită va fi acordată în primele faze ale programului integrării sistemelor de generație veche, pentru a asigura flexibilitatea necesară îndeplinirii oricărui tip de misiune¹¹. În acest scop, va fi abordată integrarea cu prioritate a elementelor care îmbunătățesc situația de avertizare, inclusiv a unei noi familii de senzori și capabilitățile de prim răspuns. Situația de avertizare va fi puternic marcată de folosirea UAV și a senzorilor de la bordul vehiculelor terestre de la nivelurile pluton și companie. Prin integrarea în rețea a acestora va fi facilitată reducerea fratricidului și împărțirea datelor între platforme, putându-se realiza angajarea inamicului de la distanțe mult mai mari. Problema persistentă este de a putea realiza această integrare cu un înalt nivel de dinamism și oportunitate, spre a se putea facilita

¹⁰ www.defense.gouv.fr/dga

¹¹ www.nexter-group.fr

transmiterea datelor în rețea în timp cât mai apropiat de cel real, lucru care deocamdată se consideră a fi greu de îndeplinit datorită limitărilor în capacitatea de bandă a terminalelor de comunicații radio utilizate.

Prioritatea actuală a programului este de a dezvolta pe orizontală sistemul de comandă și control la nivelul întregii armate și integrarea sistemului în platformele de armamente considerându-se că numai un înalt nivel de interconectivitate va putea permite colaborarea în timp real a acestor platforme și elementelor de comandă specifice.

SCORPION se va realiza în strânsă conjuncție cu celelalte programe franceze de tip *net-centric*, cum sunt BOA, MOE SIC Terre și FELIN, pentru a unifica rețelele de comunicații și informatice de la toate nivelurile, putând fi considerat similar cu programul american FCS sau cu cel britanic FRES. Acesta va avea o mare rezistență la acțiunile de atac electronic ale inamicului, va fi pe deplin interoperabil cu sistemele celorlalte categorii de forțe din armata franceză și cu ale forțelor NATO și va consuma importante resurse financiare (aproximativ 7% din banii alocați achizițiilor de către armata franceză, în intervalul 2008-2020, cu efortul principal în perioada 2013-2019).

În luna octombrie 2009, cu ocazia unui exercițiu de testare a interoperabilității sistemelor C4I din dotarea Franței și Germaniei, au fost realizate și transmișeri de date de la senzorii de pe platforme aeriene, inclusiv UAV, și de la cei instalați la sol, în scopul integrării acestora, conform principiilor cuprinse în programul SCORPION.

Sistemele de comunicații actuale, mai mult ca niciodată, sunt astfel concepute și realizate pentru a sprijini comandanții aflați preponderent în mișcare sau în poziții avansate. Punctele de comandă instalate pe vehicule trebuie dotate cu terminale de comunicații integrate, utilizând tehnologia *wireless* precum și terminale mobile de satelit, care împreună satisfac nevoia de comunicații din mișcare pentru un comandant ce trebuie să-și exercite în mod continuu atribuțiile din domeniul comenzii și controlului asupra întregii forțe la dispoziție.

BIBLIOGRAFIE

- NMA Strategic Priorities and Objectives for 2009-2013*, NATO HQ, Brussels, 2007.
- Network Operations Strategic Vision*, Department of Defense, Washington, D.C., 2008.
- Network-Centric Warfare: Background and Oversight Issues for Congress*, Congressional Research Service, Washington, D.C., 2005.
- www.globalsecurity.org/military/win-t

MANAGEMENTUL REȚELELOR DE COMUNICAȚII DE DATE ÎN FORȚELE ARMATE ALE ROMÂNIEI

DATA LINK NETWORKS MANAGEMENT IN ROMANIAN ARMED FORCES

Col.(r) prof.univ.cons.dr. Gruia TIMOFTE*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Col.drd. Aurel BUCUR**

Direcția Comunicații și Informatică

Comunicațiile tactice de date reprezintă un factor important de multiplicare a puterii militare și solicită dezvoltarea autorităților naționale cu responsabilități în implementarea și managementul TDL în Armata României și a principalelor sarcini ale acestora. Strategia națională de implementare și management a TDL trebuie realizată pe termen lung.

The Tactical Data Links is a key factor for the military force multiplier and require the development of the national authorities for Data Link Implementation and Management and their main responsibilities. The national strategy for TDL implementation and management have to be established on long term.

Cuvinte cheie: capabilitățile NNEC, situația de avertizare, Centrul Național de Management al Comunicațiilor Tactice de Date, rețele multi-link, tranziția la rețelele de date.

Keywords: *NNEC capabilities, situational awareness, National Data Link Management Centre, multi-link networks, transition to tactical data links.*

Sistemele pentru comunicații tactice de date, denumite în continuare TDL, ca elemente ale sistemului C4ISR, constituie o componentă esențială pentru realizarea capabilităților NATO facilitate de rețea (NNEC), asigurând schimbul continuu de informații/date în timp real/aproape real despre spațiul cosmic, terestru, aerian și naval, incluzând informații/date despre unitățile

* e-mail: gruia.timofte@gmail.com

** e-mail: abucur@mapn.ro

aliante, neutre și inamice, precum și despre starea armamentului și modul de angajare a acestuia în operații.

Spațiul de luptă actual, dinamic și complex, necesită din partea comandanților luarea unor decizii oportune, care să fie susținute de date și informații la toate nivelurile comenzii militare. Există o creștere fără precedent a cantității de date și informații necesare planificării, luării deciziei și conducerii acțiunilor militare. Informațiile despre ținte, mișcarea forțelor, starea acestora, nivelurile de aprovizionare și disponibilitatea mijloacelor – pentru toate părțile beligerante (proprii, aliante și ale adversarului) – trebuie furnizate comandamentelor întrunite și forțelor dispersate geografic. Astfel, informațiile, dacă ajung la comandanți în timp util, în locul și în forma necesare, vor permite acestora, în cadrul proceselor de comandă și control (C2), să poată lua decizii în timp aproape real, pe parcursul desfășurării acțiunilor militare de către forțele întrunite.

România, ca țară membră a Alianței Nord-Atlantice, utilizează sisteme TDL și va implementa în continuare capabilități pentru utilizarea în operații și exerciții a acestora, în conformitate cu interesele naționale, cu cerințele și recomandările Alianței, cu posibilitățile tehnice și financiare și respectă procedurile de planificare, angajare, utilizare și mentenanță ale acestor sisteme.

Schimbul de date prin TDL reprezintă coloana vertebrală a sistemelor tactice C2. Schimbul de date efectuat cu acuratețe și în timp aproape real, între aceste sisteme și alte sisteme informaționale NATO și naționale este critic pentru realizarea imaginii operaționale comune (COP), care furnizează date de avertizare asupra situației din zona de operații, tuturor forțelor participante.

TDL asigură prelucrarea, transmiterea și utilizarea informațiilor criptate pentru acoperirea nevoilor structurilor de forțe la nivel tactic. Implementarea acestor capabilități pe platformele/sistemele de armament esențiale trebuie să se facă ținând cont de faptul că scopul final este reprezentat de realizarea interoperabilității unor sisteme diferite atât în cadrul unui sistem integrat la nivel național bazat pe echipamente de tip TDL, cât și de asigurarea interoperabilității cu sistemele similare din NATO, în vederea participării la operații și exerciții multinaționale.

Deși prin definiție TDL reprezintă un instrument la nivel tactic, acestea au un impact determinant și la nivel strategic/național atât prin contribuția la realizarea COP, dar și prin înaltul grad de acuratețe, protecție și oportunitate al informațiilor vehiculate prin aceasta. Cu atât mai mult, în cazul în care zona de operații este reprezentată de teritoriul național, situația de avertizare, la care TDL are o contribuție însemnată, devine critică la nivel strategic.

Utilizarea sistemelor TDL pe teritoriul României atât pentru exerciții și antrenamente, cât și în operații militare propriu-zise, se face astfel:

- autoritatea privind utilizarea sistemelor TDL în exerciții și operații militare pe teritoriul României revine șefului Statului Major General, fiind exercitată prin structurile din Statul Major General, respectiv din categoriile de forțe armate, desemnate prin ordin;

- în situația când sistemele TDL utilizate aparțin NATO sau țărilor membre ale Alianței ce desfășoară acțiuni proprii, cu sau fără participarea structurilor Armatei României, în conformitate cu cadrul legal în vigoare, șeful Statului Major General poate delega autoritatea comandantului responsabil NATO pentru managementul și coordonarea TDL în Alianță potrivit „Concepției întrunite a Comandamentului Aliat pentru Operații privind angajarea TDL în NATO”¹;

- în situația când sistemele TDL utilizate aparțin unor țări cu care România are încheiate deja acorduri ce permit desfășurarea de acțiuni, cu sau fără participarea structurilor Armatei României, coordonarea utilizării TDL se realizează prin șeful Direcției Comunicații și Informatică.

Pentru exercitarea conducerii operaționale a structurilor militare care utilizează TDL trebuie să fie create structuri specializate în domeniul TDL, astfel:

- la nivel întrunit, în cadrul Centrului Național Militar de Comandă (CNMC) se va constitui structura Națională de Management a Comunicațiilor Tactice de Date (ROU DLMC);
- la nivelul componentelor operaționale ale categoriilor de forțe ale armatei și ale comandamentelor operaționale/intrunite se vor constitui structuri de Management a Comunicațiilor Tactice de Date (DLMC);
- la nivelul unităților/platformelor care vor avea în dotare TDL vor fi create funcții de operatori și coordonatori pentru echipamente TDL.

Principalele responsabilități² ale ROU DLMC sunt:

a. punerea în aplicare a prevederilor ordinului ministrului apărării nr. M.32/31.03.2008 – „privind utilizarea Sistemelor militare multifuncționale de distribuție a informațiilor, în banda de frecvențe 960-1215 MHz, în România”;

b. coordonarea activităților desfășurate de structurile de management a comunicațiilor tactice de date (DLMC), constituite la nivelul componentelor operaționale ale categoriilor de forțe și comandamentelor operaționale/intrunite;

c. ținerea evidenței tuturor operațiilor MIDS planificate și executate pe teritoriul (în spațiul terestru/aerian/maritim) al României, pe baza datelor primite de la componenta de coordonare TDL administrativă

¹ AdatP-33(B), *Multi-link Standard Operation Procedures for Tactical Data Systems Employing*, Link 11, Link 11B, Link 16, IJMS, and Link 22 – AC322(SC5-WG1)-2006-06-23 Original Final Draft.

² AC/322-L/271, *Bi-SC Data Link Migration Strategy*, 11 December 2000.

(Compartimentul TDL/Direcția comunicații și informatică), astfel: structurile militare care au aprobat să utilizeze TDL; zona (zonele) de operare a TDL; durata planificată de funcționare a TDL; autoritatea din România care execută coordonarea/controlul TDL; punctele de contact ale structurilor responsabile de coordonarea, executarea și monitorizarea utilizării TDL.

c. selectarea sistemelor TDL instalate în CNMC, care vor fi utilizate pentru coordonarea unei operații într-unite sau într-un exercițiu național, multinațional de coaliție sau NATO;

d. proiectarea arhitecturii de rețea TDL, punerea acesteia în funcțiune și distribuirea informațiilor către toți participanții din rețea;

e. managementul operațiilor într-unite ale TDL;

f. elaborarea documentelor de descriere a rețelei;

g. coordonarea utilizării TDL (în mod deosebit pentru utilizarea Link 16) în zonele de graniță;

h. menținerea legăturii permanente cu autoritățile aeriene civile (ROMATSA/AACR), cu DLMC din zonele în care se desfășoară operații cu utilizarea TDL (MIDS), pentru a fi informați în regim de urgență despre apariția unor interferențe prejudiciabile determinate de utilizarea MIDS;

i. transmiterea ordinului de întrerupere a funcționării sistemului MIDS, din zona în care au fost sesizate și raportate produceri de interferențe prejudiciabile, prin activarea indicativului „STOP EMISIE”;

j. raportarea către comandantul CNMC și informarea DCI despre producerea unor evenimente pe timpul utilizării MIDS, după soluționarea completă a problemelor referitoare la apariția interferențelor prejudiciabile, astfel:

- ora primirii de la ROMATSA, DLMC sau COBA a sesizării privind apariția interferențelor prejudiciabile;
- ora transmiterii indicativului „STOP EMISIE”;
- ora încetării lucrului sistemelor MIDS/JTIDS;
- date despre eventuale prejudicii cauzate sistemelor de navigație civile sau militare care lucrează în banda de frecvențe 960-1,215 MHz.

k. utilizarea materialelor criptografice necesare funcționării sistemelor TDL. Principalele responsabilități³ ale DLMC sunt:

a. punerea în aplicare a prevederilor ordinului ministrului apărării nr. M.32/31.03.2008 – „privind utilizarea Sistemelor militare multifuncționale de distribuție a informațiilor, în banda de frecvențe 960-1215 MHz, în România”;

b. ținerea evidenței tuturor operațiilor MIDS planificate și executate în zona de responsabilitate atribuită pe timpul desfășurării operațiilor/exercițiilor în care sunt utilizate TDL, pe baza ordinelor primite, astfel: structurile

³ STANAG 5516 Ed3 Original – Tactical Data Exchange Link 16 – NSA-2006-02-28.

militare care au aprobat să utilizeze TDL; zona (zonele) de operare a TDL; durata planificată de funcționare a TDL; autoritatea care execută coordonarea/controlul utilizării TDL; punctele de contact ale structurilor responsabile de coordonarea, executarea și monitorizarea utilizării TDL.

c. managementul local al sistemelor TDL instalate în Centrul operațional/Punctul de comandă pe care îl deservește;

d. completarea documentelor de descriere a rețelei TDL din care face parte;

e. menținerea legăturii permanente cu autoritățile aeriene civile (ROMATSA/AACR), cu DLMC din zonele în care se desfășoară operații cu utilizarea TDL (MIDS), pentru a raporta în regim de urgență despre apariția unor interferențe prejudiciabile determinate de utilizarea MIDS;

f. urmărirea punerii în aplicare a indicativului „STOP EMISIE” transmis de către ROU DLMC, în cazul apariției unor interferențe prejudiciabile în zona de utilizare a TDL;

g. raportarea către comandantul/șeful CO/PC din care face parte și către ROU DLMC despre producerea unor evenimente pe timpul utilizării MIDS, după soluționarea completă a problemelor referitoare la apariția interferențelor prejudiciabile;

h. furnizarea datelor pentru biblioteca națională de date pentru rețelele TDL;

i. utilizarea materialelor criptografice necesare funcționării sistemelor TDL.

Pentru personalul care încadrează funcțiile de operatori TDL vor fi întocmite atribuții funcționale, în conformitate cu domeniile de competență ale structurilor din care fac parte.

Exercitarea coordonării administrative a structurilor militare care utilizează TDL, la nivel întrunit se realizează de către Direcția Comunicații și Informatică, prin Compartimentul TDL, senzori și sisteme de armament, care are următoarele responsabilități în domeniul TDL⁴:

a. punerea în aplicare a prevederilor ordinului ministrului apărării nr. M.32/31.03.2008 – „privind utilizarea Sistemelor militare multifuncționale de distribuție a informațiilor, în banda de frecvențe 960-1215 MHz, în România”;

b. definirea politicii de management a rețelelor TDL în Armata României;

c. coordonarea implementării unitare a aspectelor administrative și operaționale ale sistemelor TDL la nivelul Armatei României;

d. analiza cerințelor și coordonarea implementării interfețelor pentru integrarea sistemelor de senzori și armament în cadrul sistemelor C4ISR;

e. colectarea, încorporarea și actualizarea cerințelor NATO de schimb a informațiilor (*Information Exchange Requirements* – IERs);

f. coordonarea activităților de planificare a exercițiilor și operațiilor întrunite în care sunt utilizate TDL;

⁴ STANAG 5522 Ed1 Original – NATO Improved Link Eleven (NILE)-Link22 - NSA-2006-01-26.

g. cooperarea cu structurile coaliției cu responsabilități în domeniul managementului TDL;

h. coordonarea, constituirea și actualizarea bibliotecii naționale de date pentru rețelele TDL;

i. evaluarea modului în care au fost utilizate TDL în operațiile/exercițiile desfășurate pe teritoriul național;

j. evidența pregătirii personalului TDL (cursuri în țară și străinătate, participarea la activități TDL naționale și internaționale etc.).

La nivelul fiecărei structuri de comunicații și informatică de la categoriile de forțe armate, comandamentele operaționale/întrunite și comandamentele marilor unități și unități care vor avea în dotare sau vor conduce activități în care se utilizează TDL vor fi stabilite responsabilități concrete personalului care va monitoriza utilizarea acestor sisteme.

Implementarea TDL în Armata României este mult întârziată față de cerințele actuale de la nivelul Alianței, fapt generat, în principal, de amânarea demarării programelor majore de înzestrare cu platforme moderne, în special a programului de achiziție a noului avion multirol.

Pe lângă dezavantajele implementării cu întârziere în Armata României a sistemelor TDL, după anul 2004, se evidențiază avantajul de a nu dispune de echipamente TDL depășite moral (Link 4, Link 14, IJMS) și de a face tranziția la sistemele care utilizează mesaje din seria J (Link 16, VMF, Link 22), concomitent cu celelalte țări membre ale Alianței, fără a fi nevoiți să renunțăm în prezent la sisteme TDL care vor trebui scoase din exploatare pe termen mediu (Link 11, Link 11B, ATDL 1).

Strategia NATO de migrare/tranziție a comunicațiilor de date, subliniază cu claritate intenția de a se reduce numărul total de tipuri de TDL utilizate pentru operații, astfel încât să scadă cerințele pentru interfețe/buffere în scopul interconectării diferitelor TDL.

Vor fi dezvoltate în continuare standarde ale mesajelor comune, care să permită transferul simultan de informații. Acest lucru va fi realizat prin armonizarea formatelor de date existente către familia de mesaje din seriile J. Schimbul de mesaje aparținând acestei familii de legături se va realiza independent, prin intermediul unor medii specifice de comunicații.

Astfel, pe plan național, se va urmări renunțarea la achiziționarea sistemelor de tip Link 11, care se estimează că vor avea durata de funcționare până în 2015 și implementarea pe noile sisteme de armament și senzori aparținând tuturor categoriilor de forțe armate a sistemelor de tip Link 16 (cu predilecție de către platformele aeriene și terestre) și a celor de tip Link 22 (pe platformele navale), concomitent cu realizarea unei rețele de tip MIDS la nivel național.

Pentru implementarea și dezvoltarea sistemelor TDL pe termen lung vor trebui stabilite cu claritate aspectele tehnice și programatice de fezabilitate, a

costurilor și a celorlalte consecințe ale introducerii sistemelor TDL moderne în Armata României. Trebuie acoperite astfel următoarele aspecte⁵:

- dezvoltarea unei capabilități inițiale de simulare a sistemului *multi-link*, care să permită estimarea oportună a efectului produs de utilizarea datelor care folosesc mesaje din seria „J”;
- planificarea rețelei și definirea condițiilor de funcționare (inclusiv managementul frecvențelor, generarea și managementul cheilor criptografice);
- instalarea și integrarea terminalelor Link 16 pe platformele/locațiile terestre (Ground Buffer) din România;
- realizarea rețelei de arie largă (WAN) pentru datele transmise prin TDL și asigurarea controlului dintre locațiile de comandă și control (C2) și locațiile terestre (inclusiv criptarea datelor);
- integrarea TDL în sistemele C2 existente (furnizarea interfețelor pentru mesajele de tip „J” pentru sistemele C2);
- distribuirea datelor și a cheilor criptografice către bazele operaționale ale forțelor echipate cu sisteme TDL.

Din cele prezentate mai sus, se poate aprecia că TDL reprezintă sisteme multifuncționale complexe. Managementul asociat și dificultatea de pregătire a mediului *multi-link* este ridicată. De aceea, se impune ca în Armata României să se analizeze, proiecteze, conducă, evalueze și finanțeze procesul de pregătire și antrenare în domeniul TDL, ca o cerință esențială a misiunilor care se vor desfășura pe baza datelor vehiculate prin aceste sisteme.

Pentru asigurarea cunoștințelor de bază necesare personalului TDL, structurile NATO, împreună cu națiunile membre, continuă să dețină responsabilitatea pentru asigurarea oportunităților de pregătire și antrenare în vederea îndeplinirii funcțiilor TDL.

BIBLIOGRAFIE

- NATO Tactical Data Link Implementation Plan* - (SC5-WG1)-2007-04-NTDLIP Rev1 Original Final Draft.
- STANAG 5511 Ed5 Original* – Tactical Data Exchange Link 11/Link 11B – NSA-2006-02-28.
- STANAG 5522 Ed1 Original* – NATO Improved Link Eleven (NILE)-Link22 - NSA-2006-01-26.
- SMG-43/2008, *Dispoziție preliminară privind acțiunile necesare trecerii la implementarea, dezvoltarea și managementul sistemelor de legături tactice de date în Armata României.*

⁵ Proiectul *Concepției privind implementarea, dezvoltarea, utilizarea și managementul legăturilor tactice de date în Armata României.*

**COMANDA ȘI CONTROLUL
OPERAȚIILOR CONDUSE DE UNIUNEA EUROPEANĂ
ÎN CADRUL POLITICII DE SECURITATE
ȘI APĂRARE COMUNĂ**

***COMMAND AND CONTROL
OF THE EU-LED OPERATIONS
WITHIN THE COMMON
SECURITY AND DEFENCE POLICY***

Lt.col.drd. Dănuț ȚIGĂNUȘ*
Direcția Comunicații și Informatică

Articolul analizează eficiența capacităților Uniunii Europene în conducerea operațiilor militare. Se concentrează în special pe arhitectura sistemului de comandă și control pentru conducerea operațiilor militare și civile de către UE care influențează rolul și responsabilitățile structurilor specifice în planificarea și conducerea operațiilor de management al crizelor.

This essay assesses the effectiveness of the European Union's capability to conduct military operations. It focuses on the EU-led civilian missions on the command and control (C2) military operations architecture which influences the permanent European Union structures' roles and responsibilities in the context of the advanced strategic planning and conducting of EU-led Crises Management Operations (CMOs).

Cuvinte cheie: Secretariatul General al Consiliului, Comitetul Politic și de Securitate, Statul Major al UE, comandament operațional strategic, comandamentul forței, grupuri tactice de luptă, sisteme de comunicații și informatice.

Keywords: *General Secretariat of the Council, Civilian, Political and Security Committee, European Union Military Staff, strategic operational command, tactical operational command, battle groups, communication and information systems.*

* e-mail: danut.tiganus@consilium.europa.eu

După zece ani de politică europeană externă și de securitate, Uniunea Europeană are multe realizări, dar și multe de făcut încă, în domeniul asigurării capacității depline privind comanda și controlul misiunilor pentru managementul crizelor. Realizările sunt strâns legate de cele douăzeci și trei de misiuni desfășurate sau în curs de desfășurare pe trei continente, dintre care șase sunt militare. Dar aceste rezultate, deși meritorii, nu pot fi considerate ca autodeterminante în ceea ce privește nevoia de a dezvolta capacitatea Uniunii în domeniul practicării unui management eficient al crizelor la scara globală.

Criticii Politicii de Securitate și Apărare Comună, derivata Politicii Europene de Securitate și Apărare, intrată în vigoare odată cu ratificarea Tratatului de la Lisabona afirmă că Europa ar trebui să se concentreze numai pe activitățile economice și comerciale, asistență umanitară internațională și acordarea ajutorului în diferite forme economice, în loc să se preocupe de autonomia europeană de apărare. Contra argumentul acestei abordări este acela că la Washington s-a afirmat cu claritate că aliații europeni nu vor mai beneficia gratuit de beneficiile stabilității și securității internaționale promovate de SUA. Europa trebuie să devină, ea însăși, la fel de puternică din punct de vedere militar ca și partenerul de peste Atlantic. Din punct de vedere al manifestării voinței politice, întrebarea fundamentală, care nu a primit încă un răspuns satisfăcător din partea UE este aceea dacă Uniunea dorește să construiască un sistem politic de apărare susținut de mijloacele militare adecvate. Această abordare ar putea induce ideea de duplicare a rolului NATO și de redirectionare de la contextul managementului nonmilitar al crizelor care a consacrat-o ca actor internațional. Dar, până ce UE își va defini cu claritate dimensiunea operațională militară este din ce în ce mai evidentă intenția statelor membre de a-și manifesta mai de grabă unitar interesele de securitate prin acțiuni comune, promovate de la Bruxelles, decât în mod bilateral sau prin coaliții constituite *ad-hoc*.

În acest context, răspunsul UE la crize are ca principală caracteristică capacitatea sa de a mobiliza o vastă gamă de mijloace și instrumente, asigurând astfel mecanismul general de management al crizelor și capacitățile de prevenire a conflictelor în sprijinul obiectivelor Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC). Afirmția are la bază abordarea multidimensională a Uniunii asupra securității și stabilității la scară globală. Conceptul ia în considerare totodată perspectivele pe termen scurt, mediu și lung privind participarea UE la asigurarea securității și stabilității mondiale și presupune utilizarea atât a instrumentelor civile, cât și a celor militare pentru îndeplinirea acestui deziderat.

Mult mai dezvoltat decât componenta civilă, managementul militar al crizelor a cunoscut multe realizări în contextul european al ultimilor ani atât

în plan conceptual, cât și prin obținerea capabilităților de răspuns la criză, așa cum sunt capacitatea de reacție rapidă și conceptul Grupurilor Tactice de Luptă (GTL).

Identitatea apărării Uniunii Europene în contextul Politicii de Securitate și Apărare Comună este transpusă într-un spectru de acțiuni de management, coerent și specific, reflectând concepția europeană de securitate și politică externă. Pentru ca UE să fie, pe deplin, în măsură să-și asume responsabilități de management al crizelor prin mijloace militare au fost create structuri politice și militare permanente cu rol direct în planificarea și conducerea strategică a misiunilor. Aceste structuri sunt:

– *Comitetul Politic și de Securitate (COPS)*, ca structură pregătitoare pentru Consiliul European. În context, COPS urmărește evoluția situației internaționale în scopul punerii în aplicare a Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC), definește politici prin crearea de „opinii” pentru Consiliul European și monitorizează implementarea politicilor aprobate, inclusiv a PSAC. Sub auspiciile Consiliului, COPS pregătește răspunsul UE la crize și își exercită controlul politic prin acțiuni și poziții comune;

– *Comitetul Militar UE (CMUE)* este cea mai înaltă autoritate militară permanentă a Consiliului. Se compune din șefii apărării din statele membre ce au reprezentanți militari permanenți la Bruxelles. CMUE produce opinii și recomandări pentru COPS referitoare la toate aspectele ce privesc afacerile militare din cadrul UE;

– *Statul Major al UE (SMUE)* compus din experți militari cu statut de detașați din țările membre în cadrul Secretariatului General al Consiliului (SGC) asigură expertiză militară și este însărcinat de CMUE să realizeze proiectele de răspuns și recomandările din domeniul militar pentru COPS. Pe de altă parte, SMUE îndeplinește sarcini în cadrul Secretariatului General al Consiliului (SGC) privind toate aspectele militare, la solicitarea Înaltului Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate.

Structurile militare de comandă și control în cadrul unei operații conduse de Uniunea Europeană pentru managementul crizelor sunt:

- Comandamentul militar de nivel strategic (OHQ).
- Comandamentul militar de nivel operativ (FHQ).
- Comandamentele componentelor (terestră, aeriană, navală, forțe speciale, acțiuni psihologice etc.).
- Unitățile și forțele militare de execuție.

Comandamentul militar de nivel strategic se constituie în Europa, prin activarea unuia dintre cele cinci comandamente oferite de statele membre (Franța, Germania, Grecia, Italia și Marea Britanie) sau se înființează la SHAPE (*Supreme Headquarters Allied Power Europe*), în baza Acordurilor

Berlin Plus. Un caz particular îl reprezintă situația în care se activează Centrul de Operații al UE de la Bruxelles.

Misiunile personalului din comandamentul operativ de nivel strategic sunt:

- desfășoară planificarea operațională la nivel militar strategic; elaborează concepția operației și planul operației;
- conduce procesul de generare și activare a forței, pregătește desfășurarea în teatru;
- sprijină comandantul operației pe timpul exercitării conducerii militare strategice;
- elaborează reanalizarea și adaptarea planurilor la situațiile nou create;
- pregătește încheierea operației și redistribuirea forțelor.

Comandantul operației raportează periodic despre îndeplinirea misiunii președintelui în exercițiu al Comitetului Militar și prin acesta autorității care l-a numit, Comitetul Politic și de Securitate.

Națiunea cadru care asigură OHQ va pune la dispoziție un nucleu de stat major de 42 la 46 de oameni, dar acest personal nu este permanent încadrat în structura OHQ, ci va fi activat prin ordinul comandamentului militar strategic căruia îi aparține. Nucleul permanent al fiecărui OHQ este mult mai mic: 15 militari la Potsdam (Germania), 9 la Roma (Italia) și 2 până la 4 militari la Mont Valérien (Franța), Larisa (Grecia) și Northwood (Marea Britanie)¹. Majoritatea personalului care face parte din nucleele comandamentelor operaționale are dublă subordonare, oamenii fiind încadrați și în structurile naționale similare pentru perioada în care comandamentele UE nu sunt activate. Nucleele de personal sunt completate din celelalte state membre care participă la operație. Timpul de activare completă a unui OHQ este de 20 de zile.

Comandamentul forței (FHQ) ce se dislocă în teatrul de operații sprijină comandantul forței care se subordonează comandantului operației. Comandamentul forței este unul dintre cele oferite din timp de statele membre pentru operațiile terestre – Franța, Germania, Italia, Marea Britanie și Suedia – sau poate fi oferit prin rotație de către statele membre care asigură platformele echipate cu capacități de comandament, așa cum este cazul comandamentelor pe mare pentru conducerea operațiilor navale. Comandamentul forței se activează în locația permanentă pusă la dispoziție de națiunea cadru și se dislocă în teatru, luând în subordine, după caz, comandamentele componentelor

¹ *European Union operational chains of command*, Information Report no. A/2009, May 6 2008, European Security and Defence Assembly of WEU, pp. 5-6.

luptătoare, formațiunile de sprijin și toate forțele afiliate din teatrul de operații. Personalul care încadrează FHQ are următoarele atribuții de bază:

- asigură planificarea paralelă și în colaborare în detaliu, asistă comandantul forței, iar la cerere și comandantul operației;
- recomandă structura comandamentelor operației și ale componentelor luptătoare (terestră, aeriană, navală);
- elaborează planul operației la nivelul FHQ și emite ordinul de operație;
- instalează centrul multinațional logistic;
- asistă comandantul forței în exercitarea comenzii forțelor în teatrul de operații.

Cum nu există o structură permanentă de comandă și control, UE trebuie să negocieze implementarea unei soluții C2 în mod *ad-hoc*, pentru fiecare operație în parte și să stabilească un lanț de comandă și control de la caz la caz, în funcție de disponibilitatea statelor membre care au oferit OHQ-uri și FHQ-uri. O altă posibilitate ar fi să activeze Centrul de Operații, dar acesta este destinat să conducă operații de mică intensitate de până la 2.000 de oameni în teren².

În cazul declanșării unei operații cu apel la resursele și capacitățile NATO, cadrul de cooperare este fundamentat de Acordurile Berlin Plus. Încheierea formală a Acordurilor Berlin Plus, în martie 2003, a stabilit bazele cooperării între UE și NATO în domeniul managementului crizelor. UE și NATO au stabilit acest parteneriat strategic unic și robust cu scopul de a asigura un management al crizelor efectiv și în cooperare prin identificarea celor mai bune metode de răspuns la o situație conflictuală determinată. Cele două organizații au agreeat să desfășoare consultări mutuale și să pregătească aranjamente specifice unui mecanism comun de luare a deciziei la criză pentru a permite COPS, Consiliului Nord-Atlantic și celor două Comitete Militare, Secretarului General NATO și Înalțului Reprezentant pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate a UE să ia decizii potrivite privind răspunsul la criză.

Acordurile Berlin Plus au la bază patru caracteristici majore:

- UE are acces asigurat la capacitățile de planificare ale NATO;
- trebuie să existe prezumția că resursele și capabilitățile identificate anterior sunt disponibile;
- UE are acces la opțiunile de comandă europene din cadrul NATO, inclusiv din perspectiva rolului locțiitorului comandantului suprem al forțelor aliate în Europa (DSACEUR) ca și comandantul operației;

² Dănuț Țigănuș, *Crizele și managementul acestora în cadrul Politicii Uniunii Europene de Securitate și Apărare Comună*, referat de cercetare științifică, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010, pp. 54-56.

- presupune existența de acorduri privind securitatea informațiilor între cele două organizații.

În această situație, procesul de planificare operațională este condus de la nivelul SHAPE, iar comanda operațională este asigurată de către DSACEUR, care raportează Comitetului Militar al UE. Sub responsabilitatea Consiliului, COPS exercită controlul politic și orientarea strategică. Pe timpul procesului de planificare, în faza inițială, SHAPE situat la Mons, în Belgia, elaborează opțiunile militare strategice după ce UE a luat decizia de lansare a operației. Ulterior, NATO va asigura, la cerere, sprijin pe timpul procesului de planificare operațională.

Prin utilizarea sistemului C2 al NATO, DSACEUR devine comandantul operației UE. Acesta își va îndeplini atribuțiile în paralel cu cele ce-i revin în calitate de DSACEUR. Pe timpul execuției operației se va asigura cooperarea dintre structurile politice și militare la toate nivelurile ierarhice, inclusiv în teatrul de operații.

În situația în care UE solicită acces la mijloace și capacități NATO pentru executarea propriei operații, aceasta se va realiza pornind de la lista cu capacități pe care NATO este de acord să o pună la dispoziția UE. Totodată, se vor respecta principiile și aranjamentele legale și financiare pentru punerea acestor capacități la dispoziția UE. Procesul este interactiv și deschis pentru solicitările ulterioare pe parcursul execuției operației, în funcție de situațiile create în teatrele de operații.

Pe lângă atribuțiile specifice din domeniul planificării operaționale SMUE trebuie să-și asume și responsabilități pentru activarea și menținerea în stare de funcționare a Centrului de Operații al UE, situat la Bruxelles, astfel:

- asigurarea capacității de a planifica și de a conduce o operație militară autonomă UE, în mod particular atunci când se impune un răspuns întrunit civil - militar la o situație specifică de criză și când nici un OHQ național nu a fost identificat;
- realizarea nucleului de bază pentru Centrul de Operații;
- pregătirea concepției și procedurilor pentru Centrul de Operații;
- asigurarea disponibilității personalului din nucleul de bază și a personalului care completează ulterior statul de organizare al Centrului de Operații, prin pregătire specifică și instruire adecvată;
- punerea la dispoziție a locației, echipamentelor și elementelor de sprijin pentru funcționarea Centrului de Operații pe timpul activării pentru operații și exerciții;
- menținerea infrastructurii Centrului de Operații pe timpul când acesta nu este activat, asigurarea funcționării, perfecționării tehnologice și înlocuirea după caz a sistemelor de comunicații și informatice din dotarea Centrului de Operații;

- asigurarea coordonării pentru planificarea, conducerea și execuția operațiilor civile prin Centrul de Operații.

Pentru îndeplinirea acestor sarcini, SMUE utilizează cadrul de lucru al Direcției Civil - Militare din componerea sa. În practică, aproximativ 10 experți din SMUE au calitatea dublă de a face parte și din nucleul permanent al Centrului de Operații. Acest nucleu poate fi întărit cu până la 30 de experți din cadrul SMUE³. Pentru obținerea capacității operaționale depline după activare, Centrul de Operații se completează cu personal detașat din statele membre. Acesta se constituie din timp și urmează programe de pregătire specifice pentru a fi în măsură ca în timp scurt să încadreze poziții specifice la activarea Centrului de Operații. Numărul total de oameni, preconizat la activarea centrului, este de 89 de militari și 13 civili⁴. Sarcina principală a acestui personal de stat major este să elaboreze conceptul de operații în termen de cinci zile de la aprobarea intervenției de către Consiliu.

În concluzie, se poate aprecia că prin Centrul de Operații de la Bruxelles, UE poate stabili o structură C2, restrânsă în spațiu și timp, capabilă să conducă o operație de mică intensitate, în mod particular, atunci când se solicită un răspuns întrunit cu utilizarea instrumentelor militare și civile pentru managementul crizei și numai dacă nici un alt comandament operațional dintre cele oferite de națiunile cadru nu este disponibil.

Declarate operative începând cu 1 ianuarie 2007, Grupurile Tactice de Luptă (GTL) presupun un sistem gata de acțiune pentru două dintre ele simultan. Până în prezent acest concept nu a fost încă verificat în practică și reprezintă un paradox faptul că UE întâmpină mari greutăți în procesul de generare a forței pentru așa numitele operații pentru managementul crizelor, pe când cele două GTL sunt declarate gata de luptă și așteaptă ordinul de activare pentru intervenția rapidă la criză. Trebuie găsite soluții pentru utilizarea eficientă a acestor capabilități. O soluție ar putea fi utilizarea GTL inițial pentru sprijinul operațiilor în desfășurare sau o altă soluție ar fi folosirea lor în mod modular, specializat, pentru a completa lipsa unor capabilități în operațiile curente. Una dintre problemele ce trebuie rezolvată înainte de activarea GTL o constituie mecanismul de finanțare în comun a operațiilor desfășurate de aceste structuri, precum și modul de împărțire a costurilor între statele membre participante la un anume GTL.

Conceptul UE pentru GTL reprezintă „baza conceptuală pentru pregătirea, asigurarea și angajarea în teatru a Grupurilor Tactice de Luptă”. Prin definiție aceste structuri au următoarele caracteristici:

³ *Ibidem*.

⁴ *European Union operational chains of command*, Information Report no. A/2009, May 6 2008, European Security and Defence Assembly of WEU, pp. 5-6.

- pachet minim și efectiv de forțe militare credibile și coerente, capabile să participe la operații autonome de sine stătătoare sau să desfășoare faza inițială a unei operații la scară mare;
- dimensiunea unui batalion – 1.500 de oameni – și se constituie ca structuri combinate, întărite de elemente de sprijin de luptă și servicii de sprijin de luptă;
- respectă principiul multinațional și se constituie de către un stat membru ca națiune cadru cu participarea a încă unul, două sau trei state membre pentru un GTL;
- se asociază din faza constituirii cu unul dintre comandamentele operaționale ale forței;
- poate fi susținut în teatrul de operații 30 de zile cu extindere până la 120 de zile;
- nivelul de ambiție presupune existența a două GTL aflate simultan în stare gata pentru luptă.

Structura de principiu a unui Grup Tactic de Luptă se prezintă în figura 1.

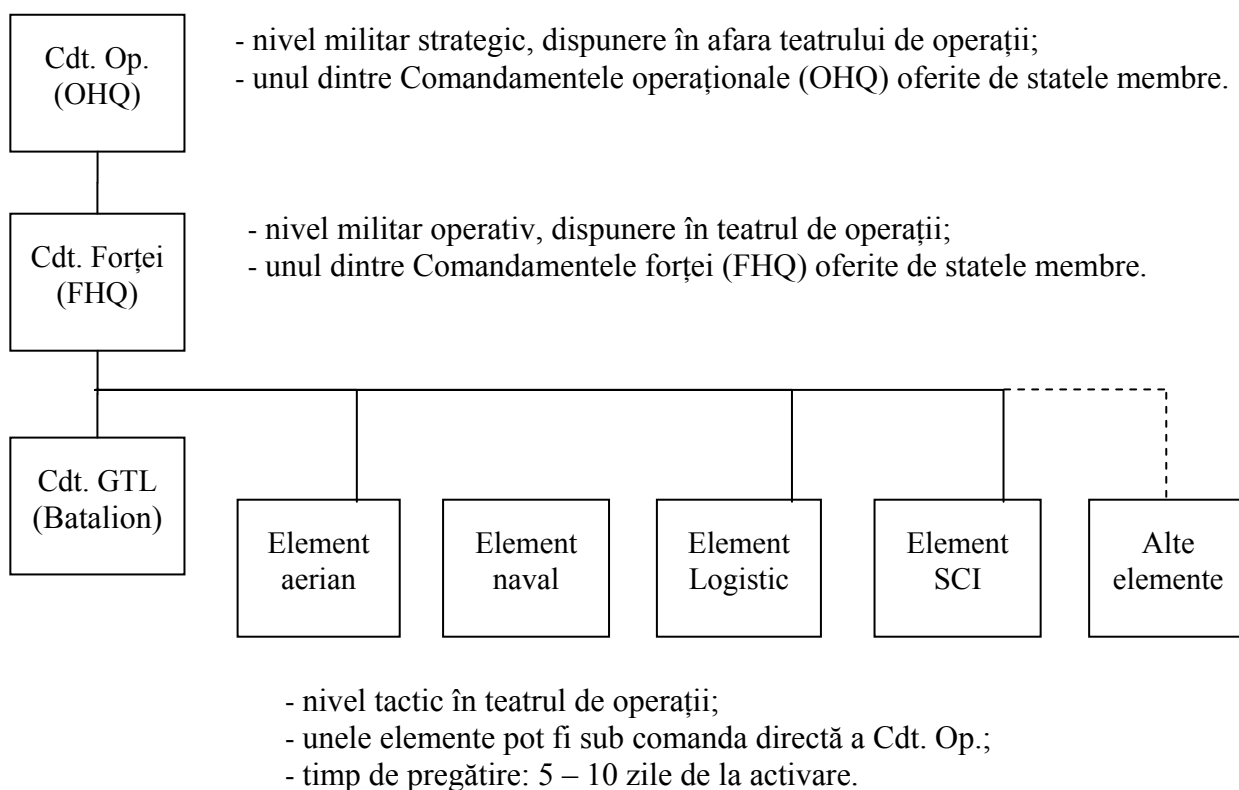

Fig. 1 Structura de principiu a unui GTL

GTL nu înlocuiesc forțele de reacție rapidă ale NATO (NRF), ci sunt complementare acestora și răspund strict nevoilor UE de intervenție pentru inițierea unei acțiuni rapide în scopul managementului eficient al crizei⁵.

Specificitatea misiunilor conduse de UE constă în aplicarea principiului coordonării civil-militare în teatrul de operații întrunit, acolo unde operează împreună forțe militare, de poliție, jandarmerie sau alte instrumente civile de intervenție la criză. De asemenea, coordonarea acțiunilor colective trebuie realizată și între entitățile UE și ceilalți actori internaționali care acționează în teatrul de operații întrunit.

În concluzie, misiunile militare ale UE impun în concepția actuală stabilirea în mod ad-hoc a lanțului de comandă și control pentru fiecare operație în parte, atât timp cât Uniunea nu dispune de o structură militară permanentă și de un comandament permanent militar strategic. Considerăm că actualul sistem C2 îngreunează procesul de planificare pentru misiunile UE, în special, în ceea ce privește determinarea din timp a cerințelor de schimb informațional între actorii militari și nemilitari de la nivel politico-militar strategic și al structurilor participante la misiune. Posibilitățile actuale privind utilizarea comandamentelor oferite de câteva state membre, activarea Centrului Operativ de la Bruxelles sau utilizarea capabilităților NATO de comandă și control în baza Acordurilor Berlin Plus ar putea fi păstrate pentru anumite tipuri de operații specializate cum sunt, de exemplu, cele navale.

Crearea unui comandament strategic permanent la Bruxelles ar fi, în opinia noastră, benefică pentru viitoarele contribuții ale UE la managementul general al crizelor. Va putea permite adaptarea nivelului de ambiție al Uniunii la posibilitățile operaționale oferite de statele membre, va crește vizibilitatea și credibilitatea acțiunilor UE, va aduce beneficii financiare din perspectiva utilizării soluțiilor tehnice pregătite din timp pentru sistemele de sprijin, inclusiv sistemele de comunicații și informatice, va permite conducerea și cooperarea eficientă și va facilita totodată planificarea în avans a acțiunilor UE pentru managementul eficient al crizelor la scară globală.

Atunci când se planifică o operație la Bruxelles, statele membre doresc să cunoască, în primul rând, trei aspecte: valoarea forței întrebuintate, care sunt costurile operației și care este durata estimată a operației. Cu aranjamentele actuale C2 nu se poate răspunde satisfăcător la aceste întrebări⁶. Pentru aceasta este nevoie de un comandament militar strategic

⁵ Dănuț Țigănuș, *Crizele și managementul acestora în cadrul Politicii Uniunii Europene de Securitate și Apărare Comună*, referat de cercetare științifică, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010, pp. 54-56.

⁶ Luis Simon, *Command and control? Planning for military operations*, Institutul pentru studii strategice, p. 40, ultima accesare, 2 februarie 2010.

permanent care să asigure planificarea în avans, bazată pe expertiză operațională permanentă și pe scenarii alternative, procesul rapid de generare a forței, culegere și procesare de informații, capacitate de reacție rapidă, precum și flexibilitate în procesul de planificare și ciclul de conducere operațională.

De asemenea, problemele actuale din domeniul asigurării fluxului informațional pentru conducere, inclusiv lipsa imaginii operaționale comune, realizarea cu dificultate a schimbului de servicii de comunicații și informatice cu sistemele desfășurate de statele membre și problemele de securitate informațională vor putea fi rezolvate cu eficiență în condițiile existenței unui comandament militar strategic permanent, sprijinit de o arhitectură robustă de sisteme de comunicații și informatice pentru comanda și controlul operațiilor conduse de Uniunea Europeană.

BIBLIOGRAFIE

- Simon Luis, *Command and control? Planning for military operations*, Institutul pentru studii strategice, p. 40, ultima accesare, 2 februarie 2010,
- Țigănuș Dănuț, *Crizele și managementul acestora în cadrul Politicii Uniunii Europene de Securitate și Apărare Comună*, referat de cercetare științifică, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2010.
- European Union operational chains of command*, Information Report no. A/2009, May 6 2008, European Security and Defence Assembly of WEU.
- http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Planning_for_EU_military_operations.pdf.
- Documentul Consiliului UE nr. 10580/1/04 REV 1 din 8 septembrie 2005.*

DISEMINAREA PRODUSELOR PSYOPS CU AJUTORUL MIJLOACELOR FORȚELOR AERIE NE

DISSEMINATION OF PSYOPS PRODUCTS USING THE AIR FORCES MEANS

Prof.univ.dr. Gheorghe BOARU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Cdor. Nicușor OPREA**

Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel Vlaicu”

Scopul acestei lucrări este de a oferi o mai bună înțelegere a locului aviației în operațiile psihologice, pentru a sublinia rolul ei ca forță de multiplicare în sprijinul comandantului, în întregul spectru al conflictului.

„Capturează mintea și inimile și sufletele lor vă vor urma.”

Acțiunile psihologice sunt un război al minții. Armele lor primare sunt vederea și auzul. Mesajele PSYOPS pot fi difuzate prin comunicare față-în-față, audio, prin mijloace vizuale (de televiziune), audio media (radio sau difuzor), mass-media vizuale (pliante, ziare, cărți, reviste și/sau postere). Efectul nu este modul în care este trimis, ci mesajul pe care-l poartă și modul în care acesta afectează destinatarul.

The aim of this paper is to provide a better understanding of Aviation Place in Psychological Operations, to highlight its role as a force multiplier and combat reducer in support of the commander, across the spectrum of conflict.

„Capture their minds and their hearts and souls will follow.”

A psychological warfare campaign is a war of the mind. Their primary weapons are sight and sound. PSYOPS can be disseminated by face-to-face communication, audio visual means (television), audio media (radio or loudspeaker), visual media (leaflets, newspapers, books, magazines and/or posters). The weapon is not how it's sent, but the message it carries and how that message affects the recipient.

Cuvinte cheie: produse PSYOPS, diseminare, manifeste, mesaje audio, platforme aeriene, Operații Psihologice.

Keywords: PSYOPS products, dissemination, leaflets, audio messages, aerial platforms, Psychological Operations.

* e-mail: boarugheorghe@yahoo.com

** e-mail: nicusor.oprea@gmail.com

Problematica diseminării produselor PSYOPS cu ajutorul Forțelor Aeriene este relativ nouă, abordată generic în materialele existente, nefiind specificate aspecte concrete privind desfășurarea acestui proces (tipuri de mijloace și platforme aeriene utilizate, aspecte tehnice privind pregătirea și execuția diseminării produselor de operații psihologice cu ajutorul mijloacelor aeriene). În statele membre NATO, cu un nivel dezvoltat în domeniul operațiilor psihologice, au fost elaborate documente care cuprind metode, tehnici și proceduri privind această problemă.

Considerăm oportună studiarea acestei problemă, în condițiile în care Forțele Aeriene ale Armatei României trebuie să acționeze împreună cu celelalte categorii de Forțe Armate la diferite operații întrunite în context de alianță sau coalitie în mediu național și/sau multinațional.

Diseminarea aeriană a manifestelor

Diseminarea aeriană a manifestelor se poate realiza prin următoarele metode: distribuție aeriană, parașutare manuală (joasă altitudine), cădere liberă de la altitudine înaltă, tehnici statice-liniare, operații cu ajutorul baloanelor, mijloace aeriene pilotate de la sol, bombe cu manifeste.

Factori care se iau în calcul la planificarea unei operațiuni de diseminare: intenția comandantului subunității PSYOPS, acoperirea suprafeței unde se află dispus grupul țintă, prioritățile țintei (dacă sunt mai mult de una), densitatea dorită 6-30 manifeste/100 m.p., alte instrucțiuni, mărimea/dimensiunile, greutatea, tipul de hârtie folosit pentru manifeste, aerodinamica manifestelor, formatul manifestelor care îi conferă caracteristica de autorotant sau neautorotant, rata de coborâre a manifestelor (viteza descendentă), factorul de împrăștiere a manifestelor, numărul total de manifeste pentru un grup țintă / număr de manifeste aflate în cutie, viteza vântului, direcția vântului, altitudinea de zbor, tipul de aeronavă din care se face lansarea manifestelor, misiunea, inamicul, terenul, trupele proprii și calculul timpului.

Factori ce influențează planificarea: primirea de la serviciul meteorologic a unui buletin meteo cu date explicite despre direcția și viteza vântului, obținerea datelor despre zona grupurilor țintă și a altitudinii de lansare, date despre dimensiunea manifestelor precum și greutatea hârtiei, determinarea ratei de coborâre a manifestelor, a coeficientului de împrăștiere și a timpului estimat de ajungere la sol a manifestelor, determinarea și monitorizarea direcției și vitezei vântului precum și prognoza privind evoluția acestuia, determinarea densității la sol a manifestelor, calcularea cu ajutorul formulelor matematice a axelor pe lungime și respectiv pe lățime a zonei țintei și marcarea acestora pe plan.

Personalul PSYOPS trebuie să determine ce metodă va fi utilizată. În acest caz coordonarea cu Forțele Aeriene se va face prin intermediul compartimentului operații, pentru planificarea celui mai potrivit tip de aeronavă, determinant fiind tipul și metoda de diseminare utilizată.

Pe timpul pregătirii pentru misiune, metoda de diseminare se va alege în funcție de o varietate de factori. Personalul PSYOPS va trebui să analizeze următoarele variabile ce pot influența executarea misiunii: simpatiile și antipatiile militare și politice ale grupului țintă, posibilitățile de contramăsuri ale adversarului, densitatea populației ce aparține grupului țintă, caracteristicile geografice, numărul și mărimea manifestelor, disponibilitatea mijloacelor de răspândire (diseminare), disponibilitatea mijloacelor aeriene, condițiile climaterice și de stare a vremii, diseminările multiple, timpul necesar pentru producție, contramăsurile inamicului.

Metodele de distribuție aer-sol a manifestelor

Distribuție aeriană. Manifestele diseminate în zone cu o umiditate crescută tind să rămână lipite unele de altele, minimalizând efectul de împrăștiere.

Lansarea manifestelor cu mâna (de la înălțime mică). Manifestele sunt distribuite manual prin trapele aeronavei, uși sau dispozitive special fabricate, în zone în care distribuția de la mică înălțime este posibilă. Manifestele trebuie aruncate în cantități mici, la intervale foarte mici de timp. Rezultatul acestei metode constă într-o distribuție constantă și paralelă cu traiectul de zbor al aeronavei. Două persoane pot distribui mii de manifeste pe minut utilizând eficient o metodă cu costuri relativ scăzute.

Cădere liberă de la mare altitudine. Manifestele sunt diseminate dintr-o aeronavă ce zboară la o înălțime de 15.000 de metri. Această metodă este foarte potrivită pentru lansarea manifestelor într-o zonă unde grupul țintă se află într-o arie largă. Personalul PSYOPS trebuie să cunoască caracteristicile balistice ale manifestelor de diferite dimensiuni, astfel încât, printr-o mixtură adecvată de manifeste, cu dimensiuni diferite, să se poată asigura o distribuție aproximativ egală, în zona de dispunere a grupului țintă.

Cutie deschisă de cablul static. La mare înălțime, baloți sau cutii cu manifeste ce se deschid de către un cablu static se dovedesc a fi foarte eficiente. Prin intermediul pasajului cu role din interiorul aeronavei, cutii cu manifeste, cântărind aproximativ 50 de kilograme, pot fi aruncate în afară cu un minim efort. Cutia cu manifeste este legată cu un cablu static, care atunci când se desfășoară în întregime deschide una dintre laturile cutiei ce își revărsă în afară încărcătura de manifeste.

Lansări din baloane. Aceste operații se recomandă pentru pătrunderea în zone interzise și pot fi conduse pe o rază de 2,4 kilometri. Baloanele sunt

fabricate din hârtie, cauciuc sau polietilenă. Condițiile de vreme, vântul, curenții de aer și presiunea gazului determină profilul zborului. Deși încărcătura nu poate depăși 9 kilograme, baloanele reprezintă un mijloc accesibil de diseminare a manifestelor.

Aeronavele telecomandate de la distanță. Acestea sunt capabile să desfășoare o gamă largă de misiuni, incluzând pe cele de diseminare a manifestelor. Prin telecomandă pilotul poate să identifice ținta, să ia decizia de inițiere sau de încheiere a operațiunii de diseminare în zona grupului țintă. De asemenea, avionul poate zbura între liniile inamicului, unde apărarea antiaeriană poate fi foarte intensă, existând însă posibilitatea lovirii unei aeronave condusă de un pilot, varianta putând fi neacceptabilă.

Bombe cu manifeste. Acestea pot fi de două tipuri. *Primul tip* este cu încărcătură explozivă, fiecare bombă cântărește aproximativ 52 kg neîncărcată și în jur de 100 kg când este încărcată cu manifeste. Bomba cu manifeste poate fi încărcată cu 30.000 de manifeste, utilizând o mașină de roluit manifeste. Manifestele vor avea dimensiunea standard de 13 x 20 cm. Înainte ca manifestele să fie introduse în bombă, cordul de detonare este plasat în interiorul acesteia la îmbinarea dintre două jumătăți. Atunci când bomba este lansată, detonatorul funcționează o perioadă de timp predeterminată detonând capsă cordului, corpul bombei se separă în două jumătăți, detașând aripioarele și lansând manifestele. *Al doilea tip* de bombă cu manifeste este acela fără încărcătură explozivă. Bomba fără încărcătură explozivă pentru lansarea manifestelor poate încărca 20 de role de manifeste.

Diseminarea mesajelor audio cu ajutorul stațiilor de amplificare acroșate pe mijloacele aeriene

Dintre numeroasele mijloace media folosite la comunicarea mesajelor PSYOPS către grupurile țintă în timpul acțiunilor de luptă, doar cele cu stații de amplificare permit un contact imediat și direct. Stațiile de amplificare pot fi mutate rapid oriunde, în momentul când apare o oportunitate PSYOPS și pot pleca după grupurile țintă când acestea se deplasează. De fapt, stațiile de amplificare audio realizează o comunicare, față în față, cu adversarul.

Prin stații de amplificare se pot transmite către grupul țintă discursuri, muzică și efecte sonore. Casetele audio și CD-urile pot fi utilizate pentru a amplifica sau a înlocui prestațiile în direct. Mesajele pot fi repetate și înregistrate în prealabil. Stațiile de amplificare sunt montate de obicei pe vehicule tactice sau purtate în rucsacuri; pot fi montate și pe camioane mai mari, tancuri, bărci, elicoptere sau avioane. Stațiile de amplificare pot fi direcționate să emită către forțe adverse, care au fost încercuite, și cărora li se cere să se predea sau să înceteze să mai opună rezistență sau mai pot fi

folosite și la emiterea de instrucțiuni către persoane aflate pe poziții sau în locații prin difuzarea de sunete care imită vehicule sau alte echipamente.

De asemenea, stațiile de amplificare mai pot fi utilizate și la controlarea fluxului de civili, refugiați și la emiterea de instrucțiuni pentru a reduce prezența civililor pe câmpul de luptă. În timpul transmiterii de informații prin stații de amplificare, atenția populației țintă este captată și mesajul ajunge la destinație. În plus, dacă mesajul este adecvat și bine conceput, populația țintă nu are cum să rateze impactul său psihologic. Stațiile de amplificare pot fi folosite și la exploatarea oricărei oportunități ar apărea pe neașteptate și pot ajunge la țintă mai rapid decât orice alt mijloc media.

Unul dintre cele mai bune exemple de reușită în folosirea de stații de amplificare este cel din Războiul din Golf. Coaliția aliaților a izolat efectiv un important dispozitiv al armatei irakiene pe insula Faylaka. În loc să atace direct insula, au trimis în zonă un elicopter folosit la misiuni aeriene cu stații de amplificare, care a zburat în jurul insulei, escortat de elicoptere Cobra. Mesajul transmis celor de la sol a fost că trebuie să se predea a doua zi, în formație, la turnul radio. A doua zi, 1.405 soldați irakieni, inclusiv un general, așteptau aliniați la turnul radio să se predea pușcașilor marini fără ca un singur glonț să fie tras.

Planificatorul PSYOPS trebuie să ia în considerare mai mulți factori atunci când planifică diseminarea mesajelor audio utilizând stații de amplificare în sprijinul operațiilor militare la nivel tactic. Acești factori includ:

Vremea. Condițiile meteo au un efect foarte important asupra modului în care mesajele sunt transmise prin megafoane la populația țintă. Sunetele circulă mai bine prin aerul uscat decât prin cel umed, mai bine prin aerul rece decât prin cel cald, iar vremea rece și uscată permite cea mai bună emisie către audiență. Excepția de la regulă are loc când la sol este zăpadă, deoarece zăpada absoarbe și atenuează sunetele. Când vântul bate dinspre locul din care se transmite către țintă nivelul de percepție a sunetului crește cu câteva sute de metri. Transmiterea mesajelor înspre direcția vântului reduce acest nivel. De aceea, conurile megafoanelor trebuie îndreptate către stânga sau dreapta țintei, în așa fel încât abaterea produsă de vânt să fie luată în calcul ca și în situația tragerilor cu armamentul de infanterie în situații de vânt cu intensitate crescută. O ploaie torențială sau o furtună însoțită de descărcări electrice, diminuează pragul normal de percepție a sunetului.

Terenul. Terenul are și el efecte importante la transmisiile prin stații de amplificare; în regiunile deluroase sau muntoase, personalul PSYOPS trebuie să plaseze megafonul pe panta din fața adversarului. În regiuni cu construcții, conurile megafoanelor trebuie poziționate în așa fel încât clădirile să nu fie între ele și țintă. Copacii și tufișurile, ca și zăpada, absorb și atenuează

sunetele. Ecourile reduc sau distrug claritatea mesajului, dar sunetul rămâne perceptibil pentru adversar. Folosirea megafoanelor lângă ape sau pe teren plat crește nivelul de percepție a mesajului.

Limitările de echipament. Dotarea megafoanelor combină puterea volumului, rezistența și transportabilitatea. O putere mai mare ar necesita sacrificarea unuia sau a doi dintre ceilalți parametri. Deși în condiții ideale este posibilă atingerea unei raze de acțiune de 3.200 de metri, un singur echipament nu poate fi eficient peste 1.400 de metri. Echipele tactice ce au în înzestrare stații audio de amplificare preferă să acționeze, atunci când este posibil, la un nivel sub 1.000 de metri.

Contraofensiva adversarilor. Comandanții inamici încearcă să-și împiedice propriile trupe să asculte transmisiile de mesaje audio. Uneori, ei deschid focul ca să distrugă sau să anihileze mesajele audio ale stațiilor de amplificare.

Factorul uman. În afară de personal cu abilități puternic dezvoltate și foarte variate, necesar la operațiunile cu megafoane, echipa tactică are nevoie și de soldați eficienți în mănuierea armamentului individual și antrenați pentru mișcări tactice.

Operațiunile de susținere. Cheia reușitei unei misiuni de diseminare a mesajelor audio cu stații audio de amplificare este folosirea corectă a mesajelor PSYOPS într-o situație dată. Crucial în toate misiunile la nivel tactic cu stații audio de amplificare este de știut că orice transmisie, pentru a fi eficientă, trebuie să fie adaptată cu grijă la situația dată.

Operații de stabilitate. Acestea sunt controlul armamentelor, combaterea terorismului, sprijinul operațiilor antidrog, asistența umanitară și civică, asistența acordată unei națiuni, evacuarea necombatantilor, impunerea de sancțiuni, operațiile de pace, demonstrația de forță.

În urma experimentelor în zbor care au fost executate în Baza 90 Transport Aerian, considerăm că se poate realiza diseminarea produselor PSYOPS din aeronavele C-130, AN-24, AN-26, AN-30 și IAR-330 L. Toate aceste tipuri de aeronave pot fi autorizate să fie utilizate în procesul diseminării de manifeste. Considerăm că este oportun a se alocă resursă de aviație pentru misiuni specifice PSYOPS, precum și a se insera în Planul de pregătire de luptă în zbor, a personalului navigant, a exercițiilor specifice în vederea dobândirii deprinderilor în aceste condiții de zbor.

Pe timpul exercițiilor și aplicațiilor interne, conduse/coordonate de către Direcția Operații, unde este alocată resursa de zbor prin însăși concepția exercițiului, considerăm necesar să se execute misiuni de antrenament de diseminare aeriană a manifestelor, având în vedere că în zonele în care se desfășoară aceste exerciții, tabere de instrucție și poligoane de tragere, nu sunt

restricții pentru executarea acestor activități. Având în vedere limitările instalației de alimentare cu energie electrică de la bordul elicopterelor IAR-330 SOCAT, care nu permit alimentarea a încă unui mare consumator de energie, cum este stația de amplificare audio, se impune inițierea unui proiect de modernizare a stațiilor de amplificare existente.

Având în vedere rezultatele pozitive înregistrate până în acest moment, considerăm oportun continuarea experimentelor de diseminare a produselor de operații psihologice și pentru aeronavele de mare viteză, pentru o varietate crescută a condițiilor tactice de diseminare (relief, înălțime, viteză etc.).

În acest mod, Forțele Aeriene, prin mijloace specifice, poate contribui la punerea în practică a programele și activitățile destinate să modifice/schimbe opiniile, atitudinile și comportamentul grupurilor țintă inamice, aliate sau neutre, în scopul îndeplinirii obiectivelor PSYOPS.

BIBLIOGRAFIE

- BI-SC Functional Planning Guide Psychological Operations*, January 2003.
- Doctrine for Joint Psychological Operations*. Joint Pub 3-53, U.S. Joint Chiefs of Staff. Washington, D.C., 5 September 2003.
- Psychological Operations*, FM 3-05.30, U.S. Department of the Army Washington, D.C., June 2000.
- Psychological Operations*, FM 3-05.30, U.S. Department of the Army Washington, D.C., June 2000.
- Psychological Operations*, JP 3-13.2, Revision First Draft, U.S. Department of the Army Washington, D.C., 1 October 2008.
- F.O.P. 3.14*. Manualul pentru operații psihologice, București 2004.
- F.O.P. 3.16*. Doctrina operațiilor psihologice, București 2006.
- AJP 3.10.1*. Doctrina NATO pentru operații psihologice.
- Psychological Operations Field Manual* No..33-1, August 1979, Department of the Army Headquarters in Washington DC.
- Psyop leaflet dissemination*, SGM Herbert A. Friedman.
- Psychological Operations Leaders Planning Guide*, U.S. Army Training Support Centers, November 2005.

MANAGEMENTUL RISCULUI OPERAȚIONAL

OPERAȚIONAL RISK MANAGEMENT

Cdor. Nicușor OPREA*

Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene „Aurel Vlaicu”, Boboc

Col.(r) prof.univ.dr. Gheorghe BOARU**

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Managementul riscului poate fi luat în considerare pentru identificarea, evaluarea și prioritizarea riscurilor, prin coordonarea și aplicarea resurselor economice pentru a minimiza, monitoriza și controla probabilitățile și / sau impactul unor evenimente nefericite sau pentru a maximiza realizarea de oportunități. Riscurile pot veni de la incertitudinile de pe piețele financiare, eșecurile de proiect, datoriile legale, riscul de credit, accidente, cauze naturale și dezastre, precum și atacurilor deliberate ale adversarului.

Strategiile de gestionare a riscurilor includ transferul riscului în altă parte, evitarea riscurilor, reducerea efectului negativ al riscului precum și acceptarea unora sau a tuturor consecințelor unui risc deosebit.

Risk management can be considered the identification, assessment, and prioritization of risks followed by coordinated and economic application of resources to minimize, monitor, and control the probability and/or impact of unfortunate events or to maximize the realization of opportunities. Risks can come from uncertainty on financial markets, project failures, legal liabilities, credit risk, accidents, natural causes and disasters as well as deliberate attacks from an adversary.

The strategies to manage risk include transferring risk to another party, avoiding the risk, reducing the negative effect of risk, and accepting some or all of the consequences of a particular risk.

Cuvinte cheie: managementul riscului, organizație militară, acțiuni militare, planificare, identificare, timp critic.

Keywords: risk management, military organisation, military actions, assessment, identification, critical time.

Riscul este probabilitatea de eșec sau de pierderi rezultat din expunerea la variate situații periculoase. O definiție cuprinzătoare a noțiunii de risc este că „riscul reprezintă posibilitatea manifestării unui eveniment nedorit, a unui incident sau a unei situații defavorabile, în viitorul imediat sau mai îndepărtat”.

* e-mail: nicusor.oprea@gmail.com

** e-mail: boarugheorghe@yahoo.com

Dintr-o altă perspectivă, riscul este „o consecință a elementelor de stare a sistemelor, a proceselor în derulare, care dau o măsură a vulnerabilităților sistemice, precum și o potențială presiune a factorilor și evenimentelor exterioare acestora”.¹

Principiile și obiectivele managementului riscului

Managementul riscului contribuie la prevenirea evenimentelor și implicit la creșterea capacității de luptă prin minimizarea riscurilor în concordanță cu alte costuri, planificarea și cerințele misiunilor. În afară de reducerea pierderilor, managementul riscului asigură și un proces logic de identificare și exploatare a oportunităților care asigură cele mai mari beneficii ale investițiilor de timp și resurse.

Principiile care guvernează acțiunile asociate cu managementul riscului sunt:

- *Neacceptarea riscului nonnecesar*

Managementul riscului asigură instrumentele necesare pentru de a determina care risc sau ce nivel de risc nu este necesar. De exemplu, alegerea celei mai mici amenințări la atacarea unei ținte versus ruta cea mai directă pentru a evita un risc nonnecesar.

Corolarul acestei axiome este „acceptă numai riscurile necesare” cerute pentru îndeplinirea cu succes a misiunii sau sarcinii.

- *Luarea deciziei la nivelul de comandă corespunzător*

Răspunderea pentru succesul sau eșecul misiunii trebuie determinată în procesul de luare a deciziei pe baza managementului riscului. Nivelul de comandă corespunzător pentru luarea deciziei de acceptare a riscului este acela care poate alocă resursele necesare reducerii riscului și eliminării pericolului și care implementează măsuri adecvate de control. Comandanții de la toate nivelurile trebuie să se asigure că subordonații știu exact ce nivel de risc își pot asuma și când trebuie să solicite decizia la un nivel superior. Cel care își asumă riscul trebuie să își prezinte decizia la nivelul imediat următor din lanțul de comandă după ce a determinat că măsurile de control ale riscului la dispoziție nu vor reduce riscul rezidual la un nivel acceptabil.

- *Acceptă riscul numai când beneficiile depășesc costurile*

Toate beneficiile identificate trebuie comparate cu toate potențialele costuri identificate ale riscurilor ce pot apărea. Procesul evaluării, pierderi versus beneficii, ajută la maximizarea capabilităților unității. Chiar dacă nivelul de risc este ridicat acesta poate fi asumat când este clar că suma beneficiilor depășește net suma pierderilor estimate.

¹ Gheorghe Boaru, Marcel Răducu, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura AISM, 2003.

Punerea în balanță a costurilor și beneficiilor poate fi un proces subiectiv și care lasă loc de interpretări.

Obiectivele globale ale managementul riscului cuprind următoarele elemente: creșterea eficienței operaționalizării la toate nivelurile, păstrarea investițiilor, a stării de sănătate și a moralului personalului, integrarea managementul riscului în activitatea operațională, de la planificare la analiza rezultatelor acțiunilor, asigurându-se că deciziile se bazează pe evaluarea integrală a riscului implicat de activități și misiuni, crearea unui mediu în care tot personalul să fie antrenat și motivat să gestioneze riscul în toate activitățile desfășurate și identificarea oportunităților creșterii capabilităților aviației militare pentru asigurarea victoriei decisive în orice potențial conflict cu cele mai mici pierderi posibile.

Managementul riscurilor este activitatea prin care se realizează gestiunea riscurilor într-o organizație. Scopul este optimizarea expunerii la risc. În felul acesta, poate fi obținută prevenirea pierderilor, evitarea amenințărilor grave, iar oportunitățile valoroase pot fi exploatate în cunoștință de cauză.

O abordare integrată a managementului riscului va reduce pierderile și va întrerupe ciclul „eveniment-dezastru”. Atitudinea personalului implicat în managementul riscului trebuie să se schimbe, de la o atitudine reactivă la una proactivă, orientată spre strategii de gestionare a riscurilor.

Un principiu important în managementul riscului îl reprezintă principiul prevenirii. Managementul riscului are ca etape principale identificarea hazardelor, analiza calitativă și cantitativă a riscurilor, analiza cost-beneficiu corelată cu managementul schimbărilor și luarea deciziilor.

Identificarea riscului este problema cea mai dificilă, din cauza multitudinii și diversității evenimentelor. Posibilitățile de apariție a evenimentelor se pot estima prin studii statistice. Șansele de a obține rezultate sigure prin aplicarea strictă a unor relații teoretice sunt foarte limitate. Metodele empirice legate de situații punctuale combinate cu analizele teoretice vor avea un grad de credibilitate mai ridicat.

Managementul riscului este un proces ciclic, cu mai multe faze distincte: identificarea riscului, analiza riscului și reacția la risc.

În faza de *identificare a riscului* se evaluează pericolele potențiale, efectele și probabilitățile de apariție a acestora pentru a decide care dintre riscuri trebuie prevenite. Riscurile neconcordante, acele elemente de risc cu probabilități reduse de apariție sau cu efect nesemnificativ trebuie eliminate.

Identificarea riscurilor trebuie realizată în mod regulat. Riscurile interne sunt riscuri ce pot fi controlate sau influențate, în timp ce riscurile externe nu sunt sub control.

Procesul de management al riscului

Procesul de management al riscurilor presupune parcurgerea a cinci etape: stabilirea contextului, identificarea și definirea riscurilor, analiza riscurilor, dezvoltarea și implementarea metodelor de răspuns la riscuri, monitorizarea, raportarea și actualizarea gestiunii riscului.

Stabilirea contextului

În această etapă se identifică și se definesc:

- mediul înconjurător organizației (ex. fenomene meteorologice);
- interdependențele cu alte organizații (ex. dependența față de un furnizor);
- cadrul legislativ (ex. originea echipamentelor);
- condiții economice (ex. atragerea și menținerea personalului).

Identificarea și definirea riscurilor

Riscurile trebuie identificate la orice nivel unde se sesizează că există consecințe asupra obiectivelor și pot fi luate măsuri specifice de soluționare a problemelor ridicate de respectivele riscuri.

Dacă situația o impune, anumite activități, ce au un rol determinant în buna realizare a activității, pot fi detaliate la rândul lor până la limita necesară unei identificări și evaluări mai precise a riscurilor.

Identificarea riscurilor reprezintă o etapă importantă în cadrul procesului de management al riscului deoarece, dacă nu sunt identificate toate riscurile majore sau riscurile nu sunt corect identificate, conducerea nu își va concentra atenția pe problemele cele mai importante.

Identificarea riscurilor este procesul prin care se determină ce se poate întâmpla, unde, când, de ce și cum. Riscurile asociate pot fi identificate doar în strânsă legătură cu obiectivele și prin colaborarea tuturor părților implicate.

Identificarea riscurilor poate fi divizată în două etape distincte:

- *identificarea inițială a riscurilor* ;
- *identificarea continuă și permanentă* a riscurilor, care urmărește identificarea acelor riscuri care nu s-au mai manifestat anterior, a schimbărilor survenite asupra riscurilor existente sau a riscurilor care au existat.

Formularea unui risc trebuie să includă cauza producerii și impactul pe care riscul îl poate avea asupra obiectivelor.

Pentru identificarea riscurilor se pot utiliza o serie de tehnici de colectare a informațiilor ca:

- *interviul*: discuții cu diferiți factori interesați pentru identificarea unor riscuri neidentificate pe parcursul activităților obișnuite de planificare;

- *brainstormingul*;
- *analiza SWOT*.

Dezvoltarea și implementarea metodelor de răspuns la riscuri

Răspunsul la risc se încadrează de obicei în una din următoarele categorii: tolerare, transferare, terminare sau tratare.

Tolerarea presupune neluarea vreunei măsuri deoarece riscul inherent este prea mic sau activitățile de gestionare a riscului l-au redus la un nivel acceptabil. Uneori riscurile sunt tolerate pentru că nu au fost identificate sau, în cazul în care au fost identificate, nu au fost evaluate corespunzător.

Pentru fiecare risc identificat este necesară efectuarea unei comparări a expunerii la risc cu nivelul toleranței la risc. Valoarea absolută a expunerii la risc este importantă, dar trebuie avută în vedere și deviația expunerii la risc față de toleranța la risc.

Dacă expunerea la risc este mai mică sau egală decât toleranța la risc atunci nu se impune luarea de măsuri de management al riscurilor. Expunerea la riscul rezidual trebuie să se încadreze în limitele de toleranță stabilite. Limitele de toleranță la risc constau în punerea în echilibru a costului de controlare a riscului cu costul expunerii, în cazul când riscul s-ar materializa.

Toate riscurile care au un nivel al expunerii situat deasupra limitei de toleranță trebuie tratate prin măsuri de control prin care expunerea la riscurile reziduale să fie adusă sub limita de toleranță stabilită.

Monitorizarea, raportarea și actualizarea gestiunii riscurilor

Acest proces are scopul de a urmări și de a raporta cu privire la eficacitatea tuturor etapelor procesului de management al riscurilor, fiind în responsabilitatea persoanei desemnată ca manager al riscurilor.

Managementul riscurilor este o activitate continuă, ciclică. Rezultatele obținute trebuie urmărite permanent. Schimbările de context sau pur și simplu descoperirea unor informații mai bune poate face ca evaluarea inițială să devină depășită (de exemplu pot interveni schimbări legislative sau un furnizor nu mai poate livra un anumit echipament).

Pe durata întregului proiect trebuie realizate revizuiți ale riscurilor, rezultatul acestor activități putând fi identificarea unor riscuri noi, eliminarea riscurilor care nu mai sunt aplicabile, refacerea clasificării riscurilor existente dacă probabilitatea sau impactul au crescut sau au scăzut.

Raportarea privind riscurile trebuie efectuată la intervale prestabilite, finanțatorul putând cere astfel de raportări.

Monitorizarea și raportarea riscurilor trebuie să trateze două aspecte: progresele înregistrate în tratarea riscurilor semnificative identificate și,

respectiv, urmărirea apariției unor riscuri noi și înregistrarea acestora în registrul riscurilor.

Deși ar fi de preferat să se aplice managementul riscului pentru orice misiune sau sarcină, timpul și resursele nu pot fi întotdeauna disponibile. Unul dintre obiectivele antrenamentului pentru managementul riscului este de a dezvolta experiență suficientă în aplicarea procedurilor astfel încât managementul riscului să devină automat parte din metodologia de luare a deciziilor corecte și la timp.

Timpul critic al managementul riscului este o revedere mentală sau verbală „la cald” a situației folosindu-se procesele de bază ale managementului riscului fără a fi necesară înregistrarea informației. Acest proces numit timp-critic este uzitat în evaluarea pierderilor, riscurilor pe timpul luării deciziei într-o situație presantă din punct de vedere al timpului, de exemplu pe timpul fazei de execuție a antrenamentelor și operațiilor precum și în faza de planificare și acțiune pe timpul desfășurării operațiilor de răspuns la crize. În mod particular, este de ajutor pentru alegerea celui mai potrivit curs de acțiune, când se produce un eveniment neașteptat pe timpul executării a unei operațiuni, de rutină, planificate.

Planificarea managementul riscului reprezintă aplicarea întregului proces. Folosește în principal experiență și discuțiile între specialiști pentru identificarea pericolelor și dezvoltarea unui plan de control al acestora și de aceea este cel mai eficient când se lucrează în grup. Exemple de aplicații ale planificării includ prevederea operațiunilor imediat următoare, revederea standardelor de operare, de mentenanță, a procedurilor de antrenament sau planificarea acțiunilor de răspuns la dezastre și controlul pierderilor.

Strategia reprezintă procesul deliberat de identificare a pericolelor și de evaluare a riscurilor pe baza cercetării datelor disponibile, folosirea diagramelor și instrumentelor de analiză, testarea formală și identificarea pericolelor pe termen lung asociate unui sistem sau unei operații (în mod normal se realizează cu asistență de la experți tehnici). Este folosită în studiul situațiilor neprevăzute și a riscurilor asociate în operațiuni sau sistemele complexe sau în orice situație în care pericolele nu sunt bine determinate. Exemple de aplicații ale strategiei includ planificarea unor operațiuni complexe pe termen lung, implementarea de noi echipamente, materiale și misiuni, dezvoltarea de tactici și metode de antrenament, construcția de facilități cu risc ridicat și sisteme majore de recondiționare și reparații. Strategia managementul riscului trebuie folosită în toate misiunile prioritare și care au un grad vizibil de risc.

Orice organizație militară trebuie să aibă în vedere cele mai importante riscuri ce o pot afecta și ar trebui permanent să stabilească limitele acestora,

pentru a-și extinde capabilitățile operaționale și a crește realismul antrenamentelor. Ca regulă generală, aproximativ jumătate dintre eforturile folosite pentru managementul riscului trebuie orientate în vederea extinderii capabilităților operaționale și eficacității. Cealaltă jumătate este direcționată pentru reducerea diferitelor tipuri de risc.

Performanța în procesul de management al riscului este dată de calitatea managerilor și a personalului implicat, și anume de cea mai slabă verigă din cadrul său. Managerii trebuie să se asigure că echipa care realizează managementul riscului este competentă și a găsit o cale de mijloc între tehnica excesivă a procesului și acțiunea pe bază de intuiție.

Managementul riscurilor în acțiunile militare

Procesul de management de risc este principalul instrument de reducere a riscului. Acesta nu trebuie considerat o trăsătură oarecare a procesului decizional, ci un element deplin integrat în planificarea și executarea operațiilor militare, care permite desfășurarea cu succes a unor acțiuni într-un mediu cu grad ridicat de risc. Predicția riscurilor este dificilă deoarece propriile vulnerabilități sistemice se multiplică permanent, concomitent cu expansiunea ariei de manifestare a amenințărilor. Măsurile decizionale de gestionare a riscurilor sunt adeseori bazate pe date limitate și incertitudini științifice și tehnologice.

Evaluările de risc creează o imagine destul de precisă a gradului de vulnerabilitate a structurii de transport aerian la amenințările asimetrice, iar politicile și strategiile de gestionare a riscului oferă soluții pentru aducerea acestora la nivelul de acceptabilitate al factorilor politico-militari. Evaluările de risc nu furnizează elemente cu caracter senzațional sau spectaculos însă aduc în atenția factorilor de decizie o problemă diversă și realistă, adesea cuantificabilă și măsurabilă.

Din punct de vedere matematic, riscul este o funcție care asociază fiecărui eveniment un set de indicatori referitori la amenințările și vulnerabilitățile asociate unui anumit interes sau obiectiv propriu și un set de indicatori intrinseci.

Pentru ca un risc să fie înțeles, el trebuie formulat foarte clar. O astfel de formulare trebuie să includă prezentarea condițiilor existente care pot genera pierderi și descrierea pierderilor și consecințele.

Acest lucru este pe deplin acceptat în cadrul managementului de risc, unde riscul este descris într-un format unitar, având la bază formularea DACĂ...ATUNCI..., sub forma unei fraze concise, specificând cauza și impactul.

Componenta de condiție se referă la ceea ce cauzează preocupare, iar componenta de consecință se referă la impactul riscului, adică la efectele sale,

ambele componente trebuind să conțină suficiente informații despre sursa riscului, posibilele corelații dintre diverse evenimente, amenințarea și vulnerabilitățile asociate, interesele afectate etc.

Planificarea gestionării riscurilor permite luarea deciziilor legate de tratarea noilor riscuri identificate pe parcurs și alocarea adecvată a resurselor. Managementul integrat al riscurilor asigură limitarea riscurilor care ar putea să pună în pericol realizarea scopurilor sau misiunilor. Pentru a preveni apariția de noi riscuri, planificarea acțiunilor de diminuare a riscurilor trebuie să se concentreze pe viziunea anticipativă. Munca în echipă și comunicarea deschisă duc la creșterea eficienței procesului de planificare, prin sinergia cunoștințelor și a expertizei care pot fi aplicate în dezvoltarea acțiunilor de diminuare a riscurilor.

Planificarea este acea funcție prin care se decide ce trebuie făcut în cazul manifestării riscurilor la adresa realizării intereselor și obiectivelor propuse.² Activitățile de planificare a proceselor de gestionare a riscurilor trebuie să răspundă la următoarele întrebări: *Este riscul în reponsabilitatea structurii? Ce trebuie făcut? Cât și ce se va putea face?*

Obiectivele planificării sunt de a verifica dacă sursele de risc și consecințele așteptate sunt bine cunoscute, de a dezvolta efectiv strategii de diminuare a riscului, de a planifica acțiunile eficiente, fără pierderi, de a proiecta, prin luarea în calcul a oportunităților pentru un anumit cadru de timp, un set de acțiuni, menite să diminueze riscul sau impactul acestuia, de a planifica acțiunile de gestionare a riscurilor, în primul rând a celor care necesită măsuri urgente.

Liderii militari trebuie să identifice în mod continuu factorii de risc asociați operației, să determine nivelul de expunere la risc, în scopul integrării estimărilor de risc în planificarea acțiunilor militare. Managerii de la toate nivelele se impune ca să-și asume responsabilitatea gestionării riscurilor, în conformitate cu responsabilitățile și competențele funcției, cu direcțiile și misiunile stabilite de eșaloanele superioare.

Abrevieri, acronime și termeni

Abreviere	Semnificația abrevierii în original	Definiția/ Semnificația în limba română
SWOP	Strengths Weaknesses Opportunities Threats	Puncte Forte Puncte Slabe Oportunități Amenințări

² B.J. Garrick, *Examining the Realities of Risk Management*, in *Uncertainty in Risk Assessment*, Editura Plenum Press, NY, 1987.

BIBLIOGRAFIE

- *** *FA/Av-1, Regulamentul pentru zbor al Aviației Militare*, Statul Major al Forțelor Aeriene, Ediție 2005.
- *** *F.A.- Av.16, Manual de siguranță a zborului*, București, proiect 2009.
- *** *F.A. – 1.7 Manualul pentru operațiile de transport aerian*, Statul Major al Forțelor Aeriene, Ediție 2009.
- *** *F.A. – 1.7.1 Tactici, tehnici și proceduri de transport aerian*, Statul Major al Forțelor Aeriene, Ediție 2009.
- *** *AFP 127-1 Vol I, US Air Force Guide to Mishap Investigation*, Washington, DC, 1987.
- Col.(r.) prof.univ.dr. Boaru Gheorghe, lt.col.(r.) Răducu Marcel, lt.col.ing. Păun Vasile, *Managementul riscurilor în acțiunile militare*, Editura A.I.S.M., București, 2003.
- Brat Viorel, *Managementul riscului în acțiunile militare*, Lucrare de curs, Editura A.I.S.M., București, 2001.
- Lt.cdor. Bucinschi Vasile, *Metodele și procedeele de acțiune în luptă ale escadrilei aviație de transport, posibilitățile de transport ale avioanelor și elicopterelor din compunerea aviației militare*, Editura A.I.S.M., București, Ediție 1996.
- Coșea Mircea; Nastovici Luminița, *Evaluarea riscurilor, Metode și tehnici de analiză la nivel micro și macroeconomic*, Editura Lux Libris, Brașov, 1997.

SPAȚIUL CIBERNETIC ȘI SECURITATEA INFORMAȚIONALĂ

CYBERSPACE AND INFORMATION ASSURANCE

Col.ing.drd. Ovidiu-Ionel TĂRPEȘCU*
Ministerul Apărării Naționale

Securitatea informațională în spațiul cibernetic constă în totalitatea politicilor, mecanismelor și măsurilor care protejează și apără informațiile și sistemele care le gestionează, asigurându-le disponibilitatea, integritatea, autenticitatea, confidențialitatea și nonrepudierea. Aceste măsuri trebuie să le includă pe cele privind asigurarea refacerii informațiilor și a sistemelor informaționale prin crearea capabilităților de protecție, detecție și reacție la incidentele de securitate.

Information assurance in cyberspace may be defined as the overall politics, mechanisms and measures taken to protect and defend information and information systems, providing availability, integrity, confidentiality, authenticity and non-repudiation. These measures must include the ones meant to provide data and systems recovery, through creating protection, detection and security incident reaction capabilities.

Cuvinte cheie: spațiul cibernetic, război informațional, securitate informațională, protecția informațiilor.

Keywords: *cyberspace, information war, information assurance, information security.*

Utilizarea informației ca resursă de putere și ca armă cu caracter ofensiv sau defensiv, precum și evoluțiile rapide în domeniul tehnologiilor informaționale au contribuit, în mare măsură, începând din epoca modernă, la schimbarea de paradigmă privind conflictele militare, dar și a celor subsumate acestora.

Informația și modul în care a fost și este folosită a determinat o regândire a modalităților de purtare a războaielor moderne, precum și elaborarea de noi concepte, strategii și forme de acțiune, în care informația s-a dovedit la fel de

* e-mail: ovidiu.tarpescu@gmail.com

eficientă ca mijloacele clasice de luptă. Astfel, în limbajul politico-militar, au apărut o serie de termeni, noțiuni și concepte care au definit un nou tip de război, numit generic „război informațional”, ce a evoluat în strânsă legătură cu progresele rapide ale tehnologiei informației din ultimele decenii.

Avantajele folosirii informației, ca *armă*, decurg din capacitatea celor care o dețin de a-și apăra interesele, pe de o parte prin mijloace neletale, iar pe de altă parte, prin posibilitatea de a acționa într-o manieră mai discretă, mai eficace, mai bine adaptată relațiilor actuale, fără ca vreo constrângere juridică internațională să poată, pentru moment, să-i îngrădească pe utilizatori.

Progresele tehnologice au însoțit îndeaproape societatea post-industrială, numită *societate informațională*, în care armele clasice și chiar strategia de descurajare nucleară tind să nu mai ocupe un același loc în asigurarea unui echilibru al puterilor. Din acest motiv, actorii tradiționali ai relațiilor internaționale au găsit, în acest tip de război, mijlocul ideal pentru a-și promova interesele și a menține temporar echilibrul de putere în cadrul relațiilor interstatale actuale.

O definiție interesantă a războiului informațional, care pare a fi unanim acceptată, este cea dată de armata SUA, în manualul de luptă FM 3-13¹, ca fiind „angajarea capabilităților de bază de război electronic, *operații în rețele de calculatoare*, operații psihologice, inducerea în eroare și securitatea operațiilor în concomitență cu utilizarea capabilităților de suport și de sprijin pentru a afecta sau proteja informațiile și sistemele informaționale și a influența luarea procesul de luare a deciziilor”. O ilustrare clară a acestor concepte doctrinare și a relațiilor lor temporale este prezentată în figura 1.

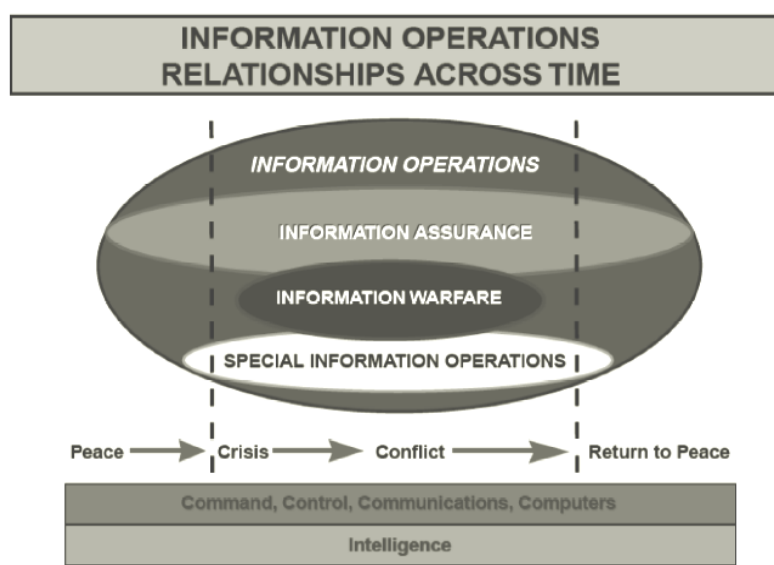

Fig. 1 Relațiile structurale și temporale ale operațiilor informaționale

¹ FM 3-13, *Information Operations: Doctrine, Tactics, Technics and Procedures*, 2003.

În legătură cu această definiție putem face câteva remarci:

a) *războiul informațional este limitat*, în principal, doar la perioadele de criză și război; pe timp de pace sau în perioada postconflict funcțiile acestuia fiind preluate de către *operațiile informaționale*;

b) *operațiile informaționale* se desfășoară permanent și constituie o simbioză între războiul informațional, *securitatea informațională și operațiile informaționale speciale*, acțiunile derivate din cadrul ultimelor două componente desfășurându-se și în perioada precriză și postconflict;

c) *operațiile informaționale* au ca suport și ca mediu de desfășurare sistemele C4, dar și sistemele de informații de toate tipurile și de contrainformații.

Până în anul 2002, securitatea (protecția) informațiilor clasificate era văzută ca un act administrativ în responsabilitatea emitenților și gestionarilor de documente secrete. Sigur că administrarea protecției acestora presupunea responsabilități, reglementări în domeniu și măsuri întreprinse de către deținătorii de documente secrete de stat.

Odată cu integrarea în Alianță se vorbește de o *politică de securitate* a informațiilor. Ca organizație politico-militară, NATO, prin consultarea țărilor membre, aprobă Documentul C-M(2002)49 din 17 iunie 2002, *Securitatea în cadrul Organizației Tratatului Atlanticului de Nord*, în Consiliul Atlanticului de Nord, iar fiecare țară semnează și se obligă să respecte „Acordul între părțile Tratatului Atlanticului de Nord pentru securitatea informațiilor”.

Desigur, acordul este ratificat de fiecare țară membră și transpus în legi și standarde naționale. Similar, pentru integrarea în UE, țările își asumă Decizia Consiliului UE din 19 martie 2001 privind regulamentul de securitate al Consiliului.

În esență, politica de securitate stabilește înființarea unei autorități naționale de securitate, obligații privind marcarea, păstrarea și utilizarea informațiilor clasificate, precum și faptul că orice persoane, care în îndeplinirea îndatoririlor aferente, necesită sau pot avea acces la informații clasificate CONFIDENTIAL și la un nivel mai ridicat sunt verificate înainte de a-și prelua sarcinile.

Tot prin politica de securitate, fiecare țară își asumă unele standarde minime de securitate. Acestea sunt obligatorii, în ceea ce privește informațiile NATO și UE clasificate, prin acorduri semnate, iar cele privind informațiile naționale, prin hotărâri de Guvern.

Fiecare țară poate adopta standardele de protecție mai restrictive, dacă legislația națională prevede acest lucru. Pentru informațiile NATO clasificate standardele sunt dezvoltate prin Directivele AC/35-D 2002-2005, pentru informațiile UE prin Regulamentul de securitate al Consiliului UE, iar pentru informațiile naționale prin H.G. nr. 585 din 13 iunie 2002.

Legislația națională prevede și modalitățile prin care se realizează securitatea (protecția) informațiilor clasificate, astfel:

- *protecția prin măsuri procedurale* – ansamblul reglementărilor prin care emitenții și deținătorii de informații clasificate stabilesc măsurile interne de lucru și de ordine interioară destinate realizării protecției informațiilor. Toate unitățile care dețin informații secrete de stat au obligația să stabilească norme interne de lucru și de ordine interioară destinate protecției acestor informații. Măsurile procedurale de protecție a informațiilor clasificate sunt integrate la nivelul fiecărei unități în Programul de prevenire a scurgerii de informații clasificate și Regulamentul de ordine interioară;

- *protecția juridică* – ansamblul normelor constituționale și al celorlalte dispoziții legale în vigoare, care reglementează protejarea informațiilor clasificate.

- *protecția fizică* – ansamblul activităților de pază, securitate și apărare, prin măsuri și dispozitive de control fizic și prin mijloace tehnice, a informațiilor clasificate;

- *protecția personalului* – ansamblul verificărilor și măsurilor de educație protectivă a persoanelor care au / vor avea acces la informații clasificate;

- *protecția surselor generatoare de informații (INFOSEC)* – ansamblul măsurilor și structurilor destinate protecției informațiilor clasificate elaborate, stocate sau transmise prin sistemele informatice de comunicații și al altor sisteme electronice împotriva oricăror acțiuni care pot aduce atingere confidențialității, integrității, disponibilității și autenticității acestora.

Utilizarea computerelor în aproape toate activitățile cotidiene, în mediul de afaceri, finanțe sau sistemul educațional, în instituțiile guvernamentale și din sistemul de securitate națională, implică și reconsiderarea asigurării securității sistemelor informatice și de comunicații. Numeroase articole publicate în mas-media internațională prezintă temerile reale ale organelor abilitate în prezervarea stării de securitate din țările dezvoltate privind posibilitatea declanșării unui conflict cibernetic, a cărui sursă poate fi la fel de bine un stat, o organizație transnațională sau un simplu individ, cu consecințe minore sau foarte grave.

În acest context, „reacția” de apărare împotriva agresiunilor informatice apare ca o necesitate pentru toate nivelurile, pornind de la individ, organizație, stat sau alianță. Fiecare entitate participă direct sau indirect, voluntar sau involuntar atât la formularea unei noi strategii de apărare împotriva noilor tipuri de riscuri și amenințări, cât și la adaptarea reacțiilor la acestea prin aplicarea unor măsuri individuale sau colective.

Domeniile securității, din punctul de vedere al asigurării unui management integrat sunt: organizarea și administrarea securității, securitatea

personalului, securitatea fizică, securitatea documentelor, INFOSEC și securitatea industrială.

Securitatea informației în SIC – INFOSEC reprezintă atingerea și menținerea obiectivelor de securitate care constau în păstrarea confidențialității, integrității și disponibilității informației. *Confidențialitatea* presupune că informațiile sunt accesibile numai persoanelor autorizate; *integritatea* implică realizarea corectitudinii și completitudinii informațiilor și metodelor de procesare a acestora; *disponibilitatea* constă în asigurarea că utilizatorii autorizați au acces la informație și la bunurile asociate când este necesar.

Securitatea informațiilor în SIC (INFOSEC) este asigurată prin implementarea unui set adecvat de măsuri, care pot fi politici de securitate, proceduri, practice, structuri organizatorice, echipamente și software. Aceste măsuri trebuie implementate astfel încât obiectivele specifice de securitate menționate mai sus să fie atinse și menținute la un nivel de risc cunoscut și acceptat.

Un posibil model conceptual al *securității* informațiilor în sistemele informatice este cel realizat de către cercetătorul american John Manuel Kennedy, prezentat în continuare (fig. 2).

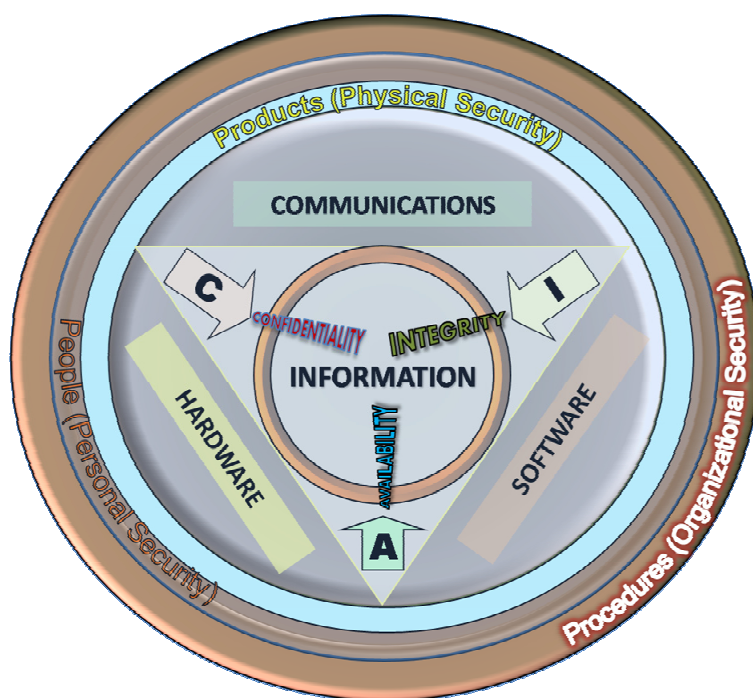

Fig. 2 Modelul integrat al triadei componentelor INFOSEC

Componentele specifice de securitate ale unui sistem informatic și de comunicații, necesare asigurării unui nivel corespunzător de protecție pentru informațiile clasificate care urmează a fi stocate, transmise sau procesate într-un astfel de sistem sunt:

- funcții și caracteristici de securitate pentru hardware și software;
- proceduri de operare și moduri de operare;
- proceduri de evidență;
- controlul accesului;
- definirea zonei de operare a SIC;
- definirea zonei de operare a posturilor de lucru / terminalelor la distanță;
- restricții impuse de politica de management al securității;
- structuri dispozitive și măsuri de securitate fizică;
- mijloace și proceduri de control pentru personal și comunicații.

INFOSEC are la bază următoarele principii:

- principiul analizei de risc;
- principiul convergenței măsurilor de securitate în domeniul protecției personalului, protecției fizice și protecției comunicațiilor;
- principiul acreditării de securitate;
- principiul trasabilității evenimentelor de securitate;
- principiul raportării incidentelor de securitate;
- principiul proporționalității măsurilor de securitate cu nivelul de clasificare al informațiilor procesate;
- principiul funcționării unei componente *INFOSEC* distincte de cele de proiectare și exploatare;
- principiul separării entităților cu atribuții *INFOSEC* în trei subdomenii, entități, agenții, autorități:

a) o autoritate / agenție pentru acordarea acreditării de funcționare în regim de securitate;

b) o autoritate / agenție care elaborează și implementează metode, mijloace și măsuri de securitate;

c) o autoritate / agenție responsabilă cu protecția criptografică.

În ultimii ani, în cadrul comunităților guvernamentale, militare, dar și academice din țările europene conceptul *INFOSEC* este înlocuit, sau mai bine zis dezvoltat cu cel de *securitate informațională*, care adaugă la cele trei obiective specifice de securitate încă două:

Autenticitatea care trebuie să asigure faptul că identitatea utilizatorilor și documentele în format electronic sunt originale și nu au fost falsificate.

Nonrepudiarea care garantează faptul că o parte/entitate a unei operații/tranzacții nu poate nega faptul că a realizat acest lucru.

Odată cu apariția războiului cibernetic, ca răspuns imediat la agresiunile informatice, specialiștii au căutat să definească noi soluții de *apărare cibernetică*, care s-au concretizat într-un set complex de acțiuni ofensive și defensive. În

cadru acestuia, cel mai bine s-au dezvoltat și implementat atât la nivelul societății civile, cât și în domeniul militar, acțiunile defensive pentru răspuns la incidentele de securitate IT, desfășurate de structuri specializate cunoscute sub denumirea de Computer Emergency Response Team (CERT).

Operațiile informaționale sunt realități deja consacrate în spațiul cibernetic, și nu numai. Războiul și capacitățile în domeniul apărării cibernetice constituie, pentru țările dezvoltate, soluții de asigurare a securității informaționale (*Information assurance*), dar și de contrabalansare a asimetriilor de putere în cadrul conflictelor.

Acțiunile de natură informațională au și vor avea loc în oricare din fazele pace, criză, conflict, postconflict. Este, așadar, esențial ca instituțiile guvernamentale din România să dispună de capabilități permanente de avertizare, evaluare, analiză și reacție, precum și să întrețină o stare continuă de ajustare structurală și doctrinară, care să-i permită realizarea intereselor naționale în acest mediu informațional. În demersurile de definire și implementare a *conceptului de apărare cibernetică*, primul pas care trebuie făcut constă în înființarea structurilor de tip CSIRT/CERT în cadrul departamentelor cu atribuții în domeniul securității naționale care să coopereze atât în plan intern, cât și la nivelul UE și NATO pentru a fi capabile să contracareze multitudinea de atacuri cibernetice.

Un loc aparte în cadrul eforturilor de asigurare a securității informaționale în spațiul cibernetic îl ocupă realizarea proiecției în spațiul cibernetic a măsurilor de contracarare a principalelor amenințări la adresa securității (TESSO) și anume *terorismul, spionajul, sabotajul, subversiunea și crima organizată*, prin identificarea conceptelor, structurilor, elementelor doctrinare, metodelor și mijloacelor specifice de combatere a acestor amenințări.

Schimbările în plan conceptual și strategic produse de evoluția tehnologiilor au condus la noi forme de luptă cum ar fi *terorismul cibernetic*. După evenimentele din 11.09.2001 și invazia Afganistanului de către forțele militare conduse de SUA, noua armă a organizației teroriste *AL-QAEDA* a devenit INTERNETUL, pe care l-a folosit, inițial, ca mijloc de comunicare sigur și protejat pentru propagandă, recrutare și instructaj terorist. Odată cu recunoașterea eficienței utilizării INTERNET-ului și recrutarea de specialiști în domeniul IT&C, *AL-QAEDA* a devenit o prezență tot mai activă în spațiul virtual, îmbinând războiul din teren cu *Jihadul Electronic*².

De asemenea sunt introduse, dezvoltate și implementate noi concepte și principii ale securității informațiilor în sistemele informatice și de comunicații, cum ar fi:

² *Terrorism Focus*, vol.III, Nr. 38, www.jamestown.org, 03.10.2006.

- principiul apărării în adâncime;
- managementul strategic al riscurilor;
- mecanismul auditului de securitate;
- crearea capabilităților de detecție și reacție la incidentele de securitate – CERT;
- capabilități de investigații digitale – *computer forensic*;
- educație și cultură de securitate.

În continuare este prezentată o diagramă reprezentând delimitările și interferențele conceptelor descrise mai sus (fig. 3).

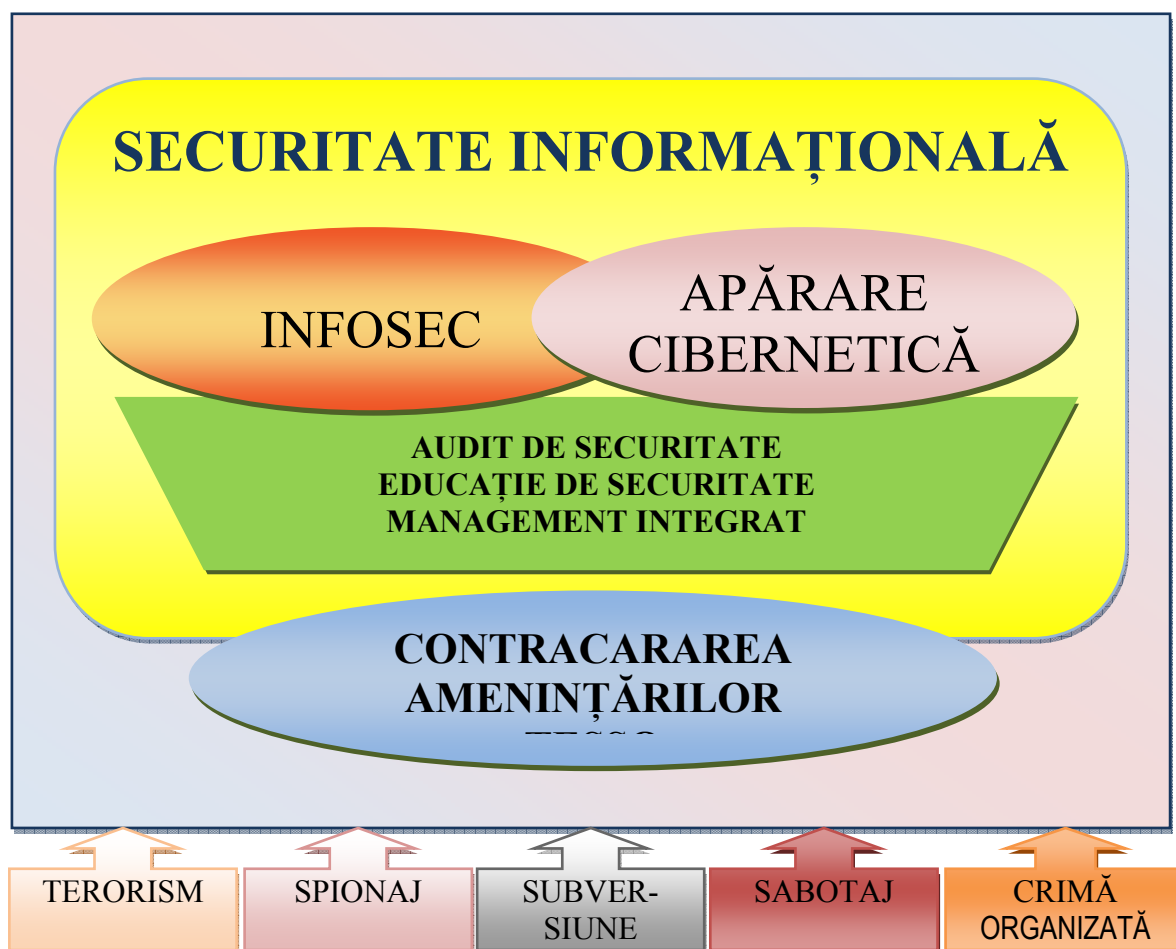

Fig. 3 Model de abordare integrată a securității informaționale

Guvernul SUA a adoptat o definiție, adoptată apoi în toată lumea, pentru securitatea informațională, ca fiind „totalitatea măsurilor care protejează și apără informațiile și sistemele care le gestionează, asigurându-le disponibilitatea, integritatea, autenticitatea, confidențialitatea și nonrepudierea. Aceste măsuri trebuie să le includă pe cele privind asigurarea refacerii informațiilor și a sistemelor informaționale prin crearea capabilităților de protecție, detecție și reacție”.

BIBLIOGRAFIE

- Legea nr. 182/2002* din 12/04/2002 privind protecția informațiilor clasificate.
- FM 3-13, Information Operations: Doctrine, tactics, Technics and Procedures*, 2003.
- Terrorism Focus*, vol. III, Nr. 38, www.jamestown.org, 03.10.2006.
- Strategia de securitate națională a României*, 2008.
- International Communication Union (ITU) – *Internet users report*, [www.itu.int], 10.12.2008.
- Aaviksoo Jakk, *Cyber attacks bring Estonia to its knees*, publicația The Straits Times, interviu cu, 21 mai 2007.
- Arquilla J. John și David F. Ronfeldt, *In Athena's Camp: Preparing for Conflict in the Information Age*, RAND, 1997.
- Gl.dr. Mureșan Mircea, gl.bg.(r) dr. Gh. Văduva, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.
- Toffler Alvin, *Al Treilea Val*, SUA, 1980.

TEHNOLOGIA INFORMAȚIONALĂ ÎN ACȚIUNILE MILITARE MODERNE

INFORMATION TECHNOLOGY IN MODERN MILITARY CONFLICTS

Lt.col.drd. Corneliu PREJA*
U.M. 02565 Cluj-Napoca

Tehnologia informației a afectat și va afecta major conceptele ce stau la baza informațiilor, atât în ceea ce privește arhitectura acestora cât și metodele, procedeele și factorul uman ce operează diferitele sisteme, toate acestea fiind dependente unele de celelalte, ele în sine fiind baza conceptuală, ca resursă umană și materială.

Information technology has affected and will continue to affect in a major way the concepts that represent the basis of information, both regarding their structure and their methods, procedures and the human factor that operates different systems. All these are interdependent and at the same time they represent the conceptual basis, as human and material resources.

Cuvinte cheie: cunoaștere, tehnologie, dezvoltarea tehnologică, tehnologie informațională, societate informațională.

Keywords: *knowledge, technology, technological development, information technology, information society*

Apărut în anii '80, termenul „tehnologie informațională” sau „tehnologii de informare și comunicare” viza o serie de evoluții în domeniul computerelor, telecomunicațiilor și electronicii digitale.

Tehnologia informațională poate fi asociată cu „extinderea computerelor, care pot stoca o cantitate uriașă de informații și care procesează informația în câteva secunde; telecomunicațiile moderne, care transmit informația aproape instantaneu, microelectronica axată pe organizarea informației”¹.

* e-mail: neopreja@yahoo.com

¹ Preston Paschal, *Reshaping Communications Technology. Information and Social Change*, Sage Publications, UK, 2001.

Evoluția tehnologiei în domeniul militar a fost marcată de următoarele elemente: precizia lovirii la distanță cu toată gama de vectori; un avantaj larg de efecte, de la neutralizarea la distrugerea țintelor protejate; tehnologii care să asigure invizibilitatea și o bună mascare a forțelor proprii; sisteme de informații și de integrare a sistemelor (sisteme de sisteme).

Evoluția societății omenești, dezvoltarea cunoașterii, creșterea vitezei de circulație a informațiilor, rolul tot mai important al mass-media impun măsuri de eficientizare a planificării și ducerii acțiunilor militare, de așa manieră încât scopurile să fie atinse cu pierderi de vieți omenești și cheltuieli materiale minime. Tendința în această direcție scoate în evidență creșterea fără precedent a preciziei sistemelor de arme, bazate pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Loviturile sunt „chirurgicale”, selective și urmăresc distrugerea sau neutralizarea țintelor, cu cât mai puține „pierderi colaterale”. Au apărut roboții specializați în îndeplinirea unor misiuni, prin aceasta reducându-se riscurile specifice, dacă aceleași activități le-ar executa oamenii.

Cerințele războiului modern, amplificarea componentei informaționale a acestuia și dezvoltarea câmpului de luptă modern (electronizat și cibernetizat) impun, în mod obiectiv, ca noile sisteme de comunicații și informatică militară să fie în măsură să asigure legături de pe loc și din mișcare și transmiterea unor volume de date în creștere permanentă, în maxime condiții de securitate (prin folosirea criptologiei) și cu asigurarea unui înalt grad de stabilitate la acțiunile, în special de natură informatică, ale adversarului.

Nivelul de dezvoltare economico-tehnologic al forței militare va fi cu atât mai mare, cu cât va crește ritmul implementării descoperirilor și inovațiilor tehnice pentru domeniul militar.

Tehnologiile de comunicații pot fi din domenii variate, cum ar fi sistemul de apărare, guvern, domeniul public și pot include rețele de bandă largă, rețele radio, rețeaua de telefonie fixă, diverse rețele mobile. Mecanismul de a crea o rețea din alte rețele interconectate constă în utilizarea protocolului IP ca și a protocolului comun de comunicație. Protocolul Internet (IP) este un standard care guvernează adresarea și transmiterea pachetelor de date prin diferite tipuri de rețele de transmisie atât fixe, cât și radio (*wireless*). O rețea de rețele IP poate fi folosită pentru toate tipurile de comunicații locale sau globale, cum ar fi vocea, transmisii video, date în timp real, mesagerie, trafic Internet.

Tehnologiile calculatoarelor asigură procesarea, asimilarea și transmiterea rapidă a datelor, furnizând produse informaționale precise și oportune pentru sprijinul de foc și pentru decizii moderne, precum și algoritmi pentru identificarea, în timp real, a țintelor pe câmpul de luptă. Produsele software destinate managementului câmpului de luptă pot asigura o

singură imagine a câmpului de luptă pentru toți comandanții. Acest lucru va crea capacitatea de a menține o dispersare corespunzătoare a forțelor simultan cu concentrarea eforturilor pentru atingerea anumitor obiective. Folosirea băncilor de date moderne, la nivelul inteligenței artificiale, în privința proceselor decizionale și a produselor informaționale în timp real, va permite, de asemenea, executarea unor acțiuni decisive cu pierderi tot mai puține, cunoașterea cu precizie a situației forțelor.

Procesarea datelor și informațiilor cunoaște progrese esențiale, trecând la o nouă generație de sisteme și modificând, la rândul ei, fizionomia proceselor principale din câmpul de luptă. În acest sens, vor continua să se dezvolte calitatea și cantitatea senzorilor inteligenți, a platformelor și sistemelor autonome (fără echipaj), comunicațiile bazate pe calculator sau alte sisteme de prelucrare intensivă a datelor și informațiilor. Bazele de date și produsele software necesare managementului acestora au avansat, au apărut modalități noi de codificare a datelor stocate, cu mai multă inteligență în interacțiunea dintre utilizatorul uman și banca de date.

Limbajul de control al luptei este legat de structura limbajului computerelor, astfel că un limbaj superior va însemna hărți, grafice, ordine de acțiune sau rapoarte, iar produsele software corespunzătoare vor trebui să permită adaptarea acestuia, în funcție de nivelul de comandă, la grade diferite de abstractizare. Acest lucru va da forțelor capacitatea de a selecta și a extrage cele mai utile informații, de a compara cursul acțiunilor și de a lua decizii în sistem automat. Aceste tehnologii vor putea oferi capacitățile corespunzătoare pentru simularea și evaluarea alternativelor cursului acțiunilor; exercitarea comenzii și a controlului câmpului de luptă în timp aproape real, cu informații clare și oportune, precum și asigurarea unui grad de realism fără precedent în instruire și în exercițiile pregătitoare.

Ingineria software este un alt domeniu al computerizării care este supus unor schimbări tehnologice esențiale. Cele mai semnificative aplicații sunt în ceea ce privește software-ul pentru managementul luptei, controlul limbajului de luptă, noi sisteme de management și manipulare a datelor, procesarea accesului la date în domeniul informațiilor militare.

Ca *mijloace de instruire*, tehnologiile de simulare și comunicații pot reduce semnificativ controlul necesar în cazul executării diferitelor experimentări operaționale sau exerciții și, în plus, oferă oportunitatea de integrare automată a bazelor de date, de colectare a datelor și a concluziilor, a procedurilor necesare de instruire.

Senzorii reprezintă una dintre cele mai larg întrebuințate componente din domeniul militar. Tehnologiile inteligente sunt legate de introducerea în materiale a acelei abilități care să „simtă” mediul și să reacționeze în sensul în

care a fost prevăzut. Sistemele avansate de senzori vor putea fi utilizate pentru detecția focului, a clădirilor, vehiculelor mari și a personalului.

Impactului tehnologiei informațiilor asupra conceptelor ce stau la baza informațiilor poate fi făcută dintr-o multitudine de perspective, nefiind o noutate faptul că la acest moment conceptele nu mai dețin monopolul dezvoltării tehnologiilor care să le susțină, din contră, piața civilă fiind capabilă să ofere practic aproape orice mijloace pentru cerințele actuale și viitoare sau mai mult decât atât, să genereze prin cercetare și produsul oferit, opțiuni care să declanșeze programe de dezvoltare de noi sisteme și concepte în domeniu.

Impactul major asupra conceptelor actuale ce stau la baza dezvoltării sistemelor informaționale au avut-o noile metode și procedee, posibile numai datorită noilor tehnologii apărute în domeniul IMINT și SIGINT. Toate acestea au inclus trecerea la noi niveluri tehnologice atât a tehnologiei de capturi, transmitere și stocare video, cât și a platformelor de pe care sunt operate (sateliți, mijloace aeriene pilotate sau nu, terestre, marine și submarine) în cazul IMINT, SIGINT-ul beneficiind la rândul său de un progres exploziv atât în ceea ce privește mijloacele de comunicații, senzorii, colectarea și stocarea, cât și a platformelor de pe care acestea operează.

Implicațiile acestei evoluții tehnologice asupra dezvoltării conceptuale asupra informațiilor sunt atât de majore încât ele au produs mutații în însăși arhitectura informațiilor, atât în interiorul agențiilor, cât și în responsabilitățile acestora, creându-se chiar agenții de sine stătătoare care să răspundă cerințelor.

Complexitatea nevoilor de produs informațional distinct bazat pe exploatarea tehnologiei informațiilor, cât și volumul imens și hiperspecializat generat de colectarea tehnică, a impus sistemelor informaționale realizarea unor concepte de structurare distinctă a domeniilor și subdomeniilor pe responsabilități de colectare și prelucrare capabile de un management efectiv a acestei avalanșe de informații puse la dispoziția procesării.

De asemenea, trebuie să avem în vedere impactul evoluției tehnologice asupra conceptelor de colectare, prelucrare, stocare și diseminare a informației, procese care, la rândul lor, au beneficiat din plin de această influență. Practic, întreg procesul informațional este conceptual legat la acest moment de suportul tehnologic avansat al începutului de mileniu, acest proces fiind influențat de tehnologia informațională atât în ceea ce privește viteza de operare, detalierea, cât și calitatea și acuratețea produsului finit, fie că este vorba numai despre o informație individuală, fie că are ca finalitate un IPB complex.

Colectarea reprezintă, practic, la acest moment, procesul cel mai legat de nivel tehnologic atins sau de capacitățile de care se dispune (existență sau disponibilitate temporară). Colectarea depinde practic de trei elemente

distincte, respectiv: spațiu, timp și mediul din care se face colectarea. Funcție de aceste trei criterii se implică cele mai eficiente capacități disponibile, în așa fel încât limitările impuse de către acestea să fie cât mai diminuate în favoarea restrângerii timpului și acurateței produsului primar, cât și a transmiterii rapide și sigure către capacitățile de procesare.

Procesarea și exploatarea necesită și capacități umane, dar mai ales tehnice, capabile să opereze o cantitate cât mai mare informație, incluzând criterii cât mai multe de analiză, fără a afecta major sau capital timpul la dispoziție.

Producția, proces complex de integrare, analiză, evaluare și interpretare, parte a conceptului în sine de lucru cu informație, este afectată major de disponibilitățile tehnologice la dispoziție capabile să opereze software adecvat, în așa fel încât produsul final să fie utilizabil de către consumator (individ, serviciu, sistem, agenție, comunitate sau organizație).

Diseminarea implică, la rândul ei, necesitatea de a dispune de capacități de criptare, comunicații și stocare care să asigure securitatea produsului, transmiterea în timp cât mai scurt fără afectarea acestuia, cât și stocarea lui fără al distorsiona.

Nu în ultimul rând, *evaluarea* procesului informațional reprezintă un concept care poate exista la un nivel de performanță echivalent celorlalte faze ale ciclului informațional numai dispunând de posibilități tehnologice care să ofere analiștilor de sistem vizibilitate și operare capabilă pentru acest gen de activitate.

Oportunitățile oferite de tehnologia informației și comunicațiilor în era informațională pentru domeniul militar vizează asigurarea condițiilor pentru îmbunătățirea substanțială a modului de planificare și ducere a războiului. În mod concret este vorba despre sistemele informaționale la dispoziție integrând senzori, radare și alte echipamente de colectare a informației, la nivelul cărora se produc perfecționări continue. Aceste echipamente asigură următoarele caracteristici:

- sisteme de comunicații globale cu mare viteză și fidelitate de transmitere, care îmbunătățesc cunoașterea spațiului de luptă din orice punct de pe glob;
- creșterea capacității de lovire cu înaltă precizie, care conduce la producerea de pierderi însemnate adversarului concomitent cu reducerea distrugerilor colaterale;
- abilitatea de a analiza distrugerile din spațiul de luptă, fapt ce conduce la creșterea eficacității și eficienței;
- necesitatea pregătirii și desfășurării operațiilor informaționale, care urmăresc distrugerea informațiilor adversarului și protecția celor proprii;

- definirea și redefinirea unor termeni, cum ar fi: sistem de sisteme, operații informaționale, superioritate informațională, război informațional, război bazat pe rețea, revoluție în domeniul militar;
- asigurarea superiorității informaționale, care constă în capacitatea de a colecta, prelucra și disemina un flux neîntrerupt de informații propriu, concomitent cu exploatarea sau afectarea capacității adversarului de a face același lucru.

Impactul evoluției tehnologice se manifestă și în următoarele direcții:

- informația devine deosebit de importantă pentru creșterea puterii și influenței;
- schimbarea continuă a normelor de valori morale și materiale, toate având la bază o deschidere tot mai mare către informație;
- tehnologia informațiilor produce schimbări continue în organizarea și structura tuturor componentelor societății, inclusiv a celei militare și suportului acesteia, fluxurile informaționale facilitând comandă și control în timp real din spații care nu mai țin cont de distanțe, platforme și nivel ierarhic.

Concluzionând, putem aprecia că tehnologia informației a afectat și va afecta major conceptele ce stau la baza informațiilor atât în ceea ce privește arhitectura acestora, cât și a metodelor și procedeele ce operează în domeniul militar, având un rol determinant în acțiunile militare moderne.

BIBLIOGRAFIE

- Bălăceanu Ion, *Revoluția tehnologică contemporană și impactul ei asupra potențialului militar*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2001.
- Cristea Dumitru, *Războiul bazat pe rețea – Capacități NATO facilitate de rețea*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.
- Moștoflei Constantin, *Războiul bazat pe rețea și viitorul acțiunilor militare*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- Paschal Preston, *Reshaping Communications Technology. Information and Social Change*, Sage Publications, UK, 2001.
- Popa Vasile, *Tehnologie și inteligență în conflictele militare*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

IDENTIFICAREA ȘI ANALIZA RESURSELOR PENTRU APĂRARE

IDENTIFICATION AND ANALYSIS OF RESOURCES FOR DEFENCE

Col. Mircea ANICESCU*

Ministerul Apărării Naționale

Ansamblul resurselor de apărare deține un rol hotărâtor în procesul de proiectare, generare/regenerare și susținere a forțelor destinate prevenirii și gestionării crizelor la nivel național și regional. Pentru a face față provocărilor la adresa securității naționale în acest deceniu, Armata României trebuie să promoveze un management de înaltă calitate a resurselor pentru apărare, dar cu preponderență în cel al resurselor umane, domeniu determinant în realizarea tuturor misiunilor încredințate.

The defence resources have a major role during the planning, generation/regeneration and sustaining/maintaining process for the forces involved in and responsible for crisis management, both at national and regional level. In order to properly respond to specific challenges in the field of national security, in the last decade, the Romanian Armed Forces have to promote a high-quality management of the resources for defence and mainly a high-quality human resources management, as human resources are a key factor in successfully accomplish the missions assigned.

Cuvinte cheie: resurse de apărare, managementul crizelor, resurse umane.

Keywords: *defence resources, crisis management, human resources.*

În concepția actuală a Strategiei de securitate națională a României, resursele apărării naționale sunt: materiale, financiare, umane și de altă natură (diplomatice, tehnico-stiințifice, informaționale etc.)¹.

Resursele materiale

Resursele materiale includ atât resursele naturale primare, cât și pe cele derivate cum ar fi: echipamentele și tehnologiile de fabricație, infrastructurile economice, stocurile de materii prime, baza materială a sectorului prestărilor serviciilor.

* e-mail: mirceaanicescu@yahoo.com

¹ *Strategia de securitate națională a României*, București, 2007.

Ca orice activitate, inclusiv și cea militară presupune utilizarea de resurse specifice, în cantități determinante și de calitate adecvată, denumite resurse economice și care cuprind: resursele primare (umane și naturale) și resursele derivate (stocul de capital, informația, inovația, progresul științific și tehnic, abilitatea întreprinzătorului etc.).

Resursele naturale

Despre problematica resurselor naturale, cu deosebire energetice, s-a scris mult în literatura politică și economică de specialitate, resursele aflându-se, de-a lungul timpului, în centrul deliberărilor și negocierilor vizând stabilirea unei noi alcătuirii a relațiilor interstatuale, ultimul deceniu al secolului trecut fiind, după cum menționează și Zbigniew Brzezinski, „martorul unor răsturnări dramatice în politica mondială.”²

Cele mai importante resurse sunt cele de hrană, elementul indispensabil pentru majoritatea activităților umane și de materii prime, a căror problematică rămâne o preocupare de interes major în actuala conjunctură internațională, dată fiind amploarea fără precedent a solicitării acestor resurse, în opinia majorității analiștilor și specialiștilor în domeniu, „accesul sau pierderea accesului la aceste resurse poate avea consecințe imprevizibile”³.

Clasificarea resurselor naturale

- după durata folosirii lor: resurse neregenerabile și regenerabile;
- după gradul de cunoaștere: resurse potențiale, estimate și stabilite;
- după modul de gestionare: resurse aflate în proprietate privată și resurse aflate în proprietate publică.

Resursele neregenerabile – au un caracter limitat și prezintă riscul de epuizare: combustibilii fosili (petrol, gaz metan, cărbune); minereurile.

Resursele regenerabile – se reînnoiesc în timp: resursele de apă, resursele forestiere.

Resursele potențiale – resurse neidentificate, încă, dar posibil de descoperit într-un viitor previzibil ca urmare a activităților de cercetare preliminară.

Resursele estimate – resurse parțial cunoscute fie pe baza analogiei cu alte resurse deja cercetate (cunoscute), fie ca urmare a unor cercetări în puncte izolate.

Resursele stabilite – sunt acele resurse naturale cunoscute în detaliu.

Resursele aflate în proprietate privată – sunt gestionate descentralizat, la nivelul agenților economici.

² Z. Brzezinski, *Marea tablă de șah – Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 11.

³ N. Dolghin, *Geopolitica. Dependentele de resursele energetice*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005, pp. 118-151.

Resursele aflate în proprietate publică – sunt gestionate de societățile de stat sau pot fi concesionate, în anumite condiții, agenților economici, alții decât cele de stat.

Resursele derivate

Alături de resursele naturale o însemnătate crescândă o au resursele economice derivate, ca rezultat al folosirii și acumulării resurselor primare cu efect asupra eficientizării utilizării tuturor resurselor economice.

Pentru a-și satisface nevoile, indivizii utilizează diferite resurse pe care le pot valorifica în rețele de schimb (inclusiv pe piață) pentru a obține bunurile care le sunt necesare.

Rezervele materiale pentru apărare se constituie ca rezerve de stat și se administrează de către Administrația Națională a Rezervelor de Stat.

Acumularea produselor pentru constituirea, păstrarea, reîntregirea și preschimbarea stocurilor rezerve de stat se realizează, potrivit legii.

Resursele financiare

Resursele materiale (averea) și cele financiare (venitul) constituie tipurile de resursă/capital cel mai frecvent utilizate. Resursele materiale sunt prototipul pe baza căruia au fost definite ulterior toate celelalte tipuri de capitaluri. Ele sunt instrumente concrete prin care oamenii își pot satisface nevoile: bani, hrană, locuință, haine, unelte etc.

Evaluarea bogăției sau sărăciei se face cel mai adesea, la nivelul simțului comun, dar și în lucrările academice, prin măsurarea resurselor materiale și financiare. Punerea accentului pe bunurile disponibile sau pe bani determină de altfel discuția despre caracterul direct sau indirect al măsurării sărăciei. Adeseori este practică distincția între capitalul natural și capitalul produs de oameni (precum orice fel de mașină sau instrument care poate fi contribui la crearea altor bunuri).

Resursele financiare destinate apărării se planifică de către instituțiile cu responsabilități în domeniul apărării, conform competențelor și se asigură de către Guvernul României de la bugetul de stat și din alte fonduri legal constituite.

Resursele financiare necesare ducerii războiului se asigură de la bugetul de stat pentru război.

Resursele umane

Resursele umane cuprind atât resursele primare de acest gen, cât și pe cele derivate cum sunt stocurile de învățământ și știință, potențialul inovațional etc.

Aceste resurse au un impact deosebit asupra apărării naționale, se exercită direct sau indirect, atât în condiții de pace, cât și în situații de criză sau conflict și sunt constituite din totalitatea cetățenilor români, apti de efort pentru apărare, care pot îndeplini serviciul militar.

Structurarea resurselor umane

Structurarea resurselor de muncă (necesară cunoașterii locului diferitelor categorii de resurse umane pe piața muncii) se poate face în mai multe modalități.

Resursele totale de forță de muncă

- a) populația în vârstă de muncă, adică populația cuprinsă între 16 și 55 ani la femei și 16-60 ani la bărbați (în România), limitele minime și maxime depinzând de legislația țării respective;
- b) populația în afara vârstei de muncă, respectiv copiii și tinerii sub 16 ani și persoanele de peste 55 (60) de ani;
- c) populația în vârstă de muncă, dar cu incapacitate de a lucra.

Distribuția resurselor totale de muncă

- a) *populația activă*, respectiv populația care din punct de vedere economic include toate persoanele în vârstă de muncă apte de a lucra, care, în perioada de referință, furnizează forța de muncă disponibilă (utilizată sau neutilizată) pentru producerea de bunuri și servicii.
- b) *rezervele de muncă*, respectiv populația în vârstă de muncă și care temporar nu participă la diferite activități economico – sociale, cum ar fi: elevii și studenții în vârstă de muncă și apti de a lucra, care nu exercită o activitate economică sau socială; populația casnică în vârstă de muncă și aptă de a lucra; șomerii.

Pentru examinarea influenței exercitate de resursele umane asupra securității naționale se utilizează o serie de indicatori demografici de ordin calitativ și cantitativ, și anume: numărul total de locuitori; densitatea acestora pe km²; structura populației pe sexe și vârstă; gradul de urbanizare; repartitia geografică a populației; gradul de calificare a forței de muncă; numărul intelectualilor și specialiștilor; structura populației ocupate pe ramuri și sectoare de activitate; structura socială a populației; perspectivele demografice.

Numărul populației unei țări constituie un factor component al balanței puterii în plan zonal, regional și mondial. Oferta de resurse umane depinde de nivelul de tinerețe și de ponderea populației adulte în cadrul populației totale. Rezultă că la o populație egală ca număr total, posibilitățile progresului economic, social și științific și ale apărării naționale vor fi mai mari pentru țara în care ponderea tineretului este superioară față de țara cu care se face comparație.

Calitatea resurselor umane este influențată de o serie de factori, și anume: pregătirea școlară; stocul de învățământ ce este atins și deținut la un moment dat, starea sănătății fizice și psihice a oamenilor.

Resurse diplomatice, tehnico-științifice, informaționale etc.

Resursele tehnologice

Progresul în domeniul științei și tehnologiei este influențat în mare măsură de acumularea de cunoștințe (dependentă de structura și orientarea sistemelor educaționale) și de competiția tehnico-științifică.

În activitatea de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică se includ toate etapele pornind de la nașterea unei idei și până la utilizarea acesteia în practică, sfera de aplicare cuprinzând atât domeniul creșterii și perfecționării producției, cât și aspectele vizând apărarea și perfecționarea ființei umane în cadrul sistemului ecologic și social.

Abordarea distinctă a celor două categorii de activități rezultă din necesitatea elaborării unor strategii în concordanță cu rolul specific al fiecăruia în dezvoltarea economico-socială, al urmăririi eforturilor și efectelor ce le revin.

Resursele informaționale

Resursa informațională a devenit cea mai apreciată comoară a omenirii. Cu mult temei, s-a făcut afirmația de către japonezi că fericiții stăpâni ai informației vor fi și stăpânii lumii. Nu energiile controlate de om, oricât de puternice ar fi ele sau efectele lor, nu aurul și alte averi materiale, sub orice formă ar exista acestea, ci informația va fi semnul puterii.

Noua civilizație informatică se bazează pe disponibilitatea și accesibilitatea informației. Informația a devenit o proprietate națională vitală, cu o valoare strategică: dacă nu este protejată, poate fi cucerită sau distrusă.

Informațiile pentru apărare constituie o resursă destinată fundamentării deciziei, măsurilor și acțiunilor specifice. Activitatea de informații pentru apărare cuprinde acțiunile desfășurate, potrivit legii, de către structurile specializate în domeniul informațiilor, contrainformațiilor și securității naționale.

În general, procesul de planificare trebuie să cuprindă următoarele etape:

- determinarea cantităților de resurse necesare în funcție de scenariile posibile, pe categorii de resurse, repartizate în timp și spațiu;
- identificarea surselor interne și externe capabile să asigure resursele;

- evaluarea cantității și calității resurselor care pot fi disponibilizate în timp și spațiu;
- corelarea tuturor categoriilor de resurse disponibile prin descoperirea, evaluarea și cuantificarea influențelor determinate de fiecare asupra forțelor;
- repartiția prealabilă a resurselor.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de securitate națională a României, București, 2007.

Brzezinski Z., *Marea tablă de șah – Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.

Dolghin N., *Geopolitica. Dependentele de resursele energetice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

FORME, METODE, PROCEDEE ȘI MIJLOACE FOLOSITE ÎN COMITEREA ACȚIUNILOR TERORISTE

COUNTER TERRORIST ACTIONS REGARDING FORMS, METHODS AND MEANS OF ACTION

Col.drd. Cristian GEORGESCU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Uniunea de Luptă Împotriva Terorismului, organism aflat în serviciul vicepreședintelui SUA, a definit terorismul ca fiind „folosirea ilegală a violenței sau amenințarea cu violența împotriva persoanelor sau bunurilor, urmărind obiective social-politice, dorind să intimideze sau să constrângă un guvern, persoane sau grupuri pentru a le modifica linia politică sau comportamentul”.

Cazuistica acțiunilor extremist-teroriste internaționale relevă faptul că, în concepția organizațiilor și grupărilor teroriste, există o preocupare crescândă pentru diversificarea formelor, metodelor și procedeeleor de acțiune. Totodată, rezultă, în esență, că acestea sunt îndreptate asupra persoanelor, chiar dacă vizează la început obiective fixe sau mijloace de transport.

The Union of Fight Against Terrorism (the organization in the job of the vice-president) defined terrorism as „the illegall use of violence or menace with the violence against the people or the material goods, following social-political objectives, meant to intimidate or to constrain any government, people or group in order to modify their political line or the behaviour”.

The casuistry of the international extremist-terrorist actions points out the fact that, in the conception of the terrorist organisations and groups resides an ascending preoccupation for the diversification of the forms and methods of action. Therewith, it means, in substance, that these activities are directed to the persons, even if of the beginning they prefer fixed objectives or means of travel.

Cuvinte cheie: acțiuni teroriste, ambuscadă, amenințare, forțe contrateroriste, țintă, vulnerabilitate.

Keywords: terrorist actions, ambush, threat, counter-terrorist groups, target, vulnerability.

Studierea apariției și evoluției fenomenului terorism reprezintă un demers științific extrem de dificil, aceasta însemnând a parcurge întreaga istorie a omenirii. Până în prezent, nu există o definiție unanim acceptată a

* e-mail: georgescucristian2007@yahoo.com

terorismului, principalul motiv constituind în conținutul extrem de vast al conceptului, care include o mare varietate de forme de manifestare, având drept trăsătură comună scopul final urmărit: provocarea unor sentimente acute de teamă, spaimă și nesiguranță.

Astfel, cercetătorii olandezi, Alex Schmid și Albert Jongman de la Universitatea din Leiden, au analizat cel puțin 109 definiții academice ale terorismului, ajungând la concluzia că elementul de violență era prezent în 83% dintre ele, țelurile politice în 65%, în vreme ce 51% puneau accentul pe elementul inducerii sentimentelor de frică și teroare. Doar 21% din definiții menționau arbitrariul și caracterul nondiscriminatoriu al țintelor alese și numai 17,5% cuprindeau victimizarea civililor, a noncombatanților, a elementelor neutre sau din afară.

Uniunea de Luptă Împotriva Terorismului, organism aflat în serviciul vicepreședintelui SUA, a definit terorismul ca fiind „folosirea ilegală a violenței sau amenințarea cu violența împotriva persoanelor sau bunurilor, urmărind obiective social-politice, dorind să intimideze sau să constrângă un guvern, persoane sau grupuri pentru a le modifica linia politică sau comportamentul”.

Atacul terorist reprezintă acel act violent, premeditat, realizat de teroriști, împotriva unor persoane nevinovate sau incomode, ori a unor obiective (instituții), în anumite scopuri.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, organizațiile și grupările teroriste apelează, de regulă, la următoarele forme de acțiune:

Acțiunea directă

Acțiunea directă reprezintă forma de bază a actelor teroriste și constă în atacul armat direct sau amenințarea cu arma asupra unor persoane, obiective sau mijloace de transport, în scopul ocupării acestuia și luării de ostateci, distrugerii, lichidării, capturării, asasinării sau răpirii persoanelor sau grupurilor, ori pentru crearea de panică, derută, frică și groază în rândul personalului obiectivului sau al populației din zonă.

În funcție de natura obiectivului vizat, vulnerabilitățile acestuia și posibilitățile de acțiune, scopul imediat și îndepărtat urmărit, în cadrul acțiunii directe pot fi utilizate mai multe procedee, astfel:

a. Atacul asupra persoanelor

Atacul asupra persoanelor este un procedeu de acțiune directă prin care elementele teroriste acționează în mod direct asupra persoanelor și reprezintă acțiunea violentă sau amenințarea cu violența, îndreptată, contra vieții, integrității fizice, libertății de acțiune sau sănătății unor personalități politice, economice, militare etc., și care în activitatea lor au lezat interesele organizațiilor sau grupărilor teroriste, sau prin alegerea unor victime nevinovate, a căror maltratare sau suprimare generează puternice stări emoționale în rândurile opiniei publice. Atentatele reușesc să-și atingă

scopurile, dacă nu s-a reușit prevenirea lor și deșurarea intențiilor criminale, înainte ca acestea să fie puse în practică. Ca modalități concrete de acțiune asupra persoanelor țintă sau grupurilor de persoane sunt folosite:

- asasinarea persoanei: reprezintă uciderea persoanei și tinde să fie utilizată de către organizațiile teroriste atunci când nu se găsesc alte modalități pentru atingerea scopurilor propuse; asasinarea poate fi executată prin: agresiune fizică, operații chirurgicale, otrăvire, tratamente injectabile, tratamente medicamentoase; agresiunea fizică a persoanei care se poate realiza prin împușcare, tăiere, înțepare, înjunghiere, strivire, ștrangulare, sugrumare, lovire mortală etc.
- răpirea de persoane;
- sechestrarea de persoane: reprezintă lipsirea de libertate a persoanelor în mod ilegal;
- luarea de ostatici: constă în capturarea sau răpirea și sechestrarea unor ținte umane, utilizate ca moneda de schimb sau ca mijloc de presiune asupra familiilor sau autorităților, în scopul impunerii condițiilor avute în vedere de către răpitori;
- atacul sinucigaș.

b. Atacul asupra obiectivelor fixe

Atacul asupra obiectivelor fixe este un procedeu de acțiune directă prin care elementele teroriste acționează în mod direct asupra obiectivelor fixe și constă în ocuparea unor obiective țintă militare, politice, de stat sau civile, la care dacă se produc avarii însemnate sau distrugerii însoțite de victime omenești poate afecta grav activitățile economico-sociale și se generează spaimă, panică, neliniște și confuzie în rândul populației.

Modalități concrete de acțiune cel mai des folosite sunt:

- atacul direct simultan pe mai multe direcții;
- diversiunea sau acțiunea demonstrativă pe o anumită direcție, urmată de un atac direct pe o direcție favorabilă;
- atacul legendat: care constă în pătrunderea legală a grupului terorist în obiectivul țintă, cu o acoperire credibilă folosind o legendă plauzibilă, prin folosirea unor substituiți de persoane sau utilizarea de documente sustrate sau contrafăcute.

c. Atacul asupra mijloacelor de transport sau pe un traseu de deplasare

Atacul asupra mijloacelor de transport sau pe un traseu de deplasare este un procedeu de acțiune directă prin care elementele teroriste acționează în mod direct asupra mijloacelor de transport și pe un traseu de deplasare și este format din următoarele modalități concrete de acțiune:

- atacul sinucigaș;
- ambuscada: care este o modalitate de luptă pentru a captura sau asasina ținte umane aflate în deplasare cu mijloace de transport și constă într-un atac energic, executat prin surprindere folosind armament și

exploziv; reușita ambuscadei se asigură prin dispunerea elementelor teroriste pe direcția probabilă de înaintare a țintei, pe cât posibil, în așa numitele puncte obligatorii de trecere, unde posibilitățile de manevră sunt reduse, unde este posibilă apropierea în siguranță a teroriștilor și ocuparea în timp foarte scurt a pozițiilor destinate pentru fiecare terorist; locul se alege astfel încât să existe și căi sigure de retragere;

- deturnarea: care reprezintă un act premeditat de capturare a unui mijloc de transport rutier, feroviar, aerian sau naval, urmat de schimbarea ilegală sub amenințarea cu folosirea forței, a direcției și destinației vehiculului și sechestrarea ca ostatici a pasagerilor și a personalului tehnic în anumite scopuri.

Acțiunea acoperită

Urmare a concluziilor rezultate din desfășurarea acțiunilor directe în care elementele teroriste și-au pus viața în pericol, au fost capturați sau anihilați de către forțele contrateroriste, planificatorii organizațiilor teroriste au ajuns la părerea potrivit căreia folosirea explozivilor constituie un alt mijloc eficient de luptă. Acțiunea acoperită constă în asasinarea unor persoane, distrugerea sau incendierea unor obiective sau mijloace de transport, prin folosirea de încărcături explozive, toxice, bacteriologice sau nucleare, plasate în locuri și medii frecventate de persoanele țintă sau prin lovirea țintelor de la distanță. Elementele teroriste adoptă această formă de acțiune atunci când doresc să evite pericolul asupra lor. Procedeele de acțiune utilizate sunt:

- expedierea sau înmânarea de obiecte explozive: sunt trimise prin poștă sau curieri și se pot declanșa înaintea deschiderii, în momentul deschiderii sau cu întârziere: plicuri, colete, buchete de flori, cadouri etc.;
- plasarea de obiecte explozive în interiorul imobilului vizat: se execută prin pătrunderi legendate sau cu ajutorul unor persoane corupte care își desfășoară activitatea în locul respectiv;
- folosirea de vehicule capcană pline cu exploziv: vehiculele se poziționează în apropierea obiectivului țintă sau pe un traseu de deplasare, în puncte obligatorii de trecere, iar declanșarea exploziei se execută prin telecomandă radio, infraroșu, laser, în momentul trecerii țintei sau de la distanță;
- folosirea de bombe umane: ființe umane îmbrăcate cu exploziv sunt poziționate în apropierea obiectivului țintă sau pe un traseu de deplasare, iar declanșarea exploziei se execută prin telecomandă de la distanță; această metodă este foarte des întâlnită în țările arabe;
- folosirea de animale bombă, vii sau moarte: animale îmbrăcate cu exploziv sunt poziționate în apropierea obiectivului țintă sau pe un traseu de deplasare, iar declanșarea exploziei se execută prin telecomandă de la distanță; și această metodă este foarte des întâlnită în țările arabe;

- lovirea țintei de la distanță: se realizează prin folosirea lunetiștilor, aruncătoarelor de grenade, rachetelor etc.;
- iradierea țintei: se realizează prin folosirea substanțelor radioactive;
- contaminarea țintei: se realizează cu ajutorul unor substanțe toxice sau germeni patogeni.

Acțiunea psihologică

Acțiunea psihologică reprezintă actul de intimidare săvârșit de către elemente specializate ale grupărilor teroriste cu scopul de a influența anumite persoane, grupuri de persoane sau chiar opinia publică în general. Acțiunea psihologică vizează distrugerea sau slăbirea capacității de rezistență psihică persoanelor și crearea derutei și a stărilor de panică în rândul acestora. Acțiunea psihologică se realizează prin amenințarea verbală cu violența sau folosind întregul arsenal de metode de influențare, care constau în folosirea dezinformării sau lansarea pe diverse căi a unor informații șocante sau zvonuri, de natură să creeze panică și stări de nesiguranță, în rândul persoanelor sau în rândul opiniei publice. Aceste acțiuni, puțin costisitoare, dar cu afecte psihologice considerabile, capătă în ultimul timp o amploare tot mai mare, vizând crearea unui climat de nesiguranță, dar fără a se recurge la mijloace distructive. Procedeele de acțiune utilizate, cele mai utilizate, sunt:

- amenințarea verbală cu folosirea forței: reprezintă proliferarea pe față sau prin procedee insidioase a unui pericol generator de stres psihic, la adresa unor ținte umane sau a avutului lor; practic, se urmărește alarmarea țintei, prin afirmarea puternică a intenției de a utiliza împotriva acesteia, mijloace violente sau de natura a-i dăuna în orice alt mod, care să le pună în pericol viața, integritatea corporală, sănătatea, libertatea de acțiune sau de mișcare sau care să aducă prejudicii grave prestigiului lor sau al familiilor lor. Cele mai obișnuite amenințări verbale cu folosirea forței sunt cele cu: răpirea, asasinarea, mutilarea, rănirea, schingiuirea, distrugerea avutului mobil sau imobil prin incendiere, inundație, folosirea explozivilor etc. Modalitățile de adresare a amenințărilor verbale cu folosirea forței pot fi prin: scrisori sau scrisori anonime, apeluri telefonice, telegrame, sloganuri diseminate la manifestații și demonstrații sau mesaje trimise organelor de presă. Ca mod de transmitere se pot folosi: adresarea direct țintei sau adresarea indirectă folosindu-se intermediari, precum, membrii familiei, rude, neamuri, colegi, prieteni, amici, cunoștințe sau chiar mass-media. Pentru a le face credibile, amenințările grave sunt precedate uneori de amenințări de o gravitate mai mică;
- cererile repetate;
- lansarea de alarme false prin telefoane anonime sau prin mass-media, care anunță iminența producerii unui act terorist;

- preocupări pentru procurarea și folosirea de armament chimic, bacteriologic și nuclear;
- lansarea premeditată de zvonuri;
- acțiuni de șantaj.

Cazuistica acțiunilor extremist-teroriste internaționale relevă faptul că în concepția organizațiilor și grupărilor teroriste există o preocupare crescândă pentru diversificarea formelor, metodelor și procedeeleor de acțiune. Totodată, rezultă, în esență, că acestea sunt îndreptate asupra persoanelor, chiar dacă vizează la început obiective fixe sau mijloace de transport. Acțiunile teroriste variază în funcție de diferiți factori: gradul de instruire a teroriștilor și posibilitățile acestora de a obține anumite mijloace folosite în comiterea acțiunilor teroriste, caracteristicile țintei vizate, reacțiile forțelor antiteroriste și ripostele forțelor contrateroriste sau alterarea efectului mediatic al acțiunilor din cauza repetării lor.

BIBLIOGRAFIE

- Antipa M., *Securitatea și terorismul. Prevenirea și combaterea acțiunilor extremist – teroriste pe teritoriul României. Tendințe și perspective la început de mileniu*, Editura Celsius, București, 2004.
- Arădăvoaice G., Naghi G., Niță D., *Sfârșitul terorismului?*, Editura Antet XX Press, București, 2002.
- Arădăvoaice G., Iliescu D., Niță D., *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Editura Antet, București, 1997.
- Barna C., *Terorismul. Ultima soluție?*, Editura Top Form, București, 2005.
- Bergen P., *Războiul Sfânt S.A.*, Editura Alfa, București, 2003.
- Marret J., *Tehnicile terorismului*, Editura Corint, București, 2002.
- Munteanu M., Alexe V., *Misterele din 11 septembrie și noua ordine mondială*, Editura Ziua, București, 2002.
- Radu N., *Recurs la siguranța statului*, Editura Eva Prod, București, 2006.
- Simileanu V., *Radiografia terorismului*, Editura Top Form, București, 2004.
- International Encyclopedia of Terrorism*, Fitzbory Deaborn Publishers, Chicago, 1997.

TENDINȚE ALE MANAGEMENTULUI LOGISTIC ÎN ECONOMIA GLOBALĂ

TRENDS IN LOGISTICS MANAGEMENT IN THE GLOBAL ECONOMY

Col.prof.univ.dr. Gheorghe MINCULETE*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Tehnologiile digitale ale secolului XXI permit dezvoltarea unui nou model de economie. Reducerea graduală a efectelor costurilor de producție determină un echilibru al aprovizionării, iar în reducerea costurilor permite creșteri în aprovizionare și transport. În acest caz, noile metode ale managementului logistic sunt solicitate de condițiile satisfacerii cererii. Companiile care utilizează internetul în canalele lor de distribuție dispun de oportunitatea de livrare rapidă a bunurilor, la timp, cu minimum de erori prin scăderea costurilor în procesele de comandare și distribuție.

Transformarea strategiilor de afaceri aferente secolului XXI determină managementul logistic în companii. Implementarea modelului logisticii relaționale în procesul de management specific conferă întreprinderilor viteză, flexibilitate și eficiență în funcționare.

In 21st century digital technologies enable the development of new economic models. Gradual reduction in the production costs effects demands the supply equilibrium. Reduction in costs leads to increase in supply and transport. In this case, new logistics management methods are required to meet the demand. Enterprises using internet in their distribution channels have the opportunity to deliver goods fast, on-time and with minimum level of mistake through decreasing costs in stages from ordering to the delivery.

The changing business strategies in the 21st century drive the logistics management in enterprises. Implementation of relationship logistics model in the process of logistics management provides enterprises with speed, flexibility and efficiency in their logistics functions.

Cuvinte cheie: logistica globală, managementul logistic, managementul integrat al logisticii, echipele logistice interfuncționale interfirme, avantajele internetului, externalizarea serviciilor logistice.

Keywords: *global logistics, logistics management, integrated logistics management, logistics interfunctional intercompanies teams, internet advantages, outsourcing.*

* e-mail: minculetegh@yahoo.com

Sub aspect general, managementul reprezintă știința conducerii care utilizează concepte specifice sociologiei și psihologiei, informaticii, economiei precum și propriile metode, principii și tehnici în vederea fundamentării, adoptării și aplicării în timp util a deciziilor, a optimizării activității generale la nivel micro și macroeconomic.

Odată cu apariția și dezvoltarea globalizării, o nouă noțiune, *logistica*, a început să capete din ce în ce o tot mai mare utilizare. La simpla lecturare mass-media cotidiene întâlnim, din ce în ce mai mult, expresii de genul: *logistica didactică*, *logistica unei adunări*, *logistica unei autostrăzi*, *logistica forțelor de ordine*, *logistica infractorilor*, *logistica spitalului*, *logistica militară* ș.a.m.d.

De la început, suntem obligați să acceptăm că *logistica* este o noțiune, cu o largă întrebuintare, ce sugerează baza tehnico-materială în care se organizează și se execută diverse activități. Pentru a-i surprinde corelațiile cu fenomenele globalizării, considerăm că este necesar să aducem câteva argumente în legătură cu apariția și dezvoltarea sensurilor și semnificațiilor noțiunii și sistemelor logistice.

Astfel, dicționarele de bază ale limbii române sugerează că *logistica* este un substantiv feminin, având ca sorginte cuvântul de origine franceză *logistique* ce exprimă fie arta calculelor, fie un domeniu al logicii formale, responsabil de aplicarea metodelor matematice în cibernetică, electronică, lingvistică etc. Există însă și diferite materiale care consideră *logistica* o noțiune ce s-a dezvoltat de la cuvântul grecesc *logistikos*, care definește pe cineva priceput în a face calcule¹.

Încercând să localizeze începuturile logisticii moderne, doctorul în economie, Mihai Korke, în articolul „Timpul-factor de optimizare a activităților agenților economici”, consideră că, în a doua jumătate a secolului XX, *logistica* își face apariția în viața civilă pentru rezolvarea problemelor aprovizionărilor piețelor din S.U.A. aflate la mari distanțe față de nordul industrializat².

Cu peste trei decenii în urmă, în literatura economică românească, *logistica* exprima „...un complex de activități, cuprinzând manipularea, transportul, sortarea, depozitarea produselor, formarea sortimentului comercial, prepararea și executarea comenzilor, având drept scop deplasarea fizică a produsului de la producător la utilizatorul final cu cele mai reduse costuri ocazionate de procesul distribuției”³.

Logistica globală a evoluat și evoluează, iar din momentul în care a încorporat știința, răspunzând de funcționarea eficientă a oricărui sistem social, *logistica* a căpătat dimensiuni globale, propagându-se ca o religie, fiind indubitabil, în slujba unor instituții politice.

¹ Gl.bg.(r.) dr. Mircea Udrescu, *Logistica și globalizarea*, în volumul „Spațiul sud-est european în contextul globalizării – Sesiune de comunicări științifice cu participare internațională – STRAREGII XXI, București, 12-13 aprilie, 2007, pp. 306-307.

² Mihai Korke, *Timpul – factor de optimizare a activităților agenților economici*, Sisteme logistice nr.2,1991, p. 7.

³ Colectiv, *Dicționar de marketing*, Editura Junimea, Iași, 1979, pp. 192-193.

Este lesne de înțeles că sub aspect economic, managementul logistic relevă arta planificării și conducerii logisticii în sprijinul procesului de producție al companiei, pornind de la selecția furnizorilor, mișcarea materialelor în interiorul firmei și distribuirea produselor finite până la consumatorul final. Înțelegerea acestui domeniu în cadrul economiei globale presupune cunoașterea comportamentului de cumpărare al companiilor, managementul stocurilor, planificarea și controlul producției, managementul calității, managementul transportului și distribuției.

Logistica asigură, prin managementul specific, gestiunea integrată a fluxului tuturor materialelor și produselor finite în/din întreprindere. Obiectivul fundamental al managementului logistic este furnizarea bunurilor/serviciilor către clienți cu cele mai mici costuri. Gestiunea integrată a întregului ciclu operativ al întreprinderii cuprinde: proiectarea, aprovizionarea, producția, distribuția, transportul și depozitarea, livrarea la client, asistența postvânzare.

În economia globală, specifică societății bazate pe cunoaștere, *eficiența managementului logistic* presupune corelarea celor trei componente ce reunesc activități desfășurate deopotrivă în interiorul companiei (activitățile de susținere a producției), cât și la interfața cu secvențele din aval (intrările) și din amonte (ieșirile), în cadrul canalelor de marketing (aprovizionarea și distribuția fizică). Rezultă așadar că, regula de bază a logisticii, în economia globală, impune principiul managerial specific după care, suma optimurilor locale nu este egală cu optimul global.

În figura nr.1 este prezentată relaționarea generală dintre logistică, producție și marketing sub aspectul utilității valorii nou create.

Renumitul teoretician în domeniu, John Gattorna, susținea că, până nu de mult, se făcea greșeala de a asocia procesele manageriale logistice cu distribuția produselor finite, adică cu ultima etapă a producției. Acest punct de vedere a ignorat rolul managementului logistic în gestionarea fluxurilor interne de materii prime, subansamble, brevete, piese și ambalaje. Acest flux fizic este însoțit de un flux de informații în ambele sensuri care reprezintă cadrul de operare al logisticii⁴.

În prezent, multe dintre ideile susținute de John Gattorna sunt deja realitate, deoarece toate firmele care se bucură de succes consideră logistica tot mai mult o funcție managerială, care este responsabilă de sincronizarea produs, loc, timp, având drept finalitate optimizarea de ansamblu a activităților pentru menținerea organizației în mediul concurențial.

Având în vedere globalizarea și socializarea logisticii, profesorul universitar Bernard Helmut Kortshac, de la Universitatea Economică din Viena, aprecia că logistica realizează o descriere complexă a interacțiunii bazate pe diviziunea și specializarea muncii între elemente, funcții,

⁴ John L. Gattorna (coordonator) și colectiv, *Managementul logisticii și distribuției*, Editura Teora, București, 1999, p. 48.

compartimente și întreprinderi, între național și internațional, în condițiile transformării pieței vânzătorului într-o piață a cumpărătorului.

Logistica reprezintă, așadar în opinia profesorului, știința și instrumentul de optimizare a eforturilor în cele mai diverse domenii: în transporturi, în funcționarea spitalelor, în îndepărtarea deșeurilor rezultate din orice activitate, în cucerirea spațiului cosmic, în negocierea afacerilor întinzându-se de la logistica întreprinderii la logistica națională, de la logistica națională la logistica europeană și până la cea mondială⁵.

Dacă avem în vedere compania producătoare, managerul logistician este singura persoană din firmă ce poate conduce gestionarea tuturor fluxurilor de informații și de materiale, pornind de la conceperea produsului și până la consumul lui, ținând cont de interacțiunile acestor fluxuri. O asemenea poziție îi dă posibilitatea managerului departamentului logistic să estimeze capacitatea firmei de a răspunde așteptărilor.

În conformitate cu prevederile studiului renumitei organizații Council of Logistics Management, în anul 1986, managementul logistic era definit ca fiind procesul de planificare, implementare și control al fluxului și stocării eficiente și eficace sub aspectul costurilor, a materiilor prime, produselor în curs de prelucrare, produselor finite și fluxurilor informaționale conexe, de la punctul de origine la punctul de consum, cu scopul îndeplinirii cerințelor clienților⁶.

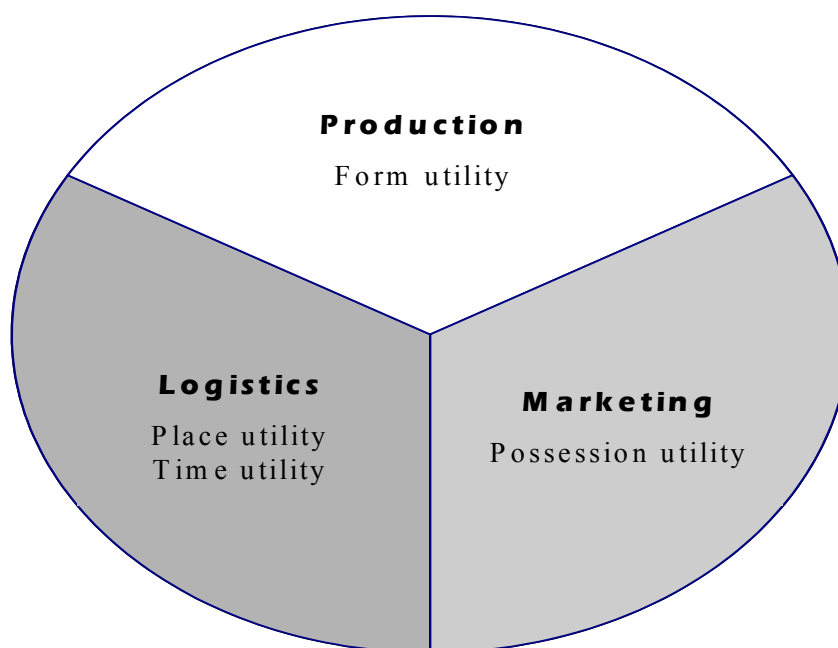

Fig. 1 Relația logistică-produție-marketing

Sursa: Center for Supply Chain Research,
Penn State University

⁵ Bernard Helmut Kortshac, *Logistica*, în „Sisteme logistice” nr. 2, 1991, p. 7.

⁶ Carmen Bălan, *Evoluții conceptuale în domeniul logisticii și lanțului de aprovizionare livrare*, în *Abordări și determinări funcționale ale logisticii* – Simpozion științific la Catedra Logistică, Finanțe și Contabilitate din UNAp „Carol I”, 02.02.2007, pp. 165-166.

În anul 2003, aceeași organizație, *Council of Logistics Management (CLM)* din SUA, a formulat o nouă definiție a managementului logistic. Definiția respectivă conținea o serie de modificări esențiale în raport cu definițiile anterioare. Astfel, dacă logistica este considerată ca parte integrantă a lanțului de aprovizionare-livrare, managementul logistic include, de regulă, toate activitățile referitoare la managementul transporturilor spre și de la organizație, managementul flotei de mijloace de transport, depozitarea, manipularea materialelor, onorarea comenzilor, proiectarea rețelelor logistice, managementul stocurilor, planificarea livrării/cererii și managementul prestatorilor terți de servicii logistice⁷.

Funcția managerială logistică include, totodată, după cum este și firesc, alegerea furnizorilor și aprovizionarea, planificarea și programarea producției, ambalarea și asamblarea, precum și servirea clienților. Astfel, din punct de vedere managerial se remarcă implicarea logisticii în toate nivelurile de planificare și execuție ale companiei – strategic, operațional și tactic. Rezultă, așadar, că managementul logistic este o funcție integratoare la nivelul firmei/organizației, care coordonează și optimizează toate activitățile logistice pe care le integrează cu alte funcții, printre care marketingul, vânzările, producția, finanțele și tehnologia informației.

Potrivit precizărilor efectuate de CLM, se remarcă o serie de clarificări suplimentare ale conținutului conceptului managerial de *logistică* rezultat din analiza limitelor și relațiilor cu alte funcțiuni și activități ale organizației. Principalele aspecte subliniate sunt următoarele: managementul prestatorilor terți de servicii logistice, planificarea și programarea producției, nivelurile de aplicabilitate a conceptului, rolul de funcție integratoare.

Potrivit aprecierii specialiștilor, noua formulare a conceptului de management logistic subliniază, în principal, următoarele elemente: relația dintre logistică și lanțul de aprovizionare-livrare, tipurile de fluxuri și obiectul fluxurilor.

Din ce în ce mai multe firme adoptă și aplică astăzi conceptul de *management integrat al logisticii*. Potrivit acestui concept, pentru oferirea unor bunuri și servicii mai accesibile clienților și reducerea cheltuielilor de distribuție este necesară munca în echipă atât în interiorul firmei, cât și cu toate organizațiile care constituie canalul de marketing. În acest scop, compartimentele funcționale ale firmei vor acționa în strânsă cooperare în vederea maximizării rezultatelor organizației în domeniul logistic. Totodată, pentru a maximiza rezultatele întregului sistem de distribuție, firma va trebui

⁷ Carmen Bălan, *Logistica*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Uranus, București, 2006, pp. 309-312.

ca, în exterior, să-și integreze sistemul său logistic cu cele ale furnizorilor și clienților săi⁸.

În opinia specialiștilor în domeniu, obiectivul fundamental al managementului integrat al logisticii îl reprezintă armonizarea tuturor deciziilor privind distribuția, care sunt luate la nivelul companiei. În acest scop, pentru realizarea unor relații compatibile între funcții, unele firme au constituit *comitete logistice permanente*, alcătuite din manageri cu responsabilități în derularea diferitelor activități de distribuție fizică. În figura nr. 2, prezentăm determinantele managementului logistic în cadrul unei firme producătoare⁹.

Tot în sensul de integrare eficientă, specialiștii afirmă că firmele pot crea și posturi de management care leagă activitățile logistice ale diferitelor domenii funcționale. Astfel, numeroase firme dispun de un vicepreședinte responsabil cu logistica, a cărui autoritate este interfuncțională în coordonarea activităților logistice și de marketing, pentru gestionarea eficientă a activităților lanțului ofertei (lanțului de aprovizionare-livrare) la fiecare categorie de produse în parte, în vederea satisfacerii la un nivel superior a nevoilor clienților, la costuri rezonabile¹⁰.

În vederea coordonării strategiilor logistice și construirii parteneriatelor puternice cu furnizorii și clienții, pentru îmbunătățirea serviciilor oferite și reducerii costurilor aferente canalelor de distribuție, numeroase firme au constituit echipe logistice interfuncționale interfirme.

La începutul deceniului actual, specialiștii au inclus în rândul deciziilor manageriale logistice o alegere suplimentară, respectiv decizia de a realiza cu forțe proprii sau de a externaliza activitățile logistice. În acest fel, managementul prestatorilor terți de servicii logistice devine o componentă distinctă a logisticii.

Acești furnizori independenți de servicii logistice îndeplinesc toate sau o parte dintre funcțiile necesare pentru ca produsele clienților lor să ajungă pe piață.

În acest mod, prin subcontractarea activităților logistice, compania poate să dispună de un sistem complet de distribuție a bunurilor, fără să fie nevoită să suporte costurile, întârzierile și riscurile asociate înființării propriului său sistem. Potrivit studiilor făcute, subcontractarea permite, de regulă, reduceri de costuri de 15 până la 30%¹¹.

⁸ Philip Kotler, Gary Armstrong, *Principiile Marketingului*, Ediția a III-A, Editura Teora SRL, București, 2005, pp. 615-616.

⁹ Peter Baily, David Farmer, David Jessop, David Jones, *Principiile și managementul achizițiilor*, Editura ARC, 2004, p. 73.

¹⁰ *Ibidem*, p. 617.

¹¹ *Ibidem*.

După cum s-a remarcat, *planificarea și programarea producției* sunt integrate în aria de competență a logisticianului. Totuși, CLM a folosit sintagma „în grade variate”, pentru a ilustra gradul de implicare a managerului logistician în domeniul planificării și programării producției. Motivele variațiilor pot fi absența activităților de producție/prelucrare în anumite organizații, precum și participarea logisticianului ca membru în echipe de lucru, alături de specialiștii în domeniul planificării operațiunilor producției.

Conform altor specialiști care susțin relevanța conceptului de logistică, se poate face o diferență între *logistica internă* și *logistica externă*, ca părți componente ale *logisticii integrate*. De exemplu, specialiștii spanioli afirmă că *logistica internă* se referă la costul total și gestiunea coordonată a activităților operative ale întreprinderii¹².

Actualmente, statutul logisticii în cadrul organizației este mai bine precizat, fiindcă este implicată în toate nivelurile procesului managerial, de la planificare la execuție. Spre deosebire de accepțiunile din deceniile anterioare, *logistica* încetează să mai fie privită doar ca un set de activități și priorități imediate, desfășurate în funcție de imperativele momentului.

Pe măsură ce aceeași sursă de capital a căpătat o tot mai diversă utilizare, acoperind o arie multiplă de domenii de activitate, *logistica* a câștigat noi valențe globale, devenind responsabilă de eficientizarea capitalurilor în profil teritorial, gestionând fluxurile de informații și de bunuri specifice producției de bunuri, infrastructurii, educației, securității, apărării mediului, sănătății etc.

În general, *logistica* a evoluat, și, din momentul în care a încorporat știința, răspunzând de funcționarea eficientă a oricărui sistem social, ea a devenit un instrument calitativ și un susținător intim al globalizării, iar *logistica globală* s-a metamorfozat într-un determinant politic. Ea se propagă și se întinde la fel ca o religie, dar și ea, desigur, găsindu-se în slujba unei instituții politice.

Eliminarea dependenței teritoriale în cadrul procesului de globalizare determină ca *logistica* să fie puternic influențată de mobilitatea în exces a capitalului. În acest context, se manifestă fie întărirea sistemelor logistice, situație întâlnită în cazul marilor companii, fie externalizarea serviciilor logistice prin încheierea unor relații contractuale sau de parteneriat cu firme specializate, opțiune caracteristică investitorilor oportuniști cu putere limitată de dezvoltare¹³.

¹² *La Logistica en Espana. Estudio de situacion 2001*, Centra Espanol de Logistica, El Consorci de la Zona Franca de Barcelona, 2002, p. 11.

¹³ Marin Dumitru, *Managementul logisticii. Elemente teoretice și practice*, Editura Sitech, Craiova, 2005, pp. 416 - 420.

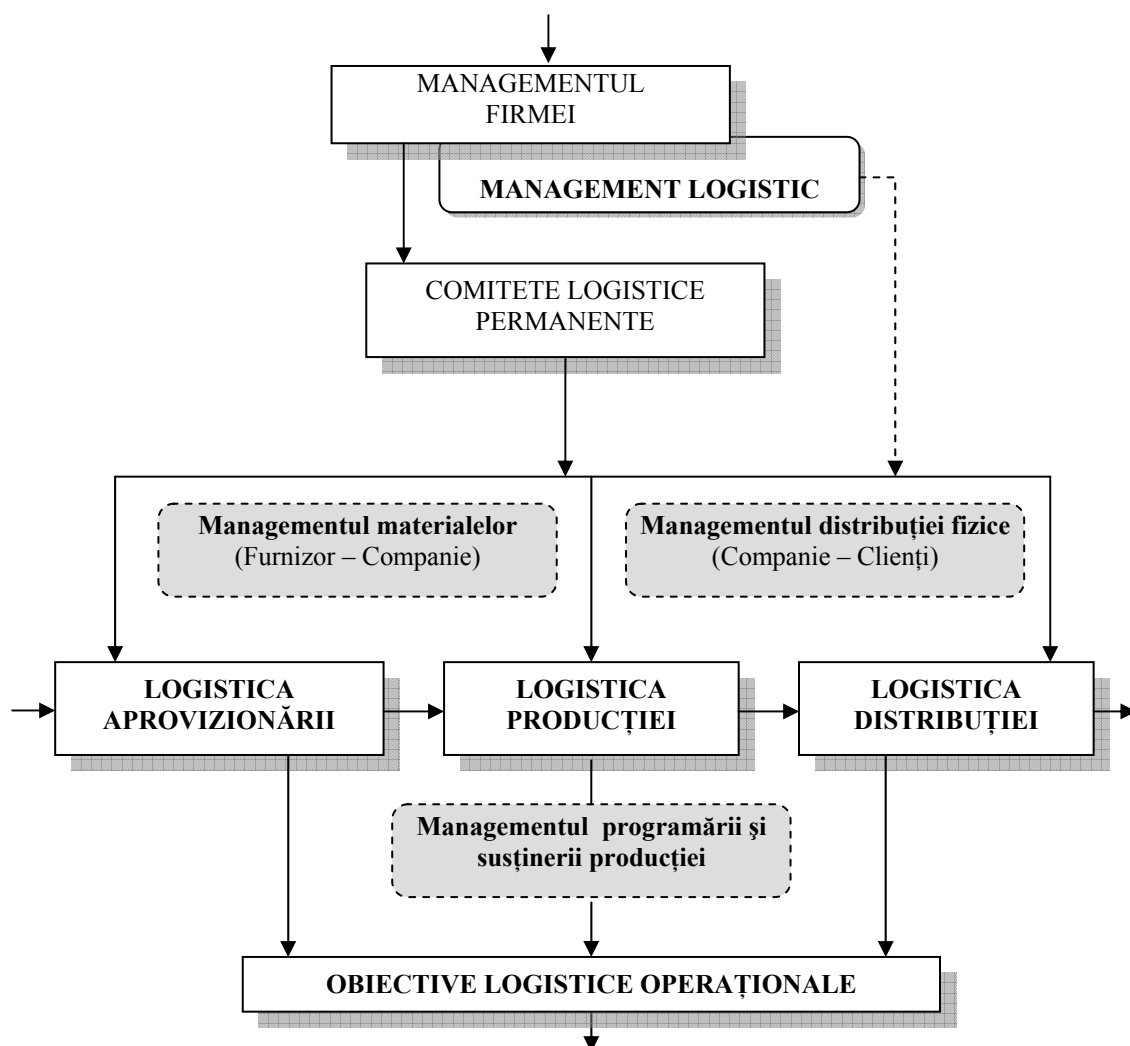

Fig. 2 *Determinantele managementului logistic în cadrul unei firme producătoare*

Comprimarea timpului și a spațiului geografic reprezintă temelia globalizării care se realizează prin intermediul logisticii. În aceste condiții, specialiștii afirmă că numai sistemele logistice performante, sprijinite tehnologic și managerial pot imprima siguranță și viteză. Se poate remarca că, din punct de vedere logistic, comprimarea spațiului și a timpului înseamnă conectarea dinamică a managementului logistic pentru integrarea sistemică globală care vizează în principal: aprovizionare și distribuție în/din orice loc din lume, sisteme de transporturi complexe, sigure și rapide, strategii și politici de stocuri flexibile, asistență și intervenții de specialitate permanente, operative și de calitate, fluxuri de informații și comunicații etc.

Instrumentul global care a eliminat efectele timpului și distanțelor îl reprezintă internetul. Influențele internetului asupra managementului logistic sunt recunoscute, în cadrul economiei globale, prin viteza de operare. În acest sens, rapiditatea curentă a culegerii, exploatării și valorificării informațiilor determină reducerea fără precedent a speranței de viață (ciclului) a produselor.

Avantajele internetului au impus sistemelor manageriale ale companiilor un nou tip de organizare logistică prin integrarea în rețea a tuturor participanților interesați de realizarea produsului, respectiv firma, furnizorii de materiale și clienții, ceea ce a generat, implicit, operarea unor modificări de substanță la nivelul aprovizionării, gestiunii stocurilor și distribuției¹⁴.

Tendința managementului logistic modern este de a determina funcționarea operatorilor economici printr-un procedeu relativ simplu, astfel: clientul semnalizează cererea prin comandă, care este recepționată simultan de către companie și furnizorii răspândiți în întreaga lume, ceea ce declanșează în mod automat procesul aprovizionării cu materiale. În continuare, termenul mediu de livrare este foarte scurt, de câteva zile, din momentul recepționării comenzii. Rezultă că sistemele flexibile de planificare, organizare a producției și logisticii elimină constituirea atât a stocurilor de materiale, cât și de produse finite, precum și a intermediarilor.

Raportat la costuri, sistemul de organizare logistică prin integrarea în rețea devine generator de economii, iar calitatea servirii net superioară, fiind fondată pe personalizarea produsului și pe viteza de creștere a soluționării, la un nivel superior, a cererii produsului.

Trendurile globalizării induc necesitatea reorientării sistemului organizatoric al managementului de firmă, în sensul trecerii de la sistemele de valori bazate pe modelul organizațiilor integrate vertical la strategii și politici manageriale bazate pe alianțe și parteneriate.

Pe plan internațional, cele mai elocvente exemple de alianțe, din punct de vedere logistic, se întâlnesc în sfera transporturilor simple sau combinate: aeriene, rutiere-aeriene, rutiere-navale, aeriene-navale, conducte-navale etc. În vederea asigurării serviciilor de transport, pe diferite rute și între diverse firme de transport, se încheie alianțe care urmăresc păstrarea sau dezvoltarea segmentului de piață, reducerea costurilor de operare, servirea clienților la un nivel calitativ superior, la timpul stabilit și locul indicat și la prețuri modice (atractive)¹⁵.

Pentru a fi de durată, alianțele și parteneriatele strategice se realizează în jurul sau în legătură cu mărcile de fabricație. Avantajele vizează, în acest sens, creșterea șanselor de fidelizare a clienților și de disponibilitate a acestora de a plăti prețuri mai mari pentru bunurile sau serviciile respective. Totodată, trebuie avută în vedere și importanța alianțelor sau parteneriatelor cu clienții, pentru fluidizarea fluxurilor de bunuri și servicii.

Mecanismele de mișcare a oricărei afaceri este dată de generalizarea societății de consum, percepută tot mai mult ca un adevărat perpetuum mobile al producției de bunuri, datorită exploatării capacității indivizilor de acumulare a acestora pentru realizarea satisfacțiilor personale.

¹⁴ *Ibidem*, p. 418.

¹⁵ *Ibidem*, p. 420.

Globalizarea, în societatea bazată pe cunoaștere, reprezintă un fenomen complex cu multiple dimensiuni, în care aspectele economice, politice, sociale și culturale sunt prezente concomitent. Acest fenomen omniprezent este dictat, în principal, de exigențe ivite din lumea economică, fiindcă este pilotat de actori care își apără propriile strategii de creștere, în contextul deschiderii crescânde a economiilor spre mărfuri și capitaluri străine¹⁶.

În contextul economiei globale cu tendințe ample de obținere a performanțelor prin digitalizare, succesul unei companii se construiește pe principii moderne de management logistic. Numai astfel, o companie poate spera că va reuși să pătrundă și să se mențină pe piața națională sau internațională, ambele, fără deosebire, puternic concurențiale.

TerțIALIZAREA serviciilor logistice este într-o continuă dezvoltare în toată Europa. Societățile producătoare și distribuitoare au tendința de a terțIALIZA activitățile complementare, iar distribuția este una dintre acestea. Între timp, de cealaltă parte, furnizorii de servicii logistice continuă să diversifice și să îmbunătățească oferta.

Se prognozează că perioada care urmează va marca ascensiunea pe scară largă a logisticii, ea fiind considerată de specialiști o condiție esențială a competitivității în relațiile economice actuale, un instrument de natură managerială, o tehnologie de sinteză, coordonând sarcinile aprovizionării, fabricației, desfacerii, gestiunii industriale, prestației post-vânzare¹⁷.

Tendința logisticii globale în era digitală o reprezintă orientarea către conjunctura actuală și potențială a cererii și ofertei pe piața serviciilor logistice, având ca motor de dezvoltare coordonatele concurențiale europene și mondiale în domeniu. În acest scop se desprinde concluzia că accesul la pozițiile decizionale în marile companii este cu mult mai ușor de realizat dacă aspiranții au pregătire și experiență în domeniul logisticii și managementului operațiunilor logistice, digitalizate și în rețea. Determinarea științifică a momentului în care un produs trebuie să se găsească în fiecare punct al lanțului productiv și de desfacere se apreciază că fundamentează imaginea managementului logistic modern în economia bazată pe cunoaștere.

BIBLIOGRAFIE

Baily Peter, David Farmer, David Jessop, David Jones, *Principiile și managementul achizițiilor*, Editura ARC, 2004.

Bălan Carmen, *Evoluții conceptuale în domeniul logisticii și lanțului de aprovizionare livrare*, în *Abordări și determinări funcționale ale logisticii* – Simpozion științific la Catedra Logistică, Finanțe și Contabilitate din UNAp, 02.02.2007.

¹⁶ Dr. Mircea Mureșan, dr. Petre Duțu, *Societatea civilă-actor nonstatal major*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, pp. 140, 142.

¹⁷ Col. Mircea Udrescu, col. Dumitru Popescu, *Sistematizări despre logistica militară*, Editura Ministerului de Interne, București, 1999, p. 11.

- Bălan Carmen, *Logistica*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Uranus, București, 2006.
- Dumitru Marin, *Managementul logisticii. Elemente teoretice și practice*, Editura Sitech, Craiova, 2005.
- Gattorna John L. (coordonator) și colectiv, *Managementul logisticii și distribuției*, Editura Teora, București, 1999.
- Korke Mihai, *Timpul – factor de optimizare a activităților agenților economici*, Sisteme logistice nr.2, 1991.
- Kortshac Bernard Helmut, *Logistica*, în Sisteme logistice nr. 2, 1991.
- Kotler Philip, Gary Armstrong, *Principiile Marketingului*, Ediția a III-a, Editura Teora SRL, București, 2005.
- Dr. Mureșan Mircea, dr. Petre Duțu, *Societatea civilă – actor nonstatal major*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.
- Col. Udrescu Mircea, col. Dumitru Popescu, *Sistematizări despre logistica militară*, Editura Ministerului de Interne, București, 1999.
- Gl.bg.(r.) dr. Udrescu Mircea, *Logistica și globalizarea*, în volumul „Spațiul sud-est european în contextul globalizării – Sesiune de comunicări științifice cu participare internațională – STRATEGII XXI, București, 12-13 aprilie, 2007.
- Centra Espanol de Logistica, *La Logistica en Espana. Estudio de situacion 2001*, El Consorci de la Zona Franca de Barcelona, 2002.
- Colectiv, *Dicționar de marketing*, Editura Junimea, Iași, 1979.

IMPLICAȚIILE ȘI NECESITATEA MENȚINERII ECHILIBRULUI DE PUTERE ÎN RELAȚIA NATO – RUSIA

THE IMPLICATIONS AND THE NECESSITY OF MAINTAINING THE BALANCE OF POWER IN THE NATO – RUSSIA RELATIONSHIP

Col.drd. Dumitru PANĂ*

Corpul de control și inspecție

Baza cooperării dintre NATO și Rusia a fost stabilită prin Actul de constituire NATO – Rusia cu privire la relații, cooperare și securitate reciprocă, semnat la Paris, în 27 Mai 1997.

Este general agreată ideea că viitorul relației NATO – Rusia va depinde în mare măsură de relațiile dintre Moscova și Washington. Întotdeauna discordanțele le-au reprezentat interesele geopolitice dintre cele două țări, interese care deseori se suprapun. Un exemplu elocvent este Caucazul de sud, zonă unde există o competiție evidentă între aceste două țări pentru resursele naturale și furnizarea lor pe piața mondială.

The base of collaboration between NATO and Russia was established based on NATO – Russia formation document referring to reciprocal relations, cooperation and security, signed in Paris, on May 27th, 1997.

Many agree that the future relationship between NATO – Russia will depend, in a great measure, on relation between Moscow and Washington. The discordants have always been represented by the geopolitic interests among those two countries, interests which mostly superpose. A good example in this way is the South Caucasus, region where there is an evident competition between those two countries for natural resources and for providing them on the global market.

Cuvinte cheie: interesele geopolitice, resursele naturale, discordanțe, piața globală.

Keywords: *geopolitic interests, natural resources, discordants, global market.*

* Tel. 021.3149706.

Lumea în care trăim s-a transformat profund, forța tehnologică și cea economică a statelor și grupărilor de state au trecut acum pe primul plan, stabilind regulile unei competiții ce face tot mai puțin apel la războiul clasic. În locul competiției politico – militare se afirmă tot mai pregnant competiția politico – economică, în care resursele energetice vor constitui un element de securitate sau de insecuritate pentru cei ce le dețin, controlează sau utilizează. Manifestarea puterii în actualul mediu de securitate nu se mai face doar în termeni de forță militară, ci va depinde, mai ales, de potențialul economic, tehnologic, de accesul la resursele necesare unei dezvoltări prospere și durabile.

Reconstrucția și stabilizarea, într-o nouă arhitectură, întemeiată pe parteneriat și cooperare multidimensională, a regiunilor bogate în hidrocarburi, constituie o condiție sine-qua-non pentru valorificarea superioară a resurselor și asigurarea securității alimentării cu energie și înlăturarea vechilor dispute geopolitice. Mediul de securitate local, regional, global depinde din ce în ce mai mult de jocurile energetice ale marilor puteri.

Spațiul analizat se caracterizează prin confruntarea dintre tendințele de modernizare social – economică și cele tradiționaliste, pe fundalul proceselor regionale de cristalizare a identității naționale. Abundența resurselor de hidrocarburi din acest spațiu și influența actorilor internaționali majori (actorii principali în menținerea stabilității și securității regionale și globale – NATO, UE, SUA, Rusia și China) au efecte multiple. Acestea contribuie la includerea regiunii în principalele circuite economice și politice mondiale și, simultan, pot genera intensificarea tensiunilor și a conflictelor.

După dezmembrarea URSS, în anul 1991, Federația Rusă nu și-a ascuns niciodată pretenția de a-și promova – prin mijloace economice, politice și militare – interesele speciale în țările ce au aparținut fostului bloc sovietic, în special zona Asiei Centrale, Orientul Apropiat și Mijlociu.

Pentru a dezvolta acest subiect, este necesar să analizăm puțin trecutul. Numai este un secret că, în peste 70 de ani din istoria Uniunii Sovietice, locuitorii săi au fost învățați să considere că Occidentul reprezintă un factor care le amenință existența. După crearea NATO, în 1949, a devenit, alături de SUA și țările occidentale, un prim obiect de propagandă sovietică. Mai multe materiale de propagandă evidențiază faptul că „Alianța este un bloc de state imperialiste militaro-politic agresiv, orientat împotriva statelor socialiste, mișcărilor naționale de eliberare și celor revoluționare – democratice din statele imperialiste. Ținta principală a NATO este URSS”¹.

După disoluția Uniunii Sovietice, în 1991, Alianța nu a încetat să existe, ba, dimpotrivă a elaborat un plan de extindere către Europa de Est.

¹ <http://www.webpark.ru/comments.php?id=21117>, p. 343.

Adversarii de odinioară au fost forțați să găsească noi forme de coexistență într-un mediu de securitate total diferit. Acest fapt a condus ambele părți să coopereze în diferite forumuri: Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic², Parteneriatul pentru Pace etc.

Relațiile NATO – Rusia au reprezentat o parte semnificativă a politicii de securitate europeană din ultimul deceniu. În cadrul întâlnirii dintre ministrul rus de externe cu adjunctul Secretarului General al NATO, la sediul NATO, cel din urmă făcea următoarea remarcă „Rusia este o mare putere grație dimensiunii, așezării geografice și situației sale geopolitice, resurselor sale naturale, forței sale militare și, în mod sigur și nu în ultimul rând, imenselor talente: scriitori, oameni de știință, ingineri și numeroasele calități ale acestui popor. Va exista stabilitate în Europa alături de Rusia, nu împotriva ei, astfel, o relația bună și constructivă între Rusia și NATO va fi, cu siguranță, și în interesul tuturor celorlalte națiuni ale Europei Centrale și de Est”³. A fost poate una dintre cele mai semnificative explicații ale politicii NATO privind Rusia și reflectă în mod clar că Alianța consideră cooperarea cu Rusia un prim factor de securitate și stabilitate pentru întreaga comunitate internațională, „Parteneriatul NATO – Rusia rămâne un element strategic în consolidarea securității din spațiul euroatlantic (...). Suntem pregătiți să întărim și să adâncim cooperarea în cadrul Consiliului NATO – Rusia și să continuăm să lucrăm împreună ca parteneri egali în domenii de interes comun, acolo unde cooperarea noastră poate aduce plusvaloare”.

După atacul de la 11 septembrie, NATO și Rusia au realizat că erau supuse acelorași amenințări, cum ar fi: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de narcotice etc. Pe aceste segmente, Rusia are multe de oferit Alianței, în special în lupta împotriva terorismului. Mijloacele folosite includ capacitățile de culegere a informațiilor, influența politică în regiuni importante ale lumii și experiența atât în prevenirea atacurilor teroriste, cât și în gestionarea consecințelor acestora⁴. Având în vedere experiența Rusiei în aceste domenii, Alianța a intensificat cooperarea cu Rusia, în special în schimburile de informații, gestionarea consecințelor unui atac terorist și sprijinul militar pentru navele de patrulare ale NATO din Mediterana, în cadrul Operațiunii „Active Endeavour”.

Încă mai persistă acea antipatie anti-NATO, cu tot efortul depus de cele două mari puteri, în menținerea unei cooperări stabile în foarte multe

² A fost creat, în anul 1991, ca organism special de consultări în problemele securității și stabilității în Europa.

³ Din discursul adjunctului Secretarului General al NATO, la sediul NATO cu ocazia semnării Tratatului PfP, iunie 1994, p. 9.

⁴ *Riga Summit Declaration*, noiembrie 2006, p. 37.

domenii, numărul de dezbateri și de acumulare unei astfel de retorici în mass-media din Rusia a crescut. În viziunea unor analiști politico-militari ruși, NATO este asociată cu ideea de bloc militar agresiv – uneori orientat direct împotriva Rusiei destinat să intimideze/descurajeze pe „marele urs”⁵. O altă percepție greșită o are Rusia în ceea ce privește relația SUA și NATO. Mulți analiști ruși consideră NATO ca pe o organizație dependentă, care este aproape în întregime controlată de SUA. Ei percep Alianța ca pe un apărător al intereselor de la Washington pe scena internațională și că, prin exercitarea unei astfel de politici, SUA și unele state ale NATO au tendința „să transforme Rusia într-un appendice de materiale brute cu drepturile pe jumătate ridicate, încercând, astfel, să stabilească controlul asupra resurselor naturale ale Rusiei”⁶. Încă de la începutul semnării parteneriatului NATO – Rusia, Moscova a manifestat reticență în politica Alianței. Astfel, analiștii susțin că lărgirea NATO către Marea Neagră, Orientul Mijlociu și Caucaz va face ca NATO să aibă acces mai ușor la resurse minerale și de petrol de importanță vitală, îndeosebi pentru SUA. Și mai mult, piața noilor membrii ai Alianței va fi o țintă atractivă pentru industriile militare ale SUA și pentru unele țări europene. Prezența militară a Alianței în noile zone va servi ca scut de securitate pentru noile contracte de afaceri ale SUA. Luând în considerare noua strategie a Alianței de a-și apăra nu numai teritoriile, ci și interesele. Analiștii din Rusia susțin că „...NATO ar putea îndrăzni să preîntâmpine încălcarea drepturilor omului și să reinstaureze „dreptatea” chiar și pe teritoriile rusești”⁷. O mare parte a mass-media din Rusia susține că în momentul actual există doi factori cheie care influențează și formează atitudinea de neîncredere actuală a Rusiei, în primul rând, percepția greșită a politicii Alianței, de bloc militar agresiv, care generează dificultăți pentru interesele geopolitice ale Rusiei și în al doilea rând ambițiile Rusiei de superputere și, prin urmare, refuzul de a accepta că rolul securității centrale din Europa îl poate juca o organizație în care Rusia nu are și, foarte probabil în viitorul previzibil, nici nu va avea un cuvânt greu de zis.

Pe lângă toate acestea, există și unele neînțelegeri cu privire la cooperarea tehnico-militară, astfel din punctul de vedere al Moscovei, NATO nu-i permite Rusiei să aibă acces la piețele occidentale pentru a-și vinde echipamentele militare, chiar și sistemele de apărare antiaeriană, care ar putea fi folosite pentru protejarea statelor europene de posibilele atacuri teroriste. Oficialii NATO susțin că principalul obstacol este „nepotrivirea parametrilor tehnici”. În schimb, Rusia susține că adevăratul motiv este încercarea unor

⁵ D. Polikanov, *NATO - Rusia Relations: Present and Future*, p. 483.

⁶ Dimitrz Mîndich, Vladimir Rudakow, *Profil nr. 17*, mai 2006, p. 22.

⁷ *Nezavisimaza Gazeta*, decembrie 2004, http://www.ng.ru/world/2009-12-12/6_chizhov.html

state membre ale NATO de a evita competiția cu prototipurile mai puțin costisitoare și mai fiabile ale părții ruse⁸.

Țările occidentale, membre ale Alianței, au acuzat în repetate rânduri Rusia că folosește vastele resurse energetice ca pe un instrument politic și economic. Pe această temă șefii de stat și guverne au afirmat, în cadrul Summit-ului de la Riga că „Interesele de securitate al Alianței pot fi afectate și de discontinuitățile fluxului de resurse vitale. Statele membre NATO, susțin un efort internațional coordonat, care să evalueze riscurile pentru infrastructurile de energie și să promoveze securitatea lor. Având în vedere acest lucru, îndrumăm Consiliul să se consulte (...) pe tema riscurilor imediate din domeniul securității energetice pentru a defini domeniile în care NATO poate aduce plusvaloare pentru apărarea intereselor de securitate ale aliaților, dar și pentru a asista, la cerere, activitățile naționale și internaționale”⁹.

Baza cooperării dintre NATO și Rusia a fost stabilită prin Actul de constituire NATO – Rusia cu privire la Relații, Cooperare și Securitate reciprocă, semnat la Paris, în 27 Mai 1997. Consiliul Comun Permanent este o parte integrantă a cadrului de cooperare stabilit prin Actul de constituire. El a constituit punctul central al eforturilor de câștigare a încrederii, învingere a prejudecăților și dezvoltării unui model de cooperare și consultări regulate, decizii și acțiuni comune cu privire la lupta împotriva terorismului, cooperare militară, cooperare în acțiunile desfășurate în Afganistan.

În cadrul Summit-ului de la Istanbul, din iunie 2004, când a fost abordată necesitatea cooperării împotriva terorismului, a marcat un moment important în dezvoltarea cooperării NATO – Rusia și a fost aprobat Planul de acțiune NATO – Rusia împotriva terorismului comprehensiv ce oferă o strategie coerentă pentru prevenirea terorismului, combaterea activităților teroriste și gestionarea consecințelor actelor teroriste.

Prioritățile importante ale relației NATO – Rusia au fost reafirmate la Summit-ul de la Riga, din 2006, și au constat în rezolvarea unor probleme importante și de actualitate, cum ar fi: terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, securitatea energetică, intervenția în cazul dezastrelor naturale și crearea stabilității în regiunile de conflict, traficul uman și de droguri etc. „...atât Rusia, cât și NATO realizează că nu se poate rezolva problemele internaționale actuale de unii singuri”. Este general agreată ideea că viitorul relației NATO – Rusia va depinde în mare măsură de relațiile dintre Moscova și Washington. Discordanțele întotdeauna le-au reprezentat interesele

⁸ <http://www.rain.ru/analytics/2006.11.22/55884887.html>., accesat la 2009.12.14

⁹ *Riga Summit Declaration*, <http://www.state.gov/sp/eur/rls/or/7727.htm>, accesat 2009.12.14

geopolitice dintre cele două țări, interese care deseori se suprapun. Un exemplu elocvent fiind Caucazul de sud, zonă unde există o competiție evidentă între aceste două țări pentru resursele naturale și furnizarea lor pe piața mondială.

Ambițiile crescânde de superputere, ca și politica energetică inacceptabilă și slaba realizare a reformelor democratice au diminuat într-o mare măsură credibilitatea Rusiei ca partener de încredere, afectând astfel relația cu NATO. Mai mult, politica externă a Rusiei cu privire la fostele republicii sovietice, în principal Ucraina și Georgia, care a încercat să constrângă aspirațiile acestor state de aderare la NATO și să le mențină sub influența sa (mai mult prin șantaj economic și energetic), a făcut dovada existenței, în continuare, a unei rivalități, „există o serie de probleme complexe de care nu trebuie să ne fie teamă să le discutăm cu Rusia, cum ar fi problema integrității teritoriale a Georgiei și viitorul Tratatului privind Forțele convenționale din Europa”¹⁰.

Relațiile NATO – Rusia au intrat într-un impas imediat după terminarea conflictului ruso-georgian din august 2008. În momentul de față „relațiile sunt la cel mai scăzut nivel între NATO și Rusia din cauza acestei regiuni și această situație va dura un oarecare timp. Problema principală din relația NATO – Rusia este însăși politica Alianței față de țările „din vecinătatea estică”, începând cu promisiunea de aderare făcută celor două țări (Ucraina și Georgia). Pentru ca relațiile să se amelioreze, ar trebui ca țările din NATO să își definească o poziție comună față de Rusia, dar înainte de aceasta ar trebui ca țările membre să se înțeleagă între ele”, afirma Sabine Fisher, membră a Institutului de studii pentru securitate al UE.

Prin dimensiunile și conexiunile sale, NATO rămâne cea mai importantă relație diplomatică din lume. Cooperarea NATO – Rusia în domeniile democrației și drepturilor omului, economic și cercetării, telecomunicațiilor și luptei antiteroriste este vitală pentru omenire.

Relațiile NATO – Rusia constituie un parteneriat care deseori pare a fi fragil, cu elemente de rivalitate politică și militară, deoarece ca parteneri egali, în spiritul respectului reciproc, al încrederii și transparenței, vor putea fi rezolvate controversile prezentului, provocările viitoare și, în final trebuie făcut pentru ca această lume să devină un loc mai sigur.

¹⁰ Discursul Secretarului General al NATO, la Reuniunea Consiliului NATO – Rusia, 29 aprilie 2008, *Actualitatea militară internațională*, NATO - Rusia, [www.nato.int/cps/en/nato live/opinions - 57640.htm](http://www.nato.int/cps/en/nato/live/opinions - 57640.htm), accesat la 24.02.2010.

BIBLIOGRAFIE

- Lawson Michel, *Biggerthan Missile defence: American Perspective an Issues Confronting US – Russian Forrign Policy*, in Rusi Journal.
- Scheffer Jaap de Hoop, *NATO and Russia: New Horizons for Cooperation*, Defence and security nr. 147, 29 decembrie 2006.
- Smith Gordon, *NATO and the New Europe* în European Affaris, nr.1, 2006.
- Moscow Times*, 6 aprilie 2006, <http://www.cdi.org-russia/301-7.cfm>, accesat 14.12 2009.
- NATO after the Istanbul Summit*, Speech by Secretary General Jaap de Hoop Scheffer the Netherlands Atlantic Association the Hague, 5 July 2004.
- Comunicatul summitului de la Istanbul*, emis de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic, paragraful 45, [http:// www.defense.ro](http://www.defense.ro), 26.02 2010.
- Riga Summit Declaration*, Issued by the Heads of State and Gouvernament participating in the meeting of the North Atlantic Council in Riga on 29 November 2006, <http://www.nato.int/docu/pr/pr/2006/p06-150e.htm>, accesat la 18.03 2010
- Discursul Secretarului General al NATO*, la Reuniunea Consiliului NATO – Rusia, 29 aprilie 2008, Actualitatea militară internațională, NATO - Rusia, www.nato.int/cps/en/nato live/opinions - 57640.htm, accesat la 24.02 2010.
- Gândirea Militară Românească* , nr. 3 /2009.
- www.nato.int/cps/en/nato live/opinions - 57640.htm, accesat 24.02.2010.
- www.nato.int.

PARTICIPAREA SISTEMULUI ARTILERIEI TERESTRE LA REALIZAREA PROTECȚIEI FORȚELOR ÎN TEATRELE DE OPERAȚII (TOs)

THE PARTICIPATION OF THE FIELD ARTILLERY SYSTEM FOR PROVIDING THE PROTECTION FOR THE FORCES IN THE OPERATION THEATRES

Gl.bg.dr. Florinel DAMIAN

Brigada 8 Artilerie Mixtă „Alexandru Ioan Cuza”

Col.drd. Dumitru PANĂ*

Corpul de Control și Inspecție

Artileria Terestră – observa un general american – este astăzi punctul critic în interiorul conceptului de JOINT FORCE COMANDERS. Focul artileriei terestre și efectul lui sunt indispensabile în condițiile transformării armatelor.

În acest sens, „NATO trebuie să se modernizeze ori va fi marginalizată”, această organizație va trebui să se transforme dintr-o alianță reactivă, statică, orientată pe platforme și care să acționeze numai pentru a anihila neînțelegerile antagoniste dintre părți, într-o structură care să fie proactivă, expediționară, adeptă a acțiunilor în rețea și integratoare pentru toate tipurile de acțiuni militare și nonmilitare.

Field Artillery – observes an American general – is today the critical point into the concept of JOINT FORCE COMANDERS. The field's artillery fire and its effects are indispensable for the army and for their change.

In this way, „NATO has to modernize or it will be marginalized”, this organization will have to change from a reacting, static, and oriented on platforms alliance, and which will have to act only to annihilate the antagonistic misunderstandings between the parts, into a structure that has to be pro-active, expeditional, advocate of network actions and interrogation for every type of military and non-military actions.

Cuvinte cheie: cerințele spațiului de luptă, operații demonstrative, integrare, acțiuni non-militare.

Keywords: *the requirements of the battlefield, demonstrative operations, integration, non-military actions.*

Scopul acestui demers al nostru este de a prezenta un punct de vedere referitor la ceea ce trebuie întreprins, la nivelul Armatei României, pentru asigurarea, pe termen scurt și mediu, având în vedere resursele financiare la

* Tel. 021.314.97.06.

dispoziție, a unui batalion de artilerie terestră (B. Art.T.) (Combat Support Battalion – CS Bn.) în cadrul Forței Internaționale din Afganistan sub comanda NATO (ISAF) și, în acest sens, avem în vedere următoarele elemente:

- să evidențiem parametrii spațiului operațional din TO, în care personalul militar / structurile din Armata României acționează;
- să prezentăm, în sinteză, conceptul de protecție a forței;
- să propunem modalitățile de transformare a unităților de artilerie terestră artileriei, pentru a fi capabilă să funcționeze cât mai curând posibil ca o structură integrată, eficientă și eficace în noul mediu operațional.

Spațiul operațional din TO Afganistan este, așa cum anticipa Toffler, o zonă de transformare a lumii sub impactul tehnologiei cunoașterii și informației. Am intrat într-o lume mai dinamică și mai deschisă, dar, totodată și mai instabilă, și mai fragilă.

În acest context mă întreb: „Trebuie să ne fie teamă de instabilitate?”. Instabilitatea are în esența ei resurse creatoare! Este lesne de văzut că instabilitatea nu este rea, precum o percepem noi în mod obișnuit. Ea obligă la regândirea, de fiecare dată pe alt plan al devenirii, a tuturor fundamentelor existenței, inclusiv a organizărilor și misiunilor pe care le avem de împlinit! Instabilitatea este o condiție pentru a trezi nevoia găsirii unui echilibru mai bine fundamentat!

Responsabilii militari, între care ne numărăm și noi, doar în măsura în care reușesc să înțeleagă și să folosească instabilitatea ca pe o strategie a sporirii capacității operaționale a armatei, vor fi în măsură să conceapă și să operaționalizeze planuri și programe de dezvoltare în pas cu evoluțiile ce se întrevăd pe plan mondial, viabile, aliniate la standardele cele mai avansate în epocă!

Este valabil și pentru armată ceea ce Toffler observa pentru companiile și firmele din economia statelor, anume că, în Mileniul III, valoarea armatei a unui stat „subzistă în capacitatea ei de a dobândi, genera, distribui și aplica strategic și operațional cunoașterea”!

Astfel, la nivelul NATO, au apărut noi reorganizări, care să ducă la adaptarea acestui organism politico-militar la noile realități atât din punct de vedere al extinderii alianței, cât și datorită realităților internaționale. În acest sens, „NATO trebuie să se modernizeze ori va fi marginalizată”, această organizație va trebui să se transforme dintr-o alianță reactivă, statică, orientată pe platforme și care să acționeze numai pentru a anihila neînțelegerile antagoniste dintre părți, într-o structură care să fie proactivă, expediționară, adeptă a acțiunilor în rețea și integratoare pentru toate tipurile de acțiuni militare și nonmilitare.

Referitor la ISAF, în concepția conducerii NATO, acestea vor fi în măsură să îndeplinească, independent sau în structuri întrunite / Aliate / multinaționale, următoarele tipuri de misiuni: operații de embargo, operații contra terorismului, operații în situații de criză, operații de descurajare, operații demonstrative și operații de evacuare refugiați. Ciclul de rotație a forțelor în ISAF este 6 luni la 1 an, în funcție de prevederile legislative ale fiecărui stat participant.

În acest context ideatic, generos, privim spre arma pe care o reprezentăm și ne punem întrebarea: Cum trebuie să fie organizat și echipat Sistemul Artileriei Terestre / Forțele Terestre / Armata României pentru a face față, ca arma cea mai importantă de sprijin prin foc a trupelor angajate în acțiuni militare, de tip Operații în Sprijinul Păcii (PSO) și / sau Operații de Stabilitate și Sprijin (SOSA), menite să descurajeze și să anihileze amenințările viitoare?

Această preocupare, anume de a gândi și regândi concepția de organizare și folosire a artileriei terestre în luptă/operație, în funcție de cerințele spațiului de luptă integrat, motivează punctul de vedere de față.

„Artileria Terestră – observa un general american – este astăzi punctul critic în interiorul conceptului de JOINT FORCE COMANDERS. Focul artileriei terestre și efectul lui sunt indispensabile în condițiile transformării armatelor”.

Este unanim acceptată, în mediile militare occidentale, convingerea aceasta, că superioritatea sprijinului prin foc, alături de superioritatea aeriană, este un element cheie pentru succesul acțiunilor militare, indiferent de tipul acestora.

În cadrul Operațiilor în Sprijinul Păcii (PSO) și / sau al Operațiilor de Stabilitate și Sprijin (SOSA), batalionul de artilerie terestră poate fi întrebuințat, ca principal subsistem al sprijinului prin foc, pentru:

- protecția forței;
- prezența forței în zonă;
- capacități sporite, în cazul escaladării conflictelor.

Conceptul de protecție a forței

Protecția Forței sau Protecția completă multidimensională, cum mai este denumită în Documentul „Joint Vision 2010, Armata SUA” reprezintă un complex de cerințe activități / acțiuni de natură multidimensională menite să controleze spațiul de luptă pentru a asigura capacitățile necesare pentru menținerea libertății de acțiune pe timpul dislocării, manevrelor și angajării, concomitent cu asigurarea mascării/supravegherii necesare forțelor, mijloacelor și facilităților proprii / aliate / de coaliție, la toate nivelurile.

Aceasta presupune:

- asigurarea superiorității de forțe și mijloace și securizarea căilor de deplasare (cosmice, navale, aeriene și terestre);
- securizarea câmpurilor și a bazelor operaționale înaintate (FOBs);
- securizarea convoaielor, patrulării etc.

Misiuni/sarcini specifice, capacități și cerințe NATO

În acest sens, batalionul de artilerie terestră (CS Bn.) trebuie să fie în măsură să planifice, conducă, să execute și să evalueze activități / acțiuni pentru următoarele misiuni / sarcini specifice, astfel:

- înștiințarea tuturor părților (aflate în conflict, neutre și/sau necunoscute) despre prezența capacităților de sprijin prin foc în zonă;
- asigurarea sprijinului direct prin foc / întărirea sprijinului direct prin foc pentru unitățile, subunitățile și formațiunile luptătoare și pentru forțele speciale din zona de responsabilitate;
- a acționa ca și forță/detașament de manevră (paza și apărarea unui câmp / FOB; realizarea și funcționarea unui / unor PC Trafic permanente/temporare, subunitate de intervenție rapidă – QRF, încercuirea, atacul și scotocirea, în special în mediul urban, controlul mulțimilor/aglomerărilor etc.).

Pentru îndeplinirea acestor misiuni/sarcini specifice/sarcini implicite, batalionul de artilerie trebuie să dispună de următoarele capacități, și anume să fie:

- dislocabil;
- în măsură să:
 - poată fi interoperabil cu sistemul de sprijin prin foc de nivel întrunit/multinațional, existent în zona de responsabilitate (AoR);
 - asigure un tempo ridicat procesului de management al țintelor (targeting);
 - stabilească și să respecte măsurile de coordonare a sprijinului prin foc (FSCMs);
 - execute misiuni / sarcini specifice / sarcini implicite, conform ordinului de operații (OPORD), în AoR, în orice condiții de relief, climă și vegetație atât ziua, cât și noaptea;
 - asigure, la ordin, sprijin prin foc de reciprocitate (în cadrul cooperării cu vecinii);
 - fie flexibil, adică să poată acționa independent și/sau în sistem, în structuri diferite (piesă, pluton (-), baterie (-) și/sau batalion (-)).

- sprijinit și susținut logistic (cu piese de schimb, scule, accesorii și muniții);
- instruit pentru a fi în măsură să execute sarcini specifice aferente atât detașamentelor / grupurilor de luptă de manevră, cât și celor de sprijin de luptă / prin foc.

Cerințele NATO pentru B. Art. T. / CS Bn. – ISAF sunt:

- varianta 1 – cu piese de artilerie de tip ușor:
 - sistem de conducere a focului, care să poată fi integrat în sistemele similare ale armatelor aliate, existente în TO.;
 - senzori pentru asigurarea cu date, optoelectronici (pe bază de radiații termice), radar (de putere mică – 30 km), UAV (de nivel tactic) etc.; este necesar ca toți acești senzori să fie standard NATO; în caz contrar, aceștia vor apărea pe ecranele senzorilor aliaților ca mijloace inamice;
 - 3 – 5 Bt., dotate cu piese de artilerie cal. 105 mm (similar), care să poată angaja ținte la distanțe de peste 18 km și să poată fi aeropurtate;
 - să dispună de capabilități de mobilitate – contramobilitate (contra dispozitivelor explozive improvizate etc.);
 - sistemele să poată fi susținute logistic în TO.
- varianta 2 – cu piese de artilerie de tip greu:
 - sistem de conducere a focului, care să poată fi integrat în sistemele similare ale armatelor aliate, existente în TO.;
 - senzori pentru asigurarea cu date, optoelectronici (pe bază de radiații termice), radar (de putere medie – 40 km), UAV (de nivel tactic) etc.; este necesar ca toți acești senzori să fie standard NATO; în caz contrar, aceștia vor apărea pe ecranele senzorilor aliaților ca mijloace inamice;
 - 3 – 5 Bt., dotate cu piese de artilerie cal. 155 mm (similar), care să poată angaja ținte la distanțe de peste 24 km;
 - să dispună de capabilități de mobilitate – contramobilitate (contra dispozitivelor explozive improvizate etc.);
 - sistemele să poată fi susținute în TO.

Propuneri

Din punct de vedere structural:

B.Art.T. / CS Bn. trebuie să fie UN SISTEM DE SISTEME format din:

- Sistemul de comandă și control, organizat tip PC. B. modular și o baterie de sprijin (stat major);
- Sistemul de comunicații și IT integrat;
- Sistemul de asigurare cu date, organizat tip o baterie asigurare cu date;

- Sistemul de lovire, compus din 3 – 5 baterii de tragere;
- Sistemul de sprijin și susținere logistică, organizat tip o baterie logistică.

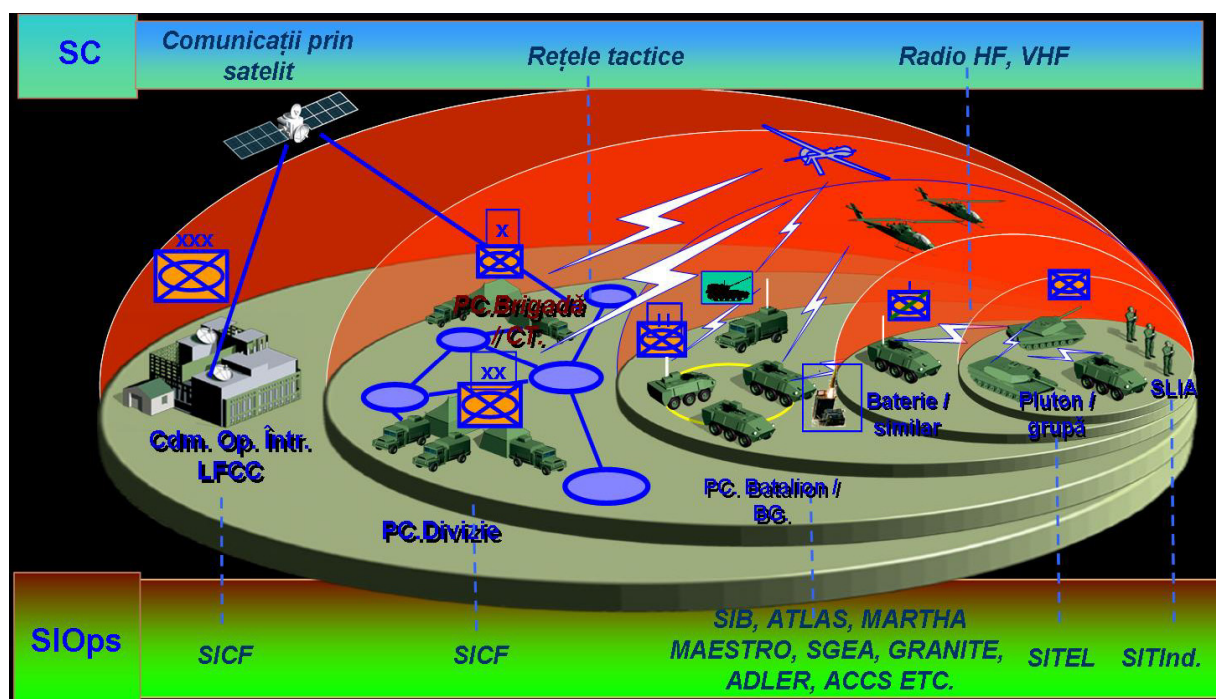
Din punct de vedere al dotării:

B. Art. T. / CS Bn. trebuie să fie o unitate care să fie înzestrată cu:

- *Sistemul de comandă și control*, organizat tip PC. B. Modular, pe cele 3 centre de conducere.

- *Sistemul de comunicații și IT*, organizat în cadrul baterie stat major, compus, la rândul său din:
 - sistemul CIS;
 - echipamentele auxiliare, și este în măsură să integreze elementele de sistem conform figurii de mai jos:

- *Sistemul de asigurare cu date*, organizat tip baterie asigurare cu date, compusă, la rândul său din:
 - 6 - 9 P.Cc.Art., echipate cu senzori de tip optoelectronici pe bază de radiații termice (ARGUS 05) și o stație de cercetare prin radiolocație trebuie să aibă o putere medie (radar până la 40 km);
 - o stație de recunoaștere, de tip amic-inamic (Mod 4 sau 5);
 - capabilități de intrare și utilizare a informațiilor din rețeaua METEO a Bg./D. / Comandamentului Operațional Întrunit (C.Op.Î.).

- *Sistemul de lovire*, compus din:
 - Varianta nr. 1 – piese de artilerie de tip ușor:
 - 3 - 5 baterii de tragere, compuse fiecare din 6 tunuri cal. 100 mm / Md. 75. sau
 - 3 - 5 baterii aruncătoare cal. 120 mm, standard NATO, cu posibilități de angajare a țintelor până la 9 – 15 km.

- Varianta nr. 2 – piese de artilerie de tip greu:
 - 3 – 5 baterii de tragere, compuse fiecare din 6 Obuziere cal. 152 mm. / Md. 81 sau Obuziere cal. 152 mm. / Md. 85.

- subsistemul de asigurare și susținere logistică, compus din o baterie logistică, cu două plutoane de încărcat și transport containerizat al muniției și un pluton mentenanță.

Din punct de vedere acțional:

Personalul B. Art. T. / CS Bn. trebuie să fie instruit pentru:

- a asigura sprijinul prin foc oportun, precis, eficace și continuu, executând, planificat și la ordin, sarcini specifice în cadrul sprijinului direct prin foc / întăririi sprijinului direct prin foc;
- a îndeplini sarcini specifice aferente detașamentelor / grupurilor de luptă de manevră;

- a asigura legătura / consilierea operațională, în cadrul structurilor de tip OMLT – tip CS Bn., a specialiștilor în armă din cadrul Armatei Naționale Afgane (ANA) pe timpul planificării, conducerii, desfășurării și evaluării instrucției / operațiilor.

Concluzii

Instruirea și participarea militarilor din sistemul artileriei terestre la misiuni, în cadrul NATO / UE, în teatrele de operații asigură și va asigura, pe termen scurt, mediu și lung, un nivel sporit de securitate națională, va duce la creșterea nivelului de profesionalism și responsabilitate și, nu în ultimul rând, va duce la creșterea faimei Armatei României în lume.

BIBLIOGRAFIE

- F.T. 1, Doctrina operațiilor Forțelor Terestre*, Ministerul Apărării, 2006.
- AJP 3.2.2. – Command and control of Allied Land Forces*, NATO, Standardization Agency, 2004.
- Capstone Concept for Joint Operations*, version 2.0., DoD, Washington DC, August 2005.
- A. Arty, P.5 (Stanag 2.4.8.4.)*, NATO, Standardization Agency, 2001.

ASPECTE PRIVIND DESFĂȘURAREA CONFLICTELOR MILITARE ÎN SPAȚIUL DE LUPTĂ MODERN

ISSUES REGARDING THE CONDUCT OF MILITARY CONFLICTS IN THE MODERN BATTLE SPACE

Lt.col.drd. Liviu Vasile STAN*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Mutațiile produse în societate impun o adevărată revoluție și în arta militară, o revoluție care să reflecte noile funcții economice și tehnologice. Știința și comunicarea vor fi motoarele secolului al XXI-lea. Uneltele inteligente produc arme inteligente. Nimic nu o demonstrează mai bine decât modul în care s-au desfășurat conflictele din Golful Persic și din Iugoslavia, care pot fi caracterizate ca un război al spiritului contra materiei.

The mutations in society require a real change within military sciences, as well, a change to reflect the new economic and technological functions. Science and communication will be the engines of the XXIst century. Intelligent tools produce smart weapons. Nothing shows it better than the way in which conflicts in the Persian Gulf and Yugoslavia took place, conflicts which may be characterized as a war of mind over matter.

Cuvinte cheie: spațiul de luptă, mobilitate, arme inteligente, echipamente electronice.

Keywords: battle space, mobility, intelligent weapons, electronic devices.

Confruntarea armată modernă, caracteristică mileniului trei, capătă valențe noi în sensul că va poseda disponibilitățile necesare adaptării permanente la cerințele războiului viitor și, de asemenea, va fi în strânsă concordanță cu realizările din domeniile gândirii și practicii umane. Caracteristicile confruntărilor armate scot în evidență, în primul rând, trăsăturile „distinctive care le diferențiază în sfera confruntărilor impuse de război”. Din totalitatea caracteristicilor acestora,

* e-mail: liviu_stan2006@yahoo.com

care scot în evidență în primul rând tendința de evoluție și adaptarea la cerințele războiului modern, sunt de amintit: confruntările armate se desfășoară pe toată adâncimea dispozitivelor; lupta se desfășoară pe structuri cu posibilități de acțiune integrată; lupta se bazează pe confruntarea unor forțe și mijloace perfecționate; acțiunile se bazează tot mai mult pe combinarea eficientă a focului, loviturii și manevrei; amploarea acțiunilor (timp, spațiu, intensitate, forțe și mijloace), sporește complexitatea aeroterestră a confruntării. În timp de pace, în special în perioada de tensiune pentru atingerea scopurilor politice sau economice se folosesc o serie de acțiuni militare care au caracteristici bine definite, astfel: angajarea adversarului potențial într-o cursă a înarmării căreia nu-i poate face față; încheierea unor alianțe militare care modifică echilibrele existente la un moment dat; utilizarea „diplomației violentei”; recurgerea la spectrul forței militare în politică și în unele dispute politice, chiar, dacă un război sau altul include într-un grad mai înalt sau mai redus confruntarea armată, aceasta își are propriile legități și coordonate ale evoluției, determinate de influența dimensiunilor obiective și subiective ale luptei armate.

Mutațiile și caracterul de noutate în desfășurarea acțiunilor militare în spațiul de luptă modern

În prezent, când studiile militare se orientează tot mai decis spre o acțiune interforțe, analiștii militari sunt în unanimitate de acord că războiul de perspectivă va avea în mod cert un caracter integrator, în sensul participării la conflict a tuturor categoriilor de forțe ale armatei, care vor acționa în toate mediile: terestru, aerian, naval și cosmic.

Ca în oricare altă etapă a dezvoltării societății omenești, la baza actualelor mutații care se produc în lupta armată stau o serie de factori, care exercită asupra acestui fenomen o determinare obiectivă. Ei sunt de natură economică, politică, științifică, informațională și psihologică și au asupra luptei armate o acțiune complexă. Cei mai importanți dintre aceștia pot fi considerați: revoluționarea bazei economice a societății în domeniul mijloacelor de ducere a acțiunilor militare; reconsiderarea rolului informației și creșterea vitezei de transformare a proceselor specifice acestui fenomen; asimilarea rezultatelor tehnico-științifice contemporane; demasificarea armatelor.

Mutațiile produse în societate impun o adevărată revoluție și în arta militară, o revoluție care să reflecte noile funcții economice și tehnologice. Știința și comunicarea vor fi motoarele secolului al XXI-lea. Uneltele inteligente produc arme inteligente. Nimic nu o demonstrează mai bine decât modul în care s-au desfășurat conflictele din Golful Persic și din Iugoslavia, care pot fi caracterizate ca un război al spiritului contra materiei.

„Doctrina militară – observa Alvin Tofler – continuă să se schimbe în toate armatele lumii. Dar, dacă ascultăm cu atenție, indiferent că termenii sunt formulați în chineză sau italiană, în franceză sau rusă, temele centrale rămân acelea ale Luptei Aero-Terestre și ale Operațiilor Aero-Terestre”.

După cele două războaie mondiale s-a dovedit ca o dată cu progresul cunoașterii științifice și perfecționării tehnologiilor, fizionomia acțiunilor militare s-a modificat continuu: a crescut mobilitatea trupelor prin dotarea lor cu mijloace de deplasare din ce în ce mai performante; s-au redus efectivele structurilor militare pe măsura apariției unor armamente cu caracteristici tehnico-tactice superioare; au apărut și s-au dezvoltat unele genuri de armă (tipuri de tehnică cu posibilități diferite) și a apărut lupta interarme.

În lucrările specialiștilor militari străini mai găsim și alte caracteristici ale operației și luptei, cum ar fi: acțiunile asimetrice, mobilitatea, adaptabilitatea, descentralizarea, manevrabilitatea, flexibilitatea, simultaneitatea, continuitatea, ritmul înalt de acțiune, modularitatea, digitalizarea și aplicarea forței de lovire. Obținerea succesului pe câmpul de luptă se va baza, în concepția acestora, și în viitor, pe o bună și riguroasă organizare și pregătire a acțiunilor militare, dar și pe inițiativă, rapiditate și, nu în ultimul rând, pe precizie.

Caracterul de noutate în tratarea acțiunilor militare, în general, și a formelor luptei armate, în special, este evidențiat în structura integrată, aéro-terestră a operațiilor și uneori a luptelor și în raport cu conținutul conceptelor doctrinare spațiu de luptă extins, spațiu de luptă integrat, acțiuni militare modulate și demodulate cu eforturi sincronizate și într-o deplină cooperare.

Extinderea spațiului de luptă în timp va determina o serie de modificări, cum ar fi : varietatea operațiilor terestre, aeriene și maritime, atât de nivel strategic cât și de nivel operativ, a luptei în timp și spațiu, precum și îndeplinirea obiectivelor strategice, respectiv operative sau tactice; integrarea orizontală a unor noi arme sau componente, stabilirea acestora într-o familie de arme; menținerea marilor unități și unități dispersate și neadiacente, care trebuie să distrugă capacitatea inamicului de a reacționa prin sincronizarea acțiunilor directe și indirecte terestre, maritime și aeriene; diversificarea țintelor și restrângerea fășiilor de responsabilitate și, nu în ultimul rând, eficientizarea acțiunilor direcționate pe obiective.

Viitorul aduce multe inovații deschizătoare de drum în ceea ce privește pregătirea și ducerea operației (luptei) prin: creșterea importanței luptei electronice; utilizarea luptei neocorticale (afectarea sistemului nervos al inamicului) și, nu numai atât, poate chiar și utilizarea armamentului nuclear.

Noul tip de război reprezintă o trecere spectaculoasă de la suprafață la punct, de la masivitate la suplețe. Spațiul strategic devine fluid, iar operațiile și acțiunile militare capătă un caracter integrat, rapid și punctiform. Spațiul

confruntării este, de-acum, acolo unde se află obiectivele principale ale părților beligerante, îndeosebi datorită confruntării tehnologice și militare care au căpătat o dimensiune nouă, cea cosmică. Se observă tendința de scădere a duratei războiului, dar timpul necesar pregătirii acțiunilor strategice, precum și complexitatea planificării acțiunilor cresc considerabil. Războiul devine o confruntare între profesioniști, îndepărtându-se de ideea implicării societății civile în astfel de acțiuni. Decizia (care tinde să fie tot mai prospectivă) și conducerea strategică executată în timp real vor face ca viteza de reacție a sistemelor militare să fie decisivă.

Oportunitatea informației și, în consecință, rapiditatea și calitatea deciziei suplinesc de cele mai multe ori deficitul în forțe și mijloace. Toate acestea ne fac să fim de acord cu afirmația că "în condițiile în care nu toate statele își permit realizarea într-un timp rezonabil a tranziției către al treilea tip de război este posibilă apariția unor confruntări disproporționate, ceea ce poate duce la înlocuirea forței prin descurajarea nucleară cu o altă amenințare și anume incompatibilitatea confruntării cu mijloace raționale".

O analiză succintă a conflictelor secolului XXI prin prisma războiului informațional

Experimentările făcute, pe timpul ultimelor confruntări armate de amploare (războiul din Golf, spațiul ex-iugoslav, Afganistan și Irak), au scos în evidență esența conceptului de „Război Informațional” ca reprezentând acele acțiuni ce permit atacarea „punctelor decisive” și a „centrelor de gravitate” simultan și eficient, la toate cele trei niveluri (tactic, operativ și strategic). Avantajul tehnologic și doctrinele adecvate oferă posibilitatea înlocuirii masivității, cantității cu performanța și calitatea mijloacelor, ceea ce va conferi o noua fizionomie „teatrului de operații” care în aceste condiții va deveni fluid și digitalizat. Superioritatea, în aceste condiții, este apanajul tehnologiei de înaltă performanță, manevrei, surprinderii și profesionalismului personalului.

Referindu-se la războiul din Golf (1991), Șeful Centrului pentru Operații și Studii Strategice al Statului Major General al Federației Ruse, generalul S. Bogdanov, afirma: „Irakul a pierdut războiul înainte ca el să înceapă. Acesta a fost un război al informației și contrainformației, un război electronic, de comandă și control. Trupele irakiene au fost orbite și înfrânte... Războiul modern poate fi câștigat de informație, iar acest lucru este vital acum”. Pentru aceasta rolul principal l-a deținut microcipul și „fratele său mai mare” computerul, elemente introduse în sistemele de management al acțiunilor militare. Pentru prima oară într-un război, militarii aveau acces la o gamă largă de echipamente care furnizau diverse informații de orice natură.

Lecția învățată de toate țările, nu numai cele implicate în război, a fost că din acel moment conflictele armate vor fi cu totul diferite, sistemele militare de format clasic uzitate până în prezent fiind învechite și greoaie. Forma acestor noi modele – soldați ai viitorului, echipamente și tactici bazate pe informații – urma să facă subiectul unor intense analize, mai ales de ordin militar, care au pus bazele componentei de „Război Electronic”. Putem afirma că, în prezent, războiul în ansamblul său se confundă cu războiul electronic, fiecare acțiune militară beneficiind de informații sau de măsuri de protecție electronică.

Desfășurarea operațiunii sub nume de cod „Furtună în Deșert” a mai introdus o noutate absolută pentru militari. Aceasta, la care au fost angajați o mulțime de oameni începând de la oamenii de știință, maniacii calculatoarelor și mai ales copii-minune în informatică poartă numele de „Război al hackerilor”. Rezultatul muncii lor a constat în realizarea unei rețele de comunicații și transmițeri date, folosind tot ce aveau la îndemână, rețea capabilă să poată crea și transmite simultan ordinele de acțiune aeriană și buletine informative ale sistemelor de supraveghere aeropurtate, pentru zborurile de pe tot întinsul Irakului, informări meteorologice și chiar evaluările pagubelor produse de bombe.

Conflictul dintre NATO și guvernarea Miloșevici („Lovitura aeriană asupra Iugoslaviei” - 1999) a fost caracterizat de accentul pe latura mediatică. Expresiile „război informațional”, „duel propagandistic”, „contraofensivă mediatică” ș.a.m.d. au fost extrem de utilizate în buletinele de știri despre criza din Iugoslavia. Dimensiunea informațională (din care face parte războiul de imagine) nu a fost mai pregnantă decât cea anterioară în conflictul din Golf. Un factor determinant l-a constituit deosebirea că, dacă în cazul Golfului opinia publică era prizoniera doar a campaniei mediatice a unei singure tabere (Forța Aliată), „tirurile mediatice” din Iugoslavia au fost lansate cu o intensitate cvasiegală dinspre ambele părți. Sârbii învățaseră din conflictele precedente cât de important este războiul informațional și cum trebuie purtat. Având și avantajul de a fi familiarizat cu metodele de angajare a lupei a aliaților, Belgradul s-a dovedit un adversar redutabil, ripostând înfinit mai prompt la atacurile informaționale ale NATO, speculându-i greșelile și exploatând eficient simpatiile și canalele mass-media prosârbe.

Sentimentul că în criza iugoslavă „multe se spun, puține sunt adevărate” a fost amplificat chiar de Alianță, de incoerența și de gafele operaționale, precum și de lipsa unei strategii unitare.

O temă predilectă a americanilor, aplicată cu succes în războaiele din Croația și Bosnia-Herțegovina, o constituie „genocidul” și „purificarea etnică”. Înseși loviturile aeriene ale NATO au fost determinate de „catastrofa umanitară” care se prefigura ca urmare a „exodului forțat”, orchestrat de

Belgrad, al locuitorilor de origine albaneză din Kosovo. Înainte de începerea bombardamentelor, la 24 martie, numărul expulzaților se ridica, după cifrele furnizate atunci, la 600.000 – situație într-adevăr alarmantă, mai ales că mica provincie număra mai puțin de două milioane de locuitori. După 24 martie, cifrele cresc dramatic și în trei săptămâni alți peste 550.000 de oameni sunt obligați să ia calea exilului, în timp ce 700.000 (conform surselor americane) sunt deportați în interiorul provinciei. Dacă adunăm aceste cifre, la care trebuie să-i adăugăm și pe cei 3.200 de albanezi executați de forțele sârbe și pe cei uciși de bombardamentele NATO, rezultă că în Kosovo abia dacă mai sunt câteva zeci de mii de oameni, lucrul neconfirmat de imaginile TV ale șirurilor nesfârșite de oameni care se înghesuiau zilnic la frontiere pentru a scăpa de represalii și de politica de purificare etnică a sârbilor.

Pe de altă parte, războiul informațional din această acțiune a putut fi posibil datorită fluxurilor extrem de mari de informații provenite din emisii, de regulă, nesecretizate.

Armata iugoslavă primea informații fie pe suportul rețelei Internet, prin e-mail și comunicări on-line în camere de discuții, fie telefonic (de regulă prin telefonie celulară), de la cetățeni americani de origine sârbă care interceptau convorbirile dintre piloți, piloți și baze sau monitorizau activitatea în bazele aeriene aliate. Prin acestea se alarmau obiectivele care urmau să fie lovite, putându-se evita astfel producerea de victime umane, exemple concrete fiind în cazurile atacurilor asupra Ministerului de Interne, a podurilor de la Novi Sad, a cazărmilor de la Belgrad etc.

Prin Internet se solicitau date despre situația aeroporturilor din țările vecine (România, Ungaria, Cehia, Bulgaria), prezența și activitatea forțelor NATO staționate în acestea și/sau perspectivele de instalare a unor astfel de forțe, alte date cu caracter privat.

De același tip de informații s-au folosit și forțele NATO. Cotidianul britanic „The Times” descria cum reporterii săi din Kosovo au văzut cum membrii UCK transmiteau informații despre poziția tancurilor și artileriei sârbe către NATO folosind telefoane celulare cu legătură prin satelit, în ciuda dezmințirilor date de purtătorul de cuvânt al NATO - Jamie Shea.

O altă caracteristică a acestui conflict a fost folosirea masivă și pentru prima oară a mijloacelor de lovire „inteligente”. Acestea erau capabile să se dirijeze cu ajutorul Sistemului de Poziționare Globală (GPS), să își selecteze cu precizie ținta și să o lovească cu mare precizie.

„Experiențele” au continuat prin utilizarea de mijloace care beneficiau de tehnologie „stealth” – avioanele F-117, B-2, F-22. Au fost folosite intens rachetele antiradiolație de croazieră, lansate de pe nave, submarine, avioane, dirijate prin laser, TV sau radiolație. Au mai fost testate și utilizate noi tipuri de muniții precum „bombele cu grafit” și „bombele cu uraniu sărăcit”. Au fost implementate noi tehnici și procedee de război.

Un astfel de procedeu a constatat în „sufocarea” căilor de comunicații a aliaților, cu ajutorul virusilor informatici. (Purtătorul de cuvânt al NATO, Jamie Shea a relatat, într-o comunicare din 1 aprilie 1999, despre paralizarea comunicării electronice al Alianței, computerele fiind afectate de macrovirusi. Tot în aceeași idee poate fi amintit atacul hackerilor sârbi care au reușit blocarea pentru trei ore a sistemelor de calculatoare de la bordul grupului amfibiu de transport trupe și elicoptere NATO – „Nashville”).

În cadrul conflictelor din Afganistan și Irak – rezultate în urma loviturii teroriste din 11 septembrie 2001 asupra simbolurilor SUA – s-au pus bazele, experimentat și perfecționat metode de desfășurare a noului concept numit „Războiul bazat pe rețea”.

Acesta se bazează pe adoptarea unui mod nou de gândire care se concentrează asupra puterii militare care poate fi generată prin interconectarea eficientă a tuturor componentelor sistemului angajat într-o acțiune de luptă. Din acest moment se utilizează tot mai puțin noțiunea de „câmp de luptă” ca domeniu în care se desfășoară acțiunea militară, fiind înlocuită cu „spațiu/spații de luptă”, în care coexistă zonele unde se desfășoară acțiuni militare cu cele în care nu sunt desfășurate trupe combatante.

Discontinuitatea spațiului de luptă este posibilă atât ca urmare a preciziei și bătăii deosebite a mijloacelor de lovire, cât mai ales ca rezultat al dezvoltării, diversificării și eficienței mijloacelor de comunicații și a celor de culegere (senzorilor), stocare și prelucrare a datelor, de analiză și prelucrare a lor în informații și cunoștințe. Valorificarea potențialului oferit de dezvoltarea tehnologiei informației și comunicațiilor depinde de gradul de implementare a tehnologiei în rețele concrete de comunicații și informatice, dar mai ales de nivelul de integrare a acestor rețele, adică de capacitatea de a realiza o rețea unică de rețele, care să permită exploatarea în comun, de către toți utilizatorii, a resurselor fiecărei rețele constituite și chiar ale fiecărui nod în parte. Rețeaua de rețele permite asamblarea rapidă și oportună a unei cantități enorme de informații într-o imagine unică, detaliată, având elemente bine definite și recunoscute. Aceasta permite diseminarea imaginii către majoritatea participanților la acțiunile de luptă, facilitând o percepție comună și unică a realității capabilă să impună conștientizarea rolului și locului fiecăruia și să conducă la autosincronizarea acțiunilor. Astfel, concepțiile de acțiune erau elaborate în centre de comandă nedislocate în teatrele de acțiune, forțele de lovire fiind conduse pe suportul rețelelor de comunicații de la distanțe extrem de mari (de exemplu Pentagon – Afganistan). Ca o caracteristică generală a acestui nou tip de abordare a unui conflict este faptul că se pot desfășura simultan mai multe operații în spații diferite și complexe toate aflate sub o comandă unică. În acest sens se constată creșterea rolului structurilor de servicii și mentenanță.

BIBLIOGRAFIE

- Gl.prof.univ.dr. Mureșan Mircea, *Curs de artă militară*, Editura Universității Naționale de Apărare, București 2005.
- Onișor Constantin, *Teoria Strategiei Militare*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999.
- Stăncilă L., Grecu I., *Lupta armată modernă*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002.
- Tofler Alvin și Heidi, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, București, 1995.
- Topor S., *Studiu privind războiului informațional și operațiile informaționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.

**PROVOCĂRI, PERICOLE ȘI AMENINȚĂRI (PPA)
CU IMPLICAȚII ÎN DINAMICA FENOMENULUI MILITAR
CONTEMPORAN. RISCURI MILITARE (IMPLICITE,
ASOCIATE, IMPUSE, ALEATOARE)**

**CHALLENGES, DANGERS AND THREATS (CDT)
WITH IMPLICATIONS IN THE MILITARY
CONTEMPORARY DYNAMIC MILITARY RISKS (IMPLIED,
ASSOCIATED, IMPOSED, RANDOM)**

Col. Cezar COBUZ*

Centrul Militar Zonal, Iași

În concepția specialiștilor militari, provocările, pericolele și amenințările (PPA) la adresa securității politice, economice, financiare, sociale, informaționale și militare, globale, regionale și naționale au o dinamică ce ține de caracteristicile epocii respective, de nivelul atins de societate, de sistemul relațiilor, determinărilor și intercondiționărilor. Multe dintre ele se află la tot pasul, pot fi identificate cu ușurință și analizate, cunoscute, contracarate sau ameliorate. Este ceea ce fac, zilnic, oamenii și instituțiile lor, pentru a putea trăi, munci și progresa. Însă, din păcate, cele mai multe dintre provocările, pericolele și amenințările care însoțesc societatea omenească au o configurație ascunsă, nu pot fi sesizate cu ușurință și nici rezolvate în timp util.

In the military design, challenges, dangers and threats (CDT) which threat the global, regional and national political, economical, financial, social, informational and military security have a certain dynamics that belongs to characteristics of a period, the level of society and system of relations and inter-determinations. Many of them are everywhere, can be easily identified and analyzed, known, reversed or improved. This is what people and their institutions do every day in order to live, work and progress. But unfortunately, most of the challenges, dangers and threats that accompany human society have a hidden configuration, can not be easily seized or resolved in time.

Cuvinte cheie: securitate, provocări, pericole, amenințări, riscuri.

Keywords: security, challenges, dangers, threats and risks.

* e-mail: cezar.cobuz@yahoo.com

PPA, indiferent de ce natură, forță și intensitate ar fi, au anumite caracteristici, dintre care nu pot lipsi următoarele:

- vizează absolut tot ce ține de activitatea omenească și, în general, tot ce există;
- sunt nelineare, dinamice și, cele mai multe dintre ele, complexe;
- sunt imprevizibile sau au un grad mare de imprevizibilitate;
- se condiționează unele pe altele în sistem aleatoriu;
- cele mai multe dintre ele sunt generate sau favorizate chiar de către sistemele și procesele asupra cărora vor acționa;
- au geometrie și configurații variabile;
- acționează în mod foarte diferit, în funcție de caracteristicile lor, dar și de cele ale sistemelor și proceselor pe care le vizează;
- exploatează vulnerabilitățile sistemelor și proceselor pe care le vizează;
- creează și întrețin noi vulnerabilități.

Pentru o percepție corectă a acestor fenomene trebuie să facem distincția între riscurile și amenințările la adresa securității. Lucrările de geostrategie definesc riscurile ca reprezentând „posibilitatea de manifestare a unor primejdii, a unor pericole, care rămân însă în stadiul virtual, nenominalizate și cu un autor (sau agresor) nenominalizat. Amenințările au însă în vedere pericole concrete și identificate, care pot fi asociate cu autori concreți.¹”

Conform celor mai recente studii strategice și de securitate „vulnerabilitățile, amenințările și riscurile se analizează îndeobște în raport cu tendințele economice, politice, militare, științifice și culturale etc. în scheme ce includ raporturi/balanțe de putere, interese, scopuri etc.²”

Toate structurile de securitate, indiferent care ar fi natura lor, sunt, la rândul lor, vizate de numeroase provocări, pericole și amenințări. E drept, vulnerabilitățile lor la PPA sunt minime, dar, totuși, există. De aceea, problematica securității și securizării sistemelor și acțiunilor care au fost create pentru securitatea altor sisteme și procese este o chestiune destul de delicată.

Riscul economic este, adesea, asociat cu probabilitatea producerii unor evenimente, inclusiv managementul deficitar al proceselor economice, ce pot cauza modificări drastice în mediul de afaceri al unei țări, ceea ce afectează negativ profitul și alte obiective ale agenților economici și, în final, poate cauza insecuritate.

¹ Teodor Frunzeti, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 377.

² Coordonatori: Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian, *Lumea 2009*, Enciclopedie Politică și militară, Studii strategice și de securitate, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 77.

Dicționarul de economie³ îl definește ca „eveniment sau proces nesigur și probabil care poate cauza o pagubă, o pierdere într-o activitate, operațiune sau acțiune economică”. Prin urmare, el exprimă impactul pe care îl are un eveniment sau factor din viitor asupra activităților economice actuale.

Riscul financiar reprezintă, în principal, influența pe care o exercită structura financiară a capitalurilor proprii și împrumutate asupra rezultatelor economice. El acționează ca un multiplicator al riscului economic, cu implicații profunde asupra stării de securitate. Resursele financiare sunt „motorul” economiei și, în consecință, trebuie gestionate cu foarte mare grijă.

Potrivit literaturii de specialitate, riscurile economice pot fi interne și externe, obiective și subiective.

Mai mult, putem aprecia că, din punct de vedere al nivelului de influență și al cauzelor apariției, există trei categorii de riscuri economice, care, la rândul lor, pot fi asociate, induse, asumate sau impuse: riscuri economice globale, regionale, naționale.

Analizând aceste riscuri, se pot desprinde câteva caracteristici fundamentale ale noțiunii de risc economic:

- orice participant la procesele și circuitele economice, indiferent de anvergura activității sale, se confruntă, continuu, cu riscuri pe care trebuie să fie capabil să le gestioneze și chiar să le transforme în avantaje;
- odată ce devine concret, riscul economic poate produce pagube atât de natură financiară, cât și morală;
- impune permanent analiză și mijloace pentru prevenirea și combaterea lui;
- are o acțiune ireversibilă, în sensul în care efectele sale, odată produse, nu mai pot fi înlăturate decât cu niște cheltuieli suplimentare costisitoare.

În urmă cu ceva timp, amenințările etnice erau tratate de cele mai multe ori în dimensiunea culturală, împreună cu cele de identitate sau religioase. Odată cu schimbările survenite pe scena globală la începutul mileniului, factorii de decizie politică și comunitatea științifică au fost determinați să se focalizeze cu o mai mare atenție asupra acestor elemente atât separat, cât și conjugat.

Aria de manifestare a confruntărilor etnice cuprinde întreaga lume.

În România, grupurile etnice sunt: maghiarii, germanii, rromii, ucrainenii, rușii-lipoveni, slovacii, bulgarii, evreii, cehii, sârbii, croații, polonezii, turcii, tătarii, dar principalele riscuri etnice vin din partea maghiarilor și rromilor.

³ Colectiv, *Dicționar de economie*, Ediția a II-a, Editura Economică, București, 2001, p. 388.

Amenințările generatoare de conflicte etnice au un caracter complex, divers, imprevizibil și multidirecțional ceea ce duce la dificultatea sporită a adoptării și aplicării măsurilor de prevenire a conflictelor.

Problemele etniilor trebuie rezolvate în spiritul legilor internaționale și a dreptului de identitate. Pericolele etnice sunt complexe, profunde și perpetue, datorită faptului că etniile „adevărate” (națiunile) au rădăcini istorice îndelungate cu civilizații, culturi și valori fundamentale bine stabilite într-un spațiu delimitat sau în continuă delimitare determinată de evoluții nelineare, imprevizibile și aleatorii datorate tendinței de autonomizare zonale pe criterii etnice, presiuni exercitate de anumite grupuri pentru federalizarea unor state sau presiuni pentru obținerea de privilegii pentru anumite etnii de către state identitare sau organisme internaționale.

Privind pericolele, amenințările și riscurile (PAR) de natură socială generatoare de crize și conflicte armate putem aprecia că dimensiunea socială a securității poate fi analizată în termeni de populație și mișcare a populației, norme și reguli, statusuri și roluri, interacțiuni între actorii sociali etc.

Astăzi, lumea se confruntă cu o multitudine de provocări, pericole și amenințări care pot conduce la apariția și la manifestarea unor crize și conflicte de natură deosebit de diversă. Există PPA generatoare de crize și conflicte armate. Printre acestea se numără: măsurile restrictive luate de către unele state în privința accesului la resurse naturale, cum ar fi apa potabilă și hidrocarburile, de exemplu, a altor state din zonă; blocaje economice instituite de unele state împotriva altora din motive diverse; dezvoltarea criminalității transfrontaliere (trafic de droguri, de armament, de ființe umane, spălare de bani); intensificarea migrației ilegale; deplasări masive de populație dintr-o țară în alta, din cauza unor calamități naturale, conflicte interetnice și religioase sau a unor războaie civile; declarații ostile ale oficialilor unui stat împotriva altor state; demonstrații de forță și amenințarea cu forța armată; aplicații cu trupe în zona de frontieră fără notificarea prealabilă a acestora; susținerea morală și materială a unor mișcări ce se împotrivesc guvernelor legitime ale unor state.

Aceste PPA pot trece de la o formă verbală, declarativă, la forme mult mai grave, ajungându-se la conflicte armate. Acestea își au cauzele și trăsăturile lor definitorii. Pentru a distinge un tip de conflict armat de altul se pot utiliza o serie de criterii, prin care să se pună în evidență sursele lor potențiale și caracteristicile definitorii.

Provocările, pericolele și amenințările (PPA) la adresa securității politice, economice, financiare, sociale, informaționale și militare, globale, regionale și naționale au o dinamică ce ține de caracteristicile epocii respective, de nivelul atins de societate, de sistemul relațiilor, determinărilor

și interconșionărilor. Multe dintre ele se află la tot pasul, pot fi identificate cu ușurință și analizate, cunoscute, contraccarate sau ameliorate. Este ceea ce fac, zilnic, oamenii și instituțiile lor, pentru a putea trăi, munci și progresa. Însă, din păcate, cele mai multe dintre provocările, pericolele și amenințările care însoțesc societatea omenească au o configurație ascunsă, nu pot fi sesizate cu ușurință și nici rezolvate în timp util. Și chiar dacă PPA pot fi sesizate, procesul de analiză, sinteză, identificare și evaluare întâmpină multe dificultăți, întrucât ele nu sunt lineare și nu evoluează după scheme cunoscute sau ușor identificabile.

Toate structurile de securitate, indiferent care ar fi natura lor, sunt, la rândul lor, vizate de numeroase provocări, pericole și amenințări. E drept, vulnerabilitățile lor la PPA sunt minime, dar, totuși, există. De multe ori, problema se pune în mod simplist: dacă respectivele sisteme de securitate au fost create pentru a asigura securitate altor sisteme și procese, rezultă că ele însele sunt sigure și invulnerabile. De aceea, este nevoie de politici, strategii și tactici speciale care să pună în operă conceptul de securitate a sistemelor de securitate. Dar, înainte de a elabora asemenea politici, strategii și tactici, trebuie identificate, monitorizate și evaluate provocările, pericolele și amenințările care vizează efectiv astfel de sisteme și de acțiuni.

Provocările, pericolele și amenințările (PPA) și vulnerabilitățile asociate lor, specifice perioadei de trecere la o societate care se globalizează, afectează, în primul rând, realitățile, structurile și funcțiunile acestei societăți. Ele se dezvoltă și se diversifică pe tot timpul transformărilor ce au loc în societate, în funcție de acestea, dar nu numai de acestea. Pachetele de provocări, pericole și amenințări, precum și cele ce conțin vulnerabilitățile societății, în ansamblul ei, ale entităților și structurilor economice, politice, sociale, informaționale, militare își au propriile lor condiționări care, într-un fel, devansează transformările din societate și chiar le influențează.

Din mulțimea de PPA de nivel global sau cu implicații la nivel global (PPAG) fac parte și următoarele:

- provocări, pericole, amenințări și vulnerabilități globale de natură cosmică;
- provocări, pericole, amenințări și vulnerabilități de natură geofizică și geoclimatică;
- provocări, pericole, amenințări și vulnerabilități de natură umană;
- provocări, pericole și amenințări specifice;
- provocări, pericole și amenințări la adresa sănătății și structurilor care acționează pentru protecția populației;
- provocări, pericole și amenințări informatice.

Se poate aprecia faptul că NATO continuă să își extindă aria de operații dincolo de granițele statelor membre, cele mai mari eforturi ale sale concentrându-se în zone precum Afganistan, dar și în misiuni mai mici de tipul celor din Sudan și Pakistan. Cu toate că NATO s-a angajat cu misiuni pe patru continente, principalele sale puncte de comandă rămân în Europa. Astfel, provocările, pericolele și amenințările cu care acestea se pot confrunta sunt generate atât de factori instituționali, cât și de factori aleatori, cu origini în situația din teatrele de operații. În acest context, este nevoie de adoptarea unor măsuri concrete pentru sporirea eficienței instituționale a NATO, indiferent de misiunile pe care și le asumă.

În concepția specialiștilor militari, complexitatea impactului provocărilor, pericolelor, riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților din teatrul de acțiune vest-balcanic asupra structurilor militare și civil-militare, care realizează gestiunea postconflict a spațiului, incumbă un ansamblu de măsuri ce trebuie întreprinse concertat de către UE, NATO, ONU și statele membre ale acestora participante cu trupe la misiunile de stabilizare și reconstrucție, pentru ca finalitatea lor să nu fie afectată, iar sistemele implicate să fie securizate. De obicei, între structura existentă la pace și cea necesară pentru misiuni este o deosebire semnificativă. Structura de pace se adaptează foarte greu structurii necesare pentru misiune. Reducerea vulnerabilităților înseamnă facilitarea acestei adaptări foarte rapide. Vor trebui realizate, ca atare: o cunoaștere perfectă a situației din zona de acțiune (însușită o veritabilă cultură a zonei de responsabilitate), un sistem de pregătire complex, o forță inteligent structurată pentru misiune, tehnică și mijloace militare adecvate, un sistem de informații astfel compus încât toată lumea să știe permanent ce se întâmplă în zonă.

Astăzi, harta politică a zonei Mării Negre este influențată de o fostă superputere, Rusia, și de două puteri regionale, Ucraina și Turcia. Ca succesoare a URSS, Rusia este în continuare un factor major în regiunea Mării Negre. După o foarte lungă perioadă de timp, când Moscova era cel mai important actor în Marea Neagră, aceasta caută să-și mențină rolul de pivot pe care l-a jucat odată în construirea și în menținerea „arhitecturii Războiului Rece al țărurilor”. Concepția neoimperială a Rusiei în Marea Neagră își are originea în epocile țaristă și sovietică, dar mai ales în nevoia de a contracara extinderea în regiune a SUA și UE.

Imposibilitatea comunității internaționale de a gestiona efectiv și, în special, imparțial aceste conflicte a condus la diminuarea încrederii populațiilor din (ZEMN) în puterea dreptului internațional și a forțelor chemate să îl aplice.

Complexitatea impactului provocărilor, pericolelor, riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților din diversele teatre de operații din ZEMN

asupra structurilor militare și civil-militare care realizează gestiunea conflictelor din acest spațiu incumbă un ansamblu de măsuri ce trebuie întreprinse concertat de către ONU, UE, NATO, OSCE și ONG-uri.

Se poate aprecia că, odată cu implicarea activă a forțelor Uniunii Europene în gestionarea conflictelor din ZEMN, vor apărea pericole, riscuri și amenințări brodate pe vulnerabilitățile specifice ale mecanismelor UE de monitorizare a spațiului.

Securitatea structurilor militare și civil-militare, implicate în gestionarea crizelor și conflictelor armate, poate fi afectată semnificativ de provocări, pericole, riscuri și amenințări de ordin social și psihologic. Impactul acestora din urmă este potențat atât de vulnerabilitățile proprii structurilor menționate, cât și ale mediului în care ele acționează.

Pe de altă parte, intensitatea și amplitudinea provocărilor, pericolelor, riscurilor și amenințărilor de securitate la adresa structurilor militare și civil-militare prezente în teatrul de operații pentru gestionarea crizelor și conflictelor armate sunt direct dependente de natura, conținutul și locația executării misiunii încredințate.

Locația executării misiunii aduce cu sine provocări, pericole, riscuri și amenințări de securitate pentru personalul structurii militare și/sau civil-militare implicate. De pildă, dacă misiunea se execută chiar în timpul derulării crizei sau conflictului armat, atunci riscurile sociale, dar mai ales psihologice suportate de militarii și civilii angajați în efectuarea de astfel de sarcini sunt mult mai mari decât în perioada postconflict.

Provocările, vulnerabilitățile, pericolele, riscurile și amenințările de ordin social și psihologic la adresa securității membrilor structurilor militare și civil-militare implicate în gestionarea crizelor și conflictelor armate se află într-o puternică corelație și interșanjabilitate.

Provocări, pericole, amenințări, vulnerabilități și riscuri de ordin social și psihologic la adresa structurilor militare și civil-militare implicate în gestionarea crizelor sau conflictelor armate sunt probabile și posibile. Ele se pot datora atât structurilor respective – calitatea și numărul oamenilor ce le încadrează, organizarea și derularea activității, climatul psihosocial și coeziunea socială a structurilor respective, natura, conținutul și durata misiunii încredințate, nivelul dotării cu mijloace tehnice și materiale –, cât și mediului de desfășurare a activității. În acesta din urmă ar putea intra următoarele aspecte: condiții de climă și relief; caracteristicile etnice, religioase, cultura, tradițiile, mentalitățile, obiceiurile, cutumele, interesele și aspirațiile populației din zona de activitate; caracteristicile sociale, psihologice, etnice, religioase etc. ale părților implicate în conflictul armat, cultura, interesele, aspirațiile și sprijinul populației din zonă, al statelor vecine și al comunității internaționale.

Provocările, pericolele, riscurile și amenințările de ordin social și psihologic la adresa structurilor militare și civil-militare sunt potențate de vulnerabilitățile proprii și de cele ale contextului de derulare a activităților specifice gestionării crizei/conflictului armat. De asemenea, în devenirea lor, ele pot să se transforme una în cealaltă, adică o provocare la care nu s-a răspuns oportun și adecvat poate deveni un pericol. La rândul său, un pericol nesoluționat corespunzător și la momentul propice se poate transforma în risc și, foarte probabil, în amenințare.

Formele de manifestare a provocărilor, pericolelor, riscurilor și amenințărilor de ordin social și psihologic la adresa structurilor militare și civil-militare ce gestionează o criză sau un conflict armat sunt cele prezentate mai sus. În plan social, riscurile și amenințările sociale și psihologice pot să afecteze atât indivizii umani, cât și grupul uman în întregime. De exemplu, teama și frica, două sentimente umane firești, ce pot apărea și se pot manifesta pe timpul gestionării crizei sau conflictului armat, la una sau mai multe persoane din structurile militare și civil militare, se pot transforma, dacă cuprind tot efectivul respectivelor structuri, în panică și groază. Acestea din urmă au efecte puternic negative asupra calității îndeplinirii misiunilor încredințate, a climatului și coeziunii sociale a structurilor militare și civil-militare implicate activ în gestionarea crizei sau conflictului armat.

De aici, necesitatea cunoașterii provocărilor, pericolelor, riscurilor și amenințărilor de ordin social și psihologic la adresa structurilor militare și civil-militare ce gestionează o criză sau un conflict armat de către cei ce le conduc, pe de o parte, și a metodelor, tehnicilor și procedeelelor de contracarare eficace a lor, pe de altă parte.

Lumea este, prin excelență, conflictuală. Cunoașterea conflictualității ei echivalează cu cunoașterea cauzelor care determină și întrețin această conflictualitate. Este, desigur, vorba de o conflictualitate intrinsecă, de sistem și de proces, care derivă din conflictualitatea atomului și a Universului, de o conflictualitate care creează și întreține, prin conflict, unitatea dinamică și inseparabilitatea temporară a întregului. Dar este vorba și de o conflictualitate cu cauze exterioare sistemului, dar, totuși, interioare Universului. Pentru că din Universul în care trăim, în care se situează sistemul nostru solar, dar și mentalitatea și viața, nu putem ieși decât prin imaginație, decât teoretic.

Se conturează tot mereu infinite provocări, pericole și amenințări la adresa a tot ceea ce există pe lumea aceasta. Decuparea unora sau a altora din acest întreg flexibil, chiar volatil, se face, uneori, cu riscul de a le scoate din context, adică din mediul lor, și, prin aceasta, a le înțelege doar parțial și, fără îndoială, chiar deformat.

Dar Universul este constant în valorile și limitele sale. Chiar dacă instrumentele cunoașterii – mai exact, ale sesizării, identificării, evaluării și prognozării cauzelor și efectelor ce duc la metamorfozarea fenomenelor și proceselor – vor fi din ce în ce mai perfecționate. Provocările, pericolele și amenințările (PPA) la adresa oamenilor, comunităților și securității lor politice, economice, financiare, sociale, informaționale și militare, globale, regionale și naționale au o dinamică ce ține de caracteristicile epocii respective, de nivelul atins de societate, de sistemul relațiilor, determinărilor și intercondiționărilor și, așa cum afirmam în fraza anterioară, de cantitatea și calitatea instrumentelor cunoașterii.

În general, eforturile sunt concentrate nu atât pentru cunoașterea PPA, cât mai ales pentru protecția sistemelor și proceselor ce pot fi atacate.

Din acest motiv, unele PPA scapă eforturilor făcute pentru cunoașterea lor, iar altele atrag acest efort asupra lor, pentru a crea libertate de mișcare celorlalte. Sunt niște false PPA care joacă același rol pe care îl au, în timp de război, grupările destinate să efectueze manevre de înșelare a inamicului, grupări de manevră înșelătoare.

Pachetele de provocări, pericole și amenințări, precum și cele ce conțin vulnerabilitățile la acestea ale societății, în ansamblul ei, ale entităților și structurilor economice, politice, sociale, informaționale, militare etc. își au propriile lor condiționări care, într-un fel, devansează transformările din societate și chiar le influențează.

Pericolele și amenințările de natură globală (PPAG) afectează, într-o formă sau alta, toate structurile, toate rețelele și toate entitățile. Ele se dezvoltă în ritm rapid, în pas cu procesul de globalizare și creează foarte mari probleme tuturor structurilor naționale, internaționale, de alianță și de coaliție ce se folosesc în gestionarea crizelor și conflictelor armate, în declanșarea, ducerea și oprirea războaielor.

Chiar dacă PPA pot fi sesizate, procesul de analiză, sinteză, identificare și evaluare întâmpină multe dificultăți, întrucât ele nu sunt lineare și nu evoluează după scheme cunoscute sau ușor identificabile.

ABREVIERI

ONU	- Organizația Națiunilor Unite
UE	- Uniunea Europeană
OSCE	- Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
CS al ONU	- Consiliul de Securitate al ONU
NATO	- Tratatul Organizației Nord-Atlantice

ONG	- Organizație Non - Guvernamentală
PPA	- Provocări, Pericole, Amenințări
PAR	- Pericole, Amenințări, Riscuri
PPAG	- Provocări, Pericole și Amenințări Globale
ZEMN	- Zona Extinsă a Mării Negre

BIBLIOGRAFIE

- Dicționar de economie*, Ediția a II-a, Editura Economică, București, 2001.
- Frunzeti Teodor, *Geostrategie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.
- Frunzeti Teodor, Vladimir Zodian, *Lumea 2009*, Enciclopedie Politică și militară, Studii strategice și de securitate, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009.

DECIZIA MILITARĂ ÎN ACTUL CONDUCERII

THE MILITARY DECISION IN LEADERSHIP

Lt.col. Nicolae HANEȘ*

Centrul de Instruire pentru Comunicații
și Informatică „Decebal”, Sibiu

Procesul decizional în domeniul militar își menține un perpetuu caracter de noutate, determinat de modificările care se produc în organizarea structurală și mai ales în domeniul perfecționării procedeeleor de luptă, ca urmare a modificărilor permanente a factorilor de risc și amenințărilor cărora armatele trebuie să se opună eficient prin cele mai perfecționate metode.

The decision-making process in the military field maintains its perpetual character of novelty determined by the changes that occur in the structural organization and especially in the field of refining the fighting methods, as a consequence of the continuous change of risk factors and threats that the Armed Forces must face efficiently by using the most developed methods.

Cuvinte cheie: decizia, actul decizional, decidentul, procesul decizional, decizia militară, ordinul.

Keywords: *decision, decisional act, decision-maker, decision-making process, military decision, order.*

Decizia managerială diferă de decizia personală prin faptul că implică întotdeauna cel puțin două persoane (decidentul și executantul), are influență asupra grupului sau numai asupra unui singur individ și, în plus, are întotdeauna efecte de ordin economic, tehnic, uman, educațional etc. cel puțin asupra unui compartiment al organizației sau chiar asupra organizației în ansamblu.

O decizie reprezintă alegerea rațională a unei alternative de acțiune, din mai multe posibile, în scopul obținerii unui rezultat dorit sau a unui curs de acțiune ales pentru realizarea unuia sau mai multor obiective¹.

* e-mail: nicolaehanes@yahoo.com; Tel. Star 2103105

Ca urmare a investigațiilor efectuate, au fost conturate mai multe cerințe, pe care decizia trebuie să le întrunească în vederea îndeplinirii în mod eficient a multiplelor funcții ce îi revin. Aceste cerințe de raționalitate² presupun ca decizia să fie:

- *fundamentată științific*, adică să fie luată în conformitate cu realitățile din cadrul organizației pe baza unui instrumentar științific adecvat care să înlăture practicismul, improvizatia, rutina și voluntarismul. Personalul trebuie să aibă cunoștințele și deprinderile decizionale necesare, adică să cunoască metodele și tehnicile de eficientizare a procesului decizional.

Desconsiderarea științei atât în domeniul tehnic, cât și uman, duce la insuccese sigure. Moralul luptătorilor, în jurul căruia se poartă atâtea discuții și se fac atâtea speculații, este generat de factori preciși: acceptarea scopului războiului; conștientizarea de către personal a nivelului propriu de pregătire; imaginea despre inamic; calitățile armamentului; starea echipamentului; încrederea în comandanți; coeziunea internă a subunităților; climatul psihomoral dependent de tipul relațiilor interumane; starea de oboseală a trupelor; experiența dobândită în luptele anterioare.

- *împuternicită*, în sensul că trebuie adoptată de managerul în ale cărui sarcini este înscrisă în mod expres, iar acesta să dispună de cunoștințele, calitățile și aptitudinile necesare fundamentării respectivei decizii. Respectarea acestei cerințe reprezintă tendința de apropiere, până la suprapunere dacă este posibil, a autorității formale de autoritatea informală.
- *integrată, armonizată* în ansamblul deciziilor adoptate sau proiectate ținând cont de strategia și politicile organizației. Integrarea deciziilor este necesar să se efectueze atât pe verticală, cât și pe orizontală, acestea garantând realizarea principiului unității de decizie și acțiune. Integrarea pe verticală se referă la corelarea deciziilor luate de fiecare manager cu deciziile adoptate la niveluri ierarhice superioare. Integrarea pe orizontală privește corelarea cu deciziile referitoare la celelalte activități implicate cu care se află în relații de interdependență.

Fiecare decizie trebuie adoptată de către un organism managerial, în ale cărui sarcini de serviciu este înscrisă prin documente organizatorice. Plasarea deciziilor în sus, pe verticala sistemului ierarhic, reprezintă expresia

¹ Gh. Boldur, *Fundamentarea complexă a procesului decizional economic*, București, Editura Științifică, 1973.

² C. Teleşpan și L. Stanciu, *Bazele managementului – curs*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2005, p. 92.

fugii de răspundere a cadrelor de conducere cărora le revine elaborarea deciziilor respective. La fel de periculoasă este situația delegării adoptării deciziei la nivelurile ierarhice inferioare, dacă nu se dispune de informații pertinente armonizării cu celelalte decizii elaborate în organizație, caz în care apar rezistențe în implementarea deciziei. Împuternicirea formală este necesară, dar nu și suficientă, managerul care elaborează decizia trebuind să posede și autoritatea cunoștințelor, adică să dispună de potențialul decizional necesar.

- *clară, concisă și necontradictorie*, ceea ce presupune ca prin formularea deciziei să se precizeze, fără posibilitatea de interpretare, conținutul situației decizionale (variante, criterii, obiective, consecințe), astfel încât toate persoanele participante la fundamentarea deciziei să înțeleagă la fel respectiva situație.

Decizia trebuie formulată clar, concis și să conțină obiectivul și principalii parametri operaționali, adică ea trebuie să indice obiectivul urmărit, modalitatea de acțiune preconizată, resursele alocate, decidentul și perioada sau termenul de aplicare.

Considerăm că, totuși, o decizie nu se adoptă corect prin aclamații. Ea este corect luată dacă se bazează pe ciocnirea unor păreri contrare, pe dialogul dintre puncte de vedere diferite, pe existența unui dezacord³.

- *oportună*, adică să se încadreze în perioada optimă de elaborare și operaționalizare. Această cerință se bazează pe ideea că este preferată o decizie bună luată la momentul potrivit unei decizii foarte bune luată cu întârziere. Condiția oportunității este satisfăcută numai dacă decizia adoptată este adusă la timp la cunoștința executanților, pentru ca și ei să dispună de răgazul necesar pregătirii acțiunilor ce decurg din ea.

Decizia trebuie să se încadreze în perioada optimă de elaborare și de aplicare. Pentru a fi posibilă obținerea unui efect maxim, fiecare decizie trebuie concepută și aplicată într-o anumită perioadă de timp. Pentru a asigura înscrierea conceperii și implementării deciziilor, în special a celor strategice și tactice, în perioada optimă, se impune o abordare previzională din partea managerilor.

- *eficientă*, pentru a urmări obținerea unui efect sporit cu un anumit efort. Criteriul de apreciere a activității de management este eficiența, iar decizia (esența acesteia) este firesc să fie apreciată prin prisma efectelor sale, care se obțin după implementare.
- *realistă*, presupune corelarea condițiilor cu capacitatea de luptă, cu posibilitățile fizice, intelectuale și psihomorale ale trupelor proprii și ale adversarului, cu baza materială, cu randamentul tehnicii la dispoziție, cu distanțele de parcurs, cu obstacolele de trecut, cu alte condiții exterioare și, neapărat, cu timpul avut la dispoziție.

³ Peter Drucker, *Despre decizie și eficacitate*, Editura Meteor Press, București, 2010, p. 159.

O decizie ia forma unui act decizional în sensul desfășurării sale într-o perioadă foarte scurtă de timp, de regulă câteva secunde sau minute. Actul decizional se referă la situații decizionale de complexitate redusă sau când respectiva situație are caracter repetitiv, variabilele implicate fiind foarte bine cunoscute de decident, astfel încât nu mai este nevoie de o culegere de informații și o analiză a lor. La baza actelor decizionale se află experiența și intuiția managerilor⁴.

Decizia poate fi definită, în esență, prin *hotărârea de a alege o anumită variantă de acțiune din mai multe posibile*. De aici rezultă faptul că decizia implică existența mai multor alternative pentru a putea face posibilă alegerea, este rezultatul unui act deliberat, conștient, urmărește un anumit scop, iar alegerea are efect asupra acțiunii.

Procesul decizional, specific deciziilor mai complexe, implică un consum de timp notabil, care poate fi de ordinul orelor, zilelor chiar săptămânilor, pe parcursul cărora se culege și se analizează o anumită cantitate de informații, se stabilesc contacte umane și se consultă mai multe persoane în vederea conturării situației decizionale.

Decidentul este individul sau mulțimea de indivizi care urmează să aleagă varianta cea mai avantajoasă, din mai multe posibile, în virtutea obiectivelor, sarcinilor, competențelor și responsabilităților circumscrise postului pe care îl ocupă. În cazul organizației militare, factorii de decizie sunt comandanți, elite și lideri militari care, corespunzător nivelului ierarhic de funcționare, sunt responsabili de satisfacerea nevoilor locale și de ansamblu ale organizației.

În opinia unor autori⁵, o armată funcțională din cadrul unei națiuni sănătoase este cea în care decidenții nu sunt implicați în jocuri diplomatice sau politice impregnate de ideologii sau clientelism, ci dimpotrivă, își creează propria ideologie sau gândire militară, strâns legată de cea a statului săvârșit de națiune. Principala menire a factorilor de decizie este de a armoniza nevoile organizaționale și nevoile celor care compun organizația prin intermediul deciziilor pe care le adoptă la un moment dat. Soluțiile propuse în acest scop sunt (re)direcționarea motivațiilor, constrângerea și influențarea mentală a oamenilor cu metode eficiente, prin care decidentul asigură convergența eforturilor individuale concomitent cu atingerea obiectivelor colective⁶.

Decizia militară este consecința unei îndelungate activități de analiză și documentare raportată la parametri specifici situației în care ea se

⁴ C. Teleșpan și L. Stanciu, *Bazele managementului – curs*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2005, p. 97.

⁵ A. David, *Națiunea între „starea de securitate” și „criza politico-militară”*, Editura Licorna, București, 2000.

⁶ L. Culda, *Liderii în organizații*, Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice, București, 2005.

conturează. Acest parcurs complicat și, adesea, marcat de eșecuri, constituie procesul decizional. În el sunt implicate, în primul rând, nivelurile care au acces la situațiile de ansamblu din sistemul militar și care, în mod firesc, sunt permanent în contact cu elementele care duc la îndeplinirea deciziilor luate. Cu atât mai mult în complexa situație de astăzi, când misiunile armatei României s-au diversificat enorm, procesul decizional trebuie să fie operațional, eficient, iar rezultatul lui – decizia – să poată fi pusă în aplicare rapid, flexibil și, în același timp, să fie adaptată la condițiile deosebite și grele din teatrele de război.

Problema valabilității și aprecierii deciziei de tip militar aduce sub lupa investigației teoretice o serie de întrebări. De către cine și pe ce criterii pot fi măsurate valoarea și calitatea acesteia? În procesul valorizării este suficient criteriul raționalității luat singur sau decizia militară se supune și imperativului necesității? Până unde în practica militară se poate opera cu dimensiunile și indicatorii consacrați în teoria deciziei? Putem evalua starea de anormalitate (războiul, lupta armată) cu mijloacele stării de normalitate? Bineînțeles, decidentul militar nu poate fi exonerat de responsabilitatea actelor sale și nici nu i se pot tolera incompetența, liberul arbitru, voluntarismul, comportamentul abuziv și ineficacitatea. Nu se poate face însă abstracție de faptul că lupta armată induce deciziei militare cel mai înalt grad de risc. Însuși conceptul de raționalitate capătă altă semnificație. Privită la modul general, din perspectiva umanistă, o decizie care provoacă victime omenești, indiferent de motivațiile care i se aduc, este profund irațională, la fel ca și războiul în general. Sub aspect tehnic, însă, al algoritmului de operații, menite să asigure eficiența acțiunii pe câmpul de luptă, decizia militară își are propria logică, raționalitatea sa, existând criterii ferme, riguroase de apreciere a finalității ei. Astfel se poate vorbi de o raționalitate intrinsecă procesului decizional în lupta armată, dar căreia nu întotdeauna îi corespunde și una exterioară, social-umanistă. Hotărârea conducătorului militar în situație de campanie trebuie considerată opțiune de risc, adoptată din necesitate⁷.

Decizia militară trebuie să îndeplinească anumite condiții, care îi conferă un profil aparte comparativ cu procesul decizional general. Astfel, decizia militară trebuie să fie în continuu acord cu realitatea, să fie operativă și argumentată, dar și conectată la mediul social și de securitate în ansamblul său. În plus, procesul decizional militar trebuie să se încadreze în contextul mult mai larg al misiunilor NATO, să respecte legile și regulamentele în vigoare, în cadrul organismelor internaționale, dar și în plan intern (de unde rezultă necesitatea armonizării legislației și procedurilor din România și

⁷ I. Gădiuță și D. Sava, *Decizia Militară – raționalitate și legitimitate*, Colecția Bibliotecii Statului Major General, București, 1998, p. 119.

structurile euroatlantice), să fie adaptabil, aplicabil, eficient și susținut de înalta expertiză a factorilor implicați și să fie în concordanță cu dotarea tehnico-materială, de ultimă generație, a țărilor partenere din NATO și UE.

Pentru a răspunde tuturor așteptărilor enumerate anterior, decizia militară trebuie să fie cât mai simplă și sintetizată, ușor de receptat de toate structurile, executabilă, ușor de modificat, dacă acest lucru este impus de condițiile concrete și ușor de transmis celor implicați în executarea ordinului rezultat din procesul decizional.

Un alt element care are un rol fundamental în asigurarea unei decizii eficiente este reprezentat de un feed-back rapid și expresiv, prin care se estimează utilitatea și relevanța unei decizii deja adoptate. Astfel, decizia trebuie să fie corectabilă în funcție de situație, flexibilă, adaptabilă și în acord cu resursele umane și materiale ale armatei – toate acestea rezultând, în mod logic și natural, din cerințele de interoperabilitate și compatibilitate în NATO și UE. Aici trebuie menționată o altă valență a interoperabilității decizionale, care se referă la necesitatea interoperabilității deciziei adaptate la un moment dat cu deciziile anterioare, dar și cu cele ce vor urma în lanțul decizional, pentru asigurarea coerenței actului de conducere.

Pe lângă cerințele și condițiile pe care decizia militară trebuie să le îndeplinească, ne vom concentra, pe scurt, asupra unei etapizări a acestui proces, pentru o înțelegere mai profundă a factorilor care fac din decizia militară un fenomen aparte. O primă etapă constă în colectarea de date prin toate mijloacele aflate la dispoziție (HUMINT, SIGINT, IMINT, MASINT, OSINT, TECHINT etc.), urmată de procesarea lor modernă, analizarea variantelor probabile de către experți și alegerea uneia dintre variante (considerată optimă de către experți). Ulterior parcurgerii acestor etape, se impune consultarea tuturor structurilor implicate în aplicarea deciziei, pentru a asigura suportul executabil al acesteia, precum și punerea la dispoziția decidenților a variantelor de înaltă expertiză. Deci, decizia se bazează pe identificarea cerințelor misiunii și a standardelor NATO, urmând ca apoi să fie redactată în termeni cât mai sintetici și transmisă către executanți.

În etapa următoare se impune colectarea feed-back-ului, care concură la analizarea rezultatelor deciziei și care pot conduce la modificarea acestora, în situația în care survin noi elemente care cer acest lucru și ultima etapă ar consta în reluarea procesului pentru elaborarea unei noi decizii.

Considerăm important ca procesul decizional să fie în așa fel organizat, încât să fie posibilă elaborarea mai multor decizii concomitent, ținând cont de complexitatea situației din teatru de operații și a timpului scurt aflat la dispoziția decidentului militar.

Deși decizia militară se încadrează în liniile procesului decizional în general, totuși ea prezintă anumite caracteristici deosebite care se datorează

complexității teatrelor de operații și a răspunsului rapid la situații de urgență (de exemplu, un atac terorist). Apartenența la structurile euroatlantice face ca actul decizional să țină cont, în primul rând, de cerințele Alianței, decizia fiind, în același timp, centralizată la nivelul comandanților. În plus, caracterul multinațional al organismelor de tip NATO, UE, OSCE induce o expertiză foarte diversificată a armatelor membre în raport cu misiunile ce trebuie îndeplinite.

Procesul amplu de transformare demarat în ultimul deceniu al secolului trecut, calitatea de membru PfP și apartenența la NATO sunt doar trei factori care conferă procesului decizional în domeniul militar trăsături distincte.

Un alt aspect care imprimă o trăsătură de unicitate a deciziei militare este reprezentat de structura ierarhică a organizației militare și modul de lucru bazat pe emiterea și executarea ordinului, care poate limita aria de acțiune a decidentului. Alte elemente care particularizează decizia militară sunt specificul misiunii, managementul adesea centralizat al instituției armate, amatorismul abordării acțiunilor militare din mass-media și piedicile de natură birocratică (implicarea Parlamentului, Guvernului).

Ordinul, care este de fapt concretizarea actului decizional, trebuie să reflecte situația operațională reală într-o măsură cât mai mare cu putință, iar acest lucru presupune derularea unui flux informațional bidirecțional, atât din teatrul de operații către decidenți, cât și de la decidenți către executanți. Deși asigurarea unui proces eficient de comunicare este, în mare măsură, un aspect de ordin tehnic sau infrastructural, considerăm, totuși, că acesta este legat și de modul de luare a deciziilor în sensul implicării întregului personal responsabil în adoptarea acestora prin aplicarea unui stil de conducere participativ, ce asigură buna cunoaștere a obiectivelor și eficientizarea comunicării între subordonați, pe de o parte, și între subordonați și superiori, pe de altă parte.

Factorii obiectivi ce conturează un profil aparte al actului decizional în domeniul apărării sunt războiul bazat pe rețea, dotarea tehnico-materială încă precară, deseori sub nivelul cerut de operativitatea procesului decizional și persistența unei mentalități depășite, precum și inerția sau chiar conservatorismul sistemului în esența sa.

Un ultim factor, pe care îl considerăm important, în conturarea caracterului unic al deciziei și al culturii organizaționale militare este riscul enorm al fiecărei acțiuni militare, în care vorbim de viața militarilor, aflată permanent în pericol letal.

Prin organizarea, funcționarea și misiunile sale, sistemul militar se diferențiază de celelalte din cadrul societății, pe care îl putem considera drept un sistem de sisteme. Pentru a funcționa, orice societate are nevoie de legi și reglementări care să delimiteze statului componentele sale și, în aceleași timp, pentru a le conduce. În acest scop, se impune utilizarea unor instrumente de tipul deciziilor, hotărârilor și altor asemenea documente cu caracter normativ.

Pentru a fi adoptate, deciziile urmează un traiect specific fiecărui domeniu, derivat din locul și rolul acestuia între celelalte domenii sociale. Unul dintre sistemele sociale cu un pronunțat caracter particular este cel militar, din motive ca: ierarhia, natura executabilă a ordinului, diversitatea și dificultatea misiunilor militare, apartenența la NATO etc. Această poziționare în cadrul altor sisteme este sursa unor modalități aparte de adoptare a deciziilor în armată.

BIBLIOGRAFIE

- Boldur Gh., *Fundamentarea complexă a procesului decizional economic*, București, Editura Științifică, 1973.
- Culda L., *Liderii în organizații*, Centrul de Studii Sociale Procesual-Organice, București, 2005.
- David A., *Națiunea între „starea de securitate” și „criza politico-militară”*, Editura Licorna, București, 2000.
- Drucker Peter, *Despre decizie și eficacitate*, Editura Meteor Press, București, 2010.
- Gâdiuță I. și Sava D., *Decizia Militară – raționalitate și legitimitate*, Colecția Bibliotecii Statului Major General, București, 1998.
- Teleșpan C. și Stanciu L., *Bazele managementului – curs*, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2005.

PEDAGOGIA EXPERIMENTALĂ ÎN ROMÂNIA

THE EXPERIMENTAL EDUCATION IN ROMANIA

Lect.univ.drd. Sorina-Mihaela MARDAR*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Noua teorie a educației și-a făcut loc rapid în grupurile pedagogice din toată lumea. Aducea cu sine ideea de științific, promisiunea că fiecare pedagog se poate pune pe sine însuși în serviciul științei pentru a garanta, prin propria dezvoltare, că educația va fi salvată de pericolul reprezentat de empirism. Dar, în seriozitatea lor științifică, fondatorii noii teorii a educației au recunoscut și limitele teoriei. Au admis faptul că idealul educațional nu va putea fi atins prin experimente pedagogice.

The new education theory has made its way rapidly in the pedagogical groups all around the world. It has brought the sense of “scientific”, the promise that each pedagogue can put himself in the service of science, the guarantee that, by its development, the education will be saved from the danger of empirism. However, in their scientific seriousness, the founders of the new education theory have also recognized the limits of the new theory. They admitted that the educational ideal couldn’t be reached through educational experiments.

Cuvinte cheie: pedagogie experimentală, educație, știință, teorie pedagogică.

Keywords: *experimental education, education, science, educational theory.*

În secolul al XIX-lea științele au cunoscut un ritm de dezvoltare cu totul neîntâlnit în epocile anterioare. Revoluția tehnică pune mereu noi probleme în fața științei, forțând-o să-și intensifice investigațiile, să-și perfecționeze metodele de cercetare. Spiritul de cercetare științifică se găsea în înflorire, mai ales în Franța, Germania, Anglia, Statele Unite. Este epoca în care universitățile își întemeiază laboratoare, întreprind lucrări de știință aplicată și fac ca știința experimentală să fie privită ca un idol. Cu toate acestea, științele nu se bucurau de o egală prețuire și cultivare; folosirea experimentului în domenii în care relațiile cauzale sunt evidente și conduc

* e-mail: sorinamardar@gmail.com

relativ ușor la stabilirea legilor au făcut ca discipline precum fizica și chimia să fie pe primul loc. Apoi urmau celelalte, în măsura în care aplicau metodele de cercetare ale celor dintâi.

Din domeniul cauzalității pure, experimentul și-a încercat virtuțile și în domeniul cauzalității finale – mai întâi în biologie – unde, de asemenea, a înregistrat apreciable succese. Acestea se datorau faptului că multe fenomene (manifestări ale corpurilor organice vii sau în legătură cu ele) sunt fenomene ce se petrec și în afara acestora, în regnul mineral. Idealul științific nu era susținut uneori de dorința pur epistemică de a cunoaște, ci și de râvna de a studia proprietățile și legile fenomenelor naturii, în vederea folosirii lor pentru satisfacerea trebuințelor vieții. A fost nevoie ca omul de știință să adopte o viziune didactică asupra lumii, pentru a putea pași în cunoașterea unei realități calitativ alta – aceea a finalității și a vieții. Această viziune și această nouă metodologie abia se definitivau, formalizându-se mai târziu prin folosirea raționamentului matematic, prin teoria informației, prin calculul probabilităților și cibernetică.

Astfel, pe lângă fiecare știință teoretică, se dezvoltă o știință aplicată, ca un fel de sinteză de cunoaștere despre tehnica reglării și dominării puterilor naturii.

Încercând a marca, retrospectiv, evoluția gândirii pedagogice, constatăm că, la finele secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, pedagogia clasică herbertiană intrase într-o perioadă critică. Noile realități social-economice, avântul tehnologiei și al dezvoltării industriale impuneau schimbări și în sistemul de învățământ; erau necesare forțe de producție suplimentare și o nouă viziune asupra profesionalizării și a finalităților învățământului. Încet, încet, apoi tot mai insistent se manifestă nemulțumiri și sunt aduse critici școlii, sistemului instituționalizat de instrucție. Era dezvoltării științelor exacte, fizico-chimice și a interpretării cuceririlor acestora în beneficiul celorlalte domenii – umaniste – (fiziologie, medicină, psihologie etc.) permite o înțelegere mai complexă a fenomenului instructiv, creează condiții pentru a se studia mai riguros copilul ca persoană asupra căreia se exercită influențele educative, nu oricum, ci cunoscându-l cât mai deplin.

În România, constituirea statului național unitar prin actul de la 1 Decembrie 1918 este urmată de organizarea unui sistem de învățământ modern, fapt ce a generat o perioadă deosebit de efervescentă, atât în domeniul legislației școlare, cât și al teoriei pedagogice. Școala primară, treapta de școlarizare care reunește cel mai mare număr de elevi precum și de membri ai corpului profesoral, este „segmentul” cel mai bogat în căutări și experimentări de soluții diverse.

Consider că este necesar să reținem pentru momentul de început de veac XX, în literatura pedagogică românească, efortul unanim al cadrelor didactice de a se informa și a răspândi ideile marilor personalități din

domeniul pedagogiei, dar și de a le „cântări” prin prisma interesului și condițiilor naționale, românești.

„Așezarea” liceului, reușită prin legea lui Spiru Haret din 1898, a venit să lărgască tematica dezbătută în reviste, consfătuiri și congrese naționale și internaționale, ca și la seminariile pedagogice.

Oricum, în deceniul trei al secolului nostru, perioada acumulărilor teoretice fusese depășită; marile personalități – G. G. Antonescu, C. Narly, I. I. Gabrea, I.C. Petrescu și alții – își alcătuiseră, în linii generale, propriile sisteme asupra pedagogiei; se căutau cu febrilitate soluții care să răspundă nevoilor școlii românești, căutări caracterizate de o insistență care astăzi ne impune respect și recunoștință pentru absolut toți acei mari români – oameni de școală.

Divergențele de opinii în soluționarea numeroaselor probleme cu care se confruntau atât didacticienii de la catedră, cât și teoreticienii – reprezentând căi ce relevau mai pregnant pedagogia socială ori școala activă, ori pedagogia experimentală, ori cea filosofică, converg, de fapt, în aspirația tuturor spre o pedagogie românească înțeleasă ca „un sistem de soluții originale oferite problemelor specifice pe care le ridică școala noastră de atunci”¹.

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea sunt marcate, pentru gândirea pedagogică românească, în efervescența căutărilor, și de orientarea spre pedagogia științifică ce se conturează mai ales ca pedagogie experimentală.

Iar dacă scopul inițiatorilor viza întemeierea acestui domeniu pe baze mai riguroase științifice, realizările practice s-au constituit într-un aport însemnat la cunoașterea copilului și dezvoltarea instrumentarului didactic.

Preocuparea fondatorilor era de a înlocui autoritatea personală cu criteriul științific, căci părerea oricărui om, formulată teoretic sau altfel, nu poate fi socotită ca reprezentând adevărul științific deplin. Ea este o călăuză, dar nu o autoritate absolută. Pentru metoda experimentală, așa cum a fost ea introdusă în diferite științe și în pedagogie, caracteristic era faptul că nu depindea decât de ea însăși; ea nu recunoaște altă autoritate în afară de cea a faptelor, eliberându-se astfel de autoritățile personale. Afirmatia lui Descartes, că nu trebuie să ne bazuim decât pe evidență sau pe ceea ce este îndeajuns dovedit, se traducea, pentru susținătorii metodei experimentale, prin respingerea rolului autorității proclamate de scolastică și recomandarea drept criteriu a faptelor corect deduse din experiență. Pedagogii, promovând și ei această concepție, afirmând că pedagogia trebuia să se limiteze numai la studierea acelui aspect al fenomenului educativ care se putea aborda prin metoda

¹ Ion Gh. Stanciu, și Iosif Gabrea, *O încercare de adecvare a școlii la realitățile societății românești din perioada interbelică*, apud Iosif I. Gabrea, *Texte pedagogice. Antologie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.

experimentală, o și mărgineau; restul, ceea ce nu putea intra în sfera experimentului, era socotit ca o problemă ce nu-i putea interesa. Dar, în afara metodei de cercetare, problema obiectului pedagogiei experimentale a constituit în fapt problema cheie, fazele prin care a trecut delimitarea obiectului său au făcut să existe de multe ori suprapuneri de domenii, mai ales între pedagogie și pedagogia experimentală. Astfel, nu de puține ori, în practica școlară sau în publicistica de specialitate, sub denumirea de pedagogie experimentală se făcea pedagogie sau psihologie experimentală.

Mișcarea pedagogică și dezvoltarea științei educației în general – întocmai ca și dezvoltarea științei contemporane în ansamblul ei – prezintă un aspect sincronic foarte pronunțat. Pretutindeni unde au pătruns cultura și civilizația modernă, într-o măsură mai mare sau mai mică, apar și inițiative proprii, în același spirit, dar adaptate la condițiile locale. Astfel, multe din problemele care s-au pus în țările avansate, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, s-au pus aproape simultan și la noi. Iar o dată problemele puse, dezlegarea lor, investigațiile, căutările se făceau concomitent.

În general, sfârșitul secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului XX se caracterizează printr-o notă de frământare intensă, de căutări stăruitoare în sensul adaptării pedagogiei la cerințele obiective și științifice ale timpului. În acest sens, un rol deosebit l-a jucat literatura străină de specialitate, cunoscută în original și, din ce în ce mai mult, pe calea traducerilor, mai ales prin aportul revistelor de specialitate românești ale timpului, prin cursurile de pedagogie și de pedagogie experimentală ținute de diferiți profesori, prin activitatea din cadrul seminariilor pedagogice universitare de la Iași și București, înființate încă din 1898. Activitatea apreciabilă desfășurată pe tărâmul pedagogiei experimentale s-a concretizat și în participări regulate și sistematice la diferite manifestări științifice internaționale.

Efervescența în planul ideilor, al teoriei pedagogice, s-a răsfrânt și asupra practicii școlare. Astfel, la început „încercările” lui V. A. Urechia vizau noi modalități de organizare a inspecției în școală. Dar, în timp ce în Apus se făceau experimente în domeniul psihologiei pedagogice, la noi Urechia experimentează în domeniul didacticii cercetând modul de predare a diferitelor obiecte de învățământ. Într-adevăr, aceste „experiențe” se bazau mai mult pe observare, nu existau preocupări pentru măsurarea rezultatelor, însă semnificativ este faptul că se căuta ceva nou. Iar și mai important este faptul că, într-o perioadă în care se puneau bazele pedagogiei experimentale în Occident, la noi existau deja seminariile pedagogice universitare – adevărate institute de experimentare pedagogică.

În promovarea experimentalismului în țara noastră, un rol deosebit l-au avut diferiți oameni de știință, care au inițiat experimente pedagogice, iar prin

scrierile lor au ajutat la pătrunderea noilor idei în marea masă a cadrelor didactice. Dintre aceștia, putem enumera pe Vaschide, Tabacaru, Ghidionescu, Spiru Haret, Dimitrescu-Iași, G. Țițeica. Preocupările lor în acest domeniu nu sunt cu nimic mai prejos ale celor din Apus. Numai puțința de valorificare a fost alta. Dar aceasta nu atinge valoarea lor în sine. Preocupările și activitatea lor ne apar, din contră, sincronice și la același nivel cu al celorlalte.

Cu începutul Primului Război Mondial, se încheie o etapă în evoluția pedagogiei experimentale. Aceasta are meritul de a fi readus la lumină ideea că progresul în pedagogie nu se poate realiza decât prin contact direct cu fenomenul educativ. De asemenea, a mai contribuit la rezolvarea unor probleme privind dezvoltarea psihică a copilului în condițiile învățământului.

Desigur, limite au existat, dar erau inerente oricărui început, ele aparțineau unei științe care căuta să se constituie și să se impună cu un obiect propriu de studiu. Astfel, tocmai faptul că se socotea scopul educației ca ceva care depășește limitele pedagogiei, era cel puțin discutabil. Metoda folosită, aplicându-se numai la dezvoltarea individualității și la condițiile în care ea se dezvoltă, ignora un fapt foarte important: natura fenomenului; ignora, la fel, bilateralitatea educator-educat, care formează specificul fenomenului educativ. Pondere mare pe care a avut-o pedologia în această perioadă, a făcut ca unii pedagogi să ajungă la ideea că știința adevărată pe care trebuie să și-o însușească cel ce se ocupă de creșterea copilului, este știința dezvoltării copilului și nu a educației copilului.

Dar, în urma reacțiilor la aceste poziții uneori extremiste, lucrurile s-au echilibrat, înțelegându-se că, aplicat cum trebuie, experimentul nu numai că este folositor, dar este absolut necesar în domeniul cercetării pedagogice.

Entuziasmul arătat pedagogiei experimentale înainte de război se va diminua în deceniile trei-patru ale secolului al XX-lea, pentru a face loc rigorii științifice.

Problema cea mai importantă ce se punea școlii românești, după Unirea din 1918, era legată tocmai de acest eveniment istoric. Era absolut necesar ca unirea politică să fie urmată de unirea în sistemul de organizare a învățământului, în stilul și metodele lui de lucru, deci într-un sistem care să consolideze cât mai bine această unire. Rezultatul a fost o legislație școlară nouă, concretizată în legile și proiectele de legi din 1921, 1933, 1939. Acestea au promovat experimente pedagogice complexe. În felul acesta, România devine una dintre primele țări din lume în ale cărei prevederi legislative se stipulează diferite condiții pentru efectuarea de experimente și, mai mult, înființarea de școli de experimentare în fiecare județ: acestea erau școlile de aplicație de pe lângă școlile normale sau seminariile pedagogice. Observăm astfel că pedagogii timpului luptau pentru schimbarea condițiilor sociale în care urma să se facă experimentarea.

Activismul și pedagogia experimentală în România interbelică au evoluat în două direcții: una strâns legată de dezvoltarea psihologiei, alta

specific pedagogică. În cadrul celei dintâi, catedrele de psihologie de la București (C. Rădulescu-Motru și colaboratorii săi) și cele de la Cluj (Fl. Ștefănescu-Goangă) au depus o muncă apreciabilă care a avut ecou în masa cadrelor didactice. Experimentele întreprinse de aceștia, experimente de laborator sau în școală, au avut în vedere mai mult aspectul psihologic al dezvoltării copilului, mergând, în felul acesta, în sprijinul pedologismului.

Direcția pedagogică propriu-zisă a dezvoltării pedagogice experimentale s-a desprins și definit mai greu, la noi, ca de altfel și peste graniță.

În deceniul al treilea al secolului nostru, multe din experimentările făcute în școala românească merg pe drumul deschis de perioada precedentă – mai numeroase, însă și, unele dintre ele, cu oarecare răsunet în masa cadrelor didactice. În plus, ele se discută în presa de specialitate, ceea ce creează un adevărat curent și atmosferă. Mai toate sunt sub semnul activismului și al ideii de conducere autonomă. Se credea în virtuțile activității spontane, atât în ce privește munca didactică, la toate obiectele, cât și în ce privește activitățile educative propriu-zise.

O activitate importantă pentru pedagogia experimentală au desfășurat la noi în țară membrii „Cercului de studii pentru pedagogie experimentală”. Ei au încercat să lămurească termenii fundamentali ai pedagogiei, să perfecționeze tehnica de cercetare în pedagogie prin adaptarea procedeeleor experimentale la specificul fenomenului educațional, în scopul obținerii unor rezultate cât mai precise și verificabile.

Cu toate acestea, multe din cercetările efectuate s-au realizat inegal și ca organizare și ca desfășurare. Un alt factor care a îngreunat dezvoltarea pedagogiei experimentale a fost dominația pedagogiei filosofice: titularii catedrelor au fost, cu excepția lui Ghidionescu, adepți ai pedagogiei filosofice; în același timp a lipsit cooperarea între experimentalisti. Mulți dintre cei ce au lucrat în cadrul acestui curent au avut și o atitudine sau activitate obștească în viața socială. Unii au făcut chiar politică militantă. Dar nu toți. Au fost și dintre aceia care se declarau de la început apolitici, neinteresându-i altceva decât cercetarea științifică obiectivă. Astfel, activitatea lor a fost și o armă, dar și un refugiu sau o camuflare.

Nesupunerea față de autoritate, pe care metoda experimentală a consfințit-o ca regulă fundamentală, nu a știrbit cu nimic respectul și admirația ce le păstrăm oamenilor mari dinainte, cărora le datorăm descoperirile de la temelia științelor actuale. Progresul real constă întotdeauna în înlocuirea unei teorii vechi, care îmbrățișează mai puține fapte, cu una nouă, care îmbrățișează mai multe fapte. Aceasta dovedește că am pășit înainte, căci în știință principiul de bază este modificarea și înlocuirea ideilor pe măsură ce știința progresează.

Înaintașii au creat școala românească și, pe ansamblu, o gândire pedagogică românească. Urmașilor le revine datoria să continue această operă.

BIBLIOGRAFIE

- Antonescu G.G., *Din problemele pedagogiei moderne*, București, Editura Cartea Românească, 1923.
- Antonescu G.G., *Pedagogia contemporană*, București, Editura Cultura Românească, 1935.
- Bejat M., *Geneza psihologiei ca știință experimentală în România*, Editura Didactică și Pedagogică, 1972.
- Binet A. și Henri V., *La fatigue intellectuelle*, Paris, 1898.
- Bârsănescu Șt., *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976.
- Gabrea I.I., *Texte pedagogice. Antologie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1913.
- Ghidionescu Vl., *Introducere în pedologie și pedagogia experimentală*, București, 1915.
- Gusti D., *Un an de activitate la Ministerul instrucțiunii, cultelor și artelor*, 1932-1933, București, 1934.
- De Laudsheere G., *Istoria universală a pedagogiei experimentale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
- Narly C., *Texte pedagogice (Antologie)*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
- Stanciu Ion Gh., *Școala și doctrinele pedagogice în secolul XX*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
- Stoian St., *Pedagogia română modernă și contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976.
- Todoran D., *Psihologia educației*, Cluj, 1942.
- Vaschide N., *Introducere în studiul aplicațiilor pedagogice ale psihologiei experimentale*, în Noua revistă română, București, 1900, nr. 4.

REAȚII LA PEDAGOGIA EXPERIMENTALĂ

REACTION TOWARDS THE EXPERIMENTAL EDUCATION

Lect.univ.drd. Sorina-Mihaela MARDAR*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Pedagogia modernă care s-a manifestat la începutul secolului al XX-lea mai ales ca pedagogie experimentală – a pus în discuție și problema raportului ei cu pedagogia clasică. Unii autori au considerat că pedagogia experimentală a apărut ca o teorie cu totul nouă și menită a detronea vechea pedagogie, alții că este numai o continuare, o completare și o aprofundare a vechii pedagogii. Pedagogii români care au abordat în mod expres acest raport, precizându-și cu această ocazie și poziția lor față de pedagogia experimentală, au fost G. G. Antonescu și Constantin Narly.

The modern theory of education – which emerged at the beginning of the XXth century as experimental education – brought into discussion its relation with the classic theory of education. Certain authors considered that the experimental education emerged as a whole new theory, having as purpose to topple the old theory, others thought that it continued, completed and deepened the content of classic theory. The Romanian authors who approached this issue, stating with this occasion their position towards the experimental education, were G. G. Antonescu and Constantin Narly.

Cuvinte cheie: pedagogie experimentală.

Keywords: experimental education.

Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, pedagogia clasică intra într-o perioadă nouă. Reprezentanții ei (preocupați de adâncirea temelor educației și nu de întemeierea de sisteme proprii) s-au arătat interesați de noile cuceriri din domeniul științei și culturii. Acțiunea lor de adaptare la noua spiritualitate a epocii s-a desfășurat cu oarecare greutate și prudență. Cu toate acestea, s-au produs câteva fenomene semnificative: în cuprinsul acestei științe a avut loc o penetrație lentă de teme noi care a generat sporirea numărului disciplinelor

* e-mail: sorinamardar@gmail.com

auxiliare ale pedagogiei, introducerea unui capitol despre metodele pedagogiei, studierea unor noi forme de educație – artistică, socială – necercetate până atunci.

Astfel, începutul secolului al XX-lea reprezintă sfârșitul perioadei de dominare a pedagogiei filosofice, iar în locul acesteia începe a se dezvolta o pedagogie nouă, denumită științifică, spre a se deosebi sau chiar opune celei vechi. Aceasta era acuzată de a fi fost prea filosofică și lipsită de rigoare științifică. „Dacă până la 1900”, spune Șt. Bărsănescu, „pedagogia clasică prezenta caracterul unei discipline unitare prin obiectul ei, în schimb, ea nu constituia o știință, ci o sursă de teorii și opinii din care erau derivate normele pedagogice”¹. Pedagogia filosofică se limita să deducă, din diverse teze filosofice, opinii despre educație, neconfirmate prin metode științifice, prin experimente comparative.

G. G. Antonescu (1882-1955)

Profesor de pedagogie la Universitatea din București, fondator și director al Institutului pedagogic român, conducătorul „Revistei generale a învățământului” și al „Buletinului seminarului de pedagogie teoretică”, a fost pedagogul român cel mai fecund și mai citit în perioada interbelică. Studiile și le-a făcut în Germania, la Leipzig, unde a avut ca profesori pe Wundt, Paulsen, Heinze și unde și-a trecut doctoratul, în 1906, cu mențiunea „magna cum laude”. La Jena îl audiază pe W. Rein, participă la seminarii și lucrări practice. Tot în Germania ia cunoștință de cercetările desfășurate de Meumann și Lay.

Opera sa acoperă o arie vastă a domeniului pedagogiei. În plus, ne-a oferit exemplul unei profunzimi pentru care școala românească i-a înscris pentru totdeauna numele printre principalii săi întemeietori: „Din problemele pedagogiei moderne” (1923); „Istoria doctrinelor fundamentale ale pedagogiei moderne” (1927); „Pedagogia generală” (1930); „Pedagogia contemporană” (1935). Alături de aceste volume el a dat publicității alte numeroase lucrări: „Studii asupra filosofiei germane”; „Herbert Spencer și pedagogia utilitaristă”; „Baza pedagogică a reorganizării învățământului”; „Psihanaliză și educație”; „Educația morală în școala românească”.

Într-o perioadă de contestare a școlii tradiționale și a vechii pedagogii, de puternică manifestare a tendinței spre inovare, G. G. Antonescu a rămas credincios ideilor marilor reprezentanți ai pedagogiei moderne – de la Comenius la Spencer – adoptând tezele fundamentale ale pedagogiei clasice ca principal criteriu în aprecierea ideilor noi, irupând la începutul acestui secol. Considera

¹ Șt. Bărsănescu, *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 56.

ca justificate doar teoriile ce constituiau o continuare a principiilor fundamentale formulate de pedagogia clasică; cele care se opuneau acestor principii nu prezentau garanția vreunei valori.² G. G. Antonescu *nu nega posibilitatea de dezvoltare a teoriei pedagogice, dar admitea doar o dezvoltare evolutivă prin întemeierea noului pe vechi, continuarea și valorificarea vechiului prin nou.*

O modalitate caracteristică a acestui pedagog este sistemul de a opune pozițiile contrare în problemele fundamentale ale pedagogiei și de a oferi calea pentru „depășirea” lor, prin păstrarea elementelor valoroase pe care le conțineau.

G. G. Antonescu vede în filozofie temelia sigură a unei construcții pedagogice. Rezervele sale față de curentele noi din pedagogie se datorau și faptului că acestea - mai ales pedagogia experimentală – manifestau tendința de a se desprinde de filozofie. În concepția sa, o astfel de echilibrare ar fi putut fi favorabilă altor științe, pedagogiei i-ar fi însă fatală, întrucât fără filozofie ea nu și-ar putea stabili nici scopurile și nici mijloacele educației.

Percepând nevoia stabilirii unui principiu al educației, deoarece pedagogia nouă adusese pedagogia clasică în imposibilitatea de a mai furniza singură bazele actului educațional, G. G. Antonescu formulează principiul „școlii formativ-organice”. Prin aceasta el înțelege „o școală formativă” care „să actualizeze potențialul psihic pe care îl găsește în natura individuală a elevului”, o școală care totodată este „organicistă”, care tinde a cunoaște și respecta condițiile interne *organice* ale sufletului individual al elevului.

După Primul Război Mondial, profesorul Antonescu cercetează achizițiile pedagogiei noi, acceptă unele contribuții, dar manifestă față de ele o atitudine ponderată și o ținută critică. Tot ceea ce nu îi plăcea din noua pedagogie, mai ales noile curente antiherbartiene, el le etichetează cu denumirea de „modă” și ne cere să ne ferim de aceasta. „Numai snobii, naivii și timizii, spune el, se lasă impresionați de modă”³, nu și pedagogii serioși, la atitudine față de „moderniștii exagerați”, adepți ai unui punct de vedere exclusivist, care limita calitatea de „științific” doar la folosirea și la rezultatele obținute prin metoda experimentală, respingând folosirea altor metode de cercetare în pedagogie. „Nu contestăm valoarea și necesitatea cercetărilor experimentale în domeniul pedagogiei – precizează Antonescu – ci contestăm numai o exagerare dăunătoare științei pedagogice”⁴. În argumentarea sa, el amintește că pe calea experimentării s-au făcut o serie de cercetări referitoare

² Cf. G.G. Antonescu, *Moda în pedagogie și Pedagogia trecutului față de noua pedagogie*, în vol. *Din problemele pedagogiei moderne*, București, Editura Cartea Românească, 1923.

³ G. G. Antonescu, *Din problemele pedagogiei moderne*, București, Editura Cartea Românească, 1923, pp. 8-9.

⁴ *Revista generală a învățământului*, București, 7 (1911-1912), nr. 7, februarie, pp. 381-388.

la simțuri, la formarea reprezentărilor, la tipurile senzoriale, la oboseala intelectuală etc., rămânând însă necercetate cele mai importante forme ale vieții sufletești, care nu numai că sunt superioare și complexe, dar și de o mare valoare sub raport pedagogic. Așa sunt, de pildă, sentimentele, formarea noțiunilor și judecăților, conștiința morală etc. Situația părea explicabilă pentru G. G. Antonescu deoarece, după părerea sa, „numai problemele periferice (vieții sufletești) sunt accesibile unei metode exclusiv experimentale”⁵.

Soluția propusă se impunea cu necesitate: trebuia înlăturată eroarea, căci acolo unde nu se mai putea experimenta, înceta și știința. Deci, alături de metoda experimentală, îi va fi acordat locul cuvenit observației directe a copilului „metodă care face posibilă cunoașterea vieții sale sufletești, în toată complexitatea ei...”⁶.

Dar să nu înțelegem că profesorul Antonescu ar fi fost total refractar oricărei orientări experimentaliste; dimpotrivă, recunoaște că „psihologia și pedagogia experimentală pot aduce mari foloase pedagogiei clasice, dar nu o pot înlocui”. Mai susține necesitatea ca, înainte de a se aplica pe o scară largă, orice programă și metodă școlară să fie experimentată; „... nu ne este îngăduit – scria el în „Pedagogia contemporană” (1935) – să adoptăm o metodă până n-o experimentăm. Dar, adăuga el, pe bună dreptate, datele experimentale trebuie prelucrate în spirit filosofic” în scopul interpretării lor unitare.

Pentru pedagogia experimentală, poziția adoptată de G. G. Antonescu a avut – la timpul său – o valoare metodologică demnă de evidențiat, dată fiind tendința epocii ca pedagogia nouă, modernă, să se materializeze mai ales sub forma pedagogiei experimentale. Poziția lui a fost invocată însă, uneori, de cei care, intenționat sau nu, o răstălmăceau și o foloseau ca argument contra curentului experimentalist. Prin aceasta, ea a constituit uneori o frână pentru promovarea acestui curent.

Constantin Narly

C. Narly s-a născut la Tecuci în 1896, tatăl său fiind ofițer. Studiile secundare le-a făcut la Iași, unde și le-a început și pe cele superioare, continuându-le, mai apoi, în Germania, la Göttingen, unde și-a obținut doctoratul, la vârsta de 28 de ani. A mai făcut o călătorie de studii în Franța, la Grenoble, unde a luat contact cu pedagogia franceză a vremii. Foarte tânăr, în 1927, la vârsta de 31 de ani, a fost numit profesor titular la Universitatea din Cernăuți, unde a funcționat până în 1940, când s-a mutat la București. La Cernăuți a înființat un „Institut de Pedagogie”, pe lângă catedra sa și a

⁵ *Ibidem*, p. 385.

⁶ G. G. Antonescu, *Pedagogia contemporană*, București, Editura Cultura Românească, 1935, pp. 197-200.

organizat, după modelul Iașiului, seminarul pedagogic. Trebuie subliniat, în special, din activitatea sa editarea „Revistei de pedagogie”, care s-a bucurat încă de la apariția sa – 1931 – de o foarte bună primire, în rândul pedagogilor, izbutind să strângă în jurul ei o serie de cercetători care i-au asigurat prestigiul.

Opera pedagogică a lui Narly, pe lângă un număr important de studii publicate în *Revista de pedagogie* (dintre care unele au fost adunate și în volume sau publicații separate), mai cuprinde și alte lucrări, printre care: *Educație și ideal* (1927), *Pedagogia socială și personalitatea* (1928); *Opera pedagogică a profesorului I. Găvănescul* (1929), *Istoria pedagogiei, vol. I* (1935), *Pedagogia lui Immanuel Kant* (1936), *Către o politică școlară* (1938), *Pedagogia generală* (1938); *Metode de educație* (1943).

Încercând să depășească pozițiile extreme ale pedagogiei individualității și pedagogiei sociale, el își întemeiază sistemul pedagogic pe conceptul de personalitate, în care sunt incluse atât elementele individuale, cât și cele sociale. Astfel, personalitatea reprezintă „maximum de desăvârșire, într-o ființă umană, a originalității sale specifice, în cadrul principiului social, principiu prin care înțelegem armonia productivă cu mediul”.⁷ Definiția conține unele concepte care se cer precizate: „Originalitatea specifică” este dată de îmbinarea elementelor ereditare; „principiul social” este sinonim cu „armonia productivă cu mediul”, iar acesta armonizare se asigură prin profesie și anume prin propria vocație – cea care corespunde „originalității specifice”. Personalitatea, așa cum o înțelegea Narly, presupunea realizarea cât mai desăvârșită a individualității, cât și maximum de socializare. Ca rezultat al unei astfel de sinteze, se dezvoltă „omul creator”, considerat de Narly ca valoare supremă.

Astfel, celor două tendințe extreme – individuală și socială – li se opune pedagogia „personalitară”, care prin conceptul de personalitate, realizează o sinteză între individual și social. Dar „personalitatea” considerată ca ideal al educației, ca o permanentă aspirație a omului, capătă, în funcție de exigențele sociale, un profil anume. Urmărindu-l pe J. Fr. Herbart, pedagogul român aprecia că scopul educării este indicat de etică, după cum mijloacele pentru realizarea acestui scop sunt oferite de psihologie. Abordând aceste relații, Narly își manifestă rezerva față de psihologia experimentală, pentru că aceasta nu privește activitatea individuală, ci media, și față de pedagogia experimentală care încearcă să explice viața în maniera fizicianului care cercetează materia inertă. De asemenea, continuă Narly, în anumite tratate de pedagogie experimentală se evită a se vorbi despre idealul în slujba căruia trebuie să stea experimentul⁸.

⁷ C. Narly, *Pedagogia generală*, București, Cultura Națională, 1938, p. 232.

⁸ *Ibidem*, pp. 33-54.

Dar la deprecierea pedagogiei a mai contribuit și modul de a înțelege în sens restrâns experimentul ca un experiment de laborator. De altfel, introducerea experimentului în pedagogie a pus sub semnul întrebării tot ceea ce „părea dobândit pentru teoria modernă a educației de la Montaine încoace”⁹. Însă progresele făcute în domeniul psihologiei structurale, împreună cu acelea ale psihologiei de observație și care au mers paralel cu observația pedagogică propriu-zisă au condus pedagogia pe un drum de consolidare științifică.

Chiar dacă recunoaște meritul pedagogiei experimentale de a fi făcut din pedagogie cu adevărat o știință, Narly rămâne un adept al psihologiei structuraliste, apropiindu-se foarte mult de modul în care înțelegeau Dilthey și Spranger că este cu puțință cunoașterea omului: mai mult prin prezentări literare, decât prin cercetări experimentale.

Prin folosirea experimentului în studiile de pedagogie s-a impus o frână celor care operau cu opinii acolo unde se cerea rigoare, cât și celor înclinați spre arbitrar și dogmatism; s-a impus un nou câmp de studiu pentru știința educației; s-au întemeiat laboratoare pentru cercetări științifice de psihologie aplicată; s-au organizat încercări de „școli noi”.

Deci, pedagogia nouă este o pedagogie experimentală. Dar atributul de „experimental” trebuie interpretat în sensul mai larg de pedagogie științifică. Preocuparea dominantă a întemeietorilor ei a fost de a garanta, prin aplicarea experimentului, caracterul științific al adevărurilor și normelor pedagogice, iar nu aceea de a folosi experimentul doar ca metodă de cercetare.

BIBLIOGRAFIE

- Antonescu G.G., *Din problemele pedagogiei moderne*, București, Editura Cartea Românească, 1923.
- Antonescu G.G., *Pedagogia contemporană*, București, Editura Cultura Românească, 1935.
- Narly C., *Pedagogie generală*, Editura Cultura Națională, București, 1938.
- Narly C., *Texte pedagogice* (Antologie), Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980.
- Revista Pedagogia experimentală*, 1908-1910, 1933-1935.
- Revista de pedagogie*, nr. 8-10/1994, nr. 5-8/1995.

⁹ Richard Gaston, *Pedagogie Experimentale*, p. XV, Paris, 1911, Octave Doin et fils, Editeurs, *apud-ibidem*, p. 22.

SPECIFICUL ȘCOLII CA ORGANIZAȚIE BIROCRATICĂ. IMPLICAȚII ASUPRA PROCESULUI SCHIMBĂRII

SCHOOL ORGANIZATION AS SPECIFIED BUREAUCRACY. IMPLICATIONS OF CHANGE PROCESS

Lect.univ.drd. Adriana RÎȘNOVEANU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Birocrația, așa cum a fost conceptualizată de Max Weber, a reprezentat, și reprezintă încă o modalitate rațională de organizare a muncii oamenilor cu scopul optimizării rezultatelor obținute. Școala, ca organizație, prezintă numeroase caracteristici ale unei birocrații, birocratie ce dobândește o anumită specificitate ce decurge din finalitățile de tip educațional. Articolul de față își propune să analizeze specificul școlii ca organizație birocratică și să identifice modul în care acesta influențează procesele schimbării în școală.

Bureaucracy, as conceptualized by Max Weber, has represented and still represents a rational way to organize peoples' work having as purpose the optimization of performance. School, as an organization, has many characteristics of a bureaucracy – which gains specificity emerging from educational purposes. This article aims to analyze school as a bureaucratic organization and to identify how this influences the processes of change in school.

Cuvinte cheie: birocratie, școala ca organizație, schimbare, management.

Keywords: bureaucracy, the school as an organization, change, management.

Nu întâmplător „școala se aseamănă cu alte tipuri de organizații birocratice din societatea modernă”, având în vedere că „birocratizarea, industrializarea și urbanizarea s-au produs simultan”, iar „organizațiile au ales această formă deoarece s-a dat prioritate ordinii, uniformității și eficienței”¹.

Școala reprezintă o organizație care „trebuie să-și convingă consumatorii de calitatea serviciilor sale, aproape ca o întreprindere efecă”².

* e-mail: ad_risnov@yahoo.com

¹ K. Bennett, M. LeCompte, *The way school work - A Sociological Analysis of Education*, Longman, New-York & London, 1990, p. 37.

² S. Cristea, *Managementul organizațiilor școlare*, EDP, București, 1996, p. 59.

În analiza școlii ca organizație, conceptele centrale sunt cele de „autoritate și birocrație, concepte provenite cu precădere din sociologia weberiană și reconstruite în mod adecvat în confruntarea cu realitatea specifică a școlii”³.

Ce este organizația birocratică?

În vorbirea curentă termenii de birocrație și birocratic sunt folosiți cu un sens peiorativ, referindu-se la o activitate ineficientă, caracterizată de numeroase disfuncționalități: formalism, lentoare, abundență a hârtiilor etc. În ciuda sensului negativ pe care termenul de birocrație l-a dobândit în timp, de funcționare greoaie, costisitoare a unui sistem administrativ, sensul promovat de Weber este cel contrar. Birocrația este „un tip de organizație formală, cu o structură specifică de statusuri și roluri, în care puterea de a influența acțiunile altora crește pe măsura înaintării spre vârful ierarhiei organizaționale”⁴.

Conceptul de birocrație provine din alipirea termenilor „bureau” (birou) și „krato” (putere), fiind permanent asociat cu administrația. Birocrația s-a impus ca o formă de administrare extrem de eficientă atunci când a fost nevoie de controlul și gestionarea unui volum mare de resurse umane, materiale și financiare⁵.

Max Weber (1970) definește organizația birocratică drept un sistem de autoritate rațional-legală:

- *rațională* pentru că realizează o corelație optimă între scopuri și mijloace;
- *legală* pentru că dispune de un sistem de reguli și proceduri bine determinate, cărui i se supun toți membrii organizației.

Sociologul german consideră că birocrația este superioară oricărei forme de administrare prin precizie, stabilitate și disciplină.

Weber afirmă că birocrația a făcut viața socială mai rațională decât oricând. În concepția lui „o birocrație se dezvoltă cu atât mai perfect cu cât este mai dezumanizată și are cu atât mai mult succes cu cât elimină din activitatea oficială dragostea, ura și toate elementele personale, iraționale, emoționale care scapă calculelor”⁶.

Caracteristicile organizațiilor birocratice

Organizațiile birocratice au o serie de caracteristici ce le individualizează în raport cu alte tipuri de organizații:

- dispun de sisteme de reglementări și reguli formale foarte precise care se aplică tuturor fără excepție și care sunt explicit exprimate în documente scrise;

³ A. Cazacu, *Sociologia educației*, Editura Hyperion XXI, București, 1992, p. 23.

⁴ M. Vlăsceanu, *Psihosociologia organizațiilor și conducerii*, Editura Paideia, București, 1993, p. 91.

⁵ C. Zamfir, S. Stănescu, (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Polirom, Iași, 2007, p. 70.

⁶ M. Weber, *Bureaucracy*, în H. Gerth, C.W. Mills, *From Max Weber: Essays in Sociology*, Routledge&Kegan Paul Ltd., London, 1970, p. 215.

- funcționează pe baza unui set de principii și norme care le conferă eficacitate;
- au principii clare de ierarhie și grade de autoritate pe verticală;
- autoritatea fiecărui membru este delimitată precis și clar;
- există linii specifice de comandă;
- sunt sisteme centralizate în care transmiterea indicațiilor se realizează pe linie ierarhică;
- administrația se bazează pe un număr mare de documente scrise, informațiile fiind înregistrate și depozitate;
- organizațiile se supun unei politici unice;
- promovarea în carieră se face în funcție de vechime și competență;
- există o diviziune clară a muncii, iar responsabilitățile sunt foarte clar definite;
- autoritatea este dată de funcție;
- recrutarea se face pe baza calificării.

Caracteristicile prezentate pot fi cu ușurință identificate și la nivelul organizației școlare:

- există un sistem riguros de organizare;
- există o ierarhie clară, distribuită pe verticală ce include atât funcțiile de conducere din unitățile școlare, dar și funcțiile manageriale din inspectoratele școlare;
- funcționarea organizațiilor școlare este reglementată clar, precis, prin regulamente școlare;
- la baza sistemului stau Legea învățământului, Statutul personalului didactic, și un puternic aparat legislativ-normativ;
- personalul didactic este înalt specializat;
- recrutarea personalului din școli se face pe baza calificării;
- promovarea în carieră se face atât în funcție de competență, dar și de vechime (sistemul examenelor de definitivare, gradele didactice).

Specificul școlii ca organizație birocratică

Pe lângă caracteristicile ce o definesc ca organizație birocratică, mai cu seamă în zona administrativă, școala are o serie de particularități care o fac unică în raport cu alte organizații de tip birocratic, acestea decurgând în principal din misiunea și obiectivele organizației de tip educațional.

Controlul

În ierarhia școlară autonomia este mare, controlul activității fiecărui individ nefiind foarte strict. Cadrele didactice, în comparație cu angajații altor organizații birocratice, dispun de o libertate mare de decizie și de acțiune în activitatea la clasă.

Există o serie de reguli explicite cuprinse în regulamente care orientează activitatea în linii mari, dar există foarte multe reglementări implicite pe care chiar cadrele didactice le pot stabili în fiecare organizație și clasă, în mod diferit.

Cercetările de tip etnometodologic au evidențiat faptul că fiecare profesor negociază deschis sau nu cu elevii anumite reguli de desfășurare a activității care pot fi foarte diferite de la un profesor la altul, de la o clasă la alta. Autonomia profesorilor poate duce însă la două situații cu efecte negative în planul inovațiilor:

- profesorul aplică inovații personale, nevalidate de centrele de cercetare;
- profesorul nu aplică inovațiile cerute de sistem⁷.

Relația profesionist – client

În organizația școlară, cadrul didactic este profesionistul care își oferă serviciile, iar elevii/studentii, clienții școlii. Relația organizație – client nu este însă una specifică organizațiilor de tip economic, deoarece în cazul organizației școlare elevii au o influență redusă asupra celor care le furnizează serviciile și, de asemenea, un control limitat asupra calității serviciilor.

În această relație însă intervine o a treia variabilă, și anume beneficiarii educației. Între beneficiarii educației enumerăm societatea în ansamblul ei (care și finanțează învățământul), sistemul economic, părinții, elevii.

Relația organizație școlară – elev/student, interpretată prin efectele asupra beneficiarilor, este însă radiografiată actualmente prin prisma conceptului de „calitate în educație”. Organismele create în acest scop, ARACIP și ARACIS, nuantează și influențează relația cadru didactic – elev/student deoarece punctul de vedere al „clientului” (elev sau student) reprezintă actualmente o variabilă luată în considerare în evaluarea calității serviciilor oferite de către organizația școlară, cu scopul optimizării serviciilor educaționale. Și din acest punct de vedere școala reprezintă un alt fel de organizație birocratică: o birocrație nevoită să adopte o „față umană”, să asculte și punctul de vedere al clienților și beneficiarilor ei.

Depersonalizarea relațiilor

Depersonalizarea relațiilor este una dintre caracteristicile importante ale unei organizații birocratice, care nu poate fi regăsită la nivelul școlii. Relația educativă necesită un important suport afectiv. „Dezumanizarea” de care vorbea Weber nu se poate regăsi în activitatea didactică deoarece însuși

⁷ K. Bennett, M. LeCompte, *The way school work - A Sociological Analysis of Education*, Longman, New York & London, 1990, p. 58.

procesul instructiv-educativ are obiective de tip afectiv. Relația afectivă profesor – elevi reprezintă un suport important în procesul învățării, fiind un element care influențează reușita atât a predării, cât și a învățării.

Există studii (Gouldner, 1954, Blau, 1954⁸) care demonstrează rolul pozitiv al relațiilor informale într-o organizație și care se exprimă ca efect în creșterea eficienței organizației, precum și în creșterea calității proceselor de comunicare. În școală există numeroase „ochiuri” ce scapă „țesăturii” normative a organizației, spații în interiorul cărora funcționează valori, atitudini și reguli modelate psihopedagogic, ceea ce le face mult mai suple, mai flexibile, mai nuanțate decât normele birocratice.

Avantaje și dezavantaje ale școlii ca organizație birocratică. Influențe asupra schimbării

Organizarea birocratică a școlii o transformă într-o organizație:

- eficientă;
- predictibilă;
- fermă;
- imparțială;
- rapidă în decizii.

Ca *dezavantaje* ale birocratizării școlii putem enumera:

- încurajează conformismul și lipsa de inițiativă;
- ideile noi întâmpină rezistență;
- comunicarea se realizează în special de sus în jos;
- comunicarea de jos în sus întâmpină dificultăți datorită traseului lung, cu filtre multiple care duc la distorsiuni;
- acțiunea primordială este cea de adaptare a individului la organizație și nu de inovare a organizației de către individ.

Dacă Max Weber privește mecanismul birocratic ca fiind forma cea mai eficientă și mai rațională de organizare a activității umane, W. Bennis îl consideră „un instrument social în serviciul represiunii”. El realizează un studiu experimental menit să reliefeze deficiențele unui astfel de sistem. Principalele dezavantaje definite de acest autor sunt următoarele:

- nu ia în considerare structura informală a unei organizații;
- favorizează conformismul;
- nu rezolvă conflictele dintre nivelele ierarhiei;
- comunicarea este perturbată;
- nu se valorifică deplin resursele umane;
- împiedică dezvoltarea personalității individului.

⁸ C. Zamfir, S. Stănescu, (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Polirom, Iași, 2007, p. 73.

Birocrația a fost o încercare a oamenilor de școală de a crește calitatea educației și de a asigura egalitatea de șansă pentru toți elevii, dar din păcate majoritatea organizațiilor sunt concepute mai degrabă pentru stabilitate decât pentru schimbare și rar sunt prevăzute cu mecanisme care să le asigure implementarea din interior a reformelor necesare (A. Huberman).

Organizația școlară trebuie să își depășească reflexele birocratice, impersonalitatea și standardizarea caracteristice „modelului întreprinderii industriale din generația coșului de fum”⁹.

Așa cum sublinia și Alvin Toffler în cartea sa „Șocul viitorului”, școala de tip fabrică vizează era industrială, fiind incompatibilă cu modelul cultural al erei postindustriale. Era postindustrială reclamă un nou model de școală, adaptat noului model cultural.

Având în vedere că organizațiile birocratice recompensează comportamentele conformiste, școala va tinde să se autoreproducă, nicidecum să se schimbe. Tentativele de schimbare și inovare venite din interior vor întâmpina multiple rezistențe, iar inițiatorii lor vor fi priviți cu suspiciune și marginalizați.

Individul ajunge astfel să înțeleagă că riscul „devierii” este mai mare decât orice posibil avantaj. Orice schimbare impusă din interior de către cei care fac politica sistemului se va izbi de o ierarhie rigidă în care propagarea ideilor noi se realizează lent și responsabilitatea este evitată prin numeroase strategii. Acest lucru este favorizat și de faptul că vârful ierarhiei nu cunoaște starea sistemului la nivelurile sale inferioare, iar schimbările propuse sunt de multe ori incompatibile cu starea reală a sistemului. Chiar în condițiile existenței unor specialiști în schimbare organizațională, rezultatele nu vor fi foarte bune deoarece „agenții schimbării, dacă sunt angajați temporari ai școlii, nu vor avea mare succes pentru că, în momentul în care părăsesc școala, schimbările introduse de ei sunt înlăturate”¹⁰.

Dinamica alertă a societății informatizate determină organizațiile să se adapteze continuu unui mediu aflat într-o permanentă schimbare. Se pune în mod firesc întrebarea dacă organizația birocratică, apărută într-un mediu relativ stabil și previzibil, va putea supraviețui schimbărilor sociale sau va dispărea. Pentru a supraviețui ritmului schimbării, birocratiile, implicit școala, trebuie să găsească noi forme de organizare mai flexibile, mai adaptabile. W. Bennis afirma în 1964 că „în următorii 25 până la 50 de ani vom asista cu toții la sfârșitul birocrăției”. Anticipările sale nu s-au împlinit încă, dar organizația birocratică, așa cum a fost concepută de Max Weber, a cunoscut o continuă evoluție și ajustare, apărând birocrăția profesională, adhocrăția sau organizația matriceală¹¹.

⁹ S. Cristea, *Managementul organizațiilor școlare*, EDP, București, 1996, p. 78.

¹⁰ K. Bennett, M. LeCompte, *The way school work - A Sociological Analysis of Education*, Longman, New York & London, 1990, p. 57.

¹¹ C. Zamfir, S. Stănescu, (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Polirom, Iași, 2007, p. 75.

Școala, ca organizație publică, va continua să-și manifeste reflexele birocratice câtă vreme va rămâne o organizație centralizată, cu monopol asupra serviciilor educaționale, bazată pe o structură piramidală înaltă și a cărei schimbare va presupune costuri foarte mari. În lipsa unor măsuri concrete și reale de descentralizare a instituției educaționale, în interiorul școlii comportamentele nuanțate, flexibile, adaptabile ale cadrelor didactice vor putea fi motorul efectiv al debirocratizării acestei organizații, în planul proceselor educative. Cu alte cuvinte, dacă în plan administrativ școala poate fi încă o organizație de tip birocratic, în plan educativ practicile birocratice și modelul profesorului – funcționar sunt diacronice cu rolul formativ al școlii.

BIBLIOGRAFIE

- Bennett K., LeCompte, M., *The way school work – A Sociological Analysis of Education*, Longman, New York & London, 1990.
- Cazacu A., *Sociologia educației*, Editura Hyperion XXI, București, 1992.
- Cristea S., *Curriculum pedagogic (I)*, EDP, București, 2006.
- Cristea S., *Managementul organizațiilor școlare*, EDP, București, 1996.
- Gherguț A., *Management general și strategic în educație. Ghid practic*, Polirom, Iași, 2007.
- Jinga I., Istrate E., *Manual de pedagogie*, Editura ALL, București, 2006.
- Păun E., *Școala – abordare sociopedagogică*, Polirom, Iași, 1999.
- Vlăsceanu M., *Psihosociologia organizațiilor și conducerii*, Editura Paideia, București, 1993.
- Zamfir C., Stănescu S. (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Polirom, Iași, 2007.
- Weber M., *Bureaucracy*, în H. Gerth, C.W. Mills, From Max Weber: *Essays in Sociology*, Routledge&Kegan Paul Ltd., London, 1970.

**PERFEȚIONAREA
MANAGEMENTULUI RESURSELOR UMANE
DIN PERSPECTIVA CERINȚELOR ERGONOMIEI**

**IMPROVEMENT
OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT
ON ERGONOMICS REQUIREMENTS PERSPECTIVE**

Cpt.drd. Adrian ANTIP*

Statul Major al Forțelor Aeriene

Prof.univ.dr. Aurel MANOLESCU**

Academia de Științe Economice, București

Nu se poate vorbi cu adevărat de o școală de management fără dezvoltarea puternică a managementului resurselor umane în cadrul căruia ergonomia reprezintă o orientare majoră, o parte integrantă sau o componentă aparte, care în țările dezvoltate și-a câștigat deja statutul de domeniu primordial de preocupări și de efervescență științifică și profesională.

Transformările din domeniul resurselor umane din armata României, precum și achizițiile de tehnică pentru realizarea interoperabilității cu armatele statelor membre NATO, obligă factorii de decizie militari la acordarea unei atenții deosebite ergonomiei.

We can not talk truly about a management school without a strong development of human resources management within which ergonomics represent a major orientation, an integrated or separate component, which in developed countries has already gained importance.

The transformations in human resources within the Romanian Armed Forces, as well as acquisitions of technology in order to achieve interoperability with other NATO Armed Forces, make the military decision makers give special attentions to ergonomics.

Cuvinte cheie: ergonomie, resurse umane, interacțiune, om, tehnică.

Keywords: ergonomics, human resources, interaction, human being, technique.

* e-mail: antipaticul1975@yahoo.com

** e-mail: aurel.manolescu@man.ase.ro

Managementul resurselor umane a cunoscut de-a lungul timpului, ultimii douăzeci și cinci de ani fiind relevanți, schimbări semnificative, unii specialiști în domeniu încearcă, pe de o parte, o sumară prezentare a celor mai evidente dintre aceste schimbări, iar pe de altă parte, o detaliere a principalelor orientări în perspectiva următorilor zece ani, considerată perioadă scurtă, dar rezonabilă, precum și impactul acestor orientări asupra managementului resurselor umane.

Integrarea României în NATO a condus la un amplu proces de transformare în domeniul resurselor umane și modernizare a tehnicii de luptă, în vederea realizării interoperabilității cu armatele statelor membre NATO, fapt ce obligă la acordarea unei importanțe deosebite ergonomiei și adaptării condițiilor de muncă la solicitările tehnicii de luptă moderne și provocările câmpului de luptă.

Definirea ergonomiei și circumscrierea obiectului de studiu al acesteia constituie una dintre primele, dacă nu cea mai importantă problemă de a cărei precizare sau clasificare depinde însuși statutul ei ca știință.

În ceea ce privește definirea ergonomiei se apreciază că, în prezent, nu există o definiție oficială unanim acceptată a ergonomiei, care să întrunească consensul specialiștilor în literatura de specialitate, întâlnindu-se diferite formulări, în cadrul cărora se confruntă mai multe tendințe referitoare la tratarea ergonomiei ca știință interdisciplinară, ca o știință în care se întâlnesc mai multe științe sau ca o tehnologie a cărui scop constă în aplicarea datelor obținute din diferite domenii independente ale științei.

Literatura de specialitate prezintă deja numeroase definiții ale ergonomiei, majoritatea lor purtând amprenta specialității de bază a autorilor, înclinați, adesea, să folosească metodele, cunoștințele și mijloacele pregătirii lor la studierea și rezolvarea problemelor cu caracter ergonomic, opinie exprimată în unele lucrări de referință mai recente.¹

O definiție interesantă este cea a profesorului K.F.H. Murell, de la Universitatea din Bristol, unul dintre fondatorii Societății de cercetări ergonomice din Anglia (Ergonomics Research Society), care consideră că:

„Ergonomia este studiul științific dintre om și mediul său de muncă”, dar care include în mediul de muncă „nu numai mediul înconjurător în care omul lucrează, ci și sculele și materialele, metodele de lucru și organizarea activității sale, fie ca individ, fie ca membru al unui colectiv de muncă. Toate acestea sunt corelate cu însăși natura omului, cu abilitatea, capacitatea și limitele sale”.

¹ L.C. Leboyer, J.C. Sperandio, *Traite de psychologie du travail*, Presses Universitaires de France, Paris, 1987, pp. 629-630.

Deși foarte cuprinzătoare, această definiție a profesorului K.F.H. Murell nu pune în evidență caracterul interdisciplinar al ergonomiei și nici scopul acestei noi științe.

O asemenea concepție se păstrează în timp, deoarece, mult mai târziu, Societatea de cercetări ergonomice din Anglia definește ergonomia ca fiind: „Studiul științific al factorilor umani în relație cu mediul de muncă, precum și cu proiectarea echipamentelor și spațiilor de lucru”.

Un pas înainte în legătură cu obiectul și scopul ergonomiei este făcut în definiția dată de Organizația Internațională a Muncii și foarte aproape de această viziune situându-se definițiile date de unii specialiști în domeniu, ca de exemplu J.R. de Jong (Olanda), și anume: „Aplicarea științelor biologice, umane, în legătură cu științele tehnice pentru a ajunge la o adaptare reciprocă optimă între om și locul său de muncă, beneficiile fiind măsurate în termeni de eficiență și bunăstare”.

Asociația Internațională de Ergonomie (International Ergonomics Association)² definește ergonomia astfel: „Disciplina științifică preocupată de înțelegerea interacțiunii dintre om și celelalte elemente ale unui sistem”, precum și: “Profesie care aplică teoria, principiile, datele și metodele pentru a proiecta în scopul de a optimiza bunăstarea oamenilor și mai presus de toate performanțele sistemului”.

Având în vedere caracterul multidisciplinar al ergonomiei, Pierre Cazamian³, fondator al Departamentului de Ergonomie și Ecologie Umană al Universității din Paris I, Sorbona, propune următoarele definiții: „Ergonomia este o știință multidisciplinară aplicată, al cărei obiect este munca umană și al cărei obiectiv este schimbarea situațiilor de muncă neadaptate la om”.

„Ergonomia reprezintă studiul multidisciplinar al muncii depuse de om cu scopul de a descoperi propriile legi în vederea unei mai bune formulări a propriilor norme”.

Dacă se are în vedere definiția dată ergonomiei de Asociația Spaniolă de Ergonomie⁴, potrivit căreia:

„Ergonomia este o știință aplicată, cu caracter multidisciplinar, care are ca obiectiv adecvarea sistemelor, produselor și rețelelor artificiale la caracteristicile, limitele și necesitățile utilizatorilor pentru a optimiza eficiența, siguranța și confortul”, rezultă că, în cadrul cercetărilor ergonomice,

² M. Helander, *A guide to human factors and ergonomics*, Second Edition, Taylor&Francis Group, London, 2006, p. 6; G. Salvendy, *Handbook of human factors and ergonomics*, Third Edition, John Wiley&Sons, Inc., 2006, p. 4.

³ L.J.F. Alvarez, *Ergonomia y psicosociologia aplicada. Manual para la formacion del especialista*, 11-a edicion, Editorial: Lex Nova, Espana, 2008, p. 54.

⁴ G.D. Maestre, *Ergonomia y psicosociologia*, 4-a Edicion, FC Editorial, Madrid, 2007, p. 39.

trebuie să se țină seama de acei factori de natură tehnică, economică, organizatorică și umană care influențează comportamentul și performanțele persoanelor din cadrul sistemului de muncă.

Cercetătorii din țara noastră contribuie la definirea mai precisă și, în același timp, mai cuprinzătoare a acestei noi științe. Astfel, profesorul Mihai Constantinescu arată că: „Ergonomia nu este o știință unilaterală (de ramură), după cum nu este nici o știință de graniță, de interferență (precum sunt biochimia, biofizica etc.), ci este o știință de confluență și de convergență a mai multor discipline. În mod concret, ergonomia realizează, îmbină și coordonează problemele de tehnologie, de biologie umană, de sociologie a muncii, de psihologie a muncii, de economie, de medicină etc.”.

Deși este foarte cuprinzătoare, nici această definiție nu pune în evidență scopul ergonomiei.

Pentru a caracteriza relațiile dintre ergonomie și științele participante la constituirea sa, profesorul P. Burloiu a împrumutat din dreptul administrativ termenul de „federație”, arătând că: „Ergonomia este o știință cu caracter federativ, care, pe baza interdisciplinarității, integrează aportul mai multor științe, având ca obiect orientarea creării tehnicii contemporane la nivelul posibilităților normale ale omului și utilizarea rațională a acestor posibilități în condițiile de mediu cele mai favorabile, în vederea realizării reproducerii forței de muncă de la o zi la alta”⁵.

Definiția cu cea mai largă circulație din țara noastră, care este destul de cuprinzătoare și evidențiază suficient de clar scopul ergonomiei, este dată în publicațiile de specialitate ale Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, unde se arată că: „Ergonomia este o știință interdisciplinară care urmărește realizarea unor raporturi optime între om-mijloc de muncă-mediu (fizic și social), cu efecte deosebite în ceea ce privește creșterea productivității muncii și îmbunătățirea condițiilor de muncă ale omului”.

Având în vedere aspectele prezentate, precum și sublinierile făcute, considerăm ergonomia ca fiind: „Știință interdisciplinară care are ca obiect studiul factorilor de solicitare a omului în timpul activității, în scopul menținerii capacității de muncă la un nivel cât mai ridicat pe toată durata schimbului de muncă și al realizării, pe această bază, a obiectivelor propuse”.

Dincolo de multitudinea de definiții date ergonomiei, definiția dată de profesorul Martin Helander⁶, fost președinte al Asociației Internaționale de Ergonomie (AIE), are în vedere următoarele aspecte:

- constrângerile organizaționale și ale mediului;

⁵ P. Burloiu, *Managementul resurselor umane*, Editura Lumina Lex SRL, București, 1997, p. 642.

⁶ M. Helander, *A guide to human factors and ergonomics*, Second Edition, Taylor&Francis Group, London, 2006, p. 6.

- cunoștințele despre abilitățile și limitele umane;
- proiectarea de sisteme, organizații, locuri de muncă, mașini, unelte sau produse de consum;
- ceea ce se concepe sau se proiectează trebuie să fie sigur, eficient și ușor de utilizat.

Parcurgând și analizând diferitele definiții prezentate, se poate constata că acestea nu conțin elemente contradictorii, că se completează reciproc, fiecare contribuind la circumscrierea obiectului de studiu al ergonomiei.

De asemenea, se poate desprinde concluzia că ceea ce caracterizează aproape toate definițiile este faptul că în centrul problematicei ergonomiei toți autorii așează omul, care s-a bucurat de prea puțină atenție din partea organizatorilor producției și muncii din perioadele anterioare.

Cu toate acestea, toți autorii definițiilor consimt asupra acelorași factori care sunt prezentați și analizați în literatura de specialitate ca, de exemplu:

- solicitarea fizică a activității;
- solicitarea psihică, consecință a proceselor cognitive necesare;
- influența condițiilor de mediu existente;
- aspectele organizatorice ale activității;
- relația de comunicare între om și echipamentele utilizate etc.

Definițiile date ergonomiei promovează, în mod explicit sau implicit, ideea de adaptare sau adecvare a muncii la operator, adaptare care, după cum se menționează în unele definiții analizate, trebuie să includă acei factori de natură tehnică, economică, organizatorică și umană care influențează comportamentul și performanțele persoanelor din cadrul sistemului de muncă.

Potrivit literaturii de specialitate și a opiniei multor specialiști în domeniu ca, de exemplu, Waldemar Karwowski, obiectivul principal al ergonomiei este acela de a înțelege interacțiunile dintre oameni și tot ceea ce ne înconjoară și se bazează pe acele cunoștințe necesare pentru a optimiza bunăstarea oamenilor și performanța sistemelor globale.

De asemenea, recunoscută ca o specialitate preventivă, în opinia lui L.J.F. Alvarez, ergonomia se ocupă cu examinarea condițiilor de muncă în scopul obținerii unei mai bune armonii între om și mediul în care lucrează, obținând și condiții optime de eficiență și confort.

În concepția aceluiași autor, ergonomia are ca priorități protecția și confortul omului în muncă întrucât etica ergonomiei pretinde, în ultimă instanță, condiții de muncă cât mai bune care se pot îmbunătăți fără neglijarea celorlalte criterii, la fel de importante ca, de exemplu:

- creșterea rezultatelor organizației în termeni de randament și eficacitate;

- creșterea siguranței și a interesului intrinsec al sarcinii;
- creșterea satisfacției și confortului în muncă.

De asemenea, aderăm fără rezerve la opinia autorului, potrivit căreia activitatea nu poate fi reductibilă la niciunul dintre criteriile menționate deoarece ergonomia este preocupată, îndeosebi, de legăturile dintre acestea, precum și de realizarea unui echilibru între aspectele sau criteriile menționate grafic de „triunghiul ergonomiei” (Fig. 1)⁷.

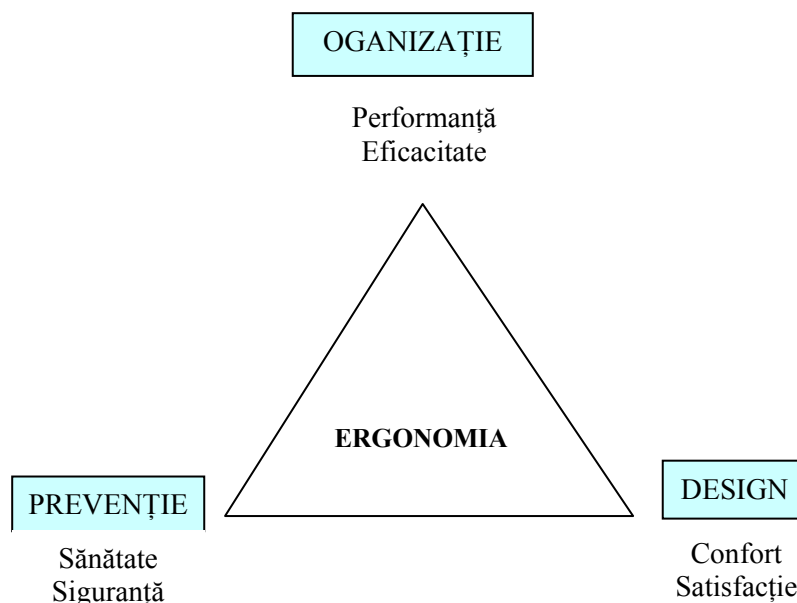

Fig. 1 *Triunghiul ergonomiei* (după L.J.F. Alvarez)

O mențiune aparte este făcută de Organizația Mondială a Sănătății (OMS), care consideră că ergonomia are ca obiectiv prevenirea vătămării corporale la nivel fizic, mintal și social.

Una dintre principalele probleme ale organizării ergonomice a muncii care exercită o influență deosebită asupra capacității de muncă și implicit asupra eficienței activității desfășurate o constituie studiul pozițiilor corpului omenesc și a condițiilor de menținere a echilibrului în procesul muncii.

Potrivit literaturii de specialitate, diverse studii susțin ideea că aproximativ 30% dintre muncitorii Uniunii Europene lucrează în poziții forțate, impuse, incomode, inadecvate sau rigide, la care se adaugă și alte elemente care multiplică efectele nocive sau unele afecțiuni precum mișcările repetate.

În aceste condiții, proiectarea locurilor de muncă, precum și dimensionarea mijloacelor de muncă trebuie să înceapă cu studiul și stabilirea pozițiilor de muncă adoptate de un operator în procesul muncii, în special atunci când condițiile de muncă nu permit realizarea unei strategii de acțiune.

⁷ L.J.F. Alvarez, *op.cit.*, p.29.

În ciuda absenței unei poziții de muncă ideale, totuși sunt unele poziții de muncă mai confortabile și mai sănătoase decât altele, iar cercetarea ergonomică trebuie să aibă un caracter obiectiv, printre altele, identificarea acestor poziții de muncă.

Poziția de muncă constituie, totodată, o modalitate de exprimare și exteriorizare a problemelor de sănătate ale operatorului, cu atât mai mult cu cât pozițiile de muncă, fiind parte componentă a încărcăturii fizice a locului de muncă, sunt responsabile de apariția leziunilor musculare și osoase.

Menționez, de asemenea, faptul că problemele privind pozițiile de muncă sunt aceleași atât în cazul activităților dinamice (succesiune de poziții dintre care unele sunt incorecte), cât și în cazul activităților statice (menținerea unei poziții incorecte pe o anumită perioadă).

Prin urmare, pentru ca o sarcină de muncă fizică să fie executată în condiții de siguranță și confort trebuie întrunite sau respectate mai multe condiții de ordin fizic sau biomecanic, deoarece, în orice poziție s-ar afla, pentru a-și menține echilibrul, corpul uman trebuie să-și redistribuie eforturile în jurul axei verticale a centrului de greutate al acestuia. În acest sens, solicitarea echilibrată a diferitelor părți ale organismului și chiar a unor grupe musculare, în procesul muncii, favorizează funcțiile normale ale organismului, înlătură apariția prematură a oboselii, influențează pozitiv menținerea capacității de muncă și asigură creșterea eficienței activității desfășurate.

Progresul tehnic și tehnologic a condus și conduce, pe de o parte, la îmbinarea funcțională a omului cu tehnica, iar pe de altă parte, la îndepărtarea treptată, a acesteia, de adaptare intimă la dimensiunile și potențele umane.

Prin urmare, progresul tehnic și tehnologic a determinat și determină schimbări fundamentale în conținutul muncii. În momentul în care progresul tehnic sau tehnica modernă a depășit limita superioară de adaptare a omului, sau posibilitățile biologice și anatomofiziologice de adaptare, a apărut clar că această discrepanță între nivelul tehnic și posibilitățile organismului uman sau particularitățile sistemelor funcționale umane constituie un semnal pentru cei care au conceput tehnica, în sensul că au neglijat factorul uman.

De asemenea, în epoca contemporană, mărirea fără precedent a ritmului de muncă, mașinile de mare complexitate, care funcționează cu forțe energetice și viteze deosebit de mari, precum și valoarea din ce în ce mai ridicată a acestora au pus în evidență nu numai pericolul de accidente, dar și costul enorm al erorii umane pentru pagubele materiale care se pot produce.

În același timp, deși progresul științifico-tehnic a determinat schimbări calitative în procesul muncii, iar eficiența crescândă a urmat un drum aproape paralel cu îmbunătățirea condițiilor de muncă, paradoxal, problemele valorificării depline a potențialului uman și ale micșorării efortului nu numai

că sunt deosebit de actuale, dar au devenit, paradoxal, ca într-o oarecare măsură progresele tehnicii contemporane să se răsfrângă negativ asupra organismului uman. Se descriu astfel, după cum menționează unii specialiști în domeniu, cei „3S”

- suprapondere corporală;
- sedentarism;
- stres sau suprasolicitare.

Prin urmare, tehnica modernă, deși ușurează efortul uman și-i sporește eficiența, a lărgit totuși zona și varietatea solicitărilor, adăugând numeroase „necunoscute” în relația om-solicitări. De exemplu, ușurarea travaliului muscular nu rezolvă, de la sine, disfuncțiile provocate de factorii de mediu, iar pe de altă parte este contrabalansată de exigențele sporite de atenție, viteză de reacție, capacitate de decizie.

Luând în considerare modificările aduse câmpului de luptă modern, ca urmare a dezvoltării tehnicii de luptă, ergonomiei trebuie să i se acorde o importanță deosebită, deoarece aceasta studiază și problema asigurării unui mediu de muncă corespunzător cerințelor fizice și psihice ale organismului omenesc, care să ducă la menținerea și la dezvoltarea capacității normale de luptă a personalului militar și la îndeplinirea misiunilor încredințate.

Câmpul de luptă modern influențează în mod hotărâtor starea fizică și psihică a militarului în timpul acțiunilor militare, reflectându-se atât în cantitatea și calitatea acțiunilor sale, cât și în modificarea capacității lui funcționale (oboseala).

BIBLIOGRAFIE

- Alvarez L.J.F., *Ergonomia y psicosociologia aplicada. Manual para la formacion del especialista*, 11-a edicion, Editorial: Lex Nova, Espana, 2008.
- Burloiu P., *Managementul resurselor umane*, Editura Lumina Lex SRL, București, 1997.
- DeCenzo, A. David, P. Stephen Robbins, *Personnel/Human Resource Management*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1988;
- Helander M., *A guide to human factors an ergonomics*, Second Edition, Taylor&Francis Group, London, 2006.
- Leboyer L.C., J.C. Sperandio, *Traite de psychologie du travail*, Presses Universitaires de France, Paris, 1987.
- Maestre G.D., *Ergonomia y psicosociologia*, 4-a Edicion, FC Editorial, Madrid, 2007.
- Manolescu A., V. Lefter, A. Deaconu, *Ergonomie*, Editura Economică, București, 2010.

PROIECTAREA ERGONOMICĂ A POSTURILOR

THE ERGONOMIC DESIGN OF WORKPLACE

Prof.univ.dr. Aurel MANOLESCU**

Academia de Științe Economice, București

Cpt.drd. Adrian ANTIP**

Statul Major al Forțelor Aeriene

Proiectarea ergonomică a posturilor reprezintă una dintre cele mai importante și totodată deosebit de complexe activități ale ergonomiei.

Proiectarea ergonomică a posturilor impune o perspectivă sistematică, cu luarea în considerare a cerințelor sarcinii, a caracteristicilor operatorului, precum și a mediului înconjurător în care este îndeplinită sarcina de muncă.

Ergonomic design of workplace represents both one of the most important and complex activities of ergonomics.

Ergonomic design of workplace imposes a systematic view, if we take to consideration task requirements, operator characteristics, as well as the work task environment.

Cuvinte cheie: ergonomie, proiectare, post de lucru.

Keywords: ergonomics, designing, workplace.

Proiectarea ergonomică a posturilor reprezintă una dintre cele mai importante și totodată deosebit de complexe activități ale ergonomiei.

În aceste condiții, preocupările privind proiectarea posturilor au depășit, treptat, abordările precedente, manifestându-se tot mai mult tendința de îmbunătățire a performanțelor individuale și organizaționale, prin schimbări profunde în conținutul muncii și configurația posturilor.

De asemenea, din perspectiva ergonomiei, proiectarea posturilor este legată direct de mai multe aspecte ca, de exemplu:

** e-mail: aurel.manolescu@man.ase.ro

** e-mail: antipaticul1975@yahoo.com

- calitatea tehnicii și tehnologiei folosite;
- calitatea oamenilor;
- calitatea condițiilor de muncă;
- satisfacția în muncă, oboseala mentală, psihică și fizică;
- evaluările erorilor în muncă, a accidentelor și bolilor profesionale;
- stresul organizațional sau la locul de muncă.

În domeniul militar este foarte important ca în proiectarea postului de luptă să se țină cont de solicitările câmpului de luptă modern și de dezvoltarea complexității tehnicii militare.

De exemplu, la proiectarea cabinei avioanelor militare de performanță au participat alături de ingineri și o serie de medici, biologi, antropologi, psihologi, sociologi, fiecare căutând să asigure pilotului o poziție cât mai confortabilă, o dispunere mai rațională a aparatelor de comandă și control al armamentelor, o vizibilitate sporită, precum și primirea unui număr mare de informații pe durata zborului pe retină.

De asemenea, în cadrul sistemului de supraveghere a spațiului aerian au fost introduse radare digitale, iar cele analogice au fost modernizate cu extractoare automate de date, fapt ce obligă la reconfigurarea posturilor de luptă, care să respecte cerințe ergonomice de bază.

Potrivit teoriei și practicii în domeniul ergonomiei, un post bine proiectat este postul care posedă cât mai multe din următoarele trăsături:

- postul să fie considerat sau perceput de operator, având sens și utilitate;
- sarcinile de muncă trebuie să fie corelate cu abilitățile operatorului și instruirea acestuia;
- postul trebuie să ofere operatorilor o vedere de ansamblu și înțelegerea întregului proces;
- asigurarea unui nivel optim de varietate și diversitate a aptitudinilor și abilităților operatorului;
- gradul de identitate a sarcinii de muncă să fie corespunzător prin realizarea integrală sau parțială a acesteia;
- reprezintă o activitate suficient de solicitantă și incitantă care să limiteze sarcinile de muncă repetitive și monotone;
- să ofere un nivel optim de autonomie, o anumită libertate, independență și autoritate de decizie;
- sarcina de muncă trebuie să influențeze sau să exercite un impact deosebit asupra vieții sau muncii altora;
- să permită obținerea unui feedback relevant pentru ocupantul postului în vederea cunoașterii rezultatelor reale ale activității;
- diminuarea încărcăturii mecanice sau fizice asupra corpului omenesc până la obținerea unui grad de încărcare optim;

- elementele fizice ale postului sunt în concordanță cu dimensiunile antropometrice ale operatorului;

- diminuarea factorilor de risc și a stresului indus de sarcina de muncă;
- adoptarea unei poziții corecte de muncă și solicitarea echilibrată a diferitelor părți ale organismului uman pentru favorizarea funcțiilor normale ale acestuia;

- ține seama de factorii care influențează forța fizică a organismului în muncă, pentru ca aceasta să fie menținută o perioadă de timp cât mai îndelungată;

- diminuarea pe cât posibil a forțelor prezente în organismul uman în timpul muncii, prin luarea în considerare a biomecanicii ocupaționale;

- asigură securitatea, sănătatea și confortul în muncă ale operatorului;

- permite contactul uman și cooperarea sau dezvoltarea interacțiunilor operatorului cu ceilalți în exercitarea sarcinilor.

Metoda de analiză ergonomică a postului sau a locului de muncă (Ergonomics Workplace Analysis – EWA) reprezintă procedeul mixt care combină evaluarea condițiilor de muncă de specialiștii în domeniul ergonomiei cu prevenția, cu percepția muncitorilor privind condițiile respective.

Dezvoltată în anul 1989, de Institutul Finlandez pentru Sănătatea Ocupațională, metoda EWA reprezintă un procedeu mixt în cadrul căruia, prin intermediul a paisprezece variabile, se obține evaluarea condițiilor de muncă atât din partea specialiștilor în domeniu, cât și a percepției muncitorilor.

În concepția autorilor metodei EWA, principalele criterii care descriu condițiile de muncă sunt:

- spațiul de lucru;
- efortul fizic;
- ridicarea greutăților;
- poziția de muncă și mobilitatea;
- riscul inherent de accidentare;
- conținutul sarcinii de muncă;
- restricțiile impuse de sarcina de muncă (gradul de autonomie);
- comunicarea muncitorului și contactele personale;
- luarea deciziilor;
- repetabilitatea sarcinii de muncă (rutina);
- atenția acordată sarcinii de muncă;
- iluminatul postului;
- ambianța termică;
- mediul fonic (interferențele sau perturbațiile).

După procesul de integrare al României în NATO s-au achiziționat calculatoare care au avut ca principal scop creșterea calității actului de comandă și eliminarea timpilor morți în transmiterea informațiilor militare.

După cum se poate constata, calculatorul tinde să devină, tot mai mult, o componentă fundamentală și indispensabilă a vieții noastre.

Altfel spus, informatica și calculatoarele domină, tot mai mult, activitățile noastre cotidiene.

Computerele au revoluționat modul în care lucrăm, comunicăm și participăm în toate formele de activități, inclusiv cele din timpul liber.

Potrivit unor date relativ recente, aproximativ 50% dintre gospodăriile din țările vestice dețineau un computer acasă, iar țările scandinave conduceau cu un procent de 80% al căminelor care aveau un computer.

În același timp însă, pornind de la supoziția că în tot mai multe domenii de activitate calculatorul a devenit un instrument indispensabil, numeroși specialiști în domeniu, la care aderăm fără rezerve, semnalează implicațiile pe care tehnologia informației le-a determinat și le determină asupra utilizatorilor.

În acest sens, tot mai mulți utilizatori de calculatoare sunt din ce în ce mai îngrijorați cu privire la numeroasele probleme de sănătate sau de natură ergonomică¹ care apar, tot mai frecvent, ca urmare a folosirii noilor tehnologii informaționale ca, de exemplu:

- oboseala vizuală;
- poziție de lucru deficitară;
- distanță necesară vizualizării ecranului necorespunzătoare;
- expunerea la radiații;
- slabă satisfacție a muncii.

De asemenea, prezența calculatorului suplimentează abilitățile cognitive și de informare ale utilizatorului, creând, totodată, noi solicitări aptitudinale și psihomentale.

Multe dintre problemele semnalate legate de posturile computerizate sunt cauzate de vizibilitatea deficitară a ecranelor deși, de-a lungul anilor, tehnologia s-a îmbunătățit semnificativ, existând opinia că suntem chiar în prezența unei răscruci a tehnologiei.

O problemă specială privind ecranele o constituie faptul că strălucirea specifică și reflecțiile de pe ecran pot face textul dificil de citit. Câteva standarde ergonomice naționale și internaționale au propus linii de ghidaj pentru proiectarea locurilor de muncă computerizate în așa fel încât să se maximizeze vizibilitatea ecranului (ISO, 1998).

Un studiu recent privind stresul provocat de calculator² a concretizat faptul că utilizatorii de calculator își irosesc 42-43% din timpul lor la

¹ M. Helander, *A guide to human factors and ergonomics*, Second Edition, Taylor&Francis Group, London, 2006, p. 259.

² R.S. Bridger, *Introduction to ergonomics*, Third Edition, Taylor&Francis Group, London, 2009, p. 582.

calculator, ceea ce le provoacă experiențe frustrante care îi împiedică să-și realizeze sarcinile.

Efectele cauzate de stres, descrise pe larg în literatura de specialitate, cuprind inclusiv disconfortul somatic cum ar fi durerile de cap și dureri ale oaselor sau ale mușchilor și anxietate.

Prin urmare, de la introducerea computerelor în numeroase activități sau locuri de muncă, a avut loc, după cum afirmă Martin Helander, o extraordinară dezvoltare în domeniul tehnologiei informației, dar și în domeniul ergonomiei.

Cu alte cuvinte, munca modernă este computerizată sever, ceea ce impune adoptarea de măsuri ergonomice corespunzătoare, inclusive privind interacțiunea om-calculator.

Automatizarea și implicit computerizarea, specifice tehnologiilor moderne, reclamă tot mai mult o participare inteligentă și activă a factorului uman, dar, totodată, ridică numeroase probleme de ordin adaptativ, precum și o multitudine de probleme de ergonomie.

În acest context, problema majoră a ergonomiei interacțiunii om-calculator devine aceea privind realizarea de produse informatice adaptabile posibilităților așa-numiților utilizatori naivi sau începători. Aceasta cu atât mai mult cu cât ergonomia tradițională, preocupată preponderent de structura fizică a mașinii (ergonomia hardware), a devenit tot mai mult limitativă, în timp ce ergonomia software câștigă teren, deoarece aceasta are în vedere, în primul rând, proiectarea interfeței om-calculator.

Domeniul interacțiunii om-calculator este astăzi un vast domeniu științific, care face obiectul a numeroase cercetări nu întotdeauna, pe deplin, interdisciplinare, dar care oferă numeroase recomandări sau principii de proiectare ergonomică privind interacțiunea om-calculator³:

- a. interfața să nu încalce așteptările utilizatorilor sau modelele mentale ale acestora, respectiv modul în care își gândesc o anumită problemă:
 - utilizatorul nu trebuie să traducă informațiile de pe ecran, astfel încât să se potrivească modelului său mental;
 - deseori, programatorul impune modelul său în dezvoltarea software-ului, iar nevoile utilizatorilor sunt, uneori, pe un loc secund;
- b. proiectarea unei interfețe consistente care va îmbunătăți așteptările utilizatorilor și va reduce erorile acestora:
 - deci, coerență în proiectarea interfeței pentru utilizator, deoarece lipsa de coerență forțează utilizatorul să adopte mai multe metode, în loc de o metodă consistentă;

³ M. Helander, *A guide to human factors and ergonomics*, Second Edition, Taylor&Francis Group, London, 2006, pp. 120-162.

- deși utilizatorii înțeleg sarcina lor, aceștia nu înțeleg interacțiunea om-computer;
- c. reducerea cerințelor de memorie sau minimizarea necesităților de memorie și încărcarea memoriei de către utilizator;
- d. oferirea unui feedback utilizatorului pentru a informa utilizatorii despre ceea ce se întâmplă:
 - utilizatorii trebuie să înțeleagă unde sunt în program, ceea ce au făcut și ceea ce este corect și incorect;
 - cu feedbackul, utilizatorii pot înțelege cât de corect este ceea ce au de făcut și dacă este posibil să corecteze erorile;
 - un tip de feedback este „ajutorul inteligent” în cazul căruia calculatorul monitorizează tipul de erori comise; uneori, din dorința de a ajuta utilizatorii, feedbackul este dat greșit;
- e. proiectarea unei interfețe care să servească tuturor tipurilor de utilizatori care au capacități de memorie sau cognitive diferite:
 - studiile recomandă grija necesară pentru a compensa diferențele de formare și experiență;
 - diferențele de performanță cognitivă sunt mult mai mari decât diferențele în performanța manuală;
- f. folosirea manipulării directe pentru a simplifica modul în care informațiile pot fi accesate și manipulate de utilizatori;
- g. dialogurile nu ar trebui să conțină informații care sunt irelevante sau rareori necesare;
- h. utilizatorii trebuie ajutați să recunoască, să diagnosticheze și să recupereze de la erori:
 - mesajele de eroare trebuie să fie exprimate într-un limbaj simplu (nu coduri), care indică exact problema și sugerează o soluție constructivă;
- i. centrul ecranului trebuie să fie mai jos decât înălțimea ochilor, în așa fel încât să se obțină un unghi de vizibilitate sub linia orizontală (aproximativ 23-25°);
- j. operatorii preferă să tasteze cu antebrațele poziționate orizontal și coatele la un unghi de 90°:
 - tastatura subțire este o trăsătură de proiectare bună, deoarece asigură o mai mare flexibilitate în adaptarea postului computerizat la înălțimea potrivită operatorului individual;
- k. scaunele moderne au trăsături de aplicabilitate în sensul că sunt ajustabile:
 - cel mai important factor este ajustabilitatea unghiului spătarului pentru a reduce presiunea asupra coloanei vertebrale și implicit solicitarea întregului organism.

Pentru realizarea obiectivelor sale specifice, proiectarea ergonomică a posturilor trebuie desfășurată într-o manieră care să asigure o cât mai profundă implicare a personalului de execuție și de conducere, precum și folosirea acelor modele, metode sau tehnici de proiectare a posturilor care sunt larg acceptate și utilizate în cadrul managementului resurselor umane și ergonomiei.

De asemenea, proiectarea ergonomică a posturilor trebuie să aibă în vedere interacțiunile dintre oameni și elementele constitutive ale postului și să aplice cerințele ergonomiei în proiectarea pentru optimizarea activității operatorului și a performanțelor postului din care acesta face parte.

Cu alte cuvinte, în scopul creșterii eficienței și eficacității activității desfășurate apare necesitate proiectării ergonomice a posturilor în contextul interacțiunii om-mașină-mediu. Proiectarea ergonomică a posturilor își propune să maximizeze eficiența, siguranța și confortul, prin armonizarea exigențelor mașinii cu capacitățile operatorului în contextul mediului de muncă.

BIBLIOGRAFIE

- L.J.F. Alvarez, *Ergonomia y psicosociologia aplicada. Manual para la formacion del especialista*, 11-a edicion, Editorial: Lex Nova, Espana, 2008.
- M. Helander, *A guide to human factors an ergonomics*, Second Edition, Taylor&Francis Group, London, 2006.
- R.S. Bridger, *Introduction to ergonomics*, Third Edition, Taylor&Francis Group, London, 2009.
- G.D. Maestre, *Ergonomia y psicosociologia*, 4-a Edicion, FC Editorial, Madrid, 2007.
- A. Manolescu, V. Lefter, A. Deaconu, *Ergonomie*, Editura Economică, București, 2010.

PARTICULARITĂȚI PRIVIND DISLOCAREA DETAȘAMENTULUI DE TRANSPORT ÎN OPERAȚII DE STABILITATE

TRANSPORT SQUAD CHARACTERISTICS IN STABILITY OPERATIONS

Cdor. drd. Sorin-Dorel KISS*

Baza 90 Transport Aerian, Otopeni

Operațiile de stabilitate promovează și protejează interesul general al NATO prin influențarea amenințărilor politice și a dimensiunii informaționale a mediului operațional. Activitățile militare în cadrul operațiilor de stabilitate sunt îndreptate spre atingerea scopului de promovare și susținere a stabilității.

O componentă critică a succesului operațiilor de stabilitate este capacitatea de a răspunde rapid în fazele timpurii a unei crize iminente. Deplasarea imediată a unor forțe suficiente în faza inițială a unei crize poate înlătura necesitatea deplasării forțelor numeroase, în măsură să desfășoare operații ofensive sau de apărare mai târziu.

Componenta de transport strategic asigură națiunilor NATO capacitatea și posibilitatea necesară de a proiecta forțele oriunde în lume.

Stability operations promote and protect NATO's general interests by influencing the political threat, and the information dimensions of the operational environment. The military activities in stability operations focus on achieving their purpose to promote and sustain regional and global stability.

A critical component of successful stability operations is the ability to rapidly respond in the early stages of an imminent or ongoing crisis. Prompt deployment of sufficient forces in the initial phase of a crisis can preclude the need to deploy larger forces later, able to conduct decisive offensive and defensive operations.

A strategic airlift component provides NATO's nations the capability and capacity necessary to project forces throughout the globe.

Cuvinte cheie: operații de stabilitate, deplasare aeriană, transport aerian, centru de coordonare a mișcării.

Keywords: stability operations, air movement, air transport, movement coordination center.

* e-mail: kiss.sorin@yahoo.com

Operațiile de stabilitate și sprijin

Operațiile de stabilitate și sprijin reprezintă un concept prezent preponderent în literatura americană de specialitate. Directiva din 28 noiembrie 2005 a Departamentului american pentru Apărare definește acest tip de operații drept „misiunea centrală”¹ a SUA și marchează o schimbare majoră în operațiile de pace și cele relaționate. Conceptul american este cuprinzător și se referă la diverse misiuni, obiective și activități desfășurate în afara Statelor Unite, în coordonare cu alte instrumente ale puterii naționale, pentru a menține sau a restabili un mediu sigur, pentru a furniza serviciile guvernamentale de bază, reconstrucția infrastructurii de urgență și ajutor umanitar².

Operațiile de stabilitate și sprijin sunt acțiuni militare operaționale principale din gama acțiunilor altele decât războiul care folosesc puterea militară pentru a stabili mediul politic și civil în scopul prevenirii extinderii conflictelor, a facilita diplomația și a întrerupe activitățile ilegale.

Obiective:

- de a stopa și zădărnici agresiunile;
- de a întări parteneriatul cu aliații, guvernele și agențiile prietene;
- de a încuraja un guvern slab sau nesigur;
- de a stabili o zonă în criză;
- de a menține sau restabili ordinea;
- de a impune acorduri sau politici.

Operațiile de stabilitate și sprijin pot include elemente atât ale operațiilor de luptă, cât și ale celor ce nu presupun lupta, desfășurate în timp de pace, criză, precum și în caz de război. Cu alte cuvinte, nu puține vor fi situațiile care prin fizionomia lor vor căpăta caracteristici similare războiului, incluzând acțiuni de luptă cu utilizarea capacităților militare pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite.

Operațiile de stabilitate și sprijin pot necesita acțiuni ofensive și defensive prin care să fie distruse forțele care se opun încercărilor de stabilizare. Astfel, misiunile de stabilitate pot completa și întări ofensiva, defensivă și sprijinul sau pot constitui ele însele efortul principal. Ele pot avea loc înainte, în cursul sau după dezvoltarea acțiunilor ofensive, defensive și sprijin.

Operațiile de stabilitate și sprijin, ca anvergură, pot depăși operațiile militare tradiționale în costuri umane și materiale cu amploare temporară mărită într-un spațiu de acțiune limitat.

Ca urmare a acestor costuri mărite operațiile de stabilitate și sprijin se desfășoară cu forțe întrunite multinaționale prin respectarea legislației

¹ Department of Defence, *Directive on Military Support for Stability, Security, Transition, and Reconstruction (SSSTR) Operations* No. 3000.05, Nov. 28, 2005, <http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/pdf/300005p.pdf>, Art.4, Paragraful 4.1., p. 2.

² Joint Publication 1-02, *DOD Dictionary of Military and Associated Terms*.

internaționale referitoare la folosirea forțelor armate și obligațiile asumate de statul respectiv pentru realizarea securității și stabilității internaționale coroborate cu actele normative interne. În astfel de acțiuni, forța militară potențează instrumentele puterii internaționale care a fost abilitată să gestioneze o criză, într-o anumită zonă.

În anul 2005, prin directivă prezidențială SUA, Departamentul pentru Apărare a integrat activitățile de stabilitate în planurile militare generale, fiind astfel elaborată Directiva Departamentului pentru Apărare, iar ulterior, operațiile de stabilitate au devenit misiunile operaționale principale ale Forțelor Armate Americane: acțiunile din Balcani, Haiti, Somalia, Orientul Mijlociu, Afghanistan etc. A fost dezvoltată și componenta de asistență umanitară și ajutor la dezastre: Pakistan, Indonezia, Filipine și chiar SUA.

Operațiile de stabilitate și sprijin interferează cu operațiile de răspuns la crize ca operații non articol 5, ce pot fi întâlnite în literatura de specialitate ca acțiuni militare altele decât războiul, iar acțiunile propriu-zise se desfășoară, după cum am mai spus, în marea majoritate a cazurilor în cadru multinațional (în cadrul alianțelor, coalițiilor etc.).

Mișcarea și transportul aerian al forțelor

Transportul aerian asigură deplasarea personalului, transportul parțial sau integral al echipamentelor, tehnicii și materialelor militare din înzestrarea forțelor întrunite cu mijloace de transport aerian, respectiv aeronave și elicoptere de transport.

Aeronavele de transport se folosesc, de regulă, pentru transportul personalului, echipamentelor și materialelor de maximă prioritate în teatrul/zonile de operații.

Elicopterele de transport se folosesc pentru transportul personalului, echipamentelor și materialelor în teatrul/zona de operații.

În marea majoritate a situațiilor, transportul forțelor întrunite, precum și a sprijinului de luptă și logistic asociat acestora se asigură prin transport intermodal, combinat sau multimodal, care constă în utilizarea succesivă și concomitentă a mai multor moduri de transport.

Caracteristici ale transportului aerian:

- *rapiditatea* – se parcurg distanțe mari în timp record, pe rute directe, neinfluențate de condițiile geografice;
- *convertibilitatea* – posibilitatea pe care o oferă avioanele în privința adaptării operative la diversele misiuni de transport (transport personal și materiale, transport tehnică și muniții, căutare-salvare, sprijin aerian);
- *oportunitatea* – transportul la locul și timpul oportun în diverse puncte ale globului;

- *eficacitatea* – posibilitatea realizării transportului aerian în condiții constante de regularitate și frecvență.

Principiile utilizate pentru mișcarea și transportul aerian al forțelor

Pentru planificarea, organizarea și executarea operațiunilor de mișcare și transportul aerian al forțelor întrunite se aplică următoarele principii specifice:

Responsabilitatea este principiul de bază aplicat pentru planificarea și asigurarea executării operațiunilor de mișcare și transport proprii și pentru îndeplinirea sarcinilor de transport în folosul altor forțe, conform misiunilor și ordinelor primite.

Cooperarea trebuie să existe la toate nivelurile ierarhice ale forțelor implicate, precum și între toate structurile militare și civile implicate.

Coordonarea planificării și executării operațiunilor de mișcare și transport este esențială pentru forțele implicate între structurile militare și civile care sprijină aceste operațiuni.

Economia este principiul prin care resursele de mișcare și transport puse la dispoziția forțelor implicate, limitate în marea majoritate a cazurilor, trebuie să fie folosite corespunzător, în principal prin:

- stabilirea corectă a cerințelor și priorităților de mișcare și transport;
- alegerea cu atenție a modului și mijloacelor de transport la dispoziție;
- utilizarea întregii capacități de transport, corespunzător situațiilor, priorităților și schimbărilor survenite.

Eficiența presupune optimizarea folosirii resurselor specifice existente, avându-se în vedere natura complementară a acestora.

Flexibilitatea presupune ca planificarea, organizarea și executarea operațiunilor de mișcare și transport de către forțele implicate să răspundă, eficient și în timp util, la schimbările dinamice ale situațiilor operative și ale cerințelor.

Prioritatea operațională presupune ca planificarea, organizarea și executarea operațiunilor de mișcare și transport de către forțe să asigure îndeplinirea în totalitate și la timp a cerințelor operaționale.

Simplitatea presupune ca planurile și procedurile utilizate pentru executarea operațiunilor de mișcare și transport de forțele implicate să fie cât mai simple, sigure și cât mai eficiente.

Standardizarea facilitează executarea de către forțe a operațiunilor de mișcare și transport și se aplică pentru date și informații, componente și sisteme software și hardware, precum și pentru procedurile de operare.

Compatibilitatea pentru transport necesită ca la proiectarea și înzestrarea forțelor să se aibă în vedere compatibilitatea echipamentelor, tehnicii și materialelor din înzestrare, inclusiv pachetizarea, paletizarea și containerizarea acestora cu resursele de transport disponibile.

Transparența presupune ca schimbul de informații privind planificarea și executarea operațiunilor de mișcare și transport de către forțe să fie făcut corespunzător, la toate nivelurile ierarhice, între structurile militare și civile și între structurile de mișcare și transport naționale și cele similare existente în NATO și în alte organizații internaționale.

Mișcarea și transportul pe căile de comunicație aeriene în teatrul de operații

Capacitatea de transport aerian strategic reprezintă cea mai avantajoasă metodă de proiecție a forței, pentru o națiune care are interese globale. Costul pentru menținerea forțelor întrunite multinaționale în teatrul de operații, gata să intervină oportun în orice colț al lumii este prea mare din punct de vedere al efortului material și uman. Mai simplu și mai avantajos este să se păstreze aceste forțe pe teritoriul național și să le deplasezi la nevoie acolo și unde este necesar. Cu cât dislocarea forțelor, mijloacelor și materialelor se execută mai rapid, cu atât eficiența în soluționarea situațiilor de criză din faza incipientă este mai mare.

Astfel, la nivel strategic se folosesc aeronave de transport capabile să transporte încărcături mari la distanțe mari de tipul: C5 Galaxy, C 141 Starlifter, AN 124, A 400 M, care necesită folosirea unor aeroporturi moderne, cu piste rezistente, prevăzute cu mijloace de descărcarea adecvate.

Pentru executarea transportului aerian între teatrele de operații se folosesc aeronave de transport adecvate de tipul: C 130 Hercules, C 160 Transall, C 27 Spartan, CASA C 295, AN 26 și AN 32, capabile să preia încărcăturile strategice din zona de operații și să le transporte la utilizator, necesitând o infrastructură de aerodrom mai puțin pretențioasă formată din aeroporturi mai mici, unele chiar improvizate sau chiar terenuri de aterizare amenajate.

Structurile cu responsabilități pentru mișcarea și transportul pe căile de comunicație aeriene în teatrul de operații sunt stabilite pentru a-și putea îndeplini obligațiile asumate în ceea ce privește transportul strategic al forțelor participante la operațiile întrunite, astfel:

a) *Centrul de Coordonare a Mișcării din Europa (MCCE – Movement Coordination Center Europe)* este format din inițiativa a 15 state contribuatoare la bugetul acestui centru, printre care și România (din 1 ianuarie 2008), state participante atât la Centrul European pentru Transportul Aerian, cât și la Centrul de Coordonare a Transportului Maritim și asigură:

- informări rapide asupra mijloacelor de transport strategic disponibile în cadrul inițiativelor „Soluție Temporară privind Transportul Aerian Strategic”, „Acordul Multinațional de Implementare, „Capabilitatea de Transport Aerian Strategic-C17” și a celor viitoare”;

- sprijin pentru elaborarea rapidă a unui plan de transport, folosind capacitățile din inițiativele menționate;
- consiliere privind contractarea mijloacelor de transport puse la dispoziție de către națiuni;
- asigurarea datelor și informațiilor privind infrastructurile de transport, necesare planificării mișcării în operații.

b) *Centrul Aliat de Coordonare a Mișcării (Allied Movement Coordination Center – AMCC)* este structura din cadrul Centrului de Operații Aerian/Comandamentului Forțelor Întrunite care coordonează dislocarea, susținerea și redislocarea forțelor în/din teatrul de operații, în care scop:

- coordonează soluționarea problemelor de transport aerian ce pot să apară în planurile detaliate de dislocare ale națiunilor participante, implicit din Planul Multinațional Detaliat de Dislocare (*Multinational Detailed Deployment Plan – MNDDP*);
- coordonează executarea transporturilor aeriene, conform MNDDP, până în aeroportul/aeroporturile de debarcare din teatrul de operații;
- urgentează, unde este cazul, obținerea aprobărilor diplomatice și efectuarea formalităților vamale, de trecere a frontierei și a celorlalte operațiuni în terminalele aeriene.

c) *Centrul de Coordonare a Transportului Aerian (Air Lift Coordination Center-ALCC)* este stabilit în structura Centrului Operațional Aerian – Aerian Operation Center, la nivelul teatrului de operații, este singurul punct de contact pentru managementul și coordonarea aeronavelor de transport a Comandantului Componentei Aeriene Combinate a Forțelor Întrunite (*Commander Joint Force Air Combined Component – CJFACC*), precum și pentru coordonarea operațiilor de transport aerian, naționale sau ale NATO, în cadrul teatrului/zona de operații, în care scop:

- planifică, coordonează și asigură controlul transportului aerian în teatrul/zona de operații;
- elaborează și comunică participanților planul de mișcare aeriană în teatru/sistemul de transport aerian în teatru;
- asigură integrarea tuturor misiunilor de transport aerian în planul global al operațiilor aeriene, prin intermediul Directivei Operațiilor Aeriene.

c) *Personalul întrunit de mișcare și transport în teatru:*

- stabilește/aprobă solicitările de mișcare și transport aerian în cadrul teatrului;
- coordonează utilizarea resurselor de mișcare și transport aerian din compunerea forței sau date pentru utilizare în cooperare și/sau în comun de către națiunile participante.

d) *Elementul Multinațional de Coordonare a Transportului Aerian* este coordonat prin intermediul structurii de mișcare și transport din cadrul componentei logistice (A4/CJFACC) și își desfășoară activitatea pe aeroportul de îmbarcare/debarcare, în care scop:

- coordonează activitățile de recepție a trupelor și materialelor;
- coordonează încărcarea/descărcarea aeronavelor de transport;
- asigură suportul de mentenanță, inclusiv combustibilul și echipamentul de încărcare/descărcare.

Asigurarea capabilităților NATO de transport aerian strategic

Din necesarul de transport strategic al NATO, 76% este asigurat de SUA, astfel încât Angajamentele de la Praga privind Capabilitățile nu au reușit să acopere deficitele aliaților europeni în ceea ce privește transportul aerian strategic de mare gabarit.

Eforturile comune făcute de către Aliați pentru acoperirea necesității privind transportul strategic s-a materializat prin inițiativa multinațională privind capabilitatea de transport strategic aerian, lansată de adjunctul Secretarului General al NATO pentru Investiții de Apărare constând în asocierea mai multor națiuni pentru a închiria sau a cumpăra un număr de avioane de tipul C17, de producție americană și cele de producție rusească AN 124 și ca viitoare opțiuni aeronavele de producție europeană A400M.

Realizarea capacității operaționale de transport aerian strategic a forțelor NATO s-a realizat prin semnarea la Luxemburg, la 14 februarie 2008, a Scrisorii de confirmare, de către reprezentanții a 14 state membre europene (printre care și România), 2 state PfP și Departamentul Apărării al SUA privind Capabilitatea de Transport Strategic Aerian (Strategic Airlift Capability – SAC).

Astfel, Comitetul Militar al NATO a evaluat ca cerință operațională pentru transportul aerian strategic achiziționarea unui număr de 8 aeronave C-17, urmând ca națiunile să-și manifeste opțiunile față de această cerință.

În cadrul eforturilor depuse în vederea respectării angajamentelor față de NATO și Uniunea Europeană, România a manifestat interes deosebit față de asigurarea capacității naționale operaționale de transport aerian strategic. Astfel, în urma evaluării cerințelor operaționale și a capabilităților disponibile de transport aerian strategic, Grupul de Lucru Interdepartamental pentru Transportul Strategic Aerian, a rezultat necesitatea participării României la inițiativa multinațională din cadrul NATO referitoare la achiziționarea în comun de aeronave tip C -17.

În urma analizei s-a ajuns la concluzia că România are următoarele nevoi de transport strategic:

- rotirea contingentelor naționale din teatrul de operații din Afganistan;
- transportul rezervei strategice pentru participarea la antrenamente operaționale sau în cazul activării forțelor de răspuns NATO (NATO Response Forces – NRF);
- transportul elementelor naționale oferite pentru NRF;
- transportul unei părți a forțelor destinate NATO, în cazul participării la operații de apărare colectivă;
- transportul forțelor destinate grupărilor tactice de luptă ale Uniunii Europene (UE);
- transportul forțelor participante la activități multinaționale;
- asigurarea aprovizionării forțelor dislocate în teatrele de operații.

Pentru realizarea nevoilor de transport strategic, Grupul de Lucru Interdepartamental din cadrul Ministerului Apărării Naționale a stabilit numărul minim de ore de zbor necesare pentru a satisface cerințele de transport strategic aerian agabaritic pentru România să fie de 150 de ore, crescând ulterior numărul orelor de zbor la 180 și a semnat scrisoarea de intenție pentru aderarea la inițiativa NATO/C17, pe 24 iulie 2006.

În urma desfășurării celei de-a 11-a reuniuni a SAC (aprilie 2007) s-a agreat ca un procent de 10% din numărul total de ore de zbor să fie folosit anual pentru instruire, astfel din totalul de 180 de ore anual, România ar fi utilizat operativ, doar 162 de ore și, în consecință, și-a mărit cota de participare anuală la 200 de ore, pentru a putea utiliza efectiv 180 de ore.

În cadrul întâlnirii ministeriale NATO din 13-14, respectiv 20 iunie 2007, miniștrii apărării au aprobat înființarea Organizației NATO pentru Managementul Transportului Aerian (*NATO Airlift Management Organization-NAMO*) și Carta NAMO. Capitolul al III-lea al Cartei, „Operații”, stabilește termenii și condițiile specifice potrivit cărora participanții vor opera aeronavele C17, incluzând competențele care vor fi delegate Comitetului Director al SAC și comandantului unității operative multinaționale, numită Grupul de Transport Aerian de mare capacitate.

Înființarea Grupului de Transport Aerian asigură participanților posibilitatea să exploateze capabilitățile deținute de Organizația NATO pentru Managementul Transportului Aerian, ca o unitate militară multinațională, pentru a răspunde nevoilor de transport ale acestora (dar și ale NATO atunci când este nevoie) în mod sigur, eficient și la cel mai scăzut cost posibil.

Prin HG 1097/2007, Guvernul României a aprobat participarea Ministerului Apărării naționale la NAMO și oferirea spre utilizare a Aeroportului Internațional Mihail Kogălniceanu drept bază operațională principală pentru Capabilitatea de Transport Strategic Aerian.

În anul 2008, s-a negociat și s-a convenit o scrisoare de confirmare către participanții SAC cu privire la suspendarea și reducerea unor costuri ale programului privind Capabilitatea de Transport Strategic Aerian.

În septembrie 2008, au fost întrunite condițiile pentru intrarea în vigoare a SAC și implicit intrarea în vigoare a Cartei NAMO, respectiv operaționalizarea acestei agenții. Consecința imediată a acestei operaționalizări NAMO este emiterea cererii de fonduri pentru lansarea Programului SAC.

Personalul aeronautic românesc desemnat, format din 2 piloți militari și 5 cadre militare din rândul personalului ingineresc și tehnic, în prezent, este încadrat la Grupul de Transport Aerian de mare capacitate. Personalul a fost dislocat pe singura bază operațională de transport strategic a NATO, Papa din Ungaria.

Garantarea succesului în acțiunile militare, desfășurate corespunzător misiunilor și sarcinilor specifice și credibilitatea capacității pentru luptă a forțelor sunt dependente de capacitatea de dislocare, susținere și redislocare, în timp util a acestora, în teatrele/zonele de operații din spațiul de responsabilitate al NATO și din afara acestuia.

Folosirea transportului aerian într-un mediu întrunit și asigurarea capacității operaționale a forțelor se realizează prin atingerea potențialului maxim a capacității de angajare eficace, desfășurarea și mobilitatea, supraviețuirea forțelor și infrastructurii, sustenabilitatea incluzând logistica și rotația forțelor.

BIBLIOGRAFIE

Dr. Sarcinschi Alexandra, *Operațiile de stabilitate și securitatea umană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2008.

Directiva BI-MNC pentru Doctrina NATO a Operațiunilor în Sprijinul Păcii.

Doctrina pentru Operațiile Întrunite Multinaționale, M 141 din 06.09.2001.

STANAG 3146 TN ed. 01, „Proceduri privind planificarea operațiilor de transport aerian tactic”.

STANAG 3464 TN ed. 03, „Procedurile pentru echipajul avionului și personalul transportat pe cale aeriană în operațiile tactice și de transport aerian.

Operații Militare Specifice Noului Context de Securitate

TYPICAL MILITARY OPERATIONS IN THE NEW SECURITY ENVIRONMENT

Cdor. drd. Sorin-Dorel KISS*

Baza 90 Transport Aerian, Otopeni

Ca urmare a schimbării mediului de securitate, inițiativele pentru securitate ale NATO trebuie revizuite. Misiunile militare ale NATO sunt implicate în trei direcții critice: lupta împotriva terorismului, activități de angajament în misiuni de menținere a păcii și în noi proceduri de ducere a luptei și structura de forțe. Noul concept strategic aprobat la Summit-ul din 1999 de la Washington, a impus pentru forțele NATO o mai bună pregătire pentru misiunile strategice, inclusiv intervenții în situații de criză în afara Europei, necesitând o redefinire fundamentală a structurii militare de comandă a NATO. Forța generată de NATO este un mijloc rapid de răspuns la variatele tipuri de crize din întreaga lume.

As the security environment changes, NATO's initiatives for security must be changed. NATO's military missions involves in three critical directions: the war on terrorism, peacetime engagement activities, and new war fighting procedures and its force structure. The new strategic concept, approved at the Washington Summit of 1999, requested NATO forces to become better prepared for strategic missions, including crisis interventions outside Europe, therefore providing the fundamental revision of the NATO military command structure. The force gives NATO the means to respond swiftly to various types of crises anywhere in the world.

Cuvinte cheie: mediu de securitate, concept strategic, intervenții în situații de criză.

Keywords: security environment, strategic concept, crisis interventions.

Caracteristicile noului concept de securitate

Formularea inițială a strategiei NATO a fost cunoscută sub denumirea „Conceptul strategic pentru apărarea zonei Nord-Atlantice”. Dezvoltat între octombrie 1949 și aprilie 1950, acesta a stabilit o strategie de operațiuni la scară largă în apărarea teritorială. La mijlocul anilor cincizeci, în cadrul

* e-mail: kiss.sorin@yahoo.com

strategiei „represaliilor masive” se promovează tactica de descurajare bazată pe amenințarea că NATO va răspunde oricărui act de agresiune împotriva țărilor membre, prin orice mijloc aflat la dispoziția sa, inclusiv prin folosirea armelor nucleare.

Noul Concept Strategic al NATO, adoptat la summit-ul de la Washington din aprilie 1999, a produs mutații importante în abordarea operațiunilor militare cu privire la problemele stabilității și securității.

Noul Concept Strategic include următoarele elemente esențiale:

a) *Păstrarea legăturii transatlantice.* Necesitatea complementarității între apărarea europeană și cea realizată împreună cu NATO subliniază caracterul indivizibil al securității Europene și Nord-Americane și, implicit, importanța unui parteneriat puternic și dinamic între Europa și America de Nord. Atașamentul NATO față de legătura transatlantică este indispensabil pentru acest parteneriat în sprijinul valorilor și intereselor pe care le au în comun: apărarea colectivă a membrilor săi, securitatea și stabilitatea spațiului euroatlantic.

b) *Menținerea capacităților militare eficiente.* capacitățile militare eficiente pentru întregul spectru de circumstanțe previzibile constituie baza capabilității Alianței de a contribui la prevenirea conflictelor și la managementul crizelor prin operațiuni non-Art. 5 de răspuns la crize. Sunt concepute grupări de forțe, formate din structuri de forțe eterogene, constituite ad-hoc, destinate să execute misiuni operative într-un spațiu și pe perioade de timp limitate. Pe de altă parte, luând în considerare costurile deosebit de mari susținerii acestor forțe în operații, în contextul globalizării și participării statelor în cadrul sistemelor militare de alianțe, s-au previzionat structuri de forțe de valoare variabilă, care să acționeze împreună, integrat și întrunit, pentru o perioadă de timp, sub comandă unică pentru îndeplinirea unei misiuni cu caracter relativ independent, aptă să îndeplinească acțiuni militare de orice tip.

c) *Dezvoltarea Identității Europene de Securitate și Apărare în cadrul Alianței.*

Realizarea Identității Europene de Securitate și Apărare (I.E.S.A.) este un proces ireversibil al cărui cadru instituțional este construit prin dezvoltarea relației existente între NATO și UE, pe măsura constituirii și dezvoltării unei politici comune de securitate și apărare.

Conceptul Strategic confirmă faptul că Identitatea Europeană de Securitate și Apărare (I.E.S.A.) va continua să fie dezvoltată în cadrul Alianței, printr-o strânsă cooperare între NATO și Uniunea Europeană. Semnalul pentru formarea unei forțe armate comune europene a fost dat de Franța și Germania care au creat în mai 1992, EUROCORPS, continuând cooperarea franco-germană, demarată în 1963, în contextul juridic fixat de Tratatul de la Elisee.

d) *Extinderea ariei de responsabilitate NATO* constituie fundamentul viitoarei transformări militare a NATO.

- *dislocarea Forțelor de Implementare (IFOR) pentru menținerea păcii* - acțiunile de menținere a păcii în Bosnia-Herțegovina, inițial cu Forțe Internaționale de Securitate – IFOR, continuând cu Forța de Stabilitate – SFOR și a Forței Kosovo – KFOR, dislocate în iunie 1999;

- *managementul crizelor* – desemnarea unui înalt diplomat, reprezentant civil al NATO în primăvara anului 2001, la cererea autorităților din Scopje, în dezamorsarea conflictului în curs de escaladare în fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și negocierea unui acord de încetare a focului cu Armata Națională de Eliberare, formată dintr-un grup înarmat al rebelilor albanezi. Desemnarea unui înalt reprezentant civil pentru Forța Internațională de Asistență de Securitate (ISAF) din Afganistan și Pakistan, pe timpul operațiilor de ajutor umanitar din 2005;

- *adoptarea politicii de securitate în afara spațiului euroatlantic* - trupele NATO încep, în august 2003, *misiunea în Afganistan* – prima operație NATO în afara zonei euroatlantice. În iulie 2005, NATO lansează *prima misiune pe continentul african*, în sprijinul Uniunii Africane, pentru a pune capăt violențelor din provincia sudaneză Darfur;

- *ajutorul umanitar*, în septembrie 2005, s-a asigurat transportul aerian al ajutoarelor pentru înlăturarea urmărilor dezastrului provocate de Uraganul Katrina, realizându-se prima implicare operațională de acest gen a Forțelor de Răspuns NATO (NATO Response Forces – NRF).

Intervenția după catastrofa umanitară generată de producerea cutremurului din 8 octombrie 2005, din Pakistan, în regiunea Kashmir este un alt exemplu de ajutor umanitar.

e) *Prevenirea conflictelor și rezolvarea crizelor*. Succesul politicii NATO în menținerea păcii și prevenirea conflictelor depinde de eficiența diplomației preventive și de succesul managementului crizelor care afectează atât membrii Alianței, cât și partenerii acesteia (cum ar fi Rusia sau alte țări din Comunitatea Statelor Independente – CSI).

f) *Parteneriat, cooperare și dialog*:

- parteneriat global prin sporirea legăturilor cu unele țări din Asia-Pacific și nu numai – Australia, Coreea de Sud, Finlanda, Japonia, Suedia. Experiența dobândită în cadrul Parteneriatului pentru Pace (PfP) a contribuit în mod semnificativ la cooperarea dintre statele participante din cadrul forțelor de menținere a păcii precum Forța de Stabilizare din Bosnia-Herțegovina (SFOR) și Forța din Kosovo (KFOR).

- Politica de securitate bazată pe cooperare (specifică Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa – O.S.C.E.) renunță la orice idee de

a impune stabilitatea prin mijloace de confruntare. Scopul este promovarea cooperării în vederea prevenirii conflictelor în sfera politică și a reducerii pericolului confruntării armate. De asemenea, mai are scopul de a evita escaladarea potențialelor conflicte, punând un accent deosebit pe promovarea deschiderii și a transparenței.

- În 1994, Consiliul Nord-Atlantic a lansat Dialogul Mediteranean cu șase state – Egipt, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc și Tunisia – în regiunea mai largă a Mediteranei, la care s-a alăturat din anul 2000 și Algeria, care și-au exprimat interesul de a-și intensifica cooperarea politică, securitatea și stabilitatea în regiunea Mării Mediteraneene. Statele aliate care vor exercita până la 31 decembrie 2010, rolul de ambasade punct de contact ale NATO în țările Dialogului Mediteranean sunt: Portugalia (Algeria), Grecia (Egipt), Canada (Israel), Spania (Iordania), Franța (Mauritania), Spania (Maroc), Bulgaria (Tunisia).

- Consiliul Permanent Comun NATO-Rusia și Comisia NATO-Ucraina au fost create în ideea facilitării permanentizării consultărilor și discuțiilor în domeniul securității.

g) *Extinderea* – din anul 1949 și până astăzi, NATO și-a deschis de șapte ori porțile pentru a primi noi membri: în 1952, 1955, 1982, 1999, 2004, 2008 și 2009.

Conceptul confirmă deschiderea Alianței către acceptarea de noi membri, conform Articolului 10 din Tratatul de la Washington, și reafirmă așteptările NATO de a avansa noi invitații în anii care vor urma.

h) *Controlul armelor, dezarmare și neproliferare*. În final, Conceptul Strategic stabilește politica Alianței de ajutor în controlul armelor, dezarmare și neproliferare. Se subliniază intenția Alianței de a păstra acest aspect al abordării problemei securității în armonie cu cel al apărării; de asemenea, se afirmă că va căuta să întărească securitatea și stabilitatea cu cel mai scăzut număr de forțe capabile să îndeplinească toate misiunile sale.

Partea finală a Conceptului Strategic stabilește puncte de referință pentru forțele Alianței, traducând scopurile și activitățile din secțiunile precedente în instrucțiuni practice – deși în mod necesar generale – pentru forțele NATO și cei care planifică operațiunile. Strategia necesită dezvoltarea continuă a capacităților militare necesare în toate misiunile Alianței, de la apărarea colectivă, la susținerea păcii și alte operațiuni de rezolvare a crizelor.

Sintetizând, Conceptul Strategic actualizat oferă instrucțiuni generale pentru dezvoltarea unor politici și planuri militare detaliate. Acesta descrie *Scopul și Funcțiile Alianței* și îi examinează *Perspectivile Strategice* în lumina evoluției mediului strategic, a pericolelor și riscurilor pentru securitate. Conceptul stabilește *Abordarea de către Alianță a problemei*

securității în secolul al XXI-lea, reafirmând importanța unei legături transatlantice și a menținerii capacităților militare ale Alianței. Acesta examinează rolul altor elemente-cheie în abordarea largă de către Alianță a problemelor stabilității și securității, anume, Identitatea Apărării și Securității Europene; preîntâmpinarea conflictelor și criza de management; parteneriatul, cooperarea și dialogul; extinderea; și controlul armamentului, dezarmarea și neproliferarea. Conceptul mai oferă *Instrucțiuni pentru Forțele Alianței*, bazate pe principiile strategiei Alianței și pe caracteristicile poziției de forță a acesteia. Include secțiuni adresate misiunilor forțelor militare aliate și instrucțiuni privitoare la poziția de forță a Alianței, precum și caracteristici ale forțelor convenționale și nucleare.

Redefinirea misiunilor NATO și UE, în contextul noului concept de securitate

Rolul și misiunile NATO în secolul XXI, precum și răspunsul Alianței față de amenințările contemporane la adresa securității reprezintă interes pentru re poziționarea și transformarea politicii NATO, având în vedere amenințările principale ca terorismul și proliferarea armelor de nimicire în masă.

Apărarea împotriva terorismului – transformarea structurală și procedurală a forțelor NATO. Summit-ul de la Praga din 2002, a fost martorul lansării a trei inițiative de transformare a dimensiunii militare: Angajamentele de la Praga privind Capabilitățile, Forța de Răspuns a NATO și noua Structură de Comandă a NATO.

S-a convenit asupra unui pachet de măsuri pentru îmbunătățirea abilității NATO de a contribui la lupta împotriva terorismului, a fost aprobat un set de inițiative de apărare împotriva armelor nucleare, biologice și chimice, s-a căzut de acord asupra începerii unui nou studiu de fezabilitate al Sistemului de Apărare Antirachetă al NATO care să examineze opțiunile existente pentru protejarea teritoriului, forțelor și a populației statelor aliate împotriva întregii game de amenințări a atacurilor cu rachete.

„Operația Active Endeavour” (o operație de contraterorism concepută pentru a spori securitatea maritimă în Mediterană, după 11 septembrie) este folosită ca model pentru a proteja anumite puncte înguste de trecere esențiale în cazul unor amenințări ridicate sau în situații de conflict în lupta împotriva pirateriei maritime.

„Operațiunea Atlanta” este numele de cod al misiunii Uniunii Europene de combatere a pirateriei maritime. Comandantul operațiunii dispune de nave britanice, franceze, germane, italiene, grecești, olandeze, spaniole și suedeze care patrulează în Marea Roșie, pe coasta Somaliei, Cornul Africii, Strâmtoarea Malacca.

Intensificarea pirateriei în Golful Aden și dincolo de Peninsula Somali amenință să submineze eforturile umanitare internaționale din Africa. NATO contribuie activ la sporirea securității prin desfășurarea de operațiuni anti-piraterie în zonă: operațiile „Allied Provider-2008” și „Allied Protector-2009”.

Contribuția la stabilitatea europeană – acțiunile de prevenire a conflictelor, gestionare a crizelor, promovarea stabilității și respectarea drepturilor omului sunt componente esențiale ale politicii de securitate NATO în Sud-Estul Europei, prin implicarea Alianței, la toate inițiativele majore de cooperare din regiune, și prin politica sa de cooperare cu statele din spațiul geografic proxim.

Realizarea securității în afara spațiului euroatlantic. NATO este pregătită să disloce, posibil conform Articolului 4 al Tratatului NATO, „Pachete de Asistență de Securitate” în afara spațiului euroatlantic.

Pachetele de Asistență de Securitate” cuprind:

- întărirea patrulelor maritime și aeriene;
- sprijin de urgență pentru apărare;
- întărirea rețelelor naționale de comunicații și informații;
- asistența pentru eforturile de răspuns la producerea dezastrelor prin folosirea mecanismelor Planului de Urgențe Civile și a celor ale Centrului Euroatlantic de Coordonare a Răspunsului la Dezastre;
- asigurarea securității în caz de necesitate a elementelor de infrastructură vulnerabile legate de energie.

Anul 2005 inaugurează seria de contacte cu înalții oficiali din țările africane, intensificarea cooperării în regiunea Africii de Nord și a Orientului Mijlociu venind în sprijinul UE pentru îmbunătățirea situației economice a țărilor din zonă și al propunerii americane de promovare a democrației în aceste regiuni. Sprijinul oferit Uniunii Africane în Sudan, furnizarea ajutorului umanitar după producerea cutremurului de pământ din Pakistan, angajarea în relațiile cu țările Orientului Mijlociu prin intermediul „Dialogului Mediteranean” și „Inițiativa de Cooperare de la Istanbul”, asigurarea asistenței pentru distrugerea minelor anti-personal din Moldova și cooperarea cu Australia, Noua Zeelandă și Japonia în Afganistan și Irak a determinat ca tabla de șah a NATO să fie extinsă pe întreg globul.

Summitul NATO de la București, desfășurat în perioada 2 - 4 aprilie 2008, a reprezentat, cu siguranță, un pas important în evoluția Alianței, din perspectiva remodelării conceptuale și acționale a acestei organizații multistatale de securitate colectivă, determinate de amplificarea provocărilor la adresa securității europene și euroatlantice.

Analiza în cadrul summitului desfășurat în România a unor elemente fundamentale privind securitatea colectivă, a misiunilor NATO în desfășurare

precum și a schimbărilor intervenite la nivelul securității globale, dar în special în aria de responsabilitate a Alianței, a reprezentat continuarea firească a pozițiilor Alianței exprimate în cadrul Summit-ului NATO de la Strasbourg și Kehl desfășurat în perioada 3-4 aprilie 2009.

Percepția comună privind asigurarea stabilității dincolo de granițele spațiului euroatlantic este esențială pentru statele membre NATO, iar angajamentele asumate reprezintă o manifestare a acestui nou consens, care extinde orizontul NATO dincolo de Europa.

Operații militare specifice noului context de securitate

Operațiile non articol 5, sunt un nou concept strategic al Alianței, aprobat de șefii de state și de guverne a țărilor NATO la 23 Aprilie 1999 la Washington, prin care se subliniază accentul pe care Alianța îl pune pe prevenirea conflictelor și managementul crizelor. Ritmul schimbării asociat de mediul de securitate, legat și de controversele privind extinderea Alianței și programele PfP, au determinat Consiliul Nord-Atlantic să inițieze o analiză, la cel mai înalt nivel politic, pentru a permite autorităților militare NATO să facă față misiunilor curente și sarcinilor ce-i stau în față.

Operațiile non articol 5 pot fi întâlnite în literatura de specialitate ca acțiuni militare altele decât războiul, iar acțiunile propriu-zise se desfășoară în marea majoritate a cazurilor în cadru multinațional (în cadrul alianțelor, coalițiilor etc.).

Din gama acțiunilor militare altele decât războiul fac parte operațiile de stabilitate și de răspuns la criză, care la rândul lor, constat că se identifică cu operațiile în sprijinul păcii (PSO), respectiv: Operații de Menținere a Păcii (Peacekeeping); Operații de Impunere a Păcii (Peace Enforcement); Operații de Prevenire a Conflictului (Conflict Prevention); Operații de Realizare a Păcii (Peacemaking); Operații de Construcție a Păcii (Peace Building).

A. Operații de Menținere a Păcii (Peacekeeping):

a) Observarea:

- observarea încetării focului și a liniilor de demarcație;
- confirmarea retragerii forțelor din zona de conflict;
- monitorizarea zonelor în care sunt condiții sau semnale de izbucnire a unui conflict;
- colaborarea cu/sau în sprijinul Organizațiilor Neguvernamentale, prin activități ca monitorizarea aspectelor legate de drepturile omului sau organizarea de alegeri și supervizarea lor;
- inspectarea zonelor și facilităților pentru a se conforma termenilor aprobați de cele două părți în conflict.

b) Interpunerea forței:

- stabilirea părților și a posturilor de observare;
- stabilirea observării și al controlului peste drumurile principale și zonele strategice ale terenului pentru depistarea zonelor ce oferă avantaj;
- marcarea și inspecția continuă a liniilor de demarcație, în scopul micșorării riscurilor, neînțelegerilor și tulburărilor;
- posibile căi pentru ajutor umanitar;
- escorta convoaielor de ajutor umanitar;
- monitorizarea încetării focului;
- stabilirea zonei tampon și de începere a demilitarizării.

c) Asistență în tranziție:

- supravegherea retragerii, redislocarea (evacuarea), demobilizarea și dezarmarea militarilor și a forțelor paramilitare ale părților;
- localizarea și confiscarea armelor, munițiilor și altor bunuri;
- supravegherea și sprijinul în localizarea și identificarea câmpurilor de mine și sarcina operațiunilor de deminare, care se impun;
- asistență în asigurarea sau restabilirea administrației civile în interiorul zonei de misiuni;
- asigurarea unei autorități legale și sprijinirea poliției civile;
- supravegherea încetării focului și a liniilor de demarcație;
- coordonarea și protecția eforturilor de asistență umanitară, inclusiv reconstruirea infrastructurii;
- asistență în monitorizarea / localizarea / mișcarea / controlul refugiaților.

d) Neproliferarea și controlul armamentelor:

- prevenirea proliferării armelor biologice și chimice;
- neproliferarea armelor nucleare;
- neproliferarea rachetelor balistice purtătoare de arme de distrugere în masă;
- interzicerea utilizării, stocării, producerii și transferului de mine antipersonal și distrugerea acestora;
- distrugerea exceselor de arme de calibru mic și mijlociu;
- distrugerea surplusului de muniție;
- impunerea limitelor legale verificabile pentru forțele armate;
- verificarea modului de implementare a acordurilor și tratatelor: inspecții CFE, inspecții și vizite de evaluare, zboruri de observare etc.;

- schimburi anuale și periodice de date militare și documente tipizate, precum și notificarea în termenele stabilite, a tuturor modificărilor cu caracter permanent care au suferit în structura și înzestrarea cu tehnică de luptă a forțelor armate;
- schimburi anuale de informații privind planificarea în domeniul apărării, transferurile de armamente convenționale, planurile de înzestrare cu tehnică de luptă.

B. Operații de Impunere a Păcii (Peace Enforcement):

- impunerea de sancțiuni;
- stabilirea și impunerea embargoului aerian;
- protecția operațiunilor umanitare;
- stabilirea și protecția „zonelor de siguranță” sau „zonelor de excludere”.

C. Operații de Prevenire a Conflictului (Conflict Prevention):

- inițiative diplomatice de prevenire a desfășurării preventive de forțe;
- misiuni de constatare a faptelor, consultări, avertismente, inspecții și monitorizare;
- preavertizare;
- supraveghere;
- sprijin în implementarea sancțiunilor impuse de embargou;
- operațiuni de evacuare a noncombatanților.

D. Operații de Realizare a Păcii (Peacemaking):

- supravegherea retragerii forțelor de la liniile de demarcație;
- asigurarea retragerii armamentului greu în interior;
- monitorizarea granițelor externe;
- supravegherea schimbului de prizonieri și controlul refugiaților;
- asistență în restaurarea infrastructurii civile;
- asistență în operațiuni de deminare și instrucțiuni pentru folosirea muniției explozive;
- sprijin în stabilirea unei noi structuri politice;
- asistență în restaurarea sau stabilirea unei administrații civile, respectării legilor și a drepturilor omului;
- supravegherea și demobilizarea zonelor de risc.

E. Operații de Construcție a Păcii (Peace Building):

- sprijinirea restaurării drepturilor omului;
- sprijinirea acțiunilor de reinstaurare a ordinii civile și a statului de drept;
- asistență în planificarea și monitorizarea alegerilor;

- asistență pentru coordonarea activităților pentru sprijinirea reabilitării și reconstrucției economiei;
- lupta împotriva terorismului, a drogurilor, a traficului de arme, traficului de carne vie;
- ajutor militar acordat autorităților civile;
- sprijinul autorităților civile;
- asistență pentru refugiați/persoane strămutate;
- instruirea forțelor armate regionale.

F. Operațiuni umanitare:

- *asistență umanitară*: ajutorul și protecția convoaielor umanitare, sănătate și sprijin medical, activități umanitare de deminare;
- *ajutor în caz de dezastre*: înlăturarea sau reducerea urmărilor dezastrelor naturale, transportul și evacuarea răniților, transport materiale;
- *apărarea drepturilor omului*; poate necesita inițierea unei operații de impunere a păcii.

Succesul politicii NATO în menținerea păcii și prevenirea conflictelor, depinde de eficiența diplomației preventive și de succesul managementului crizelor care afectează atât membrii Alianței, cât și partenerii acesteia. Schimbările în mediul de securitate europeană care au avut loc după căderea Cortinei de Fier, au determinat reconfigurarea misiunilor organizațiilor de securitate europene și internaționale. Analiza celor mai recente operații de management al crizelor scot în evidență transformarea internă a acestui proces, cu tendința de a deveni o activitate foarte complexă și tot mai cuprinzătoare.

BIBLIOGRAFIE

- Col.lect.univ.dr. Ostropel Viorel, *Considerații privind operațiile întrunitate multinaționale de stabilitate și sprijin*, Amco-Press, București, 1995.
- Evoluții în domeniul operațiilor NATO*, Revista NATO, nr. IX, 2006.
- MC 400/2 - Îndrumările Comitetului Militar cu privire la implementarea strategiei Alianței*.
- Directiva BI-MNC pentru doctrina NATO a operațiunilor în sprijinul păcii*.

**ACȚIUNILE STRUCTURILOR MILITARE
PENTRU DESFĂȘURAREA ACȚIUNILOR
DE COMBATERE A MANIFESTĂRILOR VIOLENTE
CE POT PUNE ÎN PERICOL ORDINEA CONSTITUȚIONALĂ
PE TERITORIUL NAȚIONAL**

***THE ACTIONS OF MILITARY STRUCTURES
FOR CONSTITUTIONAL ORDER DEFENCE
ON THE NATIONAL TERRITORY***

Lt.col.drd. Mircea FECHETE*
U.M. 01354, Baia Mare

Specialiștii în domeniul apărării ordinii constituționale consideră că atât în activitatea de prevenire, cât și în scopul restabilirii acesteia, toate instituțiile statului investite cu puteri de decizie, toate organele și forțele cu atribuții în plan acțional vor avea în vedere respectarea supremației legii, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, prevăzute în Constituția țării și în documentele internaționale pe care România le-a semnat, astfel încât prin aplicarea strictă a acestora să se poată combate ferm orice tulburări aduse ordinii publice.

The specialist in the constitutional order defence consider that, in both activities, for preventing and rebuilding of constitutional order, all state institutions charged with decisional powers, all forces with active attributions written, will have in sight the respect of law, the respect of human right in constitution and in the international law's signed by Romania, so that the strictly application of all, can strongly block every public order disturbing.

Cuvinte cheie: ordine constituțională, situație conflictuală, forțe de ordine publică, forțe complementare de ordine publică, act normativ.

Keywords: constitutional order, conflictual situation, public order forces, public order complementary forces, juridical law.

* e-mail: fechetemircea2005@yahoo.com

Analizând evoluția social politică a unor state din estul Europei, în situații extreme, putem menționa că, adesea, conducerea politică a acestora a apelat la forțele armate pentru gestionarea crizelor interne prin care aceste state au trecut. Astfel în Polonia, pe marginea diferendelor între conducerea politică a statului și sindicatul „Solidaritatea” secretarul general al Partidului Muncitoresc Polonez, generalul W. Jaruzelski, cu acordul Moscovei, cu ajutorul armatei, a instaurat în noaptea de 12/13 decembrie 1981, „regimul de lege marțială” pe întregul teritoriu al țării¹.

Sub regimul „Legii marțiale”, Polonia a fost guvernată de „Consiliul Militar al Salvării Naționale” compus din 21 de generali și ofițeri superiori. În condițiile legii marțiale, industria minieră a fost militarizată și s-au constituit Tribunale Militare de urgență. În această perioadă, principalele ramuri ale economiei naționale au fost militarizate și chiar s-a deschis focul împotriva unor protestatari rezultând victime, dar nu de ordinul sutelor sau miilor. Au fost întrerupte liniile telefonice, iar convorbirile după caz, interceptate. Au fost interzise grevele, iar atunci când acestea s-au organizat totuși, contrar legii, forțele de ordine și armata le-au „spart” fără menajamente. În toți acești ani de regim politic specific legii marțiale, W. Jaruzelski a acționat ca „ministru al apărării, prim-ministru și președinte al Consiliului Militar al Salvării Naționale”², și nu în numele Partidului Muncitoresc Unit Polonez, până în anul 1987 când starea de necesitate a fost abrogată.

Până la izbucnirea crizei și violențelor pe scară largă, din iunie 1991, în fosta Iugoslavia, armata federală era considerată un pivot central, o garanție a unității, integrității și suveranității R.S.F. Iugoslavia. Sistemul național de apărare al Iugoslaviei a fost alcătuit din două componente fundamentale și anume „armata permanentă și o componentă specială, denumită Forțele Teritoriale de Apărare, organizată în cadrul republicilor federative și subordonată acestora”³. Ceea ce este absolut necesar să subliniem în legătură cu rolul armatei federale și al Forțelor de Apărare Teritoriale, este faptul că armata federală a încercat, cel puțin temporar, să militeze pentru menținerea R.S.F. Iugoslavia, în timp ce forțele teritoriale din republicile separatiste au acționat și au avut un rol decisiv atât în Slovenia, cât și în Croația, în dezmembrarea statului iugoslav. Forțele Teritoriale de Apărare au constituit ulterior nucleele de bază în înființarea de armate separate, de către republicile respective. Către sfârșitul anului 1990, conducerea superioară a armatei iugoslave și-a dat seama încotro evoluează evenimentele, ministrul apărării de

¹ Florian Gârș, *Renașterea Europei de la Atlantic la Urali*, Casa Editorială ODEON, București, 1999, p. 187.

² *Ibidem*, p. 188.

³ Col. (r) Florin Gârș, *Iugoslavia în flăcări*, Casa Editorială ODEON, București, 1993, p. 72.

atunci, generalul Velico Kadijevici, susținător ardent al sistemului federal, a amenințat că Armata Populară Iugoslavă v-a dezarma toate unitățile militare și paramilitare din țară (unitățile militare ce se înființau pe teritoriul republicilor separatiste). Dacă s-ar fi procedat potrivit acestei amenințări, probabil că evenimentele ar fi luat un alt curs, și s-ar fi putut preveni dezastrul. În lunile ianuarie și februarie 1991, conducerea Forțelor Aeriene Militare a încercat să organizeze o lovitură de stat militară, dar fără succes. În general, conducerea superioară a Armatei Populare Iugoslave s-a dovedit incapabilă să se implice în criza politică iugoslavă, reacționând cu întârziere și contradictoriu. Lipsa de acțiune din partea armatei federale, pentru păstrarea integrității statului, s-a datorat în special efectelor paralizante din partea instituției prezidențiale a Iugoslaviei, care nu mai funcționa, iar comandanții de mari unități nu acceptau să primească ordine decât de la organul constituțional.

În dimineața zilei de 19 august 1991, în jurul orei 06.00, în U.R.S.S., a fost „declarată starea de urgență pentru o perioadă de șase luni și s-a instituit un „Comitet al stării de urgență” compus din opt membri în frunte cu G. Ianaev. Pornind de la constatarea că „U.R.S.S. se află în pericol de moarte”, a decretat un ansamblu de măsuri excepționale printre care interzicerea tuturor grevelor, demonstrațiilor și adunărilor de orice fel, interzicerea activităților politice și a mișcărilor de mase de natură să impiețeze asupra normalizării situației în stat, introducerea cenzurii asupra mijloacelor mass-media”⁴. S-a ordonat organelor securității statului să restabilească ordinea și s-a decretat supremația Constituției și a legilor U.R.S.S. în raport cu orice legislație. Comunicatul „Comitetului de Urgență” a fost retransmis din oră în oră, concomitent cu aducerea unor trupe ale armatei pe străzile Moscovei. În urma disputelor politice și a nesupunerii civice a populației, ziua de 20 august a marcat schimbări dramatice în evoluția situației politice în defavoarea complotiștilor. Pe străzile din Moscova și St. Petesburg au ieșit sute de mii de oameni, presa, radioul și televiziunea din U.R.S.S. ignorând măsurile de cenzură, au lansat apeluri de rezistență față de acțiunile comitetului. Armata, în totalitatea ei, a dat de înțeles că nu va executa ordinele „Comitetului de urgență”, la fel ca trupele de Securitate și forțele de Miliție, neexecutând luarea cu asalt a clădirii „Casei Albe”. În acest context Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S. a declarat drept ilegale toate actele comitetului, marcând eșecul loviturii de stat. După evenimentele din august 1991, armata sovietică a intrat în degringoladă, în jur de „80 la sută din cadrele superioare ale armatei au fost înlocuite”⁵.

⁴ Florian Gârș, *op.cit.*, p. 162.

⁵ *Ibidem*, p. 166.

În urma manifestărilor violente din noaptea de 16/17 decembrie 1989 din municipiul Timișoara și confruntărilor demonstranților cu forțele de ordine (Miliție, Trupe de Securitate, Pompieri și ale Trupelor de Grăniceri), care au făcut cu greu față evenimentelor, președintele Nicolae Ceaușescu, „apelează la soluția extremă și cere folosirea în acest scop și a trupelor aparținând MApN, deși asemenea misiuni nu intrau în atribuțiile lor, tehnica din dotarea acestora nu era adecvată, iar militarilor le lipsea o pregătire specifică. În programele de instrucție nu erau prevăzute teme pentru lupta împotriva gherilei urbane”⁶. În acest context „încercarea de a folosi armata în probleme interne reprezenta din start o gravă eroare a puterii. Armata nu putea să se supună ordinelor ce contraveneau misiunilor sale tradiționale”⁷.

În același timp, date fiind informațiile puține și contradictorii ce întrețineau psihoza unei posibile agresiuni, se avea în vedere ca „în unități să fie păstrate efective și tehnică militară ca o rezervă pregătită pentru a interveni în caz de nevoie la frontieră”⁸. În noaptea de 17/18 decembrie 1989, în oraș acțiunile violente se țin lanț, „grupuri de indivizi înarmați, constituiți într-o adevărată forță de șoc, atacă din nou nu numai sediile politico-administrative ci și forțele de ordine din oraș, unitățile militare din cazărmlile Oituz și Fratelia, tehnica militară scoasă în stradă, agresând pe militari”⁹. În situația confuză și stresantă care se crease, datorită unor asemenea provocări, „în unele cazuri izolate din proprie inițiativă unii militari în legitimă apărare sunt obligați să riposteze prin foc de avertisment ... evident se încerca în acele ore punerea în practică a unui scenariu urmărind crearea de panică, haos, distrugerii, măcel, război civil, incitarea și apoi culpabilizarea armatei în ochii opiniei publice”¹⁰. Ziua de 19 decembrie aduce o schimbare de situație, muncitorii organizează mitinguri de protest unde-și exprimă deschis revendicările. Pe străzile orașului se află tot mai mulți oameni pașnici, iar această forță masivă descurajează pur și simplu violența „este ziua care va marca începutul fraternizării deschise a armatei cu adevărații revoluționari din rândurile celor mulți aflați în stradă ... strigându-se pentru prima dată *Armata e cu noi!*”¹¹, ulterior aceasta fraternizând și cu populația din București și celelalte orașe ale țării asigurând victoria revoluției și ulterior schimbarea politică a regimului.

⁶ Gl. de divizie (r) Costache Codrescu (coordonator), *Armata Română în revoluția din decembrie 1989*, Editura Militară, București, 1998, p. 50.

⁷ Viceamiral (r) Ștefan Dinu, *Condamnat la discreție*, Editura Neverland, București, 2009, p. 332.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Gl. de divizie (r) Costache Codrescu (coordonator), *op.cit.*, p. 52.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, p. 53.

Exemplele prezentate au demonstrat că, în situații excepționale, forțele armate au fost chemate să gestioneze situații critice, prin care au trecut statele din care au făcut parte, cu implicații în dezvoltarea ulterioară a acestora.

Intervenția cu trupe în apărarea ordinii constituționale și restabilirii în cazul tulburării grave a acesteia se va face „numai în limitele teritoriului național, în conformitate cu cerințele statului de drept și va constitui o măsură extremă la care se va apela diferențiat pe etape conform legii”¹². Considerăm că, folosirea forței, inclusiv a unor structuri de forțe terestre din compunerea armatei se realizează numai „în situații deosebite, atunci când sunt puse în pericol grav valorile fundamentale ale statului nostru, în limitele stipulate de actele normative în vigoare”¹³.

În România, toate componentele siguranței naționale și ale ordinii publice se asigură de organe și forțe speciale, abilitate prin lege, sub conducerea și controlul nemijlocit al autorităților publice ale statului de drept. În acest context, ordinea constituțională, alături de activitățile prevăzute în Strategia de Securitate Națională a României, se realizează, în opinia noastră, conform prevederilor Constituției și legilor țării, Convenției Europene a Drepturilor Omului, precum și ale altor acte internaționale de profil la care România este parte.

Analizând principalele situații de tulburare gravă a ordinii publice pe plan internațional și național cum ar fi: Beijing, iunie 1989; București, septembrie 1991 și ianuarie 1999; Bangkok, mai 1992; Gringer (India), 1992; Pakistan, iulie 1992; Sicilia, august 1992; Istanbul, august-septembrie 1992; Los Angeles, aprilie 1993, unde forțele de ordine au fost depășite și s-a intervenit cu armata, se desprinde concluzia că „armata și forțele de ordine nu ies în stradă pentru a ucide, ci pentru respectarea drepturilor constituționale, actul de ripostă este legitim, întrucât vizează apărarea statului de drept”¹⁴.

În astfel de situații, forțele de ordine și armata acționează pe baza prevederilor din actele normative, iar riposta lor ar trebui să fie întotdeauna pe măsura acțiunilor forțelor agresive. Pentru exemplificare vom prezenta câteva dintre soluțiile ce s-au dat în domeniul apărării ordinii constituționale în unele state cu tradiții democratice. Astfel, în S.U.A., „o manifestare de stradă însoțită de violență este considerată drept terorism, fapt ce atrage represalii din partea armatei”¹⁵. Privind înăbușirea tulburărilor se apreciază că: „o tulburare publică de amploare este primejdioasă pentru buna funcționare a unui guvern, degradează morala publică, distruge relațiile publice, încrederea

¹² *Tratat de știință militară*, vol. 2, *op.cit.*, p. 148.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Tratat de știință militară*, vol. 2, *op.cit.*, p. 149.

¹⁵ *Ibidem*.

și progresul”¹⁶. La Los Angeles, președintele George Bush a proclamat „starea excepțională la 1 mai 1992, în baza capitolului 15, titlul 10 al Codului Statelor Unite și a altor legi. În aceeași zi a emis Ordinul executiv nr. 12804, cu privire la restaurarea legii și ordinii în orașul și ținutul Los Angeles și în alte zone din California”¹⁷. Având în vedere manifestările violente și dezordinea instaurată în zonă care nu au putut fi calmate numai cu ajutorul poliției, președintele SUA a hotărât să cheme forțele armate pentru reprimarea violențelor, pentru aceasta, prin prevederile secțiunii 2 din Ordinul executiv, a autorizat secretarul de stat pentru apărare „să întrebuițeze acele forțe armate care sunt necesare pentru a restaura legea și ordinea. În plus el a fost autorizat să cheme în serviciul activ, pe perioadă nedeterminată, unități sau membri ai Gărzii Naționale. În executarea acestui ordin, secretarul de stat pentru apărare era împuternicit să coopereze cu Procurorul General, în vederea respectării prevederilor legale pe durata întregii misiuni”¹⁸. Secretarul de stat pentru apărare era autorizat să hotărască momentul în care forțele armate pot fi retrase și unitățile Gărzii Naționale demobilizate, ținând seama de recomandarea Procurorului General în privința aprecierii posibilității ca autoritățile publice locale „să-și poată relua integral exercitarea atribuțiilor”¹⁹.

În armata americană, comandanților militari ai forțelor de intervenție le-au fost stabilite obligații, dar și drepturi excepționale care le-au permis să acționeze în numele președintelui și al legii. Intervenția marilor unități ale armatei a început prin adresarea de mesaje și proclamații foarte energice cetățenilor și grupurilor turbulente, arătând că armata îi poate aresta sau chiar poate folosi forța față de grupul sau de cel ce nu respectă ordinele comandantului militar.

Atât în S.U.A., Anglia, cât și în alte țări, factorii de decizie politico-militari au popularizat reglementările privind trimiterea trupelor în stradă, modul lor de acțiune, cine comandă și situațiile în care se poate deschide focul cu armamentul din dotare. Și în reglementările britanice sunt stabilite astfel de măsuri concrete. De exemplu, militarii și populația civilă cunosc semnificația sintagmei „parada drapelului”. Aceasta reprezintă „defilarea trupelor, cu armamentul greu și tancuri, pentru a impresiona și stăvili acțiunile turbulenților”²⁰. Prin urmare, turbulenții, cunoscând ce drepturi au trupele în acțiuni de restabilirea ordinii publice, văzând ce forțe există și dotarea tehnică

¹⁶ *Manual de pregătire a forțelor armate ale S.U.A. – F.M. 19-15*

¹⁷ Gl.bg.dr. Floarea Șerban, *Starea de asediu, Starea de urgență*, Editura Militară, București, 2005, p. 212.

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Tratat de știință militară*, vol. 2, *op.cit.*, p. 149.

a acestora și la ce se pot aștepta dacă continuă acțiunea, nu mai au curajul să-i înfrunte pe militari.

Analizii occidentali în domeniul ordinii publice apreciază că este bine că „s-a abolit frontiera dintre forțele armate și poliție, între acțiunile de menținere și restabilire a ordinii în timp de pace și în caz de război, comportamentul forțelor armate fiind același în ambele cazuri”²¹. Apreciind ca optim modelul S.U.A., ei socotesc totuși că la Los Angeles, prin angajarea inițială a forțelor polițienești și ulterior a celor militare la restabilirea ordinii de drept, s-a scos în evidență slaba cooperare între forțele armate și forțele de poliție subordonate administrației locale, republicane și federale. În acest context se impune a se arăta că „Congresul este cel care îl autorizează pe președinte să intervină cu forțe militare federale pentru restabilirea ordinii, iar Constituția stabilește că apărarea statului împotriva violenței interne este o datorie a guvernului federal, la cererea legislativului fiecărui stat al S.U.A. sau a executivului”²².

Interesante sunt, de asemenea, precizările făcute în regulamente, pentru forțele de ordine, dar mai ales pentru armată, referitoare la modalitățile de urmat de către comandanți în cazul unei intervenții și la situațiile concrete în care aceasta se execută. În cazul S.U.A., cererea unui guvernator al unui stat american pentru ajutor trebuie adresată direct președintelui. Când o asemenea cerere se prezintă unui comandant de mare unitate, acesta informează rapid Comitetul Mixt al Șefilor de Stat Major (Statul Major General al Forțelor Armate Americane), cererea este însoțită de o expunere concretă a situației, astfel încât acesta să aibă toate datele necesare pentru a analiza a decide măsurile ce se impun. Departamentul forțelor armate nu dă însă nici un ordin până nu se publică proclamația președintelui prin care se cere retragerea, dispersarea în liniște, și în timpul stabilit, a forțelor ostile ordinii publice.

Ordinele date pe cale ierarhică în vederea intervenției unităților militare sunt foarte detaliate, căci ele au ulterior implicații profunde din punct de vedere juridic și moral pentru comandanții acestora. Totodată, un ofițer S.U.A. comandant de unitate poate lua măsuri din proprie inițiativă pe care împrejurările le justifică în cazul unor acțiuni agresive interne declanșate prin surprindere și cu violență, care amenință proprietatea americană, ori amenință sau întrerup serviciul poștal american, în caz de cutremure, incendii și inundații fără a aștepta ordine de la Departamentul Forțelor Armate.

În Turcia, Constituția republicii consacră un amplu spațiu reglementării procedurilor care guvernează crizele, acestea fiind conform prevederilor constituționale „starea de urgență, legea marțială, mobilizarea și

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

starea de război”²³. Articolul 5 al legii prevede că primul ministru, prin decret ratificat de președinte, poate numi „comandant pentru aplicarea legii marțiale”²⁴ un militar care are cel puțin gradul de comandant de corp de armată sau echivalent. Acesta este aprobat de ministrul apărării, la propunerea șefului Statului Major General, căruia ulterior i se subordonează. La declararea legii marțiale se vor înființa și cartiere generale care vor coordona acțiunile pe timpul stării excepționale. Statele de organizare ale acestora sunt întocmite încă din timp de pace de către Statul Major General, iar personalul numit în aceste posturi trebuie să fie în măsură ca în 24 de ore de la declararea stării să se prezinte la post.

Din cele prezentate rezultă în opinia noastră că majoritatea statelor democratice folosesc pentru restabilirea ordinii constituționale atât forțe ale Ministerului de Interne, ale Ministerului Apărării Naționale, cât și alte structuri militare constituite pe baza unor legi, iar intervenția se face pe etape și în mod diferit, în funcție de amploarea tulburărilor civile.

La această dată, în România, legislația prevede că forțele de menținere și la nevoie de restabilire a ordinii publice ori a celei constituționale au fost specializate pe categorii și, potrivit practicii în vigoare, ele „pot fi: Forțele de ordine publică ce includ: Jandarmeria, Poliția, Poliția de Frontieră, Autoritatea pentru Străini, Oficiul Național pentru Refugiați, Grupul Special de Protecție „Acvila”, Direcția Generală de Informații și Protecție Internă, Unitatea Specială de Aviație”²⁵. Din punct de vedere profesional forțele de ordine publică sunt acelea care participă în mod nemijlocit la menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii publice și sunt Jandarmeria și Poliția; „Forțele principale de ordine publică sunt constituite în principal din structuri specializate aparținând Ministerului Administrației și Internelor cu competențe materiale și teritoriale care acționează în general pentru apărarea valorilor fundamentale ale cetățenilor stipulate în Constituție, apărarea avutului public și privat, paza bunurilor, obiectivelor și valorilor, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, prevenirea și înlăturarea urmărilor dezastrelor, supravegherea frontierei de stat etc. Acestea asigură prin activitatea lor respectarea legii și funcționarea normală a instituțiilor fundamentale ale statului”²⁶. Forțele complementare de ordine publică cuprind „următoarele categorii de forțe: Garda Financiară, Garda de Mediu, Poliția Comunitară, Oficiul pentru Protecția Consumatorului, Serviciul de Protecție și Pază,

²³ Gl.bg.dr. Floarea Șerban, *op.cit.*, p. 187.

²⁴ *Ibidem*, p. 194.

²⁵ *Legea 40/1990* privind organizarea și funcționarea MAI, modificată prin O.G. 638-/2004, în *Monitorul Oficial* nr. 462 din 28 iunie 2003, art. 11, pct. (2).

²⁶ Constantin Florea, *Restabilirea ordinii constituționale în situația instituirii stărilor excepționale*, Editura Sitech, Craiova, 2007, p. 116.

Direcția Generală a Penitenciarelor, Direcția Națională Anticorupție, Poliția Sanitar Veterinară, Societăți Specializate de Pază și Protecție”²⁷. Utilizarea acestora în situația unor crize se face în funcție de condițiile în care acestea apar și se dezvoltă și de impactul pe care l-ar putea produce în urma măsurilor pe care le pot lua potrivit competențelor materiale și teritoriale. Forțele de excepție constituite din „mari unități și unități de diferite arme și specialități (infanterie, tancuri, vânători de munte, artilerie, geniu, comunicații și informatică, cercetare, logistică) și sunt structurate pe categorii de forțe (Forțe Terestre, Forțe Navale și Forțe Aeriene)”²⁸.

Misiunile forțelor de excepție reprezintă, în opinia noastră, drepturile și obligațiile constituționale ale forțelor armate de a desfășura activitatea administrativă, de apărare națională și asigurarea ordinii constituționale pe timpul instituirii stărilor excepționale, activitatea acestora putând fi canalizată, în unele situații spre folosirea forței în scopul impunerii interesului public. Intervenția forțelor armate va avea în opinia noastră un rol de descurajare a tensiunilor și numai în ultimă instanță se va utiliza forța împotriva celor care încalcă ordinea, legalitatea și drepturile cetățenilor.

Considerăm că, pentru a acționa cu eficiență în contextul menționat mai sus, armatei trebuie să i se stabilească concret rolul și atribuțiile categoriilor de forțe armate în actele normative privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență. Atribuțiile lor trebuie formulate în mod riguros și realist și trebuie coroborate cu prevederile constituționale și ale altor acte normative care prin stabilirea atribuțiilor lor le diriguiesc și pregătirea. Astfel, Constituția la articolul 118, alin. (1) „armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale”²⁹. În cea de-a doua teză a alin. (1) se prevede că armata „contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii”³⁰. Acestea sunt valorile fundamentale pe care armata este chemată să le apere. Prin urmare, acestea ar trebui să fie, credem noi, și domeniile în care se pregătește ea. A i se trasa misiuni de ordine publică, fără a avea pregătirea și mijloacele necesare, dacă va acționa o va face neprofesionist. Prin urmare, credem că ar fi necesar ca în actul normativ trebuie să se introducă un articol nou, cu următorul conținut „Ministerul Apărării Naționale sprijină forțele Ministerului

²⁷ *Legea 40/1990* privind organizarea și funcționarea MAI, modificată prin O.G. 638-/2004, în Monitorul Oficial nr. 462 din 28 iunie 2003, art. 11, pct. (2).

²⁸ Constantin Florea, *op. cit.*, p. 118.

²⁹ *Constituția României*, Texte actualizate, *op.cit.*, p. 53.

³⁰ *Ibidem*.

Administrației și Internelor, dacă acesta se confruntă cu formațiuni organizate și înzestrate pe principii militare, care trec la folosirea armamentului, depășind forțele de care dispune Ministerul Administrației și Internelor”. Actul normativ trebuie să precizeze în opinia noastră cel puțin exemplificativ atribuțiile care se transmit de la autoritatea civilă la autoritatea militară. În acest sens aceasta ar putea prelua atribuțiile referitoare la acordarea autorizațiilor pentru marșuri, demonstrații, întruniri etc.

În concluzie, opinăm că este necesar ca normele legale referitoare la atribuțiile forțelor armate să fie detaliate prin acte normative care să canalizeze pregătirea și dotarea acestor forțe din timp nu să se aplice legea prin improvizații de moment, să se reglementeze mai concret cooperarea între reprezentanții ministerelor implicate în apărarea și restabilirea democrației constituționale, și nivelele până la care trebuie realizată aceasta.

BIBLIOGRAFIE

- Gl. de divizie (r) Codrescu Costache (coordonator), *Armata Română în revoluția din decembrie 1989*, Editura Militară, București, 1998.
- Viceamiral (r) Dinu Ștefan, *Condamnat la discreție*, Editura Neverland, București, 2009.
- Gl.bg.dr. Floarea Șerban, *Starea de asediu, Starea de urgență*, Editura Militară, București, 2005.
- Florea Constantin, *Restabilirea ordinii constituționale în situația instituirii stărilor excepționale*, Editura Sitech Craiova, 2007.
- Gârz Florian, *Renașterea Europei de la Atlantic la Urali*, Casa Editorială Odeon, București, 1999.
- Col. (r) Gârz Florin, *Iugoslavia în flăcări*, Casa Editorială Odeon, București, 1993.
- Legea 40/1990* privind organizarea și funcționarea MAI, modificată prin O.G. 638-/2004, în Monitorul Oficial nr. 462 din 28 iunie 2003, art. 11, pct. (2).
- Legea 40/1990* privind organizarea și funcționarea MAI, modificată prin O.G. 638-/2004, în Monitorul Oficial nr. 462 din 28 iunie 2003, art. 11, pct. (2).
- Manual de pregătire a forțelor armate ale S.U.A. – F.M. 19-15.*

NOI ABORDĂRI PRIVIND OPTIMIZAREA MANAGEMENTULUI INFORMAȚIEI ÎN SITUAȚII DE URGENȚĂ

NEW APPROACHES FOR OPTIMIZATION OF INFORMATION MANAGEMENT IN EMERGENCY SITUATIONS

Col.(r) prof.univ.cons.dr. Gruia TIMOFTE*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Lt.col.ing. Virgil TOMA**

Inspectoratul pentru Situații de Urgență Județean,
Argeș

SMISU este sistemul informatic integrat al Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență, ce conectează toate centrele operaționale pentru situațiile de urgență, precum și alte organizații interesate în vederea partajării de informații relevante și suport în luarea deciziilor atât în activitatea de zi cu zi, cât și în situațiile de urgență care implică gestionarea acestora de către comitetele pentru situații de urgență. Acest sistem va fi utilizat în toate etapele managementului situațiilor de urgență: prevenire, planificare, răspuns și restabilire a stării de normalitate.

EMIS is the integrated information system of the National System for Emergency Situations which connects all operation centers for emergency situations as well as other organizations interested in sharing relevant information. It also represents a support in making decisions both in every day emergency cases and in major emergency situations which involve management by the emergency committees. The system will be used in all the stages of the emergency situations management: prevention, planning, response and return to the normal state of things.

Cuvinte cheie: informație, optimizare, management, management informațional, situație de urgență.

Keywords: information, optimization, management, information management, emergency situation.

* e-mail: gruia.timofte@gmail.com

** e-mail: virgil_t03@yahoo.com

Managementul situațiilor de urgență constituie o activitate în timp real, de răspuns imediat la o stare de pericol apărută la nivel național sau în anumite zone ale țării. Desfășurarea cu succes a acesteia presupune o formă bună de organizare a sistemului de răspuns la situații de urgență, bazată pe legi, hotărâri de guvern și ordine adecvate, dotarea cu echipamente performante a structurilor de execuție, salvare și evacuare, o dezvoltată asigurare informațională, înaltă pregătire profesională a personalului și anticiparea din timp a derulării optime a tuturor acțiunilor necesare cu stabilirea precisă a tuturor forțelor participante.

Răspunsul la dezastre reprezintă suma tuturor acțiunilor, organizate într-o concepție unitară, pe care instituțiile, organizațiile și populația le întreprind în cazul apariției unor astfel de situații de urgență, pe baza informațiilor de care dispun.

Orice activitate este guvernată de un set de metode și proceduri, iar fiecare acțiune se desfășoară sub conducerea unei instituții sau organizații care dispune de informațiile necesare.

Sistemul informațional constituie elementul fundamental pentru managementul informației necesare Sistemului Național pentru Managementul Situațiilor de Urgență (SNMSU)¹, destinat pentru asigurarea oportună și în volum complet a informațiilor utilizate în procesele decizionale și de conducere a activităților de execuție privind situațiile de urgență, precum și pentru avertizarea, înștiințarea și alarmarea structurilor administrației centrale și locale și a populației. Dar ce este informația în contextual analizat?

Informația este rezultatul procesului de prelucrare a datelor și are o formă de reprezentare individuală, prin individual înțelegând o persoană, grup, organizație sau un sistem.

Pentru fiecare entitate în parte, informația are un înțeles specific și, de regulă, unitar în interior, iar ceea ce este pentru unii informație, pentru alții poate fi dată. Cuvântul informație, în întrebuințarea obișnuită, se referă la diferitele puncte din spectrul informațional, de la date la cunoștințe. Totuși, ca termen de bază, informația este rezultatul așezării observațiilor individuale (oferite de senzor) într-un context cu înțeles. Informația este elementul principal al domeniului informațional, dar depinde în mare măsură de celelalte domenii. Are punctul de inițiere în domeniul fizic (data), dar domeniul cognitiv este cel care decide ce este informație și ce nu, unde este așezată și la ce folosește. Informația se poate defini în mai multe moduri, ceea ce face apriori, ambiguă orice analiză în acest sens. Din multiplele definiții asupra termenului de informație, este interesant de amintit câteva, care scot în

¹ OUG nr. 21 din 15 aprilie 2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență, art. 16, p. 1.

evidență unele dintre caracteristicile informației: „...informația este o proprietate real obiectivă prin care se realizează orientarea acțiunii”², în viziunea lui Shannon³, „...informația trebuie să fie o cantitate măsurabilă abstractă; valoarea ei nu trebuie să depindă de natura informației”, într-o altă abordare, „...informația este măsura neuniformității distribuției materiei și energiei în spațiu și timp”⁴, iar în urma apelului la dicționar⁵, o găsim definită, ca fiind „...1. Comunicare, veste, știre care pune pe cineva la curent cu o situație. 2. Lămurire asupra unei persoane sau asupra unui lucru; totalitate a materialului de informare și de documentare; izvoare, surse. 3. Fiecare dintre elementele noi, în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în semnificația unui simbol sau a unui grup de simboluri (text scris, mesaj vorbit, imagini plastice, indicație a unui instrument etc.).

4. Noțiune centrală a teoriei comunicațiilor și a ciberneticii, desemnând elementele noi în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse în structura unui mesaj, în semnificația unui simbol ... etc.”.

Definițiile date scot în evidență aspectul de generalitate pe care-l are informația și în primul rând neapartenența sa exclusivă, la unul sau altul, dintre domeniile științelor lumii. Informația ca noțiune aparține în mod egal tuturor, ea reprezintă un aspect esențial al fiecărei științe în parte, cu deosebire că unele dintre acestea au reușit în timp să dezvolte un aparat matematic ce a permis determinarea cantitativă a informației, iar altele au reușit să dezvolte scheme de analiză și exprimare calitativă. Având în vedere toate aspectele teoretico-aplicative ale informației, poate fi exprimată o definiție mult mai cuprinzătoare, care să nu fie exclusivistă și care să sintetizeze de fapt esența: *informația* reprezintă expresia dinamică a substanței și a energiei care elimină incertitudinea.

Pentru a fi eficientă, informația trebuie să fie fundamentată științific, trebuie să fi oportună, trebuie să fie captată la timp și de cine trebuie, trebuie să fie clară și să nu fie contradictorie. În acest context, „managementul informației” presupune desfășurarea unor activități specifice, conceperea și actualizarea proiectelor strategice în domeniul informațional, aplicarea unor

² P. Apostol, *Cibernetică, cunoaștere, acțiune: contribuții la metodologia „acțiunii-cunoaștere”*, Editura Politică, 1969.

³ Shannon Claude Elwood, este celebru pentru că, în 1948 a fondat teoria informației printr-o lucrare de referință „o teorie matematică a comunicațiilor” publicată într-un articol în două părți, în numerele din iulie și octombrie ale revistei *Bell System Technical Journal*. Acest articol s-a concentrat pe problema celei mai bune codificări posibile a informației pe care vrea să o transmită cineva.

⁴ I. Irimie, *Despre definirea informației*, Revista „Tribuna”, Cluj-Napoca, 1964, p. 9.

⁵ *Dicționar explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 491.

soluții de restructurare coerente, definirea și respectarea unor standarde de culegere, transmitere, prelucrare și stocare a datelor, asistarea la nivel înalt a utilizatorilor finali.

Managementul informației, în conducerea acțiunilor în *situații de urgență*, se constituie într-un proces de cunoaștere, direcționare și comandă, influență și acțiune, capabil să stabilească direcțiile de efort și să planifice activitățile în domeniile: informare; comandă; acțiuni în zona de impact a situațiilor de urgență; acțiuni în mediul psihologic; activități de informații și relații publice.

Sistemul informațional constituie elementul fundamental destinat pentru asigurarea oportună și în volum complet a informațiilor necesare proceselor decizionale și de conducere a activităților de execuție privind situațiile de urgență, precum și pentru avertizarea, înștiințarea și alarmarea structurilor administrative de stat și populației. El cuprinde personalul, echipamentele tehnice de culegere, transmitere, memorare și prelucrare a datelor, structurile organizaționale și procesele bazate pe informație, care asigură colectarea, perceperea, analiza, evaluarea, manipularea, memorarea, regăsirea, afișarea și diseminarea informațiilor.

Domeniile de informare și comandă presupun: culegerea, prelucrarea și valorificarea informațiilor; adoptarea unor strategii de influențare; dispunerea de mijloace autonome de comunicații, de criptologie și de exploatare a informațiilor; asigurarea cu elemente de anticipare, simulare și prognoză.

Demersurile actuale, în sensul optimizării managementului informației în situații de urgență, constau în implementarea la nivel național a unui proiect IT de referință pentru sectorul public din România cu efecte imediate asupra creșterii calității și eficienței serviciilor de gestionare a situațiilor de urgență la toate nivelurile, de la cel județean până la nivel național, precum și asupra sporirii capacității Guvernului de a lua rapid cele mai oportune decizii și de a acționa în cazul situațiilor de urgență. Astfel, noul Sistem de Management Informațional pentru Situații de Urgență (SMISU)⁶ reprezintă un sistem informatic integrat, destinat să asigure suportul informațional necesar factorilor decizionali prin colectarea și distribuirea informațiilor despre urgențe *de la și între* instituțiile implicate în gestionarea, evaluarea situațiilor de urgență și a efectelor acestora, coordonarea intervenției, monitorizarea situațiilor, precum și pentru elaborarea, stocarea, punerea în aplicare, coordonarea planurilor și a procedurilor standard operaționale prevăzute pentru fiecare tip de situație de urgență în parte. SMISU va asigura

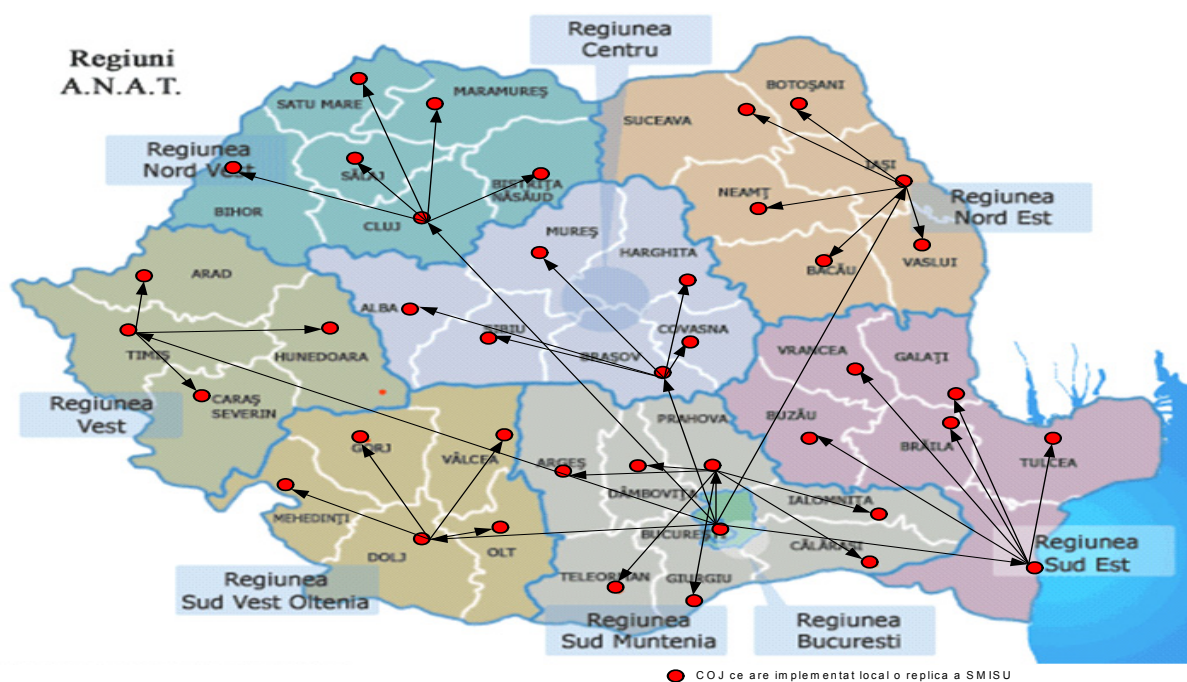
⁶ Ministerul Administrației și Internelor a lansat, pe 26 iunie 2008, proiectul SMISU - Sistemul de Management Informațional pentru Situații de Urgență. Finanțat de Banca Mondială, proiectul în valoare de aproximativ 7,5 milioane euro este implementat de către un consorțiu format din companiile S&T România și APD Communications Ltd. (Marea Britanie) cu sprijinul companiilor britanice EUS Associates Ltd și Ultra Electronics APL. Unitatea de Management al Proiectului din cadrul MAI (www.mira.gov.ro) coordonează derularea contractului în calitate de reprezentant al beneficiarilor acestui sistem.

interconectarea și va permite emiterea de rapoarte pe baza informațiilor furnizate de ministere, agenții guvernamentale, alte instituții publice centrale implicate în managementul situațiilor de urgență.

Arhitectura sistemului se bazează pe legislația în vigoare, referitoare la organizarea și funcționarea SNMSU⁷ și are ca scop principal creșterea calității și eficienței serviciilor destinate gestionării situațiilor de urgență la toate nivelurile, de la cel județean până la nivel național, precum și asupra sporirii capacității Guvernului de a lua rapid deciziile oportune în astfel de situații.

La nivel național, sistemul de management informațional se instalează, conform reprezentării de mai jos, în două locații, la sediul inspectoratului general și la Centrul Național de Coordonare și Conducere a Intervenției (CNCCI) Ciolpani, asigurându-se astfel și un back-up pentru cazurile în care apar probleme de natură tehnică. Sistemul interconectează cele 4 centre operative cu activitate permanentă (COAP) organizate la: Ministerul Mediului, Ministerul Dezvoltării Regionale și Locuinței, Ministerul Sănătății, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, la Centrul de Situații al Guvernului și în cele 41 de centre operaționale ale inspectoratelor pentru situații de urgență. În situații de urgență de amploare și complexitate deosebite, se activează Centrul Județean/al Municipiului București de Coordonare și Conducere a Intervenției (CJCCI/CMBCCI). Celelalte centre operative cu activitate permanentă sau temporară și alți utilizatori ai sistemului/furnizori de date vor funcționa ca simpli clienți, neavând instalată local o replică a sistemului.

Reprezentarea geografică a propunerilor de instalare a SMISU la nivelul COJ-urilor

⁷ OUG nr. 21 din 15 aprilie 2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență, p. 1.

Pentru organizarea sistemului informatic și de comunicații se folosesc atât mijloace proprii, conform tabelor de înzestrare, cele puse la dispoziția unităților de către alte instituții ale administrației publice centrale și locale, precum și cele ale Sistemului de Management Informațional pentru Situații de Urgență (SMISU), la nivel național, ministerial și județean.

Mijloacele de comunicații necesare personalului pentru a comunica atât intern (în interiorul CNCCI/CJCCI), cât și extern (cu alte instituții/forțe desfășurate și cu publicul), constau, în principiu, din:

- comunicațiile interne, care includ: sisteme interne de telefonie cu identificator apel și agendă telefonică, cu fir și fără fir LAN, intranet, e-mail și sistem de mesaje instantanee și alte sisteme electronice de colaborare;
- comunicațiile externe, care cuprind: conexiunea sistemului telefonic intern la rețelele publice (rețea fixă, mobilă, satelit) pentru comunicațiile voce și transmiterea/primirea mesajelor prin fax; acces la rețelele de comunicații bidirecționale prin radio care aparțin diferitelor autorități implicate în gestionarea situației de urgență, cu capacitatea de a asigura interoperabilitatea între aceste rețele, personal și sistemul de notificare a celor care desfășoară activități în CNCCI/CJCCI; conectivitate redundantă la internet; conectivitate redundantă a datelor cu sisteme de date ce aparțin diferitelor autorități de sprijin capabil și de VoIP (voce peste protocol Internet).
- comunicațiile publice, ce se regăsesc în: briefing-uri de presă, internet web site, prezentări și interviuri.

Sistemul informatic și de comunicații asigură:

- transmiterea la timp a ordinelor, dispozițiilor și rapoartelor pentru conducerea neîntreruptă a acțiunilor de intervenție;
- primirea informațiilor și anunțurilor referitoare la producerea situațiilor de urgență și transmiterea semnalelor de înștiințare la localitățile posibil a fi afectate;
- recepționarea și transmiterea semnalelor de înștiințare și prealarmare despre iminența producerii sau producerea dezastrelor și/sau conflictelor armate localităților din zona de competență;
- transmiterea și primirea mesajelor și informațiilor de cooperare;
- necesarul de echipamente de comunicații pentru îndeplinirea misiunilor specifice.

Primirea anunțurilor despre producerea situațiilor de urgență se realizează prin *Sistemul național unic*⁸ pentru apeluri de urgență 112, conform metodologiei elaborate în acest sens.

⁸ OUG nr. 34 din 19 Martie 2008 privind organizarea și funcționarea Sistemului național unic pentru apeluri de urgență.

Prealarmarea efectivelor despre pericolul atacului din aer se realizează prin mesaje unice transmise de către eşalonul superior.

Asigurarea comunicațiilor se realizează prin mijloace de legătură radio și fir în rețelele proprii și de cooperare pe baza *Dispoziției de comunicații* – pentru rețelele radio și *Planului de comunicații* – pentru legăturile fir, elaborate de către compartimentele de specialitate din cadrul inspectoratului general și unităților subordonate.

Legăturile de comunicații și cele informatice asigură schimbul de date pe verticală, între inspectoratul general și unitățile subordonate, până la nivelul echipelor și echipajelor din organica subunităților de intervenție, precum și în plan orizontal, cu comitetele și centrele operative⁹ constituite în cadrul instituțiilor publice centrale și locale cu atribuții în domeniul managementului situațiilor de urgență.

În sistem sunt integrate toate structurile componente ale SNMSU, potrivit prevederilor legislației specifice în domeniu, iar canalele de legătură (telefonie, FAX, date) sunt asigurate de către Serviciul de Telecomunicații Speciale, Romtelecom sau prin rețeaua internă a Ministerului Administrației și Internelor, precum și prin radio cu mijloace existente la inspectorate.

De asemenea, volumul foarte mare de date și informații care trebuie transmise și prelucrate în timp foarte scurt necesită informatizarea amplă a proceselor informaționale la nivelul structurilor tuturor inspectoratelor pentru situații de urgență (în principal la centrele operaționale). De aceea, elementul de bază al sistemului informațional este constituit din *rețeaua de calculatoare distribuită*, echipată cu sisteme de calcul, aparatură și canale de transmitere date, echipamente de securizare, baze de date relaționale interconectate și pachete de programe specializate, capabile să memoreze, gestioneze și prelucreze toate fluxurile de informații necesare pentru managementul situațiilor de urgență.

Rețeaua de calculatoare a sistemului informațional constituită pentru funcționarea în timp real are o extindere largă, încorporând structurile operaționale ale inspectoratelor pentru situații de urgență și sursele de informații asupra pericolelor potențiale.

Pentru eficientizarea activităților de intervenție în situații de urgență o mare importanță are prelucrarea în timp foarte scurt a informațiilor primite și introducerea lor în procesul decizional în vederea luării tuturor măsurilor pentru lichidarea situației de urgență create.

Măsurile care trebuie adoptate sunt ierarhizate. Ele încep de la eşaloanele ierarhice inferioare în zona căroră s-a produs pericolul, care iau

⁹ Hotărârea Guvernului nr.1491 din 28 septembrie 2004 privind aprobarea Regulamentului-cadru privind structura organizatorică, atribuțiile, funcționarea și dotarea comitetelor și centrelor operative pentru situații de urgență.

măsurile imediate, prin utilizarea forțelor de intervenție proprii și, concomitent raportează (informează) eșaloanelor superioare care adoptă măsuri de sprijin în concordanță cu pericolul creat și urmările lui.

Legăturile asigură, de asemenea, comunicarea cu *punctele de comandă avansate, comandantul acțiunii*¹⁰ și *șefii de dispozitive*, precum și cu Centrul Operațional de Comandă din cadrul Centrului Național de Conducere a Acțiunilor de Ordine Publică (CNCAOP) al M.A.I.

SMISU reprezintă un exercițiu de armonizare a tuturor cerințelor specifice fiecărei organizații implicate, iar succesul său se bazează pe efortul comun al echipelor mixte de lucru stabilite prin ordin¹¹ al ministrului de interne.

Implementarea și operaționalizarea la nivelul întregii țări a acestui proiect complex, implică pe lângă infrastructura IT și de comunicații și o importantă componentă de personalizare a aplicațiilor. Sunt destule argumente să ne convingă că situațiile de urgență cu care ne vom confrunta în viitor vor putea fi gestionate, mai rapid și eficient, datorită implementării acestui nou sistem de management informațional pentru situații de urgență. Eficiența întregului sistem se va măsura în timpul de intervenție, viteza, care practic limitează pierderea de vieți omenești. Indicatorul de calitate este viteza de reacție și pentru a o asigura două lucruri sunt esențiale ce se constituie ca priorități: prima ține de pregătire, perfecționare permanentă și continuă a personalului – există un personal în cadrul IGSU atât la nivel județean, cât și central cu un grad de profesionalizare și specializare înalt, comparabil și compatibil cu structuri similare din UE. A doua prioritate ține de asigurarea calității dotării și corespunzătoare, a echipamentelor, care reprezintă suporturi pentru această acțiune de intervenție. Astăzi posibilitatea de corelare în timp real prin sistemele informatice dă posibilitatea scurtării duratei de intervenție și asigurării unei corelări operative și a unei coordonări a intervenției în minute.

În final considerăm că o acțiune bine coordonată de pregătire pentru situații de urgență și un sistem eficient de răspuns, care are asigurat un suport informațional performant sunt condițiile esențiale pentru gestionarea oricărui dezastru.

¹⁰ OUG nr. 21 din 15 aprilie 2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență, art.16, p. 5. alin (1) „În situații de urgență, coordonarea unitară la locul producerii evenimentului excepțional a acțiunii tuturor forțelor stabilite pentru intervenție se realizează de către o persoană împuternicită, după caz, de către Comitetul Național, ministerial, județean sau al municipiului București, în funcție de natura și gravitatea evenimentului și de mărimea categoriilor de forțe concentrate, denumită comandantul acțiunii” și alin (2), „Comandantul acțiunii poate fi ajutat în îndeplinirea sarcinilor de către grupa operativă și punctul operativ avansat, constituite potrivit reglementărilor în vigoare”.

¹¹ OMAI nr. 612 din 11 septembrie 2008 privind conducerea, controlul și comunicarea pe durata implementării Sistemului de Management Informațional pentru Situații de Urgență - SMISU.

BIBLIOGRAFIE

- OUG nr. 21* din 15 aprilie 2004 privind Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență.
- OUG nr. 34* din 19 Martie 2008 privind organizarea și funcționarea *Sistemului național unic pentru apeluri de urgență*.
- Hotărârea Guvernului nr.1491* din 28 septembrie 2004 privind aprobarea Regulamentului-cadru privind structura organizatorică, atribuțiile, funcționarea și dotarea comitetelor și centrelor operative pentru situații de urgență.
- OMAI nr. 612* din 11 septembrie 2008 privind conducerea, controlul și comunicarea pe durata implementării Sistemului de Management Informational pentru Situații de Urgență – SMISU.
- Apostol P., *Cibernetică, cunoaștere, acțiune: contribuții la metodologia „acțiunii-cunoaștere”*, Editura Politică, 1969.
- Irimie I., *Despre definirea informației*, Revista „Tribuna”, Cluj-Napoca, 1964.
- Dicționar explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.

ELABORAREA ȘI APLICAREA PLANURILOR DE RĂSPUNS LA URGENȚĂ ÎN CAZ DE DEZASTRE

PREPARATION AND APPLICATION OF EMERGENCY RESPONSE PLANS IN CASE OF DISASTER

Lt.col.ing. Virgil TOMA*

Inspectoratul pentru Situații de Urgență Județean,
Argeș

Gestionarea eficientă a situațiilor de urgență se bazează pe integrarea planurilor de urgență la toate nivelurile guvernamentale și nonguvernamentale. Activitățile de pe fiecare nivel de abordare (individ, grup, comunitate) implică alte niveluri de abordare. Acest proces de planificare a răspunsului în cazul apariției situațiilor de urgență provocate de dezastre poate da rezultate foarte bune numai în cazul în care instituțiile și organizațiile implicate acționează împreună în aceeași direcție pentru realizarea unor obiective comune.

Effective emergency management relies on thorough integration of emergency plans at all levels of government and non-government involvement. Activities at each level (individual, group, community) affect the other levels. This planning process of response in case of emergencies caused by disasters can give good results only if the institutions and organizations involved work together in the same direction to achieve common objectives.

Cuvinte cheie: planuri de răspuns la urgențe, planificarea răspunsului, servicii de urgență, administrație centrală/locală.

Keywords: *plans for responding to emergencies, response planning, emergency services, central/local government.*

Managementul situațiilor de urgență este puternic influențat de principiul potrivit căruia, controlul, în astfel de situații, trebuie să aparțină autorităților publice. Rezultatul este o structură complexă, descentralizată, unde responsabilitățile sunt împărțite între organizații publice și private, precum și cetățeni. Care organizații și ce fac acestea pe scena unui dezastru este uzual stipulat și formalizat prin legi, instrucțiuni, protocoale etc.

* e-mail: virgil_t03@yahoo.com

Când un dezastru lovește, evenimentele urmează un curs natural. Echipele de management a urgențelor – serviciile de urgență profesionale, poliție, jandarmerie, echipaje SMURD, echipaje din cadrul Serviciilor de Ambulanță etc., se deplasează pe scena evenimentului pentru a furniza protecție și asistență de urgență oamenilor și proprietății. Acestora li se alătură organizații nonguvernamentale (Crucea Roșie, Biserică, grupuri umanitare sau private), voluntari, care pot furniza alimente, îmbrăcăminte și adăpost. Echipe ale companiilor și societăților comerciale de utilități publice se deplasează în zona afectată pentru restabilirea sistemelor vitale pentru societate: energie electrică, apă, transport și comunicații.

În mod normal, populația așteaptă de la autoritățile administrației publice locale și naționale să fie protejată, asistată și informată când un dezastru amenință să se producă sau s-a produs deja. În aceeași măsură, autoritățile au investit muncă și timp în dezvoltarea de planuri de răspuns care să asigure managementul acțiunilor înainte, în timpul sau după ce dezastrele lovesc. Personalul din structura de management al urgențelor de la nivel local și național este antrenat permanent, echipat și are atribuite sarcini și responsabilități precise.

Există situații în care comunitatea locală are nevoie de asistență suplimentară, caz în care sunt activate resurse de la nivel administrativ superior (județean, regional). Autoritățile de la acest nivel pot pune în aplicare planuri de răspuns la urgențe, conform cărora pot fi disponibilizate resurse care să sprijine în zona afectată acțiunile de răspuns și restabilire. Atunci când și la acest nivel resursele sunt insuficiente, ajutorul vine de la nivel guvernamental, prin structurile naționale de management al urgențelor.

În managementul situațiilor de urgență, reacția eficientă se bazează pe două principii fundamentale: identificarea și evaluarea din timp a urgenței și procesul decizional organizat în vederea asigurării răspunsului la urgență. Pe ansamblu, managementul situațiilor de urgență este un proces proactiv, anticipativ și planificat, menit să influențeze evoluția unei situații de urgență, înainte ca aceasta să ajungă în faza de criză.

Toate activitățile pentru elaborarea planurilor de răspuns la urgență, se execută în faza de planificare a situațiilor de urgență, care începe cu evaluarea situației de urgență și continuă cu planificarea răspunsului la urgențe.

Specialiștii în acest domeniu știu din experiență proprie când este cazul să înceapă activitatea, aducând ca argumentație faptul că „...este mai bine să planifici atunci când nu este cazul, decât să nu ai nici un plan atunci când este nevoie”¹. Planificarea răspunsului pentru situații de urgență este, în

¹ *Reducing disaster risk, a challenge for development*, Global Report, United Nations Development Programme, Bureau for Crisis Prevention and Recovery, www.undp.org/bcpr, 2004, New York, p. 58.

primul rând un proces. Nu se declanșează sau se realizează în urma apariției unui eveniment. Acest proces are întotdeauna un punct de plecare dar niciodată o finalizare, iar una dintre caracteristicile planificării răspunsului pentru situații de urgență este implicarea în acest proces a specialiștilor din diverse domenii.

Acest proces de planificare a răspunsului în cazul apariției situațiilor de urgență provocate de dezastru poate da rezultate foarte bune numai în cazul în care instituțiile și organizațiile implicate acționează împreună în aceeași direcție pentru realizarea unor obiective comune.

Înțelegerea conceptelor de planificare este foarte importantă: există o anumită logică pentru planificarea situațiilor de urgență. Această logică poate fi aplicată în cazul unor evenimente majore, cât și în cazul activităților de zi cu zi. În principal, procesul de planificare constă în următoarele etape: evaluarea situației; stabilirea obiectivelor și a opțiunilor de implementare; testarea fiabilității; implementarea; monitorizarea și evaluarea; revizuirea obiectivelor.

După cum putem observa, planificarea este un proces monitorizat continuu și care modifică obiectivele ținând cont de realitatea din teren.

Planificarea răspunsului în caz de dezastru nu este numai o simplă teorie, ci este o condiție esențială pentru întreprinderea acțiunilor ulterioare. În acest context trebuie evitată expresia: asta este o urgență, nu avem timp pentru planificare!

Esențial este ca procesul de planificare a răspunsului în caz de dezastru, implicit elaborarea documentelor operative, să fie declanșat înainte de producerea evenimentului, în primul rând, prin stabilirea obiectivelor și strategiilor prioritare. Acesta se realizează pe baza unor scenarii posibile și variante de scenarii, încă din faza, așa numită, de predezastru și trebuie să cuprindă elementele definitorii care să se regăsească în conținutul planului de răspuns la urgență în caz de dezastru. Pentru a dezvolta un plan viabil este foarte important ca activitățile de planificare pentru situații de urgență să se efectueze în etape bine stabilite. În primul rând, trebuie să se asigure o bază de date bine definită și cuprinzătoare. Aceasta trebuie să integreze o analiză completă și evidențierea riscurilor potențiale² pe zone, județe, localități, cu ierarhizarea acestora în funcție de intensitatea de manifestare, aria de cuprindere și periodicitatea apariției evenimentelor, într-o perioadă de timp dată; date de identificare a zonei, județului, localității analizate privind caracteristicile fizico-geografice și geologice ale teritoriului; caracteristicile obiectelor, obiectivelor și lucrărilor de artă aferente, pentru stabilirea nivelului de vulnerabilitate a zonei pentru care se elaborează planul de răspuns la

² HG 642/2005 pentru aprobarea criteriilor de clasificare a unităților administrative, instituțiilor publice și operatorilor economici din punct de vedere al protecției civile, în funcție de tipurile de riscuri specifice, art. 6 și 7.

urgență în caz de dezastre, recomandându-se localizarea lor pe hărți, scheme și fotografii reprezentative; populația din zonă cu toate datele specifice aferente (vârstă, sex, pregătire, ocupație, etnie, apartenență religioasă etc.); ierarhizarea riscurilor în funcție de proporția efectelor probabile la declanșarea lor; parametrii riscurilor istorice care s-au înregistrat pe o perioadă de timp semnificativă, evoluția lor pe zona analizată cu prezentarea tendințelor în evoluție, în perioada imediat următoare sau pe termen scurt și mediu.

O astfel de bază de date va trebui permanent actualizată și completată cu date recente, având în vedere că permanent au loc modificări în structura administrativ-teritorială a zonei.

În general nu există mari diferențe între planificarea răspunsului în caz de dezastru și planificarea operațională în caz de dezastru. Singura diferență între cele două planificări este că planificarea predezastru se bazează pe incertitudine, realizarea de scenarii (ipoteze), iar planificarea operațională, în timpul dezastrului, se dezvoltă pe baza unui eveniment în derulare și care trebuie să creeze o capacitate de răspuns pentru acesta.

De ce nu avem nevoie pentru o bună planificare ? Răspunsul ar putea fi: o multitudine de date informaționale (dintre care unele pot fi prea „academice”); pesimism; informații inaccesibile.

În general, conceptul de pregătire a răspunsului în caz de dezastru se referă la o gamă largă de activități, cum ar fi: stabilirea tacticilor de intervenție; realizarea planurilor de răspuns la urgență în caz de dezastre; realizarea planurilor de evacuare a populației din zonele de risc; stabilirea măsurilor de adăpostire (crearea condițiilor minimale sociale (provizorii); realizarea unor măsuri rapide de evaluare a mijloacelor și fondurilor disponibile); realizarea documentelor de planificare; pregătirea personalului de intervenție prin exerciții și aplicații tactice, seminarii și cursuri; pregătirea factorilor responsabili de managementul situațiilor de urgență; campanii de avertizare și pregătire a populației.

O definiție a procesului pregătirii răspunsului la dezastre, în care se construiesc Planurile de răspuns și în al căror conținut se regăsesc toate aceste demersuri, ar putea fi de forma: „...pregătirea răspunsului în caz de dezastre minimizează efectele factorilor de risc prin măsuri de precauție efective, reabilitare și refacere a stării de normalitate pentru a asigura, în timp util și eficient, organizarea și asigurarea înlăturării urmărilor și asistenței în caz de dezastru”³.

Dar prin ce fel de acțiuni se pot „...minimiza efectele factorilor de risc...”?. Se poate răspunde că reducerea riscurilor producerii dezastrelor

³*Reducing disaster risk, a challenge for development*, Global Report, United Nations Development Programme, Bureau for Crisis Prevention and Recovery, www.undp.org/bcpr, 2004, New York, p. 70.

implică reducerea efectelor unui dezastru prin eliminarea vulnerabilităților și prin reducerea impactului înainte de producerea acestuia.

De asemenea „...prin măsuri de precauție efective...”, pregătirea pentru dezastru trebuie privită ca un proces continuu și activ.

În aceeași ordine de idei „...pentru a asigura, în timp util și eficient, organizarea și asigurarea...”, deoarece unul dintre aspectele cele mai delicate ale pregătirii este timpul de răspuns, iar „...eficiența organizării și asigurării” constă în desfășurarea unor planificări riguroase, sistematice, bine executate având ca rezultat, eliminarea haosului în cazul producerii unui dezastru.

În cadrul studiului nostru o să facem referire la nouă componente majore ale pregătirii răspunsului la dezastre care pot pune bazele unui Plan Strategic Național de pregătire în caz de dezastru⁴, astfel:

Evaluarea vulnerabilității. Informarea este un aspect fundamental al managementului dezastrelor. Managerul situației de urgență trebuie să știe dacă o zonă geografică sau o comunitate din zona de responsabilitate (competență) poate fi afectată sau nu de un dezastru. În realitate, însă, până la adunarea informațiilor și prelucrarea acestora managerul nu are o viziune corectă a zonei de responsabilitate. Realizarea de evaluări a vulnerabilității reprezintă o unealtă foarte utilă a managementului dezastrelor.

Planificarea. Printre activitățile de pregătire a răspunsului în caz de dezastre, unul dintre obiective este de a construi planuri viabile și implementabile la situațiile de risc cu care se confruntă comunitatea din zona de competență sau raionul de responsabilitate ale serviciilor profesioniste pentru situații de urgență și pentru care sunt asigurate resursele necesare.

Cadrul instituțional. O acțiune bine coordonată de pregătire a răspunsului în caz de dezastre și un sistem de răspuns eficient sunt condiții esențiale pentru orice plan de pregătire a răspunsului în aceste situații. Oricum fără a asigura o coordonare orizontală (între ministere și alte structuri guvernamentale) și una verticală (între autoritățile administrativ teritoriale centrale și locale) un plan se va dezintegra foarte rapid. Aceasta implică existența unei structuri decizionale interministeriale și, de asemenea a unor structuri regionale și comunitare pentru implementarea planurilor la nivel local.

Sistemele informaționale. Un plan de răspuns bine pus la punct are la bază un sistem informațional eficient pentru colectarea, evaluarea, procesarea datelor necesare pentru gestionarea diverselor situații de urgență. Rezultatul constă în elaborarea unor studii, prognoze și analize statistice privind tipurile de risc, natura și frecvența situațiilor de urgență produse și a propunerilor concrete de măsuri în baza concluziilor rezultate din acestea.

⁴ *Ibidem*, pp. 66 și 90-91.

Resursele. Necesarul de resurse pentru pregătirea unui răspuns ferm la dezastre va depinde de tipul factorilor de risc ce se iau în considerare. Acest necesar trebuie realizat explicit și trebuie să acopere toate nevoile și toate aspectele legate de managementul dezastrului respectiv. În principal, acest necesar de resurse cuprinde: mijloace de adăpostire, mijloace de îngrijire medicală, rezerve de hrană, sisteme de comunicare, sisteme logistice, rezerve de personal de intervenție și echipamente de căutare - salvare, descarcerare și evacuare etc.

Sistemele de alertare. Pentru majoritatea tipurilor de dezastre care se produc rapid aceste sisteme sunt primordiale și pot salva multe vieți. Furnizând unei comunități vulnerabile o notificare adecvată, în caz de dezastru, populația acesteia se poate evacua rapid sau pot fi luate anumite măsuri specifice de protecție.

De asemenea, trebuie avut în vedere faptul că sistemele de comunicare clasice, telefon, fax etc., pot fi scoase din funcțiune în cazul producerii unui dezastru necesitând a fi luate în calcul asigurarea unor sisteme alternative de comunicare.

Mecanismele de răspuns. Ultimul test al unui plan de răspuns îl reprezintă evaluarea eficienței acestuia pe timpul intervenției operative a forțelor și mijloacelor tehnico-materiale prevăzute în acest document, pentru gestionarea unei situații de urgență provocate de un dezastru sau pe timpul desfășurării unor antrenamente, exerciții și aplicații.

Pregătirea populației. Procesul de pregătire a răspunsului în caz de dezastru va deveni cu adevărat eficient numai în cazul în care beneficiarul acestuia (populația) știe la ce se poate aștepta și ce să facă în cazul producerii unor dezastre. De aceea un element esențial al unui plan specific îl constituie pregătirea acelor care sunt amenințați direct de către dezastru.

În acest context, ca forme specifice de pregătire, am putea enumera:

- educarea preșcolarilor, elevilor și studenților prin intermediul instituțiilor de învățământ de toate gradele cu sprijinul serviciilor publice locale profesioniste pentru situații de urgență în ceea ce privește comportamentul și acțiunile acestora pe timpul dezastrelor;
- informarea publică pentru cunoașterea de către cetățeni a tipurilor de risc specifice zonei de competență, a măsurilor de prevenire necesare precum și a conduitei de urmat pe timpul situațiilor de urgență. În acest sens, Inspectoratul General pentru Situații de Urgență și structurile subordonate prin inspecțiile de prevenire participă la informarea și pregătirea preventivă a populației cu privire la pericolele la care este expusă, măsurile de autoprotecție ce trebuie îndeplinite, mijloacele de protecție puse la dispoziție, obligațiile ce îi revin și modul de acțiune pe timpul situației de urgență;

- pregătirea autorităților responsabile de aplicarea măsurilor privind managementul situațiilor de urgență, pe niveluri de competențe, prin cursuri convocări și instructaje de pregătire⁵, astfel: cursuri de pregătire anuale în managementul situațiilor de urgență, la Centrul Zonal de Pregătire Craiova, cu președinții Comitetelor locale pentru situații de urgență de la județe, municipii, orașe/sectoare ale capitalei și comune; instructaje semestriale și activități practic demonstrative cu șefii Centrelor Operative cu activitate temporară (COAT)⁶ de la localități; instructaje lunare cu inspectorii de specialitate de la municipii, orașe, instituții publice și operatori economici clasificați din punct de vedere al protecției civile etc.;

- programe extinse⁷ de pregătire a populației și angajaților prin furnizarea de informații de către instituțiile competente asupra modului de comportare în situații de dezastre;

- informarea publică și pregătirea populației prin intermediul mass-media.

Exercițiile și aplicațiile. Testarea planurilor de răspuns, prin executarea de aplicații și exerciții pentru verificarea viabilității planificării intervenției și resurselor. În urma acestor acțiuni se poate realiza o bună evaluare a eficienței acestor planuri.

Studii de caz

Toate informațiile obținute în perioadele gestionării situațiilor de urgență provocate de dezastre sunt înregistrate, selectate și puse la dispoziția specialiștilor pentru dezvoltarea unor teme de cercetare care vizează definirea cauzelor, care au produs sau vor produce evenimente generatoare de situații de urgență, necesitățile din punct de vedere al capacităților de răspuns, astfel ca efectele evenimentelor să fie minime.

Din analiza tuturor aspectelor legate de unul sau mai multe evenimente majore, care s-au produs într-o anumită zonă sau localitate, trebuie să reiasă aspectele pozitive, dar și negative, în gestionarea situațiilor de urgență, cu date concrete și evaluări reale a efectelor produse de dezastru. Toate aceste date și concluzii trebuie să se regăsească în studiile de caz postdezastru, care au scopul de a analiza efectele produse de dezastru asupra unei zone sau localități. În acest mod, faptul că există date reale, analizate aprofundat pe

⁵ O.M.A.I. 712/2005 modificat cu O.M.A.I. 786/005 pentru aprobarea Dispozițiilor generale privind instruirea salariaților în domeniul situațiilor de urgență.

⁶ Hotărârea Guvernului nr.1491 din 28 septembrie 2004 privind aprobarea Regulamentului-cadru privind structura organizatorică, atribuțiile, funcționarea și dotarea comitetelor și centrelor operative pentru situații de urgență, art. 2.

⁷ *Disaster Preparedness, Disaster management training programme*, United Nations Development Programme, Department of Humanitarian Affairs (DHA) from United Nations. 1994, Geneva, Switzerland, p. 23.

baza unor măsurători și determinări concrete interpretabile, face posibil să se elaboreze soluții sau variante de soluții pentru înlăturarea în cel mai scurt timp a urmărilor dezastrului.

Pentru elaborarea studiilor de caz este necesar ca cei desemnați să facă acest lucru trebuie să aibă acces la baza de date specifică zonei sau localității și să fie în posesia tuturor informațiilor rezultate în urma dezastrului, care să permită o analiză științifică detaliată pe toate componentele managementului pre și postdezastru (hărți, fotografii, măsurători, determinări etc.).

În plus, este indicat a se face studii de caz, în urma cărora se pot propune modificări și completări ale actelor normative pe linia gestionării situațiilor de urgență, care să evidențieze unele scenarii sau situații ce nu au fost luate în considerare inițial, precum și modalitățile de implementare în viitor.

Pe timpul răspunsului la dezastre, responsabilitatea și autoritatea la urgențe pentru administrația locală este centrată în jurul prefectului în calitate sa de președinte al Comitetului județean/Municipiului București pentru situații de urgență, de asemenea, a primarului (președinte al Comitetului local/al sectorului Municipiului București pentru situații de urgență) și a structurilor de urgență profesionale – inspectoratele județene/Municipiului București pentru situații de urgență⁸. Prioritățile acestor structuri, în fazele incipiente ale unui dezastru sunt: alarmarea și evacuarea cetățenilor, protejarea vieții și a proprietății, în general. Ele cooperează în acțiunile lor cu poliția, jandarmeria, serviciile medicale, serviciile de comunicații și transport etc.

Pe timpul unei urgențe, autoritatea locală trebuie să asigure securitatea și ordinea publică. Serviciilor vitale ale comunității, precum alimentarea cu apă, gaze sau energie electrică, rețele de comunicații sau transport, asistență medicală, trebuie să li se asigure funcționarea neîntreruptă, dacă este posibil, sau să fie restabilite cât mai repede cu putință dacă sunt avariate.

De asemenea, oficialitățile locale primesc ajutor și din sectorul privat, voluntari și organizații caritabile care participă la susținerea eforturilor post-dezastru. Încă din faza de planificare, cu aceștia se încheie protocoale de cooperare. Cele mai vizate sectoare sunt serviciile medicale, companiile din domeniul gazelor și electricității, firmele cu profil chimic sau de echipament greu și transporturile. Asistență valoroasă este furnizată, de asemenea, de instituțiile și organizațiile precum Crucea Roșie, Biserică sau alte grupuri caritabile și nonprofit. Acestea au un rol important pe timpul unei urgențe, mai ales pentru distribuirea de alimente, medicamente, îmbrăcăminte sau asigurarea de adăpost.

⁸ Hotărârea Guvernului nr.1491 din 28 septembrie 2004, art.9.

Dacă administrația locală nu poate gestiona cu resurse proprii situația de urgență, ajutorul poate fi solicitat de la nivel județean. Pot fi completate astfel domenii precum siguranța și protecția publică, asistență medicală sau adăpostirea temporară, serviciile de transport, formațiunile de intervenție.

În orice moment, pe timpul unei urgențe, autoritățile locale sau cele județene pot solicita implicarea în acțiunile de răspuns a structurilor de la nivel național.

Când o situație de urgență generată de un dezastru depășește capacitățile de răspuns locale sau regionale, suplimentate de organizații voluntare și private, atunci se poate solicita ajutor de la nivel național. Guvernul, potrivit competenței sale, este cel care aprobă Strategia națională în domeniul managementului situațiilor de urgență și Planul național de asigurare cu resurse umane, materiale și financiare, precum și acordarea de ajutoare de urgență și despăgubiri persoanelor fizice și juridice afectate.

La nivelul central, ministerele și celelalte organe de specialitate ale administrației publice sunt cele care planifică în domeniul propriu de competență, managementul situațiilor de urgență, asigurând corespunzător acestor planuri resursele necesare. Tot la acest nivel sunt create bazele de date și informațiile cu privire la riscurile specifice domeniului propriu de activitate și pun la dispoziție aceste date autorităților de reglementare în domeniul managementului urgențelor, precum și serviciilor profesioniste constituite în cadrul acestora.

Și ultima etapă în gestionarea unei situații de urgență, starea post-eveniment este o situație de fapt, existentă imediat după încetarea acțiunilor de căutare-salvare și care se prezintă pe baza informațiilor culese din teritoriul afectat, lucru ce permite o analiză aprofundată a zonei, județului sau localității aflate sub incidența unui dezastru. Operațiunea care include, în timp și spațiu, pașii de urmat pentru reabilitarea infrastructurii și instituțiilor și asigură revenirea la normalitate a zonelor afectate de anumite evenimente care au avut loc se numește „planificare post-urgență.” Aceasta presupune includerea în conținutul planurilor de răspuns, derularea unor activități ce vizează: redarea în folosință a alimentării cu apă, energie electrică și termică, gaze, refacerea sistemului de canalizare, a rețelei de drumuri locale, zonale în cel mai scurt timp; ierarhizarea acțiunilor de reabilitare/reconstrucție/refacere pentru înlăturarea efectelor dezastrului, prioritare fiind obiectivele vitale vieții și sănătății oamenilor; acordarea în continuare a asistenței medicale, până la eliminarea totală a afecțiunilor căpătate de populație în timpul dezastrului; evaluarea costurilor necesare realizării componentelor planului posturgență, alocarea lor pe priorități cu stabilirea termenelor aferente; monitorizarea membrilor comunităților umane care au suferit pierderi de rude, apropiați, prieteni; educarea oamenilor care au supraviețuit dezastrului, pentru depășirea situației create.

În concluzie, în majoritatea situațiilor de urgență, din cauza faptului că timpul este foarte important, iar alocarea resurselor este decisivă, factorii de decizie au nevoie de un ghid strategic privind tipurile de acțiuni necesare. Procesul decizional într-o situație de urgență este o activitate plină de riscuri. Este nevoie de o strategie pentru a decide când să definești o anumită stare drept situație de urgență, când să acționezi și să colaborezi cu alții în cazul unui răspuns efektiv. De asemenea, aceasta presupune și anticiparea posibilelor pierderi atât din rândul populației, cât și din cadrul forțelor de intervenție pe timpul desfășurării acțiunilor. Capacitatea de a lua decizii, într-un mod coerent și eficient, pe timpul gestionării diverselor situații de urgență, este o calitate apreciată la lideri, cu atât mai mult cu cât aparenta siguranță a acestora este atât de reconfortantă pentru echipele și echipajele participante.

BIBLIOGRAFIE

- HG 642/2005* pentru aprobarea criteriilor de clasificare a unităților administrative, instituțiilor publice și operatorilor economici din punct de vedere al protecției civile, în funcție de tipurile de riscuri specifice.
- Hotărârea Guvernului nr. 1491* din 28 septembrie 2004 privind aprobarea Regulamentului-cadru privind structura organizatorică, atribuțiile, funcționarea și dotarea comitetelor și centrelor operative pentru situații de urgență.
- O.M.A.I. 712/2005* modificat cu *O.M.A.I. 786/005* pentru aprobarea Dispozițiilor generale privind instruirea salariaților în domeniul situațiilor de urgență.
- Reducing disaster risk, a challenge for development*, Global Report, United Nations Development Programme, Bureau for Crisis Prevention and Recovery, www.undp.org/bcpr, 2004, New York.
- Disaster Preparedness*, Disaster management training programme, United Nations Development Programme, Department of Humanitarian Affairs (DHA) from United Nations, 1994, Geneva, Switzerland.

REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE, AXĂ EMERGENTĂ A POLITICII EUROPENE DE SECURITATE

EXTENDED BLACK SEA AREA, AN EMERGING HUB IN EUROPEAN SECURITY

Lt.col.lect.univ.drd. Florian CÎRCIUMARU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Apariția unei Regiuni extinse a Mării Negre, ca o axă emergentă a securității europene, reprezintă o abordare și o dezvoltare majoră de securitate regională în primul deceniu al secolului douăzeci și unu. Acest proces este în prezent, în desfășurare și continuă transformare și are implicații semnificative pentru securitatea europeană într-o definiție mai largă a termenului, are tangență cu aspectele militare tradiționale ale securității, dar, de asemenea, poate să afecteze din ce în ce mai mult și zonele de securitate energetică, așa-numitele provocări „soft” de securitate. Apariția acestei regiuni a avut loc ca urmare a evoluțiilor multiple – extinderea către est a Uniunii Europene, fiind factorul esențial între acestea, combinând în același timp cu evoluții importante în sfera politică și economică în țările din jurul Mării Negre.

The emergence of a Wider Black Sea Region as an emerging hub of European security is a major development in the first decade of the twenty-first century. This process is currently unfolding, and has substantial implications for European security in a wider definition of the term – touching upon traditional, military aspects of security, but equally affect increasingly important areas of energy security and so-called ‘soft security’ challenges. The emergence of this region is taking place as a result of multiple developments – the eastward expansion of the European Union being primary among these, in combination with important developments in the political and economic spheres in the countries surrounding the Black Sea.

Cuvinte cheie: securitate, instituții de securitate, cooperare regională, stabilitate, managementul crizelor și prevenirea conflictelor, terorism, democrație.

Keywords: security, security institutions, regional cooperation, stability, crisis management and conflict prevention, terrorism, democracy, rule of law.

* e-mail: fcirciumaru@unap.ro; florian_circiumaru@yahoo.com

UE și regiunea extinsă a Mării Negre

Interesele UE în această regiune pot fi definite și categorisite pe larg în patru categorii. Acestea sunt: promovarea pe termen lung a stabilității și managementul conflictelor; promovarea instituțiilor democratice ale statului de drept și asigurarea funcționării supremației legii; asigurarea unei aprovizionări stabile cu energie pentru Europa și combaterea criminalității organizate și a terorismului, referindu-se inclusiv la migrația clandestină și controlul frontierelor.

Statele din regiunea extinsă a Mării Negre continuă să se confrunte cu provocări persistente de securitate datând de la căderea URSS, sub forma celor mai dramatice conflicte armate teritoriale nerezolvate. Extinderea UE a adus și a menținut conflictele nerezolvate din Transnistriei în Republica Moldova, Abhazia și Osetia de Sud din Georgia, conflictul armean-azer și regiunea de conflict, din ce în ce mai fierbinte, din Caucazul de Nord, în vecinătatea apropiată a UE. Situația din aceste zone de conflict este departe de stabilizare, iar ca o frustrare din lipsa progresului în procesul de rezoluție a acestor conflicte, face ca transformarea acestora în conflicte armate să devină o posibilitate distinctă reală.

Procese de negociere și diversele forme de menținere a păcii continuă să fie dominate de Rusia, identificată din ce în ce mai mult ca fiind parte activă la aceste conflicte, mai degrabă decât un mediator neutru. Instabilitatea persistentă manifestă deja implicații evidente pentru Europa în ceea ce privește traficul de droguri, armamentul convențional și de distrugere în masă, traficul ilegal de persoane și emigrația clandestină.

Mai mult, o reîncepere pe scară largă a violențelor, sau chiar a conflictelor, după toate probabilitățile va avea consecințe grave pentru UE. Construirea și menținerea în parametri optimi a stabilității regionale este în acest context o prioritate importantă pentru UE și un obiectiv care poate fi urmărit doar prin gestionarea și soluționarea finală a conflictelor din regiune.

Securitatea democratică: extinderea spațiului european de stabilitate și democrație

Conceptul de securitate democratică a fost introdus ca urmare a căderii Zidului Berlinului, dizolvarea Uniunii Sovietice, și extinderea spre est a UE, Consiliul Europei și politici active de „open doors” a NATO. Reprezintă un concept politic adoptat de Declarația de la Viena, în octombrie 1993, pornind de la teoria că puțin probabil ca democrațiile, statele democratice să meargă la război, una împotriva celeilalte, și că dezvoltarea democratică contribuie prin urmare, la întărirea păcii și stabilității regionale ca factor de stabilitate internațională.

Totuși, pentru ca securitatea democratică să fie realizată eficient, democrațiile trebuie să fie stabile, iar această stabilitate nu trebuie să fi înțeleasă doar din perspectivă economică și militară. Nucleul foarte puternic de securitate este o definiție bazată pe valori de securitate pe termen lung, garantată de democrația statului de drept și supremația legii. Aceasta a fost motivația din spatele realizării unei părți mari a democrațiilor asistate din Europa Centrală și de Est, în anii 1990, și servește, de asemenea, ca un argument din umbră al sprijinului coerent și puternic pentru statele din regiunea extinsă Mării Negre. Pacea durabilă, stabilitatea și securitatea în regiunea Mării Negre, în acest sens, prevede că conceptul de securitate democratică să fie considerat alături de problemele de securitate tradiționale în contextul regional și internațional.

Interdependența democrației, a statului de drept și securității umane

Statul de drept exercită, în același timp, atât un rol instituțional, cât și funcțional, și, ca atare, reprezintă un element vital a oricărui sistem democratic, deoarece face posibilă punerea în aplicare a drepturilor și libertăților care sunt necesare pentru toate sistemele democratice. Aspectul instituțional al statului de drept se referă la existența independentă și funcționarea organelor de drept pe de o parte și un sistem judiciar independent și eficient, pe de altă parte. În plus, un set de acte legislative liberale, inclusiv o constituție care prevede un nivel minim de separare a puterilor și un catalog de drepturi este fundamentul instituțional al unui stat de drept. Protecția drepturilor cetățenești, accesul la justiție pentru toți și un stat care este obligat prin acte și funcționează potrivit legilor constituie principalele funcții ale unei norme de stat de drept.

Securitatea umană se referă, de obicei, la libertatea față de frică și la dorință, și are patru caracteristici esențiale: aceasta este universală, componentele sale sunt independente, se concentrează asupra prevenirii, deoarece metoda de prevenire a acesteia este prevenirea și ea este centrată pe cetățean, pe popor.¹

Potrivit PNUD (Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare) din 1994, Raportul Dezvoltării Umane detaliază șapte categorii de amenințări la adresa securității umane. Acestea sunt: economică, alimentară, sănătate, mediu, personală, comunitară și politică.²

Suveranitate națională, bună guvernare și democrație

De asemenea, este foarte important să se sublinieze interdependența dintre cele trei concepte de suveranitate, a guvernantei și democrației. Acest lucru este nicăieri mai relevant decât în Caucaz și Moldova, una dintre caracteristicile cele mai izbitoare care au reprezentat așadar eșecul de a

¹ Kathleen M. Jennings, *Insecurity and Development: The Rhetoric of the Failed State*, The European Journal of Development Research, vol. 17 din 3 Septembrie 2005 (385-395).

² UNDP, *Human Development Report 1994*, New York: Oxford University Press, 1994.

construi suveranitatea, începând de la bazele foarte incipiente ale acesteia: controlul statului asupra teritoriului. Acest lucru este valabil atât pentru Republica Moldova, cu Transnistria, Caucazul de Sud, cu regiunile separatiste din Karabah, Osetia de Sud și Abhazia, precum și pentru ruși Caucazul de Nord, cel mai vizibil, dar nu exclusiv Cecenia.

Suveranitatea, controlul de către stat asupra teritoriul său recunoscut și capacitatea acestuia de a exercita autoritate asupra teritoriului, este condiția prealabilă pentru funcționarea unui sistem politic care poate oferi asigurarea eficientă a aplicării legii și ordinii de drept, precum și un cadru de reglementare, pentru a permite participarea cetățenilor săi la viața politică și garantarea drepturilor lor.

Guvernarea este al doilea element al acestei ecuații. Deși observatorii occidentali au în vedere frecvent statele din regiune, ca un sistem autoritar sau semiautoritar, ele sunt, de fapt, subreglementate. Competențele președinților pot fi mari pe hârtie, dar, de fapt capacitatea de conducere a oricărui stat, de guvernare a țării în mod eficient este strict limitată de o lipsă de resurse și funcționari instruiți, precum și persistența puternică la nivel regional a rețelelor care exercită puterea reală în afara capitalelor, zădărnicierea autorității guvernamentale centrale de extindere în teritoriu. Proasta guvernare, în schimb, sau lipsa reală de guvernare se opune creării unor legături de loialitate între stat și societate, crește riscul de conflicte sociale și micșorarea șanselor de prevenire și soluționare a conflictelor existente, și face imposibilă dezvoltarea, menținerea și perfecționarea democrației adevărate³.

În cele din urmă, dar nu ultimul element, construirea democrației – alegeri libere, dar la fel de important funcționarea statului de drept, guvernare participativă, precum și respectul pentru drepturile omului – este o abordare, un curs pe care Europa încearcă să îl promoveze și că statele locale trebuie să respecte și să urmeze angajamentele din diverse acorduri internaționale, cel mai evident prin apartenența acestora la Consiliul Europei. Totuși, aceleași motive care împiedică construirea suveranității și a bunei guvernări – conflictul armat, și puterea înrădăcinată și nontransparentă a rețelelor informale – contracarează, de asemenea, aspirațiile oamenilor din regiune de a trăi în siguranță, protejați prin lege, și capacitatea de a participa la procesele politice și de alegere a propriilor lideri.

Este, deci, simplu de înțeles că eșecul de a construi o suveranitate puternică în zona extinsă a Mării Negre este direct legat de eșecul guvernelor de a asigura o bună guvernare și de slăbiciunea democrațiilor care îi creditează.

³ Fareed Zakaria, *The Future of Freedom: Liberal Democracy at Home and Abroad*, New York: W.W. Norton, 2003.

Este, așadar, în interesul Europei pe termen mediu și lung să lucreze în tandem și să coopereze pentru construirea și sprijinirea suveranității, buneii guvernări și a guvernelor democratice în această regiune. Eșecul înfăptuirii acestor deziderate va asigura condițiile pentru continuarea instabilității, a conflictelor și a sărăciei.

Statele slabe și democrațiile în curs de dezvoltare în regiunea extinsă a Mării Negre

Suveranitatea, buna guvernare și democratizarea sunt importante pentru Europa atât în termeni principali, cât și ca un instrument pentru dezvoltarea economică, a piețelor libere și stabilitate politico-socială pe termen lung. Problema pentru acest argument este necontroversată: este acceptat faptul că formele autoritare de guvernare, caracterizate și afectate de corupție și de proasta administrare, nu asigură randament nici pentru stabilitatea politică îndelungată, nici pentru dezvoltarea economică susținută, sau chiar deloc.

România și Bulgaria, deși devenite state membre UE de câțiva ani, încă se confruntă cu probleme ale sistemului judiciar și ale corupției. În afară de sistemul judiciar în sine, corupția, lupta împotriva crimei organizate, spălarea banilor și cooperarea polițienească sunt evidențiate de Raportul de monitorizare anual al UE, în chestiuni care încă cer atenția din partea Bulgariei. România este considerată că a făcut oarecum mai multe progrese în aceste domenii, cu toate acestea, raportul subliniază nevoia unor eforturi continue în reformarea sistemului judiciar, întărirea și perfecționarea sistemului politic și combaterea corupției.⁴

În timp ce Turcia este un membru strategic al NATO, din 1952, procesul de integrare al Turciei în Uniunea Europeană a fost lung și plin de dificultăți. Turcia a fost o democrație pluralistă din anul 1950, dar procesul de construire a democrației durabile a fost întreruptă în mai multe ocazii de neliniște și intervențiile militare. Problemele de integrare europeană s-au axat în principal pe probleme interne care au fost din punct de vedere istoric comune regiunii extinse a Mării Negre. Instabilitatea politică cronică, intervențiile militare în procesul politic, drepturile omului legate de deficitul și problemele minorităților, în principal referitoare la conflictul din jurul grupurile kurde din sud-estul Turciei. Rolul UE în implementarea măsurilor democratice (politice, guvernare, sociale, militare, etnice etc.) este esențial pentru procesul de reformă din Turcia, și este vital ca ritmul de schimbare în Turcia să fie menținut astfel încât forțele eurosceptice interne să nu câștige teren.

Așa-zisa Revoluție Portocalie din Ucraina, din toamna și iarna anului 2004-2005, a dat naștere la speranțe pentru un proces rapid de democratizare în Ucraina. Politica ucraineană postrevoluționară a fost marcată de puternice divizări la nivelul conducerii centrale, iar orientarea pro vest dovedită în acea

⁴ Rapoartele UE de monitorizare România și Bulgaria, Brussels, 29 June 2009.

perioadă s-a dovedit a fi foarte fragilă astfel încât în zilele noastre, în ciuda tensiunilor cu Rusia, orientarea pro est a devenit foarte evidentă, iar interesele rusești își dovedesc încă o dată eficiența în relația cu Ucraina.

Republica Moldova, de departe cea mai săracă țară din Europa, se luptă cu construcția statală, de democratizare și reformă economică. Moldova are cele mai multe semne de statalitate slabă în ceea ce privește capacitatea instituțională limitată, corupția endemică, un sistem judiciar slab și controlul guvernamental asupra mass-media.

Georgia și Armenia, de asemenea state, destul de sărace în raport cu vecinii lor, se confruntă încă cu probleme de dispută teritorială cu vecinii lor, respectiv Rusia, și Turcia, Azerbaijan. Ultimul conflict, din august 2008, a dovedit determinarea poporului georgian de a lupta împotriva Rusiei, foarte determinată și ea de a da un semnal internațional. De asemenea, aceste două state se bucură de un real sprijin din partea Congresului Statelor Unite.

Concluzii

Regiunea extinsă a Mării Negre este o regiune complexă, în cazul în care perspectivele pentru evoluția politică au fost foarte variate. Unele zone sunt ferm înrădăcinate în Europa și în consolidarea democrațiilor, în timp ce alte zone se confruntă cu mari provocări pe același traseu. Între timp, politicile occidentale nu au reușit să se adapteze la realitățile în schimbare ale regiunii. Prin urmare, este imperios necesar ca aceste politici să fie re-evaluate. În plus, este esențial ca interesele occidentale în dezvoltarea democratică a acestui „cartier crucial” să fie urmărite și avansate în legătură cu, și nu în opoziție, alte interese ale Europei. Neputând să facă acest lucru este de natură să suporte consecințele contraproductive pentru dezvoltarea politică viitoare a regiunii.

BIBLIOGRAFIE

UNDP, *Human Development Report 1994*, New York: Oxford University Press, 1994.

Rapoartele UE de monitorizare România și Bulgaria, Brussels, 29 June 2009.

Extended Black Sea area, Central Asia Caucasus Study Institute – 2008 Report.

www.eu.doc

www.un.org

www.osce.org

INFLUENȚA DIRECTIVEI TACTICE A FORȚEI INTERNAȚIONALE DE ASISTENȚĂ ȘI SECURITATE ASUPRA TRUPELOR ROMÂNEȘTI DISLOCATE ÎN AFGANISTAN

THE INFLUENCE OF TACTICAL DIRECTIVE OF INTERNATIONAL SECURITY AND ASSISTANCE FORCE ON THE ROMANIAN TROOPS DISPLAYED IN AFGHANISTAN

Cpt. Titel IOVA *

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Directiva tactică a Forței Internaționale de Asistență și Securitate produce modificări fundamentale în arhitectura operațională și, implicit în rolul și importanța țărilor participante. Modificările vizează schimbarea efortului principal din cel al operațiilor contrainsurgență cu caracter combativ în cel de protecție a populației locale și consolidare a proiectelor de reconstrucție. Abordarea a fost folosită cu succes în alte teatre de operații similare, producând efecte pozitive pe termen mediu, dar a avut ca rezultat imediat creșterea pierderilor în personal a trupelor proprii. În acest context, capacitatea de adaptare a comandanților de nivel tactic poate duce la limitarea pierderilor și menținerea inițiativei în zona de responsabilitate.

The Tactical Directive of International Security and Assistance Force produces fundamental changes in the operational architecture and in the changes related to the contributing country's role and importance. Changes suggest shifting of the main effort from pure combat counterinsurgency operations to protection of local population and consolidation of reconstruction projects. This approach has been applied with success in similar theatres of operations, with positive effects on medium term, but also with immediate increase of friendly forces casualties. In this context, tactical level commanders' adaptability may conduct to casualties limitation and initiative maintenance in area of responsibility.

Cuvinte cheie: directiva tactică, ISAF, insurgență, pierderi.

Keywords: tactical directive, ISAF, use of force, insurgency, casualties.

* e-mail: iovatitel@yahoo.com

Forța Internațională de Asistență și Securitate (ISAF) a fost creată în urma conferinței de la Bonn, din decembrie 2001, ca urmare a inițierii procesului de reconstrucție a Afganistanului de către Autoritatea Afgană de Tranziție, parte a conceptului mandantului internațional ONU, Autoritatea Afgană de Tranziție fiind partener alături de UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan).

Începând cu 11 August 2003, NATO și-a asumat conducerea ISAF. Alianța Nord-Atlantică și-a asumat răspunderea comenzii, coordonării și planificării forței, inclusiv asigurarea comandantului și statului major al ISAF. Mandantul inițial al ISAF a fost limitat la asigurarea securității în capitala Kabul și în zonele adiacente acesteia. Începând cu octombrie 2003, ONU a extins mandatul misiunii ISAF la suprafața întregii țări. În primele faze ale misiunii extinse, centrul de greutate a fost reprezentat de controlul teritoriului, în patru faze: faza 1 – Nord, faza 2 – vest, faza 3 – sud, faza 4 – extinderea către est și asumarea responsabilității pentru întreg Afganistanul. Misiunea inițială s-a păstrat de-a lungul operațiilor sub următoarea formă:

- *securitatea* – conform Rezoluției Consiliului de Securitate, principalul rol al ISAF este de a sprijini guvernul afgan în stabilirea unui mediu de securitate și stabilitate;
- *reconstrucție și dezvoltare* – prin intermediul PRTs (Echipelor de Reconstrucție Provincială), ISAF derulează proiecte de reconstrucție și dezvoltare și securizează zonele în care activitățile de reconstrucție sunt desfășurate de alți actori naționali și internaționali;
- *sprijinul guvernării* – ISAF sprijină autoritățile afgane prin întărirea instituțiilor necesare asigurării unei guvernări eficiente și prin sprijinul autorităților cu competențe judiciare pentru implementarea respectării legilor și promovării drepturilor omului.

Decizia participării României la misiunea NATO din Afganistan a fost luată în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul NATO, precum și cu cele angajate cu partenerul american. Pe 11 septembrie 2001, conducerea țării a asigurat SUA de sprijinul său total și a declarat că va acționa ca un membru de facto al Alianței. Acțiunea era o continuare firească a opțiunii de integrare în structurile euroatlantice, susținută de clasa politică și de aproximativ 90% din cetățenii români cu drept de vot. România a fost invitată, de către Consiliul Nord-Atlantic, să se alăture Alianței în cadrul Forței Internaționale de Asistență și Securitate (ISAF) a Afganistanului, concomitent cu solicitarea SUA de participare la misiunea independentă a acesteia – Operația Enduring Freedom – ambele având aprobarea Consiliului de Securitate al ONU¹. În consecință, în același an, Consiliul Suprem de

¹ *Istoricul evoluției conflictului din Afganistan*, Comandamentul Operațional Întrunit “Mareșal Alexandru Averescu”, www.jointophq.ro/teatreoperatii/afghanistan/

Apărare a Țării și apoi Parlamentul au decis participarea la cele două misiuni. Astfel, în 2005, pentru prima dată în istoria sa post-decembristă, țara noastră a condus o misiune militară internațională – Kabul International Airport – în cadrul căreia aviatorii români au asigurat conducerea tuturor activităților de la sol și din aer din zona de responsabilitate a aeroportului capitalei afgane. În prezent, forțele române asigură securitatea unei întregi provincii din sud-estul Afganistanului – Qalat - cu efective de aproximativ 1.000 de oameni. Celelalte efective continuă misiunile de instruire a armatei afgane, asistență medicală, relații civil-militare, escortă pentru personal și convoaie, paza și securitatea obiectivelor, precum și în cadrul statelor majore internaționale integrate.

În urma desfășurării operațiilor pentru extinderea misiunii și securizării zonelor de responsabilitate au fost înregistrate ciocniri cu forțele insurgente ce au dus la pierderi în rândul militarilor misiunii. Astfel, în perioada 2001 la 2009, au fost înregistrați 1622 morți și în rândul forțelor aliate și aproximativ 43000 pierderi în rândul populației civile. În particular, pierderile în rândul trupelor americane au fost de 700 morți și 5263 răniți, fiind forțele cu cele mai mari pierderi. Datorită pierderilor înregistrate în rândul trupelor americane comparate cu progresul realizat de la începutul operațiunilor pentru stabilizarea Afganistanului, modul de abordare a operațiunilor a fost schimbat.

Oarecum paradoxal, Președintele Comitetului Șefilor Statelor Majore Întrunite Americane, amiralul Michael Mullen, declara în septembrie 2008 că „nu sunt sigur că învingem în Afganistan”, dar adăuga că “sunt convins că putem”. Pe fondul deteriorării situației în Afganistan, amiralul Michael Mullen a anunțat schimbarea obiectivului misiunii din „înfrângerea adversarului” – în „succesul populației”, conturând, astfel, schimbarea abordării operațiunilor².

Asigurarea comenzii de către generalul McChrystal ISAF începând cu 10 iunie 2009 a coincis cu pregătirea și declanșarea operațiunii Khandjar, cea mai mare operație ofensivă, până la acel moment, din Afganistan. La preluarea comenzii, generalul american stabilea – prin Directiva tactică³ din 02.07.2009 – ca obiectiv strategic al NATO în Afganistan înfrângerea insurgenței ce amenință stabilitatea guvernului democratic ales – „ISAF va învinge atunci când guvernul afgan va câștiga de partea sa sprijinul propriului popor”. La fel ca în toate operațiile contrainsurgență, este o luptă strânsă pentru obținerea și menținerea sprijinului populației. Acest tip de luptă este diferit de operațiile convenționale, în care centrele de greutate sunt, fie

² *The Washington Post*, 5 mai 2009, Ann Scott Tysson.

³ *Tactical directive*, International Security Assistance Force Headquarters, Kabul, Afghanistan, 6 July, 2009.

aspecte fizice ale adversarului, precum mari unități operative, considerate critice pentru existența adversarului, la nivel operativ, fie capabilități critice la nivel tactic, precum sistemul de radare, sisteme de lovire etc. Directiva ISAF statuează ca efort principal protecția populației și câștigarea sprijinului acesteia prin oferirea unei alternative convingătoare privind viitorul țării față de propaganda și ideologia „Califatului Islamic” oferite de mișcarea de insurgență⁴. Pentru a atinge obiectivul propus, primul pas făcut este acela de înțelegere a istoriei și mentalităților populației locale. Într-un context similar, dar de cealaltă parte a baricadei, Ho Chi Min aprecia că, pentru a învinge, insurgenții trebuie să fie ca „un pește în apă”, apa fiind reprezentată de populația locală, în care forțele insurgente trebuie să se ascundă, să crească și în final să obțină legitimitatea și suportul masiv necesar răsturnării guvernului în funcție. Separarea insurgenților de populație nu se poate face eficient prin identificare și delimitare fizică, ci prin „câștigarea și sufletului și minții”. Privarea insurgenței de sprijinul populației face imposibile acțiunile militare ale primilor.

În mod particular, populația afgană este constituită dintr-un amestec de etnii și triburi, cu tradiții puternice și un puternic spirit al identității și independenței. Afganistanul a fost răvășit de 30 de ani de război intern, iar constituirea societății civile a fost puternic deteriorată. Structurile tribale, ierarhia tradițională a acestora a fost subminată în mod deliberat de către insurgență. Slăbiciunea statului de drept și corupția extinsă au dus la scăderea încrederii populației în eficiența și capacitatea propriilor guvernanți de a scoate țara din criză.

Concepția nouă a operațiilor din Afganistan duce la riscuri recunoscute și asumate de către ISAF, prin limitarea folosirii sprijinului aerian asupra locațiilor rezidențiale și în alte situații de natură să producă un număr mare de pierderi în rândul populației civile. De asemenea, limitarea operațiilor și mutarea centrului de greutate de pe acțiunile cu caracter pur militar, pe cele de reconstrucție, precum și limitările în folosirea forței, conduc la creșterea riscurilor și expunerii militarilor coaliției. Directiva ISAF, pe lângă liniile generale de conducere a operațiilor, prevede și în amănunt modul de folosire a Forței de Securitate Afgane (ANSF) în interacțiunile directe cu populația civilă. Se constată o schimbare a abordării operațiilor, prin mutarea obiectivului de pe cel de a controla zone cheie din teritoriul afgan, pe cel de stabilire a misiunilor într-o abordare manevrieră, cu influențe doctrinare britanice (*maneuverist approach*)⁵.

⁴ News of the last Caliphate, www.khilafah.com

⁵ *Army Doctrine Publication, Land Operations, Directorate General Development and Doctrine.*

Astfel, în contextul abordării menționate, arhitectura spațiului operațiilor se conturează pe operații în adâncimea dispozitivului sau *deep operations*, operații la contact (*close operations*) și operații în spatele dispozitivului propriu (*rear operations*). Trebuie menționat că, definind mediul operațional, nu trebuie să ne limităm doar la imaginarea unui cadru geografic, ci și prin termeni funcționali/ acționali. De exemplu, pentru acțiuni în adâncime (*deep operations*) nu trebuie asimilate doar acțiunile cinetice, în spatele dispozitivului inamic, precum lovituri aeriene, ci și acele acțiuni care configurează spațiului operațional, precum acțiunile psihologice. Astfel, în Afghanistan pot fi asimilate acțiunilor în adâncime și cele specifice PSYOPS sau culegerii de informații. Operațiilor în adâncimea dispozitivului adversarului (*deep operations*) le pot fi asimilate următoarele acțiuni: operațiile armatei pakistaneze în F.A.T.A (Federally Administered Tribal Areas), precum și în Swat Valley, pe teritoriul propriu, pentru limitarea influenței grupurilor insurgente; atacurile cu drone asupra liderilor cheie ai talibanilor și ai celorlalte organizații afiliate, pentru dislocarea comenzii adversarului; controlul unor zone importante pentru activitatea insurgenților, în apropierea graniței cu Pakistanul, pentru întreruperea fluxului logistic al acestuia, acțiunile operative de informații; acțiunile PSYOPS. Operațiile la contact (*close operations*) constau în identificarea și anihilarea capacității acționale a insurgenților; acțiuni de reconstrucție prin activități și proiecte ale PRT-urilor (Project Reconstruction Teams); instruirea și pregătirea armatei afgane prin ANA Training Programme și alte programe similare; instruirea și asistența în pregătirea entităților polițienești afgane; protejarea populației și obiectivelor cheie împotriva acțiunilor insurgenților; activitățile CIMIC.

În cadrul operațiilor de sprijin (*rear operations*) sunt incluse: asigurarea libertății de mișcare a trupelor aliate și a populației civile; protejarea unor zone și obiective civile și militare împotriva acțiunilor insurgenților; acțiuni de deminare a unor obiective și căi de acces; info ops/ media.

Ținând cont de arhitectura operațiilor din Afganistan, precum și de misiunile primite, se poate spune că rolul trupelor românești în dispozitivul trupelor aliate este preponderent legat de operații de sprijin al efortului principal, majoritatea misiunilor contingentului național fiind regăsite în acest spectru de acțiuni. Relaționarea trupelor proprii cu acțiuni în sprijinul efortului principal nu duce la estimarea creșterii siguranței militarilor români. Dimpotrivă, trupele din adâncimea dispozitivului coaliției (determinare pur operațională, nu geografică), pot executa misiuni cu caracter pur militar de natură „deep ops”, „close ops” și „rear ops”, misiuni ce duc la expunerea ridicată a personalului propriu. Următorii factori de influență pot duce la scăderea siguranței trupelor românești: preponderența acțiunilor cu caracter

militar, în detrimentul celor cu caracter de relaționare cu populația civilă sau de conducere a unor proiecte de reconstrucție, limitarea folosirii forței și, în particular, limitarea sprijinului aerian aliat, particularitățile luptei de insurgență, care nu vizează punctele tari ale adversarului și vizează punctele vulnerabile ale dispozitivului coaliției (structuri de comandă, lanțul logistic, puncte cu impact media, provocarea de pierderi în rândul coaliției etc.), încercarea de a destabiliza zonele pacificate, precum și creșterea influenței insurgenților în zonele neutre.

Factorii menționați duc la creșterea importanței contingentului românesc prin misiunile primite de acesta, precum și prin poziționarea zonelor de responsabilitate.

Abordarea impusă de comandantul ISAF duce la o schimbare în cultura organizațională a ISAF și o înțelegere deplină a misiunii principale de către întreg personalul, până la nivel soldat. În sensul directivei, ISAF încearcă să transforme populația afgană într-un partener pentru stabilizarea țării prin creșterea dialogului cu populația civilă, interpunerea în relaționarea contingentelor țărilor participante cu populația civilă a forțelor de securitate afgane, protejarea populației de efectele acțiunilor militare, protejarea simbolurilor religioase și culturale afgane, dar presupune și o reevaluare a priorităților și o redimensionare a riscurilor pierderilor în rândul forțelor aliate.

Făcând o paralelă cu schimbarea strategiei în Irak, după 2007⁶, când președintele George Bush a anunțat schimbarea centrului de greutate al operațiunii pe securitatea populației, dublarea eforturilor de reconstrucție și sprijinul reformelor politice, numărul pierderilor în rândul forțelor americane a crescut brusc, dar după doi ani violența mișcării de insurgență a ajuns la manifestări sporadice. Aceasta se produce datorită ritmurilor diferite de răspuns ale populației civile și insurgenților la aceiași stimuli, prin adaptarea mult mai rapidă a mișcării de insurgență care caută să exploateze punctele vulnerabile ale strategiei de contrainsurgență și inerției populației civile. În timp, masa populației civile va răspunde implementării măsurilor, iar centrul de greutate al acesteia se va muta din zona neutră în zona de influență dorită.

Măsurile de limitare a forței, ce însoțesc schimbarea strategiei forțelor coaliției în Afganistan, duc, inițial, la creșterea expunerii trupelor proprii și pot conduce la creșterea pierderilor, în special în rândul țărilor fără sisteme de armament cu capacitate de lovire foarte mare, care se bazează, în anumite situații, pe sprijinul aerian american. În rândul țărilor menționate, cu vulnerabilitate imediată, se află și forțele românești, care nu dispun de capacități de lovire a adversarului puternice și nici de mijloace de susținere a unor proiecte de reconstrucție în zona de responsabilitate. Capacitatea de

⁶ Steven Metz, *Decisionmaking in Operation Iraqi Freedom: The strategic Shift of 2007*.

adaptare la condiționările și oportunitățile noii strategii, în special a comandanților de la nivel tactic, poate limita vulnerabilitățile dispozitivului propriu, respectiv a pierderilor posibile. Din acest punct de vedere, tocmai lipsa sistemelor de armament și a capacităților de sprijin aerian poate constitui un avantaj pentru trupele românești, în condițiile folosirii restrictive a acestor mijloace în perioada anterioară emiterii directivei operative și astfel lipsei creării dependenței de aceste sisteme.

Putem concluziona că schimbarea strategiei în Afganistan aduce creșterea oportunităților de soluționare favorabilă a conflictului pe termen mediu, dar și posibilitatea a creșterii pierderilor în rândul forțelor aliate pe termen scurt. Adaptabilitatea și capacitatea de luare a deciziei la nivel tactic redus reprezintă cheia reducerii pierderilor și menținerii inițiativei în zona de responsabilitate.

BIBLIOGRAFIE

- Comandamentul Operațional Întrunit „Mareșal Alexandru Averescu”,
Istoricul evoluției conflictului din Afganistan,
www.jointophq.ro/teatreoperatii/
- International Security Assistance Force Headquarters, *Tactical directive*, Kabul, Afghanistan, 6 July, 2009.
- News of the last Caliphate, www.khilafah.com.
- Directorate General Development and Doctrine, *Army Doctrine Publication, Land Operations*, May 2005.
- Metz Steven, *Decisionmaking in Operation Iraqi Freedom: The strategic Shift of 2007*, ISS 2010
- Tyson Ann Scott, *The Washington Post*, 5 may 2009.

DIMENSIUNEA INFORMAȚIONALĂ A SPAȚIULUI DE LUPTĂ MODERN

THE INFORMATIONAL DIMENSION OF THE MODERN FIGHT SPACE

Mr.drd. Gheorghe STOIU*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Cine stăpânește informația stăpânește totul. Confruntarea în plan informațional este, deopotrivă, fizică, pentru că se vizează distrugerea senzorilor de informație și a canalelor de comunicație ale adversarului, și în același timp, în spațiul virtual, pentru că vizează supremația informațională.

The one who masters information has absolute power. The informational confrontation is at the same time both physical, as it is meant to destroy the enemy informational sensors and communication lines, and virtual, as it aims at achieving informational supremacy.

Cuvinte cheie: superioritate informațională, dominație informațională, supremație informațională.

Keywords: *information superiority, information dominance, information supremacy.*

Era informațională reprezintă perioada în care transmiterea informației devine mai rapidă decât deplasarea fizică și cuprinde sfârșitul secolului XX (după 1970) și începutul secolului XXI. Promotorul acestei etape este tehnologia informației sau tehnologia informației și comunicațiilor și reprezintă tehnologia utilizată pentru prelucrarea informației. În particular, constă în folosirea calculatoarelor și software-ului pentru conversia, stocarea, protecția, prelucrarea, transmiterea și regăsirea informației de oriunde și oricând.

Caracteristicile erei informaționale constau în dependența de rețele electronice și în manipularea, prelucrarea și schimbul de informații cu viteza luminii¹. Acestea au produs transformări fundamentale în toate domeniile de

* e-mail: gigi_stoiu69@yahoo.com

¹ C. Alexandrescu, G. Alexandrescu, G. Boaru, *Sisteme informaționale – fundamente teoretice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.

activitate, inclusiv în cel militar, iar dezvoltările rapide în tehnologie și, în special, în domeniul informațional au determinat ca situația geostrategică din zilele noastre să devină din ce în ce mai complexă.

Principalele efecte ale erei informaționale asupra domeniului militar sunt următoarele: timpul și distanța vor deveni mai puțin importante ca și constrângeri; evenimentele vor fi influențate de un număr mai mare de factori internaționali; granițele dintre participanții internaționali vor deveni tot mai ne semnificative; guvernele democratice și economiile libere de piață vor înflori, dar nu vor deveni unicele forme de guvernare sau organizare economică; tendințele spre regionalizare și globalizare se vor accentua; discrepanța dintre bogați și săraci va crește; amenințările pot apărea din tot mai multe surse difuze, iar războiul asimetric reprezintă un real pericol, deși nu este nou, pentru securitatea națională; strategia și tactica se vor schimba; oricât de importante sunt tehnologiile informației și comunicațiilor, acestea nu sunt singurele care înregistrează evoluții evidente; revoluția reală în domeniul militar se realizează prin combinarea tehnologiei informației și comunicațiilor cu alte tehnologii care au aplicații în mediul militar.

Era informațională a început să producă schimbări în organizarea și structura tuturor elementelor societății, inclusiv în domeniul militar. Astfel, fluxurile informaționale între nivelurile ierarhice au crescut ca volum și viteză. Comanda și controlul rămân aceleași elemente sensibile, iar necesitatea elaborării unor decizii la fața locului este recunoscută ca fiind una reală.

Comunicațiile globale accelerează și extind cunoașterea evenimentelor, problemelor și preocupărilor din toate zonele lumii. În era informațională, pe primul plan se situează exploatarea tehnologiei informației pentru a utiliza potențialul exploziv al răspândirii și prelucrării rapide a acesteia. Acestea, la rândul lor, revoluționează modul în care interacționează statele, instituțiile și oamenii, schimbă radical principiile tradiționale ale managementului și organizării. Implicațiile militare ale noii științe a organizării care tratează comparativ modelele de sisteme ierarhice și distribuite sunt încă în studiu.

În mod evident, tehnologia erei informaționale și ideile managementului modern exercită o mare influență asupra armatelor în ceea ce privește organizarea, dotarea, instruirea, lupta și operația, protecția și modul în care participă la rezolvarea conflictelor.

Rolul mediului informațional în desfășurarea acțiunilor militare

Informația este elementul principal al domeniului informațional, dar depinde în mare măsură de celelalte domenii. Are punctul de inițiere în domeniul fizic (data), dar domeniul cognitiv este cel care decide ce este informație și ce nu, unde este așezată și la ce folosește.

Lupta modernă, dusă de mari unități (unități) de diferite tipuri, necesită preluarea și transferul rapid al informațiilor în întreg spațiul de luptă. Există patru stadii cheie ale ciclului de viață al informației: crearea, culegerea, diseminarea și utilizarea ei. Aceste stadii sunt distincte, deși au multe caracteristici în comun.

Dezvoltarea tehnologică a afectat viteza și volumul culegerii și diseminării informației. Revoluția informațională a condus la dezvoltarea unor sisteme moderne interconectate și interdependente, care nu pot fi conduse manual.

Pentru a înțelege dimensiunea informațională a spațiului de luptă este necesar să caracterizăm succint mediile informaționale care au un impact important asupra organizării și desfășurării acțiunilor militare, astfel:

- *mediul informațional global* cuprinde personalitățile, organizațiile, sistemele etc., multe dintre ele în afara controlului militar sau al autorităților naționale de conducere care colectează, prelucrează și distribuie informații publicului național și internațional;

- *infrastructura informațională națională* cuprinde rețelele de comunicații publice și private, tehnologiile de satelit, terestre și radio care livrează informațiile instituțiilor și la domiciliul persoanelor, informația și conținutul acestora care circulă în infrastructură pentru baze de date, terminalele tehnice și software pentru accesul la informații, personalul care furnizează, prelucrează, stochează și generează noi informații etc.;

- *mediul informațional militar* constă din sistemele informaționale și structurile organizatorice proprii și ale adversarului, militare și de alte categorii care sprijină sau influențează în mod semnificativ operațiile militare;

- *infrastructura informațională a apărării* cuprinde resursele necesare pentru transferul și prelucrarea informațiilor, stocarea datelor și afișarea acestora, mijloacele tehnice pentru comandă și control, cercetare și alte categorii de mijloace pentru transmiterea vocii, imaginilor fixe și în mișcare, servicii multimedia etc. utile sistemului de apărare;

- *sistemele informaționale* constau din infrastructura, structurile organizatorice, personalul și componentele care colectează, prelucrează, stochează, transmit, afișează, distribuie și acționează în conformitate cu informațiile obținute.

Mediul informațional este reprezentat de spațiul unde personalul uman și sistemele automatizate observă, se orientează, decid și acționează în conformitate cu informațiile și, de aceea, constituie mediul de elaborare a deciziilor.

Mediul informațional are trei dimensiuni ce interacționează între ele: fizică, informațională și cognitivă.

Dimensiunea fizică este constituită din sistemele de comandă și control și infrastructurile de sprijin care permit personalităților și organizațiilor să conducă operații în toate domeniile: aerian, maritim, terestru, spațial. Aceasta cuprinde și platformele fizice, rețelele de comunicații, mijloacele de transmisiuni, infrastructura teritorială, tehnologiile, grupurile de indivizi și populația. Dimensiunea fizică este cea mai ușor de măsurat și, în consecință, puterea de luptă este evaluată, în primul rând în cadrul acesteia.

Dimensiunea informațională este aceea în care informația este colectată, prelucrată, stocată, diseminată, afișată și protejată. În cadrul acesteia au loc comanda și controlul forțelor, mijloacelor și sistemelor de armament și este transmisă intenția comandantului. Ea constă din fluxul informațional și conținutul acestuia și, ca urmare, reprezintă dimensiunea care trebuie protejată.

Dimensiunea cognitivă este cea mai importantă și cuprinde mintea factorului de decizie și publicului țintă. În cadrul acesteia oamenii gândesc, discern, vizualizează și decid. Ea este influențată de ordinele comandantului, instruire și alte motivații personale. Luptele și campaniile pot fi pierdute în domeniul cognitiv. Factori ca leadership-ul, moralul, nivelul de coeziune, emoția, starea mentală, nivelul de instruire, experiența, cunoașterea situației, precum și opinia publică, percepțiile, mass-media, informațiile publice și zvonurile influențează această dimensiune.

Clima, terenul și efectele sistemelor de armament (ca de exemplu impulsul electromagnetic sau căderile de energie electrică) afectează mediul informațional, dar nu fac parte din el.

Mediul informațional reprezintă una dintre componentele spațiului de luptă. Partea din mediul informațional al spațiului de luptă al comandantului cuprinde activitățile informaționale care afectează o operație. Comandanții determină aceste activități și sistemele informaționale, precum și pe cele pe care le pot influența. Activitățile din mediul informațional pe care comandanții nu le pot influența îi determină să-și asume riscuri sau să acționeze pentru a le micșora.

Mulți actori semnificativi din mediul informațional pot afecta comanda și controlul operațiilor militare la nivel tactic, operativ și strategic, probabil încă înainte de începerea acestora. Exemple ale unor asemenea actori sunt: guvernele străine; organizațiile guvernamentale naționale; organizațiile nonguvernamentale; organizațiile care coordonează eforturile internaționale; elementele sociale și culturale și liderii acestora; liderii militari, partenerii multinaționali și adversarii; personalitățile capabile să comunice cu publicul mondial; mass-media. Complexitatea relațiilor dintre factorii politici, strategici, tehnologici și militari solicită adoptarea unei perspective largi privind modul în care operațiile și mediul informațional se influențează reciproc.

Factorii care pot modifica mediul informațional pe termen lung sunt cei prin care grupările umane (națiunile, triburile, familiile) se organizează, guvernează, interacționează ca grupuri (culturale, sociale, religioase), sunt influențate regional (stabilitate, alianțe, relații economice), sunt avansate din punct de vedere tehnologic.

Factorii pe termen mediu pot cuprinde ascensiunea și declinul liderilor, competiția dintre grupuri privind resursele sau obiectivele, încorporarea tehnologiilor specifice în infrastructura informațională și întrebuințarea resurselor de către organizații pentru a obține avantaje din tehnologia și infrastructura informațională.

Factorii pe termen scurt includ starea vremii, disponibilitatea resurselor limitate de a sprijini sau realiza tehnologii informaționale specifice și capacitatea de a extinde / menține senzorii și infrastructura informațională portabilă în raioanele distante.

Componenta informațională a câmpului de luptă modern a suferit cele mai mari transformări în timp, trecând de la stadiul de liant al conducerii la nivelul de element al acțiunii militare. Astfel, componenta informațională se regăsește cu pondere foarte mare în cadrul componentei energetice căreia îi conferă eficiență. Această componentă joacă deja un rol esențial în ceea ce se numește precizia loviturilor, acuratețea selectării țintelor, concentrarea efortului loviturilor, ghidarea în spațiul de luptă etc.

O analiză a informației vitale în domeniul militar trebuie să pornească de la faptul că obiectivul este reprezentat de obținerea *avantajului informațional* și, în final, energetic, față de adversar.

În acest sens, se poate vorbi de o anume ierarhizare pe trei niveluri ale avantajului informațional, fiecare nivel reprezentând atât o atitudine, cât și o percepție, iar aceste niveluri sunt: superioritate informațională, dominație informațională și supremație informațională (information superiority, information dominance, information supremacy).

Superioritatea informațională este acea capabilitate de a colecta, procesa și distribui un flux fluent, neîntrerupt de informații în cadrul forțelor proprii, concomitent cu exploatarea sau întârzierea, întreruperea, distrugerea abilității adversarului de a face același lucru.

Manifestarea unuia sau altuia dintre cele trei niveluri depinde în mare măsură de nivelul tehnologic al celor în dispută coroborat cu gradul de educație și instruire, cu parametrii de calitate ai comandamentelor și statelor majore, caracteristicile culturale, religioase, psiho-comportamentale generale ale factorului uman. Este greu de definit care sunt elementele care decid nivelul avantajului informațional și cu atât mai mult al exprimării cuantificate a unor anume posibile stări, sau de exprimare riguroasă în anume plaje de analiză. În lucrarea „Război și antirăzboi” Alvin Toffler exprima temerea că

cea mai mare putere informațională a lumii, SUA, este și cea mai vulnerabilă chiar și în fața unor țări cu o putere economică redusă, dar care beneficiază de câteva „creiere” și calculatoare, de multe ori reieșind faptul că depinzi de o banală siguranță fuzibilă.

Definirea unuia dintre cele trei niveluri se poate face ținând cont de:

- posibilitatea de a culege o cantitate mare de informații din mai multe surse și medii (politic, militar, social, economic, electromagnetic, informatic, religios, natură), cu privire la adversar și trupe proprii, atât din zona de responsabilitate, cât și din cea de interes, necesare actului decizional;
- reducerea probabilității de utilizare a informațiilor false sau cu valoare de interes nulă, prin adoptarea de tehnici și proceduri eficiente de culegere și autentificare;
- performanțele tehnicii destinate culegerii de informații și capacitatea acestora de preluare a informațiilor în format fix (imagini, sunete), care fac posibilă transmiterea acestora sub formă de date și prelucrarea lor automată;
- capacitatea sistemelor de comunicații de a vehicula întregul flux de informații cu autenticitate ridicată și în timp scurt;
- gradul de protecție și securitate a datelor și informațiilor cu privire la trupele proprii și la acțiunile acestora;
- capacitatea organelor de conducere de a utiliza informațiile respective, de a le concretiza sub forma deciziilor, astfel încât să devanseze acțiunile probabile ale inamicului.

Activitățile informaționale din spațiul de luptă modern

Aceste activități implică obținerea, transportul, prelucrarea, conversia, distribuția, utilizarea, protecția, exploatarea și managementul informațiilor.

Colectarea constă în achiziția și filtrarea inițială a datelor pe baza nevoilor planificate și prezentarea lor într-o formă adecvată transmiterii. Aceste informații vizează misiunea, adversarul, trupele proprii, terenul, starea vremii și timpul la dispoziție. Procesul de obținere a informațiilor se realizează cu ajutorul sistemelor electronice, al activităților operative de cercetare și recunoaștere, al cercetării strategice, operative și tactice, prin conlucrarea cu organele de poliție și mass-media etc.

Transportul asigură comunicarea informațiilor și a datelor la dispozitivele de recepție ale destinatarilor.

Prelucrarea datelor implică stocarea, extragerea din dispozitivele de memorie, actualizarea, filtrarea și sinteza lor pentru a rezulta minimum de informații într-o formă utilizabilă.

Conversia informațiilor constă în transformarea acestora dintr-o formă în alta fără pierderi și fără modificarea preciziei lor în scopul transmiterii și afișării sub formă de text, de imagini în format fix și în mișcare, de date pentru calculatoare etc.

Distribuția (diseminarea) informațiilor reprezintă transmiterea informațiilor prelucrate potențialilor utilizatori.

Utilizarea informațiilor (după ce datele sunt obținute, analizate și verificate) are ca scop actualizarea și cunoașterea situației reale pentru a perfecționa continuu sau pentru a adapta deciziile, planurile și acțiunile militare.

Protecția informațiilor implică analiza vulnerabilității forțelor și mijloacelor proprii de comandă și control la acțiunile de natură electronică, de distrugere fizică, inducere în eroare, și de propagandă ale adversarului precum și stabilirea mijloacelor, aplicarea și verificarea măsurilor de contracarare. Elementele de infrastructură ce trebuie protejate sunt bazele de date, rețelele de calculatoare, sistemele de comunicații, de cercetare și mijloacele auxiliare din cadrul acestora.

Exploatarea informației este acțiunea prin care se obțin avantaje pentru scopurile operaționale militare din orice informație achiziționată. Aceasta implică interceptarea și analiza mesajelor adversarului, extragerea informațiilor din bazele lui de date, întreprinderea măsurilor de denaturare, degradare sau manipulare a capacităților informaționale ale acestuia.

Denaturarea informațiilor adversarului se realizează prin măsurile de atac la adresa comenzii și controlului vizând influențarea, degradarea sau distrugerea informației și a sistemelor informaționale ale acestuia.

Managementul informației constă în coordonarea și sincronizarea atentă a informației și a sistemelor informaționale și cuprinde: managementul spectrului electromagnetic, alegerea surselor și a sistemelor ce se utilizează, asigurarea unor fluxuri informaționale fiabile (cu integrarea pe verticală și orizontală), interceptarea informațiilor de la mai multe surse.

Concluzii

Activitatea informațională asigură legătura între realitatea obiectivă (domeniul fizic) și domeniul cognitiv (oamenii cu cunoștințele și experiența lor) în care informațiile primare (datele) sunt culese, transmise, memorate, regăsite, prelucrate și dimensionate.

În situații de război se acordă atenție deosebită obținerii avantajului informațional asupra adversarului, sub forma superiorității, dominației sau supremației, ceea ce constituie o condiție esențială pentru obținerea succesului.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandrescu C., Alexandrescu G., Boaru G., *Sisteme informaționale – fundamente teoretice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009.
- Cristea D., Roceanu I., *Războiul bazat pe rețea provocarea erei informaționale în spațiul de luptă*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
- JP 3-13, *Information Operations*, Department of Defense, Washington, DC, 2006.
- Mureșan M., Văduva G., *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.
- Roceanu I., *Fundamente ale sistemelor C4I*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004.
- Petrescu S., *Informațiile a patra armă*, Editura Militară, București, 1999.
- Păun V., Stan M., *Spațiu de conflict informațional*, Editura Humanitas, București, 1998.
- Rizescu A., *Conflicte armate de mică intensitate la frontiera dintre milenii* publicat în lucrarea „Armata României la început de secol”, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2001.
- Târnăcop Cătălin-Marius, *Tendențe Strategice, Natura confruntărilor viitoare*, Editura Militară, București, 2003.
- Toffler A. și H., *Război și antirăzboi: supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, București, 1995.

ROLUL FORȚELOR ARMATE ÎN ECUAȚIILE DE SECURITATE DIN ORIENTUL MIJLOCIU EXTINS

THE ROLE OF THE GREATER MIDDLE EASTERN ARMED FORCES IN THE SECURITY EQUATIONS

Drd. Cristian TUDOR*

Ministerul Afacerilor Externe al României

Arhitectura globală este definită prin evoluția implacabilă și traiectoria asimetrică a amenințărilor și riscurilor, din ce în ce mai sofisticate, la adresa stabilității internaționale. Orientul Mijlociu¹ a fost un factor ce a contribuit direct la modelarea unui mediu de securitate internațional, aflat într-o continuă dezvoltare, această regiune fiind, în mod cert, gazda variatelor forme de conflicte și crize, sau punctul de plecare pentru tulburări regionale.

Articolul încearcă să evidențieze rolul forțelor armate în ecuațiile de securitate din Orientul Mijlociu Extins în secolul XXI.

The global security architecture is being defined by the implacable evolution and asymmetrical trajectory of the increasingly sophisticated threats and risks to international stability. Middle East has been a direct contributor to the shaping of the constantly developing international security environment since this region represents an outstanding undeniable host for various forms of conflict and crisis or the starting point for regional disorder.

The paper will attempt to outline the role of the Greater Middle Eastern armed forces in the security equations of the 21st Century.

Cuvinte cheie: Orientul Mijlociu, securitate, conflicte, instabilitate, insecuritate.

Keywords: Middle East, security, conflicts, instability, insecurity.

* e-mail: cristiantudor_2005@gmail.com

¹ Pe parcursul întregii lucrări vom face referire, în mod constant, la două concepte: *Orientul Mijlociu* și *Orientul Mijlociu Extins* (sau regiunea extinsă a Orientului Mijlociu). Prin termenul *Orientul Mijlociu* vom înțelege dimensiunea tradițională a acestuia, respectiv: Israel, Teritoriile Palestiniene, Siria, Iordania, Egipt, Liban, dar și țările arabe din nordul continentului african (Maghrebul arab). *Orientul Mijlociu Extins* constituie un decupaj geostrategic care cuprinde toate statele arabe și nearabe din Nordul Africii (Maghreb), Orientul Mijlociu tradițional (Mashreq) și Golful Persic. În mod natural, conceptul de Orientul Mijlociu Extins cuprinde Israelul și Iranul. Separat, din rațiuni strategice, acest concept lărgit va cuprinde Afganistanul, Pakistanul, dar și Turcia, care, deși s-ar putea considera că este mai apropiată de geopolitica euroasiatică, în ultima perioadă își reafirmă cu fermitate rolul de actor regional relevant în politica Orientului Mijlociu.

Modificările tectonice din politica internațională au condus la apariția unor riscuri și amenințări la adresa securității tot mai sofisticate. În mod natural, răspunsul societății umane a constat într-o adaptare constantă prin angajarea unui proces de transformare permanentă. Ca atare, evoluțiile structurale care au marcat finalul secolului XX și începutul secolului XXI reclamă rafinarea și sofisticarea instrumentelor, fie interne sau internaționale, de contracarare a noilor riscuri și amenințări.

La început de mileniu, lumea a intrat într-o nouă fază de evoluție, marcată de coexistența și confruntarea unor tendințe pozitive majore cu altele care generează riscuri și amenințări. Vechea ordine mondială, bazată pe logica bipolară, a dispărut, iar tranziția postbipolară s-a încheiat, în timp ce ideea configurării unei noi arhitecturi globale de securitate ocupă un loc tot mai important în cadrul preocupărilor comunității internaționale.

La nivel global, lumea continuă să rămână puternic conflictuală. Motoarele conflictelor operează atât în domeniul accesului la resurse, la mecanismele de distribuție a acestora și la piețele de desfacere, cât și în cel al diferențelor identitare de natură civică, etnică, religioasă, culturală sau ideologică. În pofida acestor elemente, probabilitatea unui conflict militar de mare amploare este redusă, în timp ce conflictele regionale și cele interne pot fi mai frecvente, iar efectul lor – direct sau cumulat – tinde să devină tot mai greu de controlat².

Suntem de părere că este unanim acceptat faptul că mediul de securitate internațional se află într-o rapidă și continuă modificare. Unele schimbări sunt lineare și previzibile, fie că decurg din evoluția obiectivă a mediului de securitate, fie că sunt rezultatul unor strategii și programe. Altele au caracter surprinzător, seismic sau de discontinuitate strategică și sunt însoțite de o doză de incertitudine semnificativă ca natură, amploare și durată.

Prezentul și viitorul conceptului de securitate a fost afectat în mod categoric de evenimentele de la 11 septembrie 2001. Cu toate acestea, în pofida evoluției securității, acțiunile militare și campaniile de contra-insurgență purtate în numele *războiului împotriva terorismului* ar sugera o revenire violentă și brutală la securitatea tradițională statocentrică³.

Există o legătură directă între modificarea coordonatelor strategice ale politicii globale și Orientul Mijlociu, ca areal geostrategic. Indiferent din ce perspectivă ar fi privit, Orientul Mijlociu este un subiect de actualitate care prezintă importanță majoră în dinamica globală de securitate prin conflictele

² *Strategia de Securitate a României*, online: <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>, pag. 10, accesat la 12 martie 2010, ora 20:30.

³ Miguel de Larrinaga and Marc G. Doucet, *Sovereign power and the biopolitics of human security*, Security Dialogue, vol. 39, no. 5, October 2008, p. 518.

sale interetnice și interconfesionale complexe, reprezentând, în mod incontestabil, un focar de instabilitate care iradiază întregul mapamond. În ultimii 10 ani, Orientul Mijlociu a făcut obiectul unor transformări masive care au condus la modificarea echilibrului de forțe regionale și la creșterea insecurității propagate către spațiul exterior acestei regiuni.

Exportul de insecuritate din zona extinsă a Orientului Mijlociu în plan internațional constituie, în fapt, un efect al fenomenului de globalizare a insecurității. Globalizarea securității, ca metodă centrală de înțelegere a manierei contracarării consecințelor negative asupra securității, este mecanismul principal care demonstrează importanța și magnitudinea interdependențelor globale de securitate⁴.

Orientul Mijlociu rămâne însă un termen ambiguu. Din punct de vedere geografic reprezintă un subcontinent fără granițe în mod clar delimitate, fiind utilizat ca sinonim pentru Orientul Apropiat, în opoziție cu Orientul Îndepărtat. Orientul Mijlociu poate fi perceput ca fiind o „simplă” regiune, în care istoria demonstrează, din nou, că interesele geostrategice și militare au fost factorul catalizator al denumirilor utilizate. Cu alte cuvinte, regiunile au fost *botezate* de către inventatorii lor pe baza intereselor acestora și, implicit, a concepțiilor acestor inventatori asupra securității⁵.

Conceptul politic de Orient Mijlociu a fost definit de obiectivele marilor puteri. Destinele popoarelor din Orientul Mijlociu continuă să fie determinate, ca și în ultimele câteva sute de ani, de puteri externe, în principal occidentale, care, la rândul lor au viziuni și interese divergente privind zona în sine.

Orientul Mijlociu constituie însă o zonă de necongruență majoră între națiuni (factor identitar) și stat teritorial (suveranitate). În regiunea arabă a Orientului Mijlociu Extins dilema se formulează ca o națiune/mai multe state, iar în regiunea nearabă a aceleași regiuni predomină statul multinațional, un stat/mai multe națiuni⁶.

Orientul Mijlociu reprezintă un subsistem regional în care anarhia sistemului internațional generează insecuritate profundă și o luptă interminabilă pentru putere. Anarhia arenei internaționale nu semnifică haosul complet sau absența structurii și a regulilor, ci mai degrabă lipsa unui guvern central care poate aplica regulile⁷. Orientul Mijlociu reprezintă o macro-regiune geopolitică, dar și un complex de securitate caracterizat de interdependențe de securitate majore.

⁴ Teodor Frunzeti, *Globalizarea securității*, Editura Militară, București, 2006.

⁵ Pinar Bilgin, *Whose 'Middle East'? Geopolitical inventions and practices of security*, International Relations 18, no. 1, 2004, pp. 25-41.

⁶ Raymond Hinnebusch and Anoushiravan Ehteshami, *The foreign policies of Middle East states*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2002.

⁷ Hedley Bull, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială*, Editura Știința, Chișinău, 1998, p. 12.

Analizând dintr-o perspectivă a abordării realiste a relațiilor internaționale, deciziile politice care au marcat destinul statelor și populațiilor Orientului Mijlociu contemporan nu au fost rezultatul unui proces decizional suveran. Interferența externă, ca mijloc deja consacrat în mod tradițional de realizare a diverselor interese, a subordonat majoritatea regimurilor politice din Orientul Mijlociu, făcându-le dependente de asentimentul și susținerea forțelor străine. În concluzie, ingerințele externe perse, coroborate cu efectele de subordonare create de dorința regimurilor politice din Orientul Mijlociu de a menține puterea, constituie elemente care au definit coordonatele și profilul regiunii.

În același timp, însă, analizând permeabilitatea ancestrală a regiunii Orientului Mijlociu dintr-o perspectivă antropologică, observăm că devenirea, modernizarea și dezvoltarea politică a statelor-națiune din această regiune sunt procese natural-istorice care s-au produs fără să genereze, însă, suficiente rezultate cuantificabile. Aceste evoluții incomplete ranforcează convingerea conform căreia sistemul statal, în această parte a lumii, este în curs de consolidare incrementală.

Ciocnirea de interese occidentale pe teritoriul statelor din Orientul Mijlociu a avut un efect benefic, discutabil totuși în opinia unor specialiști, în diverse domenii sociale. Orientul Mijlociu a constituit, încă din secolul XVIII, o regiune atractivă pentru dominarea căreia forțe rivale au intrat în competiție. Prezența puterilor colonizatoare a cauzat apariția unor procese de modernizare și dezvoltare⁸. Răspândirea influenței occidentale nu s-a produs însă în mod uniform și universal. În consecință, s-a putut remarca incapacitatea populațiilor de a absorbi un quantum semnificativ de influență, atât datorită faptului că procesele au fost impuse din exterior, dar și ca urmare a faptului că, de cele mai multe ori, proiectele externe aveau un grad scăzut de aplicabilitate, nefiind individualizate.

În plus, există și un alt element care trebuie avut în vedere, respectiv răspunsul statelor din regiune la ingerințele, interferențele actuale care provin din exterior și care afectează lumea arabo-musulmană. Se vorbește foarte mult astăzi în lumea occidentală, mai degrabă mai mult decât în lumea arabo-islamică, despre o criză de modernitate care ar străbate de la un cap la altul teritoriile aflate sub sceptrul religiei islamice. Modernitatea, în înțelesul ei comun, occidental, este o noțiune asociată, de cele mai multe ori, în mediile islamice, cu felul de viață occidental, cu laicitatea structurilor sociale occidentale⁹.

⁸ Beverley Milton-Edwards, *Contemporary politics in the Middle East*, 2nd edition, Polity Press, Cambridge, 2008, p. 4.

⁹ Laura Sitaru, *Criza de Modernitate a Lumii Arabo-Islamice*, online, <http://www.unap.ro/ro/unitati/cnap/doc/Criza%20de%20modernitate%20a%20lumii%20arabo-islamice.pdf>, accesat la 9 martie 2010, ora 14:15.

Putem argumenta că ineficacitatea țărilor din Orientul Mijlociu de a implementa cu succes modele externe de administrare și guvernare a constituit principala deficiență care a permis penetrarea acestora de către forțele externe. Absența unui veritabil sistem de stat instituționalizat și funcțional în termeni occidentali a sprijinit apariția unor viduri de putere care au reclamat, indubitabil, umplerea lor de către puterile externe. În acest context, este deosebit de importantă menționarea observației lui Barry Buzan care susține că lumea islamică este singura civilizație clasică ce nu a fost în măsură să se re poziționeze ca actor semnificativ global, după retragerea imperiilor occidentale¹⁰.

Vestita teorie structurală a imperialismului, formulată de Johan Galtung, argumentează faptul că statele periferice, inclusiv cele din Orientul Mijlociu, sunt subordonate în cadrul unei ierarhii globale dependente și conectate la puterile din centru (core-periphery relations), fiind în același timp puțin relevante unul în raport cu celălalt pe plan regional¹¹.

Abordarea orientalistă asupra originii și perpetuării conflictelor care macină Orientul Mijlociu, promovată de Edward Said, incriminează multitudinea de interferențe ale puterilor coloniale. Orientul se constituie într-o invenție europeană, Said considerând că dezvoltarea și progresul Europei sunt efectele proiectării puterii europene către Orient. Orientul reprezintă astfel contestatarul cultural, care a sprijinit definirea Europei printr-o juxtapunere antitetică, în calitate de imagine, idee, personalitate și experiență contrastantă¹².

Said sugerează fără echivoc rolul mesianic pe care l-a avut Occidentul în conturarea Orientului Mijlociu contemporan. Orientul a constituit la început o antrepriză culturală franco-britanică, urmând ca după al Doilea Război Mondial ascendența SUA ca actor aspirant în regiune să atragă după sine implicarea altor puteri euroatlantice.

Așa cum am arătat, regiunea Orientului Mijlociu este sursa primară a multiple conflicte și focare majore de instabilitate. Apariția Statului Israel însoțită de reacțiile militare ale statelor arabe a divizat comunitatea internațională, conducând la izbucnirea unei serii de războaie și la apariția unui sentiment de mahnire combinat cu resemnare, care nu încetează să persiste și acum în zona arabă a Orientului Mijlociu. Revoluțiile și loviturile de stat din perioada anilor 1950 și 1960 au fost printre primele elemente care au început să construiască reputația de instabilitate a lumii arabe. În perioadele 1980-1990, regimurile care au deținut puterea s-au remarcat printr-o

¹⁰ Barry Buzan, *New patterns of global security in the Twenty-First Century*, International Affairs 67, no. 3, July 1991, pp. 246-247.

¹¹ Johan Galtung, *A structural theory of imperialism*, Journal of Peace Research 8, no.2, 1971, pp. 81-98.

¹² Edward W. Said, *Orientalism*, Penguin, London, 2003, p. 2.

imobilitate ideologică. În acest timp, islamismul a continuat să prindă aderență într-un ritm constant, precum „o infecție care incubează”¹³.

Orientul Mijlociu, privit într-un mod singular și golit de esență antropologică, constituie o regiune afectată, ca multe altele din lume, de efectele modernizării, de absența unor procese politice viabile și a unei creșteri economice constante, dar și de îndatorare către Occident. Pe fond, suferințele populațiilor din această regiune sunt similare cu ale altor popoare din Africa sau din America Latină. În consecință, putem concluziona că, potrivit majorității specialiștilor, nu există alte mituri care ar putea exploda¹⁴, deși regiunea Orientului Mijlociu este percepută ca fiind unică, nu numai datorită complexității conflictelor, ci și prin prisma suprapunerii unei întregi mixturi de problematici care afectează dinamica globală de securitate.

Cu toate acestea, nu poate fi respins faptul că evenimentele din 11 septembrie 2001, când aderenți ai grupării Al-Qaida au atacat SUA, au condus la cronicizarea prejudecăților generaliste și stereotipice referitoare la *Orientul Mijlociu*. Realitatea ultimelor decenii, în principal de la finalul celui de-al Doilea Război Mondial, demonstrează că Orientul Mijlociu, spre deosebire de majoritatea regiunilor din lume, este caracterizat printr-o perpetuă natură hobbesiană, unde războiul și conflictele sunt inevitabile și endemice¹⁵. În contextul evenimentelor specifice care își au originea în acest spațiu, considerăm că teoria realistă a relațiilor internaționale cuprinde metodologia cea mai adecvată pentru a înțelege nașterea și devenirea Orientului Mijlociu, precum și procesele, transformările și tendințele acestei regiuni¹⁶.

În același timp, în accepțiunea unor observatori, această presupusă specificitate a *Orientului Mijlociu*, caracterizată prin conflicte și dispute interminabile, abuzuri de privilegiu și putere, precum și prin creșterea apetenței populațiilor din regiune pentru reformă și modificarea destinului politic, nu există¹⁷.

Prin extensie, în mod paradoxal, predilecția regiunii Orientului Mijlociu către alimentarea unor conflicte interminabile este ferm respinsă de majoritatea specialiștilor. Potrivit unor observatori, inventarea Orientului Mijlociu modern de către Occident și delimitarea frontierelor statelor în funcție de rațiuni și interese care nu au reflectat realitatea din teritoriu (și nici

¹³ Mark Allen, *The Arabs*, Continuum Books, London, 2006, p. 86.

¹⁴ Simon Bromley, *Rethinking Middle East politics*, Polity Press, Cambridge, 1994, p. 23.

¹⁵ Beverley Milton-Edwards, Peter Hinchcliffe, *Conflicts in the Middle East since 1945*, 3rd edition, Routledge, New York, 2008, p. 1.

¹⁶ Joseph Nye jr., *Descifrarea conflictelor internaționale*, Editura Antet, București, 2005, pp. 161-162.

¹⁷ Beverley Milton-Edwards, *Contemporary politics in the Middle East*, 2nd edition, Polity Press, Cambridge, 2008, p. 2.

nu au dorit să o reflecte) au constituit, în fapt, principalul factor declanșator al constelației de conflicte, care continuă să marcheze comunitatea internațională.

Mai exact, se poate argumenta faptul că imperialismul a fragmentat regiunea într-o multitudine de state relativ slabe și, într-o mare măsură, artificiale. Așa cum arăta Leon Carl Brown, statele din regiune, angajate într-o permanentă stare de tensiune și insecuritate, au căutat *patroni externi* și resurse pentru a performa în lupta regională pentru putere declanșată de fragmentarea fabricată de către Occident¹⁸.

Conflictele, în ansamblu, reprezintă un factor modelator al acestei regiuni, chiar dacă există dezbateri extensive privind originea și natura acestora. Internaționalizarea conflictelor din Orientul Mijlociu constituie o caracteristică esențială a profilului de securitate a regiunii. Chiar dacă nu sunt veritabili *stakeholders* în ecuația regională de securitate, statele din zonă nu performează în vid. Din aceste considerente, o trăsătură importantă o constituie magnitudinea rolului forțelor armate.

În acest context, predominanța forțelor armate din regiune în actul politic și rolul acestora în natura și procesul de formare a statului trebuie percepute în contextul unei dezbateri mai ample privind conflictul. Un alt element important este calitatea Orientului Mijlociu care rămâne cea mai militarizată regiune din lume¹⁹. Cheltuielile naționale pentru apărare în regiune (forțe armate și achiziționare, dezvoltare de arme și muniții) sunt mai mari decât în orice alte zone aflate în dezvoltare. Toate statele din Orientul Mijlociu cheltuiesc mai mult de 3% din PIB pentru apărare și înarmare²⁰.

Așa cum arată reputatul Stockholm International Peace Research Institute, Arabia Saudită, spre exemplu, se clasează pe locul 9 în topul statelor cu cele mai ridicate cheltuieli în domeniul militar, cu un total de 38,2 miliarde USD cheltuit în anul 2009, reprezentând 9,3% din PIB-ul aferent anului 2007²¹. În aceeași ordine de idei, potrivit unui studiu recent al reputatei companii de consultanță Frost & Sullivan privind piața de apărare în regiunea Orientului Mijlociu, până în 2014 cheltuielile pentru apărare vor depăși 100 de miliarde de USD²².

¹⁸ Leon Carl Brown, *International politics and the Middle East: old rules, dangerous game*, Princeton University Press, Princeton, 1984, p. 5.

¹⁹ Anthony H. Cordesman, *The Military balance in the Middle East – An Overview*, Centre for Security and International Studies, Washington D.C., 1998, p. 3.

²⁰ *Military expenditure as a share of GDP*, online, http://www.sipri.org/research/armaments/milex/resultoutput/milex_gdp accesat la 15 octombrie 2009, ora 11:00.

²¹ *15 Major defence spenders*, online, <http://www.sipri.org/research/armaments/milex/resultoutput/15majorspenders>, accesat la 15 octombrie 2009, ora 11:30.

²² *Business Intelligence Middle East on Middle East defence spending*, online, <http://www.bi-me.com/main.php?id=39979&t=1&c=62&cg=4&mset=>, accesat la 23 octombrie 2009.

Într-o astfel de arenă de conflict bazat pe intervenție militară și violență, rolul forțelor armate în sistemul politic regional uneori poate fi exagerat. Loviturile de stat militare și revoluțiile reprezintă caracteristici de bază ale Orientului Mijlociu. În plus, caracterul militar al statului a conturat regimurile militariste în state precum Irak, Siria, Libia și Egipt. Datorită acestui fenomen și, în parte, ca o cauză a acestuia, emergența soldatului-politician în combinație cu natura militaristă a statului regional are o influență directă de tipul cauză-efect în procesele politice din state precum Siria, Turcia, Libia și Irak. Această teorie este valabilă și în Israelul democratic, unde atributul de militar de succes atribuit oamenilor politici importanți (Yitzhak Rabin, Ariel Sharon, Ehud Barak) este promovat masiv și perceput drept o caracteristică importantă a liderului național²³.

Dominația autorității militare asupra sistemelor politice naționale nu este o chestiune specifică Orientului Mijlociu. Rămâne un factor caracteristic multora dintre regimurile din lumea a treia. La început, în anii 1960, rolul armatei în politica regională a fost perceput ca o dezvoltare pozitivă orientată către progres, avans tehnologic, modernizare, precum și promovare și apărare a agendei naționaliste a statului.

Ulterior, odată cu ultimele decenii ale secolului XX, sistemul internațional a fost martorul unei tranziții constante de la autoritatea militară la cea civilă. În pofida acestor modificări dramatice, situația din Orientul Mijlociu nu s-a lăsat afectată de trendul global. Așa cum afirma Fred Halliday, reputatul specialist în politica și economia Orientului Mijlociu, relațiile dintre state sunt dominate de suspiciune, opinie întărită de atitudinile populațiilor, acolo unde memoria recentelor războaie rămâne puternică²⁴.

Considerăm că trebuie făcută o distincție clară între forțele armate ale statelor arabe, ale Iranului, Israelului și ale Afganistanului și Pakistanului. Armata în statele arabe din Orientul Mijlociu are un rol esențial în menținerea puterii. Forțele armate sunt elemente centrale și esențiale în menținerea stabilității și securității interne. Merită a fi menționat, însă, că în accepțiunea statelor din regiune, stabilitatea și securitatea națiunii semnifică în fapt securitatea și apărarea regimului la putere. În consecință, armata este un instrument al puterii de stat, dar și o sursă de instabilitate pentru putere, acolo unde regimul dictatorial nu și-a subordonat forțele armate în mod eficace.

Armata Orientul Mijlociu arab nu este de tip profesionist, conscripția continuând să fie în vigoare. Forțele armate din Orientul Mijlociu, cu excepția celor ale Israelului despre care vom vorbi separat, nu sunt expediționare și

²³ Beverley Milton-Edwards and Peter Hinchcliffe, *Conflicts in the Middle East since 1945*, 3rd edition, Routledge, New York, 2008, p. 4.

²⁴ Fred Halliday, *The Middle East at the millennial turn*, Middle East Report, Winter 1999, p. 5.

flexibile. Doctrina, tipul și nivelul de instrucție sunt specifice armatelor concentrate pe abordarea riscurilor și amenințărilor convenționale. Armata nu este modernizată și nu este tratată ca un fenomen aflat în evoluție și dezvoltare; statele alocând resurse considerabile pentru înarmare, nu pentru îmbunătățirea nivelului și pregătirii forțelor armate sau pentru creșterea moralului trupelor.

Având drept bază argumentele prezentate, putem considera că armatele în Orientul Mijlociu sunt un *bun* pentru regimul de stat, doar prin prisma potențialului acestora de a proiecta putere în sensul clasic și de a rezolva crize tradiționale, precum reprimarea unor revolte, controlul mulțimilor, răspunsul în cazul unor agresiuni convenționale.

Armata și structurile speciale de informații din statele Orientului Mijlociu arab nu constituie forțe caracterizate prin agilitate sau flexibilitate. Capabilitățile acestora sunt relativ limitate și au o alură extrem de statică. În aceste state, armata este coruptă, inefficientă, dar considerată un element central al societății. În același timp, armata este bine văzută în societățile locale, fiind considerată o instituție esențială și respectată. Mai mult decât atât, la nivelul acestor societăți, armata beneficiază de prestigiu și reputație, însă dintr-o altă perspectivă, aceea a poziției în cadrul comunității și societății respective.

Cu toate acestea, multe dintre statele arabe au recunoscut necesitatea dezvoltării unor forțe armate competitive. Dintre acestea, trebuie menționate state precum Arabia Saudită, Iordania, Maroc și Egipt, care au început să investească masiv în procesul de transformare a armatei, conștientizând imperativul adaptării capacităților în fața amenințărilor și riscurilor sporite. De menționat că toate aceste țări au relații speciale cu SUA, Uniunea Europeană și alte state occidentale și europene și beneficiază de expertiză vastă în domeniul apărării și securității, precum și de acces la echipamente militare de ultimă generație.

Există în același timp în spațiul Orientului Mijlociu Extins forțe armate nelegitime din perspectiva dreptului internațional și a recunoașterii comunității internaționale, precum aripile militare ale unor entități nonstatale care au devenit jucători-cheie în Orientul Mijlociu Extins, respectiv: Hezbollah, Hamas, Jihadul Islamic, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Comandamentul General, Talibanii, luptătorii Houthi din Yemen, rebeli kurzi din Kurdistanul irakian, iranian și turc. Aceste grupări disparate sunt mult mai motivate și, chiar dacă nu beneficiază de resurse ample, prin sofisticare și ingeniozitate umană au atins performanțe avansate, precum câștigarea de războaie psihologice sau mediatice în fața unor armate naționale de prestigiu.

Referindu-ne punctual la Statul Israel, încă de la formarea acestuia, securitatea a constituit un domeniu care a beneficiat de atenție și resurse

sporite din partea autorităților de la Tel Aviv. Israelul a organizat și dezvoltat o armată modernă, echipată cu un nivel de dotări impresionant, interoperabilă cu SUA și NATO. Israelul are o industrie militară și de apărare extrem de dezvoltată. Forțele armate israeliene sunt performante și considerate printre cele mai bine pregătite din lume. Armata israeliană menține un grad constant ridicat de pregătire și disponibilitate pentru implicarea în operațiuni militare la orice moment. În egală măsură, plecând de la necesitatea menținerii unei superiorități militare în fața vecinilor săi ostili, Israelul a continuat să dezvolte cel mai performant program de arme strategice din regiune.

Conform multor analiști regionali, dacă Israelul ar fi angajat, în orice moment, într-un conflict cu vecinii arabi purtat concomitent pe toate fronturile (Liban, Siria, Gaza), ar fi în măsură să înregistreze o victorie. Însă, în cazul în care Iranul ar răspunde unui atac israelian sau ar iniția o ofensivă împotriva statului evreu, Israelul s-ar găsi în imposibilitatea executării unei război amplu și multidimensional fără asistență din partea SUA.

Forțele armate ale Statului Israel au dezvoltat o doctrină proprie și un cult aparte, legat, oarecum, de excepționalismul poporului evreu. Din aceste considerente, în armata israeliană există determinare, motivație și o formă de dedicație și disciplină naturală pe care le putem identifica la foarte puține armate ale statelor arabe din Orientul Mijlociu.

Cu toate acestea, mulți observatori locali consideră că victoriile repurtate de forțele de rezistență au oferit ocazia unică de „naștere” a unui nou mediu strategic regional, permițând forțelor de rezistență să sfideze supremația militară israeliană, lucru considerat imposibil în urmă cu câțiva ani²⁵.

În ceea ce privește Turcia, această țară deține a doua armată ca număr din structurile NATO. Armata Turciei implementează standarde NATO, aplică doctrine de facțiuni americană și euroatlantice și se poate compara doar cu cea a Israelului, atât la nivel de profesionalism individual al forței, cât și în ceea ce privește dotarea și echiparea.

Pentru moment, cu excepția chestiunii kurde, care pare a se fi rezolvat ca urmare a creșterii autonomiei partidelor kurde irakiene, Turcia nu are mize militare directe în Orientul Mijlociu, de natură să-i amenințe securitatea și stabilitatea națională. Cu toate acestea, Turcia parcurge o perioadă de reaserțiune puternică a interesului față de regiunea Orientului Mijlociu, fiind prezentă în toate jocurile politice regionale.

În partea „extremă” a Orientului Mijlociu Extins, respectiv în Afganistan, situația este diferită. Forțele armate ale Afganistanului s-au dezintegrat după colapsul regimului comunist din 1992. Pe cale de consecință,

²⁵ Muhammad Khawajah, *Orientul Mijlociu: transformări strategice*, Editura Al-Farabi, Beirut, 2008, p. 132 (traducere din limba arabă de Cristian Tudor).

mulți dintre soldați și ofițeri s-au alăturat unor grupări mujahedine rivale și altor grupări armate nonstatale afiliate pe criterii etnice sau religioase.

Actualmente, principalul organ de stabilizare a Afganistanului, Forța Internațională a NATO pentru Asistență de Securitate (ISAF) are ca obiectiv *inter alia* înființarea unei armate naționale afgane (Afghan National Army - ANA) performante. Acest obiectiv vizează, pe lângă stabilizarea țării și întărirea autorității guvernului central de la Kabul. Din aceste motive, unitățile ANA beneficiază în permanență de sprijin și ghidare strategică, operațională sau tactică din partea statelor NATO.

De la angajarea primului batalion al ANA (kandak) în procesul de instruire de bază în mai 2002 și până în ianuarie 2009, trupele ANA atingeau numărul de 68.000. Cel mai important aspect este faptul că forțele ANA beneficiază de respect, susținere și simpatie din partea populației. În august 2008, SUA au anunțat că vor investi 17 miliarde USD pentru dezvoltarea unei armate la capacitate totală operațională alcătuită din 120.000 de trupe. Considerăm totuși această proiecție ca fiind relativ nerealistă, având în vedere dificultățile întâmpinate în procesul de recrutare națională. În același timp, președintele Obama a declarat că va depune eforturi pentru creșterea mărimii ANA și atingerea pragului de 260.000 de trupe în următorii 5 ani.

În Pakistan, situația este diferită de Afganistan. Forțele armate pakistaneze sunt bine pregătite și instruite. Acestea beneficiază de o îmbunătățire constantă a echipamentelor militare, în anumite cercuri considerându-se că, în fapt, armata continuă să influențeze și să dețină control asupra guvernului și a sectorului civil în general. Strategia militară a Pakistanului s-a dezvoltat în baza amenințărilor legate de proximitatea de o potențială invazie. Calibrarea posturii ofensive a Pakistanului a ținut cont de perspectiva unor potențiale atacuri cu rachete, dar și de o blocadă maritimă din partea Indiei.

În anii 1990, Pakistanul a dezvoltat o strategie militară de *apărare ofensivă*, considerată *doctrina ripostei*, având ca obiectiv continuu combaterea emergentei superiorității numerice a Indiei în deținerea de tancuri și ambarcațiuni de luptă obținute prin achiziționarea de tehnologie occidentală avansată. Nu trebuie neglijat nici faptul că Pakistan, o putere nucleară, a investit considerabil în armament internațional de top, cum ar fi avioane multirol F16, fregate și submarine de ultimă generație.

Sub forma unei concluzii intermediare, putem afirma că forțele armate din Orientul Mijlociu dețin o importanță strategică pentru securitatea regimurilor politice pe care le aservesc, oferind, în general, o *securitate* de tip static. În ultimii ani, participarea unor forțe armate din zonă la operațiuni/misiuni militare NATO sau în baza unor coaliții de voință a condus

la creșterea eficienței și interoperabilității. Cu toate acestea, forțele armate din regiunea Orientului Mijlociu sunt un instrument care oferă protecție conducerii politice, securitatea umană nefiind printre obiectivele sale doctrinare. Un alt element specific este că în regiunea Orientului Mijlociu unele forțe armate naționale sunt mai slab antrenate și dotate decât forțele paramilitare ale unor entități non-statale, precum Hamas sau Hezbollah.

În ceea ce privește viitorul regiunii, mulți dintre autorii arabi de studii strategice consideră că războiul din vara anului 2006 dintre Israel și Hezbollah a constituit un moment de cotitură în rearanjarea raporturilor de forță între principalii actori regionali cu mize în procesul de pace din Orientul Mijlociu (PPOM): Autoritatea Națională Palestiniană (ANP), Hamas, Iran, Israel, Liban, Siria. Războiul din vara anului 2006, considerat *al șaselea* de către cercetătorii arabi, a obținut, spre deosebire de celelalte confruntări, rezultate palpabile pentru entitățile statale și non-statale care alcătuiesc „tabăra rezistenței”, respectiv: Hamas, Iran, Liban, Qatar și Siria.

Ca atare, în noua ecuație de securitate regională putem afirma răspicat că rolul forțelor armate continuă să fie esențial, însă mai mult pentru asigurarea securității regimurilor politice din regiune, nu în mod necesar și obligatoriu ca metodă de contracarare a riscurilor și amenințărilor la securitatea populațiilor. Pe măsură ce crește importanța forțelor paramilitare, a aripilor militare și a diferitelor miliții din zonă, statele-națiune din regiune vor trebui să identifice metode de a contracara astfel de riscuri. Unica soluție într-o astfel de situație pentru o forță militară națională o reprezintă implementarea de reforme în vederea transformării și modernizării cu obiectivele de a deveni mai suplă, mai puternică și mai eficientă.

Un nou Orient Mijlociu în accepțiunea scriitorilor arabi este constituit nu numai prin prisma războiului din Irak și, în general, a răsfrângerii intereselor SUA în regiune, ci prin realizarea unor alianțe între entități statale și grupări nestatale care au ca obiectiv central „rezistența în faza Israelului”, dar și promovarea unor interese proprii în regiune (Siria-Hezbollah-Hamas-Iran). Războiul din 2006 între Hezbollah și Israel a condus la apariția unor modificări esențiale în abordarea și strategia Israelului, la toate nivelurile²⁶.

Toate indiciile converg către confirmarea faptului că va fi nevoie de mai mult timp până când vor dispărea efectele politicii Bush Jr. față de regiunea Orientului Mijlociu. În spațiul arab, majoritatea cercetătorilor și observatorilor consideră că politica neo-conservatoare a ultimei administrații republicane, de conturare a proiectului unui Nou Orient Mijlociu, a vizat

²⁶ Muhammad Khawajah, *Orientul Mijlociu: transformări strategice*, Ed. Al-Farabi, Beirut, 2008, p. 122, (traducere din limba arabă de Cristian Tudor).

consolidarea securității Israelului. Hassan Turkmani²⁷, consilierul pe probleme militare al președintelui Bashar Al-Assad consideră că proiectul unui Nou Orient Mijlociu este subordonat următoarelor obiective²⁸:

- slăbirea statului-națiune în regiune;
- reconfigurarea strategică a regiunii și trasarea unor noi frontiere prin intermediul fragmentării statelor existente și creării unor noi formațiuni statale pe criterii etnice și confesionale;
- garantarea lipsei de consens între componentele etnico-religioase care coexistă într-un cadru național unic și transformarea lor în entități slabe, în litigiu unele cu celelalte, reclamând, astfel, necesitatea intervenției și protecției externe;
- controlarea resurselor energetice și a modalităților de transport al acestora;
- protejarea Israelului și asigurarea supremației sale în toate domeniile;
- continuarea acordării Israelului, de către SUA, de sprijin financiar, tehnologic și militar;
- neutralizarea statelor și mișcărilor politice care se poziționează în tabăra rezistenței și se împotrivesc politicii SUA în regiune.

BIBLIOGRAFIE

Allen Mark, *The Arabs*, Continuum Books, London, 2006.

Bilgin Pinar, *Whose 'Middle East'? Geopolitical inventions and practices of security*, International Relations 18, no. 1, 2004.

Bromley, Simon, *Rethinking Middle East politics*, Polity Press, Cambridge, 1994.

Brown Leon C., *International politics and the Middle East: old rules, dangerous game*, Princeton University Press, Princeton, 1984.

Bull, Hedley, *Societatea anarhică. Un studiu asupra ordinii în politica mondială*, Editura Știința, Chișinău, 1998.

Buzan Barry, *New patterns of global security in the Twenty-First Century*, International Affairs 67, no. 3, July 1991.

²⁷ Hassan Turkmani - militar de carieră și strategist sirian, născut în 1935. A îndeplinit înalte funcții militare, printre care cea de ministru al apărării în Republica Arabă Siriană din 2004 până în 2009. În prezent, este consilierul militar al președintelui Siriei Bashar Al-Assad.

²⁸ Hassan Turkmani, *Al șaselea război. Un nou mediu strategic*, Editura Oula, Damasc, 2007, pp. 17-18 (traducere din limba arabă de Cristian Tudor).

- Cordesman Anthony H., *The Military balance in the Middle East – An Overview*, Centre for Security and International Studies, Washington D.C., 1998.
- Galtung Johan, *A structural theory of imperialism*, Journal of Peace Research 8, no.2, 1971.
- Frunzeti Teodor, *Globalizarea securității*, Editura Militară, București, 2006.
- Halliday Fred, *The Middle East at the millennian turn*, Middle East Report, Winter 1999.
- Hinnebusch Raymond and Ehteshami Anoushiravan, *The foreign policies of Middle East states*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2002.
- Khawajah Muhammad, *Orientul Mijlociu: transformări strategice*, Editura Al-Farabi, Beirut, 2008 (traducere din limba arabă de Cristian Tudor).
- Larrinaga Miguel de and Doucet, Marc G., *Sovereign power and the biopolitics of human security*, Security Dialogue, vol. 39, no. 5, October 2008.
- Milton-Edwards Beverley and Hinchcliffe Peter, *Conflicts in the Middle East since 1945*, 3rd edition, Routledge, New York, 2008.
- Milton-Edwards Beverley, *Contemporary politics in the Middle East*, 2nd edition, Polity Press, Cambridge, 2008.
- Nye Joseph jr., *Descifrarea conflictelor internaționale*, Editura Antet, București, 2005.
- Said Edward W., *Orientalism*, Penguin, London, 2003.
- Turkmani Hassan, *Al șaselea război. Un nou mediu strategic*, Editura Oula, Damasc, 2007 (traducere din limba arabă de Cristian Tudor).

www.presidency.ro
 www.unap.ro
 www.sipri.org
 www.bi-me.com
 www.bbc.co.uk/arabic/

NOTĂ: Viziunile exprimate în acest studiu constituie strict rezultatul unui demers academic personal și nu reprezintă, în nicio situație și sub nicio formă, poziții oficiale ale Ministerului Afacerilor Externe al României.

SISTEMUL DE CODIFICARE NATO – ELEMENT DE COMUNICARE

NATO CODIFICATION SYSTEM – COMMUNICATION ELEMENT

Col. Veronel VAVURĂ*

Biroul Național de Codificare

Lt.col. Filofteia REPEZ**

Biroul Național de Codificare

Sistemul de Codificare NATO (SCN) este un sistem unic, comun țărilor membre NATO utilizat pentru identificarea, clasificarea și atribuirea de coduri pentru articolele de înzestrare. Este conceput pentru a asigura eficiența maximă ca suport logistic și pentru a facilita managementul informațiilor despre articole. Sistemul a fost agreat de toți semnatarii Alianței și ai țărilor sponsorizate nemembre NATO, pentru a fi utilizat în scopul identificării echipamentelor și subansamblelor acestora.

Biroul Național de Codificare se află în subordinea Ministerului Apărării Naționale în scopul implementării și menținerii Sistemului de Codificare NATO în România.

The NATO Codification System is a unique system for identification, classification and stock numbering of Item of Supply of user nations. It is designed to achieve maximum effectiveness in logistics support and to facilitate materiel data management. The System was agreed by all signatories of the Alliance and sponsored non-NATO nations to be used to identify equipment and supplies.

The National Codification Bureau (NCB) was set up under the direction of Romanian Ministry of Defence in order to implement and maintain NATO Codification System in Romania.

Cuvinte cheie: codificare, Sistemul de Codificare NATO, Biroul Național de Codificare, articol de înzestrare, Cod NATO al Articolului, Agenția NATO pentru Întreținere și Înzestrare.

Keywords: codification, NATO Codification System, National Codification Bureau, item of supply, NATO Stock Number, NATO Maintenance and Supply Agency.

* e-mail: vero.vavura@gmail.com

** e-mail: minicanfilofteia@yahoo.com

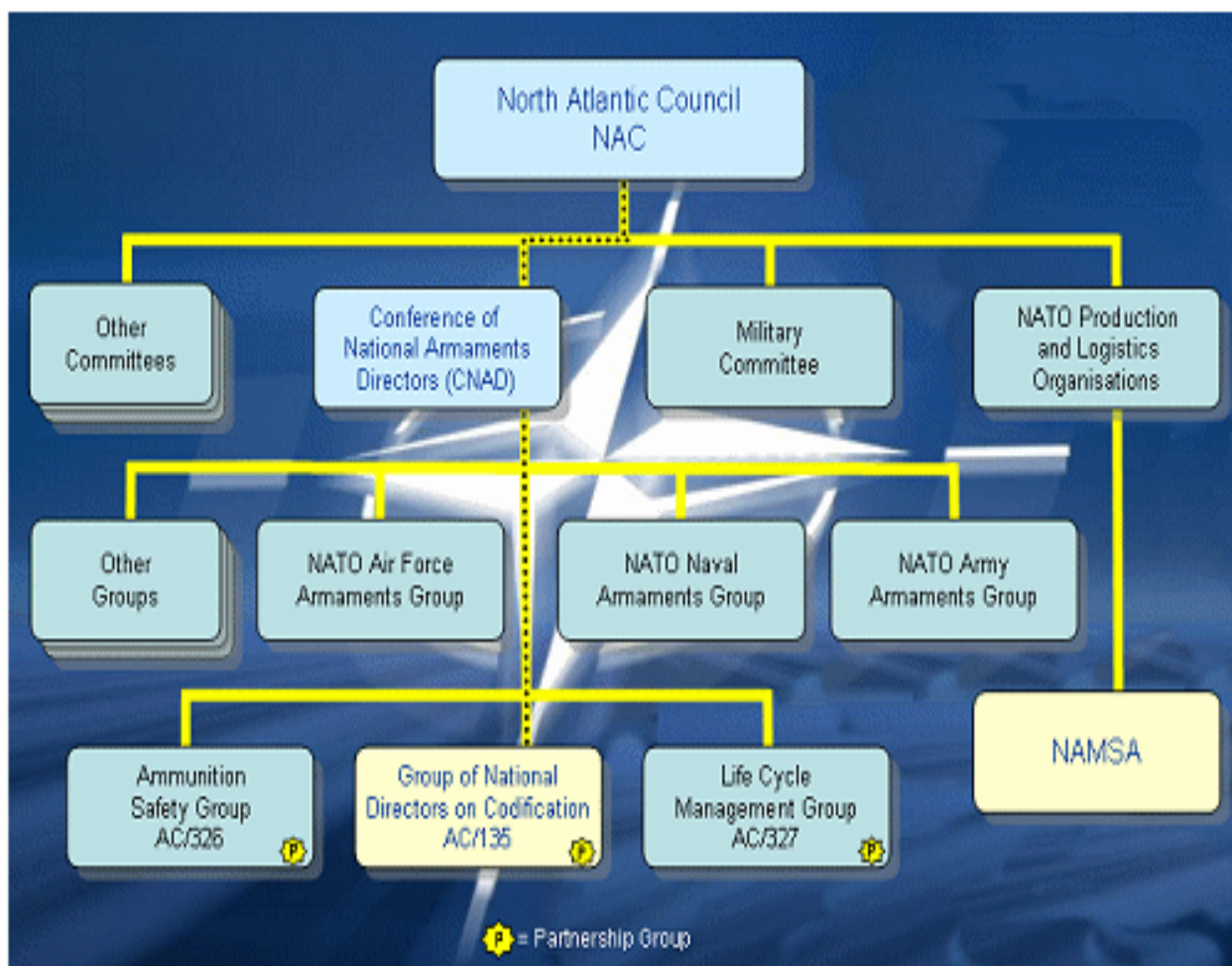

Sistemul de Codificare NATO (NSC) este înființat de la mijlocul anilor '50 și emite standarde pentru sistemul comun de identificare a articolelor de înzestrare din cadrul Organizației Tratatului Nord-Atlantic.

Acest sistem se bazează pe Sistemul Federal de Catalogare al Statelor Unite ale Americii (FCS), care funcționează în cadrul Serviciului Informațiilor Logistice pentru Apărare (DLIS) localizat în Battle Creek, Michigan, un domeniu de activitate al Agenției Logistice de Apărare din Statele Unite ale Americii (DLA).

Sistemul de Codificare NATO este administrat de Grupul NATO al Directorilor Naționali pentru Codificare (Comitetul Aliat – AC/135) subordonat Directorilor Naționali pentru Armamente (CNAD) și este implementat de Biroul Național de Codificare (BNC) al fiecărei țări utilizatoare.

Locul Grupului NATO al Directorilor Naționali pentru Codificare este reprezentat schematic mai jos:

Locul Grupului NATO al Directorilor Naționali în cadrul Consiliului Nord-Atlantic

Misiunea principală a Grupului NATO al Directorilor Naționali pentru Codificare este de a face Sistemul de Codificare NATO cât mai eficient, pentru a răspunde mai bine cerințelor de logistică a forțelor implicate în operațiunile comune.

Sistemul de Codificare NATO este un sistem unic, comun țărilor membre NATO, utilizat pentru identificarea, clasificarea și atribuirea de coduri pentru articole de înzestrare. Acest sistem de codificare a fost agreat și de țările sponsorizate nemembre NATO.

Obiectivele Sistemului de Codificare NATO urmăresc să asigure:

- un limbaj logistic comun;
- eficiență maximă în suportul logistic național și internațional;
- facilitarea gestionării datelor în domeniul articolelor de înzestrare;
- identificarea articolelor care par diferite, dar satisfac aceleași nevoi.

Obiectivele Sistemului de Codificare NATO sunt precizate prin patru chei:

- *cerința logistică*: sprijinirea cerințelor sistemului de management logistic național și internațional;
- *cerința financiară*: operațiile naționale și internaționale, precum și a celor din cadrul țărilor membre NATO din cadrul Sistemul de Codificare NATO, furnizează valori monetare;
- *calitatea*: să asigure că procedurile și sistemele de codificare sunt efective și eficiente în raport cu forma și capacitatea lor;
- *tehnologia informațională*: să asigure că Sistemul de Codificare NATO este dezvoltat pentru a se adapta oportunităților privind tehnologia informației.

Avantajele pe care le oferă Sistemul de Codificare NATO se clasifică în:

- *avantaje economice*:
 - asigură coordonarea eficientă a achizițiilor prin eliminarea cumpărării și vânzării aceluiași articol;
 - permite combinarea comenzilor pentru mai mulți utilizatori pentru a beneficia de reducerile de prețuri;
 - conduce la reducerea inventarelor naționale și NATO, a spațiilor de depozitare, a registrelor de evidență și a personalului aferent, prin eliminarea duplicării articolelor;
 - îmbunătățește determinarea cerințelor legate de materiale și costuri, printr-o mai bună cunoaștere a articolelor de înzestrare aflate în stoc;

- realizează baza de date care permite proiectantului și directorului de program să cunoască reperele care sunt deja catalogate în sistemul de înzestrare și care pot fi utilizate conform scopului dorit;
- permite utilizarea eficientă a bunurilor prin rolul de suport pe care îl are pentru realizarea interschimburilor între organizațiile aflate în legătură și între state;
- îmbunătățește operațiile de casare printr-o identificare unitară a fiecărui articol de înzestrare, prevenind greșelile de eliminare a acestora (protecția mediului).
- *avantaje operaționale:*
 - Sistemul de Codificare NATO asigură accesul la o gamă completă de informații privind toate articolele de înzestrare din inventarele țărilor utilizatoare;
 - utilizarea unui limbaj comun de înzestrare, înțeles de toți utilizatorii; simplifică dialogul tehnic între țările participante și ceilalți utilizatori;
 - utilizarea tehnologiei computerizate permite înregistrarea, prelucrarea și transmiterea datelor de identificare a articolului de înzestrare;
 - descrierea amănunțită a articolelor de înzestrare permite utilizatorilor să identifice piesele de schimb și/sau articolele de înzestrare care îndeplinesc cerințele pentru un sistem de armă;
 - crește importanța standardizării (tipizării) prin înregistrarea și evidențierea caracteristicilor unice ale articolelor de înzestrare, în sistemele de înzestrare ale națiunilor utilizatoare.
- *avantaje pentru industrie:*
 - îmbunătățirea relațiilor și înțelegerii cu ceilalți factori economici prin utilizarea unui singur sistem de identificare și a unui singur limbaj;
 - descrierea articolelor de înzestrare permite proiectanților să selecționeze corect componentele echipamentelor conform caracteristicilor tehnice și funcționale având o mai mare eficiență decât prin utilizarea cataloagelor comerciale;
 - descrierile complete înregistrate în Sistemul de Codificare NATO conținând forma, dimensiunile corespunzătoare și funcționale, tratamentul de material și de suprafață pentru un articol de înzestrare, facilitează munca agenților de standardizare militare și civile, responsabile pentru realizarea standardelor respective;
 - cunoașterea în amănunt a compoziției articolelor de înzestrare, prin descrierea detaliată a materialelor periculoase și a celor prețioase, permite activitățile de reciclare care vor sprijini refolosirea materialelor prețioase și protecția mediului contribuind la evitarea și eliminarea costurilor de regenerare prohibitivă pentru redarea locurilor poluate în folosul societății civile.

Fundația acestui sistem o constituie două Acorduri de Standardizare NATO:

- Stanag 3150 „Sistemul unitar de clasificare a înzestrării”;
- Stanag 3151 „Sistemul unitar de identificare a articolelor de înzestrare”.

Biroul Național de Codificare Român a tradus și a transformat în standarde militare tehnice Manualul NATO cu denumiri aprobate (AcodP-3) și Manualul NATO de clasificare a înzestrării (AcodP-2). Corelația dintre standardele și manualele NATO și cele românești este prezentată mai jos:

Stanag NATO	Manualul NATO	Standardul militar tehnic românesc	Manualul românesc
Sistemul unitar de identificare a articolelor de înzestrare STANAG 3151	Manualul NATO cu denumiri aprobate – AcodP-3	SMT 40578/2002	Nomenclatorul denumirilor de articole - 39H6
Sistemul unitar de clasificare a înzestrării STANAG 3150	Manualul NATO de clasificare a înzestrării AcodP-2	SMT 40022/2006	Lista de grupe și clase - 39H2

Corelația dintre standardele și manualele NATO și cele românești

Aceste STANAG-uri permit exploatarea unui sistem uniform de clasificare și identificare a articolelor de înzestrare în scopul:

- de a evita crearea de identificări de articole de înzestrare diferite care să acopere același nevoi;
- de a verifica dacă articolele de înzestrare sunt interschimbabile;
- de a promova standardizarea;
- de a facilita suportul logistic din cadrul și între forțele armate ale Alianței;
- de a facilita legăturile dintre sistemele de codificare ale forțelor armate și industrie;
- de a îmbunătăți gestionarea materialelor încurajând eficacitatea și economia în operațiunile logistice.

Toate țările participante sau care au ratificat STANAG-urile și Agenția NATO pentru Întreținere și Înzestrare (NATO Maintenance and Supply Agency – NAMSA) trebuie să mențină la zi fișierele în care sunt înregistrate datele de identificare ale articolelor de înzestrare. Aceste fișiere sunt accesibile pentru toți participanții la sistem.

Sistemul de Codificare NATO prezintă o serie de avantaje (operaționale, economice și industriale), menite să *dovedească faptul că codificarea articolelor de înzestrare este un element* de comunicare între participanții la sistem. Din acest punct de vedere, Sistemul de Codificare NATO este adesea menționat ca fiind un limbaj comun accesibil pentru participanți.

Prin codificarea articolelor de înzestrare se urmărește:

- furnizarea unor date exacte cu privire la toate elementele de aprovizionare a tuturor țărilor participante, în timp de pace sau de război;
- accesul rapid la date privind articolele de înzestrare;
- crearea unui limbaj comun ușor de înțeles de toți participanții la sistem.

Toate înregistrările sunt centralizate de Agenția NATO pentru Întreținere și Înzestrare (NAMS), care la două luni editează un CD/DVD denumit NATO Master Catalogue of References for Logistics (NMCRL). Acesta este distribuit tuturor țărilor abonate și servește la actualizarea bazelor de date.

Sistemul de Codificare NATO operează cu un concept denumit „Item of Supply” (articol de înzestrare) care poate fi:

- un singur articol (din fabricație) cu un singur cod NATO;
- două sau mai multe articole compatibile (din fabricație), provenind de la unul sau mai mulți fabricanți toate cu un singur cod NATO;
- un articol având o caracteristică de control în cadrul unei toleranțe exacte, selectat din cadrul unei producții de serie normală și având un cod NATO separat pentru a-l diferenția de articolul normal dintr-o producție de serie;
- un articol de înzestrare provenit dintr-o producție de serie având o modificare specială și un cod NATO separat pentru a-l diferenția de articolul normal din cadrul unei producții de serie.

Specific Sistemului de Codificare NATO o constituie aplicarea următoarelor două reguli:

1. fiecare articol de înzestrare va avea un singur număr unic (one item of supply – one NATO Stock Number);
2. Biroul Național de Codificare al țării producătoare codifică articolele de înzestrare produse în țară, indiferent în care țară este utilizatorul final. Acest lucru se aplică chiar dacă țara producătoare nu utilizează articolul respectiv.

Potrivit primei reguli, va fi atribuit un cod fiecărui articol de înzestrare, anume un Cod NATO al Articolului (NATO Stock Number – NSN), care va fi folosit de logisticienii din toate țările NATO și de forțele armate care administrează acest articol.

Fiecare Cod NATO al Articolului (NSN) este format din 13 caractere numerice, astfel:

- *primele patru caractere* reprezintă codul NATO de clasificare a articolelor de înzestrare, respectiv grupa și clasa;
- *următoarele două caractere*, reprezintă codul Biroului Național de Codificare responsabil de acordarea codului (pentru România este 39 și a fost atribuit de Agenția NATO pentru Întreținere și Înzestrare – NAMSA);
- *ultimele șapte caractere* sunt secvențiale, alocate în ordine crescătoare, reprezentând identificarea unică a articolului, fără însă a avea o semnificație deosebită.

Un exemplu de scriere a Codului NATO al Articolului (NSN) este prezentat mai jos:

1005	39	123-4567
Codul de Clasificare a Înzestrării (NATO Supply Classification Code -NSC)	Codul Biroului Național de Codificare din România (NATO Code for National Codification Bureau -NCB)	Număr secvențial acordat de aplicația utilizată (Non-Significant Number)
	13-123-4567	
	Numărul NATO de Identificare al Articolului (NATO Item Identification Number - NIIN)	
1005-39-123-4567		
Codul NATO al Articolului (NATO Stock Number - NSN)		

Exemplu de scriere a Codului NATO a Articolului (NSN)

Reprezentarea alcătuită din codul Biroului Național de Codificare și numărul secvențial formează Numărul de Identificare Articol NATO (NIIN). Fiecare articol de înzestrare păstrează Numărul de Identificare Articol NATO atât timp cât există, chiar dacă primele patru caractere ale codului NATO (adică grupa și clasa de înzestrare din care face parte articolul) se schimbă ca urmare a modificării sistemului de clasificare.

În cadrul Sistemului de Codificare NATO, Codul NATO al articolelor de înzestrare este entitatea de bază și constituie cheia de identificare a acestora de către structurile utilizatoare în sistemele de management logistic

În cadrul Sistemului de Codificare NATO, Biroul Național de Codificare din fiecare țară care aplică Sistemul de Codificare NATO, atribuie agenților economici din țara respectivă codul de agent economic (NCAGE).

Astfel, fiecare furnizor este identificat printr-un cod de cinci caractere alfanumerice din care ultimul caracter (o literă) este semnificativ pentru țara care îl atribuie. În cazul României, ultimul caracter al fiecărui cod NCAGE este litera „L”, aceasta fiind atribuită de către Agenția NATO de Întreținere și Înzestrare (NAMSA). Un exemplu de scriere a codului de agent economic român este: 1239L.

Potrivit Hotărârii de Guvern nr.445 din 10 aprilie 2003 (art.10), „pentru a putea încheia un contract de achiziții cu Ministerul Apărării Naționale, furnizorul trebuie să obțină în prealabil codul de agent economic acordat de Biroul Național de Codificare”.

Considerăm necesar a prezenta următoarele concluzii:

- Sistemul de Codificare NATO furnizează informații corecte pentru identificarea unui articol, permite înregistrarea surselor de înzestrare și furnizează alte date de management.

- Codificarea fiecărui articol de înzestrare face posibil să se aplice: o unică denumire a articolului; o unică clasificare; o unică identificare și un unic Cod NATO al Articolului (NATO Stock Number - NSN).

- Pentru a răspunde necesităților managementului logisticii și dezvoltării tehnologiei informației, Sistemul de Codificare NATO a evoluat și continuă să evolueze, arătând că este un sistem flexibil, cu creșterea economică și capacitatea de actualizare pentru a facilita suport îmbunătățit pentru logisticieni.

- Sistemul de Codificare NATO (SCN) se aplică pentru toate articolele de înzestrare care sunt cu regularitate achiziționate, stocate, controlate și prezentate pentru gestionarea lor centralizată în depozite și pentru distribuirea în sistemul înzestrării forțelor armate, din cadrul NATO și din alte țări străine.

BIBLIOGRAFIE

Cod.-1 – Instrucțiuni privind organizarea și desfășurarea activității de codificare a articolelor de înzestrare în Armata României, București, 2002.

Hotărârea de Guvern nr.445/2003 pentru aprobarea Normelor privind organizarea și desfășurarea activității de codificare a articolelor de înzestrare din domeniul apărării, publicată în Monitorul Oficial nr.300 din 05.05.2003.

http://www.nato.int/structur/AC/135/ncs_brochure/ncs_brochure_e/index.htm.

<http://www.nato.int/codification>.

<http://www.eccma.org>.

<http://www.mapn.ro/bnc/index41.php>.

CÂTEVA CONSIDERAȚII REFERITOARE LA PREDAREA LIMBILOR STRĂINE PRIN METODE INTERACTIVE

A FEW REMARKS ON TEACHING FOREIGN LANGUAGES BY INTERACTIVE METHODS

Asist.univ. Daniela TRUȚIA*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Învățarea unei limbi străine nu este un scop în sine, ci o cale de a realiza comunicarea interumană. Prin aplicarea metodelor de învățare interactive, studentul este nu numai implicat activ în procesul de asimilare a unei limbi străine, dar și pregătit pentru comunicare, interacțiune și situații reale. Lucrarea de față enumeră o serie de sugestii privind astfel de metode de învățare interactive, în funcție de cerințele specifice ale fiecărei deprinderi de bază, precum și unele comentarii privind posibilitățile de valorificare a acestora.

Learning a foreign language is not an end in itself, but a means to achieve interhuman communication. By using interactive teaching methods, the student is not only actively involved in the process of acquiring a foreign language, but also prepared for real-life communication, situations and interaction. This paper lists a series of suggestions of such interactive learning methods, according to the specific needs of each basic skill, together with a few comments on the possibilities of turning them to best account.

Cuvinte cheie: interactivitate, comunicare, realitate, deprinderi de bază, funcționalitate.

Keywords: *interactivity, communication, reality, basic skills, functionality.*

Funcționalitatea unei limbi nu constă într-un amplu vocabular *pasiv*, nici într-un set impresionant de reguli gramaticale enunțate la modul teoretic ori de câte ori se ivește prilejul. Orice limbă este un organism viu, care-și dovedește eficiența numai prin interacționare cu alți vorbitori. Cu alte cuvinte, o limbă nu există în afara comunicării, fie ea orală sau scrisă. Comunicarea

* e-mail: dtrutia@yahoo.com

este scopul ultim și punctul de convergență al tuturor eforturilor depuse în predarea-învățarea unei limbi.

Se cunoaște faptul că în studierea unei limbi străine se au în vedere patru competențe de bază: vorbire, ascultare, citire și scriere. De regulă, citirea și ascultarea, în calitate de deprinderi pasive, se dezvoltă mai repede, ele constând în recunoașterea elementelor de limbă, scrise sau orale (lexic, structuri gramaticale, idiomuri etc.) produse de un alt vorbitor. Spre deosebire de aceste două deprinderi, celelalte două – scrierea și vorbirea – sunt deprinderi active, creatoare, ele dezvoltându-se mult mai greu, tocmai datorită caracterului lor *productiv*, adică abia după asimilarea și prelucrarea elementelor de limbă achiziționate în timp.

În viața reală, cele patru deprinderi de bază sunt rareori disjuncte: de regulă, ascultăm un interlocutor și-i răspundem, scriem ceva și recitim ce-am scris, citim și explicăm, ascultăm și scriem după dictare sau luăm notițe etc.

Cu alte cuvinte, fiecare deprindere se actualizează printr-o relație *interactivă*.

Iată de ce, în predarea-învățarea unei limbi străine trebuie avut în vedere tocmai acest caracter interactiv, care să reproducă sau să simuleze condițiile reale de comunicare.

Dacă până nu demult strategiile didactice optau pentru o învățare de tip reproductiv – elevul/studentul lua conștiincios notițe, ca apoi să repete ceea ce scrisese în caiet; citea și traducea dintr-o limbă în alta; scria și efectua traduceri și retroversiuni scrise – metodele moderne se axează tocmai pe desprinderea de caietul de notițe și ancorarea în realitate.

Pe lângă utilitatea sa practică indiscutabilă și imediată, învățământul de tip interactiv este și ușor accesibil elevilor/studentilor, care-l acceptă cu plăcere, tocmai pentru că nu reprezintă un „corp străin”, tocmai pentru că studentul se simte în largul lui, rămânând conectat la o realitate familiară.

În ultimii ani, metodele interactive au câștigat teren, ele ajungând să constituie un principiu de bază al strategiilor didactice, astfel încât nu se mai poate vorbi de predare eficientă sau învățare performantă în afara lor.

Desigur, acest nou mod de abordare întâmpină și multă rezistență: este vorba în primul rând de larg-răspândita frondă la nou și la schimbare. Fără îndoială că pentru mulți profesori este infinit mai comod să repete la nesfârșit același curs pe care-l țin de ani de zile, total impermeabili la noutățile din domeniu, total indiferenți la inutilitatea demersului lor și la imensul deserviciu pe care-l fac studentilor, desprinzându-i de realitate. Iar neajunsul cel mai mare este că cei care au fost supuși unor astfel de metode le vor perpetua la rândul lor, rămânând prizonierii acelorași tipare de gândire defectuoase și nocive prin limitarea și absurditatea lor.

O definiție a interactivității

Dacă rămânem în domeniul activității de predare/învățare a limbilor străine, caracterul interactiv al acestui tip de activitate înseamnă, de fapt, interacțiune.

Interacțiunea se traduce prin comunicare verbală - scrisă sau orală. Dar a defini interactivitatea doar ca interacțiune ar fi o abordare limitată. Conceptele care se subsumează interactivității sunt de importanță capitală atât pentru activitatea în sine și atingerea scopului ei, cât și pentru formarea psihologică a studenților: este vorba de creativitate, implicare, cooperare și muncă în echipă.

Cum spuneam mai sus, până nu demult învățământul era de tip reproductiv, deci pasiv. Învățământul modern se axează pe *creativitate*, pe capacitatea studentului de a reacționa lingvistic la circumstanțe reale (sau simulând/mimând realitatea) și la stimuli reali, de a produce elemente de limbă *proprie*, bazate pe cunoștințe de limbă asimilate anterior. Astfel, reacția sa va fi individuală, proprie, nu copiată după tipare preexistente.

Inter-activitatea ca principiu de lucru trebuie să stea la baza oricărei activități în clasă sau corelate cu clasa. Fiind un mod de a simula realitatea, ea este premisa și condiția funcționalității unei limbi învățate și a utilizării ei ca instrument de comunicare – ultima destinație în achiziționarea unei limbi străine.

Deși noțiunea de interactivitate poate părea intimidantă, în mod paradoxal învățarea unei limbi străine se poate desfășura interactiv încă de la cel mai elementar nivel în cazul tuturor celor patru deprinderi de bază.

Dacă deprinderi ca vorbitul și ascultatul pot fi considerate interactive *per se*, dat fiind că este vorba de audierea, înțelegerea și producerea unor mesaje condiționate de existența - măcar virtuală - a unui interlocutor, scrisul și cititul presupun crearea/simularea unor condiții de interactivitate.

Este de departe recomandabil ca toate cele patru deprinderi să fie tratate de la bun început în acest mod, o astfel de abordare oferind cadrul cel mai propice dezvoltării lor în conformitate cu circumstanțele REALE în care acestea urmează să se manifeste.

Vorbirea

În viața reală, este extrem de greu de marcat distincția dintre vorbit și ascultat, ca să nu mai vorbim de ascultare/înțelegere, dat fiind că aceste deprinderi aproape nu pot exista una în absența celeilalte: ascultarea presupune înțelegere, iar o conversație firească implică evident cel puțin doi interlocutori, care-și audiază reciproc mesajele și emit pe rând alte mesaje. Aceasta este principala rațiune a afirmației de mai sus referitoare la caracterul interactiv intrinsec al ambelor deprinderi.

De fapt, înțelegerea este cea care determină reacția verbală, de multe ori mascând și blocând evaluarea deprinderii vorbit ca atare. O înțelegere (cât mai) corectă nu înseamnă și un produs verbal de aceeași calitate. Prin urmare, în atenția evaluatorului – ca și a profesorului pregătitor – trebuie să stea dezvoltarea vorbirii, nu a înțelegerii, aceasta din urmă evoluând mult mai simplu și mai rapid, din coroborarea a numeroase elemente de limbă, din asociații de idei, similitudini, rememorări și chiar apel la stocul de cunoștințe și abilități dobândit prin dezvoltarea celorlalte trei deprinderi.

În așa-numitele jocuri de roluri sau în dezbaterile de grup situațiile create sunt realiste și, ca atare, stimulează mult mai prompt reacțiile celor implicați. Și în aceste cazuri, legătura și interdependența între vorbit și ascultat este foarte strânsă și generează situații similare cu cele din realitate. Profesorul nu este nevoit să intervină în prea mare măsură pentru a „confectiona” situații.

Dar chiar și așa, există studenți care se lasă mai greu „prinși” în astfel de „jocuri de-a realitatea”. În astfel de cazuri, profesorul va trebui să facă apel la toată arta și experiența sa, pentru a crea situații atractive și incitante, pentru a pune în interacțiune studenții unul cu celălalt și pentru a crea strategii persuasive menite să implice studenții în situațiile de vorbit.

Ascultarea

Deprindere pasivă, constând în audierea și decodarea unor mesaje, ascultarea devine interactivă doar prin crearea unor situații tip dialog sau întrebare și răspuns. De fapt, caracterul interactiv este condiționat tocmai de situarea studentului pe poziția de interlocutor.

Interacțiunea cu un vorbitor nativ, căruia studentul trebuie să-i răspundă relativ prompt, într-un timp dat și – de ce nu? – cu oarecare intonație, creată de realismul situației, face ca astfel de schimburi de replici să fie un exercițiu extrem de util, cu atât mai mult cu cât corectarea eventualelor greșeli se face de regulă tot de către un vorbitor nativ, studentul având obligația de a repeta structura corectă.

Relativ la intonație, la fel de utile sunt și exercițiile de tip repetitiv, în care misiunea studentului este aceea de a relua enunțuri formulate de un vorbitor nativ, scopul fiind acela de a imita cât mai fidel intonația, accentele în frază și eventualele formulări contrase.

Un alt avantaj al unor asemenea activități interactive îl reprezintă educarea urechii, prin audierea unui mare număr de vorbitori, nativi sau nu, cu accent și viteză de enunțare diferite.

Citirea

Citirea este cea de a doua deprindere pasivă, constând în lecturarea și înțelegerea unui text. Dar pentru a deveni atractivă, această activitate ar trebui la rândul ei să se bucure de avantajele interactivității. Citirea interactivă ar presupune *task*-uri care să inițieze o reacție spontană a cititorului, prin transpunerea lui într-un context autentic. De altfel, *task*-urile de citire – rezumarea textului, răspunsuri la întrebări, idei principale, comentarii – nu fac decât să oblige studentul să interacționeze în permanență cu textul, iar prin implicarea uneia sau a mai multe din celelalte deprinderi – scriere, vorbire, eventual ascultarea versiunii audio a textului – această interacțiune nu are decât de câștigat.

Scrierea

Deprindere considerată prin excelență non-interactivă, scrierea poate oferi posibilități neașteptate în ce privește utilizarea ei interactivă. Pentru a crea o ambianță realistă și a capacita deprinderea respectivă, este indicată simularea unui context adecvat, cum ar fi: un mesaj inițial la care se răspunde printr-un alt mesaj; o scrisoare „primită”, formală sau informală, care necesită un răspuns; un incident/eveniment/fapt din realitate, în întâmpinarea căruia se vine cu o scrisoare de invitație, solicitare, reclamație etc; un articol de ziar/revistă sau o emisiune de radio/TV pe baza căreia se „trimite” o scrisoare-comentariu (de fapt, eseu); o situație de ordin militar, în urma căreia se redactează un raport ș.a.m.d.

Prin astfel de simulări, studentul nu va mai avea impresia că „execută” o instrucțiune a profesorului, ci, la fel ca într-un joc de-a realitatea, se va plia pe stimulii propuși, reacționând în consecință.

Un alt avantaj al scrierii interactive este autenticitatea produsului scris: o scrisoare sau un raport, concepute ca TEMĂ, vor fi tratate ca atare, rezultatul fiind scolastic și artificial. În schimb, o dată introdus într-un context asemănător unuia real, studentul va avea o reacție REALISTĂ, ca atare produsul scris are toate șansele să sune mult mai bine, mai firesc și mai apropiat de ceea ce solicită situațiile reale.

Concluzii

Se poate spune, prin urmare, că în învățarea unei limbi străine, aspectul interactiv este nu doar recomandabil, ci esențial, limba străină fiind, după cum spuneam, un instrument de comunicare, nu un scop în sine, astfel încât achiziționarea structurilor de limbă se impune a fi realizată prin crearea/simularea unor contexte de comunicare autentice. Iar cum termenul „comunicare” definește una dintre multiplele fațete ale ideii de interacțiune, necesitatea învățării unei limbi străine prin metode interactive nici nu mai are nevoie de alte argumente.

BIBLIOGRAFIE

- Brown H.D, *Teaching by Principles: An interactive approach to Language, Pedagogy*, 2nd ed, White Plains, NY: Longman, 2001.
- Hymes D., *On Communicative Competence*, in Pride and Holmes, eds., *Sociolinguistics*, Harmondsworth: Penguin, 1972.
- Kramsch C., *Context and Culture in Language Teaching*, Oxford, UK:Oxford University Press, 1993.
- Nunan D, *Second Language Teaching and Learning*, Boston, MA: Heinle & Heinle, 1999.
- Richards J., *Approaches and Methods in Language Teaching*, 2nd ed., Cambridge, 2001.
- Savignon S., *Communicative Language Teaching*, State of the art TESOL Quarterly 25, 1991.
- Wilkins D., *Notional Syllabuses*, Oxford, UK: Oxford University Press, 1976.

UTILIZAREA CONCEPTULUI INTEGRAT-FLEXIBIL PENTRU GENERAREA STRUCTURILOR DE TIP CJ2 (SIMILARE) ÎN ARMATA ROMÂNIEI

USE OF THE FLEXIBLE – INTEGRATED CONCEPT FOR GENERATING CJ2 (SIMILAR) STRUCTURES IN THE ROMANIAN ARMED FORCES

Cpt.cdor.drd. Victor BOBOC*

Direcția Generală de Informații a Apărării

Mediul operațional pe linia informațiilor pentru apărare, precum și aderarea României la Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană impun o atitudine de integrare și înțelegere a proceselor paneuropene și transatlantice, dar și o capacitate de adaptare la permanentele schimbări în domeniul riscurilor la adresa securității europene și mondiale. În acest context, Armata României a parcurs și parcurge pași importanți pentru a participa efectiv la aceste procese. Simultan la nivelul structurilor de intelligence¹, în special la cel al capabilităților de coordonare și conducere au fost demarate schimbări la nivelul cadrului normativ menite să asigure integrarea acestora în planificarea și realizarea unor proiecte comune la nivel european, simultan cu ridicarea nivelului lor de adaptare continuă la schimbările din evoluția unor factori de risc.

The defence intelligence operational environment and also Romania's joining the North-Atlantic Treaty and European Union are imposing a specific integrated attitude and understanding of the pan-European and transatlantic processes. Moreover, it also involves an adaptive attitude towards the permanent changes of risks against European and global security. In this environment, the Romanian Armed Forces take action in order to participate effectively in. There are some changes at the intelligence structures level, especially for the ones dealing with conducting and coordinating processes. These are meant to ensure both their integration into planning and establishing common European projects and their continuous change in order to meet the evolution of threats.

Cuvinte cheie: intelligence, riscuri, integrat, cadru normativ.

Keywords: intelligence, threats, integrated, procedural environment.

* e-mail: bobocv63@yahoo.com

¹ CJ2 – Combined J2 – structura de stat major dedicată planificării, coordonării și conducerii operațiilor de intelligence în cadrul unui comandament multinațional, întrunit; în contextul articolului utilizată pentru desemnarea structurilor de similare indiferent de nivel lor cu caracter multinațional

Pentru cercetarea posibilităților și capacităților prin care se pot genera la nivel național capacități de coordonare și colectare a informațiilor cu caracter *integrat-flexibil* vom porni de la câteva elemente esențiale.

Primul este legat de cadrul legislativ național și de capacitatea acestuia de a stimula și a integra astfel de capabilități. Cel de al doilea element luat în considerare vizează structura de ansamblu a sistemului de asigurare a securității naționale și capacitatea acestuia de a reacționa față de cerințele implementării în organica sa a unor structuri strict specializate de informații militare, cu capabilități *integrat-flexibile* la nivel de Alianță.

Alături de aceste elemente, care permit determinarea și evaluarea posibilităților de care dispune Armata României pentru a conferi structurilor sale de asigurare informativă un caracter *integrat-flexibil*, sunt importante și elementele legate de tipul, caracterul și modul de acțiune al componentelor structurilor de asigurare informativă, precum și cele legate de principiile de acțiune și procedurile de lucru ale principalelor categorii de structuri ce concură la asigurarea informativă a structurilor militare din Armata României.

Un rol important în abordarea sistemului național de asigurare a securității naționale îl are studiul posibilității acestuia din punct de vedere legislativ și structural de a reacționa față de schimbările mediului politico-militar contemporan.

Determinant pentru a face față amenințărilor la adresa securității naționale, Sistemul vizează atât nivelul național, cât și cel regional și internațional. Semnificativă, în acest sens, este chiar ideea emanată din motto-ul Strategiei de Securitate Națională a României (SSNR) care este creată pentru „România Europeană, România Euroatlantică: pentru o viață mai bună, într-o țară democratică, mai sigură și prosperă”². Această declarație de intenție definește nu numai o orientare de nivel politico-militar, ci chiar esența modului de abordare a problematicei securității naționale. Elaborat în 2007, acest document, referindu-se la activitățile și acțiunile naționale și internaționale din domeniu, stipulează în chiar preambulul său necesitatea de a acționa nu numai „într-un mod adaptat la realităților contemporane”, dar și ca o „parte activă a acestui proces [...] condiție esențială a progresului și prosperității”³. Prin urmare, cele două componente, *adaptarea* și *participarea activă*, combinate și interconectate în interdependența lor devin condiții primordiale pentru modul în care este abordată la nivel național problematica securității naționale.

Din perspectiva cercetărilor noastre, această viziune subliniază existența și disponibilitatea conceptuală și de acțiune a factorilor de decizie de

² *Strategia de Securitate Națională a României*, Președinția României, București, 2007.

³ *Ibidem*.

la nivel național, în abordarea, am putea spune, *integrat-flexibilă* a domeniului securității naționale și, implicit, a modului în care se obțin, prelucrează și diseminează produsele de informații.

Acest cadru legal, definit printr-o Hotărâre a Consiliului Suprem de Apărare a Țării⁴ (CSAT), determină o abordare nouă inclusiv a securității naționale și creează premisele dezvoltării și optimizării ulterioare, a multora dintre elementele legislative necesare unui astfel de domeniu. Ceea ce considerăm a fi deosebit de important este faptul că, în cadrul hotărârilor ulterioare ale CSAT, au fost stabilite elementele normative pentru angajarea tuturor instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale, într-un amplu proces de implicare, în majoritatea proiectelor regionale și internaționale, pentru soluționarea sau ameliorarea unor situații ce puteau determina modificări majore în climatul de securitate internațional. Menționăm, ca dovadă a aplicării acestor elemente normative, participarea unor structuri ale Poliției române⁵, ale Forțelor Armatei României⁶, precum și ale altor instituții cu responsabilități în domeniu, în cadrul unor operații multinaționale pentru susținerea nemijlocită a angajamentelor asumate prin Strategia de Securitate Națională, de către factorii de decizie din România în cadrul mediului politico-militar internațional, precum și în plan național.

Din cercetarea în acest sens a conținutului Strategiei Naționale de Securitate rezultă că „sarcina asigurării securității interne este complexă și interdependentă”⁷. Această precizare relevă necesitatea unei abordări specifice, novatoare a acestui domeniu și poate fi interpretată ca o subliniere indirectă, referitoare la posibilitatea existenței unor limite structurale ale Sistemului de securitate național. Subsumat acestei idei se statuează importanța caracterului *integrat*, permanent *adaptat* situațiilor concrete, pe care trebuie să îl aibă acesta, altfel spus un caracter *integrat-flexibil*. De altfel, considerăm că numai o astfel de abordare, ce prezintă exemplificativ principalele instituții cu responsabilități în domeniu, poate fi considerată o resursă conceptuală reală, pentru definirea unui sistem suplu și eficient de realizare a obiectivelor propuse în planul securității naționale.

Un alt document important, privind existența posibilităților normative, conceptuale și de acțiune o constituie Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate (DNIS), document al cărui proiect a fost demarat simultan

⁴ Hotărârea CSAT nr. 33 din 29.03.2007.

⁵ Hotărârea CSAT nr. 5, 120 și 121 din 2007, privind participarea României cu polițiști la misiuni ONU sau ale Uniunii Europene.

⁶ Hotărârea CSAT nr. 35 din 2007, privind Strategia de folosire a Forțelor armate române în afara teritoriului național.

⁷ *Strategia de Securitate Națională a României*, Președinția României, București, 2007, p. 38.

cu cel al Strategiei de Securitate Națională⁸. Documentul în cauză, agreat și aprobat în 23 iulie 2004, de către toate instituțiile direct sau indirect implicate în procesul de asigurare a produselor de informații necesare factorilor decidenți, devine un reper și un liant în procesul utilizării și angrenării eficiente a tuturor capacităților în procesul de asigurare informativă a securității naționale.

Acest act normativ stipulează că „România acționează în conformitate cu Doctrina integrată de informații, contrainformații și securitate a NATO”⁹. Documentul aliat menționat este AJP-2¹⁰ și ne permite o facilitate foarte importantă referitoare la capacitatea cadrului normativ specific național de a aborda într-o manieră *integrat-flexibilă* domeniul specific al securității naționale. Considerăm că această consecință decurge din chiar originea actului normativ menționat. El are ca bază experiența tuturor națiunilor membre ale Tratatului Nord-Atlantic, comunitatea conceptuală a acestora, precum și acordul lor, conștient exprimat în abordarea domeniului asigurării informative și a activităților instituțiilor specializate din țările membre.

Dintre elementele conceptuale specificate în această Doctrină, atrage atenția esențialitatea acordată conlucrării tuturor autorităților și instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale. Se precizează că unul dintre scopurile pentru care a fost elaborată Doctrina este de „statuare a principiilor coordonării efortului informativ național în vederea elaborării produselor analitice și luării deciziilor privind securitatea națională”¹¹. Alături de acest obiectiv sunt amintite și altele privind „asigurarea suportului teoretic al politicilor, strategiilor și legislației privind activitatea de informații”, „perfecționarea cadrului organizațional-funcțional” sau „dezvoltarea și consolidarea participării la cooperarea internațională”¹². Toate aceste sublinieri nu fac decât să ne asigure convingerea asupra posibilității unei abordări *flexibile* și, concomitent, *integrate* din punct de vedere procedural și funcțional, a procesului de asigurare cu produse de informații a factorilor decidenți la nivel național și, implicit, la nivelul instituției militare.

Cadrul normativ românesc, amintit, dar și în întregul său, prin chiar modul de elaborare și de statuare utilizează și facilitează la nivel de reglementări specifice, capacități de acțiune și procedurale care, utilizate în

⁸ *Proiect de Doctrină Națională pentru Securitate*, inițiat prin Hotărârea CSAT 136 din aprilie 2004.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Allied Joint Publication 2.0 (AJP2.0)*.

¹¹ *Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate*, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, București, 2004, p. 1.

¹² *Ibidem*.

spiritul documentelor amintite, permit existența unei largi disponibilități privitoare la negocieri sau discuții bi și multilaterale pe probleme legate de coordonarea și conducerea asigurării informative.

Aprecierile noastre, concentrate în principal pe cele două documente menționate, în abordarea resurselor conceptuale și procedurale la nivel național pe problemele asigurării informative, ne-au evidențiat disponibilitatea și modernitatea cadrului normativ național în această direcție.

Ținând cont de toate elementele caracteristice stipulate în Strategia Națională de Securitate, precum și din Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate concluzionăm că România dispune de un cadru conceptual normativ modern în domeniu, cu posibilități largi privind adaptarea și optimizarea acestuia. Sprijinim această concluzie și prin sublinierea faptului că aceste documente, alături de alte acte normative specifice au fost adoptate într-o perioadă scurtă, imediat după aderarea la NATO, în anul 2004 și la UE, în 2007.

De asemenea, apreciem că, din această perspectivă, România se află printre țările de avangardă în domeniu, comparativ cu alte state, inclusiv cu vechime în cele două organizații menționate anterior, despre care putem spune că nu au un cadru normativ național adaptat și flexibil ca cel românesc. Subliniem prin aceasta, încă o dată, *potențialul* mediului normativ național, reflectat, în primul rând în cel al Armatei României. Acest lucru reprezintă o resursă normativă foarte importantă, fără de care nu ar putea exista sau nu s-ar putea dezvolta și optimiza, în mod continuu, activitatea structurilor de informații.

În acest context, subliniem că deja unul dintre documentele menționate, respectiv Strategia de Securitate Națională, este în curs de a fi revizuită și adaptată noilor realități politico-militare regionale și internaționale, corespunzătoare cerințelor prezente și de perspectivă din domeniu.

Sistemul structurilor care au atribuții în domeniul securității naționale sunt definite prin lege ca fiind organe de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale și acestea sunt: Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Protecție și Pază, precum și Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Administrației și Internelor și Ministerul Justiției, prin structuri interne specializate¹³. Coordonarea acestor organisme este făcută de către CSAT.

Evident că acest mod de abordare la nivel național, cu implicațiile sale asupra Sistemului apărării naționale, în particular asupra instituției Armatei României, prefigurează încă din 1991, un mod de realizare a obiectivelor determinate de cerințele de informare la nivel național de tip *integrat*, subordonat angajamentelor de transformare și optimizare angajate la nivelul

¹³ *Legea 51/1991* privind siguranța națională a României.

întregii societăți, încă din anul 1991. În mod esențial, trebuie să subliniem aici faptul că această lege fundamentală din perspectiva organismelor menționate a funcționat până în prezent dar ca orice element legislativ este supusă deja revizuirii¹⁴. Această revizuire nu vizează înlocuirea elementelor fundamentale prevăzute de Legea 51, ci tocmai modernizarea caracterului și modului de acțiune al respectivelor organisme, într-un mod integrat și perfect adaptabil la modificările mediului politico-militar contemporan. În plus, pentru a sublinia și mai mult acest mod de abordare stabilit la nivelul instituțiilor menționate, prin respectiva lege, activitatea lor este coordonată de un organism central, Comunitatea Națională de Informații, instituție creată, la nivelul președinției României, în noiembrie 2005.

Aceste considerații teoretice, precum și analiza componentei CSAT ne permit să identificăm elementele structurale ale Sistemului prin care se realizează cerințele Strategiei de Securitate Națională a României și Doctrinei Naționale a Informațiilor pentru Securitate. În Figura 1 este prezentată o schemă sintetică a acestor organisme și instituții.

Disponibilitățile normative teoretice emaneate din cele două documente menționate anterior permit planificarea și optimizarea activităților specifice în domeniul securității naționale, precum și angrenarea instituțiilor cu atribuții specifice într-un sistem integrat de acțiune. Capacitatea sistemului normativ de a se adapta unor cerințe noi ne relevă *flexibilitatea* acestuia și impune resurselor operaționale un mod de abordare similar în domeniului securității naționale.

În ceea ce privește responsabilitățile acestor organisme și instituții, din examinarea specificului fiecăreia dintre ele, se pot identifica următoarele categorii:

- organisme și instituții de execuție – cele stipulate și prin Legea 51/1991;
- organisme și instituții beneficiare – cele care au reprezentanți în CSAT;
- autorități de decizie și coordonare: CSAT și Comunitatea Națională de Informații (CNI).

Această clasificare a respectivelor organisme și instituții este de natură funcțională și, utilizată ca atare, relevă calitatea în care se poate afla la un moment dat, una dintre acestea, în funcție de contribuția și de cerințele sale de informații sau atribuțiile sale stipulate prin legi organice aferente.

¹⁴ *Legea informațiilor și contrainformațiilor*, proiect, București, 2007.

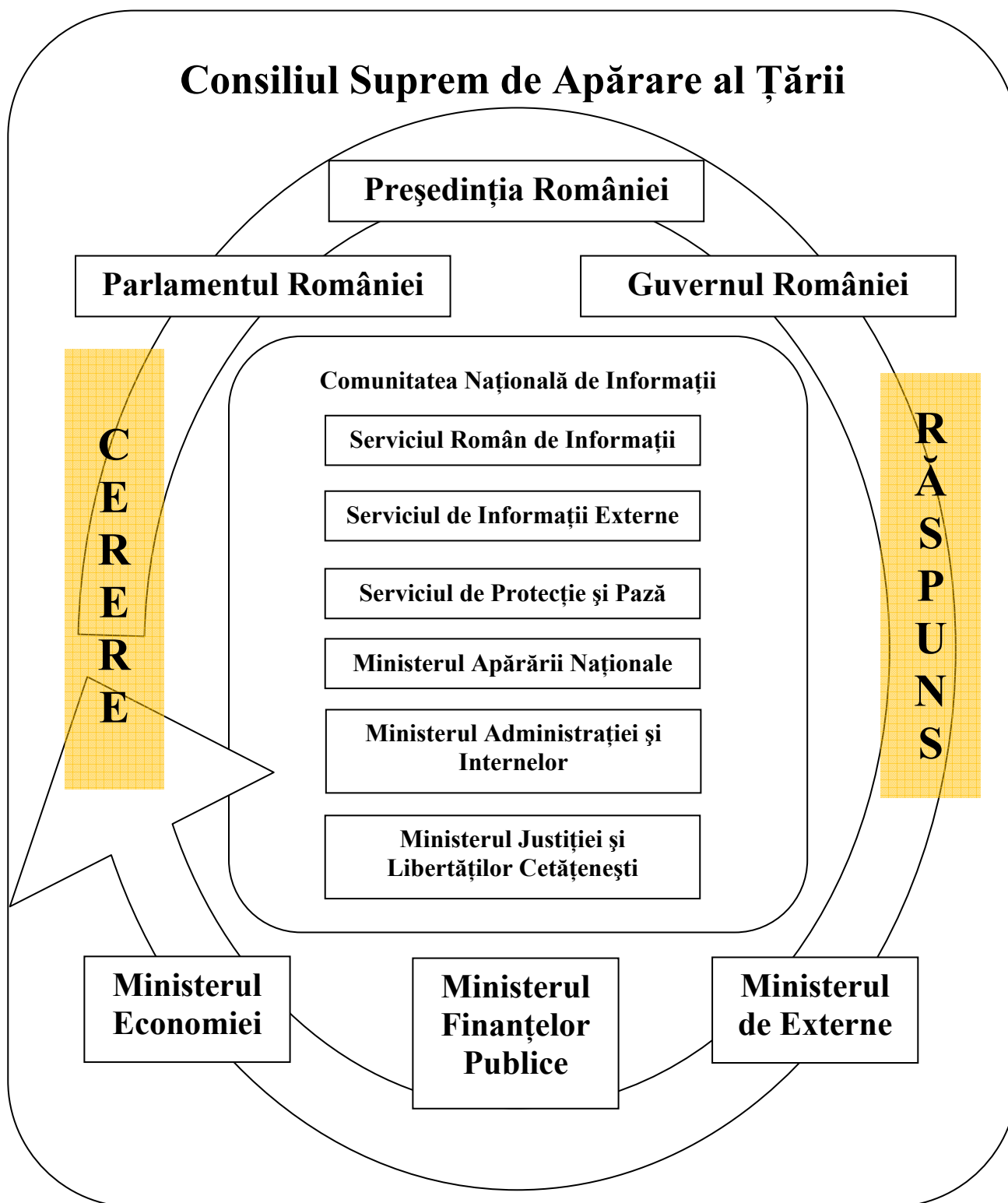

Fig. 1 Schema sintetică a componenței CSAT

Specificul acestui Sistem este definit însă prin natura funcțiilor participanților săi. Astfel, la nivelul CSAT avem doar reprezentarea conducerilor instituțiilor implicate în realizarea cerințelor securității și apărării naționale. În același timp, transpunerea deciziilor CSAT în realitate se realizează prin elementele operaționale aflate în organica instituțiilor menționate în Figura 1. Din această perspectivă, putem vorbi de o anumită *rigiditate* de reacție a Sistemului. Aceasta se referă la activitățile curente, derulate în cooperare sau individual de fiecare dintre structurile operative ale instituțiilor amintite în Figura 1. Pentru a întări această concluzie, precizăm că la nivel operațional legătura dintre instituțiile respective se realizează pe baza unor *protocoale* de cooperare interdepartamentală. Aceste normative, așa cum sunt ele elaborate, agreeate și utilizate la acest moment, permit sincronizarea și optimizarea activităților specifice pe momente operative, specifice sau pe domenii stricte de responsabilitate. Documentele menționate nu creează un cadru normativ de natură *integrată* la nivel operațional național. Ele definesc doar modul de cooperare, dar nu și un ansamblu de activități și acțiuni permanente specifice. În acest context, sensul fluxului informațional creat la nivel CSAT (reprezentat grafic în Figura 1 prin ciclul Cerere - Răspuns) este valabil doar la nivelul acestui organism național și are mai mult conotația unui schimb de informații între structurile de conducere și coordonare ale instituțiilor respective. Mai mult chiar, așa cum ne relevă și unele comentarii privitoare la Comunitatea Națională de Informații, realizarea obiectivului, privind conducerea centralizată și execuția descentralizată, dar coordonată a activităților specifice serviciilor și instituțiilor cu atribuții în domeniul securității naționale rămâne încă un deziderat pentru a cărui îndeplinire mai este mult de făcut. Apreciem că direcția esențială de acțiune pentru realizarea practică a acestui deziderat rămâne cea a planificării și gestionării *integrate* la nivel național a cererilor de informații. Totodată, considerarea acestui mod de lucru ca fiind esențial în optimizarea și eficientizarea activităților pe linia asigurării informațiilor necesare deciziilor la toate nivelurile de responsabilitate ar permite o abordare mult mai *flexibilă* a asigurării resurselor de orice natură în acest domeniu de activitate.

În plus, deoarece legăturile pe *orizontală* în domeniul specific al securității naționale sunt făcute tot prin intermediul reprezentării instituțiilor respective în CSAT sau cel mult punctual pe probleme specifice cu acordul conducerii acestora, putem vorbi de o abordare ad-hoc, pe moment, care uneori are un rol mai mult de corecție, decât de prevenire.

Susținem aici posibilitatea și necesitatea reconsiderării acestui mod de lucru, care poate deveni uneori relativ greoi și chiar inoportun, precum și un eventual transfer al autorității de decizie operațională către palierele operative

ale acestor instituții. Această abordare ar permite o mai mare *flexibilitate* de reacție a Sistemului, simultan cu *integrarea* acțiunilor instituționale individuale, într-un veritabil *Dispozitiv Operativ Național*. Acesta poate fi definit pe domenii și responsabilități specifice, coordonarea sa la nivel național putându-se realiza prin intermediul Comunității Naționale de Informații. În fapt, considerăm că această eventuală optimizare funcțională la nivel național reprezintă transpunerea în plan național a caracterului *integrat-flexibil*, adică menținerea unicității funcționale în contextul apartenenței la întreg, reprezentat de Sistemul al instituțiilor cu atribuții în domeniul securității naționale.

Oricum, ceea ce considerăm important din perspectiva cercetărilor noastre este tocmai acest mod de abordare indus de mediul normativ național și care presupune *unicitatea în contextul apartenenței* sau, altfel spus, menținerea funcțiilor specifice ale fiecărui participant la Sistem, în contextul asimilării sale temporare sau permanente într-un organism integrator de tipul CSAT.

În domeniul apărării naționale, capacitățile determinate de cadrul normativ național sunt concentrate strict pe domeniul de responsabilitate al Ministerului Apărării Naționale. Acest lucru însă nu împiedică, așa cum rezultă din normativele specifice pe domeniu de la nivelul Armatei, o monitorizare și a celorlalte domenii de responsabilitate tocmai din necesitatea *integrării* acțiunilor din domeniu în cadrul de organizare și acțiune național.

Impactul resurselor teoretice, conceptuale și doctrinare de la nivel normativ național asupra instituției militare au fost traduse prin adoptarea Cartei albe, Doctrinei pentru Informații, Contrainformații și Securitate a Armatei, urmate de Strategia de transformare a armatei României în 2007 și recent, de o nouă Strategie națională de apărarea a țării, din noiembrie 2008. Specific acestor disponibilități normative de la nivelul Armatei este procesul lor permanent de revedere și adaptare la noile cerințe ale mediului militar național, regional și internațional, în primul rând cel aliat și al U.E.

Din perspectiva cercetării noastre cu privire la capacitățile de natură teoretică, doctrinară și operațională, aflate la dispoziția Armatei, acest proces este important în primul rând, deoarece impune abordarea *flexibilă* a domeniului apărării naționale și implicit a problematicii securității militare și informațiilor pentru apărare. Totodată, considerăm aceste resurse normative instituționale, din domeniul apărării naționale, ca fiind integrate proceselor de transformare specifice societății românești, dată fiind permanenta preocupare a factorilor de decizie și responsabililor de la nivelul Ministerului Apărării Naționale pentru optimizarea și adaptarea normelor la cerințele impuse de mediul similar național și internațional.

Numai acest gen de abordare *în direct*, determinat printr-o implicare activă a structurilor de genul CSAȚ sau Comunitatea Națională de Informații, poate induce oportun și eficient schimbările necesare ce se impun la un moment dat, în domeniul analizat, în cadrul instituției militare. Ca exemplificare putem evidenția Carta albă, aflată în curs de revedere sau Doctrina pentru Informații, Contrainformații și Securitate a Armatei (DICIS-IPS 3), documente aflate în proces de actualizare.

Considerăm că în domeniul informațiilor pentru apărare există două categorii de resurse normative instituționale, și anume:

- *Documente cu perioadă de actualizare mare*; Carta albă, Doctrina pentru Informații, Contrainformații și Securitate a Armatei sau Strategia de transformare a Armatei României (STAR).
- *Documente cu perioadă de actualizare anuală sau chiar mai scurtă* ce depind de contextul politico-militar și responsabilitățile concrete asumate de România în plan militar.

Cele două categorii de resurse normative instituționale se determină și se influențează reciproc, într-un permanent proces de actualizare. Totuși, din perspectiva influenței resurselor normative naționale asupra normelor specifice instituționale, din domeniul militar, apreciem că dinamica celei de-a doua categorii menționate mai sus depășește cu mult pe cea a celor din prima categorie, fiind mai puțin influențabile de nivelul politico-militar, ci mai degrabă de necesitatea optimizării și aplicării unor principii și proceduri deja statuate. Așadar, cea de-a doua categorie de resurse normative instituționale au o dinamică mai ridicată datorată unor aspecte de natură tehnică și nu unora de factură conceptuală.

Indiferent însă de categoria din care fac parte, aceste resurse normative instituționale, la dispoziția activității de asigurare informativă necesită analiza unor detalii privind prevederile acestora pentru a releva unele dintre valențele acestora, precum și compatibilitatea doctrinară, strategică și operațională în plan național și internațional.

Strategia Națională de Apărare Țării (SNAT) precizează, încă de la început, că în cadrul intereselor naționale alături de „integritatea, suveranitatea, independența și indivizibilitatea statului român” este inclusă „îndeplinirea responsabilă a obligațiilor și rolului ce decurg din statutul de membru al NATO și al Uniunii Europene”, în condițiile apărării „identității naționale și vieții spirituale, în contextul participării active la construcția identității europene”¹⁵. Aceste valori determină necesitatea unei conduite profesionale de factură națională în context european în ceea ce privește

¹⁵ *Strategia națională de apărare a țării*, București, noiembrie 2008.

modul de acțiune al structurilor cu atribuții în domeniul informațiilor pentru apărare. Dorim să subliniem aici faptul că uneori această viziune paneuropeană, pe fondul păstrării specificului național, nu este perfect tradusă la nivelul unor resurse normative din cea de a doua categorie menționată anterior.

Din perspectiva posibilităților de abordarea instituțională a responsabilităților și sarcinilor structurilor din domeniul informațiilor pentru apărare, documentul analizat precizează, în cadrul obiectivelor apărării naționale, atât elemente directe, cât și indirecte la care trebuie să contribuie activitatea de asigurarea informativă. În secțiunea dedicată informațiilor pentru apărare sunt definite astfel:

- apărarea pe plan extern a intereselor naționale;
- dezvoltarea capacităților strategice de culegere de informații și de analiză multisursă;
- adaptarea permanentă a fluxului informativ pentru sprijinul eficient al fundamentării deciziilor;
- creșterea eficienței activității informativ-operative orientarea acestora pe priorități și domenii la amenințările TESSOC (Terorism, Spionaj, Sabotaj, Subversiune, Crimă Organizată);
- dezvoltarea raporturilor de colaborare la nivel național, bilateral, cât și al NATO și UE;
- perfecționarea cadrului normativ și procedural în domeniul informațiilor, contrainformațiilor și securității, precum și armonizarea acestora cu prevederile NATO și ale UE.

Toate acestea decurg din analiza întregului set de documente care vizează securitatea și apărarea națională și reprezintă o concretizare a acestei problematice în planul securității apărării naționale, precum și în cel al optimizării și colaborării specifice din domeniului informațiilor de apărare. Cele două planuri de acțiune, văzute ca resurse normative instituționale, sunt prezentate în contextul statuării ca necesitate de acțiune specializată, coordonată la nivel național, în cadrul CNI. Așadar, inclusiv direcțiile de acțiune stabilite prin *Strategia Națională de Apărare a Țării* presupun în primul rând o abordare *integrată* a domeniului informațiilor pentru apărare simultan cu adaptarea lui la cerințele naționale, regionale și internaționale. Considerăm că acest mod de definire a resurselor normative instituționale, menționate anterior dau o conotație evident *integrat-flexibilă* a întregului sistem de structuri ce au atribuții în domeniul informațiilor pentru apărare.

Un alt aspect important derivă din împărțirea operațională a domeniului Informațiilor pentru apărare, care se împarte în domeniile strict specializat, dar integrate: *informații militare*, *contrainformații* și *securitate*. Observația este o dovadă a caracterului modern și actual al normativului

menționat ca resursă de creare a structurilor de informații, precum și pentru stabilirea modului de acțiune al acestora. Comparativ cu disponibilitățile europene în domeniu, dorim să subliniem compatibilitatea mediului normativ specific românesc dar și caracterul său de actualitate, bazat pe integrarea conceptuală a unor prevederi naționale cu cele ale NATO și UE.

Referitor la aceste din urmă concluzii, este semnificativ faptul că în *Strategia de Transformare a Armatei României (STAR)* precizările referitoare la „elementele cheie”¹⁶ sunt similare celor care au fost asimilate prin transformare și la nivelul NATO. Această observație scoate în evidență, din nou, una dintre particularitățile de adaptabilitate și flexibilitate caracteristice întregului mediu normativ integrator românesc și anume: capacitatea *integrat-flexibilă*, în plan național a elementelor și resurselor normative instituționale cu caracter regional, pe fondul menținerii sau adaptării lor la specificul național.

Tot în *Strategia* amintită, este precizată o altă resursă normativă care este prezentată ca o sarcină majoră, și anume „remodelarea sistemului informațiilor pentru apărare”¹⁷. Este poate una dintre cele mai importante direcții de acțiune cu trimitere directă la structurile noastre din domeniul informațiilor pentru apărare. Această considerație se bazează pe faptul că transpunerea ei în realitate presupune existența unei permanente disponibilități conceptuale și de acțiune pentru inovarea acestui domeniu. Pe de altă parte, o astfel de sarcină impune *flexibilitatea* conceptuală, absolut necesară asimilării eficiente și oportune a elementelor de noutate, precum și generării corespunzătoare a schimbărilor aferente.

Strategia de Transformare a Armatei României se constituie alături de *Doctrina Națională de Informații pentru Securitate* și *Strategia Națională de Apărare a Țării* în resurse normative de mare importanță pentru generarea și implementarea structurilor *integrat-flexibile* din domeniul informațiilor pentru apărare. În acest mod, posibilitățile și necesitățile din domeniu sunt foarte mari. Stabilirea cerinței de „remodelare structurală și acțională” corelată cu cea „de comandă și control”¹⁸ sunt încă o dovadă a abordării interdisciplinare, de factură *integrat-flexibilă* a domeniului informațiilor pentru apărare. Mai mult chiar, unul din elementele specifice acestui mod de abordare „dezvoltarea schimbului de informații (intelligence sharing)”¹⁹, probează din nou aprecierile noastre anterioare.

Un aspect important în cercetarea disponibilității mediului instituțional normativ românesc, în direcția generării și implementării unor structuri de informații pentru apărare, cu caracter *integrat-flexibil* o reprezintă referințele privind partea operațională a acestor capabilități. Fără echivoc, putem sublinia că *Strategia de Transformare a Armatei României* reprezintă o resursă

¹⁶ *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Idem*.

¹⁹ *Idem*.

normativă foarte importantă. Aceasta deoarece structurile de colectare, privite ca elemente esențiale în contextul efortului lor specific, determinat de necesitățile de informare, trebuie nu numai să existe ca atare, ci să se dezvolte și să se adapteze continuu „ca structuri de informații de sprijin, având capacități de tipul HUMINT, SIGINT, IMINT puse la dispoziție în comun, prin fuziunea capacităților de colectare și analiză”²⁰.

Această subliniere reprezintă o resursă normativă deosebită, deoarece stabilește nu numai faptul că modul de acțiune al acestor structuri trebuie să fie adaptat cerințelor impuse, dar impune ca acestea să utilizeze capacități de colectare și analiză definite în mod integrat, în contextul menținerii funcțiilor lor de bază, ceea ce presupune o largă flexibilitate de acțiune și, în același timp, conceptuală din partea acestora.

De asemenea, apreciem că posibilitățile și resursele cadrului normativ național, se bucură la nivelul instituției militare de o abordare modernă, care permite definirea și implementarea unor elemente generale de natură integrat-flexibilă în domeniul informațiilor pentru apărare. Din acest motiv este posibilă generarea, regenerarea și implementarea atât la nivel național, cât și la nivel regional sau internațional a unor structuri naționale, de asigurarea informativă cu caracter integrat-flexibil.

BIBLIOGRAFIE

Allied Joint Publication 2.0 (AJP2.0)

Doctrina Națională a Informațiilor pentru Securitate, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, București, 2004.

Hotărârea CSAT nr. 5, 120 și 121 din 2007, privind participarea României cu polițiști la misiuni ONU sau ale Uniunii Europene.

Hotărârea CSAT nr. 33 din 29.03.2007.

Hotărârea CSAT nr. 35 din 2007, privind Strategia de folosire a Forțelor armate române în afara teritoriului național.

Legea 51/1991 privind siguranța națională a României.

Legea informațiilor și contrainformațiilor – proiect – București 2007.

Proiect de Doctrină Națională pentru Securitate, inițiat prin Hotărârea CSAT 136 din aprilie 2004.

Strategia de Securitate Națională, București, 2007.

Strategia de transformare a Armatei României, București, 2007.

Strategia națională de apărarea a țării, București, 2008.

²⁰ *Strategia de transformare a Armatei României*, București, 2007.

**PROIECTAREA FIZIONOMIEI STRUCTURILOR
DE TIP CJ2* INTEGRAT-FLEXIBILE
ÎN FUNCȚIE DE CERINȚELE DE INFORMARE
SPECIFICE UNEI MISIUNI**

***DEVELOPING INTEGRATED AND FLEXIBLE
CJ2* STRUCTURES' PHYSIOGNOMY
BASED ON SPECIFIC INTELLIGENCE REQUEST
OF A MISSION***

Cpt.cdor.drd. Victor BOBOC*

Direcția Generală de Informații a Apărării

În prezent, provocările privitoare la mediul informațiilor militare în operațiile multinaționale impun o nouă abordare și noi căi pentru modul în care structurile de coordonare specifice le răspund. Mai mult chiar, o abordare specifică în procesul proiectării structurilor de coordonare pe linie de intelligence – CJ2¹ sau similare – poate fi un mod important în obținerea unor capacități înalt performante, integrate și adaptabile. Aceasta poate fi considerată o posibilitate prin care respectivele structuri pot face față multiplelor provocări întâmpinate în derularea operațiilor militare. O revedere a domeniului funcțional de bază poate fi un domeniu larg din perspectiva cercetării și optimizării sale.

Nowadays challenges regarding intelligence environment in the multinational joint operations demand new approaches and new issues for the way in which the specific coordinating structures are succeeding to deal with them. Furthermore a specific view within developing intelligence coordinating structures - CJ2, or similar - can be an important way to achieve high performance, adaptable and integrated intelligence capabilities. This might be a solution to deal with many challenges that certain structures have to face during operations. A review of basic functional areas may be a broad subject for research and improvement.

Cuvinte cheie: intelligence, operații întrunite, cereri de informații.

Keywords: intelligence, joint operations, intelligence requests.

* e-mail: bobocv63@yahoo.com

¹ CJ2 – Combined J2 – structura de stat major dedicată planificării, coordonării și conducerii operațiilor de intelligence în cadrul unui comandament multinațional, întrunit; în contextul articolului utilizată pentru desemnarea structurilor de similare indiferent de nivel lor cu caracter multinațional.

Analiza modului în care se poate realiza un sprijin informativ eficient al operațiilor militare, precum și o coordonare optimă a resurselor alocate acțiunilor specifice de intelligence derulate într-o zonă de operații, denotă necesitatea asigurării unui înalt nivel de integrare a activităților structurii de conducere și coordonare a operațiilor de intelligence, pe fondul unei capacități ridicate de adaptare a acesteia la schimbările survenite în zona de responsabilitate a Forței asigurate.

Mentținerea nivelului de integrare și a gradului de flexibilitate funcțională ale unei structuri de intelligence devin în acest fel elemente importante de care trebuie să ținem cont în proiectarea și implementarea ulterioară a unei structuri de intelligence, în special a uneia de conducere și coordonare a operațiilor specifice derulate în sprijinul unei Forțe multinaționale. Așadar, considerăm necesare câteva aprecieri referitoare la mărimile și parametrii ce pot defini aceste caracteristici și în funcție de care se pot face cuantificări și comparații privind eficiența și oportunitatea funcțională a respectivei structuri. Apreciem că există două categorii de factori referitori la problematica amintită, și anume: parametri de natură calitativă și indicatori de natură cantitativă. Cele două categorii vor fi folosite simultan și complementar, cu atât mai mult cu cât în cadrul procesului de cuantificare a celor de natură calitativă pot apărea și unele influențe subiective de natură umană, situație ce impune folosirea unor elemente obiective.

În gama parametrilor calitativi ce pot defini un anumit *grad de integrare* și un *nivel de flexibilitate* ale structurii de intelligence remarcăm pe cel privitor la natura, conținutul și procedurile folosite pentru identificarea și stabilirea priorităților de informare ale comandantului. Parametrii care pot defini rezultatul activității de intelligence și, simultan, instrumentul principal de conducere al acesteia sunt: numărul și natura domeniilor abordate pentru identificarea factorilor de impact și de risc, dinamica și numărul de reconsiderări ale acestora, existența unor proceduri eficiente de analiză și prognoză a evoluției factorilor de influență.

Un alt domeniu specific de lucru din care rezultă o gamă de parametri privind caracterul integrat-flexibil al structurii de intelligence este fluxul informațional intern și extern. Acesta se concretizează prin existența unui flux informațional compus, rezultat din suprapunerea celui intern și a celui extern, precum și prin existența unor proceduri aferente eficiente pe linia schimburilor de informații. Alături de acesta, îl considerăm tot ca un parametru de ordin calitativ, ce caracterizează existența unui anumit grad de

integrare și a unui anumit nivel de flexibilitate, pe cel referitor la modul de funcționare a grupurilor și centrelor de lucru multidisciplinare, interne sau externe structurii de intelligence, în baza unor proceduri definite clar. Acesta va fi definit prin nivelul de participare în cadrul grupurilor de lucru, gradul de integrare a fluxului de informații, specific acestora în fluxul intern al structurii de informații sau existența interfețelor necesare asimilării la nivelul structurii de intelligence, a produselor de intelligence rezultate din activitatea grupurilor și centrelor multidisciplinare.

Trecerea în revistă a aspectelor abordate în prima parte a lucrării are rolul de a scoate în evidență principalele pârghii prin care putem crea, susține și chiar optimiza gradul de integrare și nivelul de flexibilitate specifice unei structuri de intelligence. Fiecare etapă a fluxului informațional, precum și arhitectura acestuia conduc la obținerea unor parametri de natură calitativă, prin care se poate evalua și controla caracterul activității de intelligence.

Apreciem ca fiind de bază evaluarea managementului următoarelor activități/procese²:

- elaborarea și gestionarea listei factorilor de influență;
- conținutul cerințelor de informare și priorităților stabilite pentru satisfacerea lor;
- arhitectura fluxului de informații;
- crearea și funcționarea grupurilor și centrelor de lucru interdisciplinare.

Prezentăm, în *Tabelul 1*, o posibilă listă cu parametrii specifici ai acestor activități/procese prin care caracterul integrat-flexibil poate fi menținut și optimizat. Dintr-o scurtă analiză a acesteia, observăm parametri de natură cantitativă, de genul „număr de informații”, „procentul” sau „raportul” care, prin valoarea lor, vin să nuanțeze concluziile desprinse din analiza celor de factură calitativă. Lista din analiză poate fi completată pe măsura apariției necesității de derulare a unor procese și activități menite să stimuleze caracterul integrat-flexibil al structurii de intelligence. În acest fel, procesul său de definire și ulterior de menținere prin controlul unor parametri de acest gen se va supune unei acțiuni de „adaptare”, adică unei flexibilități stabilite, în funcție de complexitatea proceselor declanșate la nivelul structurii de informații sau al celor de planificare operațională de la nivelul comandamentului Forței.

² *Joint Intelligence, JP 2.0*, Washington DC, SUA, 2007.

Tabelul 1

Nr. crt.	Proces evaluat	Parametru
1	Elaborarea și gestionarea listei factorilor de influență	Numărul și natura domeniilor abordate pentru identificarea factorilor de impact și de risc
		Dinamica și numărul de revizii al listei factorilor de influență
		Existența unor proceduri eficiente de analiză, prognoză a evoluției diferiților factori de influență
		Procentul de asigurare cu informații și date de interes
		Procentul de informații obținute prin mijloace proprii
		Procentul de informații obținute prin cooperare și integrare în grupuri, centre de lucru interdisciplinare externe
2	Stabilirea conținutului și priorităților cerințelor de informare	Concordanța dintre cerințele de informare deduse și lista factorilor de influență
		Concepția și prioritățile stabilite privind satisfacerea listei cerințelor de informare
		Procentele de satisfacere a cerințelor de informare pe categorii de factori de impact și de risc
3	Stabilirea arhitecturii fluxului de informații	Existența unui flux informațional compus, rezultat din compunerea celui intern și a celui extern
		Existența unor proceduri și acorduri eficiente pe linia schimburilor de informații
		Modul de definirea și utilizare a fluxului informațional de la nivelul grupurilor și centrelor interdisciplinare de lucru
		Număr de informații diseminate intern și extern și raportul lor
		Numărul informațiilor utilizate în procesul decizional intern, pentru completarea nivelului de definire al factorilor de impact și de risc și raportul lor
4	Existența și funcționarea grupurilor și centrelor de lucru interdisciplinare	Natura, scopul și numărul grupurilor și centrelor de lucru multidisciplinare, interne sau externe structurii de intelligence
		Conținutul procedurilor structurii de intelligence privind grupurilor și centrelor de lucru multidisciplinare
		Gradul de participare al structurii de intelligence în cadrul grupurilor și centrelor de lucru multidisciplinare
		Conținutul și eficiența procedurilor pentru integrarea fluxului de informații, caracteristic grupurilor și centrelor de lucru multidisciplinare în fluxul intern al structurii de informații
		Natura și resursele alocate interfețelor necesare asimilării la nivelul structurii de intelligence, a produselor de intelligence rezultate din activitatea acestor grupuri și centre multidisciplinare

În spiritul abordării integrat-flexibile, parametrii definiți în Tabelul 1, pot reprezenta câteva pârgii de control și corecție ale activității structurii de intelligence, vor viza satisfacerea funcției scop căreia i se va subordona întregul efort de menținere și optimizare a proceselor de intelligence privind satisfacerea pe priorități a cerințelor de informare identificate la nivelul comandamentului Forței Multinaționale. Acest lucru se va realiza indiferent de complexitatea informațiilor necesare, dinamica sau de gradul lor de credibilitate, de oportunitate și de relevanță.

Evident că, pe măsura creșterii complexității cererilor de informații, a dinamicii acestora sau, în condițiile scurtării timpilor limită de relevanță pentru datele și informațiile colectate, efortul de menținere a caracterului integrat-flexibil crește și el. Se relevă faptul că menținerea acestor caracteristici, în condițiile amintite, presupune fie elaborare din timp a unor proceduri suficient de cuprinzătoare pentru a putea absorbi funcțional orice schimbare în mediul de lucru al structurii de intelligence, fie o disponibilitate ridicată în domeniul resurselor alocate acestui scop. Oricum monitorizarea acestor parametri va permite, cel puțin, semnalarea oportună a unor eventuale disfuncționalități de natură capacitivă sau numai procedurală ce trebuie corectate, pentru satisfacerea funcției scop amintite anterior.

Așadar, creșterea nivelului acestor cerințe presupune creșterea complexității procesului de menținere a unui anumit grad de integrare și al unui anumit nivel de flexibilitate funcțională. Remarcăm că proiectarea proporțională și realistă a unei structuri de intelligence, prin prisma acestui caracter, induce din start doar problema îngreunării sau creșterii complexității proceselor de menținere a acestuia, și nu problema neîndeplinirii cerințelor de informare, grație nivelului lor crescut sau al dinamicii susținute a operațiilor derulate și, prin urmare, inclusiv al ritmului în care sunt solicitate noi și noi informații de interes pentru procesul decizional. Tocmai din acest motiv, apreciem că este de preferat soluția practică ce asigură succesul misiunii de intelligence, adică abordarea funcționalității acestei structuri în concepție integrat-flexibilă.

În plus, această abordare nu pune la dispoziție doar un anume set „fix” de mecanisme pentru menținerea sa, ci oferă posibilitatea derulării unui adevărat proces de natură flexibilă, subordonat funcțiilor scop de bază, pentru care există structura de intelligence în cadrul unui comandament, și anume, satisfacerea cerințelor de informare necesare procesului decizional.

Aspectele precizate mai sus permit, așa cum arătam, menținerea unui grad de integrare și a unui nivel acceptabil de flexibilitate. Analiza realizată în spiritul celor expuse oferă posibilitatea, încă din faza inițială, proiectării propriu-zisă a structurii de intelligence și definirii ei ca entitate funcțională în cadrul unui comandament.

Este esențial ca, pe parcursul folosirii elementelor legate de natura proceselor interne și de interacțiune ale acestei structuri, să fie considerat ca funcție de bază principiul satisfacerii cerințelor de informare, ce trebuie să conducă întreg procesul de proiectare, constituire, dezvoltare, pregătire și ulterior de dislocare al acesteia. Acest lucru se poate realiza, atâta timp cât caracterul integrat-flexibil al respectivei structuri va fi definit ca fiind capacitatea unei structuri de intelligence de a interacționa activ, empatic cu celelalte structuri militare, prin adaptarea sa procedurală și de acțiune, simultan la cerințele externe și interne, menținându-și identitatea funcțională pe întreaga durată a operațiilor militare.

Apreciem că această definiție, acceptată ca atare și însușită corespunzător, permite completarea listei parametrilor și proceselor evaluate justificând o astfel de abordare. În acest fel, modul de definire, la un moment dat a caracterului integrat-flexibil devine genul de proces continuu de care aminteam anterior, absolut necesar în prezent și în perspectivă la nivelul activităților de intelligence.

Definirea și menținerea gradului de integrare și a nivelului de flexibilitate, pe lângă caracteristicile de complexitate, dinamică și unicitate specifică capătă și caracteristica temporală de adaptabilitate, grație dependenței sale firești de evoluția situației operative din zona de responsabilitate la un moment dat.

Aceste aprecieri, coroborate cu subsumarea permanentă a activității de intelligence realizării unui anumit nivel de satisfacere a cerințelor de informare, scot în evidență necesitatea evaluării și optimizării funcționale permanente a structurii de intelligence, procese care devin în acest fel, legături „inverse”, prin care se poate influența dinamica variației ponderii diferitelor funcții de bază ale activității de informații militare.

Așa cum rezultă și din *Tabelul 1*, aprecierea eficienței și oportunității activităților derulate la nivelul unei structuri de intelligence depinde și de valorile unor indici de natură cantitativă, de genul: numărul de informații furnizate oportun în circuitul decizional al structurii militare, durata medie între momentul formulării cererii de informare și cel în care este livrat produsul de intelligence aferent, resurse umane, tehnice și materiale utilizate global și specific pe categorii de informații și tipuri de produse de intelligence furnizate, nivelul sau procentul de acoperire a zonei de responsabilitate și a celei de interes sau compatibilitatea dintre procentul de satisfacere a unei cerințe de informare și fazele operațiilor militare derulate. Toate aceste „mărimi” definesc, la un moment dat, dacă activitatea pe linie de intelligence, în condițiile respectării unor reglementări și al unui mandat încredințat, este sau nu eficientă și oportună. Oricare dintre elementele enumerate anterior fac

referire directă la același Plan de Culegere al Informațiilor stabilit pe domenii, zone, medii de interes și pe priorități, în funcție de ritmul operațiilor și, mai ales, de efectele acestora și gradul de realizare al obiectivelor Forței Multinaționale³.

Din perspectiva abordării integrat-flexibile, am subliniat că alături de parametrii cantitativi necesită a fi evaluate și anumite procese sau activități, nu numai prin prisma existenței acestora, cât mai ales din punct de vedere al necesității, eficienței și oportunității lor, în contextul general al acțiunilor derulate la nivel de comandament sau zonă de responsabilitate.

În analizele precedente am abordat situația în care structura de intelligence funcționează și se punea problema adaptării acțiunilor sale la nivelul cerințelor de informare. Vom căuta în cele ce urmează să facem aprecieri și în situația în care, deși au fost determinate și stabilite măsurile pentru asigurarea unui anumit grad de integrare și a unui nivel de flexibilitate, cerințele de informare nu sunt satisfăcute corespunzător.

Nesatisfacerea cerințelor de informare poate fi concretizată fie prin lipsa informațiilor, fie prin calitatea scăzută a produselor de intelligence aferente acestor cerințe, respectiv inoportunitatea lor, irelevanță, situația în care nu sunt veridice sau au o formă de prezentare incompatibilă cu cea solicitată.

Oricare ar fi situația în sine, cauzele care le pot induce sunt de două categorii, respectiv: interne (datorate unor activități și proceduri folosite strict la nivelul structurii proprii de intelligence) și externe (datorate proceselor și activităților derulate în cooperare cu celelalte structuri ale comandamentului sau cele similare din zona de operații⁴). Pentru eliminarea deficiențelor sau inadvertențelor funcționale se poate acționa asupra a două procese fundamentale specifice activității de intelligence. Primul se referă la elaborarea, gestionarea și monitorizarea procesului de culegere de informații – respectiv managementul Planului de Culegere de informații. Cel de-al doilea face referire la elaborarea, gestionarea și monitorizarea fluxului de informații.

În situația Planului de Culegere de Informații, din perspectiva integrat-flexibilă, pot exista câteva cauze specifice, astfel⁵:

- *dimensionarea necorespunzătoare a Planului* – cauza face referire directă la situația în care structura se „angajează” să răspundă unor cerințe de informare ce îi depășesc posibilitățile sale reale atât din perspectiva cantitativă, cât și din cea calitativă, iar pe parcursul derulării operațiilor multinaționale nu comunică oportun această situație factorilor de decizie din diverse motive; cauza în sine scoate în evidență și unele disfuncționalități

³ *Ibidem.*

⁴ *Field Manual FM 2-0, Intelligence, Headquarters Department Of The Army, Washington DC, SUA, 2004.*

⁵ *Ibidem.*

privind integrarea structurii de intelligence în procesul real de planificare al operațiilor, precum și în fluxul de informații de comandă și control, existent la nivelul unui comandament multinațional;

- *alocarea disproporționată în timp și spațiu a resurselor disponibile* – situația se referă la un management defectuos, privind coordonarea și conducerea procesului de culegere de informații și denotă neînțelegerea ansamblului de capacități disponibile și exploatabile, la un moment dat în zona de operații, așa cum arătam în prima parte a prezentei lucrări;

- *utilizarea ineficientă a surselor externe* – activitatea în sine se referă la neacceptarea sau chiar inconsistența interacțiunilor atât pe „orizontală”, cât și pe „verticală” și reprezintă dovada neaplicării consistente a procedurilor menite să asigure integrarea funcțională a structurii de intelligence;

- *timpii mari de reacție sau de răspuns la solicitările de informații* – sunt rezultatul derulării într-o manieră „rigidă” a coordonării și conducerii procesului de colectare, pe fondul unei atitudini de supraevaluare a capacităților proprii; are de cele mai multe ori cauze subiective, de natură umană, datorate lipsei de înțelegere a procedurilor specifice sau a unor limitări externe de factură națională, impuse ulterior fără includerea lor în documentele oficiale de conducere și coordonare a culegerii de informații, în situația unei structuri multinaționale.

Indiferent de cauza nesatisfacerii cerințelor Planului de Culegere a Informațiilor efectul este acela că deciziile de comandă vor fi luate în condițiile lipsei de informații reale sau, în cel mai bun caz, în situația cunoașterii parțiale a realităților din zona de operații. Corecțiile de optimizare ce pot fi aduse în astfel de situații au un caracter consecutiv și secvențial pe două etape.

Prima dintre acestea vizează revederea procedurilor funcționale, în sensul verificării conținutului acestora sau în acela al elaborării unei noi proceduri pentru completarea sau îmbunătățirea activităților de intelligence dintr-o anumită zonă de responsabilitate.

Cea de-a doua se referă la respectarea procedurilor deja existente. În acest al doilea caz, corecțiile pot fi aduse la fel ca în prima situație prin corectarea conținutului procedurilor verificate prin elaborarea uneia noi. Verificarea procedurilor poate presupune și o remodelare a arhitecturii interne a structurii de intelligence, în special în ceea ce privește posturile de lucru. Această ultimă măsură vizează redistribuirea sau reorganizarea posturilor și atribuțiilor lor și înlocuirea lor din perspectiva apartenenței naționale.

Toate aceste măsuri vor viza zona funcțională a structurii de intelligence conexă Planului Culegerii de Informații. Desigur că nu sunt excluse extinderi ale acestora, dar este firesc să apreciem că, odată identificată

originea disfuncționalității în zona acestui Plan, este firesc să inducem corecțiile pentru a scurta timpul de readucere a acestei funcționalități în parametrii solicitați de beneficiarii produselor de intelligence.

În ceea ce privește situația în care cerințele de informații nu sunt satisfăcute din cauza unui flux de informații necorespunzător, motivele care pot genera această situație și cerințele de remediere vizând optimizarea eficienței structurii CJ2 (similare) pot fi⁶:

- *neînțelegerea sau însușirea parțială a obiectivelor urmărite sau a efectelor dorite* prin aplicarea Forței Multinaționale în zona de responsabilitate – situația se datorează unui flux informațional defectuos în zona de cooperare externă cu structurile din cadrul comandamentului din care face parte structura de intelligence și denotă fisuri în procesul de integrare al acesteia în procesul planificării operaționale sau lipsa unei adaptări de factură empatică la schimbările induse de situația operativă din zona de responsabilitate;

- *timpi mari între momentul culegerii și cel al realizării produselor de intelligence* – situația include posibile erori în procesarea, analizarea și diseminarea produselor de intelligence și face referire la fluxul intern de informații specific Centrului Întrunit de Intelligence constituit, la nivelul structurii de intelligence, tocmai pentru stimularea și realizarea caracterului integrat-flexibil al structurii de informații;

- *incompatibilitatea unor canale de comunicații și alocarea unor resurse pentru translatarea informațiilor parvenite prin intermediul acestora* – cazul denotă o posibilă perimare, alterare sau chiar încetinire a unor canale de comunicare externe, necesare structurii de intelligence în scopul achiziționării de informații din surse externe pe „verticală” sau „orizontală”; situația face referire directă la posibilitatea apariției unor incompatibilități în zona interoperabilității structurii de intelligence cu alte structuri similare sau cu alte eșaloane grație unor amânări pe linia actualizării propriilor canale de comunicare sau pe cea a revederii compatibilității lor cu cele externe.

- *disfuncțiile de coordonare internă* dintre diferitele specialități ce conlucrează în interiorul structurii de intelligence – situația poate rezulta din eventuala ineficiență a unora dintre specialitățile din cadrul structurii de intelligence și se poate datora lipsei unor actualizări ale procedurilor de funcționare sau aplicării eronate a interfețelor procedurale necesare transmiterii, receptării informațiilor dintre diferite compartimente;

- *supraevaluarea sau subevaluarea unor faze sau părți din fluxul informațional global al structurii de intelligence* – cazul se referă la situația în care, inițial, anumite zone de acțiune ale structurii de informații au fost

⁶ *Joint Intelligence, JP 2.0*, Washington DC, SUA, 2007.

evaluate ca pondere și importanță într-un anumit fel și, ulterior, nu au fost făcute evaluări pentru actualizarea acestora; în acest fel chiar dacă unele elemente ale fluxului de informații global, cum ar fi fluxul subsecvent datorat cooperării cu o altă structură similară vecină, este important pe o anumită porțiune din durata de desfășurare a operațiilor multinaționale, ulterior, după trecerea acestei perioade de timp, trebuie aduse corecțiile necesare din punct de vedere procedural și managerial la nivelul structurii de intelligence.

În aceste situații în care se observă că cerințele de informații nu au fost satisfăcute din cauza unor disfuncționalități în managementul fluxului de informații⁷ măsurile ce pot fi luate vizează din nou procedurile adoptate la nivelul structurii, dar din perspectiva modului în care este condus și coordonat fluxul în sine. Revederea procedurilor de acest gen, ca și în prima situație, înseamnă fie verificarea și îmbunătățirea conținutului lor, fie elaborarea unor noi pentru completarea, corectarea sau optimizarea unor etape din cadrul fluxului informațional.

Pentru a menține o anumită eficiență și oportunitate a structurii de intelligence, în concepție integrat-flexibilă, va fi necesară o monitorizare și evaluare a proceselor amintite mai sus. În plus, procesul de evaluare trebuie să aibă în vedere, nu numai menținerea a ceea ce deja funcționează, ci și îmbunătățirea elementelor, activităților și procedurilor definite, un adevărat proces de optimizare.

Dorim să subliniem că în cazul acestui gen de abordare „senzorii” sunt de natură cantitativă, dar interpretarea lor este raportată la calitatea proceselor și nu la un set predefinit de valori al acestora. Așadar, ca în orice evaluare, comparația ce dă verdictul pro sau contra eficienței și oportunității unei astfel de structuri nu este făcută cu un set „fix” de valori ai unor indici cantitativi. Acesta se realizează prin raportarea la finalitatea procesului în sine, respectiv la finalitatea celui din domeniul de intelligence.

Chiar dacă facem referire la mărimi de genul timpi de reacție, procente de asigurare, raporturi numerice între resursele alocate și produsele de intelligence obținute, relevanța lor este cuantificată prin calitatea unor procese și prin modul în care interacțiunea și dependența funcțională, precum și schimbările situațiile operative sunt asimilate conștient, iar șocurile datorate acestora sunt absorbite controlat pe fondul menținerii funcționalității structurii de intelligence.

Evident că abordarea integrat-flexibilă induce o nouă dependență majoră la nivelul structurii de intelligence în condițiile în care sunt alocate o sumă de resurse umane și tehnice. Această dependență este referitoare la mediul procedural al acesteia ce trebuie monitorizat, actualizat și optimizat permanent.

⁷ *Ibidem.*

În acest mod se justifică una din funcțiunile specifice ale centrului întrunit de intelligence, amintit deja anterior, și anume aceea de a revedea periodic aceste proceduri, într-un cadru lărgit de discuție, bazat pe principiul nevoii de a cunoaște. Acesta permite conducerii structurii de intelligence să identifice, să elaboreze și să implementeze din timp corecțiile destinate menținerii și optimizării eficienței și oportunității structurii de intelligence funcție de conținutul, volumul și caracterul cererilor de informații.

BIBLIOGRAFIE

Joint Intelligence, JP 2.0, Washington DC, SUA, 2007.

Field Manual FM 2-0, Intelligence, Headquarters Department Of The Army, Washington DC, SUA, 2004.

ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA ȘI STADIUL ACTUAL AL PODURILOR PLUTITOARE

ASPECTS REGARDING THE EVOLUTION OF MILITARY FLOATING BRIDGES

Col.prof.univ.dr.ing. Gheorghe OLARU*
Academia Tehnică Militară
Lt.col.conf.univ.dr. Dumitru RADU**
Academia Tehnică Militară

Majoritatea armatelor moderne acordă o atenție deosebită sporirii mobilității trupelor, fiind preocupate în acest sens și de modernizarea mijloacelor de trecere peste obstacole. În ceea ce privește mijloacele de trecere peste cursurile de apă sunt preocupări intense pentru dezvoltarea podurilor amfibii autopropulsate, datorită avantajelor substanțiale pe care le au acestea (timp scurt pentru întindere și strângere, personal redus pentru dirijare și deservire, manevrare simplă etc.). Parcurile de pod pe pontoanele militare se perfecționează continuu ca urmare a progresului tehnic și, totodată, din necesitatea de a corespunde cât mai bine cerințelor tot mai mari ale războiului modern.

Most of the modern Armed Forces pay special attention to increasing the mobility of their troops and are, therefore, extremely interested in improving the vehicles for getting over different obstacles. Regarding the vehicles for crossing watercourses, there is an intensive interest in developing self-propelled amphibious bridges, due to their substantial advantages (short extension and construction time, reduced management and maintenance staff, easy handling, etc). The fleet of floating bridges is continuously enhancing, as a result of the technical progress and as a necessity to better suit the increasing modern war requirements.

Cuvinte cheie: pod plutitor, poduri amfibii autopropulsate.
Keywords: floating bridge, amphibious bridging vehicle.

Pe timpul ducerii acțiunilor de luptă, marile unități și unitățile militare sunt obligate să treacă într-un timp scurt obstacole de apă cu lățimi variabile, folosindu-se, în acest scop, mijloace de treceri-desant, bărci de asalt, transportoare blindate și tancuri amfibii, precum și poduri plutitoare de

* e-mail: golaru@mta.ro

** e-mail: dradu@mta.ro

înzestrare, organizate în complete (parcuri de pod), din care se montează la locul obstacolului fie poduri, de la un mal la altul, fie porțițe (bacuri) de trecere.

Ritmul alert în care se succed acțiunile de luptă în războiul modern, precum și frecvența mare a obstacolelor întâlnite, impun adesea trecerea aceleiași unități peste cel puțin un obstacol de apă într-o zi de luptă, rezultând din aceasta că mijloacele de trecere trebuie să aibă o mare mobilitate și ușurință în întrebuințare.

Rețeaua hidrografică reprezintă un factor ce poate diminua într-o oarecare măsură mobilitatea trupelor. Nu trebuie nici exagerate, dar nici minimalizate greutatea pe care acest obstacol natural le pune în fața mișcării trupelor. Cursurile de apă reprezintă obstacole a căror valoare depinde de lățimea, adâncimea, viteza curentului de apă în regiunea geografică respectivă, natura fundului albiei, natura și configurația malurilor. Toate aceste elemente trebuie studiate cu atenție mai ales când apar simultan în condiții nefavorabile.

Dintre mijloacele tehnice cu care se execută trecerea trupelor și tehnicii peste cursurile de apă, podurile plutitoare constituie mijlocul de bază, datorită îndeosebi capacității mari de trecere.

Experiența celui de-al Doilea Război Mondial și a conflictelor ulterioare au scos în evidență necesitatea folosirii la trecerea cursurilor de apă a podurilor plutitoare, porțițelor și bacurilor, precum și a autovehiculelor construite și amenajate în acest scop. Completându-se reciproc, aceste mijloace au sporit posibilitățile de trecere ale trupelor peste cursurile de apă.

Majoritatea armatelor moderne acordă o atenție deosebită pregătirii trupelor pentru forțarea cursurilor de apă, care, după părerea unor specialiști militari „continuă să rămână un domeniu încă insuficient cercetat, iar trecerile peste cursurile de apă și, în special, peste cele cu lățime mică, dar cu maluri înalte și abrupte, ascund în sine greutăți mai mari decât s-ar crede”.

Scurt istoric privind podurile plutitoare

Traversarea râurilor mari și a fluviilor s-a făcut mult timp cu ajutorul corpurilor plutitoare folosite ca poduri umblătoare (bacuri) între maluri, iar în orașe, unde se dovedea un trafic mai mare, pe poduri pe vase înșirate de-a latul apei și pe care se așezau grinzile și podina de rezistență.

În caz de conflicte armate era nevoie să se treacă orice obstacol în scurt timp și cu un volum mare de oameni, de cai și material de luptă. În astfel de cazuri, bacurile nu erau de folos și se trecea de obicei prin vaduri, al căror loc se alegea cu mare grijă. În instrucțiunile militare era prevăzut că, pentru trecerea trupelor prin vaduri, adâncimea apei trebuie să fie de cel mult 1,3 m pentru cavalerie, 1,0 m pentru infanterie și 0,8 m pentru artilerie. Când râurile

erau înghețate se putea trece foarte ușor de pe un mal pe altul. Regulile militare din secolul al XVIII-lea prevedeau pentru grosimea gheții cel puțin 8 cm pentru infanterie, 12 cm pentru cavalerie, 16 cm pentru artilerie și 28 cm pentru orice greutate.

Podurile plutitoare au cunoscut o largă utilizare în trecut, atât în scop militar, cât și civil, datorită următoarelor avantaje:

- independența reazemelor plutitoare de adâncimea apei, configurația și natura fundului albiei;
- timpul extrem de scurt în care se pot executa, comparativ cu podurile pe suporti ficși;
- posibilitatea construcției de poduri cu lungimi mari, peste o mare diversitate de cursuri de apă, cu elemente și dispozitive simple și cu forță de muncă nespecializată;
- costul relativ scăzut comparativ cu podurile fixe;
- suporti plutitori (pontoanele) puteau fi folosiți ca mijloace de trecere-desant sau la construcția porțișelor de trecere, avantaj esențial în condiții de campanie când, din motive de mascare a locului de trecere, este necesar să se transforme rapid podul în porțișe, continuându-se trecerea în mod dispersat, pe un front larg.

Tot în categoria podurilor pe vase sau a podurilor plutitoare se numără și bacurile, cunoscute și sub denumirea englezească de *ferry-boat*. Ele sunt nave amenajate care pot prelua încărcătura de pe un mal pentru a o depune pe malul opus. Bacurile, numite la noi și „poduri umblătoare”, pot face față cu succes traficului redus peste ape mari și adânci. Ele au fost foarte răspândite la noi în țară de-a lungul vremurilor, deși pe timpul viiturilor și al ghețurilor trebuiau scoase din funcțiune.

Odată cu dezvoltarea forțelor de producție, tehnologiei de elaborare a unor materiale cu rezistențe superioare, a metodelor de calcul ale mecanicii construcțiilor, care au permis realizarea unor poduri cu deschideri mai mari și în general a unor construcții tot mai perfecționate sub raportul capacității de trecere și al siguranței în exploatare, podurile plutitoare nu au mai corespuns ca poduri de interes civil, deoarece ele prezentau o serie de dezavantaje din punct de vedere tehnic și economic, astfel:

- exploatare sezonieră și cu mari dificultăți pe timpul înghețului, al scurgerii sloiurilor și viiturilor, necesitând a fi demontate total sau parțial și reconstruite;
- cheltuieli mari pentru întreținerea podului montat, a reazemelor plutitoare, a suprastructurii, a extremităților de racordare a podurilor cu malurile și a ancorajelor;

- stabilitate redusă a construcției plutitoare, datorită deformației mari a căii, ca urmare a tasării apreciabile a reazemelor, trecerea pe podul plutitor făcându-se cu viteză redusă, ceea ce afectează viteza de proiectare a căii de comunicație pe care este instalat;
- în cazul unor cursuri de apă navigabile este necesară demontarea și scoaterea din șenal a unei porțiuni de pod și, deci, întreruperea circulației vehiculelor pe pod.

În cazul podurilor plutitoare militare, care se folosesc în condiții specifice pe o durată mică, de ordinul a cel mult câteva zile, dezavantajele menționate au o importanță secundară, iar avantajele mari ale acestor poduri, față de cele pe suporti ficși, le-au făcut indispensabile pentru asigurarea trecerii trupelor și tehnicii militare în campanie, fiind adoptate și întrebuințate pe larg de către toate armatele moderne.

Podurile plutitoare militare se pot executa din elemente pregătite din timp, existente în înzestrarea unităților de geniu și organizate în parcuri de pod, sau din elemente confecționate la locul obstacolului, sau în apropierea acestuia, de subunități de geniu specializate, în care caz se întrebuințează ca reazeme plutitoare diferite ambarcațiuni, nave sau alți plutitori din zonă.

Parcurile de pod se perfecționează continuu, ca urmare a progresului tehnic și, totodată, din necesitatea de a corespunde cât mai bine cerințelor tot mai mari ale războiului modern. În prezent, acestea trebuie să permită montarea într-un timp cât mai scurt de poduri și porțițe pentru încărcări utile tot mai mari ale tehnicii blindate și speciale, asigurându-se o capacitate de trecere ridicată, care să ofere posibilitatea trecerii unităților și marilor unități fără restructurarea coloanelor trupelor care afluiască la punctul de trecere; montarea și demontarea podului și a porțițelor să se facă cu efective cât mai mici și cu o instruire minimă (rezerviști).

Podul plutitor tip bandă

Preocupări pentru conceperea unui pod plutitor demontabil, care să corespundă mai bine noilor cerințe, s-au semnalat în unele armate încă din perioada 1955-1960, iar primele modele au apărut în înzestrare în deceniul următor, sub forma podurilor bandă.

Podul plutitor bandă, în principiu, este un lanț de pontoane de construcție specială cu structuri rezistente, cuplate în borduri în sens transversal axei căii și cu punte întărită capabilă să suporte traficul pe roți sau pe șenile.

Diferitele modele de poduri bandă cunoscute se deosebesc prin forma și dimensiunile plutitorilor, structura cadrelor transversale, care prin cuplare formează grinzile de rezistență longitudinală ale podului și mai ales prin numărul și sistemul constructiv de cuplare laterală.

Dacă din punctul de vedere al dimensiunilor de gabarit și al formei plutitorului, precum și al sistemului constructiv de realizare a cadrelor transversale nu intervin probleme deosebite, în ceea ce privește comportarea sub sarcină a unui segment de pod plutitor, deosebiri esențiale, în ceea ce privește lucrul în ansamblu al podului și metodele de calcul al eforturilor în structura de rezistență longitudinală, apar în legătură cu sistemul constructiv al dispozitivelor de cuplare laterală.

Față de podurile plutitoare clasice, podurile tip bandă prezintă următoarele avantaje importante:

- simplitatea montării, care constă numai în lansarea la apă a acestor pontoane speciale și cuplarea lor laterală, fără alte operațiuni menționate la podurile clasice;
- ritmul înalt de montare a podului (0,5 ... 2 ore, în funcție de lungimea ce se construiește), cu efective mici, fără o instruire de durată și fără eforturi fizice însemnate;
- exploatarea sigură a podului atât a părții plutitoare, cât și a porțiunilor de racordare cu malurile.

Poduri plutitoare autopropulsate

În timp ce pentru introducerea în luptă a podurilor plutitoare din pontoane sunt necesare atât autovehicule purtătoare pentru transportul pe uscat, cât și șalupe ca mijloc de deplasare pe apă, autoamfibiile utilizate la construcția podurilor plutitoare asigură atât deplasarea în teren, cât și deplasarea pe apă.

La podurile plutitoare din pontoane mai sunt necesare autovehicule pentru deplasarea pe uscat a șalupelor și automacarale pentru darea la apă sau încărcarea pontoanelor, în timp ce la podurile autopropulsate acestea sunt eliminate, contribuind în acest fel la reducerea personalului de deservire specializat corespunzător, coloanelor de deplasare în marș, spațiilor de depozitare și cheltuielilor de exploatare.

Podul amfibiu autopropulsat EFA

Podul amfibiu autopropulsat EFA (Engin de Franchissement de l'Avant - mijloc de trecere înaintat) a fost realizat de firma franceză Chaudronnerie et Forges d'Alsace (CEFA) la solicitarea Trupelor de Uscat ale Franței, pentru înlocuirea podurilor Gillois existente în înzestrare din anii '50. El a fost introdus în înzestrarea forțelor armate ale Franței începând cu anul 1993.

Podul EFA a fost realizat sub forma unui autovehicul pe roți (fig. 1), autopropulsat și amfibiu, care însoțește unitățile luptătoare. Inițial EFA a fost conceput ca o porțiță autopropulsată, dar a fost realizat astfel încât să poată fi

utilizat și ca pod plutitor. Lungimea totală în configurație de portiță este de 34,8 m. Ca pod poate fi utilizat independent, pentru cursuri de apă cu lățimi mai mici de 30 m, sau prin cuplarea a două sau mai multe unități de pod EFA, pentru cursuri de apă cu lățimi mai mari.

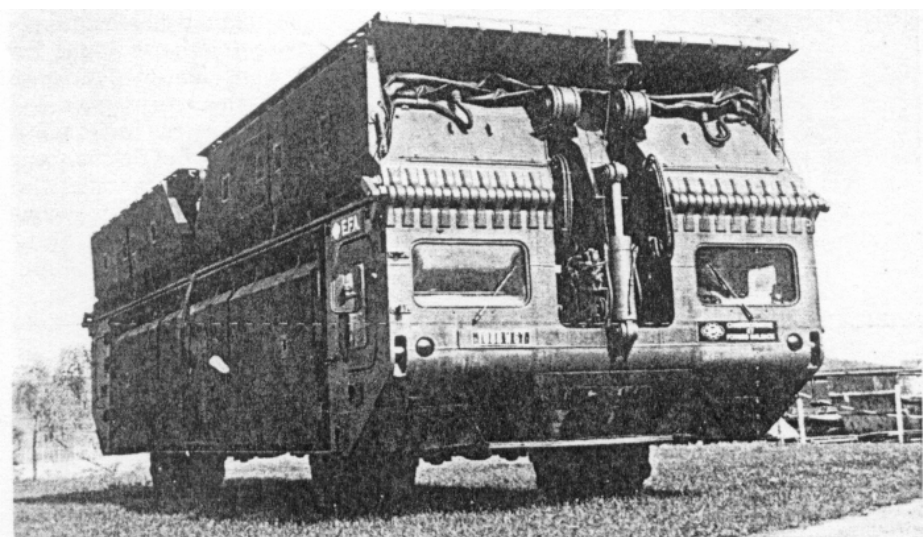

Fig. 1 *Autoamfibie EFA*

Dacă EFA se utilizează pentru realizarea unui pod, atunci rampele de acces nu se rabat decât la elementele ce conțin intrarea și ieșirea de pe pod.

Podul EFA poate fi utilizat în siguranță în ape ai căror curenți au viteze până la 3,5 m/s. În cazul când EFA este utilizat ca portiță acesta poate transporta sarcini până la 95 tf, iar în varianta de pod plutitor asigură trecerea unor vehicule din clasa MLC 70. Toată acționarea se realizează hidraulic.

Este fabricat dintr-un aliaj ușor și se compune din următoarele părți principale (fig. 2):

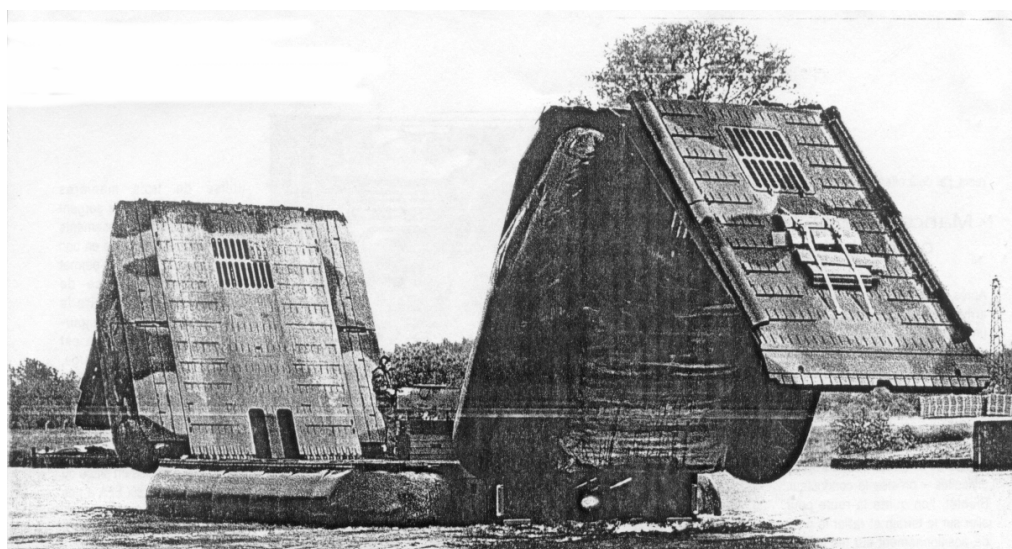

Fig. 2 *Elemente principale ale autoamfibiei EFA*

- elementul central, care încorporează vehiculul propriu-zis;
- două elemente rabatabile peste elementul central;
- două rampe de acces, și ele rabatabile peste elementul central;
- flapsuri laterale, sub care sunt dispuse flotoare gonflabile, cu rolul de a mări flotabilitatea podului și capacitatea sa portantă (rampele de acces nu sunt prevăzute cu elemente gonflabile).

Autovehiculul este de formula 4x4, cu toate roțile directoare și presiunea în pneuri reglabilă. Pentru montarea (demonțarea) podului EFA este necesar un echipaj format din 4 militari, dar în condiții deosebite aceste operațiuni pot fi executate și de un echipaj format din 2 militari. Autovehiculul EFA este propulsat de două hidropropulsoare (plasate la prova și pupa) care asigură și guvernarea amfibiei. Principalele caracteristici tehnico-tactice ale podului EFA sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1

Principalele caracteristici tehnico-tactice ale podului EFA

Echipajul	4 militari
Masa totală	41 t
Lungimea:	
- în poziție de transport	12,35 m
- ca pod	23,54 m
- ca porțiță	34,80 m
Lățimea:	
- în poziție de transport, pe uscat	3,60 m
- totală a podului	6,81 m
Înălțimea în poziție de transport, pe uscat	3,90 m
Puterea motorului	750 CP
Suprafața utilă de încărcat	96 m ²
Timpul de realizare a porțiței	6 min
Număr de traversări într-o oră:	
- râu cu lățimea de 100 m	10-12
- râu cu lățimea de 200 m	8-10

Podul amfibiu autopropulsat M3

Podul amfibiu autopropulsat M3 este rezultatul cooperării germano-britanice în domeniul podurilor plutitoare. Este unul dintre cele mai rapide și moderne poduri plutitoare și a fost realizat în urma exploatării la trupe a podului M2 aproape 30 de ani. El permite trecerea obstacolelor de apă mai rapid și cu eforturi mai mici și a intrat în dotarea armatelor germană și britanică în anul 1996.

Principalele obiective care s-au urmărit pentru realizarea acestui pod au fost: timp scurt pentru întindere și strângere, personal redus pentru deservire, mobilitate ridicată și mărirea capacității portante.

Autoamfibie M3 (fig. 3) utilizată la construcția podului plutitor este un autovehicul de teren cu tracțiune integrală ce se poate deplasa rapid pe drumuri de pământ la locurile de intrare în apă. Componentele sale principale sunt:

- corpul principal de plutire, în care sunt integrate toate ansamblurile necesare pentru deplasarea pe uscat și pe apă; în situația deplasării pe uscat el reprezintă șasiul, în timp ce la deplasarea pe apă devine elementul principal purtător de pod cu segmentul de cale de rulare aferent;
- două flotoare dispuse longitudinal pe corpul principal la deplasarea pe uscat și care pot fi basculate hidraulic și blocate pe lateralele vehiculului, mărindu-i stabilitatea și capacitatea portantă la deplasarea pe apă;
- trei rampe care, în calitate de tronson al căii de rulare aflat pe fiecare autovehicul, permit cuplarea apropiată sau distanțată a autovehiculelor între ele;
- o macara hidraulică destinată manevrării rampelor în orice poziție pentru montare în vederea utilizării sau pentru depunerea pe locul de fixare în timpul marșului.

Fig. 3 *Autoamfibie M3*

Sistemul de direcție al autoamfbiei permite să se aleagă direcția numai pe roțile din față sau pe toate roțile. Dacă numai roțile din față sunt directoare, roțile din spate sunt blocate mecanic în poziția de deplasare în linie dreaptă. Posibilitatea folosirii și punții din spate ca punte directoare reduce diametrul de viraj de la 41,70 m la 24 m. Din considerente de securitate direcția pe toate roțile este posibilă numai până la viteza de 20 km/h.

Pentru deplasarea pe apă sau pentru transportul pe calea ferată, punțile motoare se escamotează complet în corpul principal de plutire cu ajutorul unor cilindrii hidraulici. Punțile sunt astfel concepute încât în poziția normală de deplasare pe uscat sunt fixate mecanic, dar pot fi menținute hidraulic, pe durată scurtă, în orice poziție intermediară (la trecerea unui obstacol de mică înălțime).

Pe lângă viteza sa ridicată pe uscat, un alt avantaj al autoamfibiei M3 îl reprezintă timpul foarte scurt necesar îmbarcării și debarcării pentru transportul pe calea ferată, datorită compactității sale.

Pentru îmbunătățirea suplimentară a mobilității, autoamfibia este prevăzută cu o instalație de reglare a presiunii în pneuri între 1 și 4 bar, șoferul putând adapta presiunea specifică la portanța solului.

Rampele au lungimea de 8,35 m. Pe timpul deplasării pe uscat, câte o rampă se dispune în nișele din flotoare, iar o rampă pe platforma corpului principal de plutire. Rampele:

- permit intrarea (ieșirea) pe (de pe) pod (portiță);
- constituie partea cea mai mare a benzii de rulare și componenta cea mai mare din lungimea podului, în special la varianta cuplării distanțate;
- permit o bună adaptare a lungimii podului la lățimea curentului de apă datorită posibilității de cuplare alăturată sau distanțată a autovehiculelor între ele;
- contribuie la mărirea forței de susținere (portanței) în cazul sarcinilor excepționale.

Pornind dintr-un raion de așteptare din apropierea cursului de apă, autovehiculele pot intra în apă fără o pregătire prealabilă, pe mai multe direcții sau în coloană (în funcție de condițiile malului), cu flotoarele pliate (în cazul unor condiții nefavorabile de acces la obstacolul de apă, de exemplu când drumurile sunt înguste sau malurile nu sunt consolidate) sau basculate.

Autoamfibia M3 poate fi utilizată și ca portiță pentru transportul pe apă, independentă sau mai multe autoamfibii cuplate între ele (fig. 4).

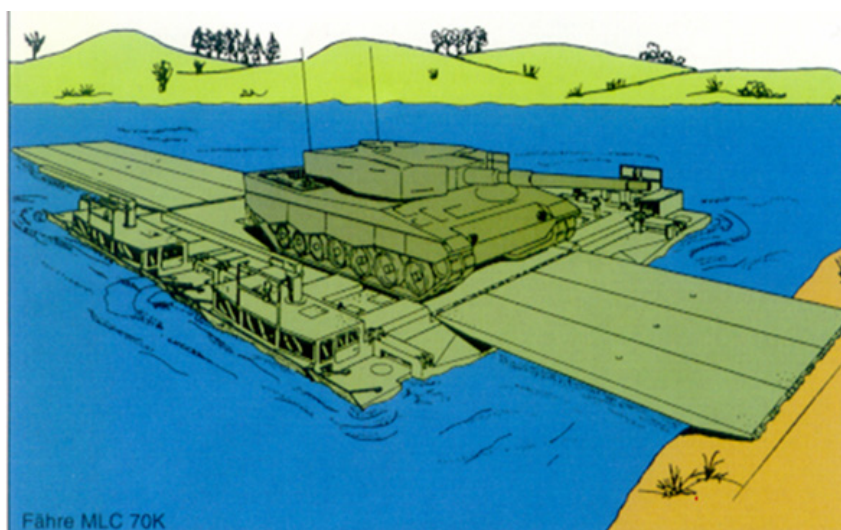

Fig. 4 Autoamfibia M3 utilizată ca portiță

Două autoamfibii M3 cuplate distanțat formează o porțiță cu capacitate portantă ce permite îmbarcarea autovehiculelor pe șenile din clasa militară MLC 70, iar trei autoamfibii cuplate apropiat formează o porțiță cu capacitate portantă ce permite îmbarcarea autovehiculelor pe șenile din clasa militară MLC 100.

Autoamfibia are o mare manevrabilitate pe apă, putându-se roti 360° și chiar deplasa lateral. Datorită manevrabilității mari a autoamfibiei porțițele realizează un randament ridicat al traversării, în acest sens un rol important avându-l posibilitatea de deplasare laterală.

Cu autoamfibiile unei companii de poduri plutitoare (15 autoamfibii) se pot realiza poduri cu lungimea de la 19,85 m (o singură autoamfibie) până la 180,85 m (15 autoamfibii). Lungimea podului se poate adapta lățimii cursului de apă cuplând apropiat autoamfibiile între ele (fig. 5). Viteza de trecere pe pod este de 20 km/h la o distanță de 30 m între autovehicule.

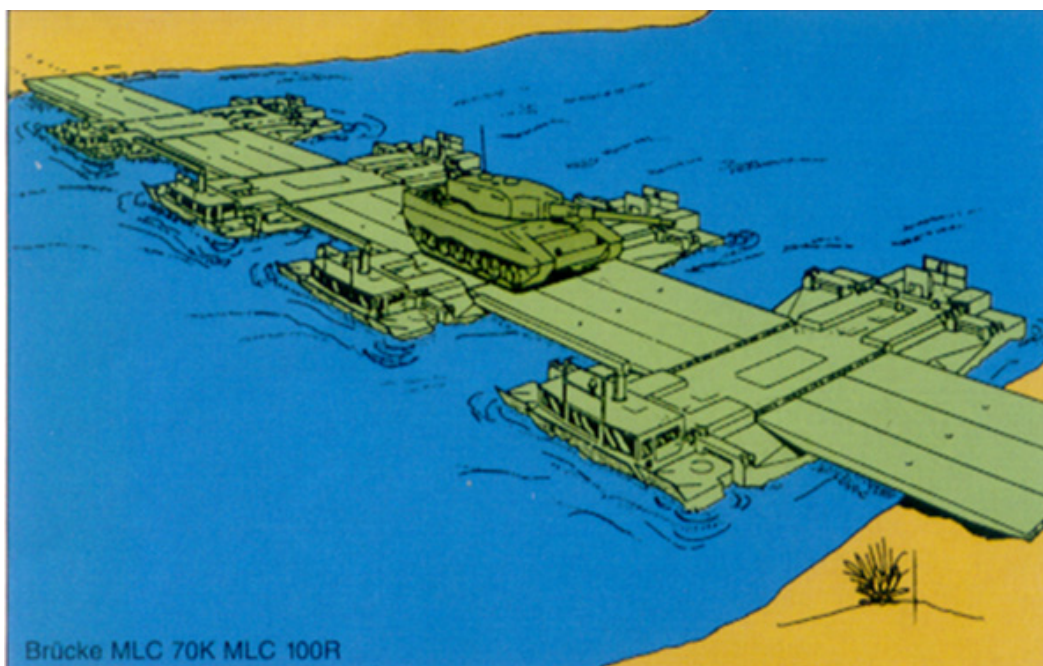

Fig. 5 Autoamfibii M3 utilizate pentru realizarea unui pod plutitor

Mentținerea podului în curentul de apă prin împingerea în amonte este posibilă până la o viteză a curentului de 2,6 m/s, astfel ca să se poată renunța la ancorarea suplimentară pe cursul de apă. Ca podul să fie folosit fără forța motoarelor, el trebuie ținut în cursul de apă prin ancorare. În acest caz, pentru viteza curentului până la 2,0 m/s, pentru un pod cu lungimea de 80 m sunt necesare două ancorări, iar pentru un pod cu lungimea de 120 m sunt necesare 4 ancorări. Podul poate fi utilizat în ape ai căror curenți au viteze până la 3,5 m/s.

Principalele caracteristici tehnico-tactice ale podului M3 sunt prezentate în tabelul 2.

În figura 6 este prezentată comparativ evoluția în perioada 1950-1996 a patru caracteristici ale echipamentelor de pod plutitor necesare pentru întinderea unui pod cu lungimea de 100 m:

- lungimea coloanei în marș;
- masa totală a echipamentelor de pod, inclusiv a autovehiculelor de transport;
- numărul de militari necesari pentru construirea podului;
- timpul necesar pentru întinderea podului.

Tabelul 2

**Principalele caracteristici tehnico-tactice
ale podului M3**

Echipajul	3 militari
Masa totală	25,3 t
Lungimea autoamfibiei - în poziție de transport - ca pod: • fără rampe • cu rampe	12,822 m 11,50 m 19,85 m
Lățimea autoamfibiei: - în poziție de marș pliat - cu flotoarele basculate	3,35 m 6,57 m
Înălțimea autoamfibiei: - cu roțile în poziție normală - cu roțile escamotate	3,93 m 3,26 m
Portanța unei porțițe cu două autoamfibii și a podului	MLC 70, sarcină excepțională MLC 100
Partea carosabilă pe pod	4,76 m
Raza de acțiune	725 km
Autonomia de plutire	6,25 h

Este evidentă reducerea substanțială a timpului necesar pentru întinderea podului de la 5¹/₂ h, în anul 1950, la 20 min în anul 1996, reducerea numărului de militari necesari pentru construirea podului de la 120 la 24, reducerea coloanei în marș de la 1840 m la 572 m și reducerea masei totale a echipamentelor de pod de la 650 t la 230 t.

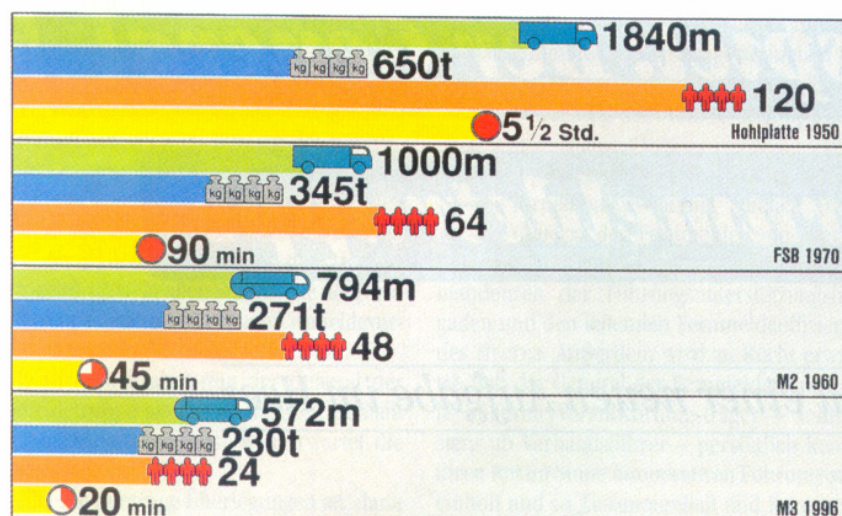

Fig. 6 Evoluția caracteristicilor echipamentelor de pod plutitor necesare pentru întinderea unui pod de 100 m

Tendințe de dezvoltare în construcția podurilor plutitoare

Cursurile de apă au o mare influență asupra ofensivei și apărării. În condițiile tehnicii militare moderne problema forțării cursurilor de apă este mult ușurată. Cu toate acestea cursurile de apă, în special cele mari, rămân pe mai departe obstacole naturale importante, care sporesc capacitatea de rezistență a apărătorului și îngreuiază ofensiva.

Fie că e vorba de apărare sau de sprijinul acțiunilor ofensive, unitățile de geniu contribuie într-o mare măsură la creșterea eficacității unităților luptătoare. Fără mijloace specifice și fără experiență specifică, aceste formațiuni ar pierde mult timp cu traversarea obstacolelor naturale sau artificiale, ceea ce le-ar diminua considerabil disponibilitatea de luptă.

Noile concepte tehnice și modificările în conceptele tactice și operaționale conduc împreună la o regândire a complexelor care constituie mijloace de trecere. Perfecționarea mijloacelor de trecere existente este impusă datorită uzurii morale a soluțiilor tehnice din dotare, cât și datorită necesității de compatibilitate cu tehnica din cadrul NATO.

Ținând seama de mobilitatea trupelor și de creșterea rolului cercetării în lupta modernă, s-au impus cerințe noi echipamentelor de pod.

Având în vedere că mărimea vitezei de trecere a cursurilor de apă este o cerință esențială pentru anihilarea timpului de reacție a adversarului și pentru micșorarea vulnerabilității trupelor proprii, la care se adaugă și necesitatea reducerii personalului, rezultă tendința creșterii gradului de mecanizare a lucrărilor de instalare a podurilor.

Un pod plutitor cu întindere rapidă pentru trupele de uscat, care să fie folosit ca pod pe câmpul de luptă, nu poate fi ignorat și trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- o mare mobilitate atât pe uscat, cât și pe apă;
- capacitate mare de deplasare în teren accidentat;
- întrebuintarea imediată, fără pregătire prealabilă după executarea unui marș, pentru trecerea pe malul opus a unităților luptătoare;
- timp scurt pentru întindere și strângere;
- manevrare simplă, chiar pe timp de noapte;
- trecerea rapidă de la utilizarea ca portiță la utilizarea ca pod plutitor și invers;
- reducerea masei proprii prin măsuri de ordin constructiv și prin măsuri de ordin tehnologic (utilizarea de aliaje ușoare de aluminiu, materiale compozite etc.);
- capacitate portantă mare pentru a permite trecerea tuturor tipurilor de autovehicule pe roți și pe șenile;
- pescaj redus;
- randament mare de trecere a autovehiculelor pe roți și pe șenile, deoarece trebuie să se tindă spre limitarea în timp a trecerii;
- personal redus pentru dirijare și deservire;
- să necesite cât mai puține autovehicule în compunere;
- să fie robust, astfel încât să se obțină o disponibilitate maximă și să se reducă la minim cheltuielile de exploatare și reparare.

Din punct de vedere al materialelor ce se vor folosi în viitor se poate aprecia că vor predomina aliajele de aluminiu și materialele compozite, avându-se în vedere și performanțele la care s-a ajuns în ceea ce privește folosirea adezivilor sintetici care pot fi utilizați la asamblarea unor astfel de structuri.

Din dorința de a garanta îndeplinirea în bune condiții a misiunilor au fost dezvoltate o multitudine de echipamente specializate, însă, cele mai noi cercetări au arătat că familiile de echipamente cu posibilități de folosire reciprocă în diferite misiuni și cu componente interschimbabile au o eficiență sporită, iar avantajele pe care le oferă, le depășesc pe cele ale echipamentelor specializate.

Podul plutitor din pontoane îndeplinește în condiții bune misiunea de pod plutitor datorită caracteristicilor hidromecanice deosebite.

În prezent, însă, există tendința utilizării podurilor amfibii autopropulsate, datorită avantajelor evidente ale acestora.

BIBLIOGRAFIE

Jane's Military Tactical Floating Bridges and Ferries.
Military Technology, Germania.
Truppendienst, Austria.
Truppenpraxis/Wehrausbildung, Germania.
STANAG 2021 (Ediția a 5-a).

CONSIDERAȚII PRIVIND MISIUNILE SPRIJINULUI GENISTIC LA NIVELUL FORȚELOR TERESTRE

ASPECTS REGARDING THE ENGINEERING SUPPORT MISSIONS WITHIN THE LAND FORCES

Lt.col.conf.univ.dr. Dumitru RADU*

Academia Tehnică Militară

Col.prof.univ.dr.ing. Gheorghe OLARU**

Academia Tehnică Militară

În cadrul acestui document sunt prezentate scurte considerații ale tipurilor de forțe de geniu și a misiunilor forțelor terestre la care geniștii își aduc aportul prin sprijinul de geniu. Sunt prezentate elemente specifice ale protecției pe linie de geniu, din cadrul sprijinului de geniu pentru luptă, astfel încât eventualele confuzii între cele două noțiuni de protecție să poată fi evitate. Elementele sprijinului de geniu sunt evidențiate sintetic cu accent pe amenajarea genistică ca și componentă a oricărei forme de manifestare a unei acțiuni militare.

This paper presents brief considerations regarding the categories of engineer forces and the terrain missions where the engineers participate by their support. Here are presented certain elements of protection specific to the engineer service within the framework of combat engineer support so that eventual confusions between the two notions will be avoided. The elements of engineer support are synthetically highlighted and underline the engineering positioning as a component to any form of manifestation during a military action.

Cuvinte cheie: trupe de geniu, mobilitate, contramobilitate, protecție (supraviețuire), drumuri, deminare, câmpuri de mine.

Keywords: *engineering troops, mobility, countermobility, protection (survival), roads, mining check, demining the field and objectives.*

Forțele de geniu reprezintă o componentă importantă a Forțelor Terestre, destinate ca, în cooperare cu alte arme și specialități sau independent, să realizeze prin acțiuni militare specifice, sprijinul genistic al acțiunilor militare și al forțelor participante în următoarele situații: pe timp de pace, în situații de criză, la război sau post conflict.

* e-mail: viodumrad@yahoo.com

** e-mail: olaru56@yahoo.com

Trupele de geniu sunt organizate pe mari unități (brigadă de geniu), unități (regiment, batalion) și subunități (companie, pluton), acestea regăsindu-se în structura diferitelor eșaloane (operațională și de generare/regenerare) din cadrul Forțelor Terestre. În unele situații, dacă există suficiente forțe și mijloace de geniu la dispoziție, sau situația o impune ca pe o necesitate, unele subunități de geniu (elemente din cadrul acestora) pot intra și în compunerea detașamentelor de salvare-evacuare sau a detașamentelor de asalt etc.

Considerații cu privire la forțele de geniu

Angajarea forțelor de geniu se poate face pentru: îndeplinirea misiunilor specifice (de bază); acțiuni militare de stabilizare și de sprijin; acțiuni complementare; desfășurarea unor acțiuni de luptă în situații excepționale. Apreciem că în actualul context o variantă de principiu a structurării forțelor de geniu la pace este: structuri de comandă și control la nivel strategic, operativ și tactic; structuri de forțe operaționale (de sprijin, pentru nivelurile pluton, companie, batalion, regiment și brigadă); structuri de forțe operaționale de sprijin (suport general) în cadrul marilor unități de logistică; structura forțelor speciale (în perioada actuală, dar și în perspectivă se pregătesc structuri de geniu specializate în dezafectarea sistemelor explozive, scafandrii ușori etc.); structura pentru instruirea personalului.

Considerăm că toate aceste structuri pot crea un sistem coerent, corelat prin relații funcționale, apt să susțină sprijinul genistic al Forțelor Terestre conform standardelor NATO. Structura forțelor de geniu se va realiza în funcție de capacitatea operativă pentru sprijin a forțelor luptătoare și pe posibilitățile de reacție, pe următoarele niveluri acționale:

- *forțe active cu capacitate de luptă (sprijin) ridicată (the readiness forces – HRF)*, capabile să îndeplinească toată gama de misiuni genistice, pe teritoriul național sau în cadrul unei forțe multinaționale. Încadrarea acestor structuri va fi de minimum 90%, iar dotarea în procent de 100% la principalele echipamente și sisteme de geniu. Timpul de instruire al acestora va fi de minimum 30% (pentru procedurile specifice; de sprijin al păcii (PSO); misiunilor conform articolului 5; de protecție a forțelor) din timpul alocat pregătiri pentru luptă.

- *forțe de generare/regenerare cu nivel de reacție redus (the forces at low readiness – FLR)*, destinate pentru întărirea primului nivel, asigură rotirea (înlocuirea) forțelor în cadrul operațiilor de răspuns la crize. Nivelul de încadrare cu personal al acestor forțe este destul de variabil, între 5 și 70%, iar dotarea cu tehnică și materiale este de 80-100%.

Din compunerea trupelor de geniu se pot constitui elemente de geniu care să sprijine acțiunile de luptă, iar acestea sunt prezentate în tabelul următor:

Tabelul nr. 1

Acțiuni Elemente de geniu	Operații militare				
	Ofensivă	Apărare	Asociate	Stabilitate	Urgență
Forță de sprijin de geniu	Da	Da	Da	Da	Da
Detașament mobil (aeromobil) de baraje (contramobilitate)	Da	Da	Da	Da	Da
Detașament de distrugeri (EOD)	-	Da	Da	Da	Da
Detașament de asigurare a mișcării (mobilitate)	Da	-	Da	Da	Da
Detașament mixt de baraje și distrugeri	Da	Da	Da	Da	Da

Misiunile generale ale forțelor de geniu se regăsesc în documentele actuale le putem evidenția după cum urmează: mobilitatea, contramobilitatea, protecția (supraviețuirea), precum și sprijinul de geniu general. Acestea se materializează prin: cercetarea de geniu a inamicului și terenului; executarea barajelor genistice și a lucrărilor de distrugeri; verificarea la minare, deminarea terenului și obiectivelor; executarea culoarelor prin barajele explozive proprii și ale inamicului; asigurarea viabilității drumurilor de luptă; amenajarea și deservirea trecerilor peste obstacole; executarea mecanizată a fortificațiilor de campanie; amenajarea și deservirea punctelor de aprovizionare cu apă; exploatarea și prelucrarea materialului lemnos; iluminatul punctelor de comandă și asigurarea cu energie electrică; mascarea forțelor și a obiectivelor; participarea la înlăturarea efectelor întrebunătăririi de către inamic a mijloacelor CBRN.

Misiuni generale specifice forțelor de geniu

Trupele de geniu execută, participă sau sprijină îndeplinirea următoarelor misiuni care sunt precizate într-o variantă conform tabelului de mai jos:

Tabelul nr. 2

Misiunea	Se execută		
	Pe timp de pace	Operații de stabilitate	Operații militare
a) Contribuția la securitatea României pe timp de pace			
- sprijin de geniu pentru protejarea intereselor naționale în zonele de interes;	Da	Da	-
- sprijină informativ factorii de decizie cu informații din domeniul apărării, pe linie de geniu;	Da	Da	-
- poate desfășura acțiuni specifice de evacuare a cetățenilor români când măsurile nonmilitare sunt insuficiente;	Da	Da	-
- asigură facilități transporturilor militare pe teritoriul național, prin sprijinul națiunii gazdă;	Da	Da	-
b) Apărarea României și a Aliților săi			
- respinge agresiunea asupra teritoriului național, beneficiind și de susținere din partea Aliților, în baza Tratatului de la Washington;	-	-	Da
- sprijină instituțiile statului pentru asigurarea continuității capacităților vitale de comunicații, protecția elementelor de infrastructură;	-	-	Da
- participă prin sprijin la respingerea unei agresiuni pe teritoriul unui stat din Alianță, în baza Tratatului de la Washington;	-	-	Da
c) Promovarea stabilității regionale și globale			
- participă la operații de răspuns la crize (CRO) conduse de NATO, UE, OSCE și ONU cu contingente naționale, contingente în cadrul forțelor multinaționale și inițiativelor regionale;	-	Da	-
- participă la operații militare alături de alte state pentru a sprijini aliații și partenerii în lupta împotriva terorismului și pentru asigurarea stabilității internaționale;	-	Da	Da
- participă la inițiative de cooperare în domeniul apărării;	-	Da	-
- oferă sprijin și asistență militară prin acțiuni de cooperare cu statele aliate sau alte state prin oferte de instruire, facilități pe teritoriul național, donații de echipamente;	Da	Da	Da
- participă la expertize și schimburi de informații;	Da	Da	Da
d) Sprijinirea instituțiilor statului și a autorităților locale în caz de urgențe civile			
- participă cu forțe și sprijin de geniu la limitarea și înlăturarea efectelor dezastrelor;	Da	Da	Da
- oferă, la cerere, asistență de specialitate;	Da	Da	Da
- participă la misiuni de căutare-salvare în sprijinul populației civile în funcție de resursele disponibile.	Da	Da	Da

Scopul executării acestor misiuni este de realizare a sprijinului de geniu, menținere a mobilității, contramobilității, protecția și mascarea trupelor proprii.

Protecția (supraviețuirea) genistică componentă a sprijinului de geniu

Protecția genistică reprezintă ansamblul măsurilor și lucrărilor genistice planificate și executate, în folosul propriu, de către toate forțele participante la desfășurarea acțiunilor militare, a operațiilor de stabilitate și de sprijin și a celor asociate acestora în scopul protejării personalului și tehnicii împotriva loviturilor inamicului.

Misiunile protecției genistice sunt: executarea fortificațiilor de campanie de mică complexitate necesare a fi ocupate de forțele respective în cadrul dispozitivului de luptă (raioanelor de concentrare/dispunere); verificarea la minare a zonei (fâșiei/raionului) de responsabilitate; executarea barajelor genistice (neexplozive, în special antipersonal și explozive prin procedeul manual); executarea distrugerilor cu grad de complexitate scăzut; camuflarea (ascunderea) individuală și a tehnicii de luptă.

Protecția genistică se execută în toate formele acțiunilor de luptă ale subunităților pe baza ordinelor eșalonului superior și precizărilor făcute de comandant.

Pe timpul staționării subunitățile își asigură protecția genistică prin: amenajarea raioanelor de staționare; camuflarea (ascunderea) personalului și tehnicii; instalarea barajelor pe direcțiile probabile de acțiune ale inamicului.

Pe timpul *marșului* subunitățile își asigură protecția genistică prin: înlăturarea barajelor genistice de pe itinerarele de deplasare; amenajarea raioanelor pentru halte mici, mari, odihna de zi; camuflarea (ascunderea) personalului și tehnicii în marș; executarea lucrărilor pentru lichidarea urmărilor atacului cu armele nucleare, biologice, chimice și radiologice și sistemele incendiare, necesare desfășurării marșului.

Pe timpul *executării misiunilor* subunitățile își asigură protecția genistică prin: executarea lucrărilor pentru pază și siguranță apropiată a raioanelor de dispunere/acțiune; executarea șanțurilor adăpost acoperite pentru fiecare grupă în raionul de dispunere/acțiune; amenajarea punctelor de comandă; camuflarea (ascunderea) personalului și tehnicii în raionul de dispunere și pe timpul executării lucrărilor; folosirea la maximum a proprietăților de protecție și mascare a terenului din raioanele de dispunere/acțiune.

Componentele sprijinului de geniu

Acțiunile militare de geniu se integrează caracterului întrunit al acțiunilor militare și se manifestă în domeniul sprijinului genistic și al protecției genistice.

Sprijinul genistic reprezintă totalitatea misiunilor executate de forțele de geniu în sprijinul acțiunilor forțelor luptătoare, al activităților de planificare,

organizare și coordonare a acestora, în toate formele luptei armate, a operațiilor militare de stabilitate și de sprijin, a celor asociate luptei, desfășurate la pace, în situații de criză, la război sau post conflict.

Sprijinul de geniu cuprinde: sprijinul de geniu pentru luptă, sprijinul de geniu general, sprijinul de geniu special.

În continuare vom face unele referiri cu privire la sprijinul genistic de luptă și special.

Sprijinul de geniu pentru luptă reprezintă totalitatea misiunilor executate de forțele de geniu, a activităților de planificare, organizare și conducere a acestora, în sprijinul acțiunilor de luptă și a celor asociate acestora, desfășurate de forțele luptătoare în situații de criză și la război.

Are ca scop: asigurarea mobilității acțiunilor forțelor proprii și realizarea contramobilității acțiunilor forțelor inamicului; menținerea puterii de luptă a forțelor proprii prin protecție; realizarea surprinderii și a contrasurprinderii.

Misiunile generale care se regăsesc în sprijinul de geniu pentru luptă sunt: cercetarea de geniu a inamicului și terenului; executarea barajelor genistice și a distrugerilor; verificarea la minare, deminarea terenului și a obiectivelor; executarea culoarelor prin baraje genistice proprii și ale inamicului; executarea mecanizată a fortificațiilor de campanie; asigurarea viabilității drumurilor de luptă; amenajarea și deservirea trecerilor peste obstacole; amenajarea și deservirea punctelor de aprovizionare cu apă; exploatarea și prelucrarea materialului lemnos; asigurarea cu energie electrică și iluminatul punctelor de comandă; participarea la înlăturarea efectelor întrebuintării de către inamic a armelor NBC și sistemelor incendiare.

Sprijinul de geniu special reprezintă totalitatea misiunilor executate de forțele de geniu, a activităților de planificare, organizare și conducere a acestora în sprijinul forțelor care participă la operații militare de stabilitate și de sprijin (OMSS).

Misiunile sprijinului genistic special se stabilesc în funcție de tipul OMS și vor fi planificate, organizate și conduse conform regulilor de angajare stabilite prin mandatul organizațiilor politico-militare internaționale sau/și prin legile României.

Sprijinul genistic contribuie în mod substanțial la asigurarea mobilității acțiunilor forțelor proprii, realizarea contramobilității acțiunilor inamicului, la menținerea puterii de luptă a forțelor proprii, la realizarea surprinderii și contra surprinderii.

Mobilitatea este definită de totalitatea măsurilor care contribuie la realizarea libertății de manevră, deplasării în câmpul tactic, fără a întârzia acțiunea datorită obstacolelor din teren (naturale, artificiale, baraje genistice construite de forțele proprii sau de inamic).

Sprijinul de geniu contribuie la asigurarea mobilității prin executarea următoarele misiuni: cercetarea de geniu a inamicului și terenului; asigurarea viabilității drumurilor de luptă; amenajarea și deservirea trecerilor peste obstacole; executarea culoarelor prin barajele explozive; verificarea la minare, deminare a terenului și obiectivelor; executarea distrugerilor pentru realizarea mobilității.

Contramobilitatea este definită de acele misiuni și lucrări care îngreunează manevra sau deplasarea inamicului și împiedică folosirea terenului de către acesta. Planificarea acțiunilor de contramobilitate trebuie să țină cont de necesitățile de deplasare și manevră proprii.

Sprijinul genistic contribuie la realizarea contramobilității prin executarea următoarelor misiuni: cercetarea de geniu a inamicului și terenului; executarea barajelor genistice; executarea distrugerilor pentru realizarea contramobilității.

Amenajarea genistică

Amenajarea genistică este definită ca fiind un complex de lucrări și activități (executarea fortificațiilor de campanie, barajelor genistice și a distrugerilor; deminarea terenului și obiectivelor; executarea culoarelor prin barajele explozive proprii și ale inamicului; asigurarea viabilității drumurilor de luptă; amenajarea și deservirea trecerilor peste obstacole; realizarea mascării) care urmăresc atenuarea sau accentuarea caracteristicilor terenului și a detaliilor de planimetrie, în vederea favorizării acțiunilor proprii și a dezavantaja pe cele ale inamicului. Amenajarea genistică este componenta de bază a structurii acțiunilor militare și se realizează prin executarea misiunilor specifice, atât în cadrul protecției genistice a forțelor, cât și a sprijinului genistic al acțiunilor desfășurate de acestea. Amenajarea genistică se execută potrivit concepției acțiunilor, în funcție de: forțele, mijloacele și timpul la dispoziție; caracterul acțiunilor inamicului și evoluția probabilă a acestora în timp și spațiu; caracteristicile geoclimatice ale zonei de acțiune; nivelul și oportunitatea realizării logisticii pe linia armeei geniu; posibilitățile de angajare a forțelor specializate și a resurselor specifice din zona de acțiune. Aceasta trebuie să asigure: mobilitatea forțelor proprii și contramobilitatea acțiunilor inamicului; menținerea puterii de luptă a forțelor proprii; realizarea surprinderii și a contrasurprinderii.

Amenajarea genistică se execută de toate forțele participante la diferitele acțiuni militare sau civilo-militare în cadrul protecției genistice și de forțele de geniu în cadrul sprijinului genistic, potrivit concepției acțiunilor, în strânsă legătură cu dispozitivul operativ și sistemul de lovire.

Analizând atent experiența, realizările dobândite și perspectivele de dezvoltare ale trupelor de geniu din armatele moderne și situându-ne în

consens cu specialiștii militari străini, vom putea cuantifica importanța sprijinului de geniu. De modul cum vor fi organizate, dotate și întrebuințate forțele de geniu, va depinde și sprijinul oferit în susținerea acțiunilor militare. Ideea integrării misiunilor de geniu executate de către structurile specializate în sprijinul de geniu pentru luptă o considerăm ca o soluție de noutate, corectă, realistă și impusă de noile cerințe ale misiunilor armatei României.

BIBLIOGRAFIE

Doctrina trupelor de geniu în N.A.T.O., ATP-52, STANAG-2394 – traducere.

FM 3 34 13 (90 13) Lupta de geniu – traducere.

Mr.dr. Radu Dumitru, *Sprijinul de geniu pentru luptă*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2006.

Mr.dr. Radu Dumitru, *Întrebuințarea în operații a forțelor de geniu din cadrul Forțelor Terestre*, Editura Academiei Tehnice Militare, București, 2005.

ISSUES OF INTERCULTURAL EDUCATION – „THE LANGUAGE” OF TIME

ELEMENTE DE EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ – „LIMBAJUL” TIMPULUI

Lect.univ.dr. Diana ȚUȚUIANU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Time perception is a fundamental dimension of human culture. Although time is theoretically an objective concept, everywhere the same, impossible to lengthen or shorten, the way in which different cultures view time, may lead to differences resulting in possible consequences upon the communication and good relationship among them. The article presents a few aspects of the manner in which the perception of time influences culture, in an attempt to outline this essential element of intercultural education.

Percepția asupra timpului reprezintă o dimensiune fundamentală al culturii umane. Deși teoretic timpul este obiectiv, oriunde același, imposibil de prelungit sau scurtat, modul în care diverse culturi percep timpul poate da naștere unor diferențe cu posibile consecințe asupra comunicării și bunei înțelegeri între acestea. Articolul prezintă câteva aspecte ale modului în care percepția asupra timpului ajunge să definească o cultură, pentru a sublinia importanța acestui element în educația interculturală.

Keywords: time perception, cultural differences, intercultural education.

Cuvinte cheie: percepția timpului, diferențe culturale, educație interculturală.

People's lives depend on the time. The generally accepted and shared idea about time is that it is a determining category of human consciousness and is defined by the culture a person belongs to. Time has amazed and fascinated people from immemorial times. Perception of time was different across nations and ages. Each feature of culture is affected by it. Therefore if there is another time system, we may expect that the whole culture will differ. Time is conceptualized differently in different cultures. In a cross-cultural

* e-mail: diana.tutuianu@yahoo.com

setting a lot of misunderstandings arise from differences in time perception across cultures. The differences between time perceptions of countries are so huge, that it is necessary to have a closer look at them. The way we look at time affects the way we live and think. It influences everyday life, doing business, attitudes to history and plans for the future.

The best account of different perceptions about the meaning of time is found in Edward T. Hall's theory about „monochronic cultures” (those in which only one thing is done at a time) and „polychronic time” (two or more things are done at the same time). He considers that there are cultures whose time concepts differ so radically from those of Standard American Mainstream English speakers that conducting joint business activities is almost impossible.¹

The first aspect worth mentioning, when it comes to time perception, is that in culture there are three possible time orientations, namely past, present, and future. The past may have an effect on everyday life in motivation to repeat former „golden age”. People who belong to a past-oriented culture feel a great respect to ancestors and older people who, in their mind, created that wonderful past for which they are so grateful. Every daily action has a straight view to tradition or history.

The present-oriented culture, on the other hand, is relatively timeless, traditionless and ignores the future. The sentence „Carpe diem”, known by everybody and so often quoted, is the simplest way of explaining this theory. The current moment and the activities, which take place right now, are the most important things. Therefore, even if the people in a present-oriented culture have a plan, it is not highly necessary to respect it. They feel perfectly comfortable if it is not executed. People show their intensive interest in present relationships. The respect to ancestors and older people are not that important, as it is in the previously mentioned culture. They feel more independent from history and not linked to tradition. Everything is viewed in terms of its contemporary impact and style.

The third orientation envisages a more desirable future and sets out to realise it. In such cultures people live only by thinking about tomorrow and the day after. Differences resulting from this aspect may also lead to passing unjust judgements and culture clashes sometimes reflected in language. For instance, as between 26 and 46 years of age, German people are very future-oriented, the French devised an expression which says about German people: „They try to go faster than the music”. French impressions about German attitudes to the time are that they do not enjoy the present moment, like the

¹ E. T. Hall, *The Dance of Life. The Other Dimension of Time*, Doubleday/Anchor, New York, 1984.

French do. On the other hand, German people think that French people enjoy too much the present moment to get the importance of the future. Polish people enjoy a few seconds a day, but when they think generally about the whole day, sometimes it is very depressing for them. They try to think about the future but this does not seem to be better. Both in Poland and France, when people build up a family, the traditions and values become more important, because one wants to pass it to the next generation. Especially when their children are young the parents in Poland tend not to think about the future of their children. On the other hand, in Germany and France even if their children are young, parents think very much about their children's future. In the case of France it is a paradox, because the parents live in the present moment, but still thinking of their children's future, e.g. saving money for their studies and retirements.²

Another aspect related to time was presented by researchers who have travelled around the globe collecting data and collaborating with colleagues to give them some idea of what the pace of time is like in various countries and cultures. A common denominator in many of these studies concerns walking pace – testing how fast people walk in the cities and towns of various countries. Other common data collection methods include checking the accuracy of important town clocks, and timing simple, local business transactions. One particular study that used all three of these methods was successful in collecting data from 31 different countries. Specifically, the study tested: the walking speed — the speed with which pedestrians in downtown areas walk a distance of 60 feet; the work speed — how quickly postal clerks complete a standard request to purchase a stamp; and the accuracy of public clocks. As a result, this study found that Japan and a collection of Western European countries had the fastest pace. Switzerland was a top contender, in particular because of the accuracy of its clocks. Whether Japan or Switzerland deserves the gold medal for speed remains an arguable issue, but without question the most remarkable finding at the front end of the rankings was the consistently fast scores from Western Europe. Eight of the nine Western European countries tested (Switzerland, Ireland, Germany, Italy, England, Sweden, Austria, and the Netherlands) were faster than every other country other than Japan.³

It would be safe to say that, very often, the cultures that are run by time are those which appear to have the fastest pace. The United States – as one of the fastest paced societies of the world – fits this idea completely. Most people from the United States can honestly say that they often feel rushed.

² [http://www.euro-limes.ae.krakow.pl/files/el1\(5\)2005/kkctjg_limes1\(5\).pdf](http://www.euro-limes.ae.krakow.pl/files/el1(5)2005/kkctjg_limes1(5).pdf)

³ <http://library.thinkquest.org/06aug/01010/paceOfTime.html>

This may be partly due to the fact that many Americans strive for the “American Dream”,— the epitome of success, luxury and happiness. The concept is often regarded as an illusion; yet but pressuring its citizens to constantly do more, earn more, and consume more — in order to achieve more — the ideals of American society drive people to constantly be in a hurried state of mind. Time decides when Americans make their appointments, when they do their work, and even how they spend their leisure time. In the United States, time is undoubtedly in control of the everyday lives of most people.⁴

The standard pattern for American business life specifies that when people agree to meet from 2:00 P.M. until 4:00 P.M., it means that none of them will arrive later than 2:05 without a *really* good excuse such as a major traffic jam, a flat tire, or a sick child. It means that everyone will feel compelled to stay until at least 4:00 P.M. unless a similarly good excuse for leaving is available or the group agrees that all the business that could be done that day has been completed. It means that there will be list of topics (the agenda) to be covered during the meeting, usually in the order previously agreed upon; it means that one thing will be done at a time, and each task will be made as complete as possible before anything else is started. Any changes in these constraints have to be negotiated and English has standard „language” for this too. The concepts of arriving and leaving and beginning and finishing „on time”, and keeping to the schedule so that everything is done „on time”, have clearly understood meanings.

In English, there are concepts which embody the idea of time as money. It is noteworthy that the monetary concepts have idiomatic verbal representations in American culture. There are proverbs and proverbial sayings, some of them originating in the USA: e.g., *time has a wallet; an inch of time is an inch of gold; don't waste five-dollar time on a five-cent job; time is capital: invest it wisely; seconds are the gold dust of time; time is a limited resource; time is a valuable commodity*. The monetary concepts are so typical of American culture that many authors are convinced that the proverb „Time is money” was first introduced into use by Benjamin Franklin and was later borrowed into British English. There is an opinion that the concept *time is money* originated during the industrial revolution.⁵ Others would object to this view. The study of American proverbs shows that the concept appeared much earlier on British soil: the first recording dates from 1572.⁶

⁴ <http://library.thinkquest.org/06aug/01010/timeCultures.html>

⁵ C. Strauss & N. Quinn, *A Cognitive Theory of Cultural Meaning*, Cambridge University Press, 1997, p. 151.

⁶ W. Mieder, *Dictionary of American proverbs*, Routledge, New York, 1992.

At the same time, it is clear that no matter what the source may be, monetary concepts are an inherent feature of American culture. The fact that the most popular concept *time is money* is ascribed to Americans (contrary to its history) speaks for itself: the wider cultural context explains this. One of the greatest American values is achievement. Both achievement and success are measured by material wealth; that is why Americans are considered to be materialists. „Possessions are often treated as inalienable in their society... they are the major cultural exemplars, in our world, of things that typically last”.⁷ Americans are workaholics who value time that is tangible for them. There are other monetary concepts represented on different linguistic levels. Being popular, the monetary concepts are reified by the cultural beliefs that „time is money” and „money is how you keep score”.

The same is true about other cultures, totally different from the American one. The Japanese live lives that are run by time. Still, the Japanese tend to feel less rushed and frustrated with this fact than the Americans do; they seem to have achieved a greater handle on time management and extremely efficient lifestyles. The Japanese run on time because of their extremely low tolerance for tardiness and delay. If American deadlines and meeting times are said to be strict, then the same aspects in Japanese culture would be even stricter. A great example of this rigid view toward promptness can be seen in the Japanese train system. “In most European railway systems, a ‘delay’ is defined as ‘10-15 minutes behind schedule.’ In other words, for example, ‘14 minutes behind schedule’ is still counted as ‘on time.’ This is how European railway companies are able to obtain high punctuality. On the other hand, the definition of ‘delay’ in Japan is more severe; only trains with less than a minute’s delay is defined as ‘on time.’”⁸

However, when someone from a different culture or subculture uses phrases such as „on time” and „in time for something”, it’s not safe to assume that there is a shared meaning for these expressions between you and that person. We’ve all heard talk about cultures and subcultures where „nothing ever gets done on time” – a description that has a strongly negative meaning for the average American and most Western European people, with major effects on such real-world decisions as where investments are made, where firms and other workplaces are built, and which people are hired to do which work. They tend to perceive those about whom they can say that „nothing ever gets done on time” in a way that involves attaching all kinds of negative labels such as „lazy” and „unreliable”, and even worse.

⁷ C. Strauss & N. Quinn, *A cognitive theory of cultural meaning*, Cambridge University Press, 1997, p. 146.

⁸ <http://library.thinkquest.org/06aug/01010/timeCultures.html>

This is an example of the power of language, not the power of real fact. It's not ordinarily the case that people from "the other" culture do not care at all about being "on time"; rather, "on time" has a different meaning for them. When doing business in Peru, according to some accounts, one must specify „whether something is *hora peruana* or *hora inglesa*. The latter will be closer to the specified time, while the former is likely to be a half-hour to two hours later.”⁹

Unlike in America and the Western European countries mentioned above (Switzerland, Ireland, Germany, England, Sweden, Austria, and the Netherlands), being late to an appointment, or taking a long time to get down to business, is the accepted norm in most Mediterranean and Arab countries. As mentioned above, Latin American countries and Native American countries are also known to have a slower paced lifestyle, partially due to the fact that much of their lifestyle is controlled by the past, whereas fast-paced countries like America are constantly rushing into the future. Although Italy tends to be placed among the faster paced countries, it too has been regarded as a slower-paced country by some, when compared to its fellow Western European neighbours. Thus, Italians take things slow — they wander, they spend hours at a table talking about their family and their church, they ride bikes instead of driving cars. They do not really have a schedule, except for their scheduled breaks. Greece is another European country that most people consider, without question, to be slow-paced. In an article about vacationing in Greece, one person reflects that visitors to this country are tempted to simply „...let the day unfold. Slow your pace of life to that of the locals, philosophize, read a good book, bathe, snooze.”¹⁰

In Russian, there is one generic word for both „day” and „night”, *sutki* (day and night). Secondly, the hyponyms of „day” and „night” are conceptualized differently: the night in English is not only the night, but also the evening, and it actually lasts until midnight. The Russian night lasts until 4 o'clock in the morning. There is an example in which a Russian scholar was almost late for a flight that started at 1 a.m. (in the morning). In Russian perception it is still night and it was difficult for the scholar (incidentally, with very good English) to think of a night flight as a morning one and she thought she was to take a 1 p.m. flight instead (with all the attendant consequences). The American practice uses more discrete time units in comparison with the Russian: e.g., an 18-month old baby vs. a one and a half year old baby. It takes time (though almost intangibly) to calculate how old the baby is.¹¹

⁹ Suzette Haden Elgin, *The Language Imperative*, Perseus Publishing, Cambridge, 2000, p. 116.

¹⁰ <http://library.thinkquest.org/06aug/01010/paceOfTime.html>

¹¹ <http://jalt-publications.org/archive/proceedings/2001/012.pdf>

The accepted importance of „making the most of your time” by doing only one thing at a time (including the idea that only *one* person should speak at a time), and by finishing every item on the agenda of a meeting before moving on to the next one, also varies from culture to culture. As does the idea that everyone in that meeting will do their best to “save time” by moving everything along as quickly as possible. Also with respect to Russian culture, it is said the „Russians regard business meetings as a cross between an interrogation and a tea party. ... Over the course of a meeting that can drag on for several hours, *nothing may be accomplished.*”¹² Why? Because, apparently, Russian business people “will win by doing nothing longer than you are willing to wait.” It would be very easy to jump to the stereotypical conclusion that the Russian behaviour represents what is called „stalling” in English. Yet, it is simply an example of a business strategy that differs from the standard American form and reflects a difference in the way time is perceived and understood. Judging the behaviour of a person from a culture different from yours in terms based on your own culture and on your language presuppositions results inevitably in a distortion of meaning.

All these are but a few of the aspects related to time perception worth analysing. Yet, they are enough to make one realise that differences in culture do not make one better than or superior to the other. On the contrary, embracing otherness and tolerating difference may result not only in better understanding and communication, but also in better knowledge of one’s own culture. Therefore, in the end of this article, I consider useful and interesting to list a number of awareness-raising questions as food for thought to the reader:

- Which is the extent to which “time is in control of the everyday lives of people” in your culture?
- How important is punctuality for you personally? What about the people you know?
- Is it customary for people in your culture to be on time for meetings, appointments, and other types of social engagements? Is there an amount of time which is acceptable as delay?
- Where would you place your culture on the punctuality scale? Generally speaking, how tolerant is your culture to “tardiness and delay”?
- Do you feel that you take your time when you walk, or are you more often rushing to get somewhere? Why do you think that is the case?

¹² Suzette Haden Elgin, *op.cit.*, p. 116.

- How accurate are public clocks in your culture? Do you believe that this could be used as an indicator of society's pace?
- Which would be the recommendations you would make to a foreign visitor to your country with respect to punctuality? What would you tell them to expect from this point of view? Which aspects of everyday life would you refer to? Which would be the explanations you would give?
- Do you think that people in your culture "live in the present moment"? How can you compare them in this respect with people from the cultures described in the article?
- In your culture, how important is the past in people's lives? What about the future? How would you know?
- On the whole, how important is time in people's lives in your culture? Does its importance vary depending on different factors? Which would those be?

REFERENCES

- Hall E. T., *The Dance of Life. The Other Dimension of Time*, Doubleday/Anchor, New York, 1984.
- Haden Elgin Suzette, *The Language Imperative*, Perseus Publishing, Cambridge, 2000.
- Mieder W., *Dictionary of American proverbs*, Routledge, New York, 1992.
- Strauss C. & N. Quinn, *A cognitive theory of cultural meaning*, Cambridge University Press, 1997.
- [http://www.euro-limes.ae.krakow.pl/files/el1\(5\)2005/kkctjg_limes1\(5\).pdf](http://www.euro-limes.ae.krakow.pl/files/el1(5)2005/kkctjg_limes1(5).pdf)
- <http://library.thinkquest.org/06aug/01010/paceOfTime.html>
- <http://library.thinkquest.org/06aug/01010/timeCultures.html>
- <http://jalt-publications.org/archive/proceedings/2001/012.pdf>

ELEMENTE ALE MANAGEMENTULUI LOGISTICII ECHIPAMENTELOR MILITARE ÎN CONDIȚIILE NOULUI MEDIU DE SECURITATE

ELEMENTS OF THE MILITARY EQUIPMENT LOGISTIC MANAGEMENT IN THE NEW SECURITY ENVIRONMENT CONDITIONS

Lt.col.drd. Atena VIȚĂLUȘ*
U.M. 02522, București

Având în vedere natura imprevizibilă a noilor provocări la adresa mediului de securitate, protejarea și promovarea intereselor naționale pot fi realizate prin alianțe.

Managementul logisticii echipamentelor militare trebuie să fie perceput nu numai ca reper central al viitorului susținerii logistice, ci și ca un punct de sprijin pentru efortul forțelor armate de a realiza echilibrul necesar între stările de pregătire și de modernizare. În zilele noastre, este necesară asigurarea unui echilibru optim între nevoia de a avea forțe bine pregătite și moderne, numărul crescând de misiuni și resursele din ce în ce mai limitate.

In the light of the unpredictable nature of new security challenges, the protection and advancement of national security interests could be performed by alliances.

The military equipment logistic management should be regarded, not only as the focal point of the future of logistic support but also as the standing point for the effort of the armed forces to establish the necessary balance between the preparation and modernization for the armed forces. Nowadays, it is necessary to ensure optimal balance between the need for well-trained and modern forces, the increasing number of missions and the more and more limited resources.

Cuvinte cheie: transformare, sprijin logistic, managementul logisticii echipamentelor militare.

Keywords: transformation, logistic support; military equipment logistic management.

* e-mail: atena.vitalus@gmail.com

Abordări conceptuale ale noului mediu de securitate

Într-unul din discursurile sale, Chris Donnelly – consilier pentru Europa Centrală și de Est al fostului secretar general al NATO, mesaj intitulat sugestiv: „Security in the 21st century: new challenges and new responses”, acesta identifica trei factori principali¹, care au cel mai mare impact asupra actualei scene de securitate:

- proliferarea de tehnologie necontrolabilă;
- intensificarea diferențelor dintre statele bogate și sărace;
- revoluția informatică.

Din acest punct de vedere, trebuie să reconsiderăm ce constituie starea de securitate astăzi, care sunt amenințările la securitate și care ar trebui să fie răspunsurile noastre la aceste amenințări. Cu un deceniu în urmă, termenul de „securitate națională” era sinonim cu termenul de „apărare”.

Pentru majoritatea statelor euroatlantice, astăzi, securitatea este măsurată mai întâi în termeni nonmilitari, iar amenințările care primează sunt de natură nonmilitară. Aceste amenințări includ: guvernarea incompetentă, corupția, crima organizată, insecuritatea granițelor, traficul și comerțul ilegal (arme, droguri, contrabanda, persoane), migrația ilegală, conflictul etnic și religios, proliferarea armelor de distrugere în masă, diminuarea resurselor naturale (ex. apa) și, desigur, terorismul.

Astăzi starea de securitatea este interpretată și evaluată pe baza mai multor indicatori nonmilitari, cum ar fi: securitatea economică, securitatea hranei, securitatea sănătății, securitatea mediului, securitatea personală, securitatea comunității, securitatea politică și securitatea educației.

Termenii de securitate globală și securitate națională se află în raporturi de complementaritate, chiar dacă securitatea de tip global include în conținutul său securitatea de tip național. Din această ipostază, ea poate exercita, la un moment dat, unele presiuni asupra securității naționale și realiza un transfer de competențe și de roluri de la aceasta din urmă spre sine.

În dezvoltarea raportului securitate globală – securitate națională se percep două tendințe: una de neîncredere în securitatea de tip global, care creează o stare de discontinuitate între securitatea de tip național, cea de tip regional și cea de tip global, și alta de exagerare a rolului securității de tip global, care duce la diminuarea rolului securității naționale, aceasta constituindu-se într-o vulnerabilitate care afectează atât securitatea de tip global, cât și pe cea de tip național².

Schimbările de esență care modifică fundamental mediul internațional în toate componentele sale sunt generate de evenimente și procese istorice cu

¹ <http://leader.viitorul.org/public/162/ro/metodo%20Silviu%20Nate%20project%20managementul%20de%20securitate.pdf>

² http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/Politici%20si%20geostrategii2008-vol1.pdf

totul excepționale. Ordinea internațională a reprezentat și reprezintă o problemă de mare actualitate pentru a cunoaște și înțelege evoluțiile de pe scena lumii. Ea a reprodus viziunea și proiecția organizării raporturilor de putere și interes care s-au articulat de-a lungul istoriei între state sau alte tipuri de actori internaționali. Geopolitica ordinii internaționale evidențiază faptul că omenirea în decursul istoriei a cunoscut o multitudine de asemenea organizării determinate de schimbările petrecute fie în raporturile de putere, fie în modul ideatic, etic sau moral de a concepe funcționarea ei.

Etapă pe care o parcurgem astăzi evidențiază faptul că ne găsim într-o situație de tranziție în ceea ce privește organizarea lumii internaționale. Conceptul de ordine internațională a cunoscut o multitudine de definiții și aprecieri în funcție de Școala de gândire care a dominat la un moment dat teoria relațiilor internaționale, dar mai ales de transformările care au produs în raporturile dintre actorii mediului internațional. Astăzi transformările care au loc în mediul internațional se produc cu o viteză și profunzime fără precedent în istorie.

Dimensiunea axială a procesului mondial, este comprimarea spațiului și a timpului, al cărei efect este „transformarea lumii noastre într-un loc unic (a single space)”³. Această caracteristică a noului mediu internațional face ca schimbările, evenimentele și procesele care se derulează în prezent, indiferent de locul în care se produc, să afecteze viața individului și a comunicațiilor umane de pe întreaga planetă. Interdependența este o trăsătură esențială a noului mediu internațional și produce consecințe care acum câteva decenii nici nu puteau fi bănuite.

Danezul Anders Fogh Rasmussen, noul secretar general NATO are de rezolvat probleme presante. Războiul din Afghanistan, extinderea NATO, relațiile cu Rusia și relațiile cu UE sunt direcțiile de orientare ce vor trebui reanalizate⁴.

Rasmussen are de gestionat câteva direcții în care merge Alianța. Prima este, așa cum spuneam, războiul din Afghanistan, în care gradul de implicare în pacificarea țării va trece din sarcina militarilor euroatlantici în cea a forțelor locale de securitate. A doua direcție este lărgirea sa. Așa cum s-a stabilit la summitul NATO de la București din 2008, țările care urmau să se alăture erau Ucraina și Georgia. În timp ce Franța și Germania se opun unei noi extinderi, țările din Europa Centrală și de Est sunt în favoarea ei, iar SUA stau în expectativă. Acest major dezacord va îngreuna o linie politică comună de care va profita Rusia, adversar crâncen al prezenței civilizației occidentale în spațiul pe care l-a controlat în cea de-a doua jumătate a secolului XX.

³ Vasile Marin, *Elemente de analiză geopolitică a ordinii internaționale contemporane*, în *Geopolitică*, București, anul I, nr. 2-3, 2003, p. 69.

⁴ <http://www.euranet.eu/rum/Astazi/In-actualitate/Romaneste/Dosare-grele-pentru-noul-secretar-general-NATO>

Lărgirea NATO mai implică și gestionarea unei alte direcții, și anume relațiile cu Rusia. În conformitate cu noua politică de resetare a relațiilor bilaterale, anunțată de administrația Obama, direcția NATO către est va fi mult reanalizată. Rasmussen a declarat deja că NATO nu se va lăsa intimidată de Rusia și rămâne de văzut ce va însemna aceasta. Dar a declarat că va coopera cu Moscova în lupta împotriva terorismului.

O ultimă direcție este cea a relațiilor cu Uniunea Europeană. Crearea unei a doua structuri defensive europene poate diminua serios misiunea NATO și politica unitară de securitate transatlantică. Parteneriatul NATO - UE înseamnă redefinirea principiilor de până acum: primatul NATO în chestiuni de securitate, statutul civil al unei structuri europene de securitate și viitoarea structură europeană să nu se suprapună cu ce este NATO acum.

Transformarea managementului logistic al echipamentelor militare

Transformările actuale din domeniul militar aduc în fața forțelor armate noi provocări și dileme. În zilele noastre, este necesară asigurarea unei balanțe optime între nevoia de a avea forțe bine pregătite și moderne, numărul crescând de misiuni și resursele din ce în ce mai limitate. Stocurile logistice trebuie micșorate, cantitățile de materiale de transportat trebuie reduse, iar timpul de reacție trebuie scurtat semnificativ⁵.

Transformarea managementului logistic militar este percepută nu numai ca un punct central al viitorului susținerii logistice, ci și ca un punct de sprijin pentru efortul forțelor armate de a realiza echilibrul necesar între stările de pregătire și de modernizare⁶.

Primele măsuri întreprinse în sensul transformării managementului logistic militar se concentrează pe: exploatarea noilor tehnologii în domeniul comunicațiilor, adoptarea și adaptarea unor practici de afaceri specifice domeniului civil, „redesenarea” relațiilor de comandă-control pentru îmbunătățirea unității de comandă și reducerea volumului logisticii în economia generală de forțe. Pe plan internațional, noile practici ale managementului logistic militar asigură dezvoltarea unei noi tehnologii a distribuției care, la rândul ei, facilitează susținerea multidimensională a forțelor armate.

Soluțiile oferite de managementul logistic modern permit organismului militar să crească gradul de pregătire, să diminueze costurile în cadrul ciclului de viață al unui anumit produs, să modernizeze sistemele de armamente și echipamentele existente și să asigure o mai bună gestionare a stocurilor de

⁵ Col.prof.univ.dr. Gheorghe Minculete, *Gândirea Militară Românească*, nr.4 din 2009, p. 68.

⁶ Gl.lt. Charles S. Mahan Jr., *The Challenges of Fielding The Army's Objective Force*, în *Army Magazine*, octombrie, 2001, p. 128.

materiale. Soluțiile propuse de specialiștii militari includ și abordări de natură conceptuală, cu un pronunțat caracter științific, precum:

- *Managementul echipamentelor la nivel strategic* – reprezintă un sistem care integrează tehnologia informației, senzori de ultimă generație, software și procese de afaceri care nu pot fi duplicate. Sistemul furnizează un suport logistic integrat, combinat cu sprijinul permanent al sistemelor de armament, asigurarea vizibilității proceselor de aprovizionare și o continuă reîmprospătare a tehnologiilor utilizate de toate categoriile de forțe armate⁷.

- *Serviciul de suport logistic și administrativ întrunit* asigură complete de sprijin logistic și management al serviciilor prin intermediul unor echipe multidisciplinare de experți.

Principalele cerințe în domeniul managementului logistic includ în general: managementul lansării comenzilor, managementul stocurilor, managementul depozitării, managementul transporturilor, evaluarea/diagnosticarea echipamentelor, supravegherea stocurilor, mentenanța și reparațiile, extinderea duratei de viață a produselor/echipamentelor, asistența tehnică, creșterea eficienței proceselor funcționale, constituirea structurilor specializate de contractare a bunurilor în teatrul de operații, stabilirea arhitecturii IT optime, realizarea sprijinului logistic integrat, managementul programelor de achiziții, automatizarea proceselor de prelucrare a datelor, asigurarea și controlul calității și instruirea personalului care asigură serviciile suport⁸.

Externalizarea serviciilor constituie, de asemenea, una dintre cele mai bune practici, care poate fi adaptată cerințelor militare. Prin externalizarea serviciilor din cadrul funcțiilor logistice se asigură reducerea costurilor, a personalului și se asigură accesul la personalul înalt calificat profesional, precum și eliminarea tehnologiilor învechite. Prin externalizarea anumitor funcții ale logisticii se realizează reducerea costurilor și a necesarului de forță de muncă, accesul la un personal de top și la tehnologiile de ultimă generație.

Logistica bazată pe distribuție poate fi considerată produsul final al revoluției în domeniul logistic ce se manifestă la ora actuală în armatele moderne, fiind definită ca un sistem inovativ de politici, doctrine și concepte. În acest sens, este necesară regândirea proceselor logistice, restructurarea organizațională, dezvoltarea de noi sisteme de senzori și diagnostic al echipamentelor, un sistem avansat de informații, sprijin, comandă și control, precum și personal bine instruit, capabil să opereze cu toate acestea.

Revoluția în domeniul logistic are ca obiectiv îmbunătățirea proceselor logistice, prin implementarea/încorporarea practicilor managementului modern care facilitează accesul la noile tehnologii. Eliminarea unor verigi

⁷ Logistics Management, nationalsecurity.battelle.org/capabilities/logistics.aspx.

⁸ Lt.col. Aundre F. Piggee, *Transformation – Revolution in Military Logistics*, United States Army, War College, SUA, 9 aprilie 2002, p. 130, pe site-ul www.iwar.org.uk/rma/resources/logistics

intermediare în lanțul de aprovizionare va conduce la crearea unui sistem logistic suplu și reducerea presiunilor financiare. Acestea vor determina eliminarea stocurilor supranormative, un răspuns mult mai rapid la cerințele beneficiarilor și găsirea celor mai bune soluții pentru diminuarea impactului eventualelor disfuncționalități, înainte de apariția acestora.

Totodată, revoluția în domeniul logistic are o influență majoră asupra nivelului de pregătire a echipamentelor și tehnicii. Utilizarea tehnicilor moderne de diagnostic, monitorizarea proactivă a gradului de pregătire a structurilor specializate, achizițiile online, distribuția în timp real și vizibilitatea totală a sistemului logistic sunt doar câteva dintre atributele ce vor marca logistica viitorului. Pentru reformarea sistemului logistic este însă necesar ca factorii responsabili din domeniul militar să lucreze în strânsă colaborare atât cu celelalte instituții ale statului, cu agenți economici credibili din sectorul de stat sau cel privat, cât și cu parteneri externi.

În general, transformarea logisticii depinde de integrarea cu succes a sistemului logistic militar cu celelalte sisteme înrudite, fapt ce va conduce nu numai la crearea unei "imagini logistice comune", ci și la implementarea unui management în timp real și proactiv al sistemului logistic. Acest lucru va servi drept fundament pentru viitorul sistem logistic predictiv, anticipativ și prompt în satisfacerea cerințelor unei armate moderne.

Spațiul operațional – spațiu logistic⁹

Spațiul operațional este mediul în care se elaborează deciziile politice, se generează capabilitățile militare pregătite pentru îndeplinirea anumitor misiuni, iar comandanții își exercită comanda-controlul forțelor subordonate.

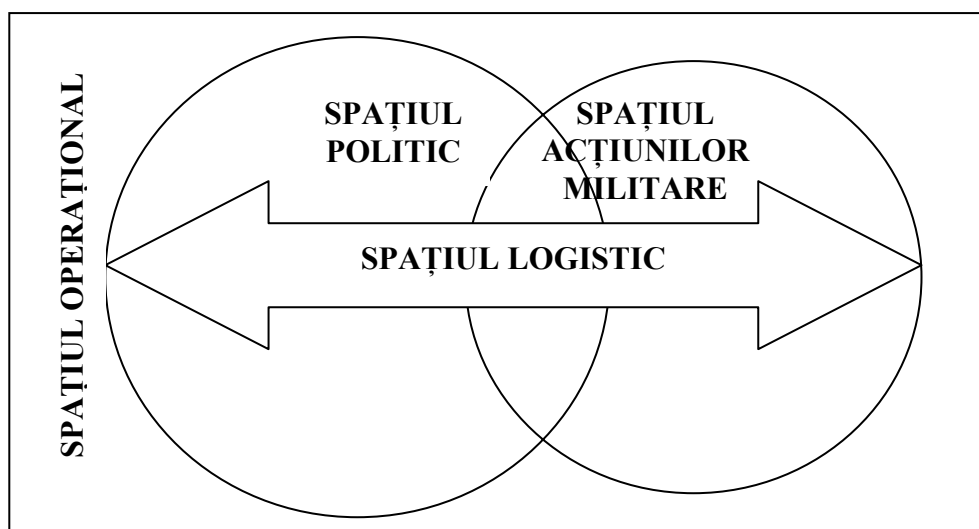

Fig. 1 Componentele spațiului operațional

⁹ Dr. Nicolae Dolghin, *Studii de securitate și apărare*, volumul 4, *Spațiul și viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2007.

De regulă, în spațiul operațional sunt incluse delimitări și responsabilități exprimate printr-o multitudine de combinații create în jurul noțiunilor de „teatru” și „zonă”, cu semnificații bine precizate și reglementări exacte. Din punct de vedere al amplitudinii, spațiul operațional suportă astăzi cele mai neașteptate modificări. Este, practic, nelimitat. Dar mult mai importante pentru desfășurarea acțiunilor militare sunt transformările ce se produc în interiorul său.

Într-o structură simplificatoare, spațiul operațional, ca element integrator, cuprinde spațiul politic, spațiul acțiunilor militare și spațiul logistic, cu rol de conexiune materială și acțională între primele două. Această schemă poate fi aplicată și statelor, actori solitari care recurg la violența armată în interiorul propriilor granițe sau în afara lor, dar și actorilor colectivi, cum sunt alianțele ori coalițiile.

Spațiul acțiunilor militare este cel în care se desfășoară operațiile și se simt efectele nemijlocite ale violenței armate. Evoluțiile din interiorul său sunt influențate preponderent de considerentele (legi, principii, doctrine, regulamente, prevederi ale dreptului umanitar), care condiționează lupta armată. Îndeplinirea misiunilor și victoria asupra adversarului constituie principalul obiectiv urmărit în acest spațiu, dar nu oricum, ci în conformitate cu deciziile politice. De aceea este influențat decisiv de manifestările și evenimentele din spațiul politic.

Transformarea armatelor și modelarea lor pentru operații expediționare determină accentuarea complexității spațiului acțiunilor militare, dar și o creștere către niveluri critice a vulnerabilității interdependențelor sale cu spațiul politic. Cu cât acesta este mai complex, cu cât spectrul actorilor care-l compun este mai diversificat, cu atât adoptarea deciziilor este mai laborioasă, iar atitudinea față de spațiul acțiunilor militare mai dependentă de interese particulare.

Spațiul politic este cel constituit în jurul unor valori, nu al unor frontiere, valori, care permit gestionarea sa prin decizii politice, inclusiv în puterea militară a statelor și alianțelor, se generează și regenerează forțele, se adoptă deciziile și se asigură suportul politic și social al opiniei publice pentru măsurile militare întreprinse, se organizează și asigură controlul asupra forțelor din spațiul acțiunilor militare etc. Cu ani în urmă, statele care adoptaseră și susținuseră doctrina războaielor populare de apărare și-au declarat frontierele de stat intangibile. Ca urmare, cel puțin declarativ, în cazul unei agresiuni, teritoriul statului devenea spațiu al acțiunilor militare, iar violența armată s-ar fi aplicat oriunde s-ar fi aflat ocupantul. Este situația în care spațiul acțiunilor militare se suprapune cu cel politic.

Spațiul logistic devine, pe baza tehnologiilor moderne, acea dimensiune a spațiului operațional prin care toate deciziile adoptate în spațiul politic (politice, economice, juridice, militare, inclusiv logistica militară, comerciale,

financiare, privind infrastructura etc.) se transformă în efecte concrete în spațiul acțiunilor militare, susțin îndeplinirea scopurilor urmărite acolo. Este evident că deciziile vor urmări crearea condițiilor favorabile finalizării rapide a operațiilor militare desfășurate în spațiul acțiunilor militare.

Spațiul logistic va include astfel elemente extrem de diversificate, începând de la sprijinul națiunii-gazdă, obținut în urma unor acorduri politice interstatale, până la acțiunile extrem de direcționate ale structurilor militare specializate de asigurare a luptătorului cu cele necesare pentru îndeplinirea misiunilor. Deși s-ar părea că amploarea spațiului operativ depinde de dinamica spațiilor acțiunilor militare, în realitate, tot spațiul politic este cel care-i determină dimensiunile.

Din motive ce țin de situația internațională și de necesitatea menținerii păcii pe termen lung, în spațiul politic se decide asupra: recurgerii la violența armată pentru rezolvarea unei situații; intensității violenței armate și mijloacelor folosite; aliaților și partenerilor cu care se va colabora; strategiilor curente și de reconstrucție; identificării riscurilor și amenințărilor etc.

BIBLIOGRAFIE

- Dr. Dolghin Nicolae, *Studii de securitate și apărare*, volumul 4, *Spațiul și viitorul războiului*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.
- Glt. Mahan S. Charles Jr., *The Challenges of Fielding The Army's Objective Force*, în *Army Magazine*, octombrie, 2001.
- Marin Vasile, *Elemente de analiză geopolitică a ordinii internaționale contemporane*, în *Geopolitică*, București, anul I, nr. 2-3, 2003.
- Col.prof.univ.dr. Minculete Gheorghe, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, *Gândirea Militară Românească*, nr.4 din 2009.
- Lt.col. Piggee F. Aundre, *Transformation – Revolution in Military Logistics*, United States Army, War College, SUA, 9 aprilie 2002, pe site-ul www.iwar.org.uk/rma/resources/logistics

**INFLUENȚELE FACTORILOR DE RISC INTERNAȚIONALI
ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE
ȘI IMPLICAȚIILE ACESTORA
ASUPRA ORGANIZĂRII SISTEMULUI MILITAR**

***INTERNATIONAL RISK FACTORS INFLUENCES
ON NATIONAL SECURITY
AND THEIR IMPLICATIONS
ON THE ORGANIZATION OF THE MILITARY SYSTEM***

Lt.col.ing.drd. Mihail NICULA *
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Dezvoltarea tehnologiilor înalte și performante a determinat apariția unei noi etape de reorganizare economico-socială, diversificându-se astfel riscurile generale și cele specifice care influențează securitatea în general. Simultan cu acestea, s-au diversificat riscurile de natură economică care au generat crize, din care și cele mai dezvoltate state au ieșit cu greu și s-au accentuat și mai mult riscurile care influențează stabilitatea zonală. Astfel, fără structuri militare profesioniste și tehnologii de înaltă performanță nu se pot combate acțiunile factorilor de risc care atacă direct sau indirect starea de securitate națională, zonală sau globală.

High-tech development has caused the performance of a new phase of economic and social reorganization, diversifying general and specific risks that affect security in general. Simultaneously, diversification of economic risks that have resulted in crisis, which gave problems even to the most developed countries, have widened further risks affecting the area stability. Thus, no professional military structures and high performance technologies can counteract the risk factors which attack directly or indirectly the national security of the state, area, or the world.

Cuvinte cheie: factori de risc, proces de evaluare, globalizare, surse de instabilitate, operații asimetrice, trupe speciale.

Keywords: risk factors, evaluation process, globalization, sources of instability, asymmetric operations, special forces.

* e-mail: nclmihail@yahoo.com

Dinamica fără precedent a evenimentelor din lumea mileniului trei, cu schimbări politice și economice profunde, la nivel global, regional, zonal și național cu un impact major asupra securității și stabilității, determină, deopotrivă, intensificarea eforturilor statelor lumii în vederea găsirii formelor și metodelor eficiente de cooperare și colaborare pentru asigurarea securității și implementarea politicilor de promovare și apărare atât a intereselor naționale, cât și a celor comune, bazate pe principiile și valorile democratice.

Problematica „crizelor”, a factorilor de risc, amenințărilor, tensiunilor și pericolelor la adresa securității, în general, a fost și rămâne în atenția și preocupările multor specialiști și analiști în domeniu.

Pentru o înțelegere mai clară a riscului este necesar să cunoaștem cum este (se poate) evalua acesta. Astfel, *evaluarea riscului* reprezintă procesul științific prin care se stabilește cât de riscant este un anumit proces, o activitate sau o serie de lucruri care urmează a produce un efect așteptat. Este un proces de colectare și analiză a datelor care descriu forma, dimensiunile și caracteristicile riscului. Evaluarea riscului poate avea diferite abordări în funcție de scopul și generalitatea informațiilor disponibile sau a datelor folosite pentru evaluare. Unele evaluări „privesc înapoi” pentru a încerca să evalueze efectele *după producerea unui eveniment*, altele caută să prognozeze efectele unei viitoare produceri a unui eveniment. Pe lângă această diferențiere se adaugă și diferența generată de raza de acoperire sau gradul de generalitate al riscului însuși.

Se definesc patru etape sau faze ce se derulează într-o evaluare a riscului:

- identificarea riscurilor;
- stabilirea relației dintre aplicarea unei anumite doze și răspunsul la aplicarea acesteia;
- analiza potențialului expunerii la public;
- caracterizarea sau descrierea riscului analizat.

Ultima etapă în procesul de evaluare a riscului este folosirea întregii cantități de informații adunate pe parcursul celor trei etape anterioare pentru a descrie sau a caracteriza *riscul total*. Caracterizarea riscului, într-un sens, se face adesea printr-un număr ce reprezintă produsul analizei riscului. Evaluarea riscului și managementul riscului sunt două procese cu aceeași importanță, dar diferite ca obiective, conținut informațional și rezultate.

În ceea ce privește factorii de risc la adresa securității României se poate afirma că expunerea unei populații de interes la risc se evidențiază prin determinarea factorilor de risc care pot acționa în perspectiva uneia sau alteia din situațiile de stabilitate și normalitate ce pot fi afectate. Factorii de risc sunt definiți ca fiind acele elemente, situații sau condiții, interne sau externe, care pot afecta prin natura lor securitatea țării, generând efecte contrare sau de

atingere a intereselor fundamentale ale societății. Factorii de risc se dezvoltă pe fondul existenței unor vulnerabilități dovedite ale sistemului analizat care reprezintă stări de lucruri, procese sau fenomene din viața internă, care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente ori potențiale sau care favorizează apariția și dezvoltarea acestora.

Principalii factori de risc cu tendință de globalizare se circumscriu fenomenului în sine de globalizare pe care omenirea îl parcurge, precum și exploziei de fragmentare, escaladării tensiunilor și intoleranței și, nu în ultimul rând, fragilității situației generale a statelor aflate, nu se știe încă pentru cât timp, într-un stadiu de tranziție. Dintre aceștia se pot evidenția câțiva care, în prezent au un grad ridicat de virulență și activare, cum ar fi:

- *divergența intereselor economice*, în principal are la bază grava deteriorare a echilibrului între țările bogate și cele sărace, între lumea celui de-al Treilea Val și cea catalogată „lumea a treia”;

- *concurența pe piețele externe globalizate*, dispariția sau pierderea sub presiune (constrângere) a unor piețe de desfacere tradiționale; practicarea unor schimburi comerciale dezavantajoase de către statele slab dezvoltate cu statele dezvoltate, ca urmare a condițiilor impuse de cele puternice;

- *prăbușirea preturilor materiilor prime și a produselor primare; monopolul deținut de unele state asupra unor resurse; accesul îngrădit /limitat*, pentru unele state, la resursele vitale intereselor lor naționale;

- *accentuarea competiției în domeniul importurilor și exporturilor*; manipulările legate de preț, valuta și rata dobânzilor; barierele artificiale ridicate de cei puternici în acordarea creditelor; redistribuirea, sub amenințare și șantaj, a capitalului acumulat pe căi contestate. Toate cele mai sus prezentate și multe altele care se leagă de acestea alimentează și dau *tendința globalizării factorului de risc* pe care-l presupun *agresiunile economico-financiare*;

- *autonomizarea artificială a unor zone sau chiar regiuni*, pe baza criteriilor etnice sau religioase. Se pare că am ajuns să trăim într-o lume a bătăliilor pentru frontiere și a metamorfozelor frontaliere și transfrontaliere. A devenit aproape insuportabilă și incredibilă starea actuală a omenirii, în care toate religiile își propun să-1 apropie pe om de divinitatea supremă (Dumnezeu), dar „rupturile” și „barierele artificiale” dintre ele sunt, uneori, atât de mari încât apropierea pare imposibil de realizat;

- *agresiunea informațională*; zbaterea pentru posesia informației în timp real, accelerarea și dirijarea raportului „informare-dezinformare” în funcție de interesele marilor actori implicați în relații; accesarea ilegală a sistemelor informaționale și, nu în ultimul rând, consolidarea rețelelor informaționale fundamentaliste de tip religios și terorist-politice;

- *diversificarea, activarea, și globalizarea acțiunilor teroriste* ale căror scopuri sunt obținerea de megaeefecte în „războiul” cu democrația și globalizarea. Amplificarea fenomenului terorist versus fenomenul globalizării, diversificarea modalităților de producere a actelor teroriste și creșterea letalității acestora, îndeosebi în rândul populației civile, determină o nouă abordare a evaluării riscurilor și amenințărilor la adresa stabilității și securității globale, regionale, zonale și naționale. Practic, la 11 septembrie 2001 a început războiul „democrației contra terorismului”. Care vor fi „costurile” lui și cât va afecta el omenirea urmează ca viitorul să-l cuantifice și să-l argumenteze;

- *traficul de droguri, substanțe radioactive și ființe umane* și, în general, criminalitatea organizată transfrontalieră pot genera, în cazuri extreme, riscuri și amenințări pentru securitatea națională, zonală și regională, iar prin extinderea rețelelor pot determina efecte cu caracter global asupra securității și stabilității omenirii. Neidentificate, nelocalizate, nemonitorizate și necontracarate la timp, aceste tipuri de amenințări generează perturbări majore care se pot transforma oricând în crize deosebit de periculoase, cu implicații majore asupra mediului internațional de securitate;

- *catastrofele/dezastrele ecologice*, care se pot produce atât în timp de pace, cât și în situații de criză sau la război – consecințe involuntare sau voluntare sau acțiuni criminale, premeditate – pot genera: lupta pentru teren/zone ce conferă siguranță, conflicte/războaie de graniță, refugieri masive de populații, fluxuri masive de emigranți, precum și amplificarea unora dintre vulnerabilitățile interne (corupția, economia subterana, crize economice, politice, militare etc.) care pot „arunca în timp pe axa involuției” zone și regiuni însemnate. În acest context includem și calamitățile naturale, ale căror consecințe demonstrează fragilitatea și vulnerabilitatea omenirii față de dezlănțuirea forțelor naturii.

Față de aspectele prezentate putem concluziona ca amenințarea globală a riscurilor obligă responsabil la contracararea lor globală. Din perspectiva acestei determinări, reconfigurând triumghiul transformărilor – noi membri, noi capacități, noi relații – NATO și UE răspund provocărilor majore ale secolului XXI prin reconstrucția adaptativă a structurilor, a procedurilor și a posibilităților credibile de a acționa eficace oriunde le este amenințată securitatea.

Abordând problematica surselor de instabilitate și a influențelor acestora asupra organismului militar se poate afirma că în principiu fiecare țară își structurează și pregătește armata în funcție de experiența ultimului război la care a participat, de-a lungul a celor două sau trei generații după ce acestea s-au încheiat. Experiența de război pătrunde masiv în teorie și se transmite frecvent, cu lux de amănunte, din contingent în contingent, în viitor.

Numai armatele care reușesc să facă distincția clară între o experiență trecută și noile provocări și mutațiile strategice impuse de factorii generatori de insecuritate, de sistemele moderne de arme și în general de noile riscuri și amenințări, vor reuși să înțeleagă fizionomia posibilă a războiului viitor și, în consecință, să se pregătească temeinic pentru a-i face față.

Este foarte clar că, permanent, în lume, principala sursă de instabilitate a reprezentat-o și o reprezintă încă, prin acțiunile sale, însăși omul, cu tot ceea ce face conștient și uneori inconștient.

Oricât de mult omenirea ar supercomplica și sofistica mijloacele tehnice, supercomputerizate și cibernetizate, fără această sursă primordială a instabilității, *omul* nu va putea să-și atingă obiectivele, să-și vadă speranțele realizate și visele transformate în realitate.

Pornind de la această sursă primordială a instabilității, completând-o cu interacțiunile, relaționările, condiționările și nu de multe ori constrângerile „celui tare asupra celui mai slab”, se poate afirma că lanțul instabilității poate fi rupt numai dacă se conștientizează obiectivul/scopul și țelul permanent și unic: *viață în pace*.

Lumea este, în esența ei, dinamică și conflictuală, iar unitatea ei rezultă din unitatea și complementaritatea sistemelor ce o compun. Dimensiunea conflictuală a lumii constă în diversitatea și antagonismul intereselor, în lupta pentru putere, pentru resurse și piețe de desfacere. Din antagonismul proceselor care se manifestă în concomitență, pe de o parte cel al integrării – unității – omogenizării, iar pe de altă parte cel al fragmentării – destructurării, în anumite etape de timp și în diverse zone geografice se alimentează și se activează sursele instabilității, factorii perturbatori și de risc la adresa stabilității și securității.

Pentru România, țară aflată la confluența celor patru spații, se impune o permanentă cunoaștere și supraveghere a unora dintre sursele de instabilitate din zonă, surse ce-i pot afecta interesele sale fundamentale.

Descompunerea U.R.S.S. a determinat creșterea numărului actorilor statali, politici, economici și militari care pot influența viitorul regiunii. Disputele teritoriale, etnice și religioase au izbucnit în locuri precum: Transnistria, Crimeea, Osetia de Sud, Abhazia, Cecenia, Nagorno-Karabakh. Deși majoritatea acestor focare au fost oarecum izolate și nu se mai manifestă în forme deosebit de violente, nu se poate afirma despre nici unul că a fost soluționat.

Una dintre cele mai importante surse de instabilitate poate fi plasată în domeniul economicului. Animizitățile create de repartitia diferențiată a resurselor pe platoul continental al Mării Negre sunt accentuate de inexistența unor acorduri bilaterale între țările riverane care să reglementeze clar problemele aflate în dispută. Rivalitatea generată de controlul resurselor

energetice din bazinul Mării Caspice, itinerarele magistralelor de transport peste sau împrejurul Marii Negre, interacțiunea cu multele conflicte din Caucazul de Sud, implicarea internațională în aceste conflicte conferă regiunii un interes deosebit, dar și un potențial ridicat de instabilitate.

Terorismul, un fenomen cu adânci rădăcini istorice în regiune, este prezent și se manifestă prin forme mult mai sângeroase. Acțiunile teroriste care au avut loc în ultima perioadă în Turcia, Rusia și Cecenia au demonstrat cât de greu pot fi ele prevenite, precum și lipsa soluțiilor eficiente de contracarare.

Crima organizată transfrontalieră, imigrarea ilegală și corupția sunt fenomene prezente în regiune și constituie surse majore de instabilitate.

Raportându-ne la sursele de instabilitate mai sus prezentate, care la o primă analiză ar putea fi clasificate ca nonmilitare, putem aprecia că rolul regiunii va crește și ca urmare a necesităților operaționale impuse de proiectarea forțelor militare în operații de menținere a păcii și de luptă împotriva terorismului. Infrastructura necesară acestor acțiuni va fi dezvoltată. În noul mediu, asigurarea securității României va reprezenta un proces amplu și complex impus de noul profil strategic al țării. Din această perspectivă, specialiștii domeniului apreciază că se va trece de la o abordare a politicilor axate pe asumarea unui rol important în securitatea zonei sud-est europene la articularea unor politici coerente la nivel multiregional care vor încorpora componente de reconstrucție și stabilizare în zone situate la mari distanțe de continentul european (Asia Centrală, Orientul Mijlociu, Africa).

Operațiile desfășurate în ultimele decenii, indiferent de cum au fost denumite – neconventionale, asimetrice, de stabilitate, altele decât războiul, de sprijin al păcii – au avut o caracteristică comună, aceea că au fost operații cu un caracter total diferit de cel al operațiilor militare pentru care au fost create, dotate și antrenate forțele militare tradiționale. Aceste operații au ridicat probleme deosebite și au generat, în cadrul tuturor categoriilor de forțe, dispute, activități de studiu, cercetare și experimentare, consumuri de resurse și, mai ales, transformări continue în structurile organismului militar.

Transformările respective vizează modificări de substanță în scopul realizării unor structuri flexibile, ușor de desfășurat și de susținut în teatrele de operații, și care să poată duce acțiuni de luptă în medii diferite. Având în vedere necesitatea desfășurării unor operații și acțiuni de luptă rapide și eficiente, grupările de forțe trebuie susținute logistic tot de către structuri flexibile, ceea ce a impus transformări deosebite și ale acestei categorii de unități.

Forțele speciale și structurile specializate în activitatea de informații militare și-au dovedit eficiența și au convins factorii de decizie militară de necesitatea generării/constituirii lor, precum și de importanța includerii acestora grupările de forțe.

Forțele speciale din structura armatei sunt destinate să execute intervenții rapide și discrete, să fie capabile să execute o gamă largă de misiuni cu caracter deosebit, în deplin secret, în sprijinul forțelor clasice pentru impunerea/apărarea intereselor statului român. Ele trebuie să dispună de un sprijin financiar și logistic adecvat, care să le permită o înnoire permanentă a echipamentelor și o pregătire de înalt nivel. Structura și dotarea lor trebuie să corespundă specificului misiunilor care, în esență, se referă la:

- cercetarea specială (acțiuni de cercetare și supraveghere, obținerea și valorificarea informațiilor despre potențiali adversari, protecția informațiilor privind caracteristicile anumitor zone);
- desfășurarea de acțiuni directe (lovituri rapide, acțiuni ofensive de mică amploare, capturarea/recuperarea de persoane, tehnică și echipamente);
- acțiuni psihologice (îndeosebi cele care au ca scop influențarea emoțională);
- acțiuni colaterale (cercetare prin luptă, de recuperare/extragere din zonă;
- acțiunilor, asistență umanitară și de securitate/protecție);
- acțiuni antiteroriste.

Transformările de esență au fost determinate și au fost luate și în interiorul celorlalte tipuri de unități militare, îndeosebi sub aspectele doctrinare, ale pregătirii și instruirii lor. Aceste unități le putem cuprinde în categoria forțelor nespecializate în lupta împotriva terorismului, dar ele au capacitatea să îndeplinească misiuni preventive de securitate și protecție antiteroristă. În acest sens, ele pot avea responsabilități și trebuie să se pregătească pentru a executa acțiuni, cum ar fi:

- cercetarea în zona de responsabilitate;
- avertizarea timpurie, supravegherea și paza obiectivelor (zonelor);
- interzicerea pătrunderii elementelor teroriste în zonă;
- participarea la acțiuni de capturare/nimicire a unor elemente teroriste etc.

Folosirea tehnologiilor înalte și performante a devenit obligatorie pentru etapa actuală. Fără structuri profesioniste și tehnologii înalte nu se pot combate acțiunile factorilor de risc care atacă direct sau indirect starea de securitate. Aceasta presupune creșterea substanțială a mobilității trupelor, vitezei de reacție și potențialelor defensive și combinate, sporirea capacității structurilor militare de a lărgi gama misiunilor, diversificarea procedurilor de ducere a acțiunilor de luptă și operațiilor și va oferi soluții noi pentru protecția multidimensională a trupelor, obiectivelor și mediului.

Evitarea surprinderii în domeniul informațional, perfecționarea forțelor și mijloacelor pentru culegerea, prelucrarea și utilizarea neîntreruptă a informațiilor de stare, precum și a celor necesare împiedicării unui eventual adversar să-și realizeze propriul flux informațional, realizarea unei logistici specializate, adecvate, flexibile și interoperabile sunt parametri, domenii și obiective extrem de importanți/importante, care sunt deja în „vizerul” transformărilor și care se cer a fi atinși în evoluția organismului militar.

În concluzie, influențele surselor de instabilitate și a factorilor de risc asupra organismului militar sunt mai mult decât benefice. Putem spune că depinde de cum privești și cum interpretezi determinările și condiționările raportului. În orice caz, dacă organismul militar nu este permanent în atenția factorilor decizionali, dacă nu este susținut și ajutat în procesul de transformare – evoluție și permanentă adaptare, cu certitudine va apare riscul incapacității, cu efect direct și imediat asupra securității naționale.

BIBLIOGRAFIE

Strategia de Transformare a Armatei României, București, 2007.

Strategia de Securitate Națională a României, București, 2001.

Surse de instabilitate la nivel global și regional, implicații pentru România – Studii, U.N.Ap., 2004.

Sava Postolache, Gheorghe Toma, Ioan Oros, *Managementul instabilității*, A.I.S.M., 2003.

THE ECONOMIC FRAMEWORK OF THE CAPABILITIES BASED PLANNING

CADRUL ECONOMIC AL PLANIFICĂRII BAZATE PE CAPABILITĂȚI

Lect. univ.dr. Maria CONSTANTINESCU*
DRESMARA, Brașov

Regardless of the various definitions regarding the capabilities based planning, there are a few essential issues which have to be addressed when talking about it: the concept of uncertainty, the fact that all capabilities have to be developed within the economic framework, under resource constraints and the fact that affordability and sustainability are intrinsic components of any capability.

Indiferent de diferitele definiții în ceea ce privește planificarea bazată pe capabilități, există câteva aspecte esențiale care trebuie abordate atunci când vorbim despre aceasta: conceptul de incertitudine, faptul că toate capabilitățile trebuie să fie dezvoltate în cadru economic, în conformitate cu constrângerile legate de resurse și de faptul că accesibilitatea și durabilitatea sunt componente intrinseci ale unei capabilități.

Keywords: capabilities, planning, economic framework, resources, affordability.
Cuvinte cheie: capabilități, planificare, cadru economic, resurse, accesibilitate.

There is no formal definition for the capabilities-based planning, as depending on the source we can find in various definitions. The Rand Corporation defines capabilities based planning as „planning, under uncertainty, to provide capabilities suitable for a wide range of modern-day challenges and circumstances, while working within an economic framework that necessitates choice”¹. Another definition, given by NATO Research and Technology Board emphasizes the capabilities development process – „this

* e-mail: mconst_ro@yahoo.com

¹ *Analytic Architecture for Capabilities-Based Planning*, Mission-System Analysis, and Transformation Paul K. Davis Prepared for the Office of the Secretary of Defense RAND National Defense Research Institute, http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1513/MR1513.pdf

method involves a functional analysis of operational requirements. Capabilities are identified based on the tasks required... Once the required capability inventory is defined, the most cost effective and efficient options to satisfy the requirements are sought"². From another point of view, capabilities based planning is „a form of all-hazards planning. It addresses the growing uncertainty in the threat environment by using a wide range of possible scenarios to bound requirements and thereby reduce the tendency to fixate on any one threat, hazard, or set of conditions”³.

Regardless of the specific point of view, there are a few essential issues which have to be addressed when talking about capabilities based planning:

- the idea that we have to plan under uncertainty and make allowance for the unforeseen events;
- the fact that although we have to develop capabilities able to counter a variety of potential threats and challenges, we have at the same time to keep in mind some constraints (especially resource-related, as any type of planning has to be done within the economic framework), which leads to prioritization and trade-offs;
- the need to address the issues of affordability and sustainability as intrinsic components of a capability, considering that not all the envisioned capabilities can be deployed or maintained;
- the time frame for which the capabilities are developed.

To deal with uncertainty, the capabilities based planning has to explore multiple scenarios, based on various assumptions, for different types of threats, varying from irregular, catastrophic, disruptive, and traditional, in an attempt to cover as much as possible of the potential spectrum. Another issue in this respect refers to the use of mathematical and engineering analytical methods used to support the decision making process under uncertainty.

In respect to the resource constraints, the capability based planning process is faced with the same dilemma as any other (more traditional) type of defense planning, namely how much to allocate for defense. In the threat-based planning process, the defense budget requirements were derived starting from the perceived threat, which in turn generated a strategy and a force structure, later translated into financial requirements. The main problem with this approach was that there were many times when the requested defense budget thus constructed collided with the allocative possibilities of the state budget (as the state had to contend with competing financial requirements from various government areas, ranging from education, health

² *NATO Research and Technology Board: Panel On Studies, Analysis and Simulation (SAS), Handbook in Long Term Defense Planning, 2001.*

³ http://www.scd.state.hi.us/grant_docs/Capabilities_Based_Planning_Overview_12_17.pdf

care to infrastructure investments). In any country it is very difficult to argue the need to allocate more money for „guns” (defense) than for „butter”(investment in civilian goods), as more „guns” usually mean „less butter”, according to the classical example of the production possibility frontier.

From the point of view of the capabilities based planning, the aim is to analyze the possible concerns that may exceed the visible, current threats (using lessons learned, strategic studies and intelligence) and to find ways to counter them through the development of defense capabilities, while at the same time keeping in mind that the resources behind these capabilities are not infinite and that priorities have to be established and trade-offs made, based on cost effectiveness analyses and the analysis of the impact of various choices.

Another important issue related to capabilities based planning provides the link between the planning requirements and the resource requirements, namely the key issue of addressing affordability and sustainability, which means that not all capabilities can be deployed or maintained. These two concepts require developing priorities for capability development and deployment, and assessing capabilities and their impacts over time, within the economic framework. This may generate the need for trade-off, cuts or delays in the achievement of certain elements, in view of the risk level and the priorities established.

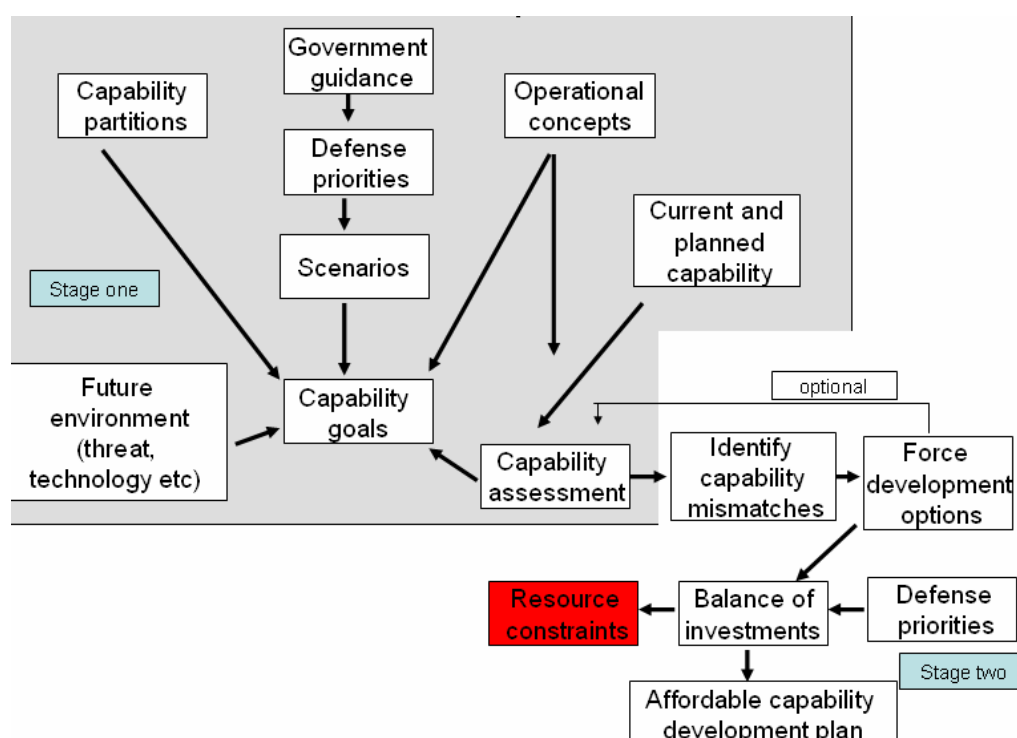

Fig. 1 *The Capabilities Based Process*⁴

⁴ *Homeland Security Affairs*, Volume I, Issue 2 2005, Article 2 2005 Homeland Security Capabilities-Based Planning: Lessons from the Defense Community Sharon L. Caudle.

Considering the resource constraints, a characteristic of the capabilities based process is the emphasis on the joint type capabilities, in an attempt to avoid the overlaps and stove-piping leading to waste of scarce resources. This savings derive also from the competition arising between the various approaches to a challenge and to capability generation, such as “we need a more advanced fighter plane” versus “we need the capability to counter air defense”.

Any approach related to capabilities based planning eventually leads to the issue of the resources needed to develop the specific capability (material resources, human resources, equipment and infrastructure resources, financial resources, information resources etc). These resources shall be later translated into costs - the most obvious being the direct financial costs, but other types of costs, such as the opportunity costs and the marginal costs of various courses of actions and decisions should also be taken into consideration in the analysis.

An important step in the development of a capability is the clear identification, from the start, of all the resources needed required and the most accurate possible estimation of their costs. In this respect, a key element may be the development of a data base with the unit costs of any and all (as many as possible, anyway) resources that may be used in the defense area. Also, accurate cost estimation is not possible without a common cost manual and clear cost estimating methodologies, with unambiguous and detailed methods and standards to be used by all the entities involved in this process. In some cases, the operation of similar types of weapon systems, equipments or the costs of the personnel related to identical missions generated different costs due to the fact that different services were involved in the aforementioned missions. This issue is also crucial considering the emphasis put by the capabilities planning system on the joint operations and the joint development of capabilities. Without a common database and cost estimation methodologies, it is difficult to consider the competition between alternatives regarding the development of a joint capability.

Another aspect related to the capabilities based planning process costs refers to the necessity to identify the life cycle of a capability. Any type of capability is generated, implemented (maintained) and then, at a certain moment, we may need to replace /renew it or even cancel it, as the priorities, challenges and risk levels change. The resources behind these capabilities may be used or reallocated for other purposes and this process may generate various costs which need to be estimated and taken into consideration for the alternatives analysis.

Another challenge related to the implementation of capabilities based planning refers to the timeframe of the process, from the moment the need for capabilities is established to the required link to the resources. From the

experience of countries already using the capabilities based planning, the time frame can be very wide - for instance, Canada uses in this respect three time horizons. The first horizon (up to five years) refers to already determined ways to develop capabilities and as such is the most detailed because it executes an already developed plan and refers to near term aspects, requiring detailed programming of resources. The second horizon (five to fifteen years) focuses on delivering already identified capabilities in better ways and ensure that introducing a more effective way of delivering a known capability transitions seamlessly into the more detailed plans from Horizon One. The third horizon (from ten to thirty years) determines if capabilities are needed in the anticipated future, in addition to exploring radically new ways of delivering capabilities is; it is the most challenging as it deals with introducing fundamental changes in the way a capability will be delivered⁵.

Starting from this example, in Romania's case the implementation of capabilities based planning has a series of characteristic aspects. First of all, this system has to be harmonized with the current defense planning system, namely the Planning Programming Budgeting Evaluation System. In case the decision makers consider that maintaining the PPBES is still useful, the system can be redesigned in the sense that the main programs can be redeveloped on optimized capabilities packages.

A second consideration refers to the correlation of the capabilities based planning with the specific legislation regarding the budgetary allocations and public acquisitions, with different timeframes (often on short to medium term) than those used in the capabilities based planning. Another challenge related to the implementation of capabilities based planning derives from the characteristics of the Romanian legal framework (already adapted or in the process of adaptation to the EU legal framework). The EU membership may generate the observance of specific macroeconomic indicators (such as budget deficit, inflation rate etc.) which may sometimes collide with the need to devote additional resources to the defense area as a result of the capabilities based planning implementation.

A third consideration refers to the current economic crisis. For Romania, the timing of implementing the capabilities based planning must be well considered and analyzed, in the current context of severely limited resources. Even if on longer term this implementation may lead to certain savings and cost reductions, the initial implementation phase may take longer than expected due to the resource constraints.

In conclusion, even if the capabilities based planning is an outcome oriented planning system, suited for modern and flexible armed forces,

⁵ *Idem.*

Romanian economic framework is less favorable in this moment for its introduction and the moment pace and intensity of its implementation process has to very carefully analyzed by the decisions makers. The main question which needs to be answered is the following: What is the optimum way (from both a military and economic point of view) to use the current and estimated future resources for defense – by continuing with the current system or by accelerating the implementation of capabilities based planning?

REFERENCES

- Analytic Architecture for Capabilities-Based Planning*, Mission-System Analysis, and Transformation Paul K. Davis
Prepared for the Office of the Secretary of Defense
RAND National Defense Research Institute,
http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1513/MR1513.pdf
- NATO Research and Technology Board: Panel On Studies, Analysis and Simulation (SAS), Handbook in Long Term Defense Planning*, 2001.
http://www.scd.state.hi.us/grant_docs/Capabilities_Based_Planning_Overview_12_17.pdf
- Homeland Security Affairs* Volume I, Issue 2 2005, Article 2 2005
Homeland Security Capabilities-Based Planning:
Lessons from the Defense Community Sharon
L. Caudle.
- NATO, *The Use Of Scenarios In Long Term Defense Planning*
<http://www.plausiblefutures.com/55074>
- Walker RS, *Towards Defence Capability Management: A Discussion Paper*, 2002.
<http://www.dtic.mil/ttcp/>

CONSIDERATIONS REGARDING THE CAPABILITIES BASED PLANNING

CONSIDERAȚII PRIVIND PLANIFICAREA BAZATĂ PE CAPABILITĂȚI

Brîndușa Maria POPA*
DRESMARA, Brașov

A capabilities-based model is the one that focuses rather on how an adversary might fight on who the adversary might be and on where a war might occur. Because of this approach the strategic perspective broadens. It requires to identify capabilities needed by the military forces to deter and defeat adversaries who will rely on surprise, deception, and asymmetric warfare to achieve their objectives. A capabilities-based force also requires the armed forces to focus on emerging opportunities and certain capabilities, such as advanced remote sensing, long-range precision strike, transformed maneuver and expeditionary forces.

Un model bazat pe capabilități este acela care se concentrează mai mult pe modul în care ar putea lupta un adversar, decât pe cine ar putea fi adversarul și unde ar putea izbucni un război, și perspectiva strategică se lărgeste datorită acestei abordări. Aceasta impune identificarea capabilităților ce vor fi necesare forțelor militare pentru a descuraja și învinge adversarii, ce se vor baza pe elementul surpriză, intimidare și război asimetric pentru a-și atinge obiectivele. O forță bazată pe capabilități necesită, de asemenea, ca forțele armate să se concentreze pe oportunitățile ivite ca anumite capabilități, cum ar fi: teledetecția avansată, lovitura de precizie cu rază lungă de acțiune, să schimbe manevra și forțele expediționare.

Keywords: capabilities, most-dangerous, most-likely, forces.

Cuvinte cheie: capabilități, cel mai periculos, cel mai probabil, forțe.

The 2001 Quadrennial Defense Review (QDR) stated that „The United States cannot know with confidence what nation, combination of nations, or non-state actors will pose threats... decades from now. [A capabilities based strategy] focuses more on how an adversary might fight [and] requires identifying capabilities that U.S. military forces will need to deter and defeat

* e-mail: pbrindusa2005@yahoo.com

adversaries who will rely on surprises, deception, and asymmetric warfare..."¹. Having that in mind, on March 2003, the Secretary of Defense requested the Joint Defense Capabilities Study to see the developments from the Department of Defense, the resources and its possibilities to provide joint capabilities. The Strategic Planning Guidance for Fiscal Years 2006-2011 (appeared in March 2004) reflects the recommendations from that study and demanded the DoD to institutionalize capability based planning and to develop a CBP strategy consisting of five parts: 1) an overarching policy, 2) implementation of adaptive planning, 3) reform of future force planning, and 5) recommendation regarding long term requirements for institutionalizing CBP.

Capabilities Based Planning is defined as: "Planning under uncertainty to provide capabilities suitable for a wide range of modern-day challenges and circumstances while working within an economic framework that necessitates choice"². The basic idea is that CBP should identify what the future joint force needs to be prepared to do and it necessitates a methodical evaluation of the needs of the joint force. The DoD will identify the range of military mission the joint force will be required to accomplish in a given period. Then, using different intelligence sources the Department will identify all plausible threats that could challenge the future joint force, these will later be narrowed down from possible threats to „most-likely” and „most-dangerous” challenges based on the Defense strategy. So, a CB force will be suited for the most-likely and most-dangerous range of threats and requires that all the composing elements of the CBP should have a common understanding of the future and of the way the joint force will operate.

After the assessment of the „most-dangerous” and „most-likely” will result a joint force baseline of programmed capabilities and a list of joint force capability gaps. These capability gaps will be prioritized in accordance with the strategic guidance. After having developed this list of prioritized gaps, a decision should be made whether to accept the risk or to solve the gap. They could be solved by writing concepts which shall be used to determine potential options to solve the gap and then some experimentation to determine the best option for solving the capability gap. Another method is to identify a materiel and non-materiel solution or to study the gap further if the problem is inadequately scoped³. The best solution will be chosen based on how much information we have about the gap. We will take into consideration the operational needs, the

¹ *Quadrennial Defense Review* <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/QDR2001.pdf>

² *Analytic Architecture for Capabilities Based Planning*, Mission-System Analysis, and Transformation. Davis P., RAND 2002.

³ *White paper on capabilities based planning*, LTC Boyd Bankston, LTC Todd Key http://www.mors.org/UserFiles/file/meetings/06cbpII/bankston_key.pdf

ability to solve the gap with current capabilities, cost, technology advancements and the impact joint interdependence (the creation or development of one capability by combining two separate programs) has on the gap.

Unfortunately Capability Based Planning process is fiscally constrained; cost is a very important factor in the assessment and decision taking process to solve a capability gap. A budget will be made for the top line forces choices for the capabilities based planning process. These choices refer both to adding new capabilities for the force and sometimes to cutting or postponing the less needed capabilities, the cuts paying for the new capabilities. This is why there should be a performance baseline of the programmed force and the decision makers will use it when taking decisions regarding capability improvement. Still Capability Based Planning is not restricted only to capabilities development, it also has to manage the existing ones and to this purpose metrics are used which assess the readiness and sufficiency of the current force. If the assessment reveals some unacceptable risk it must provide a method to develop a new capability.

In the previous years the American DOD has started a significant budgetary reform changing the current resource allocation from the competition for monetary resources to capability generation in order to meet a range of probabilistically determined threats.

Capabilities Based Planning (CBP) wants to create a common framework for planning, programming and budgeting across the DoD. The idea is to switch from the 5 years planning of PPBES to a larger horizon of 15 years. The programming time will remain for 5 years while the budgeting will be conducted on annual basis. CBP will be a top-down system (as opposed to the PPBES bottoms-up system) which will focus on what we can trade off between risks and resources from a larger range of threats.

The Strategic Challenges (Threats) and Strategic Objectives (Policies) will come from the National Security Strategy, the Quadrennial Defense Review, and the guidance of the Secretary of Defense. The Challenges and Objectives, in turn, are broken down into the Planning Targets (Goals) and then into Joint Concepts (Forces). The Joint Concepts are employed to achieve the desired operational effects (Outcomes) through the employment of Capability Options (Combinations of inputs to achieve the desired outcome). The selected capabilities are reflected in the budget.

Strangely enough we can see a similarity between the CBP top-down planning process and that of the original PPBS. Initially PPBS proposed a flow of information threat to budget and then the return of information on tradeoffs and risks, meaning that not all the threats can be addressed using the available budget thus policy makers should accept to address certain risks

through additional commitment of resources. CBP has a similar flow of information, top-down, still it is not clear if the information goes both ways, but taking into account the fact that tradeoffs should be analyzed across services, this two way of information flow is implicit. So, now the requests will not come anymore from the small units from the territory and sent to higher echelons and then the creation of the budget in order to cover the needs the budget will be developed by the higher echelon according to their own analysis and predictions.

One of the challenges of CBP is how to divide risk across the Strategic Challenges. Risk is something uncertain and difficult to quantify. How could we say risk in percentage? Could we quantify that there is, a five percent risk that we will not be able to meet and defeat a equivalent force in a tactical engagement or a twenty percent risk that we will not be able to train 100,000 local security troops within a given period of time? To apportion risk implies that we can quantify them effectively in combination with the resources and capabilities needed to address them. Moreover, it implies that we can objectively examine the tradeoffs among risks and risks combinations and to reach the conclusion that an increase in the probability of conventional warfare defeat is worth a reduction in the probability of the use of WMD. Unfortunately this is not possible, we cannot control risks or decide which one is more likely to have the bigger impact.

The current problem DOD faces is the creation of a reliable system of incentives when asking for a timely and accurate submittal of cost, output and outcome data to be used in the budgetary process? Services will want to attain their objectives, so their focus will not be on cost minimization or output maximization, they will want to obtain budgets that can offer as much funding as possible, maybe more that it is needed. So, they will try to avoid sending accurate information since it may pose a threat to this objective.

Whether Capabilities Based Planning is better than the current planning processes remains to be seen. Still the Strategic Challenges will have to be not only defined but also capable of shifting overtime to reflect the evolving security environment. As the Services will be the ones to develop capabilities to address the Strategic Challenges the Secretary of Defense will have to find a way to make the Services conduct a joint analysis and avoid stove piping, a method of tradeoff and risk analysis must be developed. For the CBP process to be clear it is very important that each composing element to understand its role and place in relationship with the other CBP elements and their combination to attain and maintain a balance in the process. This will require „reshaping” and „rescheduling” the assessments and reports existent in element directives in order to be more responsive to senior leader decisions and to the PPBE cycle.

REFERENCES

- Quadrennial Defense Review* <http://www.defense.gov/pubs/pdfs/QDR2001.pdf>
- Analytic Architecture for Capabilities Based Planning, Mission-System Analysis, and Transformation*. Davis P., RAND 2002.
- White paper on capabilities based planning*, LTC Boyd Bankston, LTC Todd Key http://www.mors.org/UserFiles/file/meetings/06cbpII/bankston_key.pdf
- Establishing a holistic defense framework for requirements and acquisition processes*, COL Boyd Bankston US Army, <http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA482195>
- White paper on capabilities based planning*, LTC Boyd Bankston, LTC Todd Key http://www.mors.org/UserFiles/file/meetings/06cbpII/bankston_key.pdf

THE PROCESS OF EXPERIENTIAL LEARNING: IMPLICATIONS FOR „DARK TOURISM”

PROCESUL DE ÎNVĂȚARE EXPERIENȚIALĂ: IMPLICAȚII PENTRU „DARK TOURISM”

Ph.D. Joseph LEMA*

Drexel University, Philadelphia

Ph.D. Jerome AGRUSA**

Hawaii Pacific University, Honolulu

Ph.D. Dorina Maria BUDA***

University of Waikato, New Zealand

The power of personal experience is one of the driving forces behind the curiosity to travel to a unique destination. While numerous travel motivations are discussed throughout the tourism literature, experiential learning is one area of tourism in general and dark tourism in particular, that has multi-dimensional implications. With an increasingly sophisticated tourist driven by the rapid development of technology, access to information, and globalization, even the most remote and ‘darkest’ areas of the world can rapidly emerge to center stage. With increasing access via air transportation, tourists can explore unique areas of the world with greater opportunities than ever before.

Puterea experienței personale reprezintă una dintre forțele motivaționale care explică curiozitatea de a călători către destinații unice. Există numeroase motivații pentru a călători și acestea sunt discutate în literatura de specialitate. Învățarea experimentală reprezintă un aspect care are implicații multidimensionale pentru turism în sens larg, și „dark tourism” (turism sumbru) în particular. Turistul a devenit din ce în ce mai sofisticat și motivat de rapida dezvoltare tehnologică, de accesul la informație, și globalizare, astfel că și cele mai îndepărtate și „sumbre” regiuni din lume pot ajunge în centrul atenției. Datorită accesului sporit la transport aerian, acum mai mult decât înainte turiștii au posibilități să cerceteze regiuni unice în lume.

Keywords: experiential learning, dark tourism, development.

Cuvinte cheie: învățare experiențială, turism sumbru, dezvoltare.

* e-mail: jdl42@drexel.edu

** e-mail: jfagrusa@aol.com

*** e-mail: dorinab@waikato.ac.nz

With an increasing trend towards unique forms of sophisticated tourism experiences, many destinations around the globe are rapidly developing niche tourism markets to differentiate themselves from the competition. Playing on the pejorative connotations mainstream tourism has been recently assimilated with, niche tourism describes a set of more sophisticated practices through which even „the most extreme corners of human imagination can be catered for in a packaged way” (Robinson & Novelli, 2005, p. 8).

As personal experience can be one of the strongest and memorable forms of learning, it is important for a destination to examine and connect the guest experience to the time and place of the area. While guests can bring a preconceived notion of an area based on research or from a previous personal experience, the curiosity of exploring a new or changing area of the world is a common driver for a tourist to explore. With many war torn countries or areas of the world that had minimal access to international visitors, new opportunities exist to attract not only first time curiosity seeking visitors but also those who had a previously deep personal connection to the region. The purpose of this research note is to explore the process and impact of experiential learning in relation to dark tourism. Dark tourism, as travel to places associated with death, suffering and disaster, has become an identifiable form of tourism important both for the industry but also for tourism academia. In the last decade demand and supply for dark tourism experiences have increased thus catching the attention of tourism scholars. While experiential learning can lead to positive and negative images of a dark tourism destination, it is important to examine how this process can help an area facilitate and harness the power of experience in an enriching way.

Experiential Learning and Dark Tourism

A number of research studies on tourism have indicated that those who have knowledge and personal experience with an area are more likely to travel to that particular destination (Agrusa, 1994; Agrusa, Tanner, & Dupuis, 2006; Dann, 1977; Iso-Ahola, 1982). Returning to visit a battlefield for instance is a unique niche tourism market that has been identified in a number of tourism related studies as being nested within the broader term of dark-tourism (Agrusa, 1994; Lennon and Foley, 2000; Prideaux, 2007; Seaton & Bennett, 1996; Weaver & Lawton, 2002). Tourists have long travelled to sites of conflicts, atrocities, wars and death, but academic interest in tourism to such places has boosted only at the end of the 1990s (Dann & Seaton, 2001; Sharpley & Stone, 2009). The term ‘dark tourism’ first coined by Foley and Lennon (2000) has imposed itself in the literature due to the images and the implication this

mundane word evokes. The relative simplicity of the set phrase is in contrast with the multiplicity of aspects that define this concept. Interest in death as well as aspects of memorialisation, commodification and industrialisation of death are at the core of dark tourism (Foley & Lennon, 2000).

Such forms of tourism related to interest in wars, conflicts and disasters have been predicated on the desires of the ever-curious tourists to distance themselves from mass tourism. Places presented on breaking news have become the allure of the new tourist: people are increasingly describing their touristic experiences as being far away from 'ordinary' tourists, well off-the-beaten track. Dark tourism speaks of human imagination as a process linked to geographical imagination of new, untouched destinations on the one hand, but also of the quest for extreme, death- and war-related places.

A study conducted by Agrusa et al. (2006) to identify the interest of American Vietnam War Veterans who would be interested in returning to Vietnam as tourists, reported that those interested in returning indicated an inclination toward seeking experiential learning activities such as museums, cultural heritage, or cultural enrichment activities. Similarly another case study by Bone (1995) who reported that American Vietnam veterans who lived in Hawaii were more interested in visiting Vietnam's natural, cultural and educational related attractions than war attractions.

The value of experience has played a significant role in the process of motivating further learning about a subject or area (Merriam & Brockett, 1997). Visiting a battlefield or any site associated with dark tourism can be a very significant experience that is able to create deep emotional feelings, which can further prompt motivation to further experience dark related forms of tourism. Knowles (1973) values the experiences that people bring to the learning environment as a rich learning resource that can significantly contribute to learning processes and methods of inquiry. Knowles argues that people can bring valuable experiences that carry immediate unique skills to the learning process. These unique skills and experiences may have been acquired throughout their lifetime. When the learner is able to recognize familiar connections to previous experiences, learning can be greatly accelerated, carrying great potential to expand the learner's base of knowledge.

Experience, Lindeman (1961) similarly explains, could be regarded as being one of the highest priority and value in the process of educational development. Lindeman was not an advocate for classifications of knowledge that would allow for specializations in small concentrated areas that neglect other areas of life; rather, he focused on learning and connecting meaning to categories of personal life experiences. One important assumption stressed in Lindeman's philosophy of learning is that education is life and learning that can be applied

to immediate, day-to-day experience is the greatest quality of education. In addition, as people progress through life, they gather a wealth of experience that may add value to learning when meaning is connected to the experience through personal evaluation along with opportunities for „re-visitation”.

The concept of experience as a basic tenet to expand one's base of knowledge represents a salient approach to understanding dark tourism. As Lennon and Foley (2000) contend, educative elements at dark sites are commoditized and a tourism product is developed. Thus experiential learning can have meaningful implications in understanding tourists' consumption of dark sites.

The Role of Experience

Other theoretical contributions by Kolb (1984) provide a further understanding of experience in the learning and development processes. Knowledge, Kolb argues, is created through the transformation of lifetime experiences. The model Kolb proposes consists of a four stage cycle of acquiring new concrete experience, reflective observation, abstract conceptualization, and active participation. The two main dimensions of learning involve grasping a perception of experience (abstract to concrete) and the processing of what a person perceives or the transformation of perception (action and reflection). An effective learner, claims Kolb, is one who can develop skills in each area of the four stages and apply them to any situation.

Kolb (1984) also explains four ways of combining the two learning dimensions by grasping concrete experiences and transforming knowledge. The convergent learning style, Kolb argues, involves the practical application of an idea. The divergent learning style, in contrast, involves grasping concrete experiences with reflective observations. Many perspectives can be developed from a concrete experience and are opposite of the convergent learning style that emphasizes one solution to a problem. The assimilation learning style emphasizes conceptualization and reflective observation to create theories or to develop abstract concepts through inductive reasoning. The accommodative learning style involves concrete experience and active experimentation. This learning style emphasizes adapting to immediate circumstances and getting involved to solve the problem. Unlike assimilation, accommodative learning may disregard theory and rely on risk taking or aggressively seeking out new opportunities without a plan. Kolb describes his experiential learning styles as a continuum rather than a rigid classification model of learning.

Caffarella and Barnett (1994) also explain the role of experience in learning with their five reasons of relevance. Experiences and backgrounds provide foundations that are necessary for learning where opportunities exist

for the learner to reflect on experiences to construct and reconstruct meanings. When the actual learning experience is the same, Caffarella and Barnett explain, different learners can construct diverse meanings, implying that knowledge is constructed and not fixed. Adult learners need to construct meanings for themselves, while the exchange of information from one person to another may not be sufficient, as the adult learning process usually involves active participation. Finally, the unique life situation of adults forms the learning context that influences meanings that they draw from their experiences. Furthermore, Boud and Miller (1996) also support learning as a process of interpreting meaning from experience with learners drawing resources from all aspects of their lives. The widely recognized writings of Dewey (1938) also support the construction and reconstruction of experiences in his research connecting experience with education.

While Dewey (1938) did not equate experience with education, he did regard education coming through experience. Not all experiences may be equally educative; however, as Dewey explains, some experiences are miseducative and can inhibit future growth. The quality of the experience, according to Dewey, is important for the learner in regards to agreeableness or disagreeableness and influence on further experiences. Dewey describes continuity and interaction as inseparable unifying aspects of experience in multiple dimensions (lateral and longitudinal). The interplay between continuity and interaction form what Dewey refers to as a situation. The interpretation of an experience is determined by the past experience and the objective or situation of the present. All experiences, claims Dewey, are stored from an individual's past, carried forward, and have an influence on all future experiences. Dewey's rigorous commitment to understand the nature of experience and practical value of experience has significantly contributed to individual growth, learning strategies, and educational theories.

Impact of Education

People with more formal education, according to O'Donnell (2006), are more inclined to participate in continuing educational experiences and have positive attitudes towards learning new activities. Houle (1961) determined in his classic study concerning participation in continuing education that individuals who were active learners could be categorized into a three factor typology. Goal-oriented learners participate in learning activities to meet certain objectives. Activity-oriented learners' reasons for participating in learning activities have little or no bearing on the content of the educational activity and are typically unrelated to educational attainments. Finally, individuals who are learning-oriented participate for true academic

learning or learning as an end in and of itself. In a later follow-up study, Houle (1988) concluded that the higher the level of higher formal education of adults, the more likely it is that they will participate in other learning activities over their lifetime. Learning-oriented individuals are involved with continuous learning activities throughout their lifetime and influences on their motivation to participate include teachers, schools, occupations, peers, friends, and examples from people in the community where they live (Houle, 1988).

Conclusion

Considering the value that experiential learning brings to the tourism environment in general and dark tourism in particular, unique opportunities exist for development of a dark tourism niche market. With many tourists seeking a more enriching experience that moves beyond the novelty of mainstay tourism activities, it is important to value the need for personal learning opportunities as part of the tourism experience. Such destinations may build upon the rich history of warfare, death and suffering as well as culture that is unique to their region to develop a sustainable tourism industry. While this research note looked at some of the theoretical implications of the role of experience, future studies should focus on specific strategies that complement the changing tourists' needs and develop unique offerings. While in the 1990's it was rightly lamented that dark tourism represented an important but highly ignored form of tourism (Seaton, 1996a; Dann & Seaton, 2001; Lennon & Foley, 2000), Sharpley and Stone argue that there is now extensive literature on the phenomenon of dark tourism. Dark tourism has „become the subject of commercial practice” with the ability to generate monetary profit (Ryan, 2005, p. 188). Marketing package tours, for instance, may be a strategy that could be used to appeal to the experiential learner who may be seeking to return and visit familiar experiences but to also engage in new and enriching learning experiences that have evolved in a dark site.

REFERENCES

- Agrusa J., *Since the life of the U.S. embargo: The tourism potential of American Vietnam War Veterans in Vietnam*, Proceedings of the 1994 STTE Conference, Lexington, Kentucky, 1994.
- Agrusa J., Tanner J. & Dupuis J., *Determining the potential of American Vietnam War Veterans returning to Vietnam as tourists*, *International Journal of Tourism Research*, 8, 2006.

- Bone W., *An assessment of the potential impact of American Vietnam War Veterans on the emerging travel industry of Vietnam: A case study of Hawaii*, Honolulu, Hawaii: University of Hawaii, Travel Industry Management Program, 1995.
- Boud D. & Miller N. (Eds.), *Working with experience: Animating learning*, London: Routledge, 1996.
- Caffarella R. S. & Barnett B., *Characteristics of adult learners and foundations of experiential learning*. In L. Jackson & R. S. Caffarella (Eds.), *Experiential learning: A new approach*. San Francisco: Jossey-Bass, 1994.
- Dann G. & Seaton A. (Eds.), *Slavery, contested heritage and thanatourism*, Binghampton: Haworth Hospitality Press, 2001.
- Dann G., *Anomie, ego-enhancement and tourism*. *Annals of Tourism Research* 4, 1977.
- Dewey J., *Experience and education*, New York: The Macmillan Company, 1938.
- Houle C. O., *The inquiring mind*, Madison: University of Wisconsin Press, 1961.
- Houle C. O., *The inquiring mind: A study of the adult who continues to learn (2nd ed.)*, Norman, OK: Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education, University of Oklahoma, 1988.
- Iso-Ahola S. E., *Toward a social psychological theory of tourism motivation; a rejoinder*. *Annals of Tourism Research*, 9(2), 1982.
- Knowles M. S., *The adult learner: A neglected species*, Houston, TX: Gulf Publishing Company, 1973.
- Kolb D., *Experimental Learning: Experience as the source of learning and development*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1984.
- Lennon J. & Foley M., *Dark tourism: The attraction of death and disaster*, London: Continuum, 2000.
- Lindeman E., *The meaning of adult education*, Norman, OK: Oklahoma Research Center for Continuing Professional and Higher Education, 1961.
- Merriam S. B. & Brockett R. G., *The profession and practice of adult education: An introduction*, San Francisco: Jossey-Bass, 1997.

- O'Donnell K., *Adult education participation in 2004-05* (NCES 2006-077), 2006.
- Prideaux B., *Echoes of War: Battlefield Tourism*. In C. Ryan (Ed.) *Battlefield tourism: History, place and interpretation*. Amsterdam: Elsevier, 2007.
- Robinson M. & Novelli M., *Introduction*. In M. Robinson & M. Novelli (Eds.), *Niche tourism: Contemporary issues, trends and cases*, Oxford, UK: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2005.
- Ryan C. (Ed.), *Introduction*. In C. Ryan (Ed.) *Battlefield tourism: History, place and interpretation*, Amsterdam: Elsevier, 2007.
- Seaton A. V. & Bennett M. M., *The marketing of tourism products: Concepts, issues and cases*, International Thomson Business Press, London, 1996b.
- Seaton A., *Guided by the dark: From thanatopsis to thanatourism*, International Journal of Heritage Studies 2 (4), 1996a.
- Sharpley R. and Stone P. R. (Eds.), *The darker side of travel: The theory and practice of dark tourism*, Bristol: Channel View Publications, 2009.
- Weaver D. & Lawton L., *Tourism management*, Wiley: Milton, Qld., 2002.

DIPLOMAȚIA MILITARĂ – FACTOR DE CONSOLIDARE A POTENȚIALULUI MILITAR, A SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII NAȚIONALE ALE ROMÂNIEI

MILITARY DIPLOMACY – CONSOLIDATING FACTOR OF ROMANIAN MILITARY POTENTIAL, SECURITY AND NATIONAL DEFENCE

Col.drd. Cristian CIȘMIGIU*

Direcția Generală de Informații a Apărării

La nivel global se poate spune că potențialul militar, mediul internațional de securitate și problemele legate de apărarea statelor au evoluat, după 1990, ca urmare a creșterii complexității și interdependențelor generate de relațiile internaționale.

Potențialul militar, securitatea și apărarea națională ale țării noastre sunt direct influențate de statutul de membru NATO și al UE, de poziționarea sa la confluența a patru spații: central-european, sud-est european, răsăritean și cel al zonei Mării Negre, zonei Caucazului și a Asiei Centrale, cu prelungire spre cea a Mediteranei și Orientului Mijlociu.

At global level, the military capabilities, international security environment and state defence issues have undergone a transformation process after the 90s, following the increase of complexity and interdependency of the international relations.

Romanian military potential, security and defence are directly influenced by its NATO and EU membership as well as its geographic position, at the junction of four strategic spaces: Central-European, South-Eastern European, the Black Sea, Caucasus and Central Asia, extended towards the Mediterranean and Middle East.

Cuvinte cheie: diplomație militară, potențial militar, mediu internațional de securitate.

Keywords: *military diplomacy, military capabilities, international security environment.*

* e-mail: cristiancismigiu@yahoo.com

Acțiunile diplomatico-militare, forme de consolidare a potențialului militar al statului român

În lumea de astăzi se manifestă, poate mai evident ca niciodată, pe de o parte, tendința unor mari actori ai scenei internaționale de a-și demonstra potențialul militar în plan zonal, regional sau mondial, iar, pe de altă parte, jocurile de putere marcate de eforturile țărilor mici și mijlocii de a ieși din sfera de influență a unor state și de a intra în alte sfere de influență, unde pot să-și apere și să-și promoveze pe deplin propriile interese.

În vederea asigurării potențialului său militar, fiecare stat își definește mai întâi interesele naționale fundamentale, după care, în funcție de pericolele, riscurile sau amenințările percepute sunt determinate posibilitățile de realizare ale acestuia. De obicei, potențialul militar se realizează atât prin eforturile proprii, cât și în cadrul alianțelor sau al organismelor colective de securitate.

În prezent, apelarea la forța armată reprezintă o acțiune de ultimă instanță, acțiunile de diplomatie generală și diplomatie militară fiind instrumentele agreate în soluționarea unor situații conflictuale.

Sunt numeroase idei potrivit cărora potențialul militar este determinat în parte de forțele și de componentele militare ale unei țări, dar și mai mult de întinderea și așezarea teritoriului, de natura frontierelor, populație, resurse de materii prime, structură economică, dezvoltare tehnologică, putere financiară, configurație etnică, coeziune socială, stabilitatea procesului politic și decizional și, în sfârșit, de cantitatea intangibilă, descrisă de obicei ca spirit național.

În cazul țării noastre, organizarea Forțelor Armate și alocarea resurselor necesare apărării naționale în timp de pace se realizează pe baza principiului suficienței pentru apărare, conform căruia statul român se preocupă atât de menținerea unei capacități operaționale optime a Forțelor Armate, cât și a unui nivel minim al resurselor materiale și financiare, care să le permită acestora îndeplinirea, în orice moment, a misiunilor încredințate.

Politica pragmatică și reforma în domeniul militar, dar și procesul de transformare realizat în vederea integrării euroatlantice au asigurat valorificarea potențialului militar al statului român, prin angajarea și participarea la operațiuni în sprijinul păcii și de asistență umanitară în diferite părți ale lumii. Astfel, participarea la operațiunile și misiunile NATO a permis statului român să câștige și să mențină statutul de actor credibil și furnizor de securitate în sistemul internațional.

Într-o accepție clasică, considerăm că potențialul militar reprezintă, în principal, rezultanta unui complex de posibilități și de factori favorizanți, definatorii pentru poziția unui stat în contextul relațiilor internaționale.

Pornind de la conținutul conceptului, apreciem că principalele acțiuni diplomatico-militare care pot fi întreprinse în vederea consolidării potențialului militar al statelor, implicit a statului român ar putea fi:

- apărarea și promovarea intereselor statului în raporturile cu subiecții militari ai relațiilor internaționale;
- contribuția la eforturile naționale și internaționale de control a armamentelor și de combatere a proliferării armelor de distrugere în masă;
- dezvoltarea unor relații de prietenie și de colaborare cu armatele altor state, încheierea unor acorduri militare în diferite domenii;
- implicarea în materializarea inițiativelor de cooperare în domeniul apărării și la implementarea măsurilor de creștere a încrederii și stabilității;
- informarea, prin mijloace oficiale, asupra evenimentelor internaționale;
- întâlnirile și întrevederile cu alți miniștri ai apărării, cu secretari de stat, conducători ai structurilor de securitate euroatlantică;
- oferirea de asistență militară și sprijin pentru alte state;
- participarea cu trupe și observatori la operațiunile de menținere a păcii și la acțiunile umanitare;
- participarea la diferite conferințe și seminarii internaționale cu tematică militară;
- participarea la operații de răspuns la crize;
- participarea la operații militare în cadrul unor coaliții ad-hoc;
- participarea la realizarea dialogului, a parteneriatului și a cooperării cu unele organisme militare internaționale;
- participarea la reuniunile privind dezarmarea și controlul armamentelor;
- reprezentarea armatei în străinătate prin organisme oficiale precum atașatura apărării, misiunile militare și reprezentanții militari pe lângă diferite organisme internaționale.

Interdependența dintre diplomația militară, securitatea și apărarea națională ale României

Începutul secolului al XXI-lea este marcat de transformări profunde ale mediului de securitate, în care fenomenul globalizării se afirmă tot mai mult ca fiind ireversibil. Diplomația, în general, și cea militară, în special, constituie instrumente indispensabile apărării împotriva amenințărilor la adresa securității naționale, o parte importantă a mecanismului de planificare și implementare a politicii de securitate.

Apartenența României la NATO și UE determină orientarea politicii externe spre valorificarea noului statut în beneficiul țării și al securității regionale.

Politica externă asigură concordanța și interacțiunea dintre obiectivele securității naționale și formele de manifestare a României în plan unional și

internațional, „... contribuind la realizarea obiectivelor securității naționale printr-o diplomatie activă, creativă și pragmatică, orientată spre:

- dinamizarea relațiilor cu românii de pretutindeni, păstrarea identității etnice și culturale a acestora;
- găsirea de soluții politice la situații conflictuale, îndeosebi a celor din vecinătatea țării noastre;
- promovarea bunei vecinătăți și a cooperării regionale; promovarea intereselor naționale în cadrul organizațiilor multilaterale din care România face parte;
- susținerea alianțelor și parteneriatelor strategice; valorificarea politicilor NATO și ale UE în scopul dezvoltării relațiilor bilaterale cu statele din Orientul Mijlociu, Asia, Africa și de pe continentul american;
- consolidarea legalității internaționale într-un cadru multilateral eficace.”¹

Apreciem că, din cele prezentate, rezultă rolul pe care diplomația militară îl poate avea asupra consolidării și dezvoltării securității și apărării naționale, o scurtă prezentare a triadei interese naționale de securitate – factori de risc la adresa securității naționale – obiective ale politicii de securitate națională, impunându-se.

Interesele naționale de securitate ale României pe termen mediu²:

- menținerea integrității, unității, suveranității și independenței statului român;
- garantarea drepturilor și libertăților democratice, fundamentale, asigurarea bunăstării, siguranței și protecției cetățenilor (Art.20, Constituția României);
- dezvoltarea economică și socială a țării în pas cu dezvoltarea contemporană; reducerea susținută a marilor decalaje care despart România de țările dezvoltate europene;
- afirmarea identității naționale și promovarea acesteia ca parte a comunității de valori democratice, valorificarea și dezvoltarea patrimoniului cultural național și a capacității de creație a poporului român;

Principalii factori de risc la adresa securității naționale³:

- posibilele evoluții negative în plan subregional în domeniul democratizării, respectării drepturilor omului și dezvoltării economice care ar putea genera crize acute cu efecte destabilizatoare pe o arie extinsă;

¹ *Strategia de Securitate Națională a României - 2007*, adoptată de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 62 din 17/04/2006, p. 51.

² *Carta Albă a Securității și Apărării Naționale*, București, 2004, pp. 1-3.

³ *Ibidem*.

- proliferarea armelor de nimicire în masă, a tehnologiilor și materialelor nucleare, a armamentelor și mijloacelor letale neconvenționale;
- proliferarea și dezvoltarea rețelelor teroriste, a crimei organizate transnaționale, a traficului ilegal de persoane, droguri, armamente și muniție, materiale radioactive și strategice;
- migrația clandestină și apariția unor fluxuri masive de refugiați;
- acțiunile de incitare la extremism, intoleranță, separatism sau xenofobie care pot afecta statul român și promovarea valorilor democratice.

Obiectivele politicii de securitate națională ale României⁴:

- păstrarea independenței, suveranității, unității și integrității teritoriale a statului român în condițiile specifice aderării la NATO și integrării în UE;
- asigurarea libertăților democratice ale cetățenilor, a drepturilor și îndatoririlor constituționale, a egalității șanselor;
- modernizarea instituțiilor de apărare a ordinii publice; garantarea siguranței cetățeanului;
- optimizarea capacității de apărare națională în conformitate cu standardele NATO;
- îmbunătățirea capacității de participare la acțiunile internaționale pentru combaterea terorismului și a crimei organizate (Afganistan);
- acțiunile diplomatice și politica externă creativă, dinamică și pragmatică, bazată pe respectarea tratatelor și acordurilor internaționale la care România este parte, a obiectivelor și principiilor Cartei ONU;
- participarea activă la acțiunile de cooperare internațională pentru combaterea terorismului și a crimei organizate transfrontaliere.

În domeniul strict al apărării naționale, considerăm că diplomația militară trebuie să urmărească, prin mijloacele de care dispune, să contribuie la optimizarea sistemului național de apărare în concordanță cu scopul politico-militar al războiului și cu standardele NATO, vizându-se, cu prioritate:

- îmbunătățirea colaborării între serviciile de specialitate pe linia schimbului de informații;
- îndeplinirea obiectivelor asumate prin Planul Anual pentru Integrare în NATO și asigurarea interoperabilității cu forțele Alianței;
- întărirea controlului parlamentar asupra organismului militar;

⁴ *Ibidem*, pp.1-3.

- operaționalizarea forțelor destinate participării la misiuni ale UE, NATO, ONU și inițiativelor regionale;
- participarea intensificată la Parteneriatul pentru Pace și dezvoltarea cooperării militare bilaterale și multilaterale în vederea realizării obiectivelor de parteneriat asumate de România;
- restructurarea și modernizarea Armatei României, îndeosebi modernizarea structurală a forțelor, sistemelor de instruire și continuarea armonizării cadrului legislativ național din domeniul apărării cu cel existent în țările membre NATO și UE;
- sprijinirea autorităților publice în caz de urgențe civile, dezastre sau calamități naționale.

Conducerea sistemului național de apărare se realizează, în mod direct sau indirect, prin intermediul mai multor factori, "... Parlamentul, Președintele României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Guvernul României, Ministerul Apărării Naționale, autoritățile administrației publice cu atribuții în domeniul apărării naționale..."⁵, a căror importanță derivă din condițiile concret istorice atât interne (nivelul de dezvoltare economică, sistemul politic și social, structura etnică a populației), cât și externe (contextul geostrategic, gradul de tensiune în relațiile dintre state, sistemul de alianțe, funcționalitatea instituțiilor internaționale menite să asigure relații de colaborare și de menținere a păcii).

Putem, deci, sublinia faptul că toți acești factori au ca factor comun elemente ce derivă din însăși esența diplomației generale a statului român, a diplomației militare, ca principale pârghii de realizare a obiectivelor politicii externe românești, de apărare a intereselor naționale ale țării.

Parlamentul României, ca organ reprezentativ suprem al poporului român și unică autoritate legiuitoare a țării, aprobă orientările generale ale politicii de apărare și de securitate. Acesta aprobă, prin lege organică, structura sistemului militar, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul militarilor de profesie. Adoptă Strategia de securitate națională a României, aprobă Carta albă a Securității și Apărării Naționale a Guvernului, aprobă lista programelor de constituire, modernizare și pregătire a Armatei României. Totodată, Parlamentul României aprobă participarea unor efective românești în afara teritoriului național, la exercițiile comune cu forțe militare care aparțin altor state, precum și intrarea, tranzitarea sau staționarea unor trupe străine pe teritoriul țării noastre, toate acestea fiind aspecte strâns legate de securitatea și apărarea națională. Parlamentul României este cel care analizează și ratifică acordurile și tratatele bi și multilaterale încheiate de către țara noastră, inclusiv pe cele din domeniul militar.

⁵ *Carta Albă a Securității și Apărării Naționale*, București, 2004, p. 32.

Președintele României este, potrivit prevederilor Constituției, comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării. În acest cadru, președintele stabilește principalele obiective și direcții de acțiune pentru asigurarea securității naționale, prin elaborarea Strategiei de securitate națională a României. Trimiterea forțelor armate în afara teritoriului statului român în misiuni de apărare colectivă, în sprijinul păcii, de asistență umanitară și tip coaliție se aprobă, la propunerea primului-ministru, de către Președintele României, după consultarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Președintele României, prin intermediul Departamentului securității naționale, îndeplinește prerogativele conferite de Constituție în domeniul general al securității naționale. Instrumentul principal prin care Președintele României își îndeplinește atribuțiile constituționale în acest domeniu îl reprezintă „... Strategia de Securitate Națională care are ca scop atât prevenirea și contracararea pericolelor generate de mediul internațional, cât și garantarea stării de securitate internă, în ansamblul său, a siguranței personale și securității comunităților. Strategia vizează, totodată, securitatea energetică și alimentară, securitatea transporturilor și a infrastructurii, securitatea sănătății publice, sanitară, ecologică și culturală, securitatea financiară, informatică și informațională. Ca urmare, strategia de securitate națională integrează atât activitatea de politică externă, diplomatică și de colaborare internațională, cât și pe cea a instituției militare și a forțelor de ordine publică, activitatea structurilor de informații, precum și pe cea a altor agenții guvernamentale cu responsabilități în domeniu. Integrarea și armonizarea eforturilor vizează atât cadrul național, cât și dinamica relațiilor în spațiul comun de securitate și apărare european, precum și în spațiul euroatlantic.”⁶

*Consiliul Suprem de Apărare al Țării*⁷ asigură coordonarea unitară a activităților care privesc securitatea și apărarea națională atât în timp de pace, cât și în timp de război, având un rol important în orientarea practică a diplomației militare. Reunind pe cei mai importanți factori ai executivului în probleme de securitate și apărare națională, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, printr-o serie de atribuții ale sale, determină buna organizare și desfășurare a unor activități de esență diplomatică-militară precum:

- aprobarea proiectelor de legi privind apărarea națională care urmează să fie supuse dezbaterii Parlamentului;

⁶*Strategia de Securitate Națională a României - 2007*, adoptată de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 62 din 17/04/2006, p. 4.

⁷Structură de lucru permanentă, constituită distinct în cadrul Departamentului Securității Naționale, destinată să asigure îndeplinirea atribuțiilor ce revin Consiliului Suprem de Apărare a Țării, potrivit Legii nr. 415/2002 privind organizarea și funcționarea acestuia.

- aprobarea unor programe militare internaționale;
- discutarea unor proiecte de tratate, acorduri sau aranjamente militare;
- elaborarea și prezentarea, pentru aprobare, Parlamentului, a Strategiei de Securitate Națională și a Doctrinei militare a Armatei României;
- studierea cererilor unor organisme militare privind participarea Armatei României cu observatori sau trupe la misiunile de menținere a păcii sau la operațiunile umanitare.

Guvernul României desfășoară numeroase acțiuni pe linia promovării intereselor de securitate ale statului în conformitate cu orientările stabilite de către Parlament și cu prevederile legilor țării. În acest context, evidențiem câteva dintre *direcțiile de acțiune ale guvernului*⁸ care au tangență cu domeniul diplomatico-militar:

- actualizarea și modernizarea cadrului legislativ privind întărirea securității naționale;
- alocarea anuală a unui procent suficient din PIB pentru cheltuieli de apărare, pentru proiecte concrete, creșterea semnificativă a fondurilor destinate gestionării situațiilor de urgență, asigurarea unei bugetări corespunzătoare pentru structurile militare și de informații, precum și pentru celelalte instituții cu atribuții în domeniul securității naționale;
- dezvoltarea capacităților de informare, analiză și protecție pentru prevenirea și contracararea riscurilor și amenințărilor, reducerea vulnerabilităților și sesizarea oportunităților strategice pentru țara noastră;
- dezvoltarea și utilizarea coerentă a capacităților instituționale, politice, diplomatice, economice, militare și de informații pentru contracararea riscurilor și amenințărilor regionale și globale;
- formarea unor corpuri profesionale adecvate, atragerea expertizei necesare sectorului de securitate națională, crearea unor ghiduri de carieră pentru funcționarii guvernamentali implicați în acest sector și promovarea educației și cercetării în zona securității naționale;
- modernizarea înzestrării Armatei și asigurarea condițiilor necesare pentru ca aceasta să își îndeplinească rolul constituțional în bune condiții.

Ministerul Apărării Naționale este organul de specialitate al administrației publice centrale, în subordinea Guvernului, prin care este condusă activitatea în domeniul apărării naționale, potrivit prevederilor legii

⁸ *Programul de guvernare al României 2009-2012*, Capitolul 29, Securitatea Națională, p. 62.

și strategiei de securitate națională, pentru garantarea suveranității, independenței și unității statului, integrității teritoriale a țării și democrației constituționale.

Ministerul Apărării Naționale răspunde în fața Parlamentului, a Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării pentru modul de aplicare a prevederilor Constituției, a celorlalte acte normative în vigoare precum și ale tratatelor internaționale la care România este parte, în domeniul său de activitate și are ca obiectiv general apărarea și promovarea intereselor vitale ale României, precum și participarea activă a țării la asigurarea securității zonelor de interes ale NATO și UE.

Ministerul Afacerilor Externe este o instituție specializată a administrației publice centrale, cu personalitate juridică care realizează funcțiile guvernării în domeniul care i se atribuie, asigură realizarea politicii externe a statului, conform reglementărilor constituționale și programului de guvernare, reprezintă statul în relațiile internaționale și are capacitatea de a angaja statul în ansamblul acestor relații.

Ministerul Afacerilor Externe "... prin rolul pe care dreptul diplomatic i l-a acordat, este incontestabil în relațiile diplomatice, întrucât, în dreptul diplomatic, s-a stabilit că toate problemele oficiale încredințate misiunii diplomatice se tratează, în primul rând, cu Ministerul de Externe al statului pe teritoriul căruia misiunea funcționează."⁹

În cadrul Ministerului Afacerilor Externe funcționează structuri specializate care avizează acțiunile pe care le inițiază celelalte ministere și autorități ale administrației publice centrale și locale în probleme care țin de activitatea lor specifică, dar care au legătură cu domeniul relațiilor internaționale, "... înainte de încheierea documentelor aferente acestor acțiuni, avizând proiectele de acorduri, convenții și alte înțelegeri internaționale pe care le încheie ministerele și autoritățile administrației publice centrale, precum și proiectele de documente de cooperare internațională pe care le încheie autoritățile administrației publice locale cu autorități similare din alte state"¹⁰.

Ca forme specifice de desfășurare a diplomației militare românești în domeniul securității și apărării naționale, la nivelul Parlamentului, al președintelui țării, al Guvernului, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Apărării Naționale (ministrului apărării naționale, secretarilor de stat, șefului Statului Major General, șefilor statelor majore ale categoriilor de

⁹ Convenția cu privire la relațiile diplomatice încheiată la Viena, la 18 aprilie 1961, art. 41, alin. 2, *apud* gl.(r) dr.ing. Sergiu Medar, *Diplomația apărării*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2007, anexa 4, p. 193.

¹⁰ Dan Năstase, *Drept diplomatic și consular*, Editura Fundației România de Măine, București, 2006, pp. 182-189.

forțe ale armatei, șefilor direcțiilor centrale) putem evidenția: întâlnirile la nivel înalt, vizitele și primirile membrilor unor comisii de apărare ale parlamentelor, întrevederile cu miniștrii apărării și cu secretarii de stat din alte armate, vizitele unor delegații române (ale Parlamentului, Guvernului, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Apărării Naționale, departamentelor) la cartierele generale ale unor organisme politico-militare precum NATO și UE, întâlnirile cu conducătorii unor importante structuri de securitate euroatlantice, întrevederile cu înalte oficialități militare în cadrul unor organisme internaționale, participările la reuniunile privind dezarmarea și controlul armamentelor, la seminariile internaționale referitoare la securitate.

Concluzii

Apreciem că noile amenințări și fizionomia noilor conflicte au determinat remodelarea potențialului militar, a modalităților de asigurare a apărării și securității în plan intern și internațional a armatelor lumii. În acest *cadru de reconfigurare*¹¹ se înscrie și Armata României atât din punctul de vedere al organizării și structurii forțelor, cât și al schimbărilor în modul de acțiune, tehnică și mijloace de luptă.

Deși în prezent se depun eforturi însemnate de consolidare a păcii și securității și de cooperare între organizațiile de securitate, numărul conflictelor nu scade, ci, dimpotrivă crește, subliniind încă o dată necesitatea existenței unui potențial militar credibil, capabil să facă față multitudinii de riscuri, pericole și amenințări la adresa securității. Lupta pentru putere rămâne încă esența politicii internaționale, iar statele urmăresc atingerea propriilor interese prin utilizarea oricăror mijloace, de la cele diplomatice la cele militare.

În această perioadă Armata României se găsește încă într-un profund proces de transformare și de racordare la cerințele unei armate profesioniste, compatibile standardelor NATO și cerințelor de înaltă tehnologie. Importantă este, în opinia noastră, realizarea unui raport optim între modernizarea tehnologică și generarea forțelor și resursele necesare. Reforma Armatei României este indisolubil legată de procesele de dezvoltare și modernizare ale armatelor NATO și UE.

Diplomația militară contribuie la consolidarea potențialului militar, a securității și apărării naționale, prin promovarea și dezvoltarea colaborării militare bilaterale și multilaterale, sporirea contribuției Armatei României la stabilirea regională și globală, semnalarea oportună a evenimentelor și evoluțiilor internaționale care ar putea afecta interesele României, realizarea interoperabilității Forțelor Armate române cu armatele statelor membre NATO și UE, precum și susținerea proceselor de integrare europeană și euroatlantică.

¹¹ Reconfigurarea Armatei României, ca proces, cuprinde atât structura și organizarea forțelor, cât și capacitățile din înzestrare, în vederea îndeplinirii misiunilor tradiționale și a celor asumate prin aderarea la structurile euroatlantice de securitate.

Atât în prezent, cât și în viitor, armatele lumii vor avea ca obiectiv deținerea supremației informaționale, obiectiv, față de care, după părerea noastră, consolidarea și sporirea rolului diplomației militare vor reprezenta „conditio sine qua non”.

Totodată, putem aprecia că niciodată în istoria modernă a omenirii nu au existat atâtea elemente de incertitudine, de insecuritate ca în prezent. Pentru a face față provocărilor secolului al XXI-lea este nevoie de voință politică internă și de eforturi financiare și militare semnificative. Mai mult, este nevoie de cooperare și solidaritate din partea tuturor membrilor comunității euroatlantice pentru protejarea valorilor comune, iar diplomația militară poate constitui unul dintre factorii comuni pe care România, Armata sa îi pot utiliza pentru realizarea acestui demers.

BIBLIOGRAFIE

- Constituția României* - Legea de revizuire nr. 429/2003, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 /10/ 2003; republicată, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare, în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 31/10/2003.
- Legea apărării naționale a României nr. 45/1994*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 172 din 07/07/1994.
- Legea nr. 42 din 15/03/2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român*, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 242 din 18/03/2004.
- Strategia de Securitate Națională a României – 2007*, adoptată de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 62 din 17/04/2006.
- Dicționar enciclopedic*, Editura Enciclopedică, București, 1996.
- Lexicon Militar*, Editura Saka, 1994.
- Ceacir Nicolae, Bercan Gheorghe, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- Gl.bg.(r) Detot Mitică, col.(r) Anghel Filip, gl.bg.(r) Ilie Nicolae, *Diplomația română a apărării, un secol și jumătate sub zodia Minervei, scurt istoric*, Editura Medro, 2007.
- Duculescu Victor, *Diplomația secretă*, Editura Casa Europeană, București, 1992.
- Kissinger Henry, *Diplomația*, Editura BIC ALL, 2003.
- <http://www.gov.ro> (Guvernul României)
- <http://www.mapn.ro> (Ministerul Apărării Naționale)

CARTA ONU ȘI INSTRUMENTELE JURIDICE DE SOLUȚIONARE A DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE

UN CHARTER AND THE JUDICIAL INSTRUMENTS AIMED AT SOLVING INTERNATIONAL DISPUTES

Asist.univ.drd. Marian BRABOVEANU*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

De-a lungul timpului, O.N.U. a ajutat la stingerea a numeroase conflicte, adesea prin intermediul acțiunilor Consiliului de Securitate, principalul organism cu atribuții în domeniul păcii și securității internaționale.

Along history, UN has helped put out numerous conflicts often through the Security Council's actions, the main organism with established attributions in the peace and international security domains.

Cuvinte cheie: conflicte, diplomatie, negocieri, securitate, prevenire, sancțiuni, eliminare.

Keywords: *conflicts, diplomacy, negotiations, security, prevention, sanctions, elimination.*

Principalul scop declarat al existenței Organizației Națiunilor Unite constă în menținerea păcii și securității internaționale. Încă de la crearea sa în 1945, O.N.U. a fost chemată să prevină escaladarea conflictelor și să restabilească pacea atunci când era nevoie. De-a lungul timpului, O.N.U. a ajutat la stingerea a numeroase conflicte, adesea prin intermediul acțiunilor Consiliului de Securitate, principalul organism cu atribuții în domeniul păcii și securității internaționale¹.

O.N.U. a declarat că obiectivele sale, stipulate, de altfel, în Carta O.N.U., stau la baza „diplomației multilaterale” și reprezintă un instrument fundamental în comunicarea politică, economică, militară, juridică, socială și

* e-mail: papusa53@yahoo.com

¹ Teodor Frunzeti, Vladimir Zodian, (coord.), *Lumea 2005. Enciclopedie politică și militară (studii strategice și de securitate)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2005, p. 22.

culturală dintre state. Pe lângă acest instrument de lucru, O.N.U. utilizează și „diplomația bilaterală”, care o completează pe prima. Întrepătrunderea acestor două tehnici de lucru este dinamica și natura activității O.N.U., al cărei rol este de a crea consensul prin negocieri multilaterale sau bilaterale². Carta O.N.U. permite totodată comunităților umane din diferite zone să-și organizeze propriile sisteme colective de securitate cu caracter regional, cu condiția ca scopurile să fie compatibile cu cele ale forumului mondial³.

Carta O.N.U., proiectată de S.U.A., Marea Britanie și U.R.S.S. la Dumbarton Oaks, în 1944, și completată la Conferința internațională a tuturor puterilor aliate, la San Francisco, în aprilie 1945, a instituit o organizație mai puternică și autoritară pentru securitatea mondială decât fusese Liga Națiunilor în perioada interbelică⁴.

Carta O.N.U. cuprinde 111 articole grupate în 19 capitole. Instrumentele juridice folosite în procesul prevenirii conflictelor sunt incluse în Carta Organizației Națiunilor Unite, cu precădere în articolele 1, 11 (2), 24 cap. VI și VII, articolele 40, 41 și 99.

În articolul 1 se arată că Organizația Națiunilor Unite a fost creată: „să mențină pacea și securitatea internațională și în acest scop, să ia măsuri colective eficiente pentru prevenirea și eradicarea amenințărilor la adresa păcii și să faciliteze prin mijloace pașnice în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, negocierile sau reglementarea pașnică a disputelor internaționale sau a situațiilor care ar putea duce la o încălcare a păcii”⁵. Această formulă de redactare reflectă dinamica escaladării crizei într-un conflict. Astfel, situația este o stare de fapt difuză, care implică, de regulă, mai multe state, cu interese complexe, generatoare de tensiune susceptibilă să dea naștere la un diferend. Diferendul este o neînțelegere sau un dezacord declarat între două sau mai multe părți. Mecanismele de soluționare pe cale pașnică a acestor stări se referă la toate stadiile transformării unei situații de criză în conflict. Ele cuprind și măsuri preventive, nu doar reactive.

Articolul 2(3) din Carta O.N.U. prevede: „Toți membrii organizației vor rezolva diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice, astfel încât pacea și securitatea internațională precum și justiția, să nu fie puse în primejdie”.

În temeiul articolului 11(3) al Cartei O.N.U., Adunarea Generală poate aduce în atenția Consiliului de Securitate situații de natură să pună în pericol pacea și securitatea internațională. În astfel de cazuri atât Secretarul

² Stan Petrescu, *Mediul de securitate global și euroatlantic*, Editura Militară, București, 2005, p. 151.

³ Gheorghe Toma, Sava Postolache, Ioan Oros, *Managementul instabilității*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, p. 51.

⁴ Martin Wight, *Politica de putere*, Chișinău, Editura Arc, 1998, p. 225.

⁵ Gheorghe Toma, Sava Postolache, Ioan Oros, *op.cit.*, p. 51.

General, cât și Consiliul de Securitate pot acționa pentru: a lua măsuri, a media o stare de criză, a emite un avis. În încercarea de a gestiona conflictul, sistemul gestionării conflictelor urmează să fie încă dezvoltat și consolidat.

Articolul 24 specifică funcțiile și atribuțiile Consiliului de Securitate, căruia statele membre i-au conferit responsabilitatea de prim ordin a menținerii păcii și securității, implicarea sub autoritatea sa, a tuturor structurilor O.N.U., ele însele limitându-se să accepte și să execute deciziile lui (articolul 25 și articolul 48); asumându-și răspunderea să-l înzestreze cu forțe armate și asistență (articolul 43); și să-i pună la dispoziție forțe aeriene imediat disponibile pentru sancțiuni (articolul 45). Majoritatea prin care decide Consiliul de Securitate trebuie să includă cei cinci membri permanenți, adică marile puteri (articolul 27(3)). Astfel, fiecare mare putere poate opune veto-ul său oricărei decizii⁶.

Capitolele VI și VII ale Cartei privesc reglementarea pașnică a diferendelor și a acțiunilor care pun în pericol ori încalcă pacea sau reprezintă acte de agresiune, acestea constituind elementele definitorii ale acțiunilor O.N.U. în domeniul prevenirii conflictelor. În ceea ce privește reglementarea pașnică a conflictelor, în baza articolului 33, Consiliul de Securitate va solicita părților în conflict, reglementarea acestora prin mijloace ca negocierea-concilierea; ancheta-arbitrajul; medierea – reglementarea pe cale juridică, asistența organismelor regionale sau alte mijloace pașnice, la alegerea părților.

În conformitate cu articolul 33, statele membre sunt de acord cu investigarea de către Consiliul de Securitate a oricărei situații care ar putea da naștere unui conflict, pentru a determina în ce măsură pacea și securitatea internațională sunt amenințate.

În articolul 40 din capitolul VI se arată că, pentru a preveni agravarea situației, Consiliul de Securitate poate solicita părților implicate să respecte anumite măsuri temporare pe care acestea le consideră necesare sau de dorit în circumstanțe excepționale. Consiliul de Securitate poate acționa în conformitate cu articolul 41 și poate hotărî luarea unor măsuri cum ar fi: embargoul asupra armamentului sau acțiunii de natură militară.

Articolul 52 din Carta O.N.U. menționează “existența unor acorduri sau unor organisme regionale destinate a se ocupa cu problemele privind menținerea păcii și securității internaționale care sunt susceptibile de acțiuni cu caracter regional”.

Dincolo de prevederile explicite ale Cartei asupra modului de acțiune al organismelor O.N.U. abilitate pentru intervenția directă în prevenirea, limitarea sau restrângerea ariei conflictuale, au existat inițiative sau acțiuni având aceeași finalitate: rezoluțiile Consiliului de Securitate; rapoartele Comisiei speciale privind Carta O.N.U.; rapoartele secretarului general; diplomația preventivă.

⁶ Martin Wight, *op.cit.*, p. 225.

Deși procedurile declarative, explicite, de prevenire (Declarator Prevention), pot avea un impact redus în sensul că descriu și prezintă incomplet anumite tipuri de comportament, ele constituie totuși cadrul unui mandat, de tipul „Declarației Universale a Drepturilor Omului” din 1948.

Alte documente recente pot să contribuie la pregătirea terenului pentru noi abordări. Printre acestea pot fi amintite: „Manualul reglementării pașnice a conflictelor între state”, „Declarația privind misiunile informative ale Națiunilor Unite în domeniul menținerii păcii și securității internaționale”.

Ambele conferă organelor O.N.U. o mai puternică bază de acțiune și le acordă sprijin în eforturile de prevenire a conflictelor. Există, fără îndoială, proceduri clare de luare a deciziilor. Conform articolelor 34 și 35 ale Cartei, Consiliul de Securitate și oricare stat membru poate aduce în atenția Consiliului orice conflict care amenință pacea și securitatea internațională.

În cazul în care inițiativa aparține Consiliului de Securitate, diversele state membre se consultă pentru a cădea de acord în legătură cu oportunitatea includerii unui anume conflict pe ordinea de zi.

Dacă unul dintre statele membre dorește includerea unor teme de securitate pe ordinea de zi, el se adresează președintelui Consiliului, solicitând convocarea unei reuniuni, sau în situații urgente, organizarea imediată a unei întruniri.

Proiectul de hotărâre elaborat, asupra căruia și-au exprimat punctele de vedere statele care-l inițiază, poate fi adoptat ca Rezoluție în Consiliul de Securitate⁷.

Potrivit articolului 35 din Carta O.N.U., atunci când se consideră că prin comportarea sa un stat pune în pericol pacea sau securitatea internațională sau scopurile organizației, orice alt stat poate cere declanșarea unei proceduri de reglementare a conflictului, fiind vorba de un interes comun al întregii comunități internaționale. Această reglementare este legată de principiul intereselor comune ale membrilor O.N.U., care stă la baza constituirii acestei organizații. Acest interes colectiv poate genera metode de soluționare a conflictelor mai puțin obișnuite în relațiile interstatale și are meritul de a plasa dezbaterile pe un teren obiectiv, de imparțialitate. Oferă sisteme de soluționare a conflictelor, adaptabile caracteristicilor fiecărei situații.

Diferențele, în soluționarea cărora intervine O.N.U., pot fi reglementate pe două căi:

- prin mijloace pașnice (capitolul VI – *Rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor*);
- prin constrângere (capitolul VII – *Acțiunea în caz de amenințări împotriva păcii, de încălcări ale păcii și de acte de agresiune - măsurile de securitate colectivă*).

⁷ Gheorghe Toma, Sava Postolache, Ioan Oros, *op.cit.*, pp. 51-53.

Consiliul de Securitate poate acționa în baza capitolului VI atunci când este sesizat sau se autosesizează (statele în litigiu sau numai unul dintre ele, un alt stat membru O.N.U., un stat nemembru, un organ O.N.U.). Problema care face obiectul sesizării este înscrisă pe ordinea de zi a Consiliului de Securitate, cu majoritate de 9 membri, fără ca unii dintre ei (membrii permanenți) să poată exercita dreptul de veto.

Consiliul de Securitate poate iniția o anchetă, pentru a verifica dacă situația sau diferendul sunt susceptibile să amenințe pacea sau securitatea internațională. Ancheta este condusă de un organ subsidiar al O.N.U., o comisie alcătuită din reprezentanți ai statelor sau personalități independente.

Consiliul de Securitate recomandă statelor-părți să reglementeze diferendul pe cale pașnică. În urma concluziilor obținute din analiza situației, poate face sugestii precise, precum recurgerea la CIJ (Albania și Marea Britanie în cazul incidentului din strâmtoarea Corfu, 1946), poate desemna un mediator, recomanda bune oficii sau trimiterea diferendului spre soluționare unei organizații regionale. Rezoluțiile adoptate în baza capitolului VI au valoare de recomandări, ele nefiind obligatorii pentru state.

Rezoluțiile O.N.U., întemeiate în baza prevederilor capitolului VII al Cartei sunt adoptate sub autoritatea politică a Consiliului de Securitate, compus din reprezentanții celor 5 membri permanenți și 10 membri nepermanenți. Deciziile se adoptă cu majoritate de voturi, căreia îi poate fi opus veto-ul unuia dintre membrii permanenți. În timpul războiului rece, procedura de adoptare a deciziilor era slabă, iar dreptul de veto era folosit ca instrument al confruntării ideologice.

Atunci când acționează în baza capitolului VII, Consiliul de Securitate ia decizii cu forță obligatorie. Astfel, în cazul în care Consiliul de Securitate stabilește, în urma anchetei, că situația sau diferendul constituie „o amenințare a păcii, o încălcare a păcii sau un act de agresiune”, el poate decide luarea de măsuri care nu implică folosirea forței armate (întreruperea totală sau parțială a relațiilor economice și a comunicațiilor feroviare, maritime, aeriene, poștale etc., ruperea relațiilor diplomatice) sau care implică folosirea forței armate (demonstrații, măsuri de blocadă, alte operațiuni executate cu forțe aeriene, maritime sau terestre ale membrilor O.N.U.). Aceste măsuri s-au diversificat la sfârșitul „războiului rece”.

O altă modalitate de adoptare a unei rezoluții este intervenția Secretarului General. Acesta poate fi solicitat să joace rolul de mediator și consultant a numeroase guverne în domeniul prevenirii conflictelor. În exercitarea atribuției de prim ajutor la nivelul Organizației Națiunilor Unite, el adoptă hotărâri ce pot fi considerate decizii politice. Articolul 99 îi conferă puteri care depășesc cu mult pe cele acordate oricărui dintre

liderii unei organizații internaționale. El poate „supune atenției Consiliului de Securitate orice problemă care, în opinia sa, ar amenința menținerea păcii și securității internaționale”⁸.

Primele acțiuni efective întreprinse de O.N.U. la sfârșitul anilor 1950, în absența unor dezbateri prealabile, au fost trimiterea „reprezentanților personali” ai Secretarului General în zonele potențial periculoase, aceștia fiind totodată „pionierii diplomației preventive”, însușită și dezvoltată ulterior de O.N.U., utilizată ca metodă și practică permanentă în toate zonele de conflict.

Până spre sfârșitul anilor '80 O.N.U. dispunea de posibilități limitate privind procedurile de prevenire și gestionare a crizelor și conflictelor regionale. Au existat însă și unele situații în care secretarii generali să invoce articolul 99 din Carta O.N.U. și să acționeze în acest sens precum în: Coreea (în 1950), Congo (în 1960), Laos (în 1961), Pakistan (în 1971), Vietnam (1972), Liban (în 1976 și 1978), Iran/Irak (în 1980) și altele.

În 1987 a fost creat un „dispozitiv de alertă rapidă”, organ cu structură civilă O.R.C.I. (Office for Research and Collection of Information) și D.I.E.S.A. (Departament of International Economic and Social Affairs), care au pus la punct baze de date pentru prognoza de raportare a datelor economice, pentru identificarea indicatorilor sociali și de mediu, stabilind drept o practică a activității lor publicarea de prognoze, în ideea identificării posibilelor zone sensibile care ar putea genera stări conflictuale.

În materie de alertare rapidă, problema nu este de a prevedea, ci de a anticipa potențialele dificultăți cu suficient timp înainte pentru a se putea lua oportun măsurile corective. Majoritatea sistemelor de alertare nu se ridică la înălțimea așteptărilor.

Ele se află încă într-un stadiu embrionar și se bazează, în special, pe informațiile furnizate de serviciile secrete naționale.

Explicația acestei stări de lucruri rezidă din ezitarea statelor de a cumula informațiile pe care le dețin serviciile lor secrete și de asemenea, în abordările pe termen scurt, ca și în forma mentală reactivă, mai curând decât proactivă a celor care iau decizii și modelează opinia publică la nivel național și internațional.

Sfera preocupărilor organismelor specializate în monitorizarea crizelor economice și sociale s-a extins și asupra domeniului fluxurilor de refugiați pentru a pune la dispoziția Consiliului modalitățile cele mai eficiente de alertare rapidă în domeniul refugiaților.

Structura funcțională a sistemului de alertare rapidă acoperea cinci faze distincte, corelate funcțional:

⁸ *Ibidem*, p. 53.

- corelarea, schimbul și difuzarea de date;
- analiza datelor;
- coordonarea și sinteza diverselor analize primite;
- formularea și transmiterea alertării rapide;
- acțiunea ulterioară alertării.

Trebuie subliniat și faptul că transmiterea de informații privind situațiile de criză potențială se efectuează cu ajutorul unei tehnologii avansate (radio, satelit e-mail) între sediul New York și celelalte sedii de firme din întreaga lume⁹.

BIBLIOGRAFIE

- Frunzeti Teodor, Zodian Vladimir, (coord.), *Lumea 2005. Enciclopedie politică și militară (studii strategice și de securitate)*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2005.
- Petrescu Stan, *Mediul de securitate global și euroatlantic*, Editura Militară, București, 2005.
- Toma Gheorghe, Sava Postolache, Ioan Oros, *Managementul instabilității*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.
- Wight Martin, *Politica de putere*, Chișinău, Editura Arc, 1998.

⁹ *Ibidem*, pp. 53-54.

REPERE GENERALE PRIVIND RECONFIGURAREA ROLULUI FORȚELOR ARMATE ÎN PREVENIREA ȘI COMBATEREA TERORISMULUI LA NIVEL COMUNITAR ȘI NAȚIONAL

GENERAL MILESTONES ON RECONFIGURING THE ROLE OF MILITARY FORCES IN PREVENTING AND COMBATING TERRORISM AT EU AND NATIONAL LEVEL

Drd. Laura-Loredana CHELMUȘ*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Pe fondul diminuării riscului asociat conflictelor clasice au apărut amenințările asimetrice care sunt din ce în ce mai dificil de contracarat.

În prezent, este necesar un efort comun pentru a lupta eficient împotriva diferitelor manifestări ale terorismului și se remarcă o combinație de forțe care își asumă sarcini în această direcție.

Evoluții recente ale acestui fenomen au indicat, de asemenea, un rol relevant al forțelor militare pentru combaterea terorismului pe lângă autoritățile civile competente.

Based on the diminished risk associated with classic conflicts, the asymmetrical threats have evolved and become more difficult to counter.

At present, a joint effort is necessary in order to fight efficiently against different manifestations of terrorism. Therefore, we have noticed a mixture of forces that assume tasks in this direction.

Recent developments of this phenomenon have also indicated a relevant role of military in combating it together with the civilian competent authorities.

Cuvinte cheie: terorism, amenințare, cooperare, criză, teatre de operații.

Keywords: terrorism, threat, cooperation, crisis, theater of operations.

Evoluțiile din ultimii ani reflectă necesitatea implicării, pe lângă dimensiunea civilă (serviciile de securitate și organele de aplicare a legii) și a dimensiunii militare în lupta împotriva terorismului, cu precădere în teatrele de operații unde pot fi evenimente de o asemenea natură.

* e-mail: cloredan@yahoo.com

Este binecunoscută, din această perspectivă, abordarea americană, în care un rol predominant le revine forțelor militare și intervenției preventive. Deși poziția UE față de acest tip de intervenție „s-a apropiat de poziția americană, se menține totuși o diferență de opinii: în ceea ce privește operațiile militare coercitive, ca ultimă soluție, Strategia de Securitate a UE solicită un mandat din partea Consiliului de Securitate al ONU înainte de a întreprinde orice acțiune”.¹

În mod evident, schimbarea de paradigmă în combaterea terorismului a avut loc după evenimentele teroriste de la 11 septembrie 2001, care au determinat mutații în planul strategiilor de combatere și abordare a terorismului și implicarea unor organizații relevante pentru securitatea globală, precum NATO, axate pe cu totul alte tipuri de amenințări.

Astfel, „Concepția Militară de Apărare împotriva Terorismului a NATO precizează că apărarea împotriva terorismului include activitățile desfășurate de forțele militare pe baza deciziilor Consiliului Nord-Atlantic pentru a contribui la descurajarea și dezorganizarea, precum și la apărarea și protecția împotriva atacurilor teroriste.”²

Aderarea României la NATO s-a resimțit, în mod concret, la nivelul componentei militare naționale, iar, ulterior, integrarea țării noastre în UE a determinat inițierea unui proces de „adaptare a structurilor naționale de informații și, implicit, a serviciului de informații militare la modalitățile de lucru și formele de cooperare existente la nivel comunitar.”³

Cooperarea efectivă în domeniul informațiilor militare în spațiul comunitar a început sub Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA).

„Programul inițial a continuat până în 2003 când a fost creat un nou sistem multinațional de cooperare de tip <joint> care privea în mod deosebit procesarea și diseminarea unor produse de intelligence către beneficiarii UE. Trebuie precizat faptul că sistemul multinațional de cooperare al serviciilor de informații militare aparținând statelor membre nu reprezintă <Serviciul de Informații Militare al UE>”. În aceeași măsură, nici inițiativa PESA nu include concepte care să abordeze direct structuri militare comune. Actorii politico-militari implicați în procesele de luare a deciziei și principalii beneficiari ai produselor de intelligence din spațiul comunitar sunt: Înalțul Reprezentant pentru PESC (care este, totodată, și cel care poate recomanda schimbarea direcțiilor politice strategice în domeniile de interes), Comitetul Militar, Comitetul Politic și de Securitate, Direcția Generală pentru Afaceri

¹Mircea Mureșan, Costică Țenu, Lucian Stăncilă, Doru Enache, Doina Filote, *Securitatea europeană la începutul mileniului trei*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2006, p. 118.

² Sorin Topor, Ion Călin, Costinel Nițu, Draga-Nicola Crăciun, *Despre informații și sisteme informaționale militare*, Editura Bren, București, 2008, p. 190.

³ *Idem*, p.192.

Externe, Unitatea de Politici pentru Planificare și Avertizare Timpurie, structurile de comandă ale misiunilor/operațiunilor UE.”⁴

Totodată, în cadrul Staff-ului Militar al UE (EUMS) „s-a decis înființarea Diviziei de informații militare – DIVINT. Prioritățile informative ale DIVINT sunt în concordanță cu direcțiile strategice ale EUMS și constau în avertizarea timpurie, monitorizarea și evaluarea situațiilor de criză și planificarea strategică. Serviciile de informații ale statelor membre sunt solicitate să furnizeze informații către DIVINT, conform unui plan general pentru culegerea de informații și, totodată, să elaboreze analize periodice care să poată fi puse la dispoziția tuturor statelor membre. La începutul anului 2002, DIVINT a elaborat primul raport de avertizare și, împreună cu Unitatea de Politici pentru Planificare și Avertizare Timpurie, a redactat primul plan global de căutare de informații care, în vara aceluiași an, a devenit baza programului de analiză integrată a Centrului Întrunit de Situații.”⁵

Toate aceste demersuri vin în susținerea unui rol important al dimensiunii militare în evaluarea comună a amenințărilor la adresa Europei și reprezintă o precondiție pentru implementarea strategiei de securitate a UE. În discursul de prezentare a Strategiei de Securitate a Uniunii Europene – „O Europă sigură într-o lume mai bună”, Javier Solana, fostul Înalt Reprezentant pentru Politica Externă și de Securitate susținea că „abordarea terorismului poate necesita o mixtură de mijloace ale serviciilor de informații, poliției, organelor judiciare și structurilor militare”⁶.

Pe de altă parte, Tratatul de la Lisabona – care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009 – reconfigurează PESC/PESA și, probabil, cooperarea în domeniul informațiilor militare în cadrul UE. În ceea ce privește tradiționalele misiuni tip „Petesberg”, Tratatul prevede o nouă abordare și anume: „misiunile de menținere a păcii, de prevenire a conflictelor și de consolidare a securității internaționale din afara spațiului comunitar în concordanță cu principiile Cartei ONU (articolul 40) vor include operații comune de dezarmare, acțiuni umanitare și de căutare-salvare, acțiuni de asistență și consiliere militară, acțiuni de prevenire a conflictelor și de menținere a păcii, acțiuni ale forțelor combatante pentru gestionarea crizelor, inclusiv în derularea de negocieri și stabilizarea post-conflict”.⁷

UE are capacitatea unică pentru o instituție internațională de a putea garanta valoare adăugată pentru managementul situațiilor de criză, oriunde în lume, prin utilizarea unei game largi și diversificate de pârghii, de la cele politico-diplomatice, economice și juridice, până la cele de securitate și apărare, toate susținute de elementele de informații.

⁴ Sorin Topor, Ion Călin, Costinel Nițu, Draga-Nicola Crăciun, *Despre informații și sisteme informaționale militare*, Editura Bren, București, 2008, pp. 192-193.

⁵ *Idem*, p. 193.

⁶ *Idem*.

⁷ *Ibidem*, p. 194.

„Din aceste motiv, este necesar ca nevoile de informații ale beneficiarilor să rămână prioritare. În același cadru, se impune necesitatea implementării unui sistem viabil privind managementul resurselor informațiilor militare, prin utilizarea în modul cel mai eficient a resurselor de informații puse la dispoziție de către statele implicate și care să contribuie la sprijinul fiecărui comandant în procesul de luare a deciziilor în etapele de desfășurare a misiunilor (operațiunilor) militare ale UE”.⁸

Dincolo de aspectele punctuale acoperite de componenta civilă și cea militară, cele două au un numitor comun: beneficiarii comunitari – cărora le sunt adresate evaluările elaborate la nivelul Capacității Unice de Analiză a Informațiilor⁹. Aceasta reprezintă, totodată, un pas în direcția cooperării civil-militare la nivel comunitar.

Pe lângă suportul informațional adus de structurile militare, introducerea clauzei de solidaritate la nivel comunitar implică, de asemenea, forțele militare în acordarea unui sprijin statelor membre, care ar fi afectate de un atac terorist de proporții sau în caz de dezastru, alături de celelalte forțe cu responsabilități directe în managementul unor situații de criză.

La nivel național, ca parte a Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului, Ministerul Apărării Naționale (MApN) contribuie la prevenirea și combaterea terorismului prin alimentarea fluxului informațional referitor la aspecte subsumate terorismului.

Direcția Generală de Informații a Apărării (DGIA) este structura specializată a MApN care răspunde de obținerea, prelucrarea, verificarea, stocarea și valorificarea informațiilor și datelor referitoare la factorii de risc și amenințări interne și externe, militari și nonmilitari care pot afecta siguranța națională și care acționează pentru cunoașterea situației operative în domeniul terorismului¹⁰, iar „pentru culegerea de informații în teatrele de operații și pentru lupta împotriva terorismului, DGIA poate avea în subordine structuri combatante.”¹¹

De asemenea, acțiuni de prevenire și combatere a terorismului în timp de pace și în caz de război pot fi desfășurate de următoarele forțe luptătoare din cadrul MApN: subunități și unități de cercetare terestră, unități și subunități de parașutiști sau unități și subunități speciale de scafandri. Aceste forțe au flexibilitate, viteză de reacție, putere de foc și autonomia acțională necesară desfășurării acțiunilor de intervenție antiteroristă”.¹²

⁸ *Ibidem*, p. 195.

⁹ A se vedea http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/090401

¹⁰ Mihai Axante, *Cercetare, informații, spionaj*, Editura Niculescu, București, 2005, p. 160.

¹¹ <http://www.mapn.ro/dgi/> - Direcția Generală de Informații a Apărării

¹² Maricel Antipa, *Securitatea și terorismul. Prevenirea și combaterea acțiunilor extremist teroriste pe teritoriul României. Tendințe și perspective la început de mileniu*, Editura Celsius, București, 2004, p. 114.

Nu vom insista asupra acțiunilor militare în scopul combaterii actelor teroriste care se execută pe baza și cu respectarea luptei armate.

Complexitatea situațiilor și condițiilor în care structurile antiteroriste își vor îndeplini misiunile necesită o pregătire temeinică a acțiunilor. Aceasta va „presupune un ansamblu de activități și măsuri ce se execută de către comandantul și forțele subordonate pentru conceperea și planificarea acțiunii, organizarea acțiunilor și protecției trupelor și logisticii, aducerea forțelor și mijloacelor la capacitatea de luptă necesară și în dispozitivele optime, realizarea coordonării permanente a marilor unități și unităților, precum și a cooperării neîntrerupte a acestora pentru îndeplinirea misiunilor comune.”¹³

Apreciem că rolul forțelor armate s-a remodelat în decursul ultimilor ani în raport cu amenințările asimetrice actuale, cu precădere după aderarea la NATO și UE.

În plan național, cooperarea în domeniu, în formatul conferit de Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului, s-a dovedit, până în prezent, eficientă.

Pe de altă parte, evoluțiile actuale configurează, la nivel comunitar, posibilitatea unei mai bune coordonări a dimensiunilor civile și militare la nivelul PESC/PESA pentru combaterea amenințărilor asimetrice, printre care se numără și terorismul.

BIBLIOGRAFIE

Antipa Maricel, *Securitatea și terorismul. Prevenirea și combaterea acțiunilor extremist teroriste pe teritoriul României. Tendințe și perspective la început de mileniu*, Editura Celsius, București, 2004.

Axante Mihai, *Cercetare, informații, spionaj*, Editura Niculescu, București, 2005.

Mureșan Mircea, Țenu Costică, Stăncilă Lucian, Enache Doru, Filote Doina, *Securitatea europeană la începutul mileniului trei*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

Topor Sorin, Călin Ion, Nițu Costinel, Crăciun Draga-Nicola, *Despre informații și sisteme informaționale militare*, Editura Bren, București, 2008.

http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/090401

<http://www.mapn.ro/dgi>

¹³ *Idem*, p. 151.

SISTEMUL NAȚIONAL DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A TERORISMULUI – COORDONATOR UNITAR ÎN DOMENIU

THE NATIONAL SYSTEM FOR PREVENTING AND COMBATING TERRORISM – THE UNITARY COORDINATING BODY IN THE FIELD

Drd. Laura-Loredana CHELMUȘ*
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Dinamica fenomenului terorist a relevat necesitatea unei cooperări consolidate și a unui răspuns conjugat al tuturor autorităților competente atât la nivel național, cât și internațional.

România se află printre statele care au constituit un mecanism interinstituțional național destinat prevenirii și combaterii terorismului și dispun de un centru național de coordonare antiteroristă.

The dynamics of the terrorist phenomenon has revealed the need of an enhanced cooperation and a conjugate response of all competent authorities both at national and international level.

Romania is among the states which succeeded in setting up a national interinstitutional mechanism designed to prevent and combat terrorism - The National System for Preventing and Combating Terrorism – and has a national Antiterrorist Coordination Centre.

Cuvinte cheie: terorism, cooperare, amenințare, coordonare, informații.

Keywords: terrorism, cooperation, threat, coordination, information.

În România, conceptul de *terorism* ca amenințare la adresa securității naționale este abordat în Legea nr.51 din 1991 privind siguranța națională a României care definește, totodată, *amenințările la adresa siguranței naționale pe profil antiterorist*.¹ În anul 2002, România s-a înscris printre primele state din sud-estul Europei care a avut inițiativa elaborării unei *Strategii naționale de prevenire și combatere a terorismului*.

* e-mail: cloredan@yahoo.com

¹ http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/51_1991.php - Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României.

Evenimentele de la 11 septembrie 2001 din SUA care au reconfigurat, într-o proporție considerabilă, viziunea strategică a multor state sau organizații de securitate au determinat o reevaluare a activității antiteroriste și a cadrului juridic și în plan național. Acest proces a condus la configurarea și operaționalizarea unui mecanism interinstituțional complex de prevenire și combatere – Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului (SNPCT).

În baza Strategiei naționale de prevenire și combatere a terorismului, în anul 2002 este aprobat *Protocolul general de organizare și funcționare a Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului* (SNPCT), care confirmă necesitatea unui răspuns conjugat din partea tuturor organismelor statului cu atribuții în planul securității și – desigur – al societății civile.

Ulterior a fost adoptată *Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului*, iar Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT) a aprobat *Metodologia privind organizarea și executarea intervenției contrateroriste*², *Regulamentul de organizare și funcționare a Centrului de Coordonare Operativă Antiteroristă* (CCOA)³ și documentul *Funcționalitatea și nevoile de finalizare în plan operațional ale CCOA*⁴.

Dimensiunea de gestionare a crizelor a fost reglementată prin adoptarea documentului *Misiunile și responsabilitățile componentelor SNPCT în situații de criză teroristă*⁵ și a *Strategiei de comunicare și diseminare a informațiilor pentru prevenirea și limitarea efectelor unei situații de risc terorist sau criză teroristă*⁶.

SNPCT este proiectat de o manieră flexibilă, pentru a putea fi adaptat în funcție de modificările dinamice ale situației operative interne și internaționale înregistrate în problematica teroristă, astfel încât să asigure parametri maximali de eficiență și, până în prezent, a probat capabilitatea de a asigura îndeplinirea obiectivelor naționale de securitate⁷.

O analiză detaliată a SNPCT reflectă relevanța și utilitatea acestui sistem, din următoarele considerente:

²http://csat.presidency.ro/documente/Hotararile_CSAT__2006_7ro.pdf - Hotărârea nr. 00173/ 20.12.2006

³http://csat.presidency.ro/documente/Hotararile_CSAT__2005_6ro.pdf - Hotărârea nr. 0024/28.02.2005

⁴http://csat.presidency.ro/documente/Hotararile_CSAT__2006_7ro.pdf - Hotărârea nr. 0180/20.12.2006

⁵http://csat.presidency.ro/documente/Hotararile_CSAT__2007_7ro.pdf - Hotărârea nr. 0051/29.03.2007

⁶http://csat.presidency.ro/documente/Hotararile_CSAT__2007_8ro.pdf - Hotărârea nr. 168/18.12.2007

⁷ Dr. Lionede Ochea, *Comunitatea de informații a României, tradiție și modernitate*, Editura PACO, București, 2005, p. 177.

- *Asigură organizarea, coordonarea și desfășurarea, în mod unitar, a activității de prevenire și combatere a terorismului, la nivel național, reunind mai multe autorități și instituții publice (a se vedea Legea 535/2004). Coordonarea strategică a acestui sistem este asigurată de CSAT.*

În conformitate cu atribuțiile și competențele lor legale și, implicit, a Protocolului general de organizare și funcționare a SNPCT, acestea desfășoară activități specifice, individual sau în cooperare, pe două direcții: prevenire și combatere.

- Similar palierului strategic, *asigură coordonarea unitară la nivel tehnic*, ceea ce permite o articulare eficientă între acțiunile instituțiilor statului român cu atribuții în domeniu concretizată inclusiv în accelerarea procesului de adoptare a deciziilor la acest nivel.

În cadrul acestui mecanism interinstituțional, un rol important revine SRI⁸, ca autoritate națională în domeniu⁹, care are obiectiv asigurarea funcționării în timp real și la nivel național a mecanismului *informație – decizie – coordonare – intervenție*.¹⁰

- Pornind de la atribuțiile individuale conferite de legislație, *delimitarea precisă a competențelor instituțiilor componente* contribuie la evitarea suprapunerii de prerogative și corectarea unor eventuale disfuncții datorate unor carențe legislative.

- *Înlătură premisele pentru eventuale disfuncții în actuala formulă de cooperare între componentele sale.* Constituirea acestui Sistem a contribuit substanțial la îmbunătățirea comunicării între serviciile de informații, pe de o parte, și organele de aplicare a legii și structurile informative, pe de altă parte.

O astfel de situație ar putea fi, spre exemplu, caracterul transnațional al amenințării reprezentate de terorism sau emergența unei conexiuni strânse între grupări de criminalitate organizată și grupări teroriste.

„Noile dimensiuni ale activității de informații, impuse de nevoia combaterii rețelelor teroriste internaționale obligă serviciile să utilizeze mijloace similare celor ale organelor de aplicare a legii, cu excepția efectuării cercetării penale, a perchezițiilor sau arestărilor”¹¹.

- *Asigură monitorizarea centralizată, continuă a obiectivelor urmărite și integrarea informațiilor din domeniul de referință, prin constituirea CCOA,*

⁸ A se vedea art.6 din *Legea 14 /1992* privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații.

⁹ http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/14_1992.php - *Legea nr. 14/1992* privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații.

¹⁰ Publicația *Intelligence*, anul 5, serie nouă, numărul 14,decembrie 2008-februarie 2009, p. 45.

¹¹ Alexandru-Radu Timofte, *Lungul drum al serviciilor secrete către democrație*, Editura A.N.I., București, 2004, p. 237.

„structura organizatorico-funcțională ce asigură continuitatea și coerența funcționării sistemului de legătură ce articulează componentele SNPCT, respectiv care integrează informațiile obținute referitoare la terorism în scopul stabilirii măsurilor care se impun”¹².

S-a garantat astfel un management integrat al informațiilor pentru prevenirea și combaterea terorismului, prin centralizarea de informații, prevederile legale aferente obligând membrii SNPCT să sesizeze SRI cu privire la persoanele fizice și juridice suspecte de săvârșirea sau favorizarea în orice mod a actelor de terorism. Mai mult, cadrul juridic stabilit de legea nr.535/2004 prevede obligația instituțiilor și persoanelor juridice care nu fac parte din SNPCT, precum și a persoanelor fizice care au cunoștință despre date și indicii privind comiterea, favorizarea ori finanțarea actelor de terorism, să sesizeze, de îndată, autoritățile competente în domeniu, să permită reprezentanților acestora accesul în imobile, precum și la datele și informațiile care au legătură cu actele de terorism¹³.

O astfel de abordare integrată favorizează un flux rapid al informațiilor în dublu sens: pe de o parte, are loc un proces de alimentare al CCOA, iar pe de altă parte CCOA furnizează informații, în conformitate cu atribuțiile specifice, componentelor SNPCT pentru a adopta măsurile care se impun.

- *Gestionează unitar o situație de criză teroristă*, prin intermediul CNAAT, integrat în mecanismul general de gestionare a crizelor și organizat conform legii.
- *Se constituie în interfață între autoritățile statului cu atribuții pe linia securității naționale și societatea civilă/opinia publică*.

CCOA creează premisa derulării unei politici active, coerente de informare și relații publice, pe linia educației de securitate a populației în materia antiteroristă.

În ultimul timp, se remarcă tendința statelor de a-și crea structuri integrate de informații, de obicei sub denumirea de centre de combatere a terorismului, care dezvoltă legături interinstituționale din ce în ce mai strânse cu structuri similare din alte state. În acest sens, argumentul este unul foarte clar: amenințările și riscurile transnaționale necesită schimburi de informații și cooperare transnaționale.¹⁴

¹² Legea 535/ 2004 privind prevenirea și combaterea terorismului - a se vedea art.18.

¹³ *Idem*, a se vedea art. 17.

¹⁴ Steve Tsang, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global*, Editura Univers Enciclopedic, 2008, p. 253.

BIBLIOGRAFIE

- Ochea Lionede, *Comunitatea de informații a României*, tradiție și modernitate, Editura PACO, București, 2005.
- Timofte Alexandru-Radu, *Lungul drum al serviciilor secrete către democrație*, Editura A.N.I., București, 2004.
- Tsang Steve, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2008.
- Publicația *Intelligence*, anul 5, serie nouă, numărul 14, decembrie 2008 - februarie 2009.
- http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/51_1991.php
- http://csat.presidency.ro/documente/Hotararile_CSAT
- Legea 535/ 2004* privind prevenirea și combaterea terorismului

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND ORDINEA PUBLICĂ

GENERAL POINTS REGARDING THE CONCEPT OF PUBLIC ORDER

Lt. Constantin PĂUN*

Unitatea Militară 0530, București

Ordinea publică românească este parte componentă a securității naționale și a ordinii publice europene, o stare de fapt a societății ce reflectă modul de respectare a normelor de conduită cuprinse în legislație, a regulilor, precum și a proprietății publice și private. Orice tulburare a ei afectează buna desfășurare a instituțiilor statului de drept, poate induce pericole privind interesele majore ale țării și cetățenilor.

The Romanian public order is definitely part of the national security system and of the European public order, being a state of affairs which mirrors the way a society follows the rules of the legislation as well as the way it shows respect towards private and public property. Any disorder that might occur, as far as the public order is concerned, affects the proper functioning of institutions of the lawful state, and it can endanger the major interests of the country and of its citizens.

Cuvinte cheie: ordine, publică, principii, factori, apărare, asigurare, menținere, restabilire.

Keywords: order, public, principle, factors, protection, insurance, maintenance, re-establishment.

Ordinea publică – definirea noțiunii privită din mai multe puncte de vedere

Românii spuneau: „Ordo est anima rerum” – „ordinea este sufletul tuturor lucrărilor”. La baza societății românești a stat acest dicton din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, cu nuanțele și trăsăturile specifice date de condițiile interne existente în cadrul fiecărei colectivități sau societăți în parte.

Definirea și lămurirea conceptului de ordine publică a reprezentat o preocupare constantă a specialiștilor și a cercetătorilor în domeniu.

* e-mail: costinpaunoav@yahoo.com

Profesorul Alexandru Negoită considera ordinea publică ca starea normală ce trebuie să domnească între indivizi în cadrul societății organizate în stat, sau mai simplu spus ordinea publică înseamnă în definitiv, inexistența dezordinii în societate.¹

În concepția lui Paul Negulescu ordinea publică este starea de fapt, materială și exterioară pe care legiuitorul o garantează și autoritatea administrativă o protejează, împiedicând orice tulburare ce i s-ar aduce.²

O definiție generală a noțiunii de ordine ne este oferită de Dicționarul explicativ al limbii române: „o stare de echilibru și, totodată, legătura creată între mai multe persoane, lucruri sau evenimente, stare și legătură produse în interesul atingerii unui anumit scop.”³

Ordinea publică reprezintă „ordinea politică, economică și socială dintr-un ansamblu de norme și măsuri deosebite de la o orientare la alta și se traduce în fapt prin funcționarea normală a aparatului de stat, menținerea liniștii cetățenilor și a avutului obștesc.”⁴

În sens strict, conform Constituției României, ordinea publică „reprezintă starea de legalitate, de echilibru și de pace, corespunzătoare unui nivel socialmente acceptabil de respectare a normelor legale și de comportament civic, care permite exercitarea drepturilor și libertăților constituționale, precum și funcționarea structurilor specifice statului de drept și se caracterizează prin credibilitatea instituțiilor, sănătatea și morala publică, starea de normalitate în organizarea și desfășurarea vieții politice, sociale și economice, în concordanță cu normele juridice, etice, morale, religioase și de altă natură, general acceptate de societate.”

În țara noastră, ordinea și siguranța publică se asigură de un număr important de forțe, care pentru un mai bun management, au fost împărțite în patru grupe⁵, și anume: forțe principale, constituite din Poliția și Jandarmeria Română, forțe de sprijin: structuri speciale de protecție și intervenție, poliție de frontieră, protecție civilă, pompieri și aviație aparținând Ministerului Administrației și Internelor, forțe complementare, constituite din structuri ale

¹ Punct de vedere prezentat de prof.univ.dr. Al. Negoită la simpozionul organizat de Ministerul de Interne în data de 06.09.1994 cu privire la dezbateră proiectului *Doctrinei naționale a ordinii publice*.

² Paul Negulescu, *Tratat de drept administrativ*, vol. I, Ediția a 4-a, Editura Marvan, 1934, p. 378.

³ *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Academiei, 1975, p. 632.

⁴ *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a II-a, revizuită și adăugită, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 681.

⁵ *H.G. nr. 196/2005*, privind aprobarea Strategiei Ministerului Administrației și Internelor de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale, *M.Of. nr. 243/23.03.2005, Anexă*.

Ministerului Apărării Naționale, Serviciului Român de Informații, Serviciului de Protecție și Pază, precum și din Ministerul Justiției, Garda Financiară, Poliția Comunitară și Locală, serviciile de pompieri civili, formațiunile de protecție civilă de la autoritățile administrației publice, Agenția Națională Sanitar-Veterinară, Garda Națională de Mediu, societăți specializate de protecție și pază, instituții și agenți economici și din alte categorii de forțe stabilite prin lege și forțe de excepție: structuri specializate ale Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe, Serviciului de Protecție și Pază și Ministerului Apărării Naționale.

Organizarea activităților de ordine și siguranță publică are ca obiective:

- *menținerea ordinii publice*, se realizează printr-un ansamblu de măsuri, activități și acțiuni organizate și desfășurate de către forțele de ordine și siguranță publică, pentru funcționarea normală a instituțiilor statului, protejarea și respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, a normelor de conduită civică, a regulilor de conviețuire socială, a celorlalte valori supreme, precum și a avutului public și privat;

- *asigurarea ordinii publice*, adică luarea tuturor măsurilor pentru respectarea legalității, prevenirea și descurajarea unor acțiuni care vizează tulburări sociale sau manifestări de violență pe timpul adunărilor și manifestațiilor publice, activităților culturale și sportive, precum și altor manifestări similare cu participare numeroasă și se asigură de forțele principale și de sprijin, potrivit competențelor;

- *restabilirea ordinii publice*, prin ansamblul măsurilor legale întreprinse pentru repunerea acesteia în situația inițială, atunci când a fost tulburată grav, cu mijloace pașnice ori prin folosirea exclusivă a forței⁶.

Principii care se aplică în activitatea de apărare a ordinii publice

Asigurarea ordinii publice presupune existența unui cadru legal adecvat îndeplinirii acesteia, trebuie să se desfășoare în mod organizat, conform unor reguli interne stabilite în regulamentele specifice fiecărei categorii de forțe. Pe lângă aceste reguli specifice, forțele de ordine publică se supun unor norme sau principii de bază în activitatea de apărare a ordinii publice.

Cu certitudine, *principiul legalității* este cel mai important în contextul de față, de vreme ce acțiunea forțelor de ordine și siguranță publică se desfășoară în spiritul și litera legii. Nici unul dintre organismele statului, și cu atât mai puțin forțele de ordine publică, nu pot acționa decât în baza prevederilor legii și numai în cazurile și limitele prevăzute de aceasta.

⁶ H.G. nr. 196/2005, privind aprobarea Strategiei Ministerului Administrației și Internelor de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale, M.Of. nr. 243/23.03.2005, Anexă.

Ordinea publică reprezintă totodată și un deziderat al majorității covârșitoare a populației care așteaptă de la organele abilitate asigurarea și protejarea vieții, a bunurilor materiale, aplicarea corectă a legilor în vigoare, dar și respectarea drepturilor și libertăților cetățeanului. Din acest punct de vedere, Organizația Națiunilor Unite, prin Rezoluția nr. 141169/17 decembrie 1979, a stabilit norme de conduită obligatorii pentru activitatea poliției. Astfel, în art. 2 se prevede că „polițiștii vor respecta și vor apăra demnitatea umană, vor încuraja drepturile omului față de toate persoanele.” Această obligație este preluată în plan intern în Constituția României, Codul penal și Codul de procedură penală, Codul familiei, Codul civil, precum și de legile care reglementează activitatea structurilor de ordine publică.

Nu de puține ori s-a dovedit faptul că intervențiile de urgență efectuate de forțele de ordine publică necesită o foarte bună cunoaștere a cadrului legal, o temeinică pregătire profesională și capacitate de decizie în situațiile în care timpul nu permite o documentare completă asupra cazului de rezolvat. Astfel, se evită greșelile de procedură, respectându-se în același timp legea și protejându-se drepturile și libertățile celor implicați în situația dată.

În strânsă legătură cu principiul legalității, menționăm *principiul inviolabilității persoanei* sau umanismul forțelor de ordine publică, așa cum mai este denumit în literatura de specialitate.

La baza acestui principiu stă respectarea integrității fizice și morale a oricărei persoane. Trebuie avută în vedere grija pentru victimele faptelor de încălcare a ordinii publice, în sensul unei intervenții rapide și prompte pentru apărarea drepturilor legitime ale acestora.

În același timp, cei care au încălcat legea și au atentat la liniștea și ordinea publică trebuie să fie tratați ca oameni, fără să fie supuși umilințelor sau violențelor fizice ori psihice de orice fel, dându-li-se dreptul la un proces echitabil, în fața unei instanțe imparțiale, conform legii.

De asemenea, legea impune forțelor de ordine și siguranță publică respectarea *principiului nediscriminării* pe motive religioase, rasiale, de sex, de naționalitate sau apartenență politică, de avere sau origine socială, față de toți cetățenii.

Astfel, respectarea legii și a principiilor fundamentale de realizare a ordinii și siguranței publice va duce la creșterea respectului cetățeanului față de organismele implicate în această activitate, chiar la o bună colaborare între cetățeni și forțele de ordine și la sporirea încrederii în capacitatea de intervenție rapidă și eficientă a acestora în cele mai diverse și neașteptate împrejurări.

Cele menționate mai sus ne conduc spre *principiul colaborării permanente cu comunitatea*, principiu definit prin sprijinirea activității forțelor de ordine prin participarea și implicarea cetățenilor în demersurile de restabilire a ordinii publice și de demascare a infractorilor.

Un alt principiu ce presupune interacțiunea dintre organele abilitate în domeniul ordinii publice și societate și care își poate dovedi eficiența în timp este *principiul prevenirii acțiunilor de tulburare a ordinii publice*.

Societatea dispune acum de nenumărate mijloace de informare în masă care pot fi folosite pentru a preveni faptele reprobabile și împotriva legii comise de anumiți cetățeni. Ne referim aici la mijloacele mass-media sau mediile educative (școli, licee, universități etc.) unde se pot desfășura activități de informare și educare în vederea prevenirii actelor ce contravin cu respectarea ordinii și liniștii publice.

Pe lângă aceste activități educativ-preventive, este important, așa cum am menționat anterior, comportamentul forțelor de ordine adecvat fiecărei situații, caracterizat prin profesionalism și intransigență.

Oricât de eficientă ar fi acțiunea de prevenire a actelor ce tulbură și destabilizează ordinea publică, forțele de ordine se vor confrunta în permanență cu cazuri dintre cele mai variate și în care este necesară intervenția în forță.

Conceptul de folosire a forței pentru restabilirea ordinii publice se regăsește în Hotărârea nr. 196 din 17 martie 2005 sub numele de principii suficienței, gradualității și proporționalității ce presupune „folosirea forței proporțional cu timpul și gradul de tulburare a ordinii publice, numai atât cât este strict necesar și pe o perioadă limitată, suficientă pentru atingerea scopului propus.”

Intervenția în forță se face, conform legii, atunci când toate celelalte mijloace legale pentru menținerea ordinii au fost epuizate. Însă, recurgerea la această metodă se face în cazuri excepționale, atunci când un pericol grav amenință instituțiile constituționale ale statului, în condițiile restrictive prevăzute de legea internă și internațională.

Din acest punct de vedere Codul de conduită al polițistului, adoptat de ONU la 17.12.1979, prevede că „polițiștii pot folosi forța numai când aceasta este strict necesară și în măsura în care este cerută pentru îndeplinirea datoriei.”

Forțele de ordine vor interveni pentru împiedicarea sau neutralizarea manifestărilor ce tulbură ordinea și liniștea publică care pun în pericol viața și integritatea corporală a persoanelor și organelor de ordine sau amenință cu devastarea ori distrugerea de clădiri și bunuri de interes public și privat.

Așadar, intervenția în forță se face atunci când toate celelalte mijloace legale au fost epuizate, se face proporțional cu gravitatea faptelor și în mod gradual.

Principiul evitării surprinderii. Intervenția în forță a organelor abilitate de lege, cu mijloacele tehnice din dotare se face numai după avertizarea și somarea participanților la tulburarea ordinii publice, asupra necesității respectării legii și ordinii publice. Acestea vor fi urmate, după caz, de acordarea timpului necesar pentru încetarea acțiunilor și părăsirea zonei de către cei implicați.

Riscuri și amenințări la adresa ordinii publice

Societatea omenească este un sistem ce cuprinde mai multe subsisteme și interconexiunile dintre acestea⁷. Starea normală de funcționare a acestora poate fi perturbată din diverse cauze, declanșându-se ceea ce numim apariția unei situații de criză⁸.

Factorii de risc ce pot genera declanșarea situațiilor de criză se schimbă în funcție de transformările sociale, economice și politice ce se produc de-a lungul timpului în interiorul unui stat, în relația cu alte state sau în situația schimbărilor geopolitice din spațiul țării respective.

În țara noastră, după 1989, s-a produs o schimbare în atitudinea cetățenilor față de instituțiile statului, față de drepturile și libertățile cetățeanului și față de proprietate. De asemenea, odată cu deschiderea țării noastre către oportunitățile, dar și influențele lumii occidentale, societatea românească s-a expus unor noi tipuri de infracțiuni (falsurile comerciale, criminalitatea informatică, drogurile, traficul de ființe umane etc.), corupției, crimei organizate precum și altor riscuri.

Astfel, enumerăm principalele riscuri și amenințări ce pot apărea în domeniul ordinii și siguranței publice:

- dintre factorii interni, ne vom opri doar la cei cu o contribuție mai mare la declanșarea situațiilor de criză: declinul economiei naționale și înrăutățirea condițiilor de viață ale majorității populației; șomajul; scăderea autorității unor instituții ale statului ca urmare a neîndeplinirii corespunzătoare a atribuțiilor legale; extinderea actelor de corupție la nivelul factorilor de decizie din administrație; lipsa de fermitate în aplicarea legii manifestată de instituțiile fundamentale ale statului; diminuarea încrederii populației în capacitatea de acțiune a forțelor de ordine și siguranță publică; producerea unor dezastre naturale, tehnologice, ecologice, accidente chimice, biologice sau naturale; diminuarea nivelului siguranței civice ca urmare a creșterii criminalității într-un ritm greu de stăpânit de organele de ordine; lipsa de fermitate în aplicarea legii manifestată de instituțiile fundamentale ale statului; existența unei legislații care stabilește sancțiuni ușoare, comparativ cu alte state democratice, pentru faptele infracționale cu un pericol social ridicat; tendința unor lideri extremiști și a unor grupări etnice sau religioase, de natură politică, socială, culturală etc., existente pe teritoriul României, de autonomizare sau creare de enclave zonale;

⁷ Gorjan I., *Considerații generale privind apărarea ordinii publice*, Editura Fundația Revista Jandarmeriei, București, 2002, p. 30.

⁸ Geantă Ș., Mihalcea I., *Asistența psihologică la dezastre*, Editura Răzvad, Târgoviște, 2001, p. 11.

- dintre factorii externi, pot fi amintiți: dezvoltarea, consolidarea și specializarea filierelor crimei organizate, internaționalizarea acestora și atragerea în componență a unor elemente și grupuri autohtone, includerea teritoriului țării noastre în circuitul transnațional al migrației clandestine, al traficului ilicit de droguri, ființe umane, armament, explozivi, substanțe toxice, radioactive și bancnote false; creșterea pericolului terorist; diversificarea formelor și procedeele utilizate pentru spălarea banilor în care sunt implicate grupări care acționează în spațiul european, ce au drept rezultat trecerea peste frontieră a valutei ori transferul prin bănci al sumelor rezultate din operațiunile ilicite desfășurate pe teritoriul României; proliferarea traficului ilegal cu arme ușoare și creșterea posibilității de scăpare de sub control a sistemelor de gestionare și comandă a armelor de nimicire în masă; amplificarea fenomenului migrației ilegale; ridicarea, de către unele state, la forurile internaționale, a problemei minorităților, încercându-se să se obțină privilegii pentru acestea și, în același timp, să se alimenteze artificial bănuitele tensiuni dintre cetățenii României.

Concluzii

Societatea noastră se află într-o permanentă evoluție și transformare, astfel încât se impune necesitatea asigurării unui climat de normalitate civică, de ordine și siguranță publică. În vederea atingerii acestui obiectiv se impune identificarea de către Ministerul Administrației și Internelor a modalităților de realizare și punerea lor în aplicare în cel mai eficient mod.

Actualul sistem de ordine publică nu trebuie tratat ca un sistem închis, ci ca un sistem capabil să se adapteze permanent evoluției societății, apt să-și modernizeze și să-și perfecționeze structurile și strategiile în domeniul ordinii publice.

În același timp, sistemul românesc de ordine publică trebuie aliniat și armonizat cu celelalte sisteme din statele Uniunii Europene. Realizarea acestor obiective presupune elaborarea și adaptarea legilor de funcționare a Ministerului Administrației și Internelor, delimitarea competențelor și atribuțiilor subsistemelor MAI, alături de alinierea la standardele UE.

Acest proces a necesitat numeroase schimbări și adaptări în funcție de evoluția generală a societății românești și de dinamica situației operative. Numai ținând cont de situația economică, socială și politică existentă în societatea românească, dar și de standardele Uniunii Europene, se poate ajunge la o corectă elaborare a strategiei în ceea ce privește starea de ordine și siguranță publică.

BIBLIOGRAFIE

- Geantă Ș., Mihalcea, I., *Asistența psihologică la dezastre*, Editura Răzvad, Târgoviște, 2001.
- Negulescu Paul, *Tratat de drept administrativ*, vol. I, Ediția a 4-a, Editura Marvan, 1934.
- Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Academiei, 1975.
- Mic dicționar enciclopedic*, Ediția a II-a, revizuită și adăugită, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- Constituția României*, Monitorul Oficial al României, nr. 767, București, 2003.
- H.G. nr. 196/2005*, privind aprobarea Strategiei Ministerului Administrației și Internelor de realizare a ordinii și siguranței publice, pentru creșterea siguranței cetățeanului și prevenirea criminalității stradale, Monitorul Oficial al României, nr. 243, București, 2005.

Operațiunile Militare Ale Uniunii Europene

MILITARY OPERATIONS OF THE EUROPEAN UNION

Drd. Mihaela BUȘE*

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

Operațiunile conduse de UE, utile pentru verificarea procedurilor existente, îndeosebi a procesului de analiză și de luare a deciziilor, au reprezentat un succes a implementării Acordului Berlin Plus și au demonstrat abilitatea UE de a se adapta la cerințele operaționale în teatru, precum și pentru a verifica modul de aplicare al tranziției cu alți actori.

EU-led operations, useful for checking the existing procedures, especially the process of analysis and decision making, have represented a successful implementation of the Berlin Plus Agreement and demonstrated EU's ability both to adapt to the operational requirements in the theater, and to check the implementation of the transition with others.

Cuvinte cheie: CONCORDIA, ARTEMIS, PROXIMA, lecții învățate, Acțiune Comună.

Keywords: CONCORDIA, ARTEMIS, PROXIMA, lesson-learned, Joint Action.

România va continua să participe la operațiunile de menținere a păcii, demonstrând astfel că este pe deplin angajată în construirea noii arhitecturi a securității regionale și europene. Angajamentele se vor materializa în participarea armatei României la inițiativele de cooperare militară pentru constituirea forțelor militare multinaționale, destinate în special executării misiunilor de menținere a păcii și umanitare, sub mandatul ONU sau al OSCE. În cazul participării la misiunile sub egida OSCE, România, în mod special, va sprijini cu tărie diplomația preventivă, prevenirea conflictelor și inițiativele statelor europene de reabilitare postconflict¹.

* e-mail: mihaela200730@yahoo.fr

¹ Dumitru Matei, Mircea Mudura, Milica Neacsu, *Operațiunile militare ale Uniunii Europene*, în GMR nr. 2/2005, p. 69.

Începând cu anul 2003, care se spune că a marcat operaționalizarea Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA), UE a urmărit o abordare graduală în implicarea sa în operații. Astfel, prima operație PESA a fost o misiune de poliție într-un mediu stabil (EUPM). A urmat o misiune de gestionare a crizelor cu recurs la mijloace NATO (tip Berlin Plus), desfășurată în imediata vecinătate (CONCORDIA – Macedonia) și într-un mediu mai puțin permisiv și, în cele din urmă, o cooperare autonomă de gestionare a crizelor într-un mediu ostil, dar de mică amploare (ARTEMIS – R.D. Congo).

Operațiile conduse de UE au fost, în primul rând, utile pentru verificarea procedurilor existente, îndeosebi a procesului de analiză și de luare a deciziilor – CONCORDIA a reprezentat un succes a implementării Acordului Berlin Plus, iar succesoarea sa, PROXIMA, a demonstrat abilitatea UE de a se adapta la cerințele operaționale în teatru (tranzitul de la o misiune militară la o misiune de poliție), precum și pentru a verifica modul de aplicare al tranziției cu alți actori. UE a preluat responsabilitățile altor organisme (ONU și NATO) în cazul EUPM și CONCORDIA, în timp ce ARTEMIS a fost inițiată de către UE pentru a acorda un sprijin indirect unei operații în derulare, sub conducere ONU, care a preluat ulterior responsabilități de la UE².

În cele din urmă, ne propunem să prezentăm, pe scurt, cele două operații militare ale UE – CONCORDIA și ARTEMIS, dar, mai ales așa-numitele „lesson-learned”. Acestea au reprezentat ingrediente valoroase pentru dezvoltarea PESA atât în domeniul capacităților (eliminarea deficiențelor constatate), cât și în ceea ce privește desfășurarea viitoarelor misiuni (planificare, finanțare etc.), având în vedere faptul ca operația trebuie să determine capacitățile, și nu invers.

Scopul final al acestui demers este acela de a evidenția trăsăturile specifice ale misiunilor UE, în vederea formulării unor aprecieri concrete privind participarea României la ALTEA și la viitoarele misiuni PESA.

Operația CONCORDIA (31.03 - 15.12.2003 – FYROM) a reprezentat primă operație militară desfășurată de UE (EUFOR). Declanșată la solicitarea președintelui Trajkovski, bazată pe rezoluția Consiliului de Securitate al ONU, aceasta a urmat misiunii Allied Harmony, condusă de către NATO. Misiunea CONCORDIEI, având ca scop sprijinirea implementării Acordului cadru de la Ohrid (august 2001), a fost de „a oferi o prezență militară vizibilă, îndeosebi în zonele cu potențial de instabilitate și tensiuni interetnice”, pentru a participa la instaurarea unor măsuri de stabilitate și încredere, sprijinind organismele internaționale implicate în procesul de monitorizare, și de a asigura legătura cu autoritățile macedonene, liderii locali și populația din zonă³.

² *Ibidem*, p. 70.

³ *Ibidem*, p. 71.

CONCORDIA a fost, totodată, și prima operație a UE desfășurată în baza Acordului „Berlin Plus”, prin care mijloacele și capacitățile NATO au fost puse la dispoziția UE. În acest fel, DSACEUR a fost numit comandantul forței, iar Comandamentul Suprem Aliat (SHAPE) a devenit și comandamentul UE pentru operația CONCORDIA. Pe durata operației, NATO și-a menținut în Macedonia câte un reprezentant civil și unul militar, pentru continuarea și coordonarea tranziției.

Comandamentul operației a fost stabilit la Skopje, în același timp fiind fixate încă trei comandamente regionale, la Skopje, Kumanovo și Tetovo, cărora li s-au subordonat 22 de echipe de legătură ușoare, 8 echipaje de legătură întărite, precum și elemente de sprijin (componenta aeriană, echipa de evacuare medicală și echipa de geniu – EOD). La operație au participat aproximativ 320 de militari și 80 de civili, din 26 de țări, Franța constituind cadrul pe baza căreia a fost construită forța (*framework nation*). Se impune sublinierea că, la această operație, SUA au menținut în teatru doar 30 de militari, ca personal de deservire, din personalul militar desfășurat în cadrul misiunilor conduse de NATO în această țară.

Această operație a UE poate fi catalogată ca aflându-se la nivelul cel mai scăzut din punct de vedere al intensității conflictului. Cu toate acestea, pe lângă preluarea mijloacelor puse la dispoziție de către NATO, a fost menținut același nivel al forțelor (care, în principal, a încadrat comandamentul forței și a desfășurat misiuni de informare și avertizare), avut în cadrul Allied Harmony. Prezența forței în teren a contribuit și la misiunile de colectare a armelor (deținute ilegal), ceea ce a constituit exact nevoia impusă de situația din teren: a demonstra o prezență internațională în Macedonia, angajată în promovarea unei atmosfere de securitate, gata să descurajeze orice încercare de recurgere la violență, bazată pe neînțelegeri interetnice.

Au existat comentarii potrivit cărora Uniunea Europeană a preluat de la NATO o situație mai stabilă decât cea din iunie 2001, când militarii din Essential Harvest au început operația de dezarmare a rebelilor albanezi. În ciuda unor situații în care s-au semnalat anumite încălcări ale acordurilor între părți și chiar unele violente, mandatul de scurtă durată al CONCORDIEI a reprezentat un succes deplin.

Principiul de bază în procesul de planificare și conducere al operației (*separable, but not separate forces*) și-a găsit expresia în normele stabilite prin *joint action*, ca modalitate articulată a unui parteneriat bine definit UE-NATO, caracterizat astfel: „întregul lanț de comandă va rămâne sub controlul politic și direcționarea strategică a UE pe durata operației, după consultarea dintre cele două organizații”. În acest cadru, Comandamentul Operației va raporta numai structurilor UE. NATO va fi informată asupra dezvoltărilor

situațiilor din teatru de către structurile cu responsabilități în domeniu (COPS – Political and Security Committee, respectiv președintele Comitetului Militar UE).

Privită prin prisma resurselor limitate de care dispune UE, misiunea a avut un caracter militar foarte scăzut, unii analiști apreciind, la acel moment, că UE nu este pregătită să îndeplinească misiuni în mod independent. Cu toate acestea, s-a dovedit, însă, că există o voință politică puternică pentru a acționa și din punct de vedere militar.

Prima misiune militară condusă de UE s-a dovedit a fi un test și, totodată, un model procedural necesar pentru relațiile existente în rândul membrilor, în raporturile cu parteneriatul strategic NATO – UE. PESA creează noi raporturi în relațiile cu NATO. Deși SUA s-au manifestat sceptic, la început, față de rolul Acordului Berlin Plus, în timp, acesta și-a dovedit atât importanța, cât și eficiența.

UE își creează în această etapă o paletă de elemente (politice, economice, juridice, administrative și militare), ce pare să fie mai cuprinzătoare decât cea aflată la dispoziția NATO, făcându-și astfel remarcată prezența în sfera apărării. Prin misiunile cu care Uniunea a debutat, se demonstrează că NATO nu mai reprezintă singura organizație în care se discută viitorul Europei, în probleme de securitate și apărare. De aceea, este explicabilă rivalitatea dintre cele două organizații, ce a apărut, în repetate rânduri, pe parcursul desfășurării CONCORDIEI.

ARTEMIS (12. 05 – 15.09 2003 – Congo). Ituri, o regiune din nord-estul Republicii Democratice Congo (DRC), a atras atenția comunității internaționale prin atrocitățile comise de către părțile implicate în conflict (atât cele interne, cât și cele externe). Crime în masă, mutilări, canibalism și distrugerea proprietăților și a infrastructurii au condus la o catastrofă umanitară fără precedent. Urmare a acordului de încetare a focului de la Lusaka (care a determinat retragerea trupelor ugandeze din zonă) și a acordurilor bilaterale ulterioare privind retragerea forțelor (dintre Uganda și guvernul DRC), situația din regiune s-a deteriorat accentuat. Orașul Bunia (aflat sub controlul MONUC – United Nations Mission for Congo) era disputat de comunitățile Hema și Lendu, ambele fiind implicate în atrocitățile ce au avut loc. În aceste condiții, comunitatea internațională a intervenit ca determinant pentru stoparea genocidului, trimițând o forță expediționară a UE, condus de Franța⁴. S-a apreciat la acel moment că intervenția militară a UE a venit la timp pentru stoparea genocidului din zona marilor lacuri din Africa.

În baza solicitărilor Secretarului general al ONU, Franța a fost de acord să conducă o intervenție militară în zonă pentru oprirea masacrelor din Bunia, însă numai în anumite condiții: mandatul să fie acoperit de prevederile

⁴ *Ibidem*, p. 72.

Capitolului VII al Cartei ONU (autorizarea utilizării forței); țările care sunt implicate în acest conflict (DRC, Rwanda, Uganda) să sprijine în mod oficial forța de intervenție; operația să se desfășoare pe o durată limitată (3 luni) și să aibă obiectiv limitat (restaurarea securității în Bunia).

Consiliul a adoptat Acțiunea Comună (Joint Action) pentru declanșarea operației ARTEMIS la 5 iunie 2003, iar desfășurarea forțelor în Bunia a fost aprobată la 12 iunie 2003. Comandamentul operațional (OHQ) a fost stabilit la Paris, iar Comandamentul forței (FHQ) a fost dispus la Entebbe (Uganda), cu anumite elemente înaintate, dispuse în Bunia. S-au realizat contribuții militare din partea a nouă țări (Franța, Germania, Belgia, Grecia, Suedia, Marea Britanie, Africa de Sud, Brazilia și Canada). Un număr de șapte țări au contribuit cu personal, în cadrul comandamentului operațional (Austria, Spania, Olanda, Irlanda, Italia, Portugalia și Ungaria).

Prin ARTEMIS, UE a transmis un mesaj, potrivit căruia Africa reprezintă o zonă posibilă pentru desfășurarea forțelor sale. UE își asumă responsabilități pe continent, dovedind că dispune de opțiuni credibile în gestionarea situațiilor de criză, demonstrând viteza de reacție a unei forțe europene (răspunsul prompt acordat solicitării ONU).

EUPM. La 1 ianuarie 2003 a debutat misiunea PESA de gestionare a crizelor – EUPM (European Union Police Mission) în BiH. Preluând mandatul de la forța ONU – IPTF (*International Police Task Force*), ce-și începuse misiunea în decembrie 1995, operația a avut ca rol instaurarea legii prin mijloace specifice și stabilizarea regiunii. La această misiune au participat 531 de polițiști (80% provenind din țările membre ale UE)⁵, ce au desfășurat acțiuni de monitorizare, instruire și activități de inspecție.

ALTHEA (02.12 2004 – Bosnia-Hertegovina) este prima operație militară de anvergură (7.000 de militari din 22 de state membre și 11 state terțe), fiind o continuare a misiunii NATO-SFOR. Deși ALTHEA (ce are în principal un rol stabilizator) este condusă de către Uniunea Europeană, NATO menține la Sarajevo un comandament (aproximativ 150 de militari) cu rol de sprijin operațional (monitorizarea aplicării Acordului cadru general de pace), acordând în același timp expertiza pentru reforma structurilor de apărare centrale ale BiH.

Obiectivele operației ALTHEA constau în realizarea unui „stat multietnic stabil, viabil și sigur, implicat în relații de cooperare cu vecinii săi și înscris ireversibil pe calea integrării în UE”, ce va contribui la menținerea unui mediu sigur și stabil pentru realizarea reformelor politice și economice, conducând, în final, la realizarea capacității de autosusținere a stabilității țării. Pe măsură ce situația de securitate din BiH se va îmbunătăți, UE

⁵ *Ibidem*, p. 73.

intenționează să reducă progresiv caracterul militar al operației, concomitent cu creșterea implicării componentelor civile de management a crizelor. În momentul în care vor fi realizare progrese în domeniul securității și apărării, operația își va încheia mandatul, urmând ca toate responsabilitățile EUFOR să fie transferate la autoritățile bosniace.

ALTHEA se aseamănă în multe privințe cu operația CONCORDIA. Este o misiune de gestionare a crizelor cu recurs la mijloace NATO (de tip Berlin Plus), desfășurată în spațiul ex-iugoslav, prin preluarea responsabilităților de la o misiune condusă inițial de către NATO (SFOR). Nivelul inițial al forțelor are aceeași valoare pe care o are misiunea condusă de către NATO, iar lanțul de comandă este identic cu cel pentru CONCORDIA. Cu toate acestea, ALTHEA se evidențiază prin complexitatea sa, fiind pentru prima etapă o misiune cu prezență preponderent militară, care înglobează însă și o componentă civilă, de poliție (IPU). Date fiind premisele utilizate în procesul de planificare (potrivit cărora, în timp, când situația din zonă va deveni stabilă și vor exista condiții favorabile transferului de responsabilitate către instituțiile democratice locale), importanța acestei misiuni se va concentra asupra consolidării statului de drept. Ca urmare, dimensiunea forței va fi ajustată, componenta civilă urmând să crească din punct de vedere numeric, în detrimentul celei militare (ocazie cu care se va schimba și caracterul militar al misiunii)⁶.

Contribuția românească la ALTHEA conține aceleași capacități care au participat în cadrul SFOR (152 de militari), respectiv 9 ofițeri de stat major în comandamentul forței, o celulă națională de informații, un pluton poliție militară (22 de militari), un detașament de geniu (45 de militari), un pluton transport (29 de militari) la care, din ianuarie 2005, s-au adăugat un detașament de elicoptere (4 echipaje PUMA SOCAT) și o echipa HUMINT. Totodată contribuția românească numără și un batalion de infanterie (400 de militari) în cadrul rezervei strategice NATO, care este pusă la dispoziția EUFOR. În cadrul procesului de planificare și conducere a operației, periodic, are loc revizuirea structurii forței, ocazie cu care este analizată oportunitatea menținerii unor capacități în teatrul de operații sau, la nevoie, contribuții cu capacități suplimentare. Astfel, România analizează suplimentarea ofertei sale cu subunități specializate în domeniul informațiilor și EOD, concomitent cu retragerea detașamentului de geniu.

Putem aprecia că, pentru România, ALTHEA este prima misiune desfășurată sub conducerea UE, la care contribuția în cadrul componentei militare este semnificativă. Importanța participării țării noastre la această misiune rezidă și în faptul că militarii români vor fi angrenați în procesul de

⁶ *Ibidem*, p. 76.

planificare, conducere și execuție a operației, potrivit normelor și standardelor elaborate de către EUMS⁷. Această experiență va fi ulterior folosită, cu efecte benefice, în cadrul participării la viitoarele misiuni ale Uniunii și, nu în ultimul rând, în scopul alăturării României la cuprinzătorul proces de dezvoltare a PESA atât în dimensiunea sa conceptuală, cât și în domeniul capacităților.

Astfel, se pot distinge deja două obiective fundamentale privind planificarea forțelor: creșterea numărului forțelor expediționare și creșterea „utilizabilității” celorlalte forțe pentru participarea la misiuni de intensitate scăzută. Acest lucru este, de altfel, și o evoluție logică a tezei potrivit căreia, în viitor, UE va opta ori pentru misiuni autonome de scurtă durată, ori va fi nevoită să recurgă la mijloace NATO pentru cele de lungă durată, caz în care importanța acordată conceptului de „usability” joacă un rol de liant operațional între cele două organizații.

De asemenea, se poate observa tendința de compensare a lipsei de interoperabilitate prin complementaritate în scopul atingerii eficienței militare, punându-se din ce în ce mai mult accent pe complementaritatea forțelor participante la operații multinaționale. Prin urmare, este recomandată crearea pachetelor de forțe pentru misiuni specifice (*force packaging*) în scopul de a mări eficiența coalițiilor. Elementele forței de reacție rapidă europene (*battlegroups*) ar putea deveni elemente de bază în constituirea acelor pachete de forțe, ținând cont de faptul că sunt încurajate contribuțiile „statelor mici” numai sub forma de „niche capabilities”, în timp ce contribuțiile statelor mari se doresc a fi oferite sub forma unor „pachete de forțe” apte să desfășoare în mod independent operații.

Este important de subliniat faptul că, așa cum observa directorul general al EUMS, generalul Jean-Paul Perruche, participarea la operații a compensat într-o primă etapă lipsa unor documente de referință, precum o Carta Albă a Apărării sau o doctrină strategică în cadrul UE. Așadar, participarea activă a României la operațiile PESA reprezintă și beneficiul suplimentar de însușire a acestei culturi strategice, aflată în stadiu embrionar⁸.

În orice caz, va fi necesară elaborarea unui concept strategic de planificare a apărării al UE, în scopul armonizării și coordonării ciclurilor de planificare ale statelor membre. Pentru aceasta trebuie definite misiunile PESA corespunzătoare nivelului de ambiție stabilit de Strategia de Securitate Europeană și cuprinse în Tratatul Constituțional (misiuni Petersberg extinse plus apărarea teritoriului național al statelor membre – clauza de solidaritate și cea de apărare reciprocă), împreună cu o listă detaliată de tipuri de operații militare corespunzătoare acestor misiuni (de la diplomația apărării până la misiuni de prevenire a atacurilor teroriste, eventual cu ADM, oriunde în lume).

⁷ *Ibidem*, p. 77.

⁸ *Ibidem*, p. 96.

BIBLIOGRAFIE

- Duțu Petre, *Mediul de securitate în contextul globalizării și integrării regionale*, București, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2007.
- Fontaine Pascal, *Construcția europeană de la 1945 până în zilele noastre*, Institutul European, Iași, 1998.
- Ferréol Gilles (coord.), *Dicționarul Uniunii Europene*, Iași, Editura Polirom, 2001.
- Matei Dumitru, Mircea Mudura, Milica Neacșu, *Operațiile militare ale Uniunii Europene*, în GMR nr. 2/2005.
- Taylor Trevor, *European security and the ormer Soviet Union. Dangers, opportunities and gambles*, The Royal Institute of International Affairs, Londra, 1994.
- Taylor Trevor, *Reshaping European defence*, The Royal Institute of International Affairs, Londra, 1994.
- The EU and the USA. The Transatlantic Agenda*, http://europa.eu.int/external_relations/comm/.
- The EU Military Structures*, http://europa.eu.int/external_relations/comm/.
- Transatlantic Declaration EC-US Relations*, 1990, http://europa.eu.int/external_relations/comm/.
- Tratatul de la Amsterdam*, Editura Lucretius, București, 1999.
- Tratatul Uniunii Europene*, Editura Lucretius, București, 1997.
- Union Europeenne, *Trioté de Nice. Texte agréé par la conférence intergouvernementale sur la réforme institutionnelle*, SN 533/1/00 REV 1, Bruxelles, le 22 décembre 2000.

INSTITUȚII ȘI ORGANIZAȚII NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE IMPLICATE ÎN MONITORIZAREA SECURITĂȚII ALIMENTARE

NATIONAL AND INTERNATIONAL INSTITUTIONS AND ORGANIZATIONS INVOLVED IN MONITORING FOOD SECURITY

Drd. Radu Andrei DRUICĂ*
Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale

Problema securității alimentare, a aprovizionării populației cu produse agroalimentare de bază și de calitate corespunzătoare, constituie o preocupare majoră cu care se confruntă, într-o măsură mai mare sau mai mică toate țările lumii, dar în primul rând cele subdezvoltate sau în curs de dezvoltare. Controlul calității alimentelor, capacitatea de a identifica un aliment contaminat, de a găsi agentul responsabil pentru a putea informa despre stocurile de mâncare periculoase, toate acestea sunt esențiale în garantarea securității alimentare.

Terorismul împotriva consumatorului a căpătat amplitudini alarmante în ultimii ani prin otrăvirea alimentelor, împrăștierea de agenți biologici nocivi, introducerea intenționată pe piața comună a alimentelor contaminate.

The problem of food safety and supplying the population with good quality, basic food, is a major preoccupation for most of world countries, and especially those underdeveloped and developing. Controlling the quality of foods, having the capacity to identify contaminated foodstuff, finding the responsible agent, having the ability to inform about the dangerous foodstuff, all these are essential for ensuring food safety. Food safety cannot be reached unless there is an improvement in quality and services offered throughout the food chain.

Terrorism against the consumer has gained new worrying peaks during the last years, due to food poisoning, spreading dangerous biologic agents, and introducing contaminated food on markets.

Cuvinte cheie: siguranță alimentară, calitatea alimentelor, consumator, monitorizarea securității alimentare.

Keywords: food safety, food quality, consumer, food security monitoring.

* e-mail: radudruica@yahoo.com

Viitorul omenirii este indisolubil legat de asigurarea securității alimentare pentru toți indivizii. În plus, chiar liniștea socială a unei națiuni și colaborarea între statele lumii depind de asigurarea securității alimentare.

Conceptul de securitate alimentară a fost formulat după cel de-al Doilea Război Mondial în cadrul dezbaterilor Organizației Națiunilor Unite pentru Agricultură și Alimentație (FAO). Această organizație definește, pe scurt, securitatea alimentară ca fiind accesul nemijlocit al tuturor oamenilor la hrana de care au nevoie.

Termenul de securitate alimentară nu poate fi tratat separat de cel de siguranță alimentară. Odată cu asigurarea cantității necesare de alimente pentru consum este nevoie de a asigura și calitatea acestora pe tot parcursul lanțului alimentar: producția primară, procesarea alimentelor, depozitarea, transportul, vânzarea cu amănuntul, precum și importul și exportul acestora.

Siguranța alimentară exprimă calitățile esențiale ale unui aliment: un aliment este sigur atunci când prin consum nu alterează și nu periclitează starea de sănătate a organismului. Siguranța alimentară (food safety) reprezintă respectarea normelor igienico-sanitare în procesul de producție – distribuție, pentru garantarea sănătății populației prin consumul de alimente sigure din punct de vedere sanitar sub raportul salubrității și al valorii nutritive cu respectarea mediului înconjurător.

Siguranța alimentară nu poate fi atinsă decât prin creșterea calității și serviciilor alimentare (food quality & food services) monitorizate pe tot lanțul alimentar (food chain), un instrument indispensabil constituindu-l realizarea *trasabilității*.

Fiecare organizație trebuie să demonstreze abilitatea de a controla riscurile cu privire la siguranța alimentelor, în scopul furnizării de produse finale sigure, care să îndeplinească cerințele de siguranță a alimentelor agreeate de către consumatori și autoritățile de reglementare din domeniu. Calitatea materiilor prime, neprocesate, este crucială în siguranța și calitatea produsului finit. De aceea, este nevoie de o abordare sistematică pe tot traseul alimentelor, pentru a evita contaminarea lor și pentru a identifica unele riscuri posibile. Industria procesării alimentelor are ca datorie să fie la înălțimea așteptării consumatorului, anume ca produsele pe care le cumpără să fie sigure și conforme cu toate cerințele impuse de lege. Această industrie se bazează pe sisteme moderne de management al calității pentru a asigura calitatea și siguranța produselor pe care le scot pe piață. Cele trei sisteme principale care se folosesc sunt:

- *Bune Practici de Producție – Good Manufacturing Practises (GMP)*. Acestea impun condițiile și procedeele de prelucrare – bazate pe o îndelungată experiență – care s-au dovedit a asigura la o calitate constantă și siguranța alimentelor.

- *Analiza riscului și Punctele Critice de Control - Hazard Analysis and Critical Control Points (HACCP)*. În timp ce programele tradiționale de supraveghere a siguranței alimentelor se concentrau pentru a identifica problemele în produsul finit, HACCP, o tehnică recentă, proactivă, se concentrează asupra identificării riscurilor potențiale și asupra controlării lor în timpul procesului de producere.

- *Standarde de Asigurare a Calității – Quality Assurance Standards*. Aderarea la standardele stabilite de Organizațiile Internaționale de Standardizare – Internațional Standards Organization (ISO 9000) și de Standardele Europene (EN 29000) asigură că prelucrarea alimentelor, serviciile de catering și alte industrii legate de alimente sunt conforme cu procedurile prescrise.

Producerea, ambalarea, transportul, depozitarea și comercializarea produselor alimentare reprezintă procese cu un grad de risc pentru sănătatea fiecărui consumator. Tendința tot mai pronunțată a pieței specializate în industria alimentară de a menține un control tot mai strict asupra producătorilor, în scopul de a oferi consumatorilor produse de o înaltă calitate, dar și sigure din punct de vedere microbiologic și bacteriologic, a condus la nașterea unui sistem numit *HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point)*. În Uniunea Europeană HACCP este obligatorie, conform Directivei 93/43/CEE, ceea ce constituie de fapt o garantare a securității alimentare de-a lungul întregului flux tehnologic. HACCP este o metodă de asigurare a securității produselor alimentare de la materia primă și până când produsul ajunge pe masa consumatorului final. Scopul acestei metode, acceptată de organizațiile internaționale drept cea mai eficientă metodă de control al maladiilor provenite de la produsele alimentare, este prevenirea din timp a problemelor ce pot apărea de-a lungul traseului parcurs de către produsele agroalimentare de la exploatarea agricolă și până la ajungerea la consumatori. *Principiile* de bază ale HACCP sunt: analiza riscurilor alimentare potențiale ale unei operațiuni din cadrul activității unei unități din sectorul alimentar; identificarea punctelor din cadrul acestor operațiuni unde pot apărea riscuri alimentare; stabilirea punctelor identificate ca fiind critice pentru securitatea alimentelor, denumite puncte critice; identificarea și implementarea procedurilor de control efective și de monitorizare în aceste puncte; revizia periodică și ori de câte ori apare o în sectorul alimentar a analizei riscurilor alimentare, a punctelor critice și a procedurilor de monitorizare¹. HACCP urmărește asigurarea securității produsului prin analiza și controlul riscurilor biologice, chimice și fizice de la producerea,

¹ H.G. 1198/2002 publicată în MO 866/2.12.2002 privind aprobarea normelor de igienă a produselor alimentare.

procurarea și manipularea materiei prime, până la producerea, distribuirea și consumul produsului finit.

În afara sistemului HACCP, o serie de standarde cu caracter internațional sunt, de asemenea, larg utilizate de către agenții economici din domeniul agroalimentar de la nivelul pieței comunitare, implementarea lor fiind facultativă, de exemplu: *Sistemul de management al siguranței alimentare* – ISO 22000 este un standard internațional, elaborat pentru a asigura securitatea lanțurilor alimentare pe plan mondial; cuprinde principiile HACCP și integrează cerințele standardelor cheie elaborate de diverse asociații de distribuitori, la nivel mondial. El permite fiecărei organizații implicate direct sau indirect în lanțul alimentar identificarea tuturor riscurilor precum și controlarea și înlăturarea lor într-un mod eficient².

Calitatea și siguranța alimentelor se bazează pe eforturile tuturor celor implicați în lanțul complex care include producția agricolă, procesarea, transportul și consumul. Comisia Europeană a dezvoltat o serie de programe menite să ofere ajutor direct sau indirect, în bani sau natură, țărilor aflate în stare de criză sau part-criză. Un astfel de program îl reprezintă *LRRD (legături între ajutor reabilitare și dezvoltare)*. Acesta este un program de reabilitare care preia treptat ajutorul / eventualul ajutor pentru a stabili situația economică și socială și pentru a facilita tranziția către o lungă perioadă de dezvoltare strategică. Elementul fundamental al LRRD îl reprezintă prevenirea crizelor. LRRD oferă soluții care permit: pe termen scurt: prevenirea deteriorării situației persoanelor aflate în criză; pe termen mediu: susținerea celor mai vulnerabile persoane pentru a fi capabile să-și asigure propria securitate alimentară în urma unei crize și să-și instaureze un sistem de micșorare a riscurilor; pe termen lung: susținerea societăților civile și guvernamentale pentru instaurarea de cadre legale și instituționale corespunzătoare pentru prevenirea crizelor, indiferent dacă sunt naturale, economice sau umane.

Monitorizarea securității alimentare presupune și racordarea la cerințele internaționale a sistemului de control la punctele de frontieră și procedurile vamale la punctele de frontieră. Aceasta implică consolidarea autorităților pentru testarea și inspecția în piețe a tuturor produselor alimentare, ca și în punctele de comercializare a produselor alimentare și a băuturilor.

Sistemul Mondial de Informare și Alertă Rapidă (SMIAR) vine în ajutorul FAO, deoarece colectează, analizează și difuzează cele mai recente date cu privire la factorii ce pot afecta cererea și oferta, necesarul și posibilitățile de supraviețuire. *Sistemul TRAPEX*, înființat în 1998 la

² <http://www.iso.org/iso/home.html>

Budapesta, este un sistem rapid de informare privind produsele periculoase pentru țările din Europa Centrală și de Est. Totodată Comisia Europeană dezvoltă programe de securitate alimentară care permit oamenilor să se alimenteze și să ia parte la propria lor dezvoltare. Pentru a instaura această politică CE a dezvoltat *RESAL (Rețeaua Europeană de Securitate Alimentară)*, prin care a reușit să convingă întreaga planetă să o ajute să prevină și să conducă situațiile de criză și postcriză alimentară precum și cele de securitate alimentară. Această rețea independentă funcționează foarte bine și creează mari schimburi de informații internaționale la distanță prin intermediul unui site specializat. Sistemul Rapid de Alertă pentru Alimente și Furaje (RASFF), funcționează în cadrul Comisiei Europene din 1979 și România a făcut un pas uriaș înainte prin publicarea Legii Generale a Alimentelor (armonizarea Regulamentului CE NR. 178/2002)

RASFF, Sistemul Rapid de Alerte pentru Alimente și Furaje, este în primul rând un instrument prin care se realizează un schimb de informații între Autoritățile Competente Centrale pentru alimente și furaje din cadrul Statelor Membre în cazurile în care s-a identificat un risc pentru sănătatea publică și au fost luate măsuri adecvate cum ar fi reținerea, retragerea, confiscarea sau respingerea produselor în cauză.

Acest schimb rapid de informații permite statelor membre să identifice imediat dacă sunt afectate de o problemă, să ia măsurile adecvate, în acest fel asigurând acțiuni coerente și simultane precum și siguranța consumatorilor. *RASFF* este de aceea un rezultat concret și vizibil al integrării europene.

Pe plan internațional cele mai importante organisme ce desfășoară o activitate intensă în domeniul monitorizării calității și siguranței alimentelor, precum și standardizării produselor alimentare, sunt:

- Autoritatea Europeană pentru Siguranța Alimentelor (EFSA);
- Oficiul Alimentar și Veterinar al Comisiei (FVO);
- Organizația Internațională de Standardizare (I.S.O.);
- Comisia Codex Alimentarius;
- Organizația Mondială pentru Sănătate Animală (OIE);
- Organizația Mondială a Sănătății (WHO);
- Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) și DG SANCO.

De asemenea, un rol important în apărarea intereselor cetățenilor europeni îl au și organele legislative și executive ale instituțiilor europene, ca de exemplu: Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene, Consiliul European și Comisia Europeană.

Autoritatea Europeană pentru Siguranța Alimentelor (European Food Safety Authority – EFSA) – reprezintă baza evaluării riscurilor privind

siguranța alimentelor și alimentației în UE. Fondată de Comunitatea Europeană în anul 2002, ca agenție independentă, EFSA acționează în sensul furnizării de informații competente asupra riscurilor asociate cu lanțul alimentar. EFSA vizează două aspecte principale: evaluarea și comunicarea riscurilor. Comitetul științific al EFSA și grupurile sale de experți furnizează evaluări ale riscurilor asupra tuturor problemelor legate de siguranța alimentelor și alimentației, inclusiv sănătatea și bunăstarea animalelor și protecția plantelor. EFSA furnizează Comisiei Europene, Parlamentului European și Statelor Membre o bază științifică solidă pe care să-și întemeieze legislația și politicile legate de siguranța alimentelor și alimentației. De asemenea, autoritatea este consultată în ceea ce privește legislația Comunității asupra problemelor de nutriție. EFSA are în vedere 8 direcții de acțiune: aditivii alimentari; aditivi și produse folosite în alimentația animalelor; sănătatea plantelor; organisme modificate genetic; produsele dietetice; riscurile biologice; contaminanții în lanțul alimentar; sănătatea și bunăstarea animalelor³.

Principiile înființării EFSA au fost stabilite în White Paper on Food Safety (Cartea Albă privind Siguranța Alimentară), COM (1999). În această nouă propunere de politici, Comisia Europeană a anunțat o abordare cuprinzătoare și integrată a siguranței alimentare, cu referire la întregul lanț alimentar și a propus crearea unei surse independente de avize privind chestiunile de siguranță alimentară pentru a „...contribui la un grad înalt de protecție a sănătății consumatorilor în domeniul siguranței alimentare, prin care să se restabilească și să se păstreze încrederea consumatorilor”⁴. Rezultatul a fost înființarea EFSA.

Oficiul Alimentar și Veterinar al Comisiei (Food and Veterinary Office – FVO)

Comisia impune aplicarea legislației europene privind alimentele și furajele verificând încorporarea adecvată a acesteia în legislația națională și punerea sa în aplicare în toate țările Uniunii, prin inspecții pe teren desfășurate în interiorul și în afara UE. Și în acest domeniu sunt utilizate serviciile unei agenții specializate, și anume Oficiul Alimentar și Veterinar al Comisiei (FVO), cu sediul la Grange (Irlanda). Acest oficiu poate inspecta orice unitate de producție a alimentelor, însă principala sa sarcină este de a se asigura că guvernele țărilor din interiorul și din afara Uniunii au la dispoziție infrastructura necesară pentru a verifica dacă producătorii de alimente respectă standardele ridicate de siguranță alimentară ale UE.

³ <http://www.efsa.europa.eu/en/aboutefsa.htm>

⁴ *Carta Albă privind Siguranța Alimentelor.*

Organizația Internațională de Standardizare (International Organization for Standardization – I.S.O.) este organizația internațională care coordonează activitatea în standardizare. I.S.O. este o rețea de institute naționale de standardizare din 157 de țări, cu câte un singur reprezentant pe țară, cu Secretariat central la Geneva, care coordonează întreg sistemul⁵. I.S.O. este o organizație nonguvernamentală. Din acest motiv, I.S.O. este capabilă să acționeze ca organizație de legătură prin care se poate ajunge la un consens asupra soluțiilor care să reunească atât cerințele activităților comerciale, cât și nevoile societății. Când marea majoritate a produselor și serviciilor dintr-o anumită activitate comercială sau sector de industrie se află în acord cu Standardele Internaționale, atunci se poate spune că există o situație de standardizare cuprinzătoare a industriei. Aceasta este atinsă prin înțelegeri de comun acord între delegațiile naționale reprezentând toți pilonii economici implicați – furnizori, utilizatori, reglementatorii guvernului și alte grupuri interesate, ca și consumatori. În acest fel, Standardele Internaționale furnizează un model de lucru de referință sau un limbaj tehnologic comun, între furnizori și clienții lor, care facilitează tranzacțiile și transferul de tehnologie.

Comisia Codex Alimentarius

Codex Alimentarius este o colecție de norme alimentare internațional adoptate și prezentate într-o manieră unificată. Aceste norme alimentare au ca scop să protejeze sănătatea consumatorilor și să asigure practici oneste în comerțul alimentar. Publicațiile Codex Alimentarius sunt destinate să conducă și să promoveze elaborarea și aprobarea definițiilor și a cerințelor pentru produsele alimentare, să ajute în armonizarea lor și, prin efectuarea acestora, să faciliteze comerțul internațional.

Comisia Codex Alimentarius s-a născut din necesitate. A XI-a Sesiune a Conferinței FAO în 1961 și a XVI-a Adunare Mondială a Sănătății în 1963, au elaborat rezoluții pentru stabilirea Comisiei Codex Alimentarius. În prezent Codex numără aproximativ 190 de țări membre. Codex Alimentarius include norme pentru toate grupurile de produse alimentare, fie prelucrate, semiprelucrate sau materii prime, pentru distribuirea către consumator. Codex Alimentarius include prevederi referitoare la igiena alimentelor, aditivii alimentari, reziduurile de pesticide, contaminanți, marcare și prezentare, metode de analiză și recoltare a probelor. El, de asemenea, include prevederi cu caracter consultativ sub forma de coduri de practică, îndrumări sau alte măsuri recomandabile⁶. Armonizarea standardelor alimentare este în general văzută ca o condiție esențială pentru protecția sănătății consumatorului, cât și

⁵ <http://www.iso.org/iso/home.html>

⁶ http://www.codexalimentarius.net/web/index_en.jsp

pentru facilitarea comerțului internațional. În practică este dificil pentru multe țări să accepte standardele Codex ad-literam.

Armonizarea poate fi obținută doar atunci când toate țările adoptă aceleași standarde. Un număr crescând de țări își aliniază standardele alimentare sau părți din acestea (în special cele privind siguranța) cu cele din Codex Alimentarius. Pentru a adopta standardele Codex, țările trebuie să aibă o legislație adevărată în domeniul alimentar, cât și o infrastructură tehnică și administrativă cu capacitatea de a o aplica și de a-i asigura respectarea.

Organizația Mondială pentru Sănătate Animală (OIE) a fost creat în 1924 de 28 de țări. Țările fondatoare au dorit să implementeze un tratat internațional care să le permită să colaboreze pentru stoparea epizootiilor care le decimau efectivele de animale. În special ei căutau să obțină informații din țările infectate pentru a le pune la dispoziția celorlalți membri în cazul apariției unor evenimente sanitare importante, având astfel posibilitatea de a lua măsuri de protecție. Doreau de asemenea să ofere informații despre cele mai eficiente metode de control al celor mai periculoase boli ale animalelor.

În 1994, tratatul care a dus la crearea Organizației Internaționale a Comerțului a inclus măsuri specifice pentru managementul problemelor sanitare și fito-sanitare (Tratatele SPS), care se refereau la riscurile pe care le implică comerțul cu animale și produse animale. În mai 2003, acest Oficiu a devenit Organizația Mondială Pentru Sănătate Animală, dar și-a păstrat inițialele istorice OIE. OIE este o organizație interguvernamentală responsabilă de îmbunătățirea stării de sănătate a animalelor din lumea întreagă.

Este recunoscută drept o organizație de referință, de către Organizația Internațională a Comerțului (WTO), care cuprinde un total de 175 țări membre. Rolul acestei organizații este de a asigura sănătatea și bunăstarea animalelor din întreaga lume, indiferent de practicile culturale sau de situația economică existentă în țările membre⁷.

Organizația Mondială a Sănătății (World Health Organization WHO) cu sediul central la Geneva a fost înființată la 7 aprilie 1948, ca o agenție specializată a ONU, având în prezent un număr de 193 de state membre. Este o organizație internațională care are rolul de a menține și coordona situația sănătății populațiilor pe glob, contribuie la cooperarea tehnică a țărilor în problemele sănătății, realizează programe de dirijare și de combatere a maladiilor, precum și de îmbunătățirea calității vieții a populației. Rolul organizației, stabilit în constituția ei, este menținerea în cea mai bună stare a sănătății populațiilor pe glob. Strategia de combatere a bolilor a fost formulată în „Declarația de la Alma-Ata” (1978) din Kazahstan.

⁷ <http://www.oie.int/>

Concepția despre sănătate și despre menținerea ei prin strategia combaterii bolilor este formulată în „Charta de la Ottawa” (1986). Scopul Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) este atingerea nivelului de sănătate cel mai înalt de către toți oamenii. Activitatea acestei organizații în domeniul sănătății este concentrat asupra creșterii rapide a eficienței tratamentelor și îngrijirii, în paralel accelerând prevenirea și consolidarea sistemelor de sănătate, astfel încât răspunsul sectorului sănătății la epidemie să fie mai eficient și atotcuprinzător. OMS definește și dezvoltă norme și ghiduri tehnice efective, promovează relații de parteneriat și asigură suport strategic și tehnic statelor membre. Organizația contribuie la baza globală de cunoștințe privind statusul de sănătate a populației globului prin susținerea supravegherii, monitorizării, evaluării și revizuirii evidențelor în scopul intervenției și promovării integrării studiilor, pentru o cât mai bună prestare a serviciilor de sănătate⁸.

Organizația pentru Alimentație și Agricultură (FAO) - a fost înființată în 1945 pentru ridicarea nivelului de alimentare și standardelor de viață, îmbunătățirea productivității în agricultură și a nivelului de trai al populației rurale. Astăzi, FAO este o agenție specializată a sistemului ONU cu un spectru divers de activitate. Direcțiile de bază sunt: selectarea, analiza și difuzarea informației ce ține de alimentație, produse alimentare și agricultură. FAO este cea mai mare agenție autonomă în ONU cu 174 țări membre. De la bun început activitatea FAO e îndreptată spre diminuarea sărăciei și foametei, favorizează dezvoltarea agriculturii, îmbunătățirea alimentației, realizarea inofensivității alimentelor, asigurarea accesibilității populației la produse alimentare, necesare pentru o viață sănătoasă și activă.

Organizația propune un ajutor nemijlocit în dezvoltarea, analiza și distribuirea informației, pune la dispoziția guvernelor sfaturi de strategie și planificare, acționează ca forum internațional pentru examinarea întrebărilor de alimentație și agricultură⁹.

Direcția Generală Sănătate și Protecția Consumatorilor – DG SANCO – deține un rol important în a face ca cetățenii europeni să fie mai sănătoși, mai bine protejați și mai încrezători față de alimentele pe care le consumă și produsele pe care le cumpără. Are misiunea de a contribui la ameliorarea sănătății, siguranței și încrederii cetățenilor U.E.

Uniunea Europeană stabilește legislația europeană în domeniul siguranței alimentare și a altor produse, drepturilor consumatorilor și protecția sănătății oamenilor. D.G. SANCO controlează modul în care sunt aplicate prevederile legislației comunitare din acest domeniu de către statele membre.

⁸ <http://www.who.int/about/en/>

⁹ <http://www.fao.org/>

DG SANCO se asigură că normele sunt aplicate în mod corect în toate țările UE și că legislația națională este actualizată în consecință. DG-SANCO vizează asigurarea unui nivel înalt de: siguranță alimentară, sănătate a animalelor, bunăstare a animalelor, sănătate a plantelor în Uniunea Europeană. Acțiunile DG SANCO se bazează pe cele mai complete informații, pe cele mai bune obiective științifice verificate și pe cea mai aprofundată consultanță, în sinergie cu alte principii europene, cum ar fi protecția mediului înconjurător și sprijinirea competitivității comerciale la nivelul UE.

Dreptul la protecția sănătății consumatorilor presupune ca oamenii să fie protejați împotriva riscului de a achiziționa un produs care ar putea să le prejudicieze viața, sănătatea, securitatea sau interesele legitime.

Acest drept presupune ca numai produsele care nu prezintă pericole pentru sănătatea, securitatea sau viața consumatorilor pot fi puse în circulație pe piață și, de asemenea, furnizarea informațiilor asupra riscurilor potențiale.

În țara noastră aceste deziderate sunt asigurate prin activitatea autorităților implicate în controlul oficial al alimentelor și asigurarea unei securități alimentare cu privire la calitatea produselor respectiv:

- Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor (ANSVSA);
- Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (ANPC);
- Ministerul Sănătății Publice – Inspekția Sanitară de Stat (MSP – ISS)
- Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR);
- Comitetului Interministerial pentru Supravegherea și Controlul Oficial al Alimentelor și Hranei pentru Animale.

Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor este autoritatea centrală sanitară veterinară și pentru siguranța alimentelor, organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului și în coordonarea ministrului agriculturii și dezvoltării rurale.

Conform Regulamentului (CE) nr. 882/2004, Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor este desemnată ca „autoritate competentă”, cu competențe să organizeze controale oficiale, să asigure implementarea și coordonarea implementării în vederea realizării conformității cu cerințele din regulamentul menționat mai sus¹⁰.

¹⁰ *Regulamentul (CE) nr. 882/2004* al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind controalele oficiale efectuate pentru a asigura verificarea conformității cu legislația privind hrana pentru animale și produsele alimentare și cu normele de sănătate animală și de bunăstare a animalelor.

Pentru realizarea obiectivelor din domeniul său de activitate ANSVSA exercită următoarele funcții: de strategie, prin care se elaborează, în conformitate cu politica Guvernului și tendințele pe plan internațional, strategia în vederea asigurării și garantării sănătății animalelor, a sănătății publice, protecției animalelor, protecției mediului și a siguranței alimentelor; de reglementare, prin care se asigură, în conformitate cu strategia adoptată, realizarea cadrului juridic și elaborarea reglementărilor specifice activităților din domeniul veterinar și al siguranței alimentelor; de administrare, prin care se asigură coordonarea și gestionarea serviciilor pentru care statul este responsabil, în domeniul veterinar și al siguranței alimentelor; de reprezentare, prin care se asigură, în numele statului sau al Guvernului României, reprezentarea pe plan intern și extern, în domeniul său de activitate; de autoritate de stat, prin care se dispune și se asigură supravegherea și controlul aplicării și respectării reglementărilor în domeniul său de activitate¹¹.

Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (ANPC) se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului și în coordonarea ministrului pentru întreprinderi mici și mijlocii, comerț, turism și profesii liberale. Autoritatea coordonează și realizează strategia și politica Guvernului în domeniul protecției consumatorilor, acționează pentru prevenirea și combaterea practicilor care dăunează vieții, sănătății, securității și intereselor economice ale consumatorilor. Autoritatea are ca principale obiective: asigurarea armonizării cadrului legislativ național cu reglementările din Uniunea Europeană în domeniul protecției consumatorilor; desfășurarea activității de informare și educare a cetățenilor privind drepturile pe care le au în calitate de consumatori; evaluarea efectelor pe piața ale sistemelor de supraveghere a produselor și serviciilor destinate consumatorilor; autorizarea persoanelor fizice și juridice, în condițiile legii, să efectueze operațiuni cu metale prețioase, aliaje ale acestora și pietre prețioase; asigurarea, ca autoritate desemnată, a aplicării Programului de atestare a procesului Kimberley (privind comerțul internațional cu diamante brute)¹².

Ministerul Sănătății Publice – Inspekția Sanitară de Stat (MSP – ISS)

Inspekția sanitară de stat este activitatea de exercitare a controlului de stat al respectării condițiilor igienico-sanitare prevăzute de reglementările legale în domeniul sănătății publice și al aplicării unitare a acestora în cadrul agenților economici din sectorul public, privat și cooperatist, al autorităților și

¹¹ Hotărârea nr. 1415/2009 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor și a unităților din subordinea acesteia.

¹² Hotărârea nr. 284/2009 din 11/03/2009 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.

instituțiilor publice precum și în locuințe. Activitatea de inspecție sanitară de stat se organizează pe domenii specifice de activitate coordonate de către direcțiile de specialitate din cadrul Ministerului Sănătății Publice și în cadrul structurilor de specialitate din serviciile publice deconcentrate de la nivel local și din ministerele cu rețea sanitară proprie.

În situații de risc pentru sănătatea publică, inspectorii sanitari de stat pot interzice punerea în consum, pot decide retragerea produselor, suspendarea temporară sau definitivă a activităților, retragerea sau anularea autorizației sanitare de funcționare. Activitatea de avizare, autorizare și notificare a activităților și produselor cu impact asupra sănătății populației are ca scop certificarea conformării cu normele de sănătate publică a produselor, serviciilor și activităților, în scopul protejării sănătății populației.

Activitatea de evaluare a impactului asupra sănătății în relație cu programe, strategii, politici ale altor sectoare de activitate cu efecte conexe asupra sănătății populației reprezintă instrumentul de integrare a priorităților de sănătate publică în dezvoltarea durabilă a societății.

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) – este organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, autoritate publică centrală responsabilă cu elaborarea, reglementarea și implementarea politicilor agricole comunitare și naționale și cu dezvoltarea, pe baze moderne, a domeniilor sale de activitate.

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale aplică Programul de guvernare, elaborează politici și adoptă strategii sectoriale naționale în domeniile sale de activitate: agricultură și producție alimentară, dezvoltare rurală, pescuit și acvacultură, silvicultură, îmbunătățiri funciare, optimizarea exploatațiilor și conservarea solurilor, cercetare științifică de specialitate și fitosanitar. Obiectivele Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale sunt următoarele: absorbția fondurilor comunitare destinate finanțării domeniilor specifice; stimularea transformării gospodăriilor țărănești în exploatații agricole moderne cu caracter comercial, formarea și consolidarea clasei de mijloc în spațiul rural; alocarea eficientă a resurselor bugetare pentru sprijinirea fermierilor și a asociațiilor lor; creșterea valorii adăugate a produselor agricole, forestiere și piscicole; dezvoltarea și modernizarea spațiului rural; gestionarea infrastructurii de îmbunătățiri funciare de utilitate publică; dezvoltarea pescuitului și acvaculturii; gestionarea eficientă și durabilă a pădurilor; îmbunătățirea cadrului instituțional în domeniile sale de activitate pe principiile transparenței, eficienței și debirocratizării¹³.

Comitetul Interministerial pentru Supravegherea și Controlul Oficial al Alimentelor și Hranei pentru Animale. Pentru asigurarea bunei funcționări

¹³ www.madr.ro

a sistemului de control oficial al alimentelor și hranei pentru animale și a unui nivel înalt de protecție a sănătății publice și a intereselor consumatorilor în ceea ce privește alimentele, incluzând practici corecte din domeniile de activitate ale autorităților implicate, inclusiv comerțul cu alimente, se înființează Comitetul Interministerial pentru Supravegherea și Controlul Oficial al Alimentelor și Hranei pentru Animale.

Comitetul interministerial se organizează și funcționează ca organism fără personalitate juridică, în scopul elaborării, integrării, corelării și monitorizării politicilor Guvernului în domeniul sanitar-veterinar și pentru siguranța alimentelor. Comitetul interministerial funcționează în subordinea Consiliului interministerial pentru probleme economice, politici fiscale și comerciale, piața internă, competitivitate, mediul de afaceri. Comitetul interministerial asigură colaborarea dintre autoritățile competente cu atribuții în domeniul siguranței alimentelor.

Siguranța alimentelor este un deziderat greu de atins și asigură ca alimentele nu vor determina efecte nedorite consumatorului atunci acestea respectă recomandările producătorului. Întreruperea uneia sau mai multor verigi din lanțul alimentar de la producător la consumator aduce periodic sectorul alimentar în centrul atenției. Au existat situații critice care aduc mărturie importanței consecințelor conceptului de siguranță.

Siguranța reflectă caracterul inacceptabil al apariției oricărei lacune în evaluarea și controlul siguranței alimentelor. Consumatorul trebuie să cunoască elementele principale care definesc calitatea comercială și calitatea funcțională.

Operatorii cu activitate în domeniul alimentar au răspunderea de a comercializa numai produse care prezintă siguranță, sunt salubre și apte pentru consum, respectând parametrii privind proprietățile organoleptice, fizice, chimice, microbiologice și toxicologice ale acestora conform standardelor, specificațiilor tehnice și reglementărilor actelor normative în vigoare.

Realizarea produselor alimentare antrenează o mare diversitate de factori care pot avea influență asupra calității igienice. Până la consumatorul final alimentele parcurg un circuit complex ca modalități de prelucrare tehnologică, conservare, păstrare, transport, fiecare prezentând risc de insalubritate.

Aceste riscuri trebuie cunoscute și evaluate de producători, comercianți și consumatori, întrucât în anumite condiții alimentele pot periclita sănătatea și viața consumatorului.

În epoca contemporană, marea diversitate de alimente disponibile, compoziția chimică complexă a acestora, riscurile de îmbolnăvire prin intermediul alimentelor ingerate, schimbarea mediului în care omul își desfășoară activitatea, au determinat o revizuire a concepției despre alimentația umană, accentuarea caracterului ei rațional și de factor preventiv

în sănătate. S-a accentuat răspunderea celor care comercializează alimente atât în ceea ce privește valoarea nutritivă a produselor comercializate cât mai ales starea lor de înocuitate.

Alimentul este un sistem aflat în strânsă legătura cu individul, este legătura biologică a omului cu mediul înconjurător. Deci, orice perturbație a mediului își găsește în aliment mijlocitorul ideal pentru a ajunge la om. Mediul influențează alimentele de-a lungul parcursului materie primă – produs finit în diferite momente, relația aliment – mediu determinând modificări ce perturbă salubritatea produsului destinat consumului uman.

Problema siguranței alimentare, a aprovizionării populației cu produse agroalimentare de bază și de calitate corespunzătoare, constituie o preocupare majoră cu care se confruntă, într-o măsură mai mare sau mai mică, toate țările lumii. Paradoxal este faptul că în perioada curentă, în plină dezvoltare a unei societăți informatizate, foarte multe state se confruntă cu această problemă. De aceea astăzi problema alimentară constituie un factor care poate duce la instabilitate pe plan mondial.

Asigurarea siguranței alimentare pentru toți indivizii contribuie la liniștea socială din fiecare țară, la stabilitate și prosperitate.

Siguranța alimentelor nu poate deveni un fapt real decât dacă ea constituie o responsabilitate a tuturor celor implicați în lanțul alimentar, de la producător la consumatori. De-a lungul lanțului alimentar, sunt implementate diverse proceduri și mecanisme de control, care se asigură că alimentele care ajung pe masa consumatorului sunt comestibile și că riscul contaminării este redus la minim, în așa fel încât populația să fie mai sănătoasă în urma beneficiilor aduse de alimente sigure și sănătoase. Totuși, riscul zero în alimente nu există și trebuie să fim conștienți de faptul că cea mai bună legislație și cele mai bune sisteme de control nu ne pot proteja întru totul împotriva celor care au intenții rele. Cel mai bun mod în care putem să punem în practică siguranța alimentelor este să fim bine informați referitor la principiile de bază ale producerii alimentelor și a tratării lor sigure la noi acasă.

BIBLIOGRAFIE

H.G. 1198/2002 privind aprobarea normelor de igienă a produselor alimentare în MO 866/2.12.2002.

Carta albă pentru securitatea alimentară a Comisiei Comunității Europene, Bruxelles, 2000.

Regulamentul (CE) nr. 882/2004 al Parlamentului European și al Consiliului privind controalele oficiale efectuate pentru a asigura verificarea conformității cu legislația privind hrana pentru animale și produsele alimentare și cu normele de sănătate animală și de bunăstare a animalelor din 29 aprilie 2004.

H.G. nr. 1415/2009 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale Sanitare Veterinare și pentru Siguranța Alimentelor și a unităților din subordinea acesteia în M.O. Nr. 834 din 3 decembrie 2009.

Hotărârea nr. 284/2009 din 11/03/2009 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor în M.O. nr. 182 din 24 martie 2009.

<http://www.iso.org/iso/home.html>

<http://www.efsa.europa.eu/en/aboutefsa.htm>

<http://www.iso.org/iso/home.html>

http://www.codexalimentarius.net/web/index_en.jsp

<http://www.oie.int/>

<http://www.who.int/about/en/>

<http://www.fao.org/>

www.madr.ro

MILITANT WOMEN AFTER THE REVOLUTION OF 1848

FEMEI MILITANTE DUPĂ REVOLUȚIA DE LA 1848

Ph.D. Ramona MIHĂILĂ*
Universitatea "Spiru Haret"

A research of the woman's situation in the Romanian principalities is based on the observation that the mid-century was marked by turning-point events involving the (re)-unification of the country, the Revolution of 1848, the Great Union of 1859, the War of Independence 1877-1879, Romanian Unitary State in 1918 which opened the road to modernization for important social, economic and cultural changes and left their unmistakable marks on literature creating the conditions for the late ascendancy of realism.

A doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost o perioadă marcată de importante momente istorice, Revoluția de la 1848, Marea Unire din 1859, Războiul de Independență, 1877-1878 și Statul Român Unitar din 1918, care, datorită transformărilor sociale, economice, culturale și politice, au deschis calea spre epoca modernă, au influențat literatura și au condus la apariția Realismului.

Keywords: transformări sociale, economice, culturale și politice în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Cuvinte cheie: *the latter half of the 19th century in Romanian Principalities, social, economic and cultural changes.*

The latter half of the 19th century in Romanian Principalities was a time of unprecedented change and emancipation for Romanian women regarding their political engagement, legal status, access to higher education, entrance into the professions and public life and their visibility in the professional world of literature and arts where they started to forge a tradition of their own.

A comparative study of late 19th century British, American and Romanian women's writing, would address changes, diversification and

* e-mail: rmihaila@yahoo.com

conflicts in women's roles as part of a slow but steady process of emancipation — the move away from the Victorian cult of domesticity to a new awareness of the opportunities offered to women by the rapid pace of the country's modernization and economic growth. At the literary level, the study aims to connect the representations of women's roles with the idiosyncrasies of the transition from romanticism to realism generated by the endurance of the tradition of romance and the persistence of the deeply rooted cult of domesticity. It also aims *to draw attention to the impact of women's presence on the literary scene*, and to the emergence of women's literary tradition like the fiction writers.

The article will analyse the modelling factors in constructing the identity of women in the 19th century Romanian society approaching this issue from two main perspectives: a socio-cultural and historical one, dealing with the transition from rural/agrarian to urban/industrial ways and values of life; an aesthetic one, dealing with the erosion of conventions and stereotypes and the mutations produced in the representations of womanhood by the transition from romanticism to realism.

The 19th century Romanian patriarchal society was characterised by deep social divisions between rural and urban population, ethnic groups, educated and illiterate people, landlords and peasants. Most of the Romanians were Orthodox and the structure of the family was a patriarchal one, where the rules concerning the division of work were well established: all members contributed to economic survival.

It was forbidden for women to step into the public, civil or economic spaces considered as belonging traditionally to men. The only space attributed to woman was the private space of family, but here the woman had only commitments towards her parents, husband, and children. Man's authority and woman's submissiveness were considered as social and human rules. This clear division of responsibilities suggested different codes of behaviour. The man had to be resistant, rational and superior while the woman had to be affective, sensitive, and compassionate. She had to obey her husband and her mother-in-law.

The woman's juridic-civil status and her inferior role were emphasized by the adoption of the *Codul Civil napoleonian* - 1865 (*The Napoleonean Civil Code*) that granted men a superior position and limited women to a passive role of being only a mother, tutor and administrator of the family's income. The adoption of this code meant a regress for the woman's civil role in Romanian Principalities. Even if *Codul Calimach* (*The Calimach Code*, 1817 in Moldavia and *Codul Caragea* (*The Caragea Code*, 1818) in Wallachia situated the family under man's authority, they also granted women little autonomy in family.

Taking account of the era's novel and short story separation of home and production, of public and private life, the doctrine of separate spheres sought to restrict women's rights while simultaneously glorified them and praised the family in an era of individualism. Although the women's movement of the late nineteenth century contributed to the transformation of women's social roles, it did not reject a separate, unique female identity.

The rights of full equality and individual liberty with no exception of social class, age or profession were stipulated for the first time in the *Constitution* of Moldavia of the year 1882. But these principles did not refer to women at all. In 1866, Ion Heliade Rădulescu put into question for the first time the women's right to vote. But the new Constitution that was ratified the same year placed women among children, lunatics, criminals, and excluded them from the political rights.

Except for the field of medicine, where women's institutions served the needs of women physicians and students, talented women were blocked from entering legal, political, and academic professions by male-dominated institutions and networks. In the 1890s the social settlement movement supplied a perfect structure for women seeking secular means of influencing society because it collectivised their talents; it provided them with access to the male political arena while preserving their independence from male-dominated institutions.

From the juridic-economic point of view, the situation of working class women was similar to those belonging to high society, but their situation differed significantly from the economic point of view. The bourgeois women, who did not have personal income or could not dispose freely of their dowry, were economically dependent on the members of their family. Even if the working women were economically independent, they were inferior to men because they got less money while having performed the same work. They did not have access to an educational institution in order to be able to make commercial transactions. It was impossible for them to make deals or to buy shares on the Stock Exchange. Always considered as a supplement to the family's budget, the women's salary was inferior due to its status.

In the country, an unmarried woman worked for her family or for other families as a maid, a domestic servant or as a farm help. In the urban space we find women working as domestic servants or as paid workers in a factory. For women, the work is a temporary status, because after they give birth to children, they abandon their full time jobs and choose to work for their neighbours or at home. The woman's work was considered a secondary obligation because her main duty was to take care of her children and keep her home clean. In 19th century Romanian society, the work did not offer a new identity for women; their work was not appreciated, that's why they had

only subsidiary job positions. When the doctrine of the separate public versus private spheres (Locke, Rousseau, or John Stuart Mill) was launched, the work was attributed to the man, while the woman was given the private space.

The housewife was the only woman considered to have a social status. Her ideal was to be a good wife and a perfect mother. She did not distinguish herself due to her personality but to her love for her family. She belonged to others and her home was her vital space. A housewife's main activities were going shopping, saving money, cleaning, and taking care of her husband and children. Women thought about marriage in terms of romance and companionship rather than a simple economic partnership. They believed their children were special individuals in constant care and supervision. They wanted their homes to be attractive and comfort was becoming an important priority. The magazines that appeared had the young ladies as their target: *Dochia*: Bucharest, 1896-1898, *Familia (The Family)*: Oradea, 1880-1906, *Femeia română (The Romanian Woman)* Bucharest, 1878-1880, *Gazeta feminină (The Feminine Gazette)*: Bucharest, 1908, *Mama și copilul (Mother and Child)*: Bucharest, 1865-1866. The how-to manuals for women, *Căminul (The Home)* were very much in demand and urged women to seek fulfilment in marriage and maternity.

In rural society, the woman is the one that keeps the house in good order and manages the little income. The domestic violence represented the main feature of a marriage in the peasantry class (as in the working class); this is the main reason women set forth by when they chose to divorce. It was admitted the man's total control over the woman who was considered a simple object. A wife permanently lived being afraid of her husband. Sofia Nădejde draws the readers' attention towards the peasant woman's life „who suffers for herself and for her children while her husband often makes her suffer for imaginary reasons. Together with her children she suffers from hunger and cold. Because her husband comes home late and he finds only poverty and hunger in the hut, he looks for a victim to revenge his misfortunes. He sees his wife. And starts beating her. As we can easily notice she suffers because the society's tyranny but also the despotism her husband shows towards her.” [Nădejde, 1902].

The mainstream 19th century culture focused on an ideal woman in the family. Anxieties about political upheaval, the psychological implications of secularization, and the radical transformation of work and life style appeared in the form of a quest for control and purity staged within the family around a cult of domestic woman.

The matrimonial arrangements are dealt by fathers, a situation condemned by Sofia Nădejde in her article „Azi totul e marfă” („Today

Everything Is for Sale”). In most of the cases, this decision invokes scientific and rational reasons. The private space is too important to be abandoned totally to women’s decisions. That’s why the husband offers himself the right to have the absolute control over his wife’s actions: the visits she pays and the people who visit her or her private mail. Towards the end of the 19th century, this subject raises a huge polemic but the woman’s right for a private mail is denied by all the magistrates.

In accordance with *The Calimach Code* (Moldavia, 1817) and *The Caragea Code* (Wallachia, 1818), the ecclesiastic instances pronounced many divorces that were solved later by the civil Court Laws. The highest rate of the divorce cases are registered among the high society members, when new marriages were already settled. In accordance with art. 385 of *The Civil Code*, there was some dignity in the widows’ dower rights acknowledged by common law which recognized the right of married women to acquire a separate estate, over which the husband’s customary common-laws rights did not extend. When *The Napoleonic Code* became constitutional law in Romanian Principalities women were left in a position of inferiority as compared to men, not only with regard to political rights, but also with civil rights. This Code held that married women had neither property nor money of their own; a wife’s inheritance, even her wages, belonged to her husband. Even if the Romanian Principalities enacted laws from different codes adopted meanwhile, these laws varied greatly and judges admitted that the common law prevailed unless statute ruled otherwise.

In the manifest article “Ce voim” (“What We Want”) of the weekly magazine *Revista noastră* (*Our Magazine*), Sofia Nădejde promises to analyse the celibacy issue “a serious matter from the social, economic, and moral points of view”. The women’s right to celibacy will be claimed later due to feminist writers. Some women said they had chosen the celibacy because the men were not good enough. Their choosiness was possible, however, because the new opportunities for women to work.

The first women struggling to establish themselves in professional careers immediately ran into problems over how to balance the demands of career and the desire for a family. Romanian feminists, like French, British or American ones, saw educational advancement as a key to their emancipation, and stressed the need for new employment opportunities for women as a right, an alternative to marriage, and a means of alleviating hardship among women who lack male support. Even so, it is plain that whereas the right to paid work beyond the home was especially important to middle-class feminists, working-class women had their own priorities and might be more sceptical about its intrinsic value.

Political life becomes the organization of the society and distribution of power between men who are heads of families. The ultimate goal of political life is the production of good men. Women and children have only defective reason, therefore it is proper, according to Aristotle, that husbands should rule over their wives and children within the household. Men participate in the public sphere of politics, women are relegated to the private sphere of the household. This way of constructing the relationship of women and men to private and public life respectively has remained ubiquitous for the last two thousand years. It is the only recently that feminism has begun to challenge it.

For a variety of reasons, partly because of their exclusion from male organizations and partly because of cultural beliefs that emphasized the differences between women and men, women's political culture flourished in separate institutions. A major strength of Romanian feminism prior to 1938, (1920 in United States, 1928 in Great Britain) was the separate female community that helped sustain women's participation in both social reform and political activism.

The expansion of women's political culture after the War of Independence laid the foundation for the greatest political mobilization of women in Romanian history – a lot of committees for women. Between the time of its founding in Iassy, in 1877 and the height of its influence even two years later, *Comitetul Central al femeilor în frunte cu Maria Rosetti Roznovanu* (*The Central Committee Led by Maria Rosetti Roznovanu*) became an umbrella organization for a multitude of social undertakings, including woman suffrage, in many other towns as Sibiu, Falticeni, Piatra Neamț, Roman, Tecuci, and Bârlad.

The War of Independence is a historical moment, exploited by authors as a background for their writings, for instance N. D. Popescu in *Amazoana de la Rachova* [*The Amazon from Rachova*], *Peneș Curcanul*, *Sora de caritate* [*Sister of Charity*], *Prizonierul român de la Plevna* [*The Romanian Prisoner from Plevna*]. In the mystery novel *Babeta sau crimele unei femei* [*Babeta or a Woman's Murders*], one of the female characters is Queen Elisabeth who urges Romanian women to take part into activities of charity in order to help the wounded Romanian soldiers. While she was a protector of Red Cross, many other women followed her example and worked as nurses and sisters of charity in hospitals. They organized ladies ambulances and donated many material aids as it can be noticed from the records of many ladies societies: *Societatea de dame române în Sibiu* (*The Society of Romanian Ladies in Sibiu*), *Comitetul Central al Damelor din Iași* (*The Central Committee of the Ladies in Iassy*), *Comitetul Doamnelor pentru Ajutorul Ostașilor români răniți*

(The Committee of Helping the Wounded Romanian Soldiers). Starting with the issue of June 1877, the newspaper Familia (The Family) dedicated a column entitled „Damele române și resboiul” („Romanian Ladies and the War”) to a detailed report about the women’s activity during the War of Independence.

The women were excluded from any political right. Their role is to be a muse or an ideal. The French people had their Marianne, whose presence revives the Revolution. The Republic is represented as an energetic young woman, flagship for vestals and Roman Charity. Influenced by the Revolution, the Romanian painters will often follow the French paradigms, C. D. Rosenthal - *România revoluționară* (*The Revolutionary Romania*), *România rupându-și cătușele pe Câmpia Libertății* (*Romania Breaking off Her Chains on the Field of Liberty*). In the basic norms of their lives, Romanian and other European or American women were essentially alike: excluded from politics, accorded an inferior education, leading domestic lives, uncomfortably placed if single, and taking pleasure in their children, family, friends and religion.

Throughout the nineteenth century, writers, politicians, ministers, publishers, and other commentators exalted the cult of domesticity and castigated the few feminists and progressive intellectuals who were encouraging women to broaden their horizons beyond crib and kitchen. While Alecu Russo in *Prima epistolă, către femeile claselor privilegiate* (*The First Letter Addressed to High Class Society Women*) advises women to fight for their political rights, Grigore Guriță in *Drepturile politice ale femeii* (*Women’s Political Rights*) reminds women that „their purpose in life is to take care of home and children in their main role of housewives” [Guriță: 49]. Or while Eliza Popescu in a speech delivered at one of the conferences of Reuniunea Ligii Femeilor din Iași (The Reunion Of Women’s League in Iassy) explains that „women need the right to vote and Romania should follow the example of America where women were allowed to vote (but not in all the states)”, Simeon Botizanu considers America a place where „the most chimerical ideas may be put into practice and the women’s emancipation is one of these ideas”.

In their articles, short stories or novels, many writers backed the women’s emancipation movement: Ion Heliade Rădulescu wrote about the women’s right to vote asking for equality „fără deosebire de obraji” [without discrimination between men and women] or militating for education for both sexes in his newspaper *Curier de ambe sexe* (*Courier for Both Sexes*), Nicolae Xenopol talks about some feminist societies in his novel *Păsurile unui american în România* (*The Misfortunes of an American in Romania*), and at the turn of the century Eugenia Ianculescu de Reuss opens new approaches in

analyzing the female character while presenting a feminist writer as the main character in her novel *Spre dezrobire (The Way to Freedom)*. Feminist ideas were encouraged by the growth of writing for women and by women.

In the moment of woman suffrage and in the myriad reform moments at the turn of the twentieth century, women reformers exercised a degree of political power previously unknown in Romanian society. Foremost among these women reformers was a generation of women active in the social settlement movement. Maria Flechtenmacher ran the newspaper *Femeia Română (The Romanian Woman)* that appeared in Bucharest between 1878-1882. Sofia Nadejde wrote for this publication a lot of articles concerning the woman's inferior intelligence. Elena Sevastos and Cornelia Emilian ran the journal *Rândunica (The Sparrow)* and kept writing about the women's emancipation movements in the developed industrialized countries.

At the beginning, the feminist emancipation was considered as being hostile towards men. But all that women wanted was the right for culture, work, education, civil and political rights. Women founded many feminist societies. In 1886, in Iassy, Cornelia Emilian initiated the feminist movement setting up the society *Reuniunea femeilor române (The Reunion of the Romanian Women)*. Later, in 1895, she founded *Liga femeilor române (The League of the Romanian Women)*, the first Romanian society with statutes and a printed bulletin *Buletinul Ligii femeilor (The Bulletin of the Women's League)*, that urged women to fight for their political rights. In 1896, on *Liga femeilor de la Iași (The League of the Women from Iassy)*'s suggestion, more than 500 women signed a petition addressed to the Deputies Assembly where they demanded the married woman to have the right to administrate her property by herself" *Dezbaterile Adunării Deputaților (Deputy Assembly's Debates)*, session 1895-1896. *Buletinul Ligii femeilor (The Bulletin of the Women's League)* that appeared in Iassy, in 1895, shows how women reformers and gender-specific issues they championed helped advance class-specific issues during a time of fundamental social, economic, and political transition.

BIBLIOGRAPHY

- Avram Arina, *Femei celebre din România [Famous Romanian Women]*, vol. II, Preface by Neagu Djuvara, Bucharest, Allfa Publishing House, 2005.
- Băicoianu Margareta-Veronica, *Eroismul și femeia [Bravery of Women]*, Bucharest, 1939.

- Breazu, Dora *Emanciparea femeii* ["Women's Emancipation"]. *Revista noastră*, Bucharest, I (1905), no. 13, 15 September.
- Bucur Maria, *Between the Mother of the Wounded and the Virgin of Jiu: Romanian Women and the Gender of Heroism during the Great War*.
- Buțureanu Maria C., *Situația femeii în România* ["Women's Status in Romania"]. *Unirea femeilor române*, Iassy, IV, (1912), no. 3, March.
- Ciupală Alin. *Femeia în societatea românească a secolului al XIX-lea: Între public și Privat* [*Woman in 19th Century Romanian Society: Between Public and Private*], Bucharest, Meridiane Publishing House, 2003.
- Cornea Nelly, *Femeia* [*The Woman*], Bacău, 1899.
- Dumitrescu Ion G., *Drepturile femeilor* ["Women's Rights"]. *Politica*, year I (1919), no. 4, 29 March.
- Dunca de Schiau, Constanța. *Femeia* [*The Woman*], Bucharest, 1863.
- Emilian Cornelia, *Femeia în trecut și femeia în prezent* ["Woman in the Past and Woman Nowadays"]. *Rândunica*, year I. no. 1 January 1893.
- Eraclide Constantin. *Femeia și misiunea ei în familie și în societate* [*The Woman and Her Mission in Family and Society*], Bucharest, 1870.
- Guriță Grigore. *Femeia și politica* [*Women and Politics*], Bucharest, Luceafărul Publishing House, 1932.
- Ianculescu-Reuss, Eugenia, *Menirea femeii și rolul ei în viitor* [*Woman's Duty and Her Future Role*], Bucharest, Minerva Publishing House, 1906
- Journal of Women's History*, Volume 12, Number 2, 2000: 30-56
- Marcu George, Ilinca Rodica, *Dicționarul personalităților feminine din România*. [*Dictionary of Romanian Women in Romania*]. Preface by Gabriela Creția, Meronia Publishing House, Bucharest, 2009.

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
"CAROL I"**

Redactor: *Laura MÎNDRICAN*

Tehnoredactor: *Gabriela CHIRCORIAN*

ISSN 2065 - 8281

Bun de cules: 10.05.2010

Hârtie copiator: A3

Coli tipar: 32,25

Bun de multiplicat: 31.06.2010

Format: A5

Coli editură: 16,125

Lucrarea conține 516 pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare "Carol I"

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: buletin@unap.ro

Tel./Fax 319.59.69; 319.48.80/0215; 0307

B. 1124/2010

C. 307./2010